کاک فوئاد
ڕێبەر، سیاسەتمەدار و
زانایەکی سیاسی
(1948-1979)

هەواڵنامەی کتێب

نووسین و ئامادە کردنی: ڕەشاد مستەفا سوڵتانی

سوید ساڵی 2006ی زایینی (1385ی هەتاوی)

دیزاین و بەرگ: حەیدەر ئیبراهیمی
Ara_mariwan@yahoo.com

ناوی کتێب: کاک فوئاد، رێبەر سیاسەتمەدار و زانایەکی سیاسی
نووسەر: ڕەشاد مستەفا سوڵتانی
چاپی یەکەم: چاپخانەی ڕۆژهەڵات ـ باشووری کوردستان ـ شاری سلێمانی،
سالّی 2006/ی زاینی
چاپی دووەم: چاپخانەی باقر مورتەزەوی ئاڵمان / کۆڵن ساڵی 2007 ی زاینی
تیراژ: هەزار دانە
دیزان و گەڵاڵەی ڕووبەرگ و کونترۆڵ: حەیدەر ئیبراهیمی و ئەرسەلان عەزیزی
شابەک: ISBN:91-976462-0-2
نرخ: پازدە ئۆیرۆ (25 دۆلار)

کەڵک وەرگرتن لە بابەتەکانی ئەم کتێبە بە هەر شێوەیەک لە گەڵ ناوبردنی" سەرچاوەدا" ڕەوایە. مافی بڵاوکردنەوە و لە چاپدانەوەی کتێبەکە بۆ نووسەر پارێزراوە.

پێڕست

1 - پێشەکی و وتە یەک لەگەڵ خوێنەران 1
2- پێشکەش بە نیلسون ماندێلا 8
3- بار و دۆخ و فەزای پەروەردە بوونی کاک فوئاد 10
3.1 - شاری مەریوان 10
3.2- ئاڵمانە 13
3.3- ماڵەکەمان 20
3.4- دەورانی منداڵی کاک فوئاد 25
3.5- باوکی کاک فوئاد 26
3.6- دایکی کاک فوئاد 38
3.7- خەبات وبەرەنگاری دژی دیکتاتۆری کۆن ونوێ 84

4- ژیانی غەریبی کاک فوئاد 87
5- پێش ڕۆیشتن بو زانکۆ 95
5.1- دووخانیاتی مەرێوان 95
5.2-بەشداری لە تاقی کردنەوەکان و هەڵبژاردنەکانی زانستگاکانی ئێران 98
5.3-وت و وێژ لە گەڵ کار بەدەستانی نەوتی ئابادان.............................. 105
6- خوێندنی دەورەی چوار ساڵەی زانکۆ لە تاران 106
6.1- دیدار و هاتنی هاوڕێ یان بۆ ئاڵمانە 113
6.2- بڕیاریک 114
7- بار و دۆخی سیاسی_کۆمەڵایەتی ئێران و کوردستان 116
8- گەڵاڵەی دروست بوون و پێک هاتنی کۆمەڵە 121
9- کاک فوئاد پاش تەواو کردنی زانکۆ 125
9.1- مودیر عاملی بەرق لە شاری مەریوان 125
9.2- - دەورانی مودیر عامیلی بەرقی بروجرد 131
9.3- ئەنستیتوی تکنۆلۆژی بەرقی شیراز 134

هەواڵنامەی کتێب

9.4- دەبیری هونەرەستانی سەنعەتی شاری سنە 137
10- دیل کردنی کاک فوئاد 142
10.1- دیل کردنی کاک فوئاد لە شاری سنە 142
10.2- لە زیندانی کۆمیتەی هاوبەشی تاران 143
10.3- لە زیندانی قەسری تاران 145
10.4- زیندانی شاری سنە 153
10.5- مان گرتنی مێژوویی 24 رۆژەی زیندانی سنە 155
10.6- هەلویستی گۆڤاری "بەرەو ئازادی" 161
10.7- بڕیارنامەی خەلکی سنە 163
10.8- داواکانی زیندانی یە سیاسی کانی سنە 166
10.9- ناوی ئەو زیندانی یە سیاسی یانە مانیان گرتووە 167
11- ئازادی کاک فوئاد لە زیندان 168
12- خەباتی سیاسی کۆمەلە پێش رووخانی شا 172
12.1- کونگەرەی یەکەمی کومەلە و بوژاندنەوی تەشکیلات 172
12.2- تاکتیکی پێشوازی لە زیندانی یە سیاسی یەکان 173
12.3 رێکخستنی پێشوازی لە کاک شوعیب زەکەریایی 174
12.4- پەیکەرێک لەکاک سمایل وهاورێکانی لە گورستانی تایلەی سنە 176
13- جەرەیان و هێزە سیاسی یەکان لە دەورانی دیکتاتوری شا و دیکتاتوری جمهوری ئیسلامی 178
13.1- جولانەوەی مەزهەبی- ئیسلامی لە سنەو مەریوان 179
13.2- حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران 195
13.3- کۆمەلە 201
13.4- چریکە فیدایی یەکانی خەلکی ئیران 211
13.5- سازمانی پەیکارلە کوردستان 214
13.6- موجاهیدینی خەلک لە کوردستان 216
13.7ـ کەسایەتی سیاسی ـ مللی لە کوردستان 218
14- رێکخراوە و ئورگانە دیموکراتیکەکان، دەور و رێبەری کاک فوئاد ... 220
14.1- کۆمیتەی ژنان لە شاری مەریوان 220
14.2- کانوونی دانش ئاموزان وقوتابیان و دانشجویانی مەریوان 225
14.3- ئیتحادیەی کرێکارانی بیکاری مەریوان 228
14.4- نەورۆزی خوێناوی شاری سنە 231

14.5 _ جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئێنقلاب 236

14.6_ جەمعیەتی دیفاع لە مافی گەلی کورد لە مەریوان 238

14.7_ جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی کرێکاران و زەحمەتکێشان لە نەوسود 239

15- خەباتی خەلکی مەریوان دژی بی عەدالەتی یەکانی

دوو ڕژیمی شا و جمهوری ئیسلامی 241

15.1- شورای کورت تەمەنی شاری مەریوان دەسکەوتێکی مێژوویی بوو 243

16- دامەزراندنی یەکیەتی جووتیاران و هەوەڵین واحیدی پێشمەرگە 247

16.1- نامەیەکی کاک فوئاد بۆ کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە 248

16.2- خەباتی ڕێکخراویی شارودێهات 251

16.3- دووهەڵویست ودوو بۆچوونی سیاسی لە مەریوان 251

16.4- هەڵویستی کاک فوئاد لە بەرانبەر موخالفینی سیاسی 256

17- قسە کانی کاک فوئاد لە مەهاباد هاوینی سالی 1358 260

17.1- روون کردنەوەیەک 260

17.2- قسە کان 262

18- چەند هەڵویست ورووداوی گرینگ 339

18.1- بزووتنەوەی رزگاری خوازی کورد لە عێراق 339

18.2- قیادە موەقەت و گەمارۆی شاری مەریوان.................................. 341

18.3- بڕیارنامە هەشت مادەیی مەهاباد 344

18.4- گەلاڵەی دامەزراندنی زانستگای کوردستانی ئێران 346

18.5- کونفرانسی وەحدەت 348

18.6- هەڵویستی چەپی ئێران سەبارەت بە کۆمەلە 350

18.7- بۆ چونی کۆمەڵە سەبارەت بە کاری تیئوریک 352

19- کارەساتی 23 ی تیری 1358ی هەتاوی لە مەریوان 355

19.1- گۆڤاری پێشڕەوی ژمارە هەشتی کۆمەڵە 364

20- کۆچی مێژوویی شاری مەریوان 366

20.1- فیلمێک لە ئوردووگای کانی میران 384

20.2- ئەندامانی شورای شاری مەریوان 384

20.3- دەقی وتار و سوخنرانی یەکەی کاک فوئاد لە ئوردووگای کانی میران 385

20.4- پێشڕەوی ژمارە 8 (کوردی) 391

هەواڵنامەی کتێب

20.5- تاکتیک، دیپلۆماسی و موزاکره له ڕوانگای کاک فوئادەوه 393

21- خەباتی سیاسی و تەشکیلاتی کاک فوئاد دوای کۆچی مەریوان 400

21.1- سەفەر بۆ شاری پاوه 400

21.2- سەفەر بۆ کەرەفتوو ناوچەی دیواندەره 405

21.3- سەفەر بۆ شاری سەقز 406

21.4- سەفەر بۆشاری بۆکان 407

21.5- سەفەر بۆ شاری بانه 408

21.6- سەفەر و گەڕانەوه بۆ مەریوان 409

22- کارەساتی شەهید بوونی کاک فوئاد 410

22.1- هێنانەوەی تەرمی کاک فوئاد بۆ ئاڵمانه 415

22.2- وەسیەتی دایه بەهیه 420

22.3- گۆڤاری کیهان 421

22.4- پیلانی دوژمن پاش مەرگی کاک فوئاد 422

23- گۆڕستانی تاڵه سوار 425

23.1- شیعری سەرکێلەکان 429

23.2- دایکی "تاڵه سوار": ناسری حیسامی 436

24- موهەندس فوئاد مستەفا سوڵتانی

ڕێبەر و سیاسەتمەدار و زانایەکی سیاسی 438

24.1- ڕێکخراوه و تەشکیلات 444

24.2- سیاسەت و تاکتێک 445

24.3- تەئسیر و دەوری شەخسیەتی کاک فوئاد له سەر بنه ماڵه........................ 446

24.4- یازده مانگ! 452

24.5_ وەسیەت نامەی گیانبەختکردوو به ڕێز ماجید مستەفا سولتانی............ 458

25- کۆمەڵه دوای کاک فوئاد 464

26- هەڵ بژاردەیەک له شیعر و نوسراوەکان بو یادی کاک فوئاد 474

26.1- سپیدار: ناسری حیسامی 474

26.2- ڕاسپاردە: احمد شاملو 477

26.3- مرۆڤی گەوره و شەهیدی نەمر : حسین بەفرین 488

26.4- پێشکەش به گوردانی کاک فوئاد: ڕێبوار 501

26.5- به سەر هاتی جووتیارێک 503

هەواڵنامەی کتێب

26.6- ڕێز گرتنیک لە هاوڕێ فوئاد: ئێرەجی ئازەرین 515
26.7- هەزار بریا: ڕێبوار 532
26.8- میوانی تۆن: ڕێبوار 535
26.9- بە یادی کاک فوئاد : ئەحمەد بازگر 537
26.10- نامەی سەرە خۆشی: سەلاح موهتەدی 540
26.11- دیدەنی: شێرکۆ بێکەس 543
26.12- گلینەی چاو: کاک مارف حەسەنی 546
26.13- نامەی سەرە خۆشی کۆمەڵە لە دایک و باوکی شەهیدانی نەمر 547
26.14- دوو جار دیداری کاک فوئاد و دوو بیرەوەری:داریوش نەویدی 550
26.15 - "تۆ" لە ڕوانگەی بەرزی‌یەوە: حەمە عەزیز ...•......................... 554
26.16_ ئوستوورەیەک بۆ هەمیشە 555
27- ڕێزگرتن ومەراسمێ شکۆدار بە یادی کاک فوئاد 558
27.1- چلەی گیان بەخت کردووان 558
27.2- یەکەمین نەورۆزی مەرگی کاک فواد 560
27.3- شاری بوکان 9 ی شەهریوەری 1360 566
27.4- یادی 20 ساڵەی شەهید بوونی کاک فوئاد 568
28- سرودی کاک فوئاد 581
28.1- پێناسی سرودی کاک فوئاد 582
29- سەر چاوەکان 585
29.1- فارسی 585
29.2- کوردی 586
29.2_انگلیزی 586
30- بیوگرافی نووسەر 587
31- تکایەک لە خوێنەران! 588

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

1. پێشەکی و وتە یەک لەگەڵ خوێنەران

هەندی جار شت گەلیکی سامناک و دڵتەزین روودەدا کە مرۆڤ ناتوانی فرمێسکەکانی ڕاگریَ! ڕاستی یەکەی ئەوەیە کە جوانەمەرگەکان لە کوردستان ژیاون، کارەسات و تراژدییەکان هەمووی لە کوردستان رووی داوە. کات و زمان هەموو برینەکان سارێژ ناکات، بەڵام لە پرۆسەی زماندا مرۆڤ فێر دەبیَ لە گەڵ برینەکاندا، بژیت ! هیوادارم ئەم کتێبە بۆ ناسینی زۆرتری شەخسیەتی کاک فوئاد بە زمانی فارسی تەرجومە کرێتەوە. خۆ ئەگەر کەسێک بێەوی ئەم کتێبە وەرگێرِێتەوە سەر زمانەکانی تر خزمەتێکی گەورەی دەر حەق بەمێژوو و فەرهەنگی کورد کردوە. تراژدی یەکان ئەوەندە قوڵ و بەرین بوون کە بۆ ماوەی چەند ساڵ گێژ و کاس بووم ولەو ماوەیەدا تەنیا توانیم هەندیی دەس نووس و نەوار و بیرەوەری کۆ کەمەوە و لە خزانی پاییز بیانپاریزم.تێپەڕ بوون لە ڕەنجەکان بە ڕاستی دژوار بوو. ئاوارە بوون و پەنا بەری دەردێکی بیَ دەرمانە. لە سفرەوە دەس پێکردن بە ڕاستی هیچ ئاسان و ڕاحەت نی یە. بە تایبەت هاتنە ناو فەزا و سیستەمێکی تر کە زۆردلڕەق و بیَ رەحمە و هەموو کاتێک مرۆڤ دەخاتە حاڵەتی دیفاعی یەوە.زۆرکات و وەختی ئێنسان دەکوژی. لە بار و دۆخی ئاڵوز و دژوارەدا دەبیَ ئاگات لە خۆت بیَ کەلە باری سیاسی و کۆمەڵایەتی یەوە بۆ ئاستێکی بەرزتر خۆت گەشە بدەیت و تێکۆشیَ بە زووترین کات خۆت لە گەڵ سیستەمەکەدا بگونجێنی، ئەگێنا ژیانت بەفیرِۆ دەچیت. بۆ کۆ کردنەوەی ماتریاڵی ئەم کتێبە

وەک بیرەوەری، ڤیدئۆ، عەکس، نەوار ،شیعر وتاری سیاسی وتەرجومە ڕەنجی زۆرم کێشا .,لەم بوارەدا دۆست، برادەر، ئاشنا و هاورِیَ کانم تکای منیان وەرگرت و بە مەحەبەتەوە وڵامیان داوە و دریغیان نەکرد و ئەوەی لە

هەواڵنامەی کتێب

دەستیان هات و ئێمکانی هەبوو یارمەتیان دام. براکان و خۆشکە کانم، فایزە، مەلەکە، ڕەزا، حیشمەت، عبدوڵا و... بە شێوە یەکی بەر فراوان و هەمەلایەنە یارمەتی دڵسۆزانە یان داوم ودەبێ سوپاسبژێریان بم کە هان دەری شێلگیری من بۆ نووسینی ئەم کتێبە بوون. لە هەندی فەسڵی کتێبەکەدا، مەتڵەب و وتارەکانی شاعیر و نووسەران هەر بە ناوی خۆیانەوە نووسراوە وبە تایبەت ئەمانەت داریم کردوە. خۆشک و براکانم جگە لە یارمەتی بێ سنوور وەک ڕاوێژ کار، مشاورو شارەزا لە کارەساتەکان دەوریان دەگێڕا و زۆر ڕووداوی سیاسی و کۆمەڵایەتی کە لە بیر چوبونەوە، وەبیریان هێنامەوە و ئاستی مێژوویی کتێبەکەیان بەرزتر کردەوە.

لەم کتێبەدا تێکۆشاوم کە بە هێچ شێوە یەک تانوپۆی، بنەماڵەیی و خانەوادەگی بەخۆیەوە نەگرێت ئەمما لە ئەساسدا، مێژووی قۆماغیکی تایبەتی گەلی کوردە. پڕووسەی ئەو مێژووە بێگومان ئاوێنەی باڵا نوێنی بنەماڵەکەیە.و بێ پەردە و ئاشکرا ڕەنگی داوەتەوە و خۆی دەنوێنی. ئەمە ئیدیعایەکی پوچ و خاڵی نی یە. ئەم بنەماڵەیە هەنگاویکی گەورە و بەرچاوی لە مێژووی کرێکاران و زەحمەتکێشانی ئێران بە گشتی و گەلی کورد بە تایبەتی، هەڵگرتوە و شەقڵی خۆی لەمێژووی ئەو قۆناغە حەساسە داوە.

هەرگێز ئێدیعا ناکەم کە توانێومە مێژوویی خەباتی سیاسی و کۆمەڵایەتی کۆمەلەو کاک فوئادم نوسیوەلە هەمان کادا ئێدیعا دەکەم زۆر ماتریاڵ دوکۆمینت، سەند و بەڵگەم لە فەوتان و گوم بوون ڕزگار و نەجات داوە ونەم هێشتوە پڕوسەی زمان لە بیری باتەوە و شرت و گوم بن. لانی کەم نە لە ڕوانگای عاتیفی و پەیوەندی بیولۆژیکەوە،کە لە گەڵ کاک فوئاد هەمەتوانێومە دەوری کەسایەتی و شەخسییەتی ئەو لە مێژوویی خوێناوی کوردستانی ڕۆژهەڵات و ئێران نیشان وئاماژەی پێی بکەم. دژوارترین ئێش دەسپێکردنیەتی و ڕچە شکاندن پێویستی یەکی کۆمەڵایەتی و سیاسی یە. ئێمەی کورد تەنانەت لە بواری نووسینی ڕووداوەکان، مێژوو و بیوگرافی ڕێبەرانی کورد دەستمان پڕ نی یە و تا ڕادەیەکی زۆر خاڵی یە. مێژووی کورد

لە لایەن داگیرکەرانەوە دەنوسرێ وئەوان خاوەنی دوکۆمینتەکانن، و بە مەیل، مەسڵەحەت و بەرژەوەندی خۆیان ئارشیڤی دەکەن ولە عەمەلدا لە خەڵکی کورد شاراوەیە و سانسور کراوە.

دوکۆمینتەکانی کورد لە لاپەڕەکانی مێژوودا یان کەمن   یان نەنوسراون. خەبات و کارەساتە مێژوویی و دوکۆمینتەکانی کورد لە ئاستێکی زۆر نزمدا لە لایەن پارتی و ڕێکخراوەکانی کوردەوە، تۆمار و ئارشیڤ کراون. پارتەکانی کوردستان توانیویانە کەرەسەی پێویست و چەک و تەقەمەنی بە ئارەزوی خۆیان بشارنەوە بەڵام کاتێک دێتە سەر نوسراوە و دوکۆمینتەکان زۆر کەمتەرخەم و لە ئەساسدا، بایەخی عیلمی و زانستیان پێ نە داوە.

بە داخەوە لە سەردەمی ناکۆکی یەکانی ناوحیزبی کومونیسی ئێران(کۆمەڵە) دا، بەشی بە ناوی حیزبی کومونیستی کرێکاری دەستیان بە سەر هەموو ئارشیوی کۆمەڵەدا گرت. ئارشێوی ڕادیو کۆمەڵەیان لە باتی ئەوەی وەک گلێنەی چاو بیپارێزن، سوتاندیان و هێچ ئاسەوارێکی لی نەما وئێتر نازانم وڵامیان لە بەرانبەر بێ بەشان و هەژارانی کورددا چی یە ؟ڕاستەوخۆ من لەو ئارشیوە مەحرووم و بێ بەش کرام وئەو سەرچاوە باوەڕپێکراوە، لە لایەن تاقمی کومونیسمی کرێکاری یەوە فەوتا و نابود کرا.

دەولەتەکان و میللەتەکانی تر بۆ نموونە ئامریکا بە مەبەستی سڕینەوە و گوم کردنی هەموو ئاسەواری جەنایەتەکانی لە ڤێتنام لە هەموو ئامڕازێکی قانوونی، سیاسی و کۆمەڵایەتی کەڵکێ وەر گرتوە. ئەندازە و حەجمی ئەو بومبانەی کە ئامریکا بە سەر خاکی ڤێتنام ڕژاندی وخەڵکێ بێدفاعی ڤێتنامی کوشت گەلیک لە هەموو بومبەکانی شەڕی دووهەمی جیهانی کە دونیای پێ وێران کرا زۆر تر بوو.ئامریکایی یەکان لە هالیوود وەک ئامێرێکێ سیاسی _کۆمەڵایەتی ئەو پەڕی کەڵکیان وەر گرتوە. فیلمێکیان دروست کردوە کە سیستە می سەرمایەداری، ئەرتەش و سازمان سیای ئامریکا بە پێچەوانە نیشان دەدات. ئاکتۆرەکان لە فیلمەکەدا سیمای ئەرتەشی ئامریکا وەک ئەرتەشێکی ڕزگاری بەجش و یارمەتی دەرکە گوایە خەڵکی ڤێتنام لە

حکومەتەکەیان بێزارن، نیشان دەدەن پەیام و کاکڵەی فیلمەکە بۆ بینەر سیمای ئێنسان دۆستانە و زۆردلۆڤان و بە رەحمی دەوڵەتی ئامریکایە.لەم فیلمەدا هەموو خەتا سیاسی و کۆمەڵایەتی یەکان خراوەتە سەر شانی حیزبی زەحمەتکێشانی ڤێتنام و خەڵکی بێ دیفاع وبێ تاوانی ڤێتنام. بەم شێوەیە ئامریکا مێژووی دەسکرد ساز دەکات و نەسڵی نوێ، لە ڕووداوە ڕاستی یەکان مەحروم و بێ بەش دەکات و جەنایەت، کوشتار و تەجاوەزی نیزامی خۆی دەشارێتەوە. ئەمە ڕەوەندێک لە ئارشێڤ کردنی درۆ و دەلەسە و شاردنەوەی ئاکاری وەحشیانەی دەوڵەتی ئامریکا یە. ئامریکای یەکان بە شێوە یەکی دڵتەزین کوشتار و ژنۆسیدی خەڵکی بێدفاعی ڤێتنامیان کرد کە تا ئێستا وێنەی هەرگێزلە مێژوودا نە بێنراوە. ئارشێڤێکیان دروست کردوە کەهێرش و جەنایەتەکانیان شرت وگوم کەن. یانی لە واقیعدا لە ژنوسیدو تەجاوەز و چەوساندنەوەی دونیا،و کردەوە وەحشیانەکانیان بە هەر شێوە بۆ نەسڵی داهاتوو سیمای یەکی میهرەبان و دڵسۆزانە لەخۆیان نیشان دەدەن. و لە درۆ و جەنایەت و لە قاڵبی فیلم مێژووی ئامریکا دروست دەکەن. بە وتەیەکی تر هەموو میدیای ئەو وڵاتەو هاوپەیمانەکانیان وەک تەلەڤیزیون، گۆڤار، کتێب، سینەما، سایتی کامپیوتر، ماهوارەی ئاسمانی و... لە خزمەت مێژووی ئامریکادایە. ئەگەر خەڵکی ڤیتنام ئارشیوی دەوڵەمەندیان بوایە ئامریکا نەیدەتوانی بەو شێوەیە سیمایەکی مرۆڤ دوست لە خۆی نیشان دا و ڤیتنامی یەکان پەردەی ئاشکرایان لە سەر جەنایەتی ئامریکا لا دەبرد.

کوشتاری کورد خۆ درۆ نی یە. کورد هەموو کاتێک هێرش کراوەتە سەری و بوە بە قوربانی داگیرکەران و سزاوارو شیاوی ئەوەیە کە جەنایەتەکانی داگیرکەران تۆمار و ئارشێڤی لێ دروست بکات. خۆ کورد قەدو بە بیرەوەری مێژووی جیهان داگیر کەر نەبووە.هێچ کەس و میللەت و دەوڵەتێک ناتوانی مێژووە کەی حاشا کات. دەبی کارەساتە دڵتەزینەکان ،کوشتارەکان، شکستەکان و سەرکەوتنەکان و... بنوسیتەوە. کە ئەو کارە راستەوخۆ مێژووی کوردە. ئێستاو لەم فازەدا شایستەو سزاوارە

دیکۆمینتەکان و مێژووی خوێناوی خۆی، بە شێوەیەکی عیلمی بنووسێ و لە ئاستێکی بەرزدا کۆی کاتەوە. دەبوا پارتی و ڕێکخراوەکانی کورد بۆ نووسینی ڕووداوەکان و مێژوو، ئۆرگانی تایبەتیان تەرخان و لە ئاستێکی بەرزدا لەو بوارەدا، خەباتیان بکردبایە. زۆر رواداوی مێژوویی لە بیر چوەتەوە کە نموونەی لە مێژووی میللەتەکانی تردا، کەمە. زۆربەی هەرە زۆری ئەو دوکۆمینتانە لە لای سۆڤیەت، میتی تورکیا، ساواکی ئیسلامی ئێران، حیزبی بەعسی سووریا وعێراق و وڵاتانی پێشکەوتووی ڕۆژئاواوە، ئارشیڤ کراون. ئێمە بۆ شێ کردنەوە و زانیاری سەبارەت بە مێژووی کورد ناچارین لە ئارشیڤی ئەوان کەڵک وەر گرین و مێژووی خۆمان بدۆزینەوە و تا ڕادەیەکیش سوالْ کەین. ئەگەرچی کورد خاوەنی دەوڵەتی خۆی نە بووە، ناکرێ بڵێین نەیتوانیوە دوکۆمینتەکان و نوسراوەکان قایم بکا و بشاریتەوە، خۆ باسکەکانی ئەسپانیا و خەڵکی فەلەستین ودوورگەی تیموور، دەوڵەتیشیان نە بووە کە چی خاوەنی ئارشیڤی دەوڵەمەند و عیلمین. هاوار بە ماڵم کورد لە هە پارچەیەک و بە ڕاستی بەداخەوە خاوەنی ئارشیڤێک بە شێوەی عیلمی، مودێرن، کلاسیک و زانستیانە نی یە.

هیوا دارم ئەم کتێبە وەک فانوس و چرایەک ڕێگا بۆ تۆژینەوە و شێ کردنەوەی زۆر کارەساتی کۆمەڵایەتی و مێژوویی کە سەرمایە کوردی هەژارن، ڕوون کاتەوە و لە ئاستی خۆیدا ڕچەشکێن بێ ! دەزانم کە زۆر شتم باس نەکردوە و نە پێکاوە. ئەم کتێبە دڵۆپەیەک لە دەریای شەخسیەت و کاراکتری کۆمەڵایەتی و سیاسی ڕێزدار کاک فوئادە و "من ئەوەم پێکراوە کە توانیومەو ئەوەی لە توانای مندا بووە کردومە!" هیوادارم مەبەستم پێکا بێت، چونکوو کاک فوئاد ئەفسانە نی یە بەڵکوو خودی مێژووە !

کارل مارکس دەلی : وا نی یە کە نوێنەرانی ئەدەبی و سیاسی چینێک، ئەندامی ئەو چینە بن کە نوێنەرایەتی دەکەن. کاک فوئاد بە پێچەوانەی شوێنێ کۆمەڵایەتی خۆی نوێنەرایەتی چینی هەژار و فەقیرو بێ بەشانی ئێران و کوردستانی بە دڵسۆزی و لیبوردوویی و شە هامەتەوە کرد.

هەندێک لە مەتڵەبەکان کۆ کراونەتەوە و بیر و ئەندیشەی ئازیزانێکی ترە کە هەست عاتیفەو هەڵویستی خۆیان بە تایبەت سەبارەت بە کاک فوئاد نیشان داوە کە شایانی ڕێز و قەدردانین. شیعرەکان لە کات و شوێنی جیاواز و بە بۆنەیٚ جۆراوجۆرەوە گوتراون، کە بە ئیمزای خاوەنیانەوە دیاری کراون. هەر کام لەو شیعرانە بە شێوەیەک ئاستی شەخسیەتی سیاسی وکۆمەڵایەتی کاک فوئاد نیشان دەدەن. بەڵام سەرجەم ڕاسپاردە و پەیامێکیان پێ یە کە لە چەند قاڵب و فورمدا، دارێژراون. پەیامەکە ئەوەیە : کاک فوئاد ڕێبەرێکی زۆر خۆشەویست وبەتوانا، سیاسەتمەدارێکی هێژا و کارزان و هەرە دڵسۆزی سیاسی، تیژ، لیهاتوو و لە هەمان کاتدا غورووری بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی ئێران بە گشتی و خەڵکی کورد بە تایبەتی بووو دەورانی ژیانی بە ئیمان و لیبوردوویی وسەداقەتی شۆڕشگێڕانەوە پێوا.

بەکورتی نەزەرات و نوسراوەکەم سەبارەت بە کاک فوئاد لە ڕاستیدا بە هۆی نزیکی زۆر ترم چ لە دەورانی خوێندنی دەبستان. دەبیرستان، زانستگا و دیدارەکانی زیندان و پاش تەواوبونی زیندان بوە و هەیە. بێگومان ئوتۆریتە ی کۆمەڵایەتی، مەعنەوی و سیاسی کاک فوئاد ئەوەندە لە ئاستێکی بەرزدا هەیە کە موتڵەقەن پێویستی بە دیفاع و تەئییدی من بە هیچ شێوە و جۆرێک نە بووە ونیە. بێگومان ئەم کتێبە دەوری ڕێبەری کاک فوئادی هەمە لایەنە باس نەکردووە. تائێستا و پاش نزیکەی سیٚ ساڵ کۆمەڵە شتێکی نە نوسیوە. بە ڕێز ئێرەجی ئازەرین ماڵی ئاوەدان بیٚ مەتڵەبێکی سەبارەت بە کاک فویاد نووسی هەر باش بوو کە ڕچەی شکاند و سوپاسی دەکەم. دەورانی فەعالیەت و هەڵسوڕانی نهێنی کۆمەڵە و ئەو جەلەسە و کۆبونەوانە کە کراوە و بە تایبەت کونگەرەی یەکەمی کۆمەڵە لیرەدا نە هاتوە. نوسراوە کانی تەشکیلاتی و ڕێکخراوەیی و داخلی کە کاک فوئاد دەور و نەقشی سەرەکی تێدابوە ونوسیویەتی و دەبوا ئاماژەیان پیٚ بکەم لە بەر دەستمدا نەبوو. چاپ و بڵاو کردنەوەی ئەو بەشانە ئەرکی سەر شانی هاوڕیٚ یانی لە مێژینەی کاک فوئاد و ئەو دوو ڕێکخراوەیە کە بە ناوی کۆمەڵەوە خەبات دەکەن.

بۆ ئاگاداری خوێنەران و ڕوونكردنەوەیەك:

- چاپی یەكەمی ئەم كتێبە ساڵی 2006 ی زاینی لە باشوری كوردستان و لە شاری سلێمانی كرا.و سوپاس بژێر و منەتباری ئەو هاورێ خۆشەویستانەم كە لە سلێمانی بۆ چاپی كتێبەكە یارمەتی دڵسۆزانەی منیان دا.

- كتێبەكە بڵاو بوەوە و پاشان زۆر نوسراوە،مەتڵەب و بیر و بۆچونی جیاواز سەبارەت بە كاك فوئاد لە تلەڤیزیون،ڕادیو،گۆڤار و سایتەكان بڵاو بوەوە. من هەموویانم بۆ چاپی دووهەم شارۆ و كۆ كردەوە و لەو شوێنانەی كە پەیوەندی مەنتیقی،سیستماتێك و گونجاوی هەبوە نوسیوەتەوە.

- تا ڕادەیەكی زۆركەم، شت گەلێكی پێویست و لە بیر چووم بە كتێبەكە زیاد كردووە .

- بەرێزان كاك ئەرسەلان عەزیزی و كاك حەیدەر ئیبراهیمی بۆ چاپی دووەمی كتێبەكە زەحمەتی زۆریان كێشا كە شایانی قەدردانییە و فرە سپاسیان دەكەم.

هەواڵنامەی كتێب

2. پێشکەش بە نیلسون ماندێلا

جەنایەت، ئێعدام و تیرۆری سیستماتێکی داگیرکەرانی کوردستان واتە سوریا، عێراق، تورکیا و ئێران لە کوردستان ئەوەندە تەشەنە و تەرزی داکوتاوە کە ئیعتباری هەموویانی لە لای بیروڕای گشی جیهانی و وڵاتانی پێشکەوتووی دونیا هێناوەتە خوارێ. تۆماری جەنایەت و تاوانە ڕەش و دژ بە ئینسانی یەکایێ داگیرکەران لە کوردستان هێندە وەحشیانە و زۆرە کە سنووری تێپەڕاندوە. و پێویستە بنووسرێن و ئارشیڤ کرێن تا وەک دێکۆمێنتی مێژوویی بمێننەوە.

بە ڕێز نیلسون ماندێلا، ڕێبەری کونگەرەی میللی ئەفریقا، لە ساڵی 1992 حازر و ئامادە نەبوو بەرەو تورکیا سەفەر بکات، تا خەڵات و جایزەی نێو نەتەوەیی ئاشتی ئاتاتورک وەر گرێت. نیلسون ماندیلا ڕاستەوخۆ پەردەی لە سەر سیاسەتی شوڤینیستانە ،داگیرکەرانە و سیمای دزێوی حکومەتی تورکیا لە کوردستان هەڵماڵی و بەم جۆرە لە خەڵکی کورد بە گشتی و لە دێموکراسی بە تایبەتی دیفاعی کرد.

پارلەمانی جمهوری ئیسلامی ئێران بە شانازی یەوە دەیویست کە جایزە و خەڵاتێک بە نیلسون ماندێلا پێشکەش بکات. بۆ ئەو مەبەستە چەند جار نیلسون ماندێلایان داوەت کردوە، تا بەرەو ئێران سەفەر و دیدار بکات. بە ڕێز

نیلسون ماندێلا ڕۆژی 30 10 2004، هەڵویستی خۆی گرت و ئامادە و حازر نەبوو به هێچ شێوەیەک جایزە و خەڵاتی جمهوری ئیسلامی ئێران وەر بگرێت وتەنانەت بەرەو ئێرانیش سەفەر بکات. ئەم هەڵویستەی ماندێلا ڕاستە و خۆ دیفاع لە ئازادی، دیموکراسی و مافی گەلی کوردە و شایانی ڕێز و ئێحترامە. (گۆڤاری شەرق لە ژمارە ی 7567 ڕۆژی06 11 2004 ئەم هەواڵەی بڵاو کردوەتەوە).

نیلسون ماندیلا به کردەوەی شۆڕشگێڕانە "ڕێگای دژواری ئازادیی !" و ڕێز دانان بۆ دیموکراسی به هەژاران وبێ بەشانی ئافریقا نیشان دا کە لەو بوارەدا یەکیک لە خۆشەویست ترین و سەرکەوتووترین ڕێبەرانی دەورانی ئاپارتایدAPARTHIED و ئەم سەردەمە یە.

ماندیلا جگە لە خەڵکی ئافریقا بۆ هەموو بێ بەشان و زوڵم لیکراوانیی دونیا ولە وانە خەڵکی هەژاری کورد رەمزی خەبات و تێکۆشانە ومن بە شانازی یەوە ئەم کتێبە بە نیلسون ماندێلا پێشکەش دەکەم.

هەواڵنامەی کتێب

3. بارودۆخ و فەزای پەروەردە بوونی کاک فوئاد

3.1 شاری مەریوان

مەریوان شارێکە لە سنووری دەسکردی دوو دەوڵەتی دیکتاتۆری ئێران و عێراق هەڵکەوتوە. شارێکی جوان و دەور تادەوری دارستانە ،لە کۆندا حکوموتی ڕەزا شا مەریوانی ناو نابوو "دژی شاپوور". دژ بە مانای قەڵا هاتوە و یانی قەڵای شاپوور. لە ناوەڕاستی شاردا قەڵایەکی کۆنە هەبوو و پاشان حکومەت قەڵاکەی چووڵ کرد وپادەگانێکی گەورەی بە ناوی پادەگانێ موسک دروست کرد کە وەک مار پەپکەی خواردوە و جار ناجار ژەهرەکەی بە سەرخەڵکدا دەڕێژی. هەموو کاری دژ بە خەڵک لەو پادەگانە ڕێک دەخرێ و سازمان دەدرێ. ساواک، ڕوکنی دووی ئەرتەش و ژاندارمری ،ساوامای ئێسلامی پەناگایان ئەویە.بە ڕواڵەت لە ناو شار تابلۆیەکیان داکوتاوە بەڵام کارە نهێنی یە کانیان لە پادەگان دەکرێ. جاش و سیخۆر و بەکری گیراو هات و چوی پادەگان دەکەن. زۆربەی پیلانەکانی شا دژی کوردی باشور و رۆژ ئاوا(عێراق) لەم پادەگانەوە دادەڕێژرا.

پادەگانی موسک لە دوو کیلو میتری شارە و ڕۆژانی جومعە سەربازەکان دێنە ناو شار و لە بەر چەکمە و پۆتێنی ئەوان دانیشتوانی شار و خەڵکی ئاسایی ژیانیان لی حەرامە لەزمانی حکومەتی شا تۆپخانەی مەزنی ئەرتەشی ئێران لەوی دامەزرابوو. کاتێک مەلاکان بە دەسەڵات گەیشتن هەمان شێوەی شایان بە ڕێو برد وپاسداریشیان هێناو گەورەتریان کردەوە.

مەریوان دارستانی بە ناو بانگە و دەریاچەی "زرێوار" لە نزیکی شارە وهاوێنە هەوار و سەیرانگاییەکی خۆشە. ئاوەکەی شیرینە و بالندە کۆچەری یەکانی دەریاچەی وان و دەربەندی خان دێنە زرێوار و بۆ ماوەیەک دەمێننەوە. ڕاوی بێ ئوسول و نە خوێندەواری و نە زانینی جەماوەری خەڵک و نە پاراستنی سروشت ویاساکانی دەستیان لە دست یەک ناوە و بالندەکانیان تا سنووری نابودی و فەوتان بردووە. بە تفەنگ و کەرەسەی تر ڕاو کراون ولە هەمان کاتدا ڕاویان ناون.

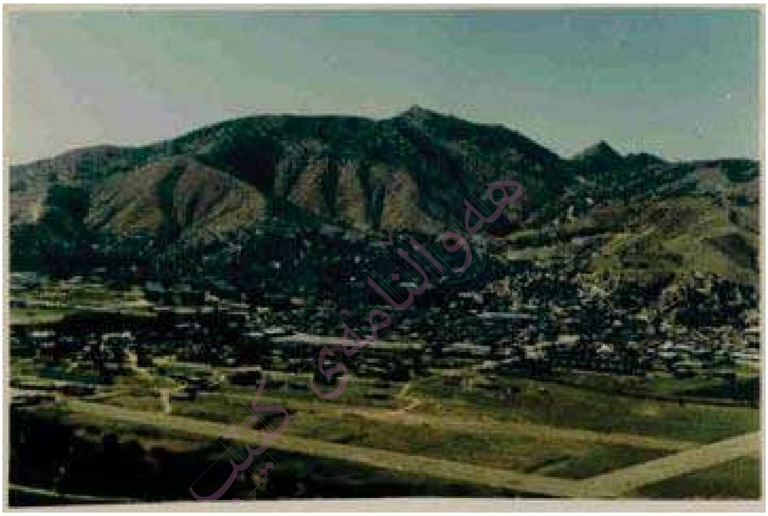

دیمە نێک لە شاری مەریوان

ئۆرگانە کانی دەوڵەتی بە ڕواڵەت بۆ خەڵک ئێش دەکەن بەڵام لە ڕاستیدا بە شێوەی جۆراوجۆر دژی ئامانج و بەرژەوەندی خەڵک هەڵدەسوڕێن. هەموویان لە ژێر چاوە دێڕی ساوامای ئێسلامیدا دژ بە خەڵک هەڵدەسوڕن. ئێنسانی بە شەرەف و شۆڕشگێڕ لە هەوەڵین هەنگاودا لە گەڵ ساواک و ئێستا ساوامای ئێسلامی بەرەوڕوو دەبێ. فەرهەنگی خوڵتە و بەرتیلدان و جاسوسییان تا ڕادەیەک جێ خستوە. لە شورای واقیعی خەڵک و جەماوەر خەبەرێک نیە. هەموو ئورگانە دەوڵەتی یەکان لە "داهۆڵ" دەچن. هەر کەسێک بیەوی ئێشێک و خزمەتێک بکا ناچارە دژی دەسەڵاتدارانی حکومەتی بێ. ئەگینا ناتوانی بە باشی

لە خزمەت هەژاراندا بێ و خزمەتێک بە خەڵک بکا. ئێستا شارەکە نەفوسی زۆرە و دانیشتوانی دێهاتەکانی کۆماسی، کەڵاتەزان، سەرشێو، هەورامان و مەریوان بەرەو ژیانی مودیڕن و شارستانی هاتون و بۆ شاری مەریوان کۆچیان کردووە و شارەکە گەورەتر بوەتەوە و تا نزیک و بناری کێوەکان ملی ناوە و دەشتەکانیشی گرتوەتە بەر. دەریاچەی زرێوار وەک هاوینە هەوار جێ حەسانەوەی خەڵکە ولە قەراخ زرێوار بینا وماڵێ مودیڕن ورازاوە بۆ توووریست و گەشت یار دروست کراوە و سەنعەتی توریست خەریکە گەشە دەکات. لە دەریاچەی زرێوار چەند جۆر ماسی پەروەردە و بە خێو دەکرێ. لەزستانی توش و کاتێک پلەی سەرما دەچێتە ژیر سفرەوە ئاوی زرێوار دەبیتە سەهۆڵ و دانیشتوانی دێهاتی دەور و بەر لە سەر دەریاچەکە هات و چوو دەکەن. دەور تا دەوری زرێوار قامیش و زەلە کە لە کۆندا بۆ سەربانی خانو و ماڵ کەڵکی لی وەر دەگیرا. خەڵکی ناوچە لە زرێوار ڕاوە ماسییان دەکرد و ڕاوی باڵندە کۆچەری یەکانیش زۆر بیرەحمانە دەکرا.زرێوار بە پێ یاسا و قانوونەکانی ژینگە ناپاریزری وڕووپەڕەکەی خەریکە بەر تەسک و چکۆلە دەبێتەوە. پاراستنی ژێنگە و سروشت بۆ دانیشتوانی شار و دێهات زۆرگرینگ و حیاتی یە. زرێوار لە باری ئێکۆسیستم وئێکۆلۆژی یەوە لە مەترسی فەوتان و نابودی دایە. ئاوەڕۆی دێهاتی دەور و بەر دەڕژێتە ناو دەریاچەکە ولە ڕوانگای عیلمی کیمیاوە پێ هاشیPH زریواری گۆڕاوە و ئەمە گاڵتەی پێ ناکرێ و خەتەرە. هەتا دێ و بەرە بەرە ئاوی زرێوار کەم دەبێتەوە و وشکی زیاد دەکات. ئەگەر چارەیەکی عیلمی بۆ نە کرێ زرێوار تەنها لە سەر نەقشەی کتێبە ئارشێو کراوەکانی جیوگرافیا دەمێنیتەوە.

دە ریاچە ی زرێوار و بەشێک لە شاری مەریوان

3.2 ئاڵمانە

ئاوایی ئاڵمانە لە سنووری نێوان مەریوان و هەورامان هەڵکەوتوە. لە باری جێوگرافی و سروشتیەوە تیپ و قەوارەی مەریوانی هەیە. دارستانەکانی چڕ و پڕ و بە تایبەت دەوەن زار و تێکەڵاوێک لە داری بەرز و نزمی جۆراوجۆرە. بەگشتی داری بەڕوو، قەزوان ومێو و مازوی زۆرە. لە باری جێولۆژی یەوە تیپ و قەوارەی هەورامانی هەیە. کێوە کانی بە کوێستانە بەرزوسەر کەش و شاخاوی یە کانی هەورامانەوە لکاوە. پلەی سەرما لە کوێستانە کانی ڕۆژ هەڵاتی ئاڵمانە لە فەسڵی زستاندا تەقریبەن دەگاتە 20 تا 30 ی ژێر سفر. و پلە گەرمایش لە فەسڵی هاویندا تەقریبەن دەگاتە26 سەرەوەی سفر. هەوای ساف و دڵکەشێ لە هەوای هەورامان دەچێ. شەوانێک کە مانگ لە ئاسۆ دەردەکەوێت و خاوە خاو گەورە دەبێ تەبەقی زێڕێن دروست دەکا. تریفە تریفی مانگەشەو وڵات ڕوون دەکا و دەیرازێنێتەوە کە سەد ئەوندەی ڕۆژ جوانی دەنوێنی. ئاسمانی سافی پڕ لە ئەستێرەی پرشنگدارە و مانگ لە سەفەری شەو هێلاک دەبی و پاشان بەرەو ڕۆژ هەڵات ئاوا دەبێ، و ڕۆژ لە بۆسە و کەمین دێتە دەر و بەرە بەیان لە باوش دەگرێ و دیسانەوە ژیان

سیمایەکی تر بە خۆی دەگرێ. ئەم چەرخ و سوڕانەوەی هەتاو و مانگ دوایی نایەت. بە شەوانی هاوین مانگ لە پشتی کێوەکانەوە دەر دێ و خۆی نیشان دەدات. مانگەشەوەکەی دڵڕفێنە وکاتێک مانگ تریفە تریفی دێت و ئاسمانی شین پڕ لە ئەستێرە یە، ئێنسان مات و حەیران دەکات. مالە کانی ئاوایی کە چین چین و لە سەر یەکن لە وێنەی بیناکانی هەورامانە. زۆربەی مالەکان لە بەرد دروست کرابوون و کەمتر گڵیان بە کار هێنابوو. وشکە کەڵەک و دیواری بەردین زۆر باوە. ئێستا بیناکان ئاڵ و گۆڕی تایبەتیاندا بە سەرداهاتوە و کەرەسەی مودێڕن و هاوچەرخ بە کار دێنن. خەڵکەکەی بە دیالکت و زاراوەی سۆرانی قسە دەکەن. پیر و بە ساڵدا چوەکانی کەم تا کورتێک دیالکتی هەورامی دەزانن و لیی حاڵی دەبن. ژمارە ورێژەی دانیشتوانی تەقرێبەن لە یەک هەزار و پێنج سەد کەس زیاترە.

دیمەنێک لە ئاوایی ئاڵمانە

بەر لە وی مەدرەسەکەی دامەزرێت مزگەوتێکی گەورە و ئاوەدانی بوو و ئێستاش هەر هەیە. مزگەوتەکە بە دەستوری حاجی فەرەج و اللە بەگی ئاڵمانە(باپیرم کوڕی مستەفا سانی هەورامان) دروست کرا و هەموو خەرج و مەسارفی لە لایەن فەرەج اللە بەگەوە دابین دەکرا. تەنانەت حوجرەی فەقیی هەبوو کە لە مزگەوتەکە دەیانخوێند. بۆ بەڕێوە بردنی مزگەوتەکە مەلایان بۆ هێنا. فەرەج واللە بەگ ڕێز و حورمەت و دابین کردنی ئاسایش وئەمنیەت و ژیانی مەلا و فەقی کانیی ئاڵمانەی لە ئەستو گرتبوو.و دروست کردنی مزگەوت و دانانی حوجرە بۆ فەقی کان و هێنانی مەلا لە لایەن فەرەج اللە بەگەوە لە ناوچەی هەرامان و مەریوان ناو بانگی دەرکردبوو.بە مەبەستی دابین کردنی باری ئێکۆنومی مزگەوتەکە، پارچە زەوی یەکی بۆ دیاری کردبوو کە بە ناوی" زەوی مزگەوت " دەناسرا و هەموو داهاتەکەی بە مزگەوتی ئاڵمانە دەدرا. فەرەج اللەبەگ لە زیندانی شاری دامۆغان مرد و پاشان هەموو ئەرک و مەسرەفی مزگەوتی ئاڵمانە لە ئەستۆی کوڕەزا و کوڕەکانی فەرەج اللە بەگ بوو. و دانیشتوانی ئاڵمانە یش یارمەتیان مزگەوتیان دەدا. و بۆ بە ڕێوە چونی ژیانی عایلەی مەلا زەوی و زاری تەرخان کردبوو و بەدیاری پێی دابوو. مزگەوتی ئاڵمانە ناوەندێک بۆ خوێندەوار کردنی خەڵک وپەرە پێدانی زانستی ئەو سەردەمە بوو. کەم نەبوون ئەوکەسانەی کە بۆ ماوەیەک دەهاتنە مزگەوتی ئاڵمانە و عیلمی ئاینییان دەخوێند و پاشان بەرەو ناوچەکانی تری کوردستان دەڕۆیشتن و دیسانەوە دەستیان بە خوێندن دەکرد.

خەڵکی ئاوایی بەگشتی جووتیارن و خەریکی ئاژەڵ داری و کشت و کاڵن. تووتن، گەنم ،جۆ، میوە ،خۆری،ڕوون،ئاژەڵ، داری چنار،مێوژ، بنیشت (جاچکە) ، هەڵۆژەی وشک و گوێز لە بەرهەمە سەرکی یە کانن. میوە کانی جۆراوجۆر و تا بڵێ بە تام و بۆن خۆشن. قۆخ، هەنجیر، سێو، ترێ، گوێز، هەڵوژە، تووی سپی و ڕەش، هەرمێ،بەری قەزوان، بەڵاڵوک ،زرک، شووتی ،کاڵەک ،شێڵانە (قەیسی) ،کالیار ،تووترک، سێف هەرمێ،گویژ، لە وەرزە کانی ساڵدا هەیە ومیوە چن لە سەر دارەکانیان و یا لە بێستانەکان دەیان چنن.

سەوزە و تەڕەکاڵ بریتین لە تەماتە، پەتاتە، بامیە، خەیار، ترۆزی، شوید،مەرزە،نەعناع،قاخڵی ،گوڵە بەڕۆژە ،کولەکە، باینجان، گێزەر، پیاز، ڕێحانە ،سەولێ، جافری، سلق، چونەر، شەلەم، کاهو وسیر.

بناری شاخ و کێوەکان چەم و دۆڵ و سەحرا و دەشتەکان لە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ و بۆن خۆش پڕە و هەر فەسڵێک گوڵێ تایبەتی خۆیان هەیە. بۆن و بەرامەی گوڵان لە فەسڵی بەهاردا ئێنسان مەست دەکا.پایزی ئاڵمانە ئاودامان و رەنگاورەنگە و باخ و دارستانەکانی زەرد،کاڵ، سوور، زەدی تۆخ، شین، خورمایی،سووری کاڵ،پەمەیی، قاوەیی، وەنەوشەیی، سوورفل،دەنوێنن و رەنگەکان وەک شەپۆلی دەریا لە داوین کێو و شاخ و دەشت و سەحراکانی ئەو دێ یە مونج و پەنگی خواردەوەتەوە. بە بەهاراندەر و دەشت مەست و پڕو لیواولیو لە گوڵ وگوڵزارەو جاڕە گوڵیان دروست کردوەو کاتی هەڵکردنی شنە با دەغڵ و دان و گژ و گیا کەروێشکە دەکات.

بەر دێی ئاڵمانە ، کانی هەڵوژە و چەم دێ

بە راستی تابلۆیەکی رەنگاورەنگ و پڕ لە سیحر و جوانی یە.گوڵەکان لە ئاخر و ئۆخری خاکەلیوە دەردێن و و بەرە بەرە لە دەشت و پێدەشتەکان

خۆیان دەنوینن.وردە وردە بەفرەکانی شاخ و بەنار و کەژەکانی قەلەبەرد وچالاو و کوێستانەکان دەتوینەوە و گژ وگیا و گوڵ شین دەبن. هەڵاڵە برمەی کوێستانی قەلەبەرد زۆرجوان و سوور و بەناوبانگە. پەرژێنەکانی سەر دەشت و مەزرا پڕن لە گوڵ باخیی خۆڕسک. گوڵی وەنەوشە ،ڕێحانە، هێرۆ، گوڵاڵەسوورە، شەوبۆ، هەزبێ، (مەرزە)،شیلان، مێخەک،سەولێ، گوڵە چاوئێشە، نەعناع، گەزیزە، زەنبەق ،ڕێواس ،سۆڵان ،شلێر، جاترەو نێرگز بە شێوەی خۆڕسک و بەرفراوان لە دەشت و شاخ وجاڕو دۆڵ و کێوەکان دەبینرین و تابلۆیەکێ ئێجگار ڕەنگین و ڕازاوەیان بە سروشتی ئاڵمانە داوە. جاڕە گوڵی ئاڵمانە لە شوێنانەی کە کشت و کاڵی لی نی یە دەبینرێ. و دار میو و داڵێت وباخی ترێی یەکجار زۆرە. کانیاوەکانی ،ئاڵمانە تا بڵی تامیان سازگار و خۆشن. ئەم کانیاوانە تام و چێژی ئاوی روون و سازگاریان هەیە،بە تایبەت کانیاوەکانی سەرەوەی ئاوایی زۆر بە ناوبانگن.کانی یەکان لە کێوەکانی قەلەبەرد، چاڵئاو، وحەسەن بەسرەوە سەرچاوە دەگرن و خۆش تامن. کانی یەکانی مەڵ هەوا، سەید عەتا،سەرخەرەنگەزە، سێفەتاڵ، خورێنکە، گوێزمیران، تیکلان، هانەساردە،بەڵخەی دەگاوەر،سەر چنار.تاڵەسوار،پیر مەحەممد،کانی هەڵوژە، کانی پەریزاد،کانی میرئاڵی و بەڕوار بە ناوبانگن. خەڵکی ئاوایی، دەوەنەکانیان لە ڕیشە دەر هێناوە و لە باتی دار ڕەز و ترێیان داناوە. هەر ساڵە بنیشت کەری لیزانی ناوچەی لهۆن و زەردۆیی یان خەڵکی ئاوایی لە دار قەزوانەکان جاچکە تاڵ دەگرن و ئەم کەرەسەیە کە زۆر تاڵ وخاوە دەکوڵینن و سارد ی دەکەنەوە کە بەرهەمەکەی دەبێتە بنیشتی پاڵێنراو کە بێگەرد و سپی یە. بنیشتە تاڵ لە فەرهەنگی سوننەتیدا وەک دەرمان بۆ برێن و زامی سووک و قووڵ کەڵکی لیی وەر دەگرن. بەڵام بنیشتی کوڵراو و پالیراو وەک داهاتێکی بە نرخ بۆ فرۆش دەچێتە بازاڕ.لە وەرزی پاییزدا گەڵای دار و درەخت ڕنگیان دەگۆڕێت و ڕەنگیان خەنەیی، زەرد، سوور، مۆر، و زەردی کاڵ دەنوێنن.لە دەمەو زستاندا گەڵاکان وردە وردە دەوەرێن. هاوینە هەوارەکانی ئاڵمانە لە بەشێ ڕۆژ هەلاتی ئاوایی یە. سەر چنار، حەسەن بەسر، مەڵ هەوا، دەگاوەر،

تێکلان، گوێز میران، سەر خەرەنگەزەوخۆڕێنکە لە هاوینە هەوارە خۆشەکانی ئاڵمانە یە. لە نزیک تاڵە سوار و لە پێدەشتی قەلەبەرد و چاڵئاو کێویک بە ناوی پاوان "پاوەن" هەیە کە لە زاراوەی مەحللی پێی دەگوترێ پاوەکە. ئەم کێوە کە هەوراز و نەشێو و نزار ی زۆرە بۆ بەخێو کردنی مەڕ و ماڵات تەرخان و قەدەغە و قۆرخ کراوە و هەموو دانیشتوانی ئاوایی دەیپاریزن. داوێنی ئەم کیوە واتەپاوەکە پوش و پواری زۆرە و لەوەڕگەیەکی بە پیت و دەوڵەمەندە. لە ئاخر و ئۆخری پاییز و لە فەسڵی زستاندا کە دەشت و دەر پووش و پوار و گیای نە ماوە پاوەنەکە ئامادەیە. شوانی ئاوایی مەر و ماڵات لە داوینی ئەم کیوە دەلەوەڕێنی. لە هەندی ساڵدا پاوەنەکە ئاگر دەگرێ و خەڵکی ئاوایی بە زەحمەتێکی زۆر دەتوانن ئاگرەکە بکوژێنەوە. تاوانی ئاگر تێ بەردانی پاوانەکە دەخرایە سەر بنیشت کەری غەریب کە لە جوانڕۆ و زەردۆیی یەوە دەهاتن و یان ئەو کەسانەی کە لە ناو خەڵکدا کردەوەی ناشیرین و خراپیان کەم نە بوو. هەندی جاریش تاوانەکە دەکەوتە سەر ڕێبوارانی ماندوو وبێ هەست و کەمتەرخەم. لە حاڵێکدا هۆکاری ئاگرەکە دەیتوانی کتووپڕ بێ. یانی ئەو حەجمە لە پوش و پوار و گەڵای دار کە لە سەر یەک کەوتوە لە باری عیلمی یەوە ئامادەیە کە بە تیشکی هەتاوی هاوینی گەرم ئاگر بگرێت. یانی بێ ئەوەی کەسێک دەخالەت بکا، تێشکی گەرمی هەتاو هەل و مەرجی لە بار و شەرایەتی گونجاو و پووش و پواری وشک یارمەتی دەرە و دەتوانی ئاگر خۆش کات و بکاتەوە. لە هەر حاڵدا سووتانی پاوەن بۆ خەڵکی ئاوایی زەرەر و زیانێکی قورس و خەسارەتێکی گەورە بوو. لە دەورانی بێکاری و فەسڵی زستان راوی نیچیر و کەروێشک باو بوو. لە دارستانەکان و کێوەکانی ئاڵمانە و ناوچەکە حەیوانی کیوی زۆر بوو. بە تایبەت گورگ، ورچ، رێوی، سمۆرە، ئاسک و بزنەکیوی، بەراز، مالووس، چەقەڵ، کەمتیارو باڵندەکان لە چەشنی کەو، مراوی وەحشی وکۆچەری، کۆتر،زڕەکەو. سووسکە،هەوێردە،راو کراوە. فەسڵی کەو بووار (کەو بگار) یانی کاتێکە کە پۆلە کەو بەرەو ساردەسیر و گەرمەسیر پۆل پۆل کۆچ دەکەن راو دەکراو شێوەی راوەکەش زۆر لە کەرامەت و ئێنسافەوە

دوور بوو. ڕاوی بێ ئوسوڵ و بێ وادە و بێ ئەوەی حەیوانەکە بە شێوەی عیلمی و زانستی پاراسترابێ دەکرا و هەر ئەم فاکتورە یارمەتی دەری نابودی و فەوتانی نەسڵی حەیوانەکە بوو. بە جۆریک کەژیانی ئاسایی نەسڵی حەیوانی بەر تەسک دەکردەوە و ئێستا نەسڵەکەیان بە زەقی رووی لە کزی ناوە. بە دەیان شێوەی خراپ، تەڵە، دانیشتن لە سەنگەر، توڕ، ئاوە خۆرە، دێوجامە،بەقەڕاو و. . دەچونە ڕاوی کەو و ئەم باڵندەیە کوشتار دەکرا. یا کاتێک کەو لە سەر هێلکەکانی کڕ دەکەوت، جووتیارانێک کە بۆ کەندنی کەما و لۆ دەچونە کوێستان، هێلکەکانیان دەر دەهێنا و ئەگەر هێلکەکان نەدەبران، دایکەکە جوجکەکانی بەخێو دەکرد دایک بە تەنها نەیدەتوانی بەخێویان کات چونکوو باوکەکە کوژرابوو. ئێتر ڕێوی و هەڵۆ و ماریش لە ئێنسان خراپتر نە بوون. فەرهەنگی فیئودالی، هەژاری، نە خوێندەواری، ڕاوی ناوادەی بە سەر حەیواندا داسەپاندبوو و کوشتارەکە لە گەڵ وجداندا فاسڵەیان زۆر بوو. بێگومان نەقد و ڕەخنە لە شێوە ی ڕاوی بێ سنووری حەیوان وباڵندە لە ناوچەکەدا بە دەیان نووسراوە تەواو نابێ. ئێستا خەڵکی ئاوایی بە شێوەی مکانیزە و مودێڕن، باخداری و کشت و کاڵ دەکە ن. کاربا (بەرق) ، ئاوی خاوێن و پاک ،جادە و ڕێگای هات و چوی ماشین و دەرمانگا و تەلەفونیان و. .. هەیە. و گوایە لە حاڵی حازردا ڕاوی بێ وادە ناکرێ و حەیوان و باڵندە و سروشت تا ڕادەیەکی چاک دەپاریزن. لەم ئاخرانەدا لە بەڵخەی دەگاوەر گول ئاوێک (هەسێڵ) لە بتۆن و چیمەن توو دروست کراوە کە ئاو لە پشت ئەو لەمپەرە کۆ دەبێتەوە وتا ڕادەیەک لە وەرزی هاویندا کێشەی بی ئاوی حەڵل کردوە.

لە نزیک ئاوایی ڕووباریک بە ناوی گردەڵان هەیە. ئەم ڕووبارە ئاوەکەی لە کیوی قەلەبەد و چاڵاو و کێوەکانی گاڕانی مەریوانەوە سەرچاوە دەگری و پاشان لە پێچاو پێچی کیوەکانی ناوچە تێپەڕ دەبی. ئاوی کانیاوی دێهاتی مەسیری دەڕژیتە ناو ڕووباری گردەڵان و لە نزیک ئاڵمانەوە تێپەڕ دەبی و لە ئاخردا سیراون ئەم ڕووبارە چکۆلەیە بە دێلی دەگریت وبە ناچاری تێکەڵ بە سیروان دەبێ. خەڵکی ئاڵمانە لە داوینی کوێستاندا دەژین و بە هێچ شێوەیەکی

سوننەتی و کلاسیک ناتوانن لە ئاوی گردەڵان بۆ کشت و کاڵ و باخداری کەڵک وەر گرن. بەڵام بۆ شوردن و خاوێن کردنەوەی موو وخوری مەر و بزن، کەڵکی زۆرە. گردەڵان ماسی زۆرە. لە فەسڵی پایز و بەهاردا خەڵک بە قولاب و تورِ و دینامیت دەچنە راوی ماسی. شێوە یەکی تر لە راوەی ماسی ئەوەیە کە ماسی بە ماش دەکرن. بەم شێوەیە ماسی یەکی زۆر لە ناو ماشەکەدا ئەسیر و دێل دەبی. و راستەوخۆ نەسڵی ماسیش بەرەولەناو چون و فەوتان دەبات. تەقاندنەوەی دینامیت کە باو بوو شێوەیەکی بێرەحمانەی راوە ماسی بوو کە بە جارێک ماسی چکۆلە و گەورەی دەکوشت و لە ناو دەبرد. نە پاراستنی سروشت بە هەرشێوە و دەلیلیک پرِۆسەی هاو سەنگی ژینوار تێک دەداو رەوتی نورماڵی دەشێوێنی.

وشەی ئاڵمانە: ناوی ئاوایی یەکە لە کۆندا هەلمانە بووە. هەل بە مانای دەور، نۆبەو مەجال هاتوە. کە وایە هەلمانە یانی دەوری ئێمەیە و مەجالی ئێمەیە. کە لە پرِۆسە و تێپەرِ بوونی زەماندا وشەی هەلمانە گۆرِدراوە و بوەتە ئاڵمانە. خەڵکی ئاوایی و دیهاتی دوور و نزیکی ناوچە تا ئەم ئاخرانە هەر دەیانگوت ئاوایی هەلمانە.

3.3 ماڵەکەمان

ماڵەکەمان دوو نهۆمی لە سەرەوەی ئاوایی و لە بنار کێوێک و لە داوێنی کوێستانی قەلەبەردو چاڵاو هەڵکەوتبوو. حەوشەکەی گەورەو هاوسێودراوسێ و خەڵکی ئاڵمانە عمارەتیان پێی دەگوت. دەشتی مەریوان لە ژێر پێمان بووو تا چاو برِی کردبایە تا

ماڵی کاک فوئاد و چنارەکانی پشت عمارەت

قەراخ کێوی میراجیمان دەدی.ماڵەکە دوو دێبەر و باخچەی هەبوو کە پەرژێنی باخچەکان و دار میوەکان ماڵەکەی بە شێوەیەکی دڵڕفین ڕازاندبوەوە. دارەکانی قەیسی، سێو، قۆخ، بادام، ترێ سپی و ڕەش، قەزوان و داڵیتی ڕەز و سەوزە و تەڕەکاڵی جۆراوجۆر لەو دوو باخچەیە دیمەنێکی جوانیان بە ماڵەکە دابوو. لە گۆشەیەکی حەوشی ماڵەکە دار ڕەزێک دانرابوو کە داڵیتێکی دروست کردبوو.ڕەزەکە هێشوە ترێ زۆری دەگرت و لە فەسڵی هاویندابەری رەزەکە ئەوەندە زۆر بوو کە بۆ ئەو تاقە دار ترێ یە قورس بوو و پێت وابوو دەدارێتەوە. هێشوی ترێ گەییو شۆڕ دەبونەوە.بەر لە گەیشتنی ترێ کە و بە کاڵی واتە "هاڵەو بەرسیلەیی"کەلکی لی وەر دەگیرا. لە گەڵای تازەی رەزە ناسکەکان دۆڵمە و یاپراخیان دروست دەکرد.

لە پاڵ و لای ڕۆژهەڵاتی ماڵەکە ئاوێکی خۆڕ هاژە هاژ دەهاتە خوارەوە و بو ماڵەکە و بۆ باخچەکان بە کەلک بوون.شەوانی هاوین هاژەی ئاو و تریفە تریفی مانگە شەو وئاسمانی ساف و بێگەرد،سێحر ئاوی بوو. کە وشە لە وەسفی عاجز ە. خشە خشی گەڵای دار چنارەکان و کەروێشکەی جاڕە گەنم و جۆ گوڵی ڕەنگاوڕەنگی قەد و لاپاڵی دەور و بەر و هەوای فێنک و خۆش هارمونی ژیان بوو. شەوانی هاوین لە سەر بان دەژیان. کە هەوا رووی لە ساردی دەنا بەرە بەرە دەکشاینە دواوە و لە بەر هەیوان دادەنیشتین. هەیوانەکان زۆر دلگیر بوون و لە گەڵ ژووره کانی دانیشتن بە یەکەوە لکابوون وتا هەوا ساردی دەکرد هەر لە هەیوان بووین. کە سەرما زۆری دەهێنا دەچوینە ژوورەکان و سۆپای دارین ماڵ و ژیانمانی گەرم دەکرد.

سروشت و دیمەنە جوانەکانی ماڵەکەمان تێکەڵی ژیانمان بوو.کاک فوئاد لە داوێنی ئاوا سروشتێکدا و لە ئامێز و باوەشێ پڕ عاتێفەی بنەماڵە پەروەردە بوو.لە وەرز و فەسڵی خۆشدا گۆڕەپان و مەیدانی یاری و گەمە کردنمان هەموو شاخ و کێو و دەشتو دۆڵ و چەمەکانی دەگرتەوە. لە ساڵی 58 ەوە ماڵەکەمان گوڕانکاری زۆری بە سەردا هات. ئێعدام و کوشتنی جوانەمەرگەکان هەر بە جارێک ئاڵ و گۆڕی بنەڕەتی لە ماڵەکە پێک هێنا. هەندێکمان بوین بە

پێشمەرگە و و دەستمان لە ژیانی شەخسی هەلگرت. هەندێکی تر لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە لە سەر ئیش و کار دەر کران و ژیانێکی سەخت و دژوار پێشوازی لی کردن. باوکم ئالمانەی بە جێ هێشت و لە لای پێشمەرگە سەربەرزەکانی کۆمەلە گیرسایەوە. فایزە لە سەر بڕیاری جەسوورانەی ژیانی شەخسی خۆی لە مەریوان تێک دا و هاتەوە لای دایە بەهیە. دانیشتوانی مالەکە برێتی بوون لە دایکەکان و فایزە و بەیان و فرمێسک و شەرارە کە تالاوی رۆژگاریان چەشت. زەخت و زۆر و فشاری پاسدار و بەکرێ گیراوانی ناوچە هاندەر و پالپێوەنەری ئەوان بوو کە ئالمانە بە جێ بێلن و لە شاری مەریوان بژین. مالەکە چول و هۆل بوو و ئاگاداری لی کردنی بێ سەمەر بوو. لە رەوت و ئێدامەی دیکتاتوری مەزهەبی و قەلاچۆی گەنجەکان مالەکە بەرە بەرە رووخاو و بەرد و کۆلەکەکان وخشتەکانی بەرگەی جەنایەتەکان و دیکتاتوری جمهوری ئێسلامیان نەگرت. دیوارە پانەکان وخشتەکان و بەردەکان چاویان بەرایی نەدەدا، داگیرکەری خوێن رێژ بە بینن و بە چاوپێکەوتنی پاسداری ریشن و بێ ریش و بەکرێ گیراوانی کورد قێزیان دەشێواوە و بێزیان دەکرد. هێواش هێواش دیوارەکان درزیان هەلگرت وکارێتەو کۆلەکە کان و بەردەکان و خشتەکان لە یەک بێزار بوون ولە داخ جەنایەتی ئێسلام لە یەک بڕان و ترازان و بەرەو خوار بونەوە. ئەو عمارەتە خۆش دیمەن و جوانە کە سالیانی سال قەرەبالغ و پڕ لە میوان بوو و خانەوادە و بنەمالەیەک تیدا دەژیا ئێستا بەردی لە سەر داری نەماوە و بە دەستی راستەوخۆی جمهوری ئێسلامی تەخت و وێران و کاول کراوە. بیرەوەری و ئاسەوارێ ئەو مالە قەرەبالغ و جوان و پڕ میوانە تەنیا لە سەر پەردەی مێشکی مێژوو ماوە.

باوکم واتە حەمە رەشید بەگ مەعەلیمی ئالمانە بوو وکاک فوئادی زووتر لە کاتی پێویست ناردیە خوێندن و مەدرەسەی دەس پێکرد. کاک فوئاد پێنج سالی تەواو کردبوو کەخۆی لە سەر مێز و کورسی مەدرەسە دیتەوە. هەموو هەڤالە کانی خەلکی ئاوایی ئالمانە بوون و هیچ شتێک نامۆ و بێگانە نە بوو. پۆلە کانی یەک تا چواری بە خێرایی خوێند و هەموو سالێک بە یەکەم دەر دەچوو. لە

حیساب و ژمارە و بیر کاری زۆر زۆر ئازا وتیژ بوو. یەکێک لە هاوپۆلەکانی کە کوڕە جووتیاریک بوو هەندی جار لە کاک فوئاد ئازاتر بوو.لە یاری یە کانی چاوشارکێ. واخین، ماتان، فوتباڵ و تۆپێن، بۆڕین، بەردە فڕکێ (بەرد هاویشتن) و سەگە ڕاو. .. حەزی دەکرد. لە چەرمی خاو و بەن و پەڕۆ، قەڵماسک (بەرد هاوێژ) مان دروست کردبوو کە یاری یەکی سامناک بە ناو بەردە فڕکێ مان پێ دەکرد. لە زستاندا، ورچە بەفرینەمان دروست دەکرد. شەڕە تۆپەڵ یاری یەکی فەسڵی زستان بوو و لە سەر سەهۆڵ خلیسکانیمان دەکرد. کاک فوئاد گوێگرێکی چاکی ناسراو و هاوسێمان بووکە جار و بار دیدارو هات و چوی دەکردین وڕاز و داستان و حیکایەتی بۆ دەگوتین. بۆ هەر چێڕۆک و داستانێک گوێز و مێوژ و خواردەمەنی تری وەک بەرتیل دەویست و دەیگوت ئەگەر بەرتیل نەدەن هێز و هەناوم نیە تاشتێکتان بۆ بلێم ئێتر ئێمە ناچار بوین پێش دەسپێکردنی چێڕۆکە کان بەرتیلی خۆمان تەحویل بدەین. زۆربەی چێڕۆکەکانی کابرای ناسراو داستان گەلیکی دینی و مەزهەبی بوو کە ئاخرەکەی بە تراژیدی و خوێن ڕشتن تەواو دەبوو و هەمووگوێگرانی خەمبار دەکرد. هەندی جار واقمان وڕ دەبوو و زۆر جاریش دەترساین و یان دەگریاین. هەندی جار چیڕۆکی کچە هەژاری سەر تەنوور، کوڕی شوان، کچی سواڵکەر و دوانزە سوارەی مەریوانی و... بۆ دەگێڕاینەوە. کە زۆرتر باسی ئەوین و خوشەویستی و شکست و سەکەوتنی مرۆڤی کۆمەڵگای کوردەواری بوو وپێمان خۆش بوو. کاک فوئاد زۆربەی حیکایەتەکانی ئەو چیڕۆک بێژە و شیعرەکانی قانیع کە دایە بە هیە بۆی دەخوێندینەوە لە بەر بوو و لە بیری نەدەچونەوە. ساڵ هات وساڵ چوو و تەمەنی کاک فوئاد خەریک بوو لە سنووری دە ساڵان تێپەڕ بێت. سەر دەمێک بوو باوکم منداڵە گەورەکانی بۆ خوێندن ناردبووە شاری سنە. لە تەمەنی دەساڵیدا کاک فوئاد بەرەو سنە نێردرا وشوێنی خوێندنی گۆڕدرا. وئەم جارە لە شارێ گەورە ی سنە سەقامگیر بوو. هەمو شتێک تەنانەت ئاو و هەوا، داب و نەریت، کولتور و شوێنی ژیانی بە تەواوی گورڕدرا. و جیاوازی یەکی عەجایەبی لە گەڵ فەزای ئاڵمانە

هەبوو. دووری لە هەڤالان، دایک و باوک ،خۆشک و برا و دراوسێ کان، غەریبی،نامویی و هەموو ئەمانە لە سەر مێشک و دەرونی حە ساس و بێگەردی کاک فوئاد تەئسیری قووڵی دانا. شەرایەتی کۆمەڵایەتی ئەو کاتەی سنە ناڕاسەوخۆ کۆسپ و گیر و گرفتی خولقاندبوو. ئەم شەرایەتە دژوارە هەموو منداڵە غەریبە کانی تر کە لە ناوچەکانی تری کوردستانەوە بە هەر دەلیلێک بۆ سنە هاتبوون دەگرتە بەر و خۆی داسەپاندبوو.ژیانی غەریبی لە سنەی ئەو سەر دەمە یانی ساڵی 1336 بۆ ئەو کەسانەی کە زاراوەی خەڵکی سنە یان نەدەزانی ئوتوماتیک مەحدوودیەت، تەبعیز و هەڵاواردنی بار دەهێنا و بە ئاشکرا خۆی دەنواند.

ئەگەر بە زاراوەی سنەیی قسەت نەکردبایە منداڵانی هاو تەمەنی سنەیی ئێمە ڕاستەوخۆ دەیانزانی کە تۆ غەریبی و سنەیی نیت. بڕێک و هەندی لە موعەلیمەکانمان زۆر بەرچاو تەنگ و دەمار گرژ وهەلس و کەوتیان لە باری فیر کردن و بار هێنان و پیداگوگی یەوە بە نسبەت منداڵە غەریبەکانەوە کورتی دەهێنا ولە ئێنساف دوور و هەڵە بوو. کە لە سەر کردەوە و بیر کردنەوەی منداڵەکانی هاو پۆلمان تەئسیری خراپی دانابوو.داسەپاندنی شەڕو لیدان ،تەوهین و گەلەکۆمە، لاسایی کردنەوەی زاراوەی مەریوانی، ،سوکایەتی بە خەڵکی ناوچە کانی تری کوردستان،هەڕەشە و گوڕەشە لە لایەن هەندی لە مندالەکانی گەڕەکیی قەتارچیا نەوە تا پڕیود و قۆناغێکی چەند مانگە بەردەوام و ئێدامەی هەبوو و بە ڕاستی ژیا نێکی تاڵ و پڕ لە چەرمەسەریان بۆ ئێمە دروست کرد بوو.

3.4 دەورانی منداڵی کاک فوئاد

پەروەردەکردنی کاک فوئاد لە ئەستوی حەمە ڕەشید بەگ و دایە بەهیە و ژنێکی یارمەتیدەر بەناو خۆشکە عالیە(خەڵکی ئاوای ڕەشەدێی مەریوان) بووە. ئەگەر چی ژیانی دایە بەهیە لە گەڵ دوو بەرە منداڵ و"هەوێ" تێکەڵ بووە بەڵام پیوەندی و ڕابیتەی ئەو دوو دایکە بە نسبەتی ئاستی کۆمەڵایەتیو وەزعی ئابوری ناوچەکە زۆر زۆر گەرم و بە دڵەوە نزیک بووە. بە جۆرێک میوان و بێگانە نەیاندەتوانی منداڵەکا ن جیا کەنەوە و بزانن کامە منداڵ هی کام دایکەیە؟ ئێتر لێبوردوویی و تاقەت دەوری خۆی هەبوو. سەرباری هەموو ناکۆکی یەکان رێز و ئێحترامێک کە ئەو دوو دایکە بە نسبەت بەکترینەوە بوویان لە ناوچە کەدا ناو بانگی دەر کردبوو.سەرجەم فەزا و بارودۆخی پەروەردەکردن بۆ منداڵی دێهات، زۆر ئاسان ولەبار نەبوو.

کاک فوئاد لە ساڵی 1948 ی زاینیی (1327 ی هەتاوی) لە ئاوایی ئاڵمانەی ناوچە ی مەریوان لە بنە ماڵە یە کی فیئودال و خاوەن دەسەڵات و مالک چاوی بە ژین پشکووت. شە رایە تی پەروەردە کردن و پێ گەیاندنی منداڵ لەو سەر دەمەدا و بە تایبە ت لە کوردستان زۆر ئاسان نە بوو. باوک

هەمە کارە و خاوەن دەسەڵات و سەر پەرەست و پێک هێنەری هەموو ئێمکاناتێکی ژیان بوو. دایک نە زۆرتر لە باوک بەڵکوو شان بە شانی ئەو لە هەموو مەیدانێکدا لە ئێشی سوننەتی یەوە بگرە تا ئێشی پەروەردە و بارهێنانی لە ئەستو بوو.

3.5 باوکی کاک فوئاد

حەمە رەشید بەگی مستەفا سوڵتانی کوڕەزای مستەفا سان وکوڕی فەرەج واڵلە بەگە و لە ئاوایی کەڕئاوا کە شوینی ژیانی مستەفا سان بووە لە دایک بووە. کوڕەکانی مستەفا سان هەموو سەروەت و سامان و موڵکی باوکیان بەش دەکەن و ژیانی هاوبەشیان لە کەڕئاوا کۆتایی پێ دێت. باپیری کاک فوئاد واتە فەرەج اللاە بەگ، خوێندەوار و ناسراو بووە. ناوی فەرەج اڵلە بەگ لە گەڵ ناوی چەند کەسی تر لە سەر بەردێکی پانی مەڕمەڕ هەڵکەندراوە.ئەو بەردە مەڕمەڕە لە حەوشی

حە مە ڕەشید بەگی مستەفا سوڵتانی

گەورەی مزگەوتی جامیعی شاری سنە (دار الاحسان) لە سەر دیوار و ستوونێک داکوتراوە. فەرەج اڵاە بەگ لە کەڕئاواوە بەرەو ئاڵمانە کۆچ دەکات وکاتێک دێتە ئاڵمانە لە ژێر چاوەدێری خۆیدا حەمە رەشید بەگ دەنێریتە خوێندن.

باوکم بە پەرۆش وعەلاقە ی زۆرەوە خوێندنی سەرەتایی دەس پێ دەکات. پاشان بۆ دێژەدان بە خوێندنی پلەی باڵا دەچێتە شاری سنە. لە شاری سنە خوێندنی تەواو دەکات. لە گەڵ فەزای شارستانیەت و ڕووناکبیرانی سنە ئاشنا و زۆر نزیک بووە. فەزای سیاسی و کۆمەڵایە تی ـئابوری شاری سنە تەئسیرێکی یەک جار زۆرو بەر فراوان و دیاری کراوی لە سەر هەڵویستی باوکی کاک فوئاد دانابوو. ئاستی نزیکایەتی و هات و چوی ناو کۆڕ و کۆمەڵێ تێگەیشتوی شاری سنە پاڵی پێوە نا کە لە باری فیکریەوە لە گەڵ ئەم کۆڕ و کۆمەڵانە خۆی بگونجینی. هەر لە سەر ئەم ڕێبازە ڕویشت و بوو بە موعەلیم (مامۆستا) لە ناوچەکانی دیواندەرە و مەریوان. کاتێک بووە موعەلیم زۆر ڕازی و دڵخۆش بوو. ئێشی موعەلیمی لە گەڵ وەزعی ڕوحی و بوچونی سیاسی ئەو یەکیان دەگرتەوە. گوێگرێکی دایمی ڕادیو بی بی سی بوو و بەرنامەکانی پێ جوان و مەنتیقی بوو. چەند جار بە ناوی منداڵەکانیەوە(فایزە و ماجید) نامەی بۆ ڕادیو بی بی سی نارد و سەبارەت بە ڕووداوە سیاسی یەکان پرسیاری لیکردن و رادیو بی بی سیش وەڵامی دەدایەوە. لە پرۆسەو ورەوتی ڕووداوەکان و ئاڵ گۆڕە کانی کۆمەڵگای کوردستان و دونیا بە باشی تیدەگەیشت. ناوچەی هەورامان و مەریوان بۆ دابین کردنی ئارەزوەکانی ئەو بەر تەسک و سنووردار بوو.یەکەم کەس بوو کەلە ناوچەی هەورامان و مەریوان جیاوازی لە نێوان کچ و کوڕدا قەد دانەنا و ئێحترام و رێز ی تایبەتی لە کچەکانی گرت و بە چاوی سووک ونزم مافیانی چاو لی نە کردهێچ کات بۆروانگەی بەر تەسکی فیئودالی و یاسای تۆخی دارزاوی ئائینی و تانە و لۆمەی نەیاران و ئەفرادی تینەگەیشتورێزی دانەنا ووەک مرۆڤێکی نۆی خواز و پێشکەوتوو سەبارەت بە مافی کچەکانی بیری دەکردەوە.

لەمپەر و مانیعی نە بینراو و سوننەتی کۆن و داڕزیو و هەرێم و فەرهەنگی زاڵ و دواکەوتووی عەشایەری و کولتور و داب و نەریتی جێماو لە قافڵەی زەمان و مێژوو،جگە لەوی پەیکەری مرۆڤ و ئێنسانیان زەنجیر دەکرد و چوارمێخە دەکێشا، چنگی نەفرەت وبێزاری دەخستە ناو مێشکی ئێنسان و دەیان هاڕی. لەو هەل و مەرجە کۆمەڵایەتی و دژوارەدا حەمە ڕەشید بەگ کچی نارده خوێندن تا لە کاروانی عیلم و زانست دوا نەکەون و لە کردەوەدا بە پێچەوانەی دەریا و شەپۆلەکانی مەلەی کرد. دەیان جار کۆنەپەرەستی و حەسودی و دواکەوتویی سەر ڕێگایان پێی گرت و خەریک بوو لە دەریای نەزانی و دواکەوتویدا بخنکێت. ئەو هەڵویستەی باوکم سەبارەت بە خوێندنی کچەکانی ، شایانی ڕێزە. یەکێک لە فیودالە بەناوبانگەکانی ناوچە کاتێک دەبیستێ کە باوکم منداڵەکانی بۆ خوێندن بەرەو شاری سنە ناردووە ،پەژارە و خەم دایدەگرێ و دەڵێ خۆزگە دەسەڵاتم هەبوایە و حەمە ڕەشیدم دارکاری بکردبایە .هەر لەو کات و ساتانەدا لە هەرێمی مەریوان و هەورامان کچ لە مافی ئێنسانی و کۆمەڵایەتی مەحرووم و بی بەش کرابوو و ژنان لە لایەن تاکە کەس و کۆمەڵگاوە بە چاوی نزم چاو لیدەکران . ئەوەندە هەل و مەرج و ستەمی پیاوسالاری لە ئاستێکی بەرزدا بوو کە چەند کچ و ژن لە دەس زوڵم و زۆر و ژێرپێ نانی مافیان و لە بەر بیدەرەتانی ئاوریان لە جەستەی خۆیان بەر دا. ویا دەرمانی کوشەندە و ژە هریان دەخوارد و بەو جۆرە کۆتاییان بەو ژیانە تاڵە دەهێناو جوانە مەرگ دەبون . بە داخەوە لە نێوان سڵەکانی 1338 تا 1355 ی هەتاوی لە مەریوان و هەورامان چەند کچ لە بنەماڵەی ناسراو و تەنانەت هەژاریش خۆیانیان کوشت و بەو چەشنە و ڕاستەوخۆ و بی پەردە و بە شێوەیەکی دڵتەزین وڵامی ئەو بیعەدالەتی یانە و سیستەمی پیاو سالاریان داوە . سپاردنی کچی چکۆلە بە دایەن و ماڵە جووتیارێک تا تەمەنی یازدە و دوازدە ساڵی و دوور خستنەوەی لە عاتیفەی دایک و باوک و ناوەندی بنەماڵە، کولتور و کردەوەیەکی باو و ناحەز بوو کە هەندی لە ئاغاوات و مالکە بە دەسەڵاتەکانی هەورامان دەیانکرد . کاتێک کچەکان دەگەڕانەوە ئامێزی بنەماڵەکەیان لە

ئاستێکی تردا پەروەردە کرابوون وبە تایبەت لە گەڵ هەل و مەرجێکی نوێ بەرەوڕوو دەبونەوە کە ماوەیەکی دەویست تا خۆیان لە گەڵ باوک و دایک و خزم و کەس و کار بگونجینن و ئەم گونجاندنە بۆ کچەکان ئاسان نە بوو. هاتنەوە بۆ ناو خانەوادە و پڕۆسەی خۆ گونجاندن بۆ کچەکان لە باری عاتیفی و ڕۆحی وسوننەتی یەوە زۆر دشوار بوو. ئەم دیاردەیە بۆ ماوەیەک کرا و پاشان هەڵویستی دایکان و باوکان گۆڕدرا وئێتر ڕازی بە دوور خستنەوەی منداڵەکانیان نە بوون و ئەو شێوە لە پەروەردە کردنی کچەکان بە یەکجاری نەما،وباوک و دایک مەسئولیەتی بە خێو کردنیان لە ئەستۆ گرت .

لەو ناوچەو هەرێمە کە فەرهەنگی فیئودالی و داب و نەریتی کۆن و داڕزاو زاڵ و داسەپابوو یەکەم کەس بوو کچەکانی ناردە خوێندن و وکاتێک وەسیەتی نووسیبوو سەروت و سامانی لە نێوان کوڕ و کچدا بە یەکسان و بە یەک ئەندازە دابەش کردبوو. بە پێچەوانەی هەندی لە بنەماڵەکان کە فامیلی ئێران پەرەست و شاپەرەستیان بۆ خۆیان هەڵبژاردبوو باوکم بە ڕاستی لەو بیر و بۆچونە بیزار بوو و فامیلی " مستەفا سوڵتانی " (نازناو) بۆ هەموو خانەوادەکە دیاری کرد و هەڵبژارد . ئەو لە گەڵ ڕەوڕەوەی مێژوودا هەنگاوی پێشکەوتوانەی دەنا. ڕۆژنامەی کوردستانی لە مەهابادەوە بۆ دەهات کەبە نهێنی و زۆر درەنگ دەگەیشتە دەستی و لە گەڵ کۆماری مە هاباد پەیوەندی عاتیفی-نهێنی هەبوو. بۆ چارە سەر کردنی کێشەی کورد لە بەشی جنووبی کوردستان (ئێران) کە ئێگلیزی یەکان لە ڕوانگە وئاسۆی سیاسی و بەرژەوەندی خۆیانەوە خوازیاری حەللی بوون دوو کۆبونەوەی بەربڵاو و ئاشکرا لە دوو ئاوایی چوڕ و ئاڵمانە کرا تا " نوێنەرانی "خەڵکی هەورامان و مەریوان هەڵبژێردرین و حاکمانی ئێگلیزی لە عێراق دیدار کەن .نوێنەران هەڵبژێردران و لەم کۆبونەوانەدا باوکم بە کۆما ی دەنگ هەڵبژێردرا و بەشداربوەکان لە کۆبونەوەکەدا ڕاستەوخۆ متمانە و پشتیوانی خۆیانیان سەبارەت بە نوێنەرایەتی باوکم دەر بڕی و نیشان دا . هەر بۆیە حەمە ڕەشید بەگ وەک نوێنەری ناوچەی هەورامان و مەریوان بۆ موزاکرە و وت ویژ لە گەڵ ئێنگلیزی یەکان لە

شارۆچکەی خورماڵ وشارەکانی هەڵەبجە و سەید سادیق دیدار و چاوپێکەوتنی هە بوو.چە ند جار لە گەڵ حاکمانی ئێگلیزی لە عێراق سەبارەت بە ئوتۆنۆمی جنوونی کوردستان قسە و باسی کرد و ئەوان بۆ ئەم مە سەلەیە دەعوەتیان کردبوو.هەندی داخوازی وچەند خاڵێکیان مەترەح کردبوو کە حاکمانی ئێگلیزی پێیان خۆش نەبووبوو و تەنیا سکوتیان کردبوو وئێگلیزی یەکان وەک زل هێزێکی گەورەی جیهان تەنیا بۆ بەرژەوەندی خۆیان ئامادەی فیداکاری بوون. لە پێناو ئەوەی کە لە وڵاتانی موستەعمەر ئێنگلستان، ئاڵای ئێنگلیز نابێ ئاوابوونی ڕۆژ بەبێنیت حازر بە هەموو چەشنە فیداکاریەک بوون . لەو قۆناغە مێژوویی یەدا ئێگلیزی یەکان ئێدیعایان دەکرد کە لە وڵاتانی گری دراو بە ئێگلیزەوە ئاڵای ئێنگلیز لە بەر تێشکی هەتاو دەشکایەوە و قەد لە و وڵاتە گری دراوانە هەتاو ئاوا نابی . لە واقیعدا لە هەر وڵاتێکی موستەعمەرەیان کە هەتاو ئاوا دەبوو لە وڵاتێکی تر هەتاو هەڵدەهات و هەرگیز ئاڵاکەیان بی تێشکی هەتاو نەدەمایەوە و ئاوابونی هەتاوی نەدەدی . ئێنگلیزیە کان دەیانویست کێشەی کورد لە جنووبی کوردستان بە شێوەی خۆیان چارە سەر کە ن.و پلاتفورمی ئەوان ڕاستەوخۆ دژی پلان و نەقشەکانی ئاغای جەعفەری باقرئۆف سکرتیری حیزبی کومونیستی ئازەربایجانی سوڤیەت و ئاغای جەعفەری پیشەوەری سکرتیری کۆماری ئازەربایجانی ئێران بوو. لە هەمان کاتدا وڵامێکیان بە رووسیا دەداوە کە لە شیمالی کوردستان لە جمهوری مە هاباد پشتێوانیان دە کرد. وێنە و عەکسەکانی خۆی و کەسێکی تر کە ئەویش نوێنەری کوردی هەورامان و مەریوان بوە لە گەڵ حاکمی بریتانیا لە کوردستانی عێراق کە پێم وایە میجرسۆن بووە تا ئەم ئاخرانە هەر مابون.لە کاتی وت وێژ لە گەڵ حاکمانی ئێنگلیزی زۆرترین پرسیاریان لە باوکم کردبوو. بۆ نموونە پرسیاریان کردبوو ئایا ئێوە لە گەڵ کۆماری مەهاباد پەیوەندی تان هەیە ؟ئایا ئێوە قازی تان خۆش دەوێ؟ئایا سەفەری مەهابادتان کردووە؟ ئێنگلیزی یەکان بە باشی دەیانزانی کە کۆماری مەهاباد بۆ خەڵکی کورد جێگای هیوا و ئۆمید بوو . ئێنگلیزی یەکان لە هەڵەبجە وەعد و پەیمانی زۆریان دابوو بەڵام هەمووی لە پێناو بەرژەوەندی

بەریتانیای گەورە فەوتا و وەک جاری جاران پەیمان شکێنیان کرد . باوکم لە میوان خانەکەی عەکسی شێخ مەحموودی مەلیکی هەڵواسیبوو. بە تایبەت ئەو وێنە و عەکسانە کە لە گەڵ حاکمانی ئێگلیزی لە هەڵەبجە گرتبووی هەمووی شاردەوە و ئێتر نەمان دیەوە و. ... لە کتێبێکی ئێگلیزی ئاماژە بەم رووداوە مێژوویی یە کراوە و بە داخەوە دەستم نەکەوت کە ئەوەی پێویستە تەرجومە کرێتەوە و بینووسم. باوکم لە پڕۆسەی ژیانی دا زەوق و توانای شیعر گوتنی هەبوو. جار و بار شیعری دەگوت و هەوراز و نەشیوی ژیان هەمووشیعرەکانی لە ناو برد و فەوتاند. زۆربەی شیعرەکانی نالی، مەولەوی ،قانیع، ناری و حافزو سەعدی شیرازی لە بەر بوو.کاتێک ڕێبەرانی کۆماری مەهاباد لە لایەن زلهێزەکان و شای ئێرانەوە لە سێدارە دران وکۆماری مەهابادلە لایەن حکومەتی رووسیاوە خەیانەتی پێ کرا باوکم کۆپلە شیعرێکی خوێندەوە کە کۆماری کورت تەمەن و جوانەمەرگی مەهابادی باس دەکرد. ئەم شیعرە کەوتە زاری منداڵان و وەک سرود دەیان خوێندەوە. ئامریکا وشا دوو ئۆرگانی سامناکیان بە ناوی ڕووکنی دووی ئەرتەش و ساواکیان دامەزراند و ئێتر گاڵتەی پێ نەدەکرا و خەڵک زۆر ترسان. هەر کەسێک لە کۆماری مەهاباد پشتیوانی کردبایە ئەتکیان دەکرد و زمانیان لە پشتی سەریەوە دەر دەهێنا. کۆماری مەهاباد نەمابوو وپشتیوانی بە هەر شێوەیەک لە کۆماری مەهاباد مەسەلەی مان و نەمان بوو و قەدەغە کرابوو. بۆیەدایک و باوکان لە منداڵەکان هەڕەشەیان کرد کە شیعرەکان وەک گورانی و سرود نەخوێنەوە. شیعرەکان لەبیر و مێشکی مێژوودا مایەوە بەڵام دیکتاتوری رەزا شا لە بیری منداڵەکانی بردەوە.

شیعری کۆماری مەهاباد:

بزمارە و بزمارە   کەوشی بریقە دارە
ئەوا قازی موحەممد   درا لە سێدارە
قازی بینایی کوردی هەژارە   دوژمن ڕشتی خوێنی ئەو سەردارە

باوکم تەقەلا و زەحمەتێکی زۆری بۆ کردنەوە و ڕێکخستنی مەدرەسەی ئاڵمانەکێشا، بە زەحمەت توانی قەناعەت بە نوێنەران و کار بەدەستانی

حکومەتی ئێران لە شاری سنە بێنی تا ئێزن و ئێجازەیان دا لە ئاڵمانە مەدرەسەیەکی دامەزراند و کردەوە.مانیع و لە مپەرو کۆسپی گەورە، بۆرۆکراتی و کاغەز بازی وسیستەمی داڕزاوی پاشایەتی بوو کە لە هەزاران قاڵب و شێوە خۆی دەنواند. بۆئەم مەبەستەش زۆر ماندوو و هێلاکیان کرد. لە ساڵی 1324 هەتاوی مەدرەسەی ئاڵمانە ی کردەوە، کە لەو کاتەدا زۆربەی دێهاتی هەورامان و مەریوان مەدرەسەیان نە بوو و ئاڵمانە خاوەنی مەدرەسە بوو، کە ناو بانگی دەرکردبوو. حکومەت دەبستانەکەی بە ناوی شاعیری میللی و فارسویێژی ئێرانی قائانی ناو نابوو. لە سەرتابلۆیەک نوسرابوو دەبستانی قائانی ئاڵمانە و تابلوکەیان لە دیواری مەدرەسەکە داکوتا بوو. گڵۆپی عیلم و زانستی هێنایە تاریکستانی ناوچە وبەو ئامێرە سنووری نەخوێندەاری و تاریکی تا ڕادەیەک بەرتەسک کردەوە. ئاسۆی بیر و ئەندیشەی بەر بڵاو بوو. دەیویست دەبستانەکە مودێڕن و پێشکەوتوو، بێت و بە شێوەی عیلمی ونوێ وانەکایی ژمارە و پێوان، هەندسە،حیساب، مێژوو، جۆغرافیا و... بە قوتابی یەکان فێر کەن تا لە قافڵە و کاروانی زانست جێی نەمێنن. لە هەمان کاتدا، باوکم و براکانی و و برازاکەی لە باری سوننەتی و کلاسیکەوە مەلای مزگەوت و حوجرەی فەقێ کانیشان لە باری ئابوری یەوە زۆر چاک یارمەتی دەدا تاخوازیارانی عیلمی ئائینیش بتوانن بخوینن.

باوکم بۆ پەیوەندی گرتن و هەواڵی منداڵەکانی لە غوربەت وەک سوننەت کاناڵ و ڕێگایەکی دامەزراندبوو کە لە ئاستێکی باش و عەمەلیدا ئەو پەیوەندیانە دەگیرا. کاناڵەکە بۆ ئەمڕۆ ڕەنگە کۆن و عەجایەب بنوینیت. کاناڵێکی پۆستی دانابوو کە ئێمە لە شارەکانی تەوریز، سنە، تاران و شیرازەوە نامەکانمان بۆ دوکاندارێکی ناسیاو و خۆشەویستی باوکم بە ناوی بە ڕێز کاک تۆفیق عەزیزی پۆست دەکرد و ئەویش حەڵقەی پەیوەندی یەکان بوو ونامەکانی دەدایە دەستی باوڕپێکراوانی و ئەوان نامەکانیان بۆ ئاڵمانە دەهێناو تەحویلی باوکم دەدرا. لە حاڵێکدا ئاڵمانە پۆستی نە بوو و لە وەرزە ناخوشەکانی ساڵدا پەیوەندی گرتن زۆر زەحمەت بوو، ئێمە لەو کاناڵەوە هەموو کات پەیوەندیمان دەگرت. باوکم

لەو کارەی یانی دامەزراندنی پۆست مکانیزمێکی خستبوە کار کە لە گەڵ ژیانی مودیڕندا یەکیان دەگرتەوە و مەینەتەکانی ژیانی غەریبی بە چەشنێک بۆ ئێمە سووک دەکردەوە و بە گەیشتنی نامەکان بۆ هەر لایەک ئاگری تاسەی دوریمان کەمێک دەشکا و دائەمرکا و لە یەکتر وەک باوک و ئەولاد ئاگادار دە بوین. نامەکان هەموو جۆرە هەواڵێکی تێدابوو. باوکم لەو مکانیزمە وەک سەرپەرەست، باوکی غایب، دەستور و راوێژ، پێشنیار، رێنوینی، ئاموژگاری، هان دان بۆ باشتر کردنی وەزعیەتی خوێندن، میوانداری، و. .. کەڵکی وەر دەگرت. جار و باریش کە هات و چووی خەڵک و پەیوەند یەکانی ناوچەی مەریوان و شارەکان بە هۆی سەرما و رێ بەندانەوە دەبڕا و لە سەرکیوەکانی گاران، ئارێز و سوورکەوڵ بەفرێ قورس دەباری و جادە و رێگاکان دەبەستران، پەیوەندی یەکانی لە کاناڵی تەلگرافخانەی ئاوایی سەوڵئاواوە دەگرت. لەو دەورەدا کەڵک وەرگرتن لەم ئامێرانە لە ناو خەڵکدا کەمتر باو بوو. یەکەم کەس بوو کە رادیوی کڕێ و هێنایە هەورامان و دەنگ و باس و هەواڵەکانی گوی دەدا ولە وەزعی جیهان ئاگادار دەبوو و خێرا بۆ خەڵکی دەگێڕایەوە. خەڵکی ناوچە بە دیتنی رادیو سەریان سوڕ مابوو. باوکم هەموو ژیانی بۆ پێ گەیاندن و خوێندەوار کردنی منداڵەکانی تەرخان کرد و لەو رێگادا قەد ماندوو نەبوو. زۆر بەئێحساس و مەسئولیەتەوە ئەو رێگا دژوارەی پێوا.دژی شەپۆلە بەرز و قورسەکانی دەریای نەفامی و نەزانی و دوواکەوتوویی و فەرهەنگی کۆن و پرتووکاوی ناوچە مەلەی کرد و بەراستی شەپۆلەکانی جوامێرانە بڕی و سەرما و گەرما و کۆسپە نادیارەکانی کۆمەڵگای کوردستان و ئێرانیش نەیتوانی بەر بە ئێرادە و بڕیاری بگرێ. مێژووشاهیدە کە تا رادەیەکی زۆر و بەرچاو هەڵگری چرای عیلم و زانست و ئاڵای پێشکەوتوویی لە هەرامان و مەریوان بوو ولەو بوارەدا سەربەرزو سەرکەوتوو بوو.باوکم سەری بۆ جمهوری ئێسلامی دانە نەواند ودوای کوشتن و تیر باران کردنی هاورێ یان حسین وئەمین وکوشتنی کاک فوئاد ماوەیەک لە تاران و سنە خۆی شاردەوە و دوای ئێعدام کردنی ماجید و ئەمجەد لە تەوریز، بڕیاری خۆی دا و

هاتە ناوچە کانی ژێر دەسەڵاتی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە. لەو کاتەدا مەحدوودیەت و دەس تەنگی باڵی بە سەر ژیانی پێشمەرگەدا کێشابوو.باوکم بە دڵ ئاوەڵەیی و کەرامەتی بەرزەوە ئەو هەل و مەرجە تاڵەی قەبووڵ کرد.دوای پاشەکشەی هێزی پێشمەرگە بۆ سنوورەکانی دەستکرد باوکم ڕۆیشتە سلێمانی و لەوی نیشتەجێ بوو.ئەگەرچی شەرایەتی ڕۆحی و تەمەنی ئەو لە گەڵ فەزای پێشمەرگایەتی تا ڕادەیەک یەکیان نەدەگرتەوە بەڵام لە گەڵ پێشمەرگە و لە مەقەڕەکانی کۆمەڵەدا ژیانی گوزەراند. بۆ پێشمەرگەکان ڕێزی فراوان و تایبەتی هەبوو.لە گەڵ هەوراز و نشێوەکانی کۆمەڵە هاوسەفەر بوو. هەرگیز کۆمەڵە و پێشمەرگە قارەمانەکانی جێ نەهێشت . و و بە کردەوە لە گەڵ ژیانی خۆش و تاڵ و سەرکەوتن و شکستی پێشمەرگەکاندا بوو . و لە ساڵی 1988 زاینی کوردستانی بە جێ هێشت ولە وڵاتی سوید بوو بە پەنابەر. باوکم نزیکەی حەوت ساڵ لە وڵاتی سوید ولە شاری ئوپسالا وەک پەنابەری سیاسی ژیا و پی وابوو ئاخرین ڕۆژەکانی عومری یەوپیری دەروازەی ژیانی کوتاوە. بە پێ ئارەزووی خۆی لەساڵی1994ی زاینی گەڕایەوە بۆ کوردستان وهەر ئەو ساڵە لە مەریوان کۆچی دوایی کرد و لە بەشێکی تایبەتی گۆڕستانی تاڵە سوارو لای براکانی بە ڕێزان : عەلی بەگ و حەمە شەریف بەگ و عیزت بەگ بە خاک سپێردراوە.

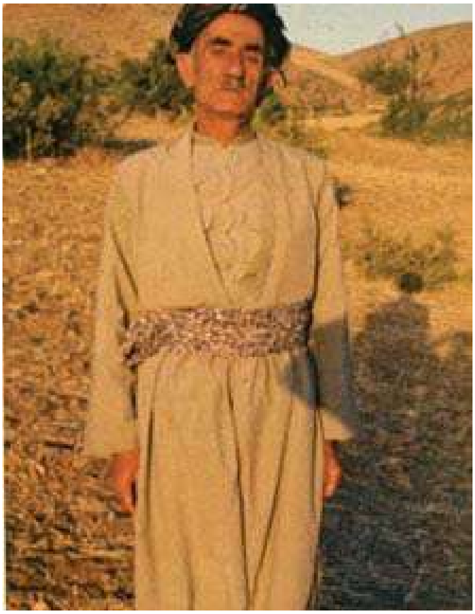

حەمە ڕەشید بەگ لە کوردستانی ڕۆژ ئاوا ، ئوردووگای مالومە

نا مە ی سەرە خۆشی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە

کومیتەی ناوەندی سازمانی کوردستانی حیزبی کومونیستی ئێران (کۆ مە ڵە)

کمیتە مرکزی سازمان کردستان حزب کمونیست ایران (کومەلە)

The Kurdistan Organisation Of the Communist Party of Iran
(Komala)
Central committee

هاوڕێ مە لە کە ی خۆشەویست!

ویڕای سڵاویکی گەرم و ئارەزووی سڵامەتی و سەربەرزیتان بە داخەوە لەم ڕۆژزنەدا هەواڵی فەوتی باوکی بەڕێزتان کاک حەمە ڕەشید مان بیست.

بەم بونەوە پڕ بە دڵ لە خۆت و دایە بەهیەی ئازیز و هەموو ئەندامانی بە ڕێزی بنەماڵەکەتان سەرەخۆشی دەکەین و خۆمان بە شەریکی غەمتان دەزانین.

کاک حەمە ڕەشید، لە ماوەی پازدە ساڵی ڕابوردوودا شەریکی هەموو هەڵس و کەوتەکانی کۆمەڵە لە کوردستان بوو و شادمانی و غەمی هەرگێز لە کۆمەڵە جیا نە بوو. هەر بەم بونەوە پەیوەندیەکی عاتیفی بە هێزی لە گەڵ هەمووومان پێک هێنا بوو.

ڕێز و حورمەتیک کە دوای گەڕانەوەی بۆ کوردستانی ئێران لە لایەن خەڵکی شەریف و حەق شناسەوە لیی گیرا پاداشیک بوو، بۆ ژیانیکی سەر بەرزانە کە ئەم خۆشەویستە تێپەڕی کرد. با وەکو باری ڕەنجی دڵ تەزینی لە دەست دانی ئازیزانی هەمیشە لە دەروونیدا بوو بەڵام هەولی ئەدا سەبوور و هاندەر و ورە بەخش بێ و نیشانەی غەم بە ڕواڵەتیەوە دیار نە بێ. یادی بۆ هەمیشە لە دلمان دا زیندووە.

بە هیوای سەرکەوتن

کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە

28 دسامبر 1994

ئێبراهیمی عەلی زادە

بێگومان باوکێکی ئاوا و شەرایەتی وا لە سەر پەروەردەبونی منداڵ ،تەئسیری ڕاستەوخۆ دادەنێ. هاوکات ،کاک فوئاد لە خەباتی دوور و درێژی بنەماڵەکەی دژی زوڵم و زۆری رەزا شا لە کاتی گەنجیداتەئسیری وەر گرتبوو.بە وتەیەکی تر کاک فوئاد پەروەردەی بنەماڵەیەکی خوێندەوارو سیاسی بوو کە لە مەڵبەند و شوێنیک دەژیان ڕاستەوخۆ لە لایەن حکومەتە مەرکەزیەکانی ئێرانەوە بە شێوەیەکی دڵتەزین و شوڤینیستانە، لە دواکەوتوییدا

ڕاگیرابووو هەموو سەروەت و سامانی خەڵکی کورد بە تاڵان دەبرا و هەڵیان دەلوشا.حکومەتی مەرکەزی تەنیا پادەگانی ئەرتەش وئوڕگانی نهێنی و سامناکی ڕوکنی دوو و پاسگای ژانداری دێهاتی بۆ خەڵک بە دیاری هێنابوو. و دەتوانین ئێدیعا کەین کە تەنیا ئامێری سەرکوتی بۆ گیانی خەڵکی کورد تیژتر دەکرد و پەرەی پێ دابوو و بەس. ئێستاش ئەو کردەوە شوڤینیستانە و میلیتاریزەی ئاشکرای کوردستان وەک جاری جاران و بە شێوەی دوو لایەنە هەر بەر دەوامە. ئاشکرایە بیر و بوچون و خەتی سیاسی کاک فوئاد لە ناوەڕۆکەوە پێشڕەو ونوێ خوازو لە گەڵ خەی سیاسی بنەماڵەکە جیاوازی زۆری هەبوو.

3.6 دایکم لە بواری مەینەتەکاندا

وەک پۆڵا وا بوو!

(تێپەڕ بوونی 10 ساڵ لە مەرگی دایکم)

دایە بەهیە سالی 1993 لە سوئید

نووسینی: مەلەکەی مستەفا سوڵتانی بەهاری (1384)

دایە بەهیە لە سالی 1306 هەتاوی واتە (1927 زایینی) لە ئاوایی "رەشەدیی" ناوچەی مەریوان لە دایک بووە. دەورانی منداڵی لە "رەشەدێ" تێپەر دەکا بەڵام بە هۆی بارودۆخی ئەو سەردەمە و وەزعی کومەڵایەتی ونەبوونی مەدرەسە نەیتوانیوە بخوێنێ. سەردەمی منداڵی دایکم هاوکات دەبێ لە گەڵ دەورانی خەفەقان و دیکتاتوری رەزا شا کە بۆ داسەپاندنی دەسەڵاتی رەشی خۆی زەبر و زەنگ دەخاتە سەر ژیان و گوزرانی خەڵک و بۆ دامەزراندنی بنەمای دیکتاتوریەتی خۆی مافی مرۆڤ پێشێل دەکا و ژیان لە خەڵک تاڵ دەکا تا ڕادێەک کە زمان و جەل وبەرگی کوردی قەدەغە دەکات و دەست دەکا بە گرتن و زیندانی کردنی ئاغاوات لەهەموو کوردستان . باوکی دایکم (شیخ ئەحمەد کونەپۆشی) ژیانی لە ئێران بە جێ دێڵێ و پەنا دەباتە بەشێکیتر لە کوردستان (عێراق) و بە ماڵ و خێزانەوە دەڕواتە ئاوایی نزارە لە نزیک پێنجوێن و لە وی نیشتەجێ دەبن.

بار و دۆخی کومەڵایەتی و سیاسی عێراق، بە نیسبەت ئێران جیاوازیەکی، یەکجار زۆری هەبووە .خەڵکی کوردستانی عێراق دوای شورشەکانی شیخ مەحمود لە هەلومەرجێکی تردا دەژیان، تامی دیموکراسی و ئازادیان چێشتبوو، زمان و جەل و بەرگی کوردی ئازاد بوو، گوڤار و رۆژنامە بە زمانی کوردی چاپ دەکرا ، فەزا و جەوی سیاسی و کومەڵایەتی ئەوێ لە ئاستیکی بەرزدا بوو. ئەم هەل و مەرجە لە سەر هەموو کەس و لە ئاستی جۆراوجۆردا، تەئسیری باشی دانابوو.

دایکم کە دەورانی نەوجوانی لەم فەزایەدا بەسەر دەباو شەخسیەتی قەوارە و شکڵ دەگریت و هەلێکی بۆ دەرەخسی ماویەک ئەگەر چی کورت دەرواتە مەکتەب و هەر وەها تێگەیشتویی و دەرکی شەخسی خۆی ئەو مەجالە پێکدێنێت کە زۆر زوو خۆی نیشان بدات. باس دەکەن ماموستا قانع کە هەم خزمی باپیرم بووە و هەم لە گەڵی دا زۆر نێوانی خوش بووە هەموو جاری پارچە شیعرێکی بردوە و بانگی کردوە بەهیە گێان ئەم شیعرەم بو تۆ هێناوە. وەرە گوێی لێ ڕاگرە. ماموستا قانع تەنیا یەک جار خوێندوویەتەوە و دایکم خێرا لە بەری کردوە. دەڵێن زۆر جار باوکی ئاواتی خواستوە (خوزگە ئەم کچەم کوڕ بوایە !). دایە بەهیە لە قەدەر تەمەنی لە

هاومالەکان و هاوتەمەنەکانی خۆی زۆر تێگەیشتوتر بووە. ئینسانێکی تیژ و وریا بووە. لە ناو مال و خێزانەکەیاندا و لە کاتێکدا دەرکەوتە و ئاوارە بوون و گیر و گرفتی دوو بەرکێ بووە، ئەو زۆر بە ژیری و عاقلانە و ئینسانی لە گەڵ ئەو گیروگرفتانەدا هەڵسوکەوتی کردوە. هەر ئەوە بووە بە هۆی ئەوە، ببێ بە مشاور و ڕاوێژکاری بنەمالەکەی لە رۆژە تاڵ و دژوارەکاندا و هەموو کاتێک دایک و باوکی، یانی خاتون شەمسە و شێخ ئەحمەد پرس و ڕایان پێکردوە.

شەڕی دووهەمی جیهانی تەواو دەبێ وئینگلیزیەکان ڕەزاشا لە ئێران دەردەکەن و کوڕەکەی دەکەنە شا .دیکتاتۆری و زوڵم و زۆر بۆ ماوەیەک کەم دەبێتەوە و خەڵک هەناسەیەک دەکێشن و بنە ماڵەی شیخ ئەحمەد بۆ مەریوان و ئاوایی ڕەشەدێ "ڕەشەدێ" دەگەڕێنەوە.

ژیانی نوێ لە هەورامان

دایکم لە ساڵی 1325 لە گەڵ باوکم (حەمە رەشید بەگی موستەفا سوڵتانی) ژیانی هاوبەش دەس پێدەکەن ودایکم بەرەو "ئاڵمانە" دێت. ژیانی نۆی و هاتن بۆ "ئاڵمانە" لە ڕاستیدا بۆ دایە بەهیە نامۆ و بێگانە بوو. چونکو پێکەوە ژیان لە گەڵ هەوێ دا و مەسەلەی هەوێ ساری زۆر سەخت بوو. بیزاری و یەک نەدوواندن و دوو بەرەکی منداڵ و گیروگرفتەکانی ژیانی دێهاتیش... سەرباری ئەمانە بوو. ئیش و کاری ناو ماڵ، زۆربەی لە ئەستۆی دایکم بووە. لەم بابەتەوە رەنجی لە ڕادەبەدەری کێشاوە. ماڵێکی ئاوەها پڕ خێزان و میواندار، ریکخستن و خزمەتی ئەو هەمووە خێزان و میوانە هەر لە ئەو دەوەشایەوە. لە زۆر بابەتەوە لە ڕێکخستن و ڕێنوینی و ڕاپەراندنی کارەکان و ئەرکەکانی تری بنەماڵەکەدا خاوەن نەزەربوو و بە شێوەی باش هەڵیدەسوڕاند.

کردەوەو رەفتاری دایکم بەرانبەر بە دەور و بەری و زەحمەتکێشانی ئاڵمانە، و ئەو کەسانەی کە لە ماڵەوە کاریان دەکرد زۆر تایبەتی بوو. هەڵسوکەوت و کردەوەی ئێنسانی ئەو لە گەڵ هەمووان و حورمەت گرتن لە کەسایەتی ئینسانەکان

بە بێ فەرق و جێاوازی و هەڵاواردن بە تایبەت لەو دەورانەدا و لەو فەرهەنگ و دابونەریتەدا، جێگا و مەقامێکی تایبەتی بە دایە بەهیە دابوو. بە جورێک کە ئەگەر ڕۆژێک نەخۆش بوایەت یا لە ماڵەوە نەبوایەت جێی خاڵی ئەو زۆر دیار بوو و هەموو کەس هەستی دەکرد کە شتێکی لە دەس داوە. یانی لە ڕاستیدا ژیان لەو ماڵە دا ڕەوتی ئاسایی خۆی لە دەس دەدا و هەموو نارەحەت دەبوون.

بەرهەمی ژیانی دایکم لەو ئیزدواجە دا 10 منداڵ بوو. بەناوەکانی کاک فوئاد، کاک حەسین، دادە فایزە، کاک ئەمین، کاک ماجید، خۆم (مەلەکە)، ئەمجەد، ڕەزا، حشمەت و کاوە. کاوە تەنیا 6 مانگ ژیا و هەر بە منداڵی فەوتی کرد.

منداڵەکانیتر هەمویان لە وەختی خویدا مەدرەسەیان دەسپێکردوە. دایکم هاندەر ویارمەتی دەریان بۆ دەرس خوێندن بوو. تا ڕادەیەک شەوانە لەگەڵیان دادەنیشت تا تەکلیفەکانیان بنووسن و هەتا جاری وابوو خۆی لە نووسینی تەکلیفەکانیان دا ، یارمەتی دەدان. سەیر ئەوە بوو، خۆیشی لە گەڵ منداڵەکاندا دەرسی دەخۆیند و زۆر زۆر عەلاقەمند بوو بەوە کە سوادی زیاتری ببێت. هەمیشە کتێبی سەرتایی تایبەتی بە خۆی بوو. دیتە بیرم نیشانی دەداین نامە چۆن بنووسین

و ئەگەر نامەکە بۆ کەسی لە خۆمان گەورەتر یا چکولەتر بوو، چۆنی بنووسین. شەوانە دوای دەرس و دەور، کۆڕی ماڵی ئێمە بە شیعرە خۆشەکانی شاعیری پایە بەرزی کوردەواری ماموستا قانع کە دایە بەهیە بۆی دەخویندینەوە گەرم و گۆڕ دەبوو. دایکم زۆر شیعر، حەکایەت و پەندی پێشینیانی بە زمانێکی پاراو بۆ باس دەکردین. بۆ ئێمە زۆر باسی دەورانی ڕابردوو بەتایبەت کاتێک کە لە عێراق بوون دەگێراوە. بە حەدێک خۆش ئەو شیعرانەی دەخوێندەوە و بە حەدێک لە باس کردنی ئەو شتانەدا شارزا بوو هەر بەراستی هەموو ئازای ئەندامی ئێمە دەبووە گوێ و هەزاران خەون و خەیاڵی خۆش لە مێشکی ئێمەدا نەخشی دەبەست و فانتاسی و دونێایەکی خۆشی پێ دەبەخشین. (ئێستەش ئارەزو دەکەم خۆزگە دەمتوانی چەرخی چەپ گەردی مێژووم دەگەڕاندەوە ئەو سەردەمە، تا دایکم دانیشێ و باسمان بۆ بکا و بۆ ئێمە شیعرە ناسک وخوشەکانی بخوینیتەوە)

دەور و تەئسیردانانی دایکم لە سەر منداڵەکان

کردەوە و رەفتاری دایکم تەئسیری تایبەت و باشی کردە سەر کەسایەتی و فیکر و بیرو باوری منداڵەکان و ئەویش یەکێک لە هۆیەکان بوو کە بە راستی منداڵەکانیش لە ڕوانگایەکی ترەوە چاو لە دونیا کەن و هەر لە سەرەتای جوانیەوە هەستیان بە فەرق و جیاوازیە کانی ناو کومەڵگا کرد. هەستیان بە زوڵم و زۆر و بێ عەداڵەتیەکان کرد، کە رۆژانە لە ژیانی هەژاران و بێ بەشاندا روو دەدات. بوو بە هۆی ئەوە فەرق و جودایی بەین زاڵمان و زۆرداران لەگەڵ زۆرلێکراوان و هەژاران باش بناسن. ئەو هەست و ئەحساسە بلێسەی ئاگری نەسرەوتن و هەوڵدان بۆ گۆڕینی ئەووەزعە و بونیاد نانی دونێایەک کە هەموو ئازاد و سەربەست تێیدا بژین و چی کە فەقیر و هەژار نەچەوسێنەوە، بوو بە خولیای مێشکی ئەوان بەتایبەت کاک فوئاد.

بەڵام دەتوانم بلێم هەر لەو کاتەوە نە دایک تاسەی خۆشەویستی لە منداڵ شکا و نە منداڵ لە دایک. چونکە دەبوو منداڵەکان دوای تەواو کردنی پۆلی چوارم بۆ

دەرس خوێندن بڕونە سنە و لەوێ دەرسیان بخوێندایە. ئەوە کە منداڵەکان دوور دەکەوتنەوە بۆ دایکم زۆر سەخت و گران بوو. لە لایەک دەرس خۆێندن پێویست و زەروری بوو بەڵام بە داخەوە لە جێگاو شوێنی ژیانیان ئەو ئیمکانە نەبوو ، لە لایەکی ترەوە منداڵی کەم تەمەن بێ دایک و باوک لە غەریبیدا، هەموو سات و کاتێ نیگەران و بە خەم و پەژارەوە بوون کە داخوا نەخۆش نەبن، سەرمایان نەبێ و برسیەتی نەکێشن، کوورەکەیان سارد نەبێتەوە، چراکەیان گوڵ نەکێشێ، لەمەدرەسە جێ نەمینن، کەس ئەزیەتیان نەکا و هەزاران ئەگەر و مەگەری تر، کە داییم لە مێشکی دایە بەهیەدا دەهاتو دەچوو.

دوو مانگ پێش دەسپێکردنی مەدرەسە دایە لە بیری بەڕێ کردنی منداڵاندا بوو. چییان بۆ دروس بکا و چیان بۆ پێچێتەوە کە کاری منداڵەکان ئاسان کاتەوە، تاکوو ئەوان زەحمەتی کەمتر بکێشن. هاوکات لە گەڵ ئەو کارانەدا بە شیعری خۆش و ناسک غەریبی و دووری منداڵەکانی دەلاواندەوە. دایکم هەموو شتێکی بۆ ئامادە دەکردن، لە پاک و خاوێن کردنەوەی نوێنوبان و جەلوبەرگەوە تا ئامادە کردنی هەموو جۆرە خوراک و پێداویستیەکانی پاک وخاوێن کردنەوە و دانەویڵە و... منداڵیش هەموو نارەحەت بوون. بەڵام بە رووی خویان نەدەهینا و رۆژەکانی ئاخر بە گۆرانی وتن و هەڵپەرکێ دەیانکردە بەزم و شادی.

لە تەواوی ئەو ماویەدا کە منداڵەکان لەم شار و ئەو شار پەرەوازەی دەرس خۆێندن بوون رافعی دایە بەهیە بۆ لای ئەوان بە ڕێوە بوو . هەر کامەیان دەیان بیرەوەری و خاترەی خۆشی ئەو کاتانەیان هەیە کە کەس دەهات بوو لایان و بوو هەر کامەیان شتی تایبەت بە خۆی پێ بوو.

دایکم و شێوەکانی یارمەتی منداڵەکانی

کاتێک منداڵی ئەوەلی دایە بەهیە، یانی کاک فوئاد تێکەڵ مەسائیلی سیاسی دەبێت و عەلاقەمند دەبێ وهەوڵ دەدات ئاشنایی زۆرتر لە دونیای دەوروبەری پەیدا بکات ، پەسا پەسا دەپرسێ و دەخۆێنێتەوە کونجکاوی دەکات، پێی خۆش دەبێت

کتێبەکانی کەسانێک وەکوو" پیرە مێرد" و "ماموستا قانع" و... بخۆێنێتەوە. لەو کاتەدا ئەو کتێبانە لە ئێران قاچاخ بوون. دایکم کەسی تایبەت بۆ کوردستانی (عێراق) بەڕێ دەکات تا کتێبەکان بۆ کاک فوئاد بێنن. لەوە بە دوا کە مەسائیلی سیاسی و شۆڕش و دیفاع لە کرێکاران و هەژاران بوو بە بەشێک لە ژیانی منداڵەکان و لە سەر ماف و بەرژەوندی ئەوانەوە هەموو شت دیتن، ئەو ە وێردی زمانی منداڵەکان بوو. دایە بەهیە ڕازدار و پاڵ پشتی ئەوان بوو. ئەو کات تەنیا دایک نەبوو بەڵکوو وەک هاوڕێیەک یارمەتیدەر بوو. تەواوی شتە نهێنییەکان وەک کتێب و نوسراوەکان، هەموو ئەو دەیشاردنەوە. (ئەوکات تەقریبەن تەواوی نوسراوەکان دەس نووس بوو و شتی چاپ کراو، یان نەبوو یان زۆر کەم بوو) زۆر جار ئەیوت فوئاد گیان نازانم بۆ چی من زۆر لەو دەفتەرە خەت ورد وردانە دەترسێم.

کاتێک ساڵی 1349 کاک حەسین لە لایەن ساواکەوە دستگیر کرا و بەکرێگیراوانی ساواک وەک "دوستدار" و دوو هاوکاری تری هاتن و ڕەژانە ناو ماڵ و هەموو شتێکیان پێکدا دا و تەواوی کەل و پەلی ئەو ماڵەیان ژیر و روو کرد بۆ ئەوەی بەڵگە و مەدارک لە کاک حەسین گیر بێنن، دایکم خێرا بە ژیری و لێزانی خۆی ئەو شتانەی کە نەدەبوا ساواک بیبینێ خستە ناو گۆزەی ئاو و گوزەکەی دا بە کچێک بەو عینوانە دەروات بۆ کانی ئاو دێنی. بەو شێوەیە نووسراوەکانی لە بەر چاو مەئموورەکانی ساواک، دوور کردەوە و شاردەوە. ئەوە زۆر بە قازانجی کاک حەسین تەواوبوو چون ساواک بەڵگە و مەدرەکی لێ نە گرت.

لە ساڵی 1353 کاک فوئاد لە لایەن ساواکەوە لە شاری سنە دستگیر کرا و دەوریکی تر لە خەم و پەژارە و مەینەت داوێنگیری دایکم بوو. ئەو دایکە ژیانی لێ تاڵ ببوو وماوەیەکی زۆر لە گەڵ باوکم، لە تاران ئەم ئیدارە و ئەو ئیداریان کرد. تا زانیان کاک فوئاد لە کام زیندان دایە. کاتێک کاک فوئاد بە 4 ساڵ زندان حوکم کرا و ساڵانی ئەوەڵ لە زیندانی "قەسر" لە تاران بوو، دایکم داییم بۆ چاوپێکەوتن و دیداری کاک فوئاد لە هاتوو و چۆدا بوو. بە تایبەت دوای ڕێگایەکی دوور و درێژ لە مەریوانەوە بۆ تاران و ماندوو بوونێکی زۆر و 10دقیقە چاوپێکەوتن و سەر باری ئەوانە ئەو کات، تەنیا نەورۆزان دیداری خۆشک و برا دەدرا. ئەوەی کە، کاک فوئاد

چاوپێکەوتن و دیداری ببێ، بێ تاقەت نەبێت و ئێحتیاجی بە شتێک نەبێت ئەوندەی تر دایە بەهیە ی هان دەدا ، کە زوو زوو بۆ چاوپێکەوتنی بڕوات. دایکم بیرەوەری زۆری لەو دەورانە بوو. کە دەچووە چاوپێکەوتنی کاک فوئاد، باسی دەکرد ئەو سەردەمە تاڵ تاڵ قژەکانی سپی ببوون. ژنێکی پاسەوان کە تەفتیشی لەشی دەکات قژی دایە بەهیە کە ئاوا لوول و ڕەش و سپی بووە پێ جوان دەبێت و لێ پرسیوە چۆن ئەو قژەت ئاوا لول ڕەش و سپی دەروس کردوە و لە کوێ؟ ئەویش وڵام و جوابی داوەتەوە: "زیندانی قەسر قژی منی وا دروس کردوە".
یا خانەوادەکان حەقیان نەبوو، بۆ زیندانییەکان لە دەرەوی زیندان شت بکڕن، و دەبووا لە فرۆشگای ناو زیندان شتیان بکڕیبا، دەیکوت کاتێک داوای شتی زۆرم دەکرد فرۆشیارەکە هاواری لێ بەرز دەبۆوە کە ئەوە زۆرە. دایە بەهیە پێی ئەڵێ: "پێمخۆشە هەموو شتێکی بۆ بکڕم. بۆ تۆ زەحمەتێکی نیە تا تۆ خۆت نارەحەت کەیت.

سالی ئاخر کاک فوئاد، داوای کرد کە بێخەنە زیندانی سنە، و دوژمن زیندانەکەی گۆڕی و هاتەوە سنە. هات و چوو کردن بۆ دایە بەهیە ئاسانتر ونزیکتر بۆوە. دوای ماوەیەک زندانیە سیاسییەکانی شاری سنە بە ئێعتراز بە وەزعی نالەباری زیندان مانێان گرت و خواردنیان نەخوارد، تا بە دی هاتنی داخوازەکانیان، ئەو مانگرتنە 24 ڕۆژی خایاند. حاڵ و وەزعی زندانییەکان کە چیان بەسەردێ ؟ و سەرئەنجامی ئەو مانگرتنە درێژ خایەنە چی دەبێت ؟ دەوریەکی تر لە پەژارە و خەم، ترس و وەحشەت و دڵنیگەرانی بۆ هەموو کەس و کاری زندانیەکان دەستی پێ کرد. دایە بەهیە ئارام و ئوقرەی لێ بڕابوو بە تایبەت کاتێک خەبەریان هێنا وەزعی زندانییەکان زۆر خراپە و چەند کەسێکیان بردۆتە نەخۆشخانە و گیانیان لە خەتردایە. جەماعەتێکی یەکجار زۆر لە بنەماڵە و کەس‌وکار و دوست و ئاشنای زندانییەکان لە بەر دەرکی زیندانی سنە کۆبوونەوە و خوازیاری چاوپێکەوتنی زندانیەکان بوون. تاکوو بیانبینن و دڵنیا بن وەزعیان چوونە؟ دایکم کە ئوقرەی لێ بڕابوو لە لایەک بۆ جگەر گۆشەکەی شین و گریانی ئەکرد و نەیدەزانی لە چ حاڵێک دایە، لە لایەکی ترەوە هەوڵی دەدا کاک فوئاد ببینێ ئەفسەر نگهبانی زیندان دەیکوت

ناکرێ ئەوانە کاری بێ قانونیان کردوە و ئێجازە و حەقی مولاقاتیان نیە. دایە بەهیە وەک شێر گوراندی بە سەریا و وتی چۆن دەبێ لە کاتی ئاوا دا، کە نازانم کورەکەم حاڵی چۆنە، نەهێڵن دایک منداڵی خۆی ببینێ و هەر بە دەم هاوار و گریانەوە ئەو دوو شیعرەی خوێندەوە:

هەر کەس زاڵم بێت ئەوە کاریەتی — دایک بۆ ڕۆڵەی چی قەراریەتی
قرچەی دەرونم بەگاتە فەلەک — شێوەن بخاتە دایەرەی مەلەک

ئەو هەڵویستەی دایە بەهیە وا تەئسیری دانا کە هەر ئەو کاتە وتیان دووانتان بڕون و یارمەتی فوئاد بدەن تاکۆ بێت و ببینن. (کاک فوئاد چۆنکوو ماویەکی زۆر بوو مانی لە خواردن گرتبوو، هێزی نەمابوو و نەیدەتوانی، لە ناو زیندانەکەوە تا بەر دەرگای زیندان بە تەنیا بە ڕێگادا بێت) هەموو ژیانی دایە بەهیە پڕ بوو لە نیگەرانی دڵ بە دوایی و چاوەڕوانی و خەم و پەژارە سەبارت بە منداڵەکانی. کاتێک چکۆلە بوون دووری و غەریبی، پەڕەوازە بوونی منداڵ لەم شار و ئەو شار بە شوین خوێندندا، کاتێک گەورە بوون ترس و لەرزی ساواک و ساوامای ئێسلامی ساتێک ئارامی بەو دایکە نەدا.

ئازاد بونی کاک فوئاد لە زیندان

ئازاد بوونی کاک فوئاد لە زیندان هاو کات بوو لە گەڵ دەسپێکردنی شۆڕشی ئێران دژی ڕژیمی پاشایەتی. شۆڕش بوو بە هۆی ئەوە کە دایکم بە ڕاستی تاسەی لە کاک فوئاد نەشکا و مەجاڵی ئەوەی پەیدا نەکرد ماویەک لە گەڵی بێ و خەمی دووری ئەو چەند ساڵەی زیندان لە دڵ دەرکات. کاک فوئاد لە زیندان ئازاد بوو و گەڕایەوە بۆ ئاڵمانە، هەوەڵین شەوەکەی دایە بەهیە لە بەین کاک فوئاد و کاک

حەسین دا لە سەر بانێک کە کاک فوئاد خەوتنی ئەو سەر بانەی پێ خۆش بوو ڕاکشا و سەری هەر دووکیانی نا بان باڵی و ئەو شیعرەی دووپات ئەکردەوە.

مەردە بووم چ نۆ، زیندە بێمەوە وەک حەزرەت یەعقوب، یوسف دێمەوە

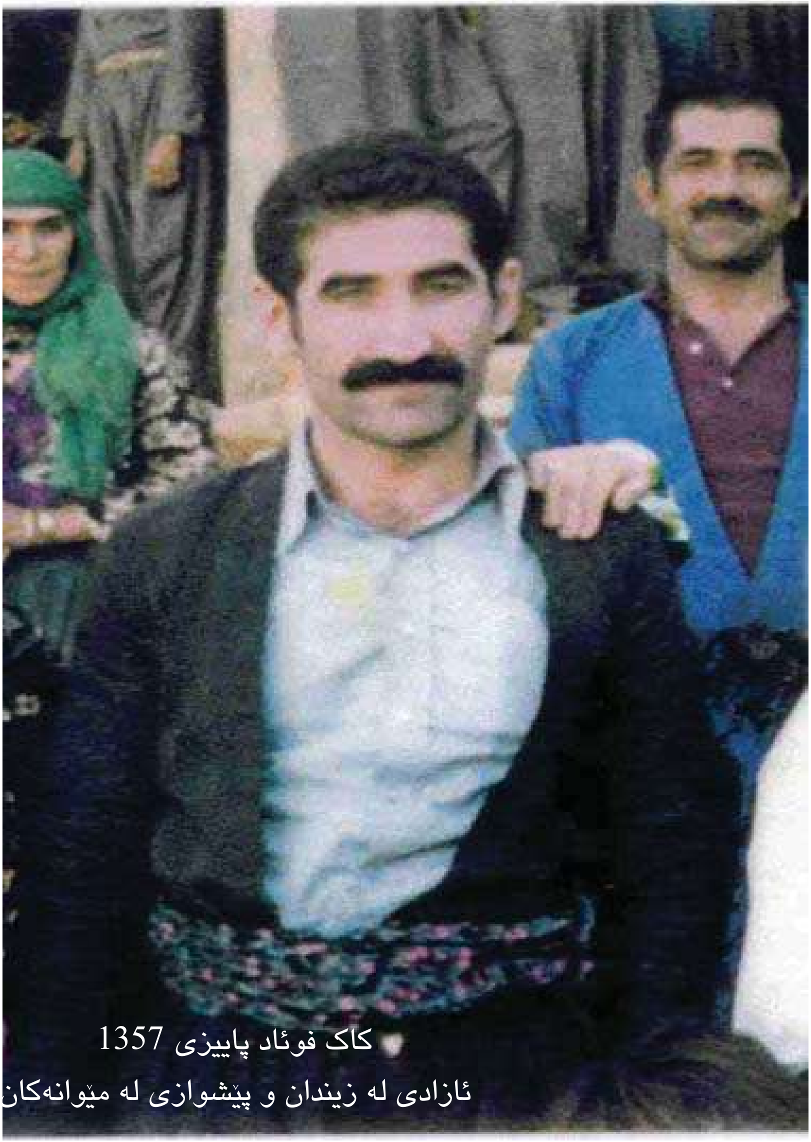

کاک فوئاد پاییزی 1357

ئازادی لە زیندان و پێشوازی لە مێوانەکان

بەڵام ڕەوتی ڕوداوەکان بە ڕادیەک زوو دەچووە پێشەوە کە کاک فوئاد تەنیا یەک تا دوو حەفتە لە ماڵێدا بوو و خێرا دەستی بە کار و فەعالێتی سیاسی کرد. دایک تاسەی نەشکا لە ڕوڵە و هەر چاوەڕوان بوو کە ڕۆژێک کوڕ بگەڕێتەوە. قەت ئەو مەجالە پێدا نەبوو و دایە بەهیە دوای ئەم سەفەر و ئەو کۆبوونەوە کاک فوئادی دەدیت. سەر باری ئەوە زۆر مەترسی بوو کە نکا ساواک وکۆنەپرستانی دەور و بەر نەخشە و پیلانێکی بۆ دارێژن، زۆر جار نیگەرانیی خۆی لەوە دەردەبڕی. بە درێژایێ ماوەی کۆچی ئیعترازیی خەڵکی مەریوان، دایکم لە ئوردوگای "کانی میران" دانیشت، کە ئێواران کاک فوئاد دەهاتەوە ئوردوگا و بیبینێ.

کاک فوئاد لە ئوردوگای "کانی میران". ڕاگەیاندنی ئاکامی وتو وێژەکان بۆ کۆچ کردووەکانی شاری مەریوان

دوای گەرانەوەی خەڵک بۆ ناو شار دایکم دانیشت و لە گەڵ کاک فوئاد قسەی کرد و نیگەرانی و پەژارەی خۆی لەوە دەربڕی کە ئەم وەزعیەتە زۆر خراپە و مەعلووم نیە چۆن دەبێ پێی وت: تۆ لە دەورانی شادا زیندان، شکنجە و زەحمەتی زۆرت کێشا، موبارەزەت کرد ، دەترسێم وەک جوانەمەرگ ئیسماعیل شەریفزادە عەکس و پوستری تۆ بۆ من بمێنێ. کاک فوئادیش بە پێکەنینەوە وەتی:

"دایە تۆمنت بۆ ، پەروردە کرد بۆ خوشی خۆت بوو، یا نەتەوەی کورد"

بەحسی زووری لە گەڵ کرد و وتی منیش تۆم زۆر خۆش ئەوێت و رێز و حورمەتم بۆ هەستی دایکیت هەیە. بەڵام شۆڕشی ئێمە بە ئاکام نەگەیشتوە و ئیستا ئەوڵی کاری ئێمەیە، تۆ سەعی کە فیکرت بەم شتانەوە مەشغوڵ نەبێ، ئەوە منداڵەکانی تریش هەن، نیگەران مەبە.

لەو ماوەیەدا ترس و وەحشتی دایکم لە ڕادە بەدەر بوو. دەتکوت پێیان وتوە چی پێش دێت و چ تراژدییەک چاوەڕوانی دەکات. رۆژی 23ی تیر کاتێک کاک رەئووف کونە پوشی ئاموزایی دایکم و دوو شۆڕشگیری تر بە ناوەکانی کاک حەمەی دەرسی وکاک مەحمود بالکی بە دەس چەکدارەکانی مەکتەبی قورئان شەهید بوون لە ڕادە بەدەر نارەحەت بوو. رۆیشتم قسەم لە گەڵ کرد. ویستم دڵخۆشی بدمەوە. لێم پرسی بۆ وادەکەیت بۆ وا نیگەران و نارەحەتی وڵامی داوە رئووف ئاموزامە، رەفیقی منداڵەکانمە، زەحمەتی زۆری کێشا. بە داخەوە نەتیجە یەکی نەدیت. مەرگی ئاوا ناوادە زۆر سەختە، سەرەڕای ئەوە لەو رۆژە دەترسێم کە منیش وەک دایکی رئووف بە مسیبەتی وا گرفتار بم، بۆخۆم نارەحەتم دەزانم چ رۆژێکی سەخت و دژوار لە بەرمە. هەروایش بوو خۆێن مژانی جمهوری ئیسلامی بەرەەمی ژیانیان بەتاڵان برد و چنارە سەر بەرزەکانیان داراندەوە.

تراژدی یەکان و جەنایەتە بێ سنوورەکانی جمهوری ئێسلامی

دەبێ بوترێ ئەو زوڵم وزۆرە وەحشیانە و بێ عەداڵەتییە، کە دوو رژیمی پاشایەتی و ئیسلامی سەبارت بە منداڵەکانی دایکم کردوویانە لە جیهاندا کەم وینەیە.

مەگەر لە روومان و ئەفسانەدا شتی وا ببیسریت ئەوی رژیمی خوێن مژی ئیسلامی بەسەر دایە بەهیەی هێنا وەک ئەوەیە کە لە ئەفسانەدا دەگێرنەوە. زۆحاک بە سەر کاوەی ئاسنگەری هێێناوە. دایکم دەریایەک لە خەم و پەژارەی بەکۆڵ کێشا. لەو بوارەدا خاوەنی ورەی لە ڕادەبەدەر بەرز و ئیمانی پۆلاین بوو. بە راستی قەڵایەک لە ورە و مەقاومەت بوو. سەر جەم پێنج کوری لاو و گەنجی لە لایەن رژیمی خوێن مژی جمهوری ئیسلامییەوە بە ناوەکانی کاک فوئاد، کاک حەسین، کاک ئەمین ، کاک ماجید، کاک ئەمجەد جن جن و شەهید کراون و ئەوان بوون بە پێنج شەهیدی گەورەی شۆڕشی ئێران وکوردستان. بوون بە پێنج ئەستێرەیٚ پرشنگداری ئاسمانی کوردەواری.

رۆژی 28 ی موردادی ساڵی 58 کاک حەسین و کاک ئەمین بە دەس جەنایەتکارەکانی ئیسلامی و جاشە خۆ فروشەکان گیران و لە پادەگانی مەریوان زیندانی کران 6 رۆژ لە زینداندا بوون. لە ماوەی ئەو 6 رۆژە دا ئەو دایکە بێچارەیەمان هەوڵ و تەقالای زۆری دا، چوو بۆ لای "خەڵخاڵی" خۆێن مژو قەساب و تەنانەت چووە ماڵە جاشەکان و تکاو تەمەنای زۆری لە یەکێک لە جاشە خۆفروشەکان بە ناوی "شیخ عبدولی کۆنە پۆشی حەسەن ئاوڵە" کرد و زۆری لە بەر پاڕایەوە بەڵام هیچ یەک لەوانە فایدەی نەبوو.

لەو ماوەیەدا کە لە زیندان بوون یەک جار مولاقات و دیداریانی کرد و رۆژی 3 شەهریوەر دیسان چوو بۆ پادگان کە بەڵکوو بیانبینیٚ بەڵام نەیتوانی چونکە پادەگان یەکجار ئاڵۆز و وەزعێکی نائاسای بوو. پڕ ببوو لە جاش و پاسدار و خاڵخاڵی هاتبوو. هەمو دیانزانی هاتنی ئەو جەلادە یانی قەتڵ و خۆێن ڕشتن چونکوو تازە لە پاوە گەڕابۆوە و لەویٚ ئیعدامی کردبوو. دوای ئەوەی دایکم لە پادەگان گەڕایەوە، نیو سەعاتی نەبرد، خەبەریان هێنا کە 9 کەسیان لە پادگان ئیعدام کردوە کاک حسین و کاک ئەمین، کاک حسین و کاک ئەحمەد پیرخێرانی، کاک جەلال نەسیمی، دووکتور بەهمەن، کاک فایەق عەزیزی، کاک عەلی داستانی، کاک عەلی عێراقی بوون.

لە بەر نەخۆشخانە خەڵکێکی یەکجار زۆر ڕاەستابوون. تەواوی شاری مەریوان ڕژابووە ئەوێ. هەموو تاسابوون 9 جەنازە لە سەر یەک دانرابون. گۆمی خۆێن دروس ببوو. هەموو دەگریان، هاواریان دەکرد، جنیویان بە جمهوری ئیسلامی و جاشەکان دەدا. قیژە و هاواری شاریک لە گەڵ تەقە و تیر ئەندازی پاسداران تێکەڵ ببوو. هەموو وا پەشۆکابوون کەس نەیدەزانی چی بەچی یە. لەو کاتەدا دایکم دەگاتە بەر نەخۆشخانە. خەڵکەکە لێ دەهاڵێن و ئەیهێننە ناو ماشینێک و جەنازەی جن جن کراوی کاک حسین ئەنێنە باوشی و لە گەڵ چەند جەنازەی تر دەیبەنە مزگەوتی حاجی نەجیم. خەم و پەژارەی حسینی کەم نەبوو پەسا پەسا ئەحواڵی ئەمین دەپرسێ. جوابی دەدەنەوە ئەمین یان بردوە بۆ ئاڵمانە. ئەویش پێ وائەبێ ئەمین ئیعدام نەکراوە هەڵوەدای ئەوەیەتی هەر چی زووتر ئەمین ببینێ تاکوو سەری ئەمین بنێ بە سینگەوە و سەری ئەو بکا بە مەڵهەمی زامەکەی حسین و ئەو باسی ئیعدام کردنی کاک حسینی بۆ بکات. دایکم دەیگوت لە نێوان ڕێگای مەریوان تا ئاڵمانە مەچەکی دەستی حسینم گرتبوو لە بەر ئەوەی جیا نەبێتەوە (جن جن و لەت و کۆت بوونی تەرمەکان لە ڕادە بەدەر بوو) بۆ دیتنی کاک ئەمین زۆر بە پەلە و بێ ئۆقرە بوو. بە هەر حاڵ تا گەییشتە ناو مزگەوتی ئاڵمانە، دیتی جەنازەی کاک ئەمین یش لەوێ دانراوە. نەیزانیبوو کاک ئەمین ئیعدام کراوە. هیچ قەڵەم و هیج زمانێک ناتوانێ ئەو هەستە خەمبارە بنووسێ و بگێڕێتەوە کە ئەو وەختە دایە بەهیە چ حاڵێکی بوو و چی بەسەر هات. بە ڕاستی فیلم و ڕۆمان وا نین. (ئەڵبەت کەس و کاریش لە ئاڵمانە وایان دەزانی تەنیا کاک ئەمین ئیعدام کراوە و کاک حسین زیندوە و دوایی دێتەوە بۆ ئاڵمانە)

ئەمجارە دایکی جەرگ سوتاو، دەستی بە شیوەن و زاری و لاواندنەوە و گێڕانەوەی بەسەرهاتی چەندینساڵەی خۆی کرد. دووری لە منداڵەکانی، تاسە لێ نەشکان و تیر نەبوون لە دیداری یەکتری، ساڵێلنێک رەنج و مەینەت کێشان بە هیوای ئەوەی ڕۆژێک لە سێبەر و پەنایاندا بحەسێتەوە و ئەزیەت و ئازارەکانی رژیمی پاشایەتی و ئیسلامی و زوور شتی تر...

دایکم سەری هەر دوو کوڕی شەهید و جن جن کراوی نا باوشی و مەلای ئاوایی بە رەسم و یاسای مەزهەبی زۆر ئیسراری کرد کە ئاوا نابێ ئەوە خەلافی دین و شەرعە و تۆ دەبێ لێرە نەبی. زۆر حەدیس و مەسایلی دینی هێناوە بەڵام دایە بەهیە وتی من تا ئیستا تاسەم لەم منداڵانەم نەشکاوە و بەتایبەت ئەم دوو ڕۆڵە شیرینمە هەر ئەمشەو مێوانن دونیایش خراپ بێ جێیان نایەڵم. دەبێ سەریان لە باوشی دایکیان دا بێ ئیمشەو میوانی خۆشەویستی و میهر و مەحەبەتی دایکیان بن. دەبی لە نزیکەوە گوێیان لە قوڵپەی خەم و پەژارەی دڵم بێ . دەبێ لە نزیکەوە گویان لە کزە کز و قرچە قرچی جەرگم بێ . تا بەیانی سەری هەر دووکێان لە باوشیا بوو بە سوزی دڵی دایکێکی جەرگ سوتاوەوە ئەوانی ئەلاواندوەو زوو زوویش ئەیوت:

من دڵم نایەت ، تێر بکەم شینتان   فوئاد گیان خۆش بێ ، لە جێ نشینتان
خاڵخالی هاتوە، بە وڵاتدا   رۆڵە جوانەکانمی ، برد لە زەکاتدا
هەی داد هەی بێدا ، نەو جوانم رۆ   یەخسیر کێشەکان ، پادەگانم رۆ
دایک ئیعدامییەکان، چی یە حاڵیان   ئاگر ئەبارێت، لە دەور ماڵیان
دایک ئێعدامییەکان ، بێن بۆ دووکانم   هەواڵ ئەو کۆستە، من باش ئەزانم

تەرمی کاک حسین و کاک ئەمین لە باوشی دایکم دا

تەرمی کاک ئەمین لە باوشی دایکم دا 1358/6/3

تەرمی کاک حسین لە باوشی دایکم دا 1358/6/3

بۆ بەیانی تا ناو قەبرەکە هەر دوو ڕۆڵە جوان و شیرینەکەی ڕەوانە کرد و ئەوسا گەڕاوە ماڵەوە. لە ماوەی سەرەخۆشی کورەکانیدا تیرتیر ئەگریا و بە شیعری خۆش ئەیانی لاواندەوە. لە هەمان کاتدا هۆشی بە هەموو میوان و کەسێکەوە بوو کە بە وەخت نەهار و شامیان خۆاردبێ. کە لەوەختی خەودا مێوانێک، کەسێک کەم و کەسری نەبێ، لە وەختی نان خۆاردن دا داوای لە هەمووان ئەکرد کە نەگرین با ئەو خەڵکە بە بتوانن خۆاردن بخۆن. نە خۆی دەگریا و نەیدەهێشت کەس بگری. هاوسەرەکەی کاک حسین، شوکریە، 5 مانگ بوو بە "فرمێسک" حامله بوو.هۆشی بەویشەوە بوو و زوو زووئەیوت:

"ئامان حسین گیان ، دەردم نەدوێنی   لانکەی بێ باوک، بە من نە جوێنی
یاخوا لەیلەکەت، نەجیب زادەبێ   روینەکەی لەیلت، وەخت و وادە بێ
ماڵ باوکی لێلت، هۆنەکەنەوە   نەک بە ناوادە، لێلت بەنەوە"

کاتێک لە بێ ئارامی و پەژارەدا، دەستی بە شیعر وتن دەکرد خۆیان و ژیانی ڕابردوو، و ئامانج و ئارەزوکانیان، ڕەفیقەکانیان و بە هەموو شتێکیاندا هەڵدەکوت.

بۆ کەلاس ئەرون ، با بە تەما بم
بۆ قەساب خانەی پادەگان ئەرون، با دڵنیا بم
جامانەی سەرت، ئەمین ڕۆڵە گیان ڕیشە مرواری
تۆ خۆت دابەکوشت ڕۆڵەی ئازیزم بۆ کوردەواری

چەند رۆژێک لە شەهید بوونی کاک حسین و کاک ئەمین تێپەر ببوو، کاک فوئاد، کاک ماجیدی ناردبوو بۆ لای دایکی بە نامەیەکەوە. نامەکە لە لایەن شەهید "جەماڵە ڕەش" ئەندامی کومەڵەی رەنجدەرانی عێراق بوو، لە کاتێکدا حوکمی ئیعدامی درابوو بۆ دایکی نووسیبوو. هاتنەوەی کاک ماجید و سفارشی کاک فوئاد، دایکی داخداری تەسکین دا. بەڵام رۆژی 9 ی شەهریور بوو ئەو رۆژە 8_ 9 دانە هێلی کۆپتر دایم دەهاتن و دەچوون، هاتن و چوونی ئەو هێلی کۆپترانە ئوقرە و ئارامشی لە دایە بەهیە هەڵگرتبوو. لە ڕادە بەدر نارەحەت بوو، زۆر پەریشان حاڵ ونیگەران بوو. دەتکوت هەستی بەوە کردبوو و ئیحساسی ئەکرد کە هاتو چوونی

ئەو هێلیکۆپترانە دیسان وەیشوومە و نەهامەتێکی تری هاپێوە کە دامەنگیری دەبێت زوو زوو ئەیوت:

تەیارەی چەمران شانەو شان ئەکات
داوای جوانەکان مەریوان ئەکات
ئاخ من نەمردام ، عەزرەت وە نۆە
ساتێک سەرمە نا، فوئاد ڕۆڵە گیان وە باڵای تۆە
ئاگرێک بەر بووە لە سەر و ماڵم
مەلان سڵ ئەکەن ڕۆڵە ماندوو دەرنەچوەکەم لە کۆی زووخاڵم

هەر ئەو ڕۆژە یەکێک لە خوشکە کانی دایکم چوو بۆ "پیرخێران" بۆ سەرەخۆشی لە ماڵ "سەید ڕەشی پیر خێرانی" کە ئەوانیش دوو کوڕیان "کاک ئەحمە" و "کاک حسین" یان ئیعدام کرابوو کاتێک هاتەوە گریان و شیونی دەکرد وتمان چییە؟ بۆ وا نارەحەتی؟ وەتی نەخۆشم. ئەو شەوە تا بەیانی ئێمە لە گەڵی خەریک بووین ئارام و ئوقرەی نەبوو. دوایی زانیمان کە خۆشکی دایکم لە "پیر خێران" گەڕاوەتەوە جاشێکی مەریوانی بە ناو حەسەن بەگی نەچێ سەر ئەباتە ناو ماشینەکە و ئەڵی "فوئاد"مان کوشتووە.

ڕۆژی دوای مێوانێکی یەکجار زۆرمان بۆ هات لە نێو مێوانەکان دا ژنێکی مەریوانی لە بانەوە هاتبووە دایە بەهیە هەر ئەو ژنەی سوئال پێچ ئەکرد و ئەیپرسی وتیانە فوئاد لە بانەیە .تۆ ئەوت دیوە یا نا و حاڵی چوون بوو؟ ژنەکە دەیزانی کاک فوئاد شەهید بووە بەڵام نەیدەویست ئەو بیڵێ. جوابی دەداوە ئەرێ دیومە و حاڵی باش بوو، بەوە ڕازی نەبوو منی بانگ کرد و وتی زۆر دەترسێم ئەو هەموو خەڵکە بەو بەیانییە زووە بۆ هاتوون ؟ منیش نەمدەزانی چی بووە، وتم ئیمرۆ ڕۆژی حەفتەی براکانمە بۆ ئەوە هاتون. وتی خۆ ماڵ "نەسیمی" یش حەفتەی "جەلالە". وتم حەتمەن پێان خۆش بووە لای ئێمە کە دوانمان شەهید بووە بین. مەسەلەکە ئاوا بوو هەموو زانیبوویان کاک فوئاد شەهید بووە. خەڵک

پێش جەنازەکەی بۆ ئەڵمانە هاتبوون. کاتێک زانیان ئێمە هیشتا نەمان زانیوە هیچ کەس دڵی نەدەهات بڵێ شتێکی وا بووە.

ئەوندەی پێ نەچوو ماشینێکی یەکجار زۆر بەرەو ناو دێ هات. یەکێک لە خزمەکانی خۆمان وتی ئەو هەموو ماشینە جەنازەی پێە. هەموو دەیان پرسی کێە شەهید بووە؟ یەک دەیکوت ئەمجەد یەک دیکوت ناسر ئەوان هەر دووکیان پێشمەرگە بوون. بە زمانی کەسدا نەهات باسی کاک فوئاد بکات. کاتێک شوک و وەحشەت هەموانی داگرتببوو، بەرەو پیری ماشینەکان هەڵدەهاتن کەسێک لە ناو ماشینیکەوە بانگی کرد دایە بەهیە جەنازەی کاک فوئادت بوو هاتوەتەوە!

زۆر بە توندی باڵمی کوشی و وتی: "مەگەر دوای ئەمین و حسین من کوڕی ترم دەکوژرێ؟" کە زانی راستە دەستی دادە فائیزەی گرت و وتی دەبێ " هەڵپەڕی ئەوە زەماوەندی فوئادە!". ژێر کراسەکەی کاک فوئادی نابووە باخەڵ و پوتینێکی نابووە کۆشی تا جەنازە کە شۆردرا هەر ماچی کرد و ماچی کرد و وتی:

"من فوئادم بوو،شێری روی جیهان
ئەحیا کەرەوەی، بنەچەی کوردان!
تۆ بۆ کوی ئەڕوی عەزمی کویداری
رەفیقەکانت فوئاد ڕۆڵە گیان بە کی ئەسپاری ؟
ئەوەچەند ساڵە هام بە تاسەتۆ
بۆم نەنا بە بۆن ئەو هەناسەتۆ
فەرهادە کۆ کەن ، نەتەوەی چینی
لە سەر شیوو سەقز ، بۆ وا خەمگینی !
ئەوانەی لە تەکتا بوون، روویان بێ سیا
وا تۆیان جێ هێشت ، بە تاق و تەنیا"

لە لای کاک ئەمین و کاک حسین مترڵ تازەکەی کاک فوئاد کراوە. کاتێک قەبرەکە حازر بوو ئەوەڵ جار دایکم خۆی خستە ناو قەبرەکە و هاواری ئەکرد: "ئەو بەرد و خاکە داتان ناوە بیکەن بەسەر فوئاد دا، لە باتی ئەو بیکەن بە سەر

من دا، تۆخۆا من بە جێگەی ئەو لەم قەبرەدا داپۆشن. فوئاد جوانە، ئەوەڵ عەمریە، رەفیقەکانی چاوەڕێی ئەون، لە زیندان هاتۆتەوە. ماندووی دەرنەچووە، کاری زۆرە، کێ دڵی تێ ئەو ڕۆڵە شیرینەی من بنێتە قەبر؟"

خولاسە بەزۆر دایە بەهیەیان دەرهێنا و بە خەم و پەژارەیەکی یەک جار زۆروە مەراسمی ناشتنی کاک فوئاد تەواو بوو.

دایکم بەو هەمووە نارەحەتییەوە، ورەی بەرنەدا وهەروا موحکەم و قایم ڕاوستا و جامانەکەی کاک فوئادی وەک رەمزی پێشمەرگایەتی بە دار قەزوانێک کە لە سەر قەبرەکەی کاک فوئادایە هەڵاوسی. هەر ئەو رۆژە کە دیتی من زۆر بێ ئوقرە و نارەحەتم و خەریکە حاڵم خراپ ئەبێت بەو حاڵەی خۆیەوە هات سەرمی بە سینەوە نا و منی لە باوش گرت و دڵخۆشی دامەوە و وتی: "تۆ هاوبیر و بڕوا بوویت لە گەڵیان زۆر زەحمەتت کێشاوە بۆ ئەو ئامانج و ئەهدافە کە ئەوان بوویانە. تۆ بێدڵی ڕۆڵە بە ئاوات نەگەیشتوەکانمت نەکردوە نابێ وا بکەیت."

دڵی دایکم دەریا بوو

کاتێک گەیشتینەماڵەوە، نەهار حازر کرابوو و سفرە راخرا و نەهاریان هێنا هیچ کەس رووی لە سفرە و نان نەکرد. بەڕاستی کەس توانای ئەوەی نەبوو دوای سەر قەبران و شاهید بوونی ئەو حاڵە کە پێش هات، روو لە نان و سفرە کات. بەڵام دایە بەهیە لە حاڵێک دا ژێر کراسەکەی کاک فوئادی لە باخەڵێ و یەکێک لە پۆتینەکانی لە داوین کراسەکەیدا نابوو، هەستا خۆی فێنک کردەوە و ئەوەڵین کەس چووە سەر سفرەکە و وتی دەبێ هەر هەمووتان لە گەڵ من نان بخۆن. چۆن دەبێ ئێوە نان نەخۆن؟ هەموو ماندوە و هیلاکن. لە بەر ئەوەی تواناتان بێ و یارمەتی هەڵگرتنی ئەو خەمە قورسانم بدەن، وا من دەستم پێکرد دەی ئێوەش فەرموون. هەموو سەریان لەو کارەی سووڕ مابوو، ئەو کردەوەیەی دایکم تەسکینی پێدان، خوشحاڵی کردن، هەموو کەس واق مابوو لە توانا و دڵ گەورەیی ئەو دایکە، قوەت قەلبی، بە هەموو کەس دا.

هەر ئەو کات کە سەرە خۆشی سێ کوری دایە بەهیە بوو منداڵەکانی تر نەیاندەتوانی لە ماڵێ و لای دایکم بن. دوو سێیەکیان پێشمەرگە بوون ئەوانی تریش لە بەر حەملەی جاش و پاسدار رۆژانە لە ماڵ ئەبوون و شەوانە دەبوا لە شوێنێک خۆیان بشارنەوە. لەو ماوە کورتەدا، جاش و پاسدار چەند جار هێرشیان هێنا بۆ ئاڵمانە تا دەستگیریان کەن.

هەواڵی مەرگی کاک فوئاد بە ئەمجەد، لە لایەن دایکمەوە

ئەمجەد پێشمەرگە بوو. ماوەیەک لە ناوچەی مەریوان و دوایی لە بانە، پێ خۆش ئەبێ بێتەوە سەر لە دایکم بدات لەو ماوەیەدا دەیزانی کاک حسین و کاک ئەمین ئیعدام کراون بەڵام بۆ شەهید بوونی کاک فوئاد ئاگادار نەبوو و هیچکام لە هاوڕێکانی پێی ناڵێن کە شتی وا رووی داوە. حەفتە و 10 رۆژێک لە شەهید بوونی کاک فوئاد گوزرابوو مێوانێکی زۆر لە ماڵماندا بوو وتیان وا ئەمجەد هاتەوە و نەێزانیوە کە کاک فوئاد شەهید بووە، کاتێک ئەمجەد ئەرواتە سەر قەبران زۆر دەپرسی ئەی ئەو قەبرەی‌تر کێیە؟ پێی ئەڵێن ئەوە کەسێکە خەڵکی ئاڵمانەیە و مردووە و خۆی پێی خۆش بووە لە پەنای کاک ئەمین و کاک حسین دا بێت. یەکێک لە دوستەکانمان بە ڕاکردن و هەوڵیکی زۆرەوە هاتە ماڵەوە و وتی ئەمجەد نەێزانیووە چی بەکەین؟ دایە بەهیە بە خێرای خۆی عەکسەکانی کاک فوئادی کۆ کردەوە، تا بەر دەرگا بە پیرایی ئەمجەدوە چوو لە باوشی گرت و پێکەوە بۆ شەهید بوونی کاک ئەمین و کاک حسین تێر گریان. و دوای دایکم ئەحواڵی کاک فوئادی لە ئەمجەد پرسی، ئەمجەد وتی من نەمدیووە لە مەریوان وەتوویانە لە بانەیە و لە بانە وەتوویانە چووە بۆ سەر دەشت. هەر ئەو کاتە دایە بەهیە یەکێک لە عەکسەکانی کاک فوئادی دەر هێنا و وتی:

"تۆ مەگرە لە دڵ ، گەردی جوانی — بۆ کەس نەهاتوە ، ئاو لە زیندەگانی
موبارکی بێ ، بەرگی سپی نۆ — دەورانی دونیا بەم پاسە مەبۆ
بەقوربانت بم ، ئەڵماسی ناو خاک — موبارکت بێ ، مەنزڵی تەنیا و تاک
ئەی خۆا بیهێنی، دەورانێ لە نۆ — من شاد ببمەوە ، بە رەفیقانی تۆ"

خولاسە بە شیعر بە شێوەی خۆی ئەمجەدی حالی کرد کە کاک فوئادیش شەهید بووە. ئەڵبەتە ئەمجەد تاسابوو و بە چەند کەس ڕاگیر نەدەکرا زۆر زۆر حاڵی خراپ بوو.

هەر لەو کاتەدا کە پێشمەرگەکانی کومەڵە لە دەور و بەر دەبوون خۆی هەموو پێداویستیەکانی ئەوانی ئامادە دەکرد و بووی ئەناردن. لە هیچ یارمەتی وکومەکێک سەبارەت بەوان دریغی نەبوو.

مەسئولییەت و ئەرکەکانی دایکم قورستر بوونەوە

پاش هاوینی 58 دەورێکیتر لە مەینەت و گیروگرفت بۆ دایە بەهیە دەستی پێکرد. لەلایەک سێ کوڕی سێ بەرزە چناری دارابوەوە، لەو لایتر منداڵەکانی تری بە دوای کار و باری سیاسی و پێشمەرگایەتی رویشتبوون، باوکم نەیتوانی لە ماڵەوە بمێنی لەم لا و لەولا بە نهێنی دەژیا. هاوسەرەکەی کاک حسین دووگیان بوو و دوای چەند مانگ کچەکەی، "فرمیسک" لە دایک بوو. خۆشکە گەورەکەم واتە دادە "فائیزە" تەنیا رۆڵەی دایکم بوو کە ئاگاهانە و بە پێی بڕیار و هەڵویستی میژوویی، ژیانی خێزانی وخوسوسی خۆی تێکدا و مێردەکەی بە جێهێشت و لای دایکم مایەوە. دادە فائزە منداڵێکی سێ ساڵەی بوو و هەروەها دوو گیانیش بوو. هەموو ئەوانە ئەرک و مەسئولییەتی یەکجار زۆری بۆ دایکم خولقاند. سەر باری ئەو وەزعە گەمارۆی ئابووری کوردستان کرابوو و شت دەس نەدەکەوت و باری ئابوری و ماڵیش زۆر خراپ بوو.

پاسداران و پشکنینی خێرا خێرای ماڵی دایکم

لەوە بە دوا جاش و پاسدار رۆژ نا رۆژیک بە بەهانەی پاکسازی دەڕژانە ناو دێ و گەمارۆی ماڵەکەیان دەدا، ئەوەڵ جار کە ئەڕونە ناو دێ هەموو خەڵکەکە لە مزگەوت کۆ ئەکەنەوە و زۆریان بۆدینن کە دژی کومەڵە شیعار

بدەن. کەس جوابیان ناداتەوە، بە دایە بەهیە ئەڵێن دەبێ یەک دمانچە و ئەوندە فیشک و فەڵان وفیسارتەحویل بدێتەوە. دایکم ئەڵێت: "من ئەوانەم نیە تا تەحویلی ئێوەی بدەمەوە." پاسدار و جاشەکان دەس ئەکەن بە هەڕەشە و گوڕەشە و وا ئەکەین وا بچێ... دایە بەهیە ئەڵێت: "ئەوی لە دەس ئێوە هات کردووتانە. منەتتان نەبێ هەرچی لە دەستان دێت کۆتایی مەکەن." بە دوای ئەوەدا هەموو خۆێن مژەکانی ئیسلامی دەڕژێنە ناو ماڵەکە و مەسئولی ئەو واحیدە بە گوچانێک کە بە دەستیەوە بووە، قاپی عەکسی هەموو شەهیدەکان دەشکێنی و عەکسەکان دەدڕێنێ. بۆ ئەزیەت کردن، بە دایکم ئەڵێت: "تۆ دایکی فوئادی؟" ئەویش ئەڵێت: "ئەری فوئاد لە باوشی مندا گەورە بووە و شیری مەمکی منی خۆاردوە."

هەر رۆژە بە بەهانەیەک ئەڕژێنە ناو ماڵ و ئەزیەتی ئەکەن. رۆژێک بە دوای من و چەند دانە لە کچەکانی کومەڵەدا ئەگەرێن، رۆژی دوایی بە شوین ئەسلەحەو موهیماتی پێشمەرگەکاندا ناو ماڵەکە دەگەڕێن و تەنانەت ئاوردانەکەی حەمامەکە بە پێمەڕە و پاچ تێک و پێک دەدەن. رۆژێکی تر ناو چەمەدان و لیباس بە شوین یەکێک لە کوڕەکان دا ئەگەرین. ئەو کارەیان ئەوندە مەسخەرە بووە کە پاسدارێک بانگ دەکا مەگەر بە دوای هێلکە دا ئەگەڕێن کوا ئینسانێک لە چەمەدان دا جێگای ئەبێتەوە؟!

دایکم باسی ئەکرد کاتێک نامەی ئێمەی پێ ئەگەیشت دوای ئەوە ئەیان خۆیندەوە دەبوا لە جێگایەکی قاییم بمانشاردایەتەوە. بۆ ماویەکی یەکجار زۆر تەنانەت ناتوانێ ئالبۆمی عەکس لە ماڵێ دانێ و هەموی لە لای دۆست و ئاشنا دادەنێ. رۆژێک حیشمەت، برای چکۆلەم، لە گەڵ دوو رەفیقی بۆ سەر دان ئەڕواتەوە بۆ ئالمانە ئەو شەوە لەوی ئەبێت. بەیانی سەعات 8_9 چەند کەس لە خزمەکان بۆ چاو پێکەوتنی حیشمەت دێن دروس لە نزیک ماڵەکە و لە فاسڵەی زۆر نزیکەوە چاویان بەجەماعەتێک چەکدار ئەکەوێت و ئەوەڵ جار پێیان وائەبێ کە ئەوانە پێشمەرگەن. تەنانەت ئەیانەوێ لەگەڵیان شۆخی بکەن. کە ئەبینن نە

ئەوانە جاش و پاسدارن، یەکێک لە خزمان پرسیار لەجاشەکان دەکات و بەو شێوەیە سەر گەرمیان ئەکات.

ئەوی تر ئەڕواتە ماڵەوە ئەڵێ: بە دایکم کوا حیشمەت؟

دایە بەهیە ئەڵێ: لە گەڵ رەفیقەکانی لە ماڵا دانیشتوون.

ئەویش ئەڵێت ئەی خاکم بە سەر ماڵەکە موحاسرە کراوە جا چی کردەن؟

دایکم خێرا ئەڕوات تەواو نامە و نووسراوەکانیان لە باخەڵەکانی خۆی قایم دەکات و ئەڵێت بە کەسێکی تر تۆیش دمانچەکانیان هەڵگرە. ئەو کەسە ناوێری خێرا دایە بەهیە دمانچەی هەر سێ کەسەکەیان دەنێتە ناو کەواکەی بەری و دەیشاریتەوە، کورەکان دەیانەوەی هەڵ بێن دایکم ئەڵێت نابێت کاری وا بکەن دوێنی و پێری لە دێی "چۆڕ ئەحمەدیان"، " ئەحە رەشیان" لە حاڵی هەڵاتندا کوشت. هەر سێ کێان ئەباتە ئەنبار و لە نێو کەندوی گەنمدا ئەیان شارێتەوە. یەکێک لە جاشەکان کە خەڵکی مەنتەقە بووە، بە مەسەلەکە ئەزانی و زۆر یارمەتی دایکم ئەدا. لە ڕێوە لە بەر دەرکی ئەو ئەنبارەدا رادەوەستێ وبە جاش و پاسدارەکان ئەڵێت من ئێرە گەڕاوم ئێوە بڕون شووێنی تر بگەڕین. دایکم ئەیوت: "بە یەک عالم نامە و نووسراوە و بە سێ دمانچەوە لە خەمی ئەو سێ کورە دا کە داخۆ چیان بە سەر دێ، نەجاتێان ئەبێ یا پەیدایان ئەکەن، ئارام و ئوقرەم لێ بڕابوو." دەیگێڕاوە، لەو کاتەدا کە جاش و پاسدار تەفتیشی ماڵەکە ئەکەن ئەویش کارێک بۆ خۆی پەیدا ئەکات و لە ناو ئنبارەکە دا خۆی بەو کارەوە خەریک دەکات. دوای ئەوە کە ماڵ پشکنین تەواو ئەبێت جاش و پاسدارەکان لە شوێنێک کۆدەبنەوە کە لە دێ بڕون، دایکم ئەڕوات بە شووێنیاندا لێان دەپرسی بۆچی هاتن و بۆ چی تەفتیش ماڵتان کرد و چیتان ئەوی ؟ مەسئولی واحیدەکە ئەڵێت هاتوین بۆ دەستگیر کردنی حیشمەت.

ئەو وەزعە بەو شێوەیە درێژەی بوو. دژوارترین رۆژکانی ژیانیان لە گەڵ دادە فائیزە لە ئاڵمانە بوو و هاوکات تەنیا و بێ کەسیش بوون.

ئەو لیکدانەوانە کە هەڵە بوو

دەبێ بکوتری کەسانێک بوون کە نەیاندەتوانی لێک دانەوەیەکی دروستیان سەبارت بە ئەو وەزعە ببێ کە ئەوە جمهوری ئیسلامییە ئەو فەزای ترس و وەحشت، کوشت و برِ و دیکتاتورییەی، پێکهێناوە و منداڵ و کەس وکاریان ئاوارە و بێکار دەکری لە سەرکار دەریان دەکەن و هەر دەنگێکی ئازادیخوازی بە گوللە و تیرباران جواب دەداتەوە. زیندان، ئەشکنجە و تەبعید زمانی وتووێژی خۆێن رِێژانی ئیسلامییە لە گەڵ خەڵک. ئەو کەسانە، بە وەیکە منداڵەکانی دایکم هەموو شۆرِشگێرِن و لە شۆرِشدا بەشداریی چالاکانەیان کردوە، وەک ئەوەی کە گۆیا منداڵەکانی دایکم بۆ ئەوان گیر و گرفت و موشکلەیان خولقاندبێ، بە تانە و تەوس ئەزێتیان ئەکرد.

جمهوری ئیسلامی و تەشکیلاتی کۆمەڵە لە تەورێز

دوای ماوەیەک سێ کوری دایە بەهیە کاک ماجید، ئەمجەد و رەزا بۆ تەشکیلاتی نهێنی شارەکان ئەنیرن. ماجید بۆ تەورێز، ئەمجەد بۆ ورمێ و رەزا بۆ ئەهواز لەمانگی رێبەندانی ساڵی 59 کاک ماجید لە لایەن بەکرێگیراوانی ئیسلامیەوە لە تەورێز دەستگیر ئەکرێت لە ماوەی چەندین مانگ دا لە ژێر سەختترین ئازار و ئەشکنجەدا ئەبێت بۆ ئەوەی بزانن کێیە. بەڵام قەت نەیانتوانی بزانن کێیە. تەنانەت نەیانزانی کوردە. یان ناوی چییە؟ تا کاتێک لە ئاخرەکانی بەهاری ساڵی 60 تەشکیلاتی کومەڵە لە تەورێز زەربەی قورسی خۆارد و ماڵێکی نهینی کومەڵە لە لایەن جمهوری ئیسلامیەوە بە یارمەتی خەیانتکارەکانی حیزبی تودە و فیدایانی ئەکسەرییەت شناسایی کرابوو و دەستی بە سەرا گیرا. لەوێ سجیلە ئەسڵیەکەی "ماجید"یان دیتبۆوە و بەوەدا زانیان ئەو کێیە. لەو زەربە گەورەیەدا ئەمجەد، کاک هوشنگ توحیدی، کاک ئیسماعیل یەگانە دوست، فائیزە و کچی مامم کە بۆ مەعالەجە بۆ تەورێز رویشتبوون دەستگیر کران.

لە دوای ماوەیەکی کورت و بە دوای تەقینەوەی دەفتەری سەرۆک وەزیری لە تاران لە مانگی پوشپەری 1360 کە مەشهورە دیسان خوێن ڕێژەکانی ئیسلامی دەستیان بە قتڵ وعام لە تەواوی زیندانەکاندا کرد. لەرۆژی 8 تیر لە تەورێز 11 کەسیان ئیعدام کرد چواریان کومەڵە بوون کە بریتی بوون لە: کاک ماجید، ئەمجەد، کاک هوشنگ و کاک ئیسماعیل.

دایکم نەیدەزانی کە ماجید دەستگیر کراوە چونکە ماجید بە ناوی "سادق خدادوست" و تورک و خەڵکی "بناو" خۆی بە جەنایەتکارانی ئیسلامی ناساندبوو. ئەمجەدیش دوای ماویەکی زۆر بێ خەبەری، چەند حەفتە پێش ئەوەی بیگرن بە تەلەفون لە گەڵ سنە قسە ئەکات و ئەو خەبرە بە دایکم ئەگات. بەڵام ماوەیەک تێپەڕ ئەبێت و لە هیچکامیان خەبەری نابێت. دادە فائیزە و کچە ئامۆزاکەم بۆ کوردستان ناگەرێنەوە. دایە بەهیە لە نارەحەتی و خەم و پەژارە و وەسوەسەی ئەوە نەکا گرفتێ بۆ یەکێان پێش هاتبێ، زۆر نیگەران دەبێ.

هەواڵی دڵتەزێن بە دایکم درا

دایکم ئەڕوات بۆ مەریوان بە شوێن حاڵ و هەواڵدا و خەبەر بزانی. هەر ئەو رۆژە رۆژنامەی سەرانسەری ئێران خەبەری ئیعدامەکانی تەورێزی بە خەتی گەورە چاپ کردبوو. ناوی کاک ماجید و ئەمجەدیشی تیا ئەبێت. خزم و کەس لە مەریوان ئەوە ئەزانن. هێچکەس هەواڵەکە بە دایکم نالێ. بە هەزار ئەم بەر ئەو بەر بەرێی ئەکەن بۆ سنە. لە سنە و لە ماڵی یەکێک لە براکانما هەموو کۆ بوونەتەوە. کاتێک دایکم ئەگاتە ناو ماڵەکە ئەڕوانێت هەموو گریاون و چاویان سوور بۆتەوە. ئەڵێت بۆ گرێاون؟ پێی ئەڵێن، فایزە و کچە ئامۆزاکەم دەستگیر کراون و زیندانین. دایە بەهیە ئەڵێت زیندان هیچ نیە، زیندان گریانی ناوێت، کەسێک پێی ئەڵێت، ئاخر کێ ئەتوانێت بە تۆ بەڵێ ماجید و ئەمجەد تیرباران کراون و رۆژنامەکە ئەدات بە دەستییەوە.

هیچ کەس ناتوانێ وەسفی ئەو دایکە جگەر سووتاوە بکات کە چ حالێکی بووە، کۆست لە دوای کۆست بۆ سێهەمین جار ئاوا دوو رۆڵەیتری بە جاری تیرباران بکرێت، تەنیا بە دەم ئاسانە بەوتری کە لە ماوەیەکی کورتدا ، پێنج شێر پێنج رۆڵەی قارەمان بە دەس جەنایتکارانی ئیسلامی بکوژرێن. ئەو دایکە چی بە سەر دێت؟ بەرهەمی ژیانی، رەنجی چەندین ساڵەی، هیوا و ئومێدی بە دەس وەحشیەکانی جەهل و کۆنەپەرستی بە تاڵان بڕوات، ئەڵبەتە ئەوان تەنیا کوڕی دایکیان نەبوون بەڵکوو سەرمایەی وەڵاتەکیان بوون، دڵسوز و خەم خۆری فەقیران و هەژارانی وەڵاتەکەیان بوون هەر بۆیە گیانیان لە پێناو قازانج و بەرژوندی ئەواندا، بەخت کرد. بەڵام سەری تەسلیمیان بۆ دوژمنان دانەنواند.

سەفەر بۆ تەورێز و هێنانەوەی تەرمی جوانەمەرگەکان

دایکم خێرا لە گەڵ دوو سێ کەس دۆست و ئاشنا بەرەو تەورێز ڕێ ئەکەوێت. لە ڕێوە ئەڕواتە دادگای ئینقلاب لەوی رەئیسی زیندان تا دایە بەهیە ئە بینێت ئەڵێت: "دایکی ماجید و ئەمجەدی؟ ئێوە زۆر شێوەی یەک دەدن، دایە دڵم بۆت ئەسووتێ." دایکم ئەڵێت: "ڕاس ناکەێت ئەگەر دڵت بۆم ئەسووتێ چۆن حوکمی تیربارانی دوو شێرە کوڕی منت دا؟ خۆ تۆ دەتزانی "خەڵخاڵی" دووکوڕیترمی ئیعدام کرد و "چەمران" چ ستون و تۆپ و تەیارەیەکی خستە ڕێ بۆ کوشتنی فوئادم." لە دادگای ئینقلاب وسایلی رۆڵە تیرباران کراوەکانی وەرئەگرێتەوە.

ئەمجار ویڕای ئەو هەموو خەم و پەژارە ومەینەتە ئەکەوێتە هەوڵی ئەوەی بتوانی ڕوڵە جوانەکانی لە قەبر دەربێنێ و بیانباتەوە بۆ لای برا شەهید کراوەکانیان، بیان باتەوە بۆ ئالمانە و مەنزلی یەکجاری. ئەوانیش لای کاک فوئاد ، کاک حسین، کاک ئەمین بن. ئیدارەکانی دەولەتی زۆر موخالفەتی ئەکەن و ئەڵێن ئەوان تازە لە قەبردان، لە باری مەزهەبییەوە بەهانەی بۆ دێننەوە ئەوە کە شتی وا ناکرێت، هەر وەها ئەڵێن ئیدارەی بێهداشت ئیجازە نادات. لە تەورێز چەند

کەس لە ڕەفیقەکانی کاک ماجید و ئەمجەد زۆر یارمەتی دایکم بۆ جێ بە جێ کردنی کارە ئیدارییەکان دەدەن. یەکێک لەوانە بە ناوی نهێنی ئەمین، "کاک سەعید ڕەحمانپور" بوو کە زۆر زۆر بە داخەوە دوای ماوەیەکی تر ئەویش ئیعدام کرا.

بە هەر حاڵ دوای زەحمەتێکی یەکجار زۆر و بە یارمەتی ئەو کوڕانە دەتوانێ ئیجازەی گواستنەوەی تەرمەکانیان لە تەورێز بۆ ئاڵمانە وەرگرێت. دوای 8 ڕۆژ هەر دووکیان لە قەبر دەردێنێ (ئەوانەی لە گەڵ دایە بەهیە بوون باس دەکەن تا کرێکارەکان قەبری یەکێک لە کوڕەکان دەداتەوە بۆ ئەوەی دەریبێنێ دایکم بە چنگ ئەویتریان دەردێنێ) و بەرەو کوردستان وەڕێ ئەکەون، ئەڵبەت لە نامەکەدا مەسیری ڕویشتنەوەی زەنجان ــ سنەیان بۆ دیاری ئەکەن و ئەڵێن حەقی نیە لە بوکان و سەقزەوە بڕواتەوە. لە تەورێز پێش ئەوی ڕێکەون خەبر ئەدنەوە کە لە ئاڵمانە قەبر حازر کەن. کەس‌وکاری ئەوێ هەموو شتێک حازر ئەکەن.

کاتێک دێن تەرمەکان لە بان باربەنی ماشینەکە، دابەستن دایکم بۆخۆی یارمەتی بەرز کردنەوەی تەرمەکان ئەدات و سەر ئەداتە ژێریان خۆین بە سەر و چاویدا دێتە خۆارێ. هەموو ئەوانەی کە لەوێ بوون زۆر نارەحەت ئەبن. دایە بەهیە خۆی دڵخوشی کوڕەکان دەداتەوە پێیان ئەڵێت: "ئێوە کوڕی منن، لە گەڵ کوڕەکانی خۆمدا هیچ فەرقتان نیە.

کە لە تەورێز وەڕێ ئەکەون تا زەنجان یەکسەر باران دەبارێت شوفیری ماشینەکە کە تورک بووە و لە دیتنی ئەو وەزعە زۆر نارەحەت دەبێت بەتایبەت کاتێک ئەزانێت، دایکێکی کورد ئەوە پێنج کوڕی لە دەس داوە زوو زوو ئەڵێت: "دایە ئەو ئاسمانە بۆ تۆ و بۆ ئەو زوڵمە لە تۆ کراوە شین دەکات. ئەگێنا نەبینراوە و زۆر کەم لە هاویندا ئاوا باران بباریَ!" لە بەین سنە ــ مەریوان، ستوونێکی ئەرتەشی بەر بە ڕۆیشتنی تەرمەکان ئەگرێت ئەیانەوێت ئەزێتیان کەن و موزاحمی چوونەوەیان بۆ ئاڵمانە بن. دایە بەهیە خۆی لە گەڵ فەرماندەی ستوونەکە قسە ئەکات و ئەڵێت من ئیجازەم گرتوە کە ئەو کوڕانمە بڕونەوە ئەو

جێگایەی لە دایک بوون. لە مەریوان دیسان شتی وا پێش دێت، هەر دایکم خۆی جێ بە جێی ئەکات.

لە "تاڵەسوار" و دوای مەراسمی ناشتنی ئەو دوو میوانەی کاک فوئاد کە لە تەورێزەوە هاتبوونەوە، خزم و کەس دادەنیشن و ئەگرین دایکم پێیان ئەڵێت: "هەستن بە جێی ئەوە بگرین، میوانداریی لەو دۆستانە و ئەو دڵسوزانە کەن کە ئەو ماوەیە لە گەڵ من بوون، زەحمەتیان کێشاوە و زۆر ماندوو بوون."

دوای ئەو جەنایەتە تازەیە کە خوێن رێژەکانی جمهوری ئیسلامی دەرحەق بە دایە بەهیە کردیان، دایکم بە بێ تەنیا منداڵێک وبە بێ هاوسەرەکەی یانی باوکم گەڕایەوە ماڵەوە. ئەگەر ساڵی 58 بە دزیش بوایە منداڵەکان سەردانیان ئەکرد. ئەمجارە ئەوەش نەما و دوو رۆڵەی تری تیرباران کرا و باقیەکەیان پێشمەرگەن. تەنیا فائیزە بوو کە شانی دابووە ژێر قورسایی خەمەکان و یارمەتیدەر و خەمخۆر و دڵسوزی بوو. ئێستا فائیزەش لە زیندانە و نە تەنی لە ماڵ نیە تاکوو یارمەتیدەر بێت، بەڵکوو خەمی ئەوە کە فایزە وکچە ئاموزاکەم چییان بە سەر دێت، بوو بە سەر باری خەمانیتر. هەروەها ساڵی 58 خەڵک هەموو بەشداری خەم و پەژارەی ئێمەیان ئەکرد و ئەو بەشداری و بەخەمەوە بوونە تەسکیندەر بوو. ئەو دەمە هێشتا دەسەڵاتی رەشی ئیسلامی تەواو دانەمەرزابوو، ئەهاتن رۆژ نە رۆژێک هێرشیان بۆ گرتن و بردنی شۆڕشگێران ئەهێنا. بەڵام نەیانەوێرا زور بەمێنەوە. ئەم جارە نەک دێن و هەڕەشە و گوڕەشە ئەکەن، بەڵکوو دروس لە پشت ماڵەکەی دایە بەهیە پایەگایەکیان دانا و زۆر بە ئاشکرا بەرگریان لە خەڵک دەکرد کە بۆ هاودەردی بۆ لای دایکم دەهاتن. رۆژانە چەندین ماشین خەڵک کە لە مەریوان و دەور و بەروە دەهات ئەیان گەڕاندنەوە.

شایانی باسە ئەو هەمووە زەخت و زۆرەی رژیم نەیتوانی بەر بە هاتنی خەڵک بگرێ، دایکم باسی ئەکرد بڕێکەس دوای خەو هێواش لە دەرکەیان دەدا، ئەهاتن دادەنیشتن تا پێش ئەوی رۆژ بێتەوە ئەوسا ئەرویشتن، بەشێک کەس و کاری نزیک لە بەر خۆش خزمەتی و ترس لەوە نەکا خوێن رێژانی جمهوری

ئیسلامی شتێکیان پێ بلێ، ساڵە وەختی لە ئیعدامی ماجید و ئەمجەد گوزرا و نەیان ویرا دەرکە لە دایکم بەکەنەوە، کاتێکیش کە کەسێکیان هاتبوون دایە بەهیە پێی وتبوو: "مەگری لازم ناکا خۆت نارەحەت کەیت!"

خەمی دادە فائیزە لە زینداندا

خەمی زامەکانی ماجید و ئەمجەد پەترۆی نەبەستبوو دایە بەهیە ئەکەوێتە هەڵوەدای ئەوە کە بڕوات بە دوای دادە فایزەدا، پاشان سێ جار هاتوچۆی تەورێزی کرد تا توانی یەک جار چاوی پێ بکەویت و تەقالا کردن لەم ئیدارە و لەو ئیدارە و هەر وەها گەواهی دوکتور و تەهیەی مەدارک بۆ ئەوەی کە فائیزە بۆ دیداری دوکتور بەرەو تەورێز هاتوە.

هاوکات لە گەڵ ئەوانەدا زۆر تامەزرۆی دیداری ڕۆڵەکانیتری بوو. دەبێ بیان بینێ دەردە دڵیان بۆ بکات، بۆیان باس کات چۆن رۆیشت بۆ تەورێز لە وێ چ زەحمەت و مەرارەتێکی کێشا، چەندە هەڵسوکەوت بوو بە توشیەوە. بە دڵی بڕیندارەوە بەر ئەم ئیدارە و ئەو ئیدارەی کرد تا بتوانی ڕۆڵە جوانەکانی بێنیتەوە:

من چووم بۆ تەورێز، خاکیم وە پا کرد

باڵای جوان ئەمجەد و ماجیدم، تیایا پەیدا کرد

شەهید ماجد

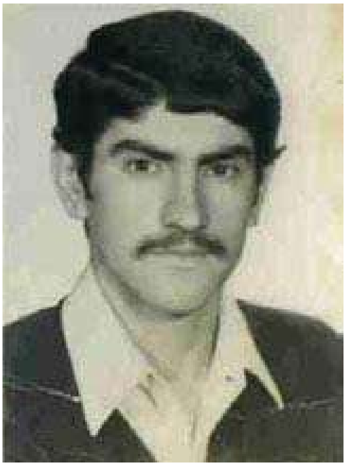

شەهید ئەمجەد

چۆن هاتەوە، بەسەر هاتی خۆی بگیرێنتەوە بوویان، خولاسە هەزار فیکر و خەیاڵ، هەزار ڕاز و نیاز... هەر ئەو هاوینە دوای مولاقاتێکی دادە فایزە خێرا هات بۆ دەور و بەری بوکان بۆ دیداری منداڵەکانی‌تری. ئەو هاتنەی زۆر تەسکین دەر و فەرح بەخش بوو. هەم بۆ خۆی و هەم بۆ ئێمەش .ئەیوت:

"هاتوم سەر ڕۆڵە جوانەکانم بنم بە سینمەوە   بیکەم بە مەڵهەم، پێنج برینمەوە"

لەوە بە دوا فشار و زەخت و زۆری ئیسلامییەکان بە سەر دایە بەهیەوە زیاتر و زیاتر بوو. بە بوونی پایگاه لە پشت ماڵەکەیەوە رازی نەبوون، شەوانە دەچوون لە هەیوانەکە دا دەستیان بە قەدم لێ دان ئەکرد. دایکم ئەیوت کاتێک ئەم پرسی ئەوە کێیە؟ جوابیان ئەداوە بێ دەنگ

فرمێسك کچی کاک حسین لە باوش دایە لە نیوان قەبری کاک فوئاد و کاک حسین دا پاییزی 1359

نەبی بە گوللە کون کونت ئەکەین و ئەتپاشین. زەخت و زۆری ئەو دەورانە لە

ڕادە بەدەر و تاقەت پڕوکێن بوو. بە تایبەت بوونی ئەو پایگایە دروس لە پشت ماڵەکەوە زەخت و زۆرەکەی یەکجار زیاتر کردبوو. بەڵام هەمو شەوێک چەند کەس لە خەڵکی دێیەکە دەچوون و لایان ئەخەوتن، تەنانەت یەکێک لە دۆستەکانی خۆمان لە دێیەکی ئەولاترەوە، بە پێخوش بوونی خۆی ماوەیەکی یەکجار زۆر هەموو شەوێک ئەهات ولایان ئەمایەوە. خولاسە بە هەموو جورێک ئەزێتیان ئەکرد و موزاحمەتیان بۆ دایە بەهیە پێک ئەهێنا. هەموو رۆژێک دایکم ئەرۆیشت بۆ "تاڵەسوار" بۆ سەر قەبر شەهیدەکان بە تایبەت ئەگەرمیوان یا کارێکی نەبوایە زۆر ئەمایەوە و تا درەنگان لە وێ ئەبوو. باسی ئەکرد هەر کات ئەرویشتم جەماعەتی چەکداری رژیم لە سەر قەبران بوون و دەسیان ئەکرد بە پرسیار و سین سوال و جیم جواب ، تۆ کێی؟ بۆ هاتووی بۆ ئێرە؟ کارت چیە؟

جمهوری ئێسلامی و داروده‌ستەکەی کێلەکانیان شکاند

یەکێک لە رۆژەکان کاتێک دایە بەهیە ئەڕواتە سەر قەبران ئەبینێ هەموو کێلی سەر قەبری کوڕەکانیان شکاندوە. جەنایەتکارانی ئیسلامی یەک ستون بۆ شکاندنی کێلی قەبری شەهیدکان لە تاڵەسوار بەڕێ دەکەن. ئەو کردەوە وەحشیانە و نامرۆڤانەیە بوو بە هۆی ئەوە کە ڕق و تورەیی خەڵک بەرانبەر بە جمهوری ئیسلامی سەد چەندان بێت، هەموو لەو کردوە نائینسانیە تورە و بێزار بوون.

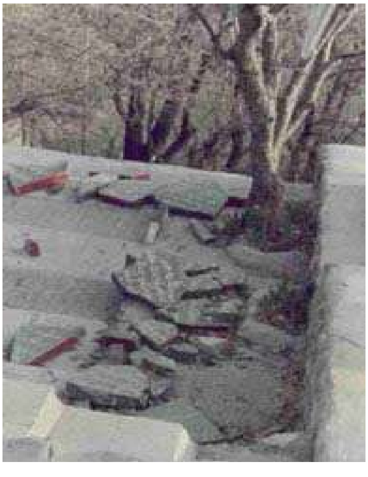

کێلە شکاوەکان

دایکم سەرەڕای باری قورسی لە دەس دانی پێنج ڕۆڵەی لاو و گەنج بە دەس جنایەتکارانی رژیم وموشکڵە و گیروگرفتەکانی ژیان، بە هەموو لەحازێکەوە، دڵەلەرزی و نەسرەوتن و بێ ئوقرەیی بۆ منداڵەکانی‌تری ببوو بە سەر باری قورسایی خەمەکانی. تەواوی ئەو ماوەیە نیگەران و دڵ لە دوابوو کە نەکا جارێکی‌تر ئەو مسیبەتەی لێ دووپات بێتەوە. هەمووکاتێک هەڵوەدای خەبەر و باس و وەزعی کومەڵە بوو، هەزار خاس و خراپ بوایەت، دەبووا خەبەر هەموو، رادیوکانی گوێ لێ بوایەت. باسی ئەکرد لە بەر ئەوەی زوو بتوانم هەموو خەبەرەکانم گوێ لێ بێ و هیچیان لە دەس نەدەم بۆ هەر کامێکێان رادیویەکم دانابوو. داییم هەواڵی دەپرسی، کی ئەڕوات بۆ ناو پێشمەرگە؟ کی دێ تا نامە بچکۆلە پێچراوەکە لە ناو دەروازەی ماڵەکە بە جێ بێڵی و بانگ کا، دایە بەهیە من تۆم نەدیوە و خواحافیز. ئەو دەنگە و ئەو بانگە چەندە تەسکین دەر و فەرح بەخش بوو بۆ دایکێکی پێنج ڕۆڵە کوژراو و چاوەڕێی خەبەری ڕۆڵەکانی‌تری. تەنیا ئەو دایکانە هەستی ئەکەن کە ڕۆڵە کوژراون و چاوەڕێی خەبەری خۆشی کچ و کوڕە پێشمەرگەکانیانن. دەورانێک کە شەڕی ئێران و عێراق کەوتە کوردستانەوە نیگەرانییەکانی دایە بەهیە زیاتر بوو. لە لایەک ژیانی پێشمەرگایەتی پڕە لە خەتەر، لە لایەکی ترەوە تۆپ باران و مووشک بارانی ئەو شەڕە ئەوندەی‌تر ترس و خۆفی بۆ پێکهێنابوو.

ئازیەتبار بۆ شەهیدانیتر کە هاوڕێ و ناسراوی منداڵەکانی بوون

شایانی باسە هەر لەو ساڵانە دا دایکم جگە لەشەهید بوونی پێنج کوڕی خۆی, شەهید بوون و لە دەس چوونی کەسانێکی زۆر خۆشەویست و ئازیزی بینی، کە دەرد و خەمی ئەوانیش کەمتر لە منداڵەکانی خۆی نەبوون. ئەوکەسانە هاوڕێ، هاوسەنگەر، هاوخەبات و رەفیقی چەندین ساڵەی منداڵەکانی بوون کە لە گەڵ ڕۆڵەی خۆیدا جیاوازی وفەرقیان نەبوو. ئەو کەسانە یەکجار زۆرن ڕەنگە لەم نوسراوەدا نەگونجێ کە ناوی هەموویان بێنم، بەڵام یادی ئازیز و خۆشەویستیان هەتا هەتایە بەرز و بەرێزە و لێرەدا تەنیا وەک نموونە ناوی چەند

کەس لەوانە دەبەم. دوکتور جەعفەر، کاک سدیق کەمانگەر، پیرخزرییەکان، ناسر و ئەحمەد ئاموزام، کاک ئەیوب نەبەوی، زکریاییەکان، شەهلا کولاقوچی، کاک عبداللّە نودینیان، کاک عەتا ڕۆستەمی، کاک موسا شیخ الّاسلامی، کاک لەتیف نیکپەی و... ئەوانە کەسانێکن کە لە مێژە دایکم دەیناسین وەک کوڕ و کچی ماڵ بوون. کەسانێکن لە مردن باکیّان نەبوو لە مەرگ نەترسان و تا ئاخرین هەناسە لە سەر ڕێبازی شۆڕش بۆ ڕزگاری یەک جاری ئینسان هەولّیان دا و گیانی پیرۆزی خۆیان پێشکەش بەو ڕێبازە کرد.

کاتێک دوکتور جەعفەر ڕەفیقی دێرینەی منداڵەکان، هاوسەری خۆم، باوکی "بەیان" لە ساڵی 1366 شەهید بوو، خیرا دایکم خۆی گەیاندە ئوردووگای کومەڵە بۆ لای ئێمە و دەیکوت: "زامی پەترۆ بەستەم کۆلاوە و مەرگی دوکتور وەک مەرگی یەکێک لە کوڕەکانمە. بە لە دەس چوون و نەمانی دوکتور جەعفەر منداڵەکانم دڵسوزێکیان لە دەس داوە". لێرەدا خەمی من و خەمی بێ باوکی "بەیان" بە خەمەکانی دایکم ئیزافە و زیاد بوو.

بۆ منداڵەکانی زڕدایکم ، دایک بوو باوەژن نەبوو!

پێم خۆشە لێرەدا باس لە تایبەتمەندی ڕابتەی دایکم لە گەڵ کاک ڕەشاد و کاک عبداللّە دوو برام کە دایکمان جیاوازە بکەم. کاک فوئاد 6 مانگ لە کاک ڕەشاد گەورەتر بوو و هەروەها کاک ئەمین6 مانگ لە کاک عەبە. ئەو هاو تەمەنی و هاوبازی بوونە لە دەورانی منداڵییەوە و هەروەها هاوکەلاس بوون لە تەواوی دەورانی خوێندن و ئەم شار و ئەو شار و غەریبی وموهیمتر لەوانە هاو بیر و بڕوا بوونمان هاو فیکر و هاو خەبات، هاوڕێ و هاوسەنگەر بوونمان تێکەڵی و ڕابتەی تایبەتی پێک هیناوە. ئەو دوو برامە ساڵانێکی زۆر لە ڕیزی پڕ لە شانازی پێشمەرگایەتی کۆمەڵەدا بوون و خەباتیان کرد. ئاسەوار و جێ پەنجەی کاک ڕەشاد لە ئارشیوی کۆمەڵەدا بە زۆر نوسراوە و وتاری رادیوییەوە دیارە. کاک عەبەیش لە بەشە جوراوجورەکانی تەشکیلاتی ناوچەدا بوو و لە

ساڵی 1364 جارێک بە سەختی بریندار بوو. ئەو مەجمووعە شتانە ببوو بە هۆی ئەوە کە نێوانی دایکم لە گەڵ ئەواندا زۆر تایبەتی و جیاواز بوو. وای لێهاتبوو زۆر کەس نەیان دەزانی ئەوان کوڕی دایکم نین. خۆشەویستی و رێز و ئیحترامێکی لە ڕادەبەدەریان بەڕانەر بە یەکتری بوو. هەمیشە دایکم ئەیوت: "خۆا بمگری ئەگەر فەرق لە بین ڕەشاد و منداڵی خۆمدا، دابنێم. یا لەساڵی 1993 کە لە گەڵ دایکم بۆ دیداری کاک عەبە بۆ ئاڵمان رۆیشتین و سەردانی کاک عەبەمان کرد، کاتێک لە ئاڵمان گەڕاینەوە کاک عەبە داوای لێبوردنی لە دایکم کرد و وتی دایە گیان نەمتوانیوە ئەوی کە شیاوی تۆیە خزمەتی تۆ بکەم، دایکم ئاوا جوابی داوە و وتی: "عەبە گیان بە بوونی تۆ ئەگەر ئیحساس کەم ئەمین نەماوە خەجاڵەت بار بم."

دایکم یار و پشتیوانمان بوو

لە تەواوی ژیانی سیاسی ئێمەدا چ دەورانی شا و کار و هەڵسووڕانی نهێنی و چ سەر و بەندی ئینقلابی ئێران وهەروەها لە دواتردا و بەشداری بێ وچان و هەمە لایەنەی ئێمە لە تەواوی شێوەکانی خەبات و موبارزەدا وەک تەزاهورات، مانگرتن، ڕێپێوان و شتی دی و پێشمەرگایەتی قەت قەت دایکم موخالفەتی ئێمەی نەکرد، کە ئەو کارە مەکەن.

دایکم بە تیژی و وریایی خۆی تەشخیسی زۆر شتی دەدا و هەڵویستی بەرانبەر بە زۆر کار و کردەوی ئێمە و هاوڕێکانمان و کۆمەڵەیشی بوو. زۆر جاران موخالفەتی توندڕەوی ئێمەی دەکرد. زۆر جاران لە سەر ئەو نەوعە شتانە لە گەڵمان باسی ئەکرد و مەنع ولۆمەی دەکردین و یا مەنع و لۆمە و نەکردنی فەڵان و بەهەمان شتی ئەکردین.

ساڵی 1359 و دوای بزووتنەوەی دووم کە هێزە سیاسییەکان شارەکانیان بەجێهێشت و بەرەو دێهات رۆیشتین، لەو سەردەمانەدا دەورانێکی سەخت و تاقەت پڕوکێن بوو بۆ هەموو ئەو ژن و کچانە کە لە گەڵ هێزە

سیاسییەکان لە کوردستان کار و فەعالییەتیان ئەکرد. نە وەک پێشمەرگە ی چەکدار بوون کە لە کار و باری شۆڕشدا بەشداریان بێت و نە ئیمکانی کار و هەڵسووڕانی سیاسی ـ تەشکیلاتی لە شارەکان هەبوو. بە کورتی بڵێم ئێمە ژنان و کچانی کۆمەڵە موشەخەسەن لە دەوروبەری مەریوان، بە کار و فەعالییەتی سیاسی لە ناو زەحمەتکێشانی دێ بە تایبەت ژنان خەریک بووین. یان کاری تەداروکات و خزمەتگوزاری پێشمەرگەمان دەکرد و یا لەو ماڵانەدا کە دەژیان خەرێکی کاری ناو ماڵ و منداڵ بەخێو کردن لە گەڵ ساحێب ماڵدا بوین.

لە گەڵ یەکێک لە هاوڕێکانم ڕۆیشتین بۆ ئەڵمانە بۆ سەر دانی دایکم کە بیستبووی وەزعی ئێمە بەو جورەیە. لە هەر دووکمان زۆر تورە بوو و وتی:

"ئەگەر پێتان خۆشە منداڵ بەخێو کەن بۆ ئیزدواج ناکەن و منداڵی خۆتان بەخێو کەن. کار و فەعالێەتی سیاسی ئێوە زیاتر و زۆرتر لە زۆربەی ئەو کەسانە بووە کە ئیستا پێشمەرگەن. بۆ ئێوە چیتان لە کوڕی فەلان کەس کەمترە بۆ چەک هەڵ ناگرن و پێشمەرگە بن و وەک ئەوان کار و فەعالێەت بکەن؟"

دایکم ئەو شێوە لە کار و فەعالییەتی سیاسی ئێمەی پێ کەم بوو، پێی وا بوو توانا و زەرفییەتی ئێمە زیاتر لەو کاریە کە ئێمە دەمان کرد.

دایکم و دیداری منداڵەکان لە پانایی کوردستان

دایە بەهیە تەواوی ئەو ساڵانە هەموو شوێنێک کە منداڵەکانی لێ بوو بۆ چاوپێکەتنمان هات. لە سەقز و بوکانە وە بیگرە تا گەورک و ئوردوگاکانی کومەڵە لە عێراق. هەموو ساڵێک، سەرەڕای دووری و سەختی و خەتەری ڕێگا و بەتایبەت کاتی شەری ئێران و عێراق ئەو هەمووە توپ بارانە، ئەهات بۆ لامان. تەنیا بەوە قایل نەبوو تەنانەت لە بەخێوکردن نەوەکانیدا یارمەتی زۆری داین و ساڵها سەرە ڕایئ ئەو هەمووە موشکڵ و گیر و گرفتەی خۆی، "بەیان و شەرارە" (منداڵەکانی من و حشمەت)ی بەخێو کرد. ئەو دەورانە فشاری ڕژیم بەڕادەیەک زۆر بوو کە نەیدەتوانی بە هەمو کەس بڵێت ئەوە منداڵی ئەوانن بەڵکوو ئەیوت منداڵی کەسیترن.

دایەبەهیە لە ئوردوگای مالومە سالّی 1364

سالی 1364 ئوردوگای مالومە لە ڕاستەوە

مەلەکە.رەزا، دایکم و حیشمەت و بەیان دەستی دایە بەهیەی گرتوە

ژیانی پەنابەری و تاوێک لە گەڵ جگەرگۆشەکان

ساڵی 1989 بە هۆی هەلومەرجی تاریخی و سیاسییەوە، ژیانی پەنابەری بە سەر زۆر کەسی شورشگیر و سیاسیدا سەپا کە بنەماڵەی ئێمەش لەو کەسانە بوون کە هاتنە ئوروپا و وڵاتی سوئێد.

خێرا دایکم بۆ دیتنی ئازیزەکانی بەرەو وڵاتی سوئێد ڕێکەوت. بە دوای ئەو هەمووە بەسەر هاتە تاڵ و گورچک بڕە کە جمهوری ئیسلامی بە سەر ئەو و بنەماڵەکەی هێنابوو، چاوەروانی ئەوە دەکرا کە دایە بەهیە بتوانێ لە لای منداڵەکانیتری وچانێک بگرێ و پشوویەک دەرکات. لە دەسدانی پێنج کوڕی لاو و گەنجی، بە، بوون و ژیان لە گەڵ ئەمانی تر، خەم و پەژارەی سارێژ بکات. پەیدا بوونی ئاوا مەجالێک وەک خەون و خەیاڵی پێهاتبوو. بۆ هەر دوو لا، هەم بۆ دایکم هەم بۆ منداڵەکانی هەموو، وایان بیر ئەکردەوە، تۆ بڵێی دوای ئەو هەمووە مەینەت و کوێرەوەرییە، بکریت جارێک و کەڕەتێکیتر ئەو دایە جەرگ سوتاوە و ئەو خۆشک و برا جەرگ بڕاوانە بتوانن یەک بگرنەوە و تەنیا بۆ ماوەیەکی کورتیش بێت سەر بە سەری یەکەوە بنێن و دوو دەردە دڵ بکەن و لەدەرفەتێکی زیاتردا لە پای قسە و باس و بیرەوەری یەک تر دانیشن.

دیارە ژیانی پەنابەری بەتایبەت لە سەرەتاوە گیروگرفتی تایبەت بە خۆی هەیە، وەک ئەوە کە ئەو کەسانە دەبێ بەردی بناغەی ژیان لە ئەوەڵەوە دابمەرزێنن ، زمان فێر بوون، پەیداکردنی کار و زۆر شتیتر موشکلەی هەر کەسێکە. هەر وەها هی ئەوانیش بوو. سەرەڕای ئەو مەسائیلە بە گشتی، دایە بەهیە لە سوئێدیش توشی کومەڵێ موشکلێتر وەک نەخۆشی و کەساڵەتی زۆری باوکم و نەخۆش بوون و فەوتی یەکێک لە نەوەکانی و شتیتر بوو. بەڵام بە هەموو ئەو گیروگرفتانەوە، دایکم هەستی بەوە دەکرد ئێتر خەتەر کەم بووتەوە و ئەتوانێت بێ ترس و لەرزی جاش و پاسدار لای منداڵەکانی بێت و زۆری پێ خۆش بوو. کاتێک لەگەڵی دادەنیشتی پێت وانەبوو ئەوە ئەو کەسەیە کە ئەو

هەمووە بەسەر هاتە سەخت و دڵتەزێنەی بۆ پێش هاتوە. زۆر بە رۆحیە و سەر زیندووتر لە جاران هەڵسوکەوتی دەکرد. بە دێتن و فێر بوونی شتی تازە عەلاقەی نیشان دەدا، بۆ کەلاسی سویدی ئەرویشت و بەڕاستی هەوڵی دەدا کە ئەو زمانە فێر بێت. لە چاو هاوتەمەن و هاوکلاسەکانیشی باش بوو، رۆژێک لە کەلاس هاتەوە وتی وەرن و پێکەنن. ئیمڕو ماموستاکەمان دەرسی پرسیەوە من باش جوابم داوەتەوە. هاوکەلاسەکانم وتوویانە خۆش بە حاڵت تۆ هیچ موشکل و گیر و گرفتت نەبووە. بۆیە باش فێر ئەبیت. وەک هەمیشە دەور و بەری وەک پوورەی هەنگ وابوو. دەوری پڕ لە خەڵک بوو، هاتوچۆی زۆر بوو و لەگەڵ هەموان گەرم و گور بوو.

لە ڕاستەوە شەرارە و فرمێسک کە دانیشتوون
کاک عەبە، دایە بەهیە و بەیان ساڵی 1993 لە ئەڵمان

ساڵی 1992 لە وەڵاتی سوید دایە بەهیە لەحاڵی دەرس خوێندنا.

ڕەوتی توندی ڕووداوەکان ئەو مەجالەی بە ئێمە ڕەوا نەدی و دوای ماویەکی کورت لێمانی ئەستاندەوە. وەک ئەوە کە لە خەو ڕاپەڕی دروس لە ماوەی 6 مانگدا هەم باوک و هەم دایکمان فەوتی کرد. ئەوان ڕۆیشتن بەڵام نە تاسەمان لێیان شکا ونە دەردە دڵ و نە قسەکانی ئێمە تەواو بووە.

هیلاک بەڵام قاییم وەک پۆڵا لە نەخۆشخانەی ئۆپسالای سوئێد

دەبێ بەوتری ڕەگباری گوللەی خوێن ڕێژەکانی جمهوری ئیسلامی تەنیا لە سەر جەستەی پێنج کوڕەکەی دایکم کاری نەکرد. تەنیا پێنج ئەستێرەی دایە بەهیە و ئاسمانی فەقیر و هەژارانی وەڵاتەکەمانی نەکوژاندەوە، بەڵکوو لە سەر جەرگی دایکیانیش کاری کرد. بە خەم و پەژارەیەکی زۆرەوە دوای ماوەیەک ئەو دایکە سەربەرزانە ڕاوەستاو وپاشان توشی سەرتانی جەرگ بوو.

کاتێک نەخۆش کەوت لە مەریوان بوو. تا زانیمان نەخۆشە داوامان لێ کرد بە پەلە بگەڕێتەوە بۆ سوئێد، هەر وایشی کرد. دوای چەند حەفتەیەک هاتەوە سوئێد ، شەو و ڕۆژی ئەوەڵ دیار نەبوو کە نەخۆشە. وەک هەمیشە و ئاسایی هەڵسوکەوتی لە گەڵ هەمووان دەکرد، بە وردی خەبەر و باسی هەموو کەس و هەموو شتێکی بۆ گێراینەوە.

شەویک ئێشی زۆر بوو بردمان بۆ بیمارستان لە ڕێگا وتی چەند قسەم هەیە پێتانی ئەڵێم: "یەکەم من ئەزانم چیمە نامەوی عەمەڵ کەم ... لە قسەکانیدا بە هیوای باش بوون نەبوو. دووم ئەزانم ئێوە ماندووتان دەرنەچووە ولە ژیان نەحەسانەوە. ئەم کارە زەحمەتی زۆری هەیە، بەڵام کاتێک کە مردم پێمخۆشە تەرمەکەم بنێرنەوە بۆ لای ڕۆڵەکانم لە "تاڵەسوار" و لە لای ئەمجەد بمنێژن. سێ هەم چەند شتم داناوە کە لە مردنیشدا لە گەڵم بن - کفنەکانی حسین و ئەمین - (ئەو شەوە بە هۆی ئەوە کە زۆر خوێن یان لێ ڕژا دوو جار کفنیان لێگوڕین)، چاو پێچی کاتی تیر بارانی کوڕەکانم و هەروەها ژێر کراسییەکەی فوئاد چون

هەرچی بۆنم کرد بۆنی فوئادی لێ دێت بیخەنە ناو قەبرەکەم. پێم خۆشە ئەوانە لە مرگیشدا لە گەڵم بن."

لە بیمارستان دوای معایینە و ئازمایش، وتیان سەرتانی هەیە. کاتێک بە خۆیان وت کە نەخۆشینەکەی ئەوەیە وەک هەمیشە لە بەرانبەر ئەویشا موحکەم و قەوی وەک پۆڵا ڕاوەستا و زۆر ئاسایی داخوازییەکانی خۆی لە گەڵ دوکتورکەدا باس کرد. ئێمە هەموومان زۆر گریاین و نارەحەتیمان دەربڕی بەڵام ئەو زۆر ئاسایی دڵخۆشی هەمووانی ئەداوە. تەقالای یەکجار زۆر بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشینەکەی کرا. بەڵام بێ نتیجە بوو و دوای 43 ڕۆژ، ڕۆژی 3/ 6 / 1995 لە نەخۆشخانەی شاری "ئۆپسالا" فەوتی کرد و لە سەر پێخۆش بوونی خۆی هەموو داخوازییەکانیمان جێ بەجێ کرد و تەرمەکەی بە ڕێز و حورمەتێکی زۆرەوە کە شیاوی ئەو دایکە قارمانە بوو، بۆ مەریوان بەڕی کراوە و لە گوڕستانی "تاڵەسوار"ی ئاڵمانە لای ئەمجەد بە خاک سپێردرا.

قەبرەکەی دایکم لە پاڵ قەبری ئەمجەد دا

کاتێک لە ژیانی دایە بەهیە بیر دەکەیتەوە هەر هەموو ژیانی لە گەڵ زەخت و زۆر و ناعەداڵەتیەکانی ئەو کومەڵگایە پڕ بووە. پربووە لە فشار و حەق کوژی کە ئەو نەوعە رژیمانە و بە تەئسیر لەوان کومەڵگا بەرانبەر بە ئینسانەکان بە تایبەت ژنان کردویەتی، لە ئەوەڵی جوانیدا، توشی رەو کردن و ئاوارە بوون و لەوێ لەو غریبییە هەزاران گیروگرفتی خانەوادە، بە هۆی ئەوە منداڵی گەورەی ماڵ بووە، باری قورسی مسئولیەتەکان کەوتوەتە سەر شانی. ژیانی هاوبەش لە رەسم و یاسایەکیتری ژیان دا، کە بۆ ئەو نامۆ و غەریب بووە هاوکات لە گەڵ ئەوە سەر بە هەو هۆی

بوون خۆی دونیایەک موشکڵ و گرفتاری پێکهێناوە. بە هوی نەبوونی ئیمکاناتی ئاسایی دەرس وخوێندن لە وڵاتانی ئێمە دووری لە منداڵ و داییم ترس و لەرز و دڵەڕاوکێ داخۆ حاڵیان چۆن بێ و هەزار فیکر و خەیاڵ، منداڵ گەورە دەبی و بە پێوانەکانی ڕژیمە زاڵم و خۆێن مژەکانی پاشایەتی و ئیسلامی ئەشکنجە و زیندان و کوشت و بڕ، ئەبێت بە ژیان بۆ ئەوان. دیارە باوک و دایکم وەک ئەوان داییم لەو ئەزیەت و ئازارەدا بوون. کە هەتا ئاخری ژیانیان کاتێکیش ئارامیان نەبوو.

بەڵام دەبێ بەوتری دایە بەهیە بەڕاستی نموونەی ڕاوستان و خۆڕاگری بوو. لە هەر کام لە دەورانەکانی ژیانی‌دا. چ ئەو کات لە کوردستانی (عێراق) مسئولیەتی خۆشکە چکولەکانی خۆی بە ئەستۆ بوو، چ لە کاتی هەوێساری دوو بەرەکە منداڵ، چ لە کاتی ئەم زیندان و ئەو زیندانی ڕژیمی شا و چ لەکاتی جن جن کردنی ڕۆڵە جوانەکانی بە دەستی ڕژیمی ئیسلامی قەڵایەک لە ورە و ئێمانی بوو.

دایە بەهیە دڵێکی یەکجار گەورە و پاکی بوو. قەت قەت قین و تورەی بەرانبەر بە کەس بە دڵ ڕێنەدا. هەستی ئینساندۆستی، لە پلەیەکی یەکجار بەرزدا بوو. دێتەوە بیرم کاتێک ئەیگێڕاوە لە ئیعدام و کوشتنی منداڵەکانیا چەند سەختی کێشاوە و چەندە سەختە ڕۆڵە لە دەس دان، هەر ئەو کاتە ئەیوت خۆایا دوژمنم ئەوەی بەسەر نەیەت کە بەسەر من هات. قەت قەت خراپەی بۆ کەس بە ئاوات نەدەخواست. دایکم ئینسانێکی زۆر عاقڵ، میهرەبان، بە تەحەمول، سەبوور و گەش بین بوو. هیچ موشکڵ و گیر و گرفتێک چۆکی پێ دانەدا. بە پێچەوانەوە، دڵی هەمیشە پڕ لە هیوا و ئومێد بوو. هەرگیز رووخان و نائومێدی بە دڵ ڕێ نەئەدا. تا ئاخرین کاتەکانی ژیانی ڕاوەستا و قورس و قایم بوو.

بەرز و بەرێز بێت یادی دایە بەهیە،

دایە گیان!

هەتا هەتایە یادت لە دڵمانایە

بەهاری 2005

بارودۆخ[illegible]ای پەروەردە بوونی کاک فوئاد

نۆ: وشەیەکی هەورامی و زاراوەی ئەردەڵانییە و بە مانای تازە هاتووە.

نوسراوەی خوارەوە کە بە ڕێز" مەریم سەبا "بە زمانی ئێنگلیزی نوسیویەتی، بە زمانی کوردی تەرجومە کراوەتەوە .

دایە بەهیە!
سیمبۆلی دایکانی شۆڕشگێڕ
دایە بەهیە کێوی ئومێد بوو !

ئەمڕۆ نزیکەی دوو ساڵ دەبی کە دایە بەهیە بە نەخۆشی شێرپەنجە لە شاری ئوپسالای سوید سەری نایتەوە . ئێمە لێرە ئەم هەموو کۆششەی کە لە پێناو سەرفرازی خەڵکانی چەوساوە و بەشخوراو کراوە لە یاد دەگرین و پاداشتی شکۆمەند دەنرخێنین . لە ڕێڕەوتی شۆرشی ئێران دایکا نێک لە ئەژمار نەهاتوو منداڵێک یا زیاتریان لە دەست دا و قوربانیێ زۆریان بەخشی .ئەوانە هەموویان دایکانی شۆرش ، دایکانی سەرفرازی و ئازادیین . ئێمە لێرە وەک نموونە دەرباره و سەبارەت بە یەکێک لەم دایکانە، یانی دایە بەهیە بۆ ئەوەی پاداشتی گشتیان بدینەوە دەنوسین .دایە بەهیە دەمنداڵ و زڕمنداڵی بەخێو کرد .پێنج منداڵی لەو شۆڕشە لە دەست دا، پێنجیشیان ماوەیەکی دوور و درێژ دوور لە دایکیان ژیانیان گوزەراند و لەم ماوەدا دایە بەهیە بێکەس و تەنیا بوو.سەروسامانی دایە بەهیە دەستی بە سەرا گیراو چەندەها جارماڵیان پشکنی .بەڵی سەرەڕای ئەمەش دایە بەهیە لیبڕاوانە سەری بۆ دیکتاتوری و کردەوە وەحشیانەکانی ڕژیم دانەنەواند .لە گرمەی شۆڕشدا دڵی ئارام و سەچاوەی ئەوین و ئومێد بوو. سەبارەت بە سەرنگون کردنی ڕژیمی تاریکستانی، نامرۆڤانە ، دڕەندە و کۆنەپارێز هەرگیز بێ باوەڕ و نائومێد نەبوو.

دایه بەهیه دایکی فوئاد مستەفا سوڵتانی، یەکێک له دامەزرێنەران و ڕابەرانی کۆمه ڵه بوو.فوئاد که ئەندازیار و موهەندسی کارەبا بوو ، زەمانی شا خسترایه زیندان و ڕێبەری مانگرتنی مێژوویی و به ناو بانگی 24 ڕۆژه بوو که دژ به هەلو مەرجی دژواری زیندان کرا.ئەم مانگرتنه که له پێناو مافی گشت زیندانی یەکان چ سیاسی و چ غەیره سیاسی (تاوانباران) بوو و خوازیاری مافی مرۆڤانه و ئێنسانی بون که به سەرکەوتن و پیرۆزی گەیشت .

فوئاد له نەبەردێکی دژ به سوپای ئێسلامی گیانی له دەست دا. هەر دوو ڕۆژپێش تر دوو برای ئەو ، حسین و ئەمین که هەر دووکیان ئەندام و ڕوخساری سیاسی به ناو بانگی کۆمه ڵه بوون ، له لایەن ڕژێمی ئێسلامی یەوه تیرباران کران . یادی فوئاد به ڕێکخستنی ئەو ڕێپێوانه به ناو بانگه مێژوویی یه ی خەڵکی شاری مەریوان دژ به بوونی لەشکری ڕژێمی ئێسلامی لەو شاره هەتا هەتایه هەر دەمێنێ . فوئاد خولقینەرێ چەندین بیری مودێرن و شۆڕشگێڕانه به مەبەستی گەشه وپێشبردنی ئێتحادیەی جووتیاران و کریکاران بوو.ڕابەرایەتی سیاسی، بوێری و پێداگری و خوشەویستی ئەو هەمیشه گران بەها و زیندوودەمێنێ.

ساڵێک پاشتر دوو کوڕی تری دایه بەهیه ماجید و ئەمجەد که له ئەندامانی چالاکی بەشی نهێنی کۆمه ڵه بوون له شاری تەورێز دەستگیر کران. پاش ئەشکەنجه یێ بێ وچانی چەند مانگی ،که تێدا بەرگری و بوێریەکی بێ وێنەیان نواند ، هەر دووکیان له لایەن زیندان وانەکان و جەللادەکانی کۆماری ئێسلامییەوه تیر باران کران .زاوای دایه بەهیه دوکتور جەعفەر شەفیعی که ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی کۆمونیستی ئێران و ناوەندی کۆمه ڵه و کەسایەتیێ زۆر خۆشەویستی کریکاران و هەژارانی کوردستان بوو، و له پێناو ئەنجامدانی ئەرکێکی سیاسی له ڕووداوێکی ئۆتۆمبیل گیانی له دەست دا. پێنج کوڕ و زاوایەکی ، شەش ڕووناکبیری شۆڕشگێڕ ، گشتیان له ماوەی کەمتر له دوو ساڵ له پێناو شۆڕش و مروڤایەتی، بۆ سوسیالیزم و ئازادی گیانیان بەخشی، و دایه بەهیەش بێدەنگ فرمێسکی ڕژاند . ئەو بوو که گیان و

خۆشەویستی، پێداگری و بوێری، و ئامادەگی پێ بەخشین تا لە پێناو جەماوەری هەژار و چەوساوە خۆ بەخت کەن . بەڵی گشتیان لە لایەن هێزی کۆنەپارێز و زاڵمەوە ڕاپێچ کران و کوژران . دوو کوڕی زیندووی دایە بەهیە دوو زڕ کوڕی و کچێکی ساڵەها پێشمەرگە و ئەندامی حیزب بوون و هەندێکیان ئێستاش هەر خەبات دەکەن .

خەسڵەت و ڕەوشتی چاک و مرۆڤایەتی دایە بەهیە بۆ کوڕەکانی حسین،ئەمجەد،فوئاد،ماجید و ئەمین بە میرات مابوەوە. دایە بەهیە پاش مەرگی کوڕەکانی بە ورەی قایم و سەربەرزانەژیانی گوزەراند . کاتێک تەرمی ماجید و ئەمجەدی جگەرگۆشەیان لە تەورێز پێ دایە وە ،دایە بەهیە لەو کاتە دڵتەزینەدا ورەی بەرز بوو و لە بەرانبەر دوژمنانی فرمێسک لە چاوانی نەهاتە خوارەوە .وهێزی ڕژیم و بەکرێ گیراوانی ناوچە چەندین جار کێلی قەبری کوڕەکانیان شکاند و دایە بەهیە خێرا چاکی دەکردنەوە . زۆر جار پێشمەرگەکانی کۆمە ڵە بۆ جێ بە جێ کردنی ئەرکی نهێنی لە پەنای ئەو لە ئاڵمانە خۆیان دەشاردەوە وپاشان بە سلامەت بۆ بنکەکانیان دەگەڕانەوە .دایە بەهیە سیمای و ڕوخساری مەقاوەمەت و بەرگری خەڵکی کوردستان وسیماو سیمبۆلی شکۆ ، شۆڕش و سەرفرازی دژ بە هێزەکانی کۆنەپارێز بوو.دایەبەهیە دایک و خۆشکی پێشمەرگەکانی تر کە ڕژیمی ئێسلامی باوک و برا و خۆشکەکانیانی کوشتبوو لیبراوانە فێر دەکرد بە شێوەیەکی بە نرخ و سەربەرزانە بەرەنگاری هەلەمەرجی تاقەت پڕووکین ودژوار ببنەوە .کە دەهاتە مەقەڕەکانی کۆمەڵەدایە بەهیە کانگای تاقەت، لە خۆبوردوویی و سۆزی دایکایەتی بۆ کچان وژنانی پێشمەرگە بوو کە لە ناو ڕێزەکانی کۆمەڵەدا خەباتیان دەکرد .

کە واتە دایەبەهیە کێ بوو؟ جەمیلەی ڕەحیمی لە گۆڤارێک بە ناوی خەباتی ژن" پەیکاری زن " کەبە زمانی فارسی دەردەچوو ئاوا لە دایە بەهیە دەدوێ : ژنێک کە نووسەر نە بوو،وکتێبێکیشی نەنوسیبوو و شاعیریش نە بوو، کە چی سەرەڕای ئەمانە هێچ کتێبێک نی یە بە ئەندازەی دایە بەهیە تاو و تێنی

خۆ بنوێنێ. ئەندامی هێچ حیزبێکی سیاسی نەبوو ،بەڵام هەمیشە خەباتی سیاسی نهێنی لە یاد بوو.پاش ئەو هەموو مەینەت و کارەساتە دڵتەزینانە کە چێژای پاش مەرگی هەموو جگەرگۆشەکانی کە لە دەستی دا ، سەرباری ئەو هەموو دڵشکەستیەی یەک لە دوای یەک کە لە گەڵ ئەو دەکەوتیتە ئاخافن و قسەکردن دایە بەهیەت وەک مرۆڤی ڕووخاو نەدەدی، بەڕاستی دڵت بۆ دەسوتا بەڵام هاوکات ڕێزت بۆی زیاتر دەبوو.پاش ئاخافتن و قسەکردنی کورت لە گەڵ دایە بەهیە مرۆڤ ڕاستەوخۆ گیر و گرفتی خۆی سووک تر دەهاتە بەر چاو.دایە بەهیە خاوەند و ساحیبی بە هێزترین کەسایەتیێ بوو کە مرۆڤ دیتبووی . ئەو کێوی ئومێد بوو !

Mother Bahiya Symbol of revolutionary mothers

by: Mariam Saba

Mother Bahi-ya

Symbol of revolutionary mothers

3.7 خەبات و بەرەنگاری دژی دیکتاتۆری کۆن ونوێ

فەرەج اللّه بەگی ئاڵمانە باپیری کاک فوئاد لە ساڵی 1316ی هەتاوی لە تەبعید و زیندانی قەسری تاران بووە و و پاشان لە داموغان و سمنان کەدوو شارێ فارس نشینە و لە رۆژهەڵاتی ئێران و لە ئوستانی خۆراسان هەڵکەوتون تەبعیدی و زیندان بووە ولە ساڵی 1320 ی هەتاوی لە زیندانی داموغان بە هوی شەرایەتی دژوار و سەختی زیندان کۆچی دوایی دەکا و لە قەبرستانی شاری داموغان ئەسپەردە دەکرێت. دووکوڕی فەرج واڵاە بەگ کە ئەوانیش لە سمنان و داموغان زیندان دەبن لە سەرو بەندی شەڕی دووهەمی جیهانی یانی شەهریوەری 1320 لە زیندان دەر دەچن و دەگەڕێنەوە بۆ کوردستان. عەلی بەگ مامی کاک فوئاد خویندەوارێکی بە ناو بانگ و زۆر تێگەیشتوو وتێژ و لە سەردەم و دەورانی خۆیدا خاوەن دەسەڵات و نەفوزی کۆمەڵایەتی بەرزی هەبوە. لە زیندانیی داموغانەوە بەرەو کوردستان دەگەڕێتەوە و پاش مانگێک دەگاتە شاری سنە وئەوەندە زیندانەکە تەئسیری لە سەر دانابوو کە کەم کەس لە خزمان و ئاشناکانی دەیناسنەوە. پاش ماوەیەک دەگەڕێتەوە ئاڵمانە و بە هوی تەئسیری رووخینەر و درێژ خایەنی دەورانی زیندانی شارەکانی داموغان و سمنان لە ئاڵمانە هێلاک و نەخۆش دەکەویت ودوکتور و دەرمانیش فریای ناکەویت و کۆچی دوایی دەکات. عەلی بەگ لە ناوچەی هەورامان زۆر خۆشەویست و تەنانەت رێز و ئێحترامی تایبەتی هەبووە. حەمە شەریف بەگ مامی دیکەی کاک فوئاد لە زیندان خوێندبووی و هاوزیندانی یەکی بە ناوی رەزا روستا یارمەتی چاکی دابوو بە جۆرێک کە فێری خوێندن و نووسینی کردبوو.پێش دروست بوونی کۆماری مەهاباد دەگەڕێتەوە بۆ کوردستان.

سەری بۆ زۆڵم و زۆری ئەرتەشی ئێران دانەنەواند.لە گەڵ ئەرتەشی ئێران کەوتە شەڕ وهێزی حکومەت بەرگەی نەگرت و هەتا دەهات پاشەکشەی دەکرد. تا دەور و بەری شای سنە ی گرت و ئەو ناوچەیەی خستە ژێر دەسەڵاتی خۆی و هێزی ئەرتەشی ئێرانی شکست دا.. شاری سنەی گەمارۆدا و خەریک بووهەموو تەقەمەنی و چەک و ئەسڵەحەی پادەگانی سنە موسادرە بکات. سەرتیپ ئەمین فەرماندەی پادەگانی سنەی بە دێلی گرت ولە ئاوایی نەوەڕە زیندانی کرد. وەفدێک لە نوێنەرانی خەڵکی سنە و فەرماندەی هێزی حکومەتی بریتانیا کە لە نزیک شاری سنە و لە ئاوایی شێڵان دامەزرابوون و وئایەتوڵا مەردۆخی سنە(نەوەڕە) دێنە ئاوایی نەوەڕە و فریای دەکەون وپاشان حەمە شەریف بەگ سەرتیپ ئەمین ئازاد دەکات. ئەم حەرەکەتە بە شێوەیەک پشتیوانی لە کۆماری مەهاباد و چالاکی یە سیاسی یە کانی حەمە رەشید خانی بانە بوو. وباری ناسیونالیستی هەبوو ولە ناوەڕۆکدا دژی دەسەڵاتی رەزاشا لە کوردستان بوو. لیکدانەوە و تەحلیلی ئەم کارەساتە مێژوویی لیرە ناگونجی. رەئێسی ستادی ئەرتەشی ئێران حەسەنی ئەرفەع لە کتێبەکەی بە ناوی کوردەکان لیکدانەوەیەکی مێژوویی و سیاسی کە بە زمانی فارسی نوسراوە لە لاپەڕەی19 ی کتێبەکەی ئەو ڕووداوە مێژوویی یە ی نوسیوە وئاماژەی پێ کردووە.

بیرەوەیەک لە باوکم :

باوکم وەک خاترە و بیرەوەری هاتن ودیداری شێخ مەحموودی لە ئاڵمانە گیڕایەوە و کورتەیەک لەو بیرەوەری یە، ڕێکوپێک کراو لێرەدا نوسراوە .

دیداری شێخ مەحموودی مەلیک لە ئاڵمانە !

خەباتی ڕزگاری خوازانەی گەلی کورد، هەموو کاتێک لە لایەن دوژمن و زلهێزەکانەوە بەرەنگاری کراوە. زلهێزە کان سەرکەوتن و ڕزگاری کوردستانیان بۆ تەحمول نە دەکرا و بۆیە هەمیشە لە فیکری پیلان و هیرش بۆ

دیل کردنی ڕێبەرانی بزووتنەوە ی گەلی کورد بوون. شێخ مەحموودی مەلیک ساڵی 1924 لە ناوچەکانی شارەزوور، هەڵەبجە و پێنجوین پەلاماری هێزەکانی عێراقی و ێنگلیزی دا کە ڕاستەوخۆ لە لایەن بە ڕێز مەحموود خانی دزلی یەوە پشتیوانی دەکرا. بەڵام پیلانی ئینگلیزی یەکان زۆر بەربڵاو بوو و مەلیک مەحموود ناچار کرا بەرەو کوردستانی ڕۆژ هەڵات و ناوچەکانی هەورامان و مەریوان بڕوات . شێخ مەحموودی مەلیک ساڵی 1925 لە گەڵ هێزەکانی چوە دەڤەری هەورامانی تەخت و مەریوان و لە و ناوچانە مایەوە . بەشێک لە هێزەکانی شێخ مەحموود لە ئاوایی باشماخ نیشتەجێ بوون وخزم و نزیکان و بنەماڵەی شێخ لە ئاوایی " ولەژێر " سەقامگیر بوون . و مەلیک مەحموود لە ئاوایی دەرزیان و لە هاوینە هەواری " هانە سابەی دزلی " مەقەڕی هەبوە و ئەو شوینانە جێی نهێنی حەسانەوە و پەناگایان بوە .بەڵام هێزەکانی شێخ لە ئاوایی ولەژێر نیشتە جی بوون .ساڵی 1926 شێخ مەحمودی مەلیک لە گەڵ بەر پرسێکی ئێرانی لە شاری بانە دانیشتن و گفتو وگۆ و موزاکرەی هەبووە ، بە داخەوە باسەکانی ئەو کۆبونەوە مێژوویی یە، لە لایەن شێخەوە یان باس نەکراوە و یان کەم کەس لێی ئاگادارە . بەڵام دڵنیام ئێرانی یەکان نوسیویانە و هەڵیان گرتووە .ساڵی 1926 شێخ لە لایەن فیئودال و خانە بە ناوبانگەکانی هەورامان و مەریوانەوە یارمەتی درا و دیسانەوە لە گەڵ هێزەکانی ئینگلیز وعێراق لە سەرسنوور بە شەڕ هات و شەڕەکە ئەوەندە قورس بوو کە هێزەکانی شێخ توانیان یەکیک لە فڕۆکە شەرەکەرەکانی ئینگلیس بخەنە خوارەوە و فرۆکەوان و میکانیکی فڕۆکە کە بە دیلی بگرن . ئەم دوو کەسە یانی فڕۆکەوان و میکانیکی فڕۆکەکە لە ئاوای ولەژێر زیندانی کران. لە ساڵی 1926 شێخ هێزێکی لە کوردەکانی گەڵباخی، ڕەزئاو و تیلەکۆ لە ناوچەی مەریوان کۆ کردەوە و بەو هێزە بەرەو پێنجوینی ڕۆیشت و دوای شەڕێکی ئازایانە پێنجوینی گرت .

لە ساڵی 1925 بنە ماڵەی مستەفا سوڵتانی، شێخ مەحموودیان بۆ ئاوایی ئاڵمانە دەعوەت کردووە و بەو دیدارەی شێخ و کەس و کاری شانازیان

کردووە و بە ڕێز و ئێحترامی تایبەتەوە لە مەلیک مەحموود پێشوازی وچەند ڕۆژێک میوانداریان کردووە . خەڵکی بە ساڵدا چوو بیرەوەری و خاترەی زۆریان لە پرسیارەکانی شێخ و قسە بە نرخ و جوانەکانی هەیە . شێخ مەحموود ئەوەندە سەمیمی و بە دڵەوە نزیک بووە کە زۆر پرسیاری تایبەت و خۆماڵی لە دانیشتوانی ئاڵمانە کردووە. و ساڵی 1927 شێخ مەحمود لە ئاوایی ولەژێر نە ما وبەرەو ئاوایی پیران تەشریفی برد . و...

4. ژیانی غەریبی کاک فوئاد

سنە ساڵی 1341هەتاوی
ا لە ڕاستەوە ڕاوەستاو:
فوئاد.
و حسین، ڕەشاد

باوکم بڕیار و هەڵویستی خۆی گرتبوو. زۆوتر لە وەی بیرت لی دەکرەوە هەل و مەرجی بۆ خویندنی منداڵە کانی لە شاری سنە ئامادە کردبوو. لە گەڕەکی قەتارچیان خانوویەکی بە کرێ گرتبوو، و لە واقیعدا دوو ژیانی لە ئاڵمانە و سنە پێک هێنابوو.بنەماڵە و خێزان لە دێ دەژیان و منداڵەکان بە خاتری خویندن نۆ مانگی ساڵ لە سنە دەژیان. فەزا و بار و دۆخی سنە بە هێچ شێوەیەک لە گەل مەیل و داخوازییەکانی ئێمەی منداڵ یەکیان نەدەگرتەوە.

ژیانی غەریبی تەنیا و تەنیا غەریبی و دووری لە کەس و خزمان نیە. لە باری پسیکۆلۆژی و رەوانی یەوە تەئسیری خۆی هەیە. شەرایەتی کۆمەڵایەتی ئەو کاتەی سنە ناراستەوخۆ کۆسپ و گیر و گرفتی بە جۆرێک پێک هێنابوو و خولقاندبوو. ئەم شەرایەتە دژوارە هەموو منداڵە غەریبەکانیی تر کە لە ناوچەکانی تری کوردستانەوە بە هەر دەلیلیک بۆ سنە هاتبون دەگرتە بەر و خۆی داسەپاندبوو. هەر ئەوەندە بەس بوو کە نە توانی بە زاراوەی سنەیی قسە بکەیت، ئێتر تەبعیز و هەڵاواردن بە ئاشکرا خۆی دەنواندوغەریب بوون ئێحساس و هەستێکی تایبەتی هەبوو.تەقریبەن لە مێهر مانگی ساڵ 1336ی هەتاوی، کاک فوئاد خوێندنی لە مەدرەسەیەکی ئێبتدایی لە گەڕوکێ قەتارچیان دەس پێکرد.

دەبستانەکە(چوارمی ئابان) بینایەکی ئەشرافی شاری سنە و هی خانەوادەی بابانەکان بوو. بیناکە دوو نهۆمی و حەوشێکی گەورە وچەند ژووری هە بوو. کە لە ڕاستیدا بۆ پەروەردە و بار هێنانی منداڵ و بە تایبەت بۆ مەدرەسە نەدەبوو.منداڵی گەڕەک سەرجەم تا پۆل و کەلاسی شەشەم دەیانتوانی لەوی بمێنەوە و دوای کەلاسی شەش دەبوا بچنە دەبیرستان. ڕۆژانی هەوەڵ بۆ کاک فوئاد تاقەت پڕووکین و سەخت بوو. دەبوا بە فارسی قسەی کردبایە. قۆتابی و مامۆستاکان، نامۆو بێگانە بوون. هەندی و تاقمێک شاگردی تەوەزل و تەنبەڵ کە سەرنەکەوتبوون لەوی مابوونەوە. هەمو ئێنرژی و کاتیان بۆ کۆتر بازی،مەحەلە جەنگێ و ئاژاوە نانەوە و کاری بێ ئامانج تەرخان کردبوو.کاتێک ئەو کوڕانە بە دار و شەلاق لییان دەدرا هەموو منداڵەکان و بە تایبەت کاک فوئاد سوور هەڵدەگەڕان و پەریشان دەبوو.ماوەیەکی زۆری پێ نە چوو کە کاک فوئاد خۆی لە گەڵ هەل و مەرجەکەدا گونجاند. کاربەدەستانی مەدەرەسە سەریان سوڕما. لەترمی دووهەمی کەلاسی پێنجم ،بە ئەسپایی و نادیار دەرەجە کانی باش بوو و لە ترمی سیهەم یەکجاری ئاستی دەرەجەکانی بەرز و بەرزتر بونەوە و بە یەکەم دەرچوو.

سەرکەوتنەکانی لە لایەن موعەلیمەکان و قوتابی یەکانەوە بە خۆشحالی یەوە وەر نەدەگیرا. ئەوندە هوشیار و زیرەک بوو تەنانەت تەبعیز و هەڵاواردنی

کاربەدەستانی مەدرەسە نەیدەتوانی کەتمانی دەرەجە باشەکانی کات. لە پۆلی شەشەمدا کەس نەبوو شان لە شانی بدا و لەگەڵیا کی بڕکی بکات و بتوانی وەک ئەو تیژ و وریا بێت. کاتێک ئێمتحانی نیهایی شەشەم لە ئاستی ئوستاندا دەستی پێکرد ولەو کاتەدا پرسیارەکانی هەموو قوتابیانی پۆلی شەشەم یەک جۆر بوو ئێمتیازو دەرەجەکانی وێنەی نەبوو و بە شاگردی یەکەمی ئوستان دەرچوو. لە لایەن بەڕێوە بەرانی مەدرەسە تەشویق کرا و مەکان و جێ و شوێنی کۆمەڵایەتی و شەخسی کاک فوئاد بە خێرایی گۆڕدرا و لە لایەن ناسراو ئاشنا و خزم و کەس و فامیلەوە، ڕێزی تایبەتیان بۆ دادەنا.میزانی سوکایەتی منداڵی سنەیی بە نیسبەت کەمتر بوەوە وهەر ڕۆژە خۆشەویست تر،دەبوو. دەورانێکی سەیر و پڕ لە چەرمەسەری بوو. ئێمە بە گشتی لەو شەڕانەی کە پێیان دەفرۆشتین حاڵەتی دیفاعیمان هەبوو. ئەوە خۆی نەوعیک سەرکەوتن و هێنانە خوارەوەی لیدان و شەڕە داسەپاوەکانی منداڵانی سنەیی بوو. دەوری شەخسیەتی کاک تاهیر و بە تایبەت کاک فوئاد لە هێوەر کردنەوەی شەڕەکان و بەهانە گرتنی منداڵان و هاو مەحەلەیی زۆر بەر چاو بوو. ئۆتۆریتە و ئێعتباری جوان و چاکیان بەدەس هێنابوو. لە پۆلەکاندا نموونە و شاگردی یەکەم یان دووهەم بوون. باوکم ئەوەندە ناڕازی بوو کە لە مەدرەسەی چواری ئابان وەر گێرابووین و لە وی دەرسمان دەخوێند. لە سنە دەبستانی ترهەبوو کە ئاستی خوێندن وڕادەی نەزم و کونترۆڵیان باشتر بوو.

ئێمە کە لە ئاڵمانەوە هاتبوین و مەیدانی یاری وگەمە کردنمان بەر بڵاو و هەڤاڵەکانمان خزم و کەس و کار یان دراوسێ دەرگا بە دەرگا بوین، و شەڕ و لیدان و کوتەک کاری مانایەکی نەبوو.فەزا و جەوەکە تایبەتی و ئارام و خۆماڵی بوو. لەم کەش و قەوسەدا و لەم هەڵس و کەوتەدا کاک تاهیر هاو کەلاسێکی سەقزی هەبوو ،کە ئەویش وەک ئێمە شەڕیان پێ دەفرپشت و دەیان جار بەهانە و گەلەکۆمەیان لی کرد و لییان دا،هەندی لە منداڵانی سنەیی ئەهاتن بە شێوەی ناوجی کەر و گوایە نەهێڵن شەڕەکە ئاڵۆزتر بێ و یان کۆتایی پێ بینن، دەستی منداڵە غەریبەکەیان چەندکەسی دەگرت و لە عەمەلدا ئەویان چوارمێخە دەکێشا

و هاوڕێ کانی خۆیان ئازاد دەکران و ئەوانیش کام لات ئێشێت دەی بخۆ و شان و مل و دەم و لوتمان نەرم دەکرا و حیسابی دەیان شێلا. ئا لەو سەرو بەندەدا کوڕە سەقزی یەکە دەهاتە ماڵمان. هەستێکی ناسکی هەبوو و زۆر مەڵبەندی کوردستان گەڕابوو. تا بڵێ دەنگ خۆش و قسەزان و گاڵتە چی و گورانی بێژ بوو. لە مەدرەسە بۆ ماموستاکان و قوتابی یەکان گۆرانی دەگوت و راستەوخۆ گۆرانی یەکانی سپەر و قەڵغانێک بوون کە ئەوەی دەپاراست و منداڵی سنەیی کەمتریان لی دەدا. زۆرهات و چۆی ماڵمانی دەکرد و کاتێک دەستی دەکرد بەگۆرانی وتن، ئاو پرژینی دڵمانی دەکرد. خەمەکانمان تا ڕادەیەک باریان دەکرد و تەسکێنی ڕۆح و زاخاوی مێشکمانی دەدا. باش لە بیرم نەماوە پێم وایەناوی ئاغای شافیعی بوو. بەڵام لە ساڵەکانی 1336، 1337 و 1338 هەر لە سنە ماوەیەوە پاشان نەمانزانی بۆ کوی چوو و هیوادارم ساغ و سڵامەت بێ و ئەو کاتانە خەم ڕەوێنی خەمەکانمان بوو.

کاک فوئاد لە میهری ساڵی 1338 ی هەتاوی لە دەبیرستانی زەکەریای ڕازی ناوی نووسی و پۆلی حەوتەمی دەس پێکرد. زیرەکی و تیژی کاک فوئاد ناو بانگی دەر کردبوو و، لەم کاتەدا لە ناو کۆمەڵگا و مەدرەسە جێی جۆی بە جوانی کردبوەوە. ناسراوی ناو قۆتابی یەکان و موعەلیم و دەبیرەکان بوو. ئەگەرچی قۆتابی زرەنگ و هوشیار لە دەبیرستانی ڕازی کەم نە بوون،بەڵام کاک فوئاد لە ئێنشا، جەبر و هەندەسە، لە هەموان ئازاتر و تیژ تر بوو. بە تایبەت کاتێک ئێنشای دەخۆێندەوە هەمو پۆلەکە سکوتیان دەکرد و گوێ ڕایەڵی بوون.ئێنشاکانی تان و پۆی کۆمەڵایەتی کرچ و کاڵێ پێوەبوو وهەر بەو دەلیلە و فاکتۆری دارشتنی جوان و ڕێزمان و دێری کورت و پڕ مانا ڕاستەوخۆ گوێگەرانی زۆر بوو. جارێکیان موعەلیمی ئێنشاکە، بە ناوی ئاغای یەلفانی مەوزوعێکی تایبەتی نەدابوو و دەبوا هەرکەسێک خۆی مەتڵەبێک هەڵبژیریت و بنوسێ کاک فوئاد مەتڵەبی "کەڵاش چنین لە هەرامان" ی هەڵبژاردبوو. ئێنشاکە چەند لاپەڕە بوو کە ژیان و ڕەنج و مەینەتی کەڵاش چنەکانی هەورامانی باس دەکرد. چۆن دروست دەکرێ؟ کەرسەکەی لە چی یە ؟ دەوری ژنان لە چنیندا

چەندە ؟ ۆ چ فەسڵێكی ساڵ كەڵاش دەكریتە پێ ؟ قیمەتی چەندە؟پیاوان تا كوی ئەم بەرهەمە بە كۆڵ حەمل دەكەن و دەیگوازنەوە ؟لە چ كاتێكەوە دەس بە كەڵاش چنین كراوە ؟ دەوری خەڵكی زەحمەتكێشی هەجێجێ و خەڵكی هەورامان، لەم سەنعەتدا چی یە ؟ئێنشاكە ی خوێندەوە و موعەلیمەكە ئەگەرچی دەیانگوت بیر و ڕای سیاسی هەیە بەڵام بە دڵی نەبوو و بە ئێشارە و بە چاو نەوعێك هەڕەشەی كرد و دەرەجەی باشی بۆ دانەنا. دەیان گوت ئاغای یەلفانی خۆی كۆنە سیاسی بوە و ئێستا بە ئەنقەست وا دەكات. هەر تێنەگەیشتین بۆ وا ئالۆز و موخالیف بوو.

كاك فوئاد لە دەرسی ڕیازی و جەبر، هێندسە،و شیمی (كیمیا) و فیزیك زۆر لێهاتوو و ئازا بوو. تەنیا لە كەلاسدا گوێ بە تەوزیحی مەعەلیمەكە دەدا و ئێتر بۆ ئەو پڕوسەی تێگەیشتنەكە تەواو بوو.زۆربەی موعەلیمەكان و بە تایبەت بەڕێزان مەهدەوی، عەتایی، حسامەالدینی، كیمیا (كەریم لاویان مامۆستایەكی جولەكە بوو، ئەوەندە بە ئیمانەوە ئێشێ دەكرد ناو بانگی دەر كردبوو و خەڵكی سنە رێزی تایبەتیان لی دەگرت) ، سەجادی، تەیری، خۆشیان دەویست. لە بیرمە موعەلیمی تەبێعیمان نە بوو و دوكتورێك لە نەخۆشخانەی سنەوە كە خەڵكی كوردستان نە بوو دەهات و بیولۆژی (تەبێعی) فێر دەكردین. لە ئاخری ساڵدا كە ئێمتحان ئێجباری یە و دەبێ نوسراوەی قۆتابی یەكان ئارشێو كرێ دوكتورەكە بە مەسئولیەتی خۆی چەند ڕۆژبەر لە جەلەسەی ڕەسمی ئێمتحان چەند پرسیاری لە كاك فوئاد كرد و دەرەجەی بیستی (بان ترین دەرەجە و پلەی زانین لە سیستەمی ئەو كاتەی ئێران ژمارەی 20 بوو) بۆ دانا. بە ڕێزان ئاغای عەتایی و ئاغای حسام الدین دەبیری ڕیازیات(بیر كاری) و جەبر وەختێك لە دەستی شاگردی تەوەزڵ و تەنبەڵ ،بە ئامان ئەهاتن و وڵامی زەحمەتەكانی خۆیان بە خەسار دەدیت، هەموو جارێك بۆ سەرزەنشت و هان دانی قۆتابی یە گەورەكان كاك فوئادیان بۆپۆلی بان تر واتە پۆلی دە وجار جار یازدە بانگ دەكرد و داوایان لێدەكرد وڵامی مەسەلەكان و تەوزیحی معادڵاتی جەبر و موسەلەسات، بداتەوە و بە شێوەیەكێش زەخت و فشاریان دەخستە

سەرقۆتابی پۆلەکانی دە و یازدە تا لە خوێندن و سەعی کردن ئاکتێڤ و فەعال بن. لەو مەیدانەشدا، کاک فوئاد زۆرتر لە وەی چاوەڕوان دەکرا وڵامی دروست و عیلمی دەداوە و ئاغای عەتایی و ئاغای حسام الدین تەشویقیان دەکرد و ڕێزیان لی دەگرت، ئەم لیهاتووی و سەیتەرە بە سەر خوێندن و بیری تیژ نا ڕاستەوخۆ ئوتوریتەی بۆ پێک هێنابوو و میزانی خۆشەویستی کاک فوئادی بردبوە ئاستێکی تر. لە پۆلەکاندا بە دڵ ئاوەڵەیی یەوە یارمەتی هاوپۆلەکانی دەدا وقەد چاوەڕوانی چاکەی ئەوان نەبوو، کە ڕۆژی لە ڕۆژان قەرەبووی کەنەوە. بێگومان تەئسیری زەحمەتەکانی دەبیرەکانی شاری سنە و بە تایبەت بە ڕێزان کیمیا، عەتایی، حسام الدین مەهدەوی و...زۆر بەر چاو وئاشکرا و دەورێکی دیاری کراویان لە سەر خوێندن و. .. لە کوردستان دانا بوو. ئاوێکی وەستاو و بێ جولەیان خستە جمو جوڵ و پەردەیان لە سەرهێزی نادیاری قۆتابی کورد لە شاری سنە لابرد و ئاکام و نەتێجەو بەرهەمی زەحمەتی بێ وچان و دڵسۆزی یەکانیان لە وەر گرتن و چونە ناوەوەی گەنجانی کورد لە زانستگاکانی ئێران خۆی نیشان دا. خانەوادە و بنەماڵەکان و گەنجانی کورد بە دەیان جار سوپاسی خۆیان بە نسبەت هەموو دەبیرە بە ئێمان و خۆشەویستەکانی شاری سنە دەر بڕیوە.

کاک فوئاد پۆلی نۆهەمی وەک قۆتابی یەکی نموونە تەواو کرد و پاشان بۆ درێژەدان بە خۆێندن لە ڕشتەی بیر کاری و ڕیازی لە دەبیرستانی هیدایەت وەر گیرا. قوتابی یەکانی ئەو ساڵە پاڵێنراو بوون و زۆربەیان، ئازا و لیهاتوو و تیژ بوون. کی برکی و ڕەقابەت توند و تیژ و سەخت و دژوار بوو. دو سێ کەس و لە وانە کاک شوعیب و کوڕێکی جولەکە بە ناوی سوفێر لە ڕەقیبە سەر سەختەکانی کاک فوئاد بوون. لە نووسینی ئێنشای ئازاد جارێکیان سەبارەت بە رووباری "سیروان" نووسیبووی کە ئەگەر لە سەر ئەو رووبارە لەمپەر و سەدێک دامەزرینن، کارەباو بەرق و ئاو بۆ ئوستانی کوردستان دابین دەکری و ئێتر خەڵک موحتاج نابن و ئێنرژی چاک فەراهەم دەبێت. لە سێ ساڵی کەلاسی دە،یازدە، و دوازدە بە یەکەم دەرچوو. حکومەتی ئێران هەر ساڵە قوتابی یە

چاک و زرەنگەکانی بۆ ئوردووگای رامسەر کە شوێنیکی هاوێنەهەوار و خۆش لە شیمالی ئێرانە دەعوەت دەکرد. وکاک فوئادیان وەک قوتابی نموونە بۆ شاری رامسەر هەڵبژارد وبرد.

کاتێک لە خەیابانی فردەوسی تێپەڕ دەبوین لە بەر دووکانی محەمەدی نیکپەی شێوەکاری (نەققاشی) زۆر بە توانای شاری سنە ڕادەوەستا و تەماشای هونەرە جوانەکانی دەکرد. نیکپەی چەند تابلوی جوانی کێشابوو و لە پشت شووشە و ویترینی دووکانەکەی داینابوو و خەڵک تەماشایان دەکرد. بەلای زۆر کەسەوە جوانترینی، تابلوی سواڵکەرێک بوو بە ناوی "ئەلحەو" ئەم پیاوە هەژارە ناسراوی هەموو خەڵکی سنە بوو. کاتێک سواڵی دەکرد و پارەیان پێ دەدا منداڵی سنەیی توڕەیان دەکرد و هەموو داهات و پارەی ئەو ڕۆژەی فڕە دەدا و شوینەکەی جێ دەهێشت. دووهەمیان تابلوی کرێکارێک بوو کە وەستا (بەننایەک) خەریکی دروست کردنی بینا و ماڵ بوو و چاوەڕوانی گڵ و قوڕی پێژراو و شێلاو بوو. کرێکارێک بە کۆڵ و لە سەر پلیکانە، بۆسەر بانی هەرە بەرز هەڕگی (قوڕ) ئامادەی بۆ وەستا و بەننا ی ماڵەکە دەبردە سەر بان و لە بەر دەستی وەستا دای دەنا. لەشاری سنە بەو شێوە کارە دەڵین کاسە کێش یان"ناوە کێش" و نیکپەی لەو تابلویەدا ژیانی سەخت و دژواری ناوە کێشەکانی نیشان دەدا کە هێچ چەشنە ئەمنیەت و گارانتی ژیانیان نە بوو.ئەگەر بە هەڵەدا نە چم نیکپەی وەک ڕمزی لیهاتوویی و قودرەت و هێز لە ناوەی سەر شانی کرێکارەکەدا وێنەی کەرێکی کێشابوو، و ناوەکێش ئەو وەزن و قورسایی یەی لە سەر پەینجە دەبردە سەر و لە بەر دەست بەننادا دای دەنا. سیهەم تابلوی پیاوێکی ئەسپ سوار بوو "سوار چاک"، کە لە حالی هێرش بۆ سەر دوژمن بە تاو غاری دەکر د. ئەم تابلویە قۆناغێکی ژیانی جەماوەری خەڵک و دەورانی فیئودالی نیشان دەدا، ئەم سێ تابلویە هەموو ڕێبوارێکی بەر دووکانەکەی ڕادەگرت و بێ ئێرادە ئێنسان تەماشای دەکردن. لە بیرمە کاک فوئاد هەر سەبارەت بە تابلوکان قسەی دەکرد و بێگومان لە خولیای مێشکێدا شت گەلیک

کاڵ و خام تێپەر دەبوو. کاک فوئاد که قوتابییەکی دەورەی دەبیرستان بوو سەرەنجی هونەرێکی دەدا کە ژیانی جەماوەری خەڵکی باس دەکرد.

کاتێک ئامریکایەکان وئەرتەشی شا دەیانەویست پادەگانی سنه گەورە ترکەنەوە و زاغە و دالّانی شاردراوە و نهێنی بۆدروست کەن و ناوی MCO (سەر نوێ) یان لی نابوو "کرێکاری زۆریان له ناوچە تورک نشینەکان و کرماشانەوە هێنابوو و لە پادەگان ئێشیان دەکرد. جێران و هاوسێ یەکمان بوو که زۆر پیر و لە پادەگان کاریان پێ دابوو، بەڵام تاو نا تاوێک پەلپ و بەهانەیان پێ دەگرت و دەیانویست دەری کەن. هەموو شکایەت و نامەکانی بۆ کاربەدەستانی پرۆژەی پادەگان کاک فوئاد دەینوسی و یارمەتی دەدا.قەد سپاس و قەدردانی یەکانی ئەو پیرە پیاوە کە لە کاک فوئادی دەکرد لە بیرم ناچێتەوە.

لە پۆلی چوارم و پێنجمی دەبیرستان لە گەڵ کاک تاهیر برامان دەچوە کورسی زمانی ئێگلیزی کە دوو کابرای ئامریکایی لە دەبستانی ئاسەف وەزیری شاری سنه بۆ قوتابی ئازا و زەرەنگ دایانبوو. نزیکەی پازدە بیست کەسێک بەشداریان دەکرد. باوکم جار و بار پرسیاری دەکرد لییان کە ئامریکایی بۆ زمانی ئێنگلیزی دەڵێتەوە مەگەر دەبیری ئێنگلیزی تان نی یە ؟کاک تاهیر و کاک فوئاد دەیانگوت باوکە زۆر تر پرسیاری تاریخی مان لی دەکەن. بۆ نموونە دەپرسن تەپەی روسی لە کوی یە ؟ قەڵای حەسەن ئاوا لە کوی یە؟ ئاوی قەڵاکە لە کویوە دەهات ؟ و زۆر پرسیاری تر.نیوان مەسیحی یەکان،جولەکەکان و موسڵمانەکان چۆنە؟ رۆژ بوو بە مانگ و مانگ بوو بە ساڵ ویەکێک لە کابرا کان بێ سەر و شوین چوو و کەس نەیزانی چی بە سەر هات. پاش ماوەیەک رۆژنامەی کیهان ناوی سەفیر وباڵوێزەکانی ئامریکای لە رۆژهەڵاتی ناوەراست نووسیبوو کە کابرا وەک سەفیر سەری لە بەحرین دەرهێنا ودەرکەوت نەوتە رەشەکەی بەحرین میغناتیسی بووە و کابرای ئامریکایی بۆ دوورگەی بەحرین کێشاوە. کابرا تا رادەیەکی زۆر لە باری قسە کردنی ئێنگلیزی یەوە یارمەتی یانی دابوو. و ئەمانیش شاد و خۆشحاڵ بوون، ناویان میستر لیمبرت و میستر

کەیتۆ بوو و هە دوو کیان فارسی باشیان دەزانی. پاسدارەکانی جمهوری ئێسلامی باڵویزخانەی ئامریکایان لە تاران گرت و چەند کەسێکیان دیل کرد. ئوسقوف کاپوچی هاتە تاران و تکای لە مەلاکان کرد تا ئازادیان کەن. کاپوچی چوە زیندان و چاوی بە میستر لیمبرت کەوت کە یەکیک لە بەرپرسانی باڵویزخانەی ئامریکا لە تارانبوو ،لیمبرت لە گەڵ زیندان وانەکان بە فارسی قسەی کردبوو و کاپوچی سەری سوڕ مابوو. ئەو کاتە کاپوچی تێگەیشت نەوتی ئێرانیش مغناتیسی هەیە.

5. پێش ڕۆیشتن بو زانکۆ

5.1 دووخانیاتی مەریۆان

کاتێک کاک فوئاد ساڵی 1345 دەبیرستانی تەواو کرد، و بە یەکەم دەرچوو. بۆ ماوەیەکی کورت گەڕایەوە بۆ لای دایک و باوکی لە ئاڵمانە. وەزعی ئابوری بنەماڵەکە گوڕدرا بوو و کاک فوئاد نەدە کرا لە مەدرەسە تایبەتیەکانیی تاران ناو بنووسێ و خۆی بۆ کونکور ئامادە کات. لە ڕاستیدا کاک فوئاد، پێویستێکی بە مەدرەسە تایبەتی یەکانی تارانیش نەبوو. چونکوو خزم و ئاشنا و ناسراو ئەمەیان دەگوت و ئەوانیش بۆ متمانە و گارانتی دەر چون لە کێ بڕکی زانستگا، وەک پێشنیار مەترحیان دەکرد. کاتێک کاک فوئاد ئەم دڵسۆزی یانەی دەبینی بزەیەکی تاڵ و زەردە خەنەیەکی ژیرانە سەر لیوەکانی دەگرت. دەرچون لە کونکوری زانستگا بۆ ئەو زۆر زۆر ئاسان و موستەحیل بوو. ئێتر فیکر و زەینی بە ئەو شتە پوچانەوە خەریک نەدەکرد.

ئێدارە و ئورگانێک بە ناوی دووخانیات بۆ تاڵانی بەرهەمی سەرەکی جووتیارانی ناوچە دامەزرابوو. ئەم ئێدارەیە لە لایەن بەڕێوەبەرانی سەرەوە لە شاری سنە و یا تاران بە ئێجارە دەدرا. سیستەمێ دامەزراو وەک زەروو لە

خوێنی جووتیارانی ناوچە خوێنیان دەمژێ. بۆ لێکدانەوە و حیساب کردنی میزان و حەجمی توتون کارمەندێکیان پێویست بوو. ئەو کارمەندە دەبوا لە ژمارە و پێوان و حیسابدا زۆر شارەزا و تیژ بیت. بۆیە پێشیاریان بە کاک فوئاد دا و ئەویش قەبوڵی کرد و هاتە ماڵی کاک حەمە کە ئەو کاتە لە باری ئیداری و مەسئولیەتەوە مودیر دەفتەری دادگای مەریوان و بەرپرسی ئەو ئورگانە بوو. نزیکەی سێ مانگ لە وی ئیشێ کرد. خۆی دەیگوت تەجروبەی ژیان و شتی زۆر فیر بووم.

پرۆسە و شێوە کاری دووخانیات بەم جۆرە بوو کە توتونی هەر ناوچەیەک بە نۆبە دهاتە دووخانیات و هەر جووتیاریک بەرپرسی هێنانی توتونی خۆی بوو، کە دەوڵەت هێچ چەشنە یارمەتێیەکی نەدەدا. بازاڕی دەڵاڵ وبەرتێل خۆر لە تەنوری گەرم داخ تر بوو. توتنەکە بە ماشین یان قاتر ،لە دێهاتەوە دەگۆزرایەوە بۆ دووخانیاتی مەریوان.

بەرهەمێکی سەرەکی و بە نرخ و زۆر بە ناوبانگی مەریوان توتنە، کە چەند جۆر و نەوعی هەیە باشترینی سامسۆنە. توتونەکە حکومەت بە مەیلی خۆی دەیکرێ ولە زمانی حکومەتی شای ئێران بەرەو وڵاتە عەرەبی یەکانی دەور و بەری کەنداوی فارس سادیر دەکراو دەفرشرا. ئێستا توتونی کوردستان بۆ کوی دەنیردرێت زۆر ئاشکرا نی یە.

پرۆسە وکرێنی توتونی جووتیارانی ناوچە لە لایەن دەوڵەتەوە کە زۆر بێڕەحمانە و بەلاش دەکرڕدرا و لە حەقیقەتدا، تاڵانی ڕەنجی شانی سەدان هەزار جووتیار بوو ،و ئەم وەزعە هەستی کاک فوئادی بریندار کرد. لە یەکەم هەنگاودا قەپاندار و کار بەدەستان بە فرو فیڵ توتونەکەیان بە کەم دەکێشا وقەپاندار و مەسئولی باسکۆ لەم تاڵانەدا ڕاستەوخۆ شەریک بوون. پاشان توتونەکەیان بە دەرجەیەکی خوارتر بە حیساب دەهێنا. ئەگەر عادلانە و لە ڕووی ئێسافەوە بایە دەبوا، هەمووی بە دەرەجە یەک یان دوو دانین کە قەد ئەوان لایەنی هەژارانیان نەدەگرت. تای تەرازووکە هەموو کاتێک بەجۆرێک میزان کرابوو کە بە قازانجی هەژاران نە بوو. کاک فوئاد زوو بەم دزی و تاڵانەی زانێ.

سەرەڕای ئەمانە دەبوا جووتیاران سەبر کەن تا دەوڵەت توتونەکەیانی سادیر دەکرد و دووای پێنج شەش مانگ پارەی خەڵکیان دەدا. هەر جووتیارێک دەبوا بە قەرز و سەلەم پێداویسی یەکانی ژن و منداڵی چارە سەر کات. پارەکەیان ئەوەندە دێر دەدا کە خاوەن توتون لە ژێر قەرز و سو و سەلەمی حاجی یە کانی دێهات و شار دەپڕوکا. دووخانیات ئاوێنەی باڵا نوێنی " زەروویەک "بوو کە خوێنی بێ بەشان و تووتنەوانەکانی بێرەحمانەی دەمژێ و تاڵانی دەکردن. کاتێک کاک فوئاد لە کۆڕ و مەحفەلی تەنانەت ئاسایی قسەی دەکرد بە ئاشکرادەیگوت: تووتنەوان و جووتیاران دەبێ لێژنە و کۆمیتەیەک لە خۆیان هەڵبژێرن ولە دووخانیات حازر بێ و نوێنەرایەتی ئەوان بکا ولە حقوق و مافیان دیفاع بکات. بە تایبەت لە سەر قیمەت و دەرەجەی توتون بڕیاری نوێنەرانی جووتیاران شیاوی ڕێزە. و دەوڵەت و ئۆرگانی دووخانیات بە هێچ شێوەیەک شیاوی ئەو قەزاوەت و داوەرییە نین. قسەیەکی کورتە بەڵام زۆر مانا دار ومرۆڤانە و شۆڕشگێڕانەیە. لەو کاتەدا هەڵویستی ئاوا ڕادیکاڵ و نوێ بە مێشکی تیژو بیرمەندی کاک فوئاد دەگات و ڕاستەوخۆ لە هەژاران و زەحمەتکێشان دیفاعی کرد. هەموو جارێک دەیگوت دەبوا لێژنەیەک لە جووتیارانی ناوەندی و هەژار و کەم دەسەڵات بۆ دیاری کردنی قیمەتی گەورەترین داهاتی ناوچەی مەریوان یانێ توتون کە نەهێڵیت حکومەتی شا لە کانالی کاربەدەستانی دوخانیات، داهات و سەرمایەی جووتیاران تاڵان کەن درۆست بێ. هەنگاوێکی شۆڕشگێڕانە و زۆریش رادیکاڵ بوو، مەترح کردنی بیر و فیکری وا لە و سەردەمەدا، شەهامەت و بوێری وئازایەتی دەویست ! کەجوتیاران دەتوانن بەو شێوەیە لە تاڵانی بەرهەمی رەنج وکاریان بەرگری کەن. ساڵ هات و ساڵ چوو و دەسەڵاتی ساواک و ڕوکنی دووی ئەرتەش و دیکتاتوری بێ رەزای دەورانی شا، سێبەری ڕەشی بە سەر هەموو بیر و فیکرێکی ئازادیخوازانەدا خستبوو. بۆ گەنجێکی حەڤدە هەژدە ساڵە وەک کاک فوئاد مەترەح و دەر برێن و ئەفشای ئەو هەموو تاڵان و زوڵم و زۆرە و بیر کردنەوە و دیفاع کردن لە چینی هەژار، هەستی ناسک و ئێمان و باوەڕی

دڵسۆزانەی نیشان دەدا. کاک فوئاد پەردەی لە سەر دزی و تاڵانی دووخانیات هەڵماڵی و هەر بۆیە ڕەئیس و بەڕێوە بەرانی دوخانیات دژایە تیان کرد و نەیان هێشت لە وی بمێنیتەوە.

5.2 بەشداری لە تاقی کردنەوەکان و هەڵبژاردنەکانی زانستگاکانی ئێران

ساڵی 1346 ی هەتاوی کاک فوئاد خۆی بۆ هەڵبژاردنەکانی زانستگاکانی ئێران واتە کی بڕ کی"کونکور و تاقی کردنەوە" ئامادەکرد و لە لایەن باوکمەوە، هاوینی ئەوساڵ لە گەڕەکێکی جنووبی تاران بە ناوی "خانی ئاباد" کە زۆربەی خەڵکەکەی کەم دەسەڵات و هەژار بوون لە لای دۆستێکی دلوڤان و میهرەبان بە ناوی ئاغای سوهرابی کەیقوبادی کە ماوەیەک لە شاری سنە لە پۆست و تەلگرافدا کارمەند و لەگەڵ کاک سەعیدی برامان هاوڕێ بوو ژووریکی بۆ کوڕەکانی بەکرێ گرت. کاک فوئاد لە ئاڵمانەوە بۆ بەشداری لە هەڵبژاردنەکانی زانستگاکان، بەرەو تاران ڕویشت ولەوێ سەقامگێر بوو. زانستگاکانی ئێران بە شێوەیەکی زۆر بەر تەسک لە ناو قوتابیان و موحەسلێنی ئێرانی چالاکترین و تیژ ترین خۆێندکار و دانشجویان هەڵدەبژارد. بۆ ئەو مەبەستە و ڕاگەیاندنی بە جەماوەری خوازیار لە زۆربەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا ناویان دەنوسرا. و ئەندامان(وەر گیراوەکان) و بەر ئەندامان (جێگری ئەندامان کە هێشتا مەعلووم نە بوو ئایا دەچنە ناوەوە و یان وەر ناگیرین) دەیانزانی لە کام شار و لە کام زانکۆ (زانستگا) دەبێ خۆیان بناسینن و ئامادەی خوێندن بن. کاک فوئادلە زۆر زانستگا ناوی نووسی و لە موسابقەکان کە ئەفرادی زۆر تیژ و هەڵکەوتوویان هەڵدەبژارد بەشداری کرد. شایانی باسە کە بۆ هەر ڕشتە و خوێندگەیەک (دانشکەدە) ، ژمارەیەکی کەمیان دەویست. سیستەمی حکومەتی شا لە واقیعدا هەموو گەنجەکانی سەرن دەکرد و دەپاڵوی. لە ئاکامدا دەبوا دەرەجە و

نومرەکانت لە سەرەوە بێ ئەگێنا ڕاستەو خۆ وەر نەدەگیرای و ئێمکان چونە ژوورەوە بۆ زانستگا نەبوو تا شوێنیک بۆ خۆت لە زانستگا بەدەس بێنی. هەڵبژاردنی لاوەکان لە مەقیاسێکی زۆر بەر تەسکدا، دەکرا و هەلبژاردنەکان سنووری لە ڕادە بەدەر بەرتەسک ومەحدوودەی هەبوو. لە هەر حاڵدا ئەوانەی وا لە ئێمتحانی زانستگاکان ،سەر دەکەوتن و قەبووڵ دەبوون هەڵکەوتوو و شاگرد و قوتابی نموونە بوون. کاک فوئاد لە نزیکەی دوانزە زانستگا ناوی نووسی و لە هەڵبژاردنەکان بەشداری کرد. شایانی باسە تاقی کردنەوەکان و هەڵبژاردنەکانی زانستگا کانی ئێران شێوەیەکی زاڵمانە ی هەبوو.چونکوو زۆر کەس بە دەرجە ی عالی و باشەوە هەر وەر نەدەگیران. بۆ نموونە لە زانکۆکانی فەنی، حقوق، دوکتوری، ئابوری و. .. دانشجوەکانیان لە نێوان سی دەرەجەدا حەڤدە بۆ سەرەوە(بان ترین پلە و دەرجە لە دەبیرستان بیست بوو) هەڵدەبژارد و ئێجازەی چونە ناوەوەیان بوو. لەم پرۆسەیەدا حکومەتی ئێران و سیستەمی پاشایەتی و دیکتاتوری دەیان گەنج و لاوی تێنوی عیلم و زانست لە خوێندنی پلەی باڵا بێ بەش و مەحرووم دەکران ئەم بێ عەدالەتی و هەڵاواردنە بە نسبەت کوردستانەوە لە رادە بە دەر بەر بڵاو و بەر فراوان و دوو قات بوو. جەوانان و گەنجەکانی کورد وەک شارۆمەندی پلەی سی چاویان لی دەکرا و لە هەموو ناحیە و لایەنێکەوە مەحروم دەکران. نە بوونی مەدرەسەی ئاسایی و موعەلیمی چاک و لیزان، کەم بوونی کتێب و نە بوونی ئێمکاناتی فێر کردن و بار هێنان و زۆر شتی تر ئەو هەل و مەرجە نالەبار و زاڵمانەیە بوو کە رژیمی پاشایەتی بە دیاری بۆ جەوانانی کوردی هێنابوو.و بەم شێوەیە لە زانست و خۆێندنی زانستگا و مەدرەسە بە ئاشکرا مەحروم دەکران. لە پاڵ ئەم بێ عەدالەتی یەدا پادەگانی نیزامی ئەرتەش و ساواک و شارەبانی و ژاندارمری لە کوردستان تا دەهات پەرەی دەسەند و گەورە و گەروەتر دەبونەوە و و هەموو داهات وماڵیاتەکانی ئوستانی کوردستانێ وەک مار هەڵدەلووشێ و فەزایەکی نیزامی و عەسکەریان بە سەر کوردستاندا داەسەپاندبوو. ماڵیات و داهاتی کوردی هەژار بۆ گەشەی دەزگای سەرکوت مەسرەف و خەرج دەکرا. هێچ ئورگان وشوێنێکی

کوردستان لە ئاست و بە ئەندازەی دەزگای سەرکوت گەشەی نە کردبوو و پارەوی بۆ تەرخان نەکرابوو.هەر شار و شارۆچکەیەکی کوردستان خاوەنی پادەگانی نیزامی خۆی بوو، و پەیتا پەیتا تەبلیغ وپرۆپاگاندە دەکرا کە سنوورەکان دەپارێزین وناهێڵین بێگانەو دوژمن هێرش بێنن. لە حالیکدا بێگانە بۆ کوردی رۆژ هەڵات کوردەکانی رۆژ ئاوا بوون و ئێمە دەردی هاوبەشمان بە ڕاستی زۆر و یەکێک بوو و دوژمنی یەکتر نە بووین. خەڵکی کورد لە ژێر چکمەی ئەم میلیتاریزم و دیکتاتوری یەدا پڕوکابوو و هێچ شار و شارۆچکەیەکی کوردستانت نە دەبینی کە میلیتاریزە نە کرابێ. لە هەر شارێکی کوردستان ژمارەی بەرگ درووو و خەیاتی جل و بەرگی نیزامی و دووکانی فرۆشی کەل و پەلی ئەرتەشی زۆر زۆر بوو.کە وابوو گەنجان و لاوانی کورد بە گشتی و بە تایبەت کچانی کورد لە رۆیشتن و خوێندن لە زانستگا مەحروم کرابوون. هەر بەو دەلیلە و دەیان فاکتۆری نە بینراوی تر لاوانی کورد لە زانستگاکانی ئێران کەم بوون. کاک فوئاد ئەم بێ عەدالەتی یەی لە سەر دڵی مابوو و لە کۆڕ و کۆمەڵی رووناکبیران ئەم مەسەلە و دیاردەیەی مەترح دەکرد و دەیگوت دەوڵەت بۆ سەیتەرە و دەسەڵاتی خۆی بەسەر هەموو ئێراندا وادەکات.

کاک فوئاد، ئاوایی ئاڵمانە
سالی 1345

ئەندامان ئەو کەسانە بوون کە لە تاقی کردنەوەکاندا دەر چووبون و سەر کەوتبون و بەر ئەندامان یانی ئەو کەسانە کە هێشتا چارە نووسیان سەبارەت بە زانستگا

مەعلووم نەبوو. ئایا ئێزنیان دەدن لە زانستگا بخوێنن ؟ بەڵام ناویان لە گۆڤارەکاندا نوسرابوو. ماوەیەکی دەویست تا چارەنووسی بەر ئەندامان دیاری دەکرا. ئایا وەردەگیرین یان وەر ناگیرین. وەر گیراوەکان (ئەندامان) دەیان زانی لە کام شار و لە کوێ ئامادەی خوێندن بن و خۆیان بناسینن. زۆر جار بەرئەندامان دەکەوتنە سنووری وەر گیران و وەر نە گیران و ئەگەرچێ قوتابی یەکی چاک و زیرەک بوون بەڵام ئەگەر وەر نە گیرابان زۆڵمێکی قورسیان لی دەچوو.

وەر گیران لە زانستگا بۆ گەنجی کورد دژوار و سەخت بوو. نە بوونی زانستگا و کۆلیژی چاک لە کوردستان زۆر زەق و بەر چاو بوو. ئەو وەزعە زۆربەی گەنجەکانی کوردستانی پەڕەوازەی ئەم لاو ئەو لای ئێران کردبوو. ئەو کۆچەش بەش ئێمەی تێدابوو. ژیان لە خانی ئاباد بۆ ئێمە زۆریش ئاسان و ڕاحەت نەبوو. فەزاو جەوی مەزهەبی خەست و خۆڵی شیعەگەری تەحەمولی دژوار بوو. تەحقیر و سوکایەتی ڕاستەوخۆ نەدەکرا ئێمە لە ماڵی ناسراوێکی زۆر نزیک و خۆشەویستی کاک سەعید بە ڕێز ئاغای سوهرابی کەیقوبادی و مریەم خانمی تەوەجوهی ژووریکمان بۆ دانرابوو و لە وی دەژیاین. خانە خۆێ بوون و چەتری ڕێز گرتن و دڵنەوایی یان سنووری نەدەناسی. لە گەڵیان تێکەڵ بووین و وەک ئەندامی بنەماڵەی خۆیان چاویان لە ئێمە دەکرد. لە باری عاتیفی و ئێنسانی یەوە لە برا و خۆشک چاکتر بوون و هەموو ئێمکاناتی ماڵە کەیان لە ئێختیار نابووین و قەد لە یارمەتی دانمان دریغیان نە دەکرد. خۆش ترین دەورانی ژیانمان لە تاران ئەو چەند مانگە بوو کە لە لای بنە ماڵەی ئاغای کەیقوبادی دەژیاین. چەند جار بۆ دیدار و چاو پێکەوتنی دایک و باوکمان هاتنە مەریوان و ئاڵمانە. زۆر شەریف ویارمەتی دەر و بە دڵەوە نزیک بوون. لە کەمترین کاتدا ئێمەیان لە گەڵ سیستەم و فەزای تاراندا گونجاند کە بە ڕاستی خۆ گونجاندن و چونە ناوەوەی کۆمەڵگای تاران لەو کاتەدا بۆ ئێمەی غەریب ئاسان نە بوو و بە ڕاستی دژوار بوو. زۆر بە داخەوە جگە لە مریەم خانم تەوەجوهی ژیانێ هەموو ئەندامانی ئەو بنەماڵەئازیزە تراژیدی یەکی سامناک

بوو که قەد چاوەڕوان نه دەکرا. هئچ کامیان خۆشییان له ژیان نه دی. عومر و تەمەنێکیان لی تێپەڕ نه بووبوو، و دوکتور و دەوا و دەرمانیش فریایان نه کەوت وله گەنجێدا مردن. سیما ،موژگان، سوهراب خان ودایکی وئەشکان له بیرەوەری یەکانی ئێمەدا زیندوون و شوێنی تایبەتیان هەیه وسەری ڕێز و نەوازشیان بۆ دادەنەوینین و یادیان به خێر ! بەڵام له بیرمه که پاش سێ مانگ له بەر تەنگی شوێن و جێگا دراوسێ یەکی ڕوو به ڕوومان به سفارشی سوهراب خان ژوورێکی به کرێ پێ داین. خاوەن ماڵەکە سێ کچێ بوو که خۆیان بۆ زانستگا و مەدرەسه ئامادە دەکرد. به پێشنیاری باوکی کچەکان و ئاغای سوهرابیی کەیقوبادی تکایان لەکاک فواد کرد تا لەمادەکانی کیمیا، فیزیک و بیرکاری،کچەکان یارمەتی بدا وئەویش قەبوڵی کرد. کاک فوئاد یارمەتی دانی ئەو کچانەی بەلاوە زۆر ئاسان بوو.

باوکمان که به درێژایی ژیانی به شوێن منداڵەکانی وێڵ و له حاڵی سەفەردا بوو و هەمیشه هات و چووی تاران و شێراز،سنه و تەورێزی دەکرد، به هەڵکەوت ئەو جاره بۆدیدار ی ئێمەبۆ تاران هات. شەوی هەوەڵ هێچ خەبەرێک نه بوو بەڵام شەوی دووهەم، خاوەن ماڵ کردیەسەرمان دەبێ ماڵەکە به جێ بێڵن و لیره برۆن. پرسیارمان کرد چ بوه چ خەبەره چ قەوماوه ؟له وڵامدا وتیان که ئێمه چاومان لی بوه باوکی ئێوه دەس نوتژی به شێوەی ئاینی سوننی گرتوه و قەد ناتوانین ڕێگاتان بدەین و ئێمه موسڵمانین و به جۆره دەریان کردین و دیسانەوه بۆ ماڵی ئاغای کەیقوبادی گەڕاینەوه و هاتینەوه سەر شوێنی خۆمان. کاتێک باسیان بۆ کردین ئەو خاوەن ماڵه شیعەی تۆخ بوه و باوکی ئێمه به شێوەی ئاینی سوننی دەست نوێژی گرتوه که لای ئەوان قەبوڵ نه بوو. زۆر رازی بووین که تەنیابه دەرکردن موشکلەکە حەل بوو.چاوەڕوانی ئێهانەت و بی حورمەتی گەورەترمان دەکرد، که شانسمان هێنای و به دەر کردن تەواو بوو. هاوێنیکی گەرم و ناخۆش بوو. قرچه قرچی گەرما و نه بوونی ئێمکاناتی تیر و تەسەل و هەوای زۆر تەم و مژاوی و پڕله دووکەڵی جنووبی تاران و خانی ئاباد ئێنسانی له خۆی بێزار دەکرد. شارۆمەندانی خانی ئاباد له خوار هێڵی هەژاری

دەژیان. شارێگای هات و چوی ماشینی قورس و درێژ، لە خانی ئابادەوە تێپەڕ دەبوو. خیابانەکان پیس و لە باری بیهداشتی یەوە پێی ڕانەدەگەیشتن و پارەی تەرخان کراو بو ئاوەدانی بە تێکڕا دەدزرا و خەڵکی هەژاریش لە هەوایەکی ناپاک و دووکەڵاوی کە هەناسە کێشان زەحمەت بوو دەژیان ودووکەڵی کارخانە و گرمە و ناڵەی هات و چوی ماشین بە تێکڕا وەزعێکی ناخۆشیان دروست کردبوو.هەواکەی تا بڵێ تەماوی، مژاوی، و دووکەڵاوی و ڕەش بوو کە بە زەحمەت دەکرا نەفەس و هەناسە بکێشی. بەیانیان دوای نان و چا خواردن دەڕۆیشتینە ناو پارکەکان و دەمان خوێند. برا گەورەکەمان، واتە کاک سەعید کە وەک موعەلیم ئێشی دەس کەوتبوو لە مەعاشەکەی یارمەتیمانی دەدا. لەم بابەتەوە زۆر ڕازی و سوپاسبژێری ئەوین. ڕۆحی یارمەتی و هاوکاریەکە و ئەو فیکرە شایانی قەدردانی و سوپاسە. ڕۆژان و شەوان وەک بێ ئەوەی بە خوت بزانی و بە ئەسپایی تێپەڕ دەبوون و کاتێ ئێمتحان و تاقی کردنەوە و هەڵبژاردنەکان گەیشن. شپرزەیی، شڵەژان، دڵە ڕاوکێ، فشاری ڕۆحی و جسمی، هێزی نە بینراوی چاوەڕوانی، وڵامدانەوە بە ئارەزوەبەرزەکانی دایک و باوک هەمووی ئەمانە ماندووکەر و هەڵگرتنی قورس بوون.

مەیل و خواستی زۆربەی خزمان و نزیکان و پشنیاریان بۆ کاک فوئاد ئەوە بوو کە لە زانستگای ئەفسەری ئەرتەش و یان شارەوانی ناو بنوسی و بەشداری بکات. کاک فوئادیش لەهەمان کاتدا کە دڵسۆزی یەکانی دەبیست قەبووڵی نەدەکرد و سپاسیانی دەکرد. و بە تەوزیح و لیکدانەوەی درۆست قەناعەتی بەوان دەهێنا. ئەرتەش و شارەبانی ،لە هەڵسەنگاندنەکانی ئەو سەردەمە داهاتوویەکی باشی بۆ چاوەڕوان دەکرا و زەمانەتی ئێش و شوغڵ و مەقامی هەبوو. کاک فوئاد ئەسڵەن ڕازی نەبوو. گەرمای هاوین و فشاری دەور و بەر، ڕووی لە کەمی ناوشڵەژان و دڵە ڕاوکێ ڕووی لە زۆری نا و کاتی موسابقە و ئێمتحانەکان گەیشت. کاک فوئاد لە سەر خۆ و بە تەوازعەوە چوە بەشداری هەڵبژاردنەکان. کاتێک دەهاتەوەماڵەوە و لیمان دەپرسی کاکە برا، گیانی خۆت ڕاست بڵێ ئێمتحانەکانت چۆن بوو ؟لە وڵامدا دەیگوت خراپ نە

بوو.لە بیرمە کاتێک چوە ئێمتحانی مەدرەسەی عالی بازرگانی و هەمان پرسیارمان لی پرسی. وتی پێم وایە دەر بچم و باش وڵامم داوەتەوە. لە حالێکدا کاتێک ڕۆژنامەی ئێتلاعات و کەیهان لە چاپ دەر هاتن و ناوی وەرگیراوەکانمان چاو لی کرد، باشترین مەقامی بەدەس هێنابوو. ڕۆژێکی تر دەبوا بۆ ئێمتحانی زانستگای تەوریز بەرەو تەوریز سەفەر کەین و تا گاراژیش هات و کاتێک من وشەهید حسین سواری ماشینی ئێران توریست بوین، لە ناکاو پەژیوان بوەوە و چووە خوارەوە. پرسیارمان کرد بۆچی وادەکەی ؟ وڵامی داوە من بە خاتری ئێوە هاتم ؟ وتم مەگەر ناتەوێ بەشداری ئێمتحانە کانی زانستگای تەوریز کەیت ؟ وەڵامی دایەوە من لە تاران و ئەو دانشکەدە کە حەزی لی دەکەم قەبوڵ دەبم و وەر دەگێڕێم ئێتر بۆ بێم. ئەوکات دەرکەوت لە زۆرتر لە دوانزە زانستگا دەر چوە و باشترین مەقام وجزوی ژمارە کانی سەرەوەیە و لە پلەکانی بەرزدا وەر گێراوە. هەر ڕۆژنامە و گۆڤارێک کە لە تاران دەردەچوو و ناویی وەرگێراوەکانی زانستگای تێدا نووسرابوو ناوی کاک فوئادیشێ تێدا بوو. کاک فوئاد جگە لەوی، مرۆڤێکی تیژ و وریا بوو لە مەیدانی ئێمتحانە سەختەکانی زانستگایش ڕچەیەکی هەرە دژواری شکاند و وەک نابغە و بیرمەندێکی هوشیار خۆی نیشان دا. سەرجەم لەم زانستگایانە وەر گێردرا : زانستگای شەریفی تاران ،پولی تکنێکی تاران، زانستگای نەوتی ئابادان، زانستگای فەنیی تاران، مەدرەسەی عالی بازرگانی تاران، زانستگای پەروەدە و بار هێنابی موعەلیمانی تاران ،زانستگای عیلم و سەنعەتی تاران ،زانستگای پترۆ شیمی شیراز،کۆلیجی ڕیازیاتی زانستگای تاران، زانستگای ئەسفەهان، و...

لە ئاخریدا زانستگای شەریفی تارانی هەڵبژارد و ماوەی چوار ساڵ لە وی خوێندی و بوو بە موهەندسی بەرق (کارە با).

5.3 وت و وێژ لە گەڵ کار بەدەستانی نەوتی ئابادان

کاک فوئادیان بۆ گفتوو گۆ (موساحبە)، بانگ کرد و ئەویش جل و بەرگی جوان و ڕێک و پێکی لە بەر کرد و ڕۆیشت. نزیکەی سەعات و نیوێک قسەیان لیی پرسیبوو. باش لە بیرمە کە پرسیارەکانی ئەوانی دەگێڕایەوە. دوو جار ئەم قسەیە دووپات کردەوە. کاک فوئاد وتی:پرسیان ئەگەر بەبی بە سەرۆک وەزیری ئێران، هەوەڵ جار چ دەکەی ؟ وتی جوابم داوە، ئەگەر سەرۆک وەزیری ئێران بم هەوەڵ دەچمە دیداری خەڵکی جنووبی تاران، بەلوچستان و کوردستان پاشان بێ درەنگ ئەو مەڵبەندانە ئاوەدان دەکەمەوە. سیستەمی ئاوی خاوێن و بیهداشتیان بۆ دادەمەزرێنم. پارک و خانوی مودێڕنیان بۆ دروست دەکەم. مەدرەسەی چاکیان بۆ دروست دەکەم. کاک فوئاد پێکەنی و وتی کابرا چاوی پەڕیە تەوقی سەری و واقی وڕما. گەنجێکی ئاوا نەترس و ئازا، دڵسۆز و دلۆڤان (میهرەبان) تەنیا ژیانی شەخسی خۆی لە بەر چاو نە بوو، بەڵکوو سادقانە و بە ئیمانەوە ئامانجێکی تری لە بەر چاو بوو.

هەڵویستی بێ پەردە و سیاسی کاک فوئاد کاربەدەستانی شیرکەتی نەوتی ئابادانی زۆر خافڵگیر کرد کە ئەوانی بە ئاگا هێنا، تا بڕیاری خۆیان بدەن. شرکەتی نەوتی ئابادان شوێنیکی حەساس و لە ژیر دەسەڵاتی ڕاستەوخۆیی ئەمریکایەکان و تا ڕادەیەکیش ئینگلیزی یەکان بوو. هەموو دانشجوەکان بە شێوەیەکی سامناک کونتڕۆڵی پۆلیسی دەکران و ئەگەر ساواک و پۆلیس ڕازی بوایەن ئەو کاتەدانشجوەکەیان وەر دەگرت. وڵامی لێژنەی شرکەتی نەوت لەو کاتەدا بە کا ک فوئاد سکوتێکی موزیانە و سێحرئاوی و گومانلێکراو دەبێ. پاش چەند ڕۆژ بە نامە وڵامیان داوە کە تۆ (فوئاد مستەفا سوڵتانی) لە موساحبە و وڵامدانەوە بە پرسیارەکانی شرکەتی نەوتی ئابادان ناجح نە بووی و ناتوانی لێرە بخوێنی. ئەو نامەیە هەستی کاک فوئادی برێندار

کرد چونکوو یەکێک لەو زانستگایانە کە عیلاقەی پێ بوو شرکەتی نەوتی ئابادان بوو. بەر لە کاک فوئاد یەک دوو کەسی تر لە شاری سنە لە وی وەر گێرابوون، و هەڵویستی نا عادلانەی لێژنەکە بوو بە یەکیک لە ئەزمونە سیاسی یە کانی دەورانی گەنجی کاک فوئاد. ماوەیەک چوە ناو دەرونی خۆی وفیکری لی کردەوە و پاشان بایەخی بۆ هەڵویستی ساواک دانەنا و لە تاران بە ئارەزوی خۆی ڕشتەی زانستگای هەڵبژارد.

6. خوێندنی دەورەی چوار ساڵەی زانکۆ لە تاران

لەتاران تەقریبەن هەموو پاریزگا و ئوستانەکان ودەسەڵات دار و سەرمایەداری ناوچەکانی تری ئێران لە شارەداری تاران لە گەڕەکی ئەمیر ئاباد زەوی و خاکیان کڕی بوو و بۆ دانشجوی ئوستانی خۆیان بینا و ساختمانی خۆش و بەرزیان درست کردبوو. دانشجوەکانی ئەو ناوچانە کاتێک دەهاتنە تاران بێ دەردی سەر و بە ڕاحەتی دەچونە ئەمیر ئاباد و ژوورێکیان پێ دەدرا و دەحەسانەوە. بۆ نموونە بینای ئەسفەهانی یەکان، بینای مەشهەدی یەکان، بینای خۆزستانی یەکان، بینای شیرازی یەکان ،بینای کاشانی یە کان، بینای کرمانی یەکان و بینای یەزدی یەکان و. .. لە ناو ئەو هەموو بینا و ساختمانەدا تەنیا سەرمایەداری کورد، لە گوی گادا خەوتبوو و شوێنەواری نە بوو و بێ خاسییەت دەبێنرا و لە باری فەرهەنگیشەوە لە ئاستێکی بەرزدا خۆیان نە دەنواند. دانشجوی کورد هەر وەک میللەتەکەی بێ سەر پەنا و ماڵ و بینا بوو. لە بیرمە وەک خیرۆمەند هەندی جار لەم بنایانە وەک بێ پەنا لە ژوورێکدا لای ئەم و ئەو دەژیان. لەم پرۆسەیەدا دانشجوی کورد سوکایەتی و تەحقیر دەکرا. بێگومان میللەتێک کە دەوڵەتی خۆی نە بێ وەک هەڵۆی باڵکراو وایە!

تاران سالّی 1345 پارکی گشتی شار لە ڕاستەوە
کاک تاهیر. کاک سەعید کاک فوئاد و ڕەشاد

کاک فوئاد لە پاییزی 1346 دا، بۆ خوێندنی دەوەی چوار ساڵەی کۆلێژی بەرەق و کارەبا لەزانکۆی (زانستگا)ئاریا میهر شەریفی ئێستا چوە تاران. بۆ کرێ گرتنی ژوورێک زۆر گەڕام و بە راستی هێلاکی کردم. پاشان ناهومید بووم و ئەوەندە گەڕابووم ئاوی پام هاتبوو. لە هەمانکاتدا دڵم زۆر تەنگ و بە چاوی خۆم دەمدی کە رۆژە تاڵەکانی ژیانمان هەر بەر دەوامە. ساتێک ئاسودە نابین. هەر گەڕام و هەر گەڕام وخیابانەکانی تارانم گەز کرد و دەس بەردار نەبووم. وچومە بونگا و شوێنی ئێجارەدانی خانوو وکابرای کرێ دەر وتی بنەماڵەیەکی مەشهەدی ژووریکیان هەیە.لە نزیک زانستگاکە، ژوورێکم لە خانەوادەیەکی مشهەدی دانیشتووی تاران بە کرێ گرت ئەو خانەوادەیە ئاوا وشک و مەزهەبی تۆخ نە بوون و دەکرا لە گەڵیان بژێت. میوانانی کاک فوئاد و هات و چوی باوک و دایک و خزمانانم ئاسایی بوو. و بە نسبەت دیاردەی مەزهەبەوە کراوە و سەختگێر نە بوون.

ژوورەکەمان لە خەیابانی ئازربایجانی شەرقی بوو، تاقە ژوورێکی گەورە بوو کە دیوارێکی ناسکیان کێشابوو و ژوورەکەی دوو بەش کردبوو. لەو بەشەکەی تری دا خزمی خاوەن ماڵ دەژیا و کەمتر دەکەوتە ماڵەوە. گورووبانی ئەرتەش بوو و لە ئاخریدا زانیمان لە زیندان و ئەرتەش دا ئێش دەکات. کابرا بە ڕاستی بۆ ئێمە بێ ئازار بوو. زۆریش یارمەتی دەداین کە خاوەن ماڵ لە هات و چوی زۆر و میوانەکانمان قەڵس و ناراحەت نە بێ. لە دونیای خۆیدا بوو، قەد لێمانی نەدەپرسی چ دەکەن ؟ بە تایبەت کاتێک کاک تاهیر برامانی کە ئەفسەری هێزی هەوایی ئەرتەش بوو بێنی ئێتر متمانەی سەد جار زۆرتر بوو. لەم ژورەدا هاورێیانی بە ڕێز: شوعیب زەکەریایی، عەبدوڵای موهتەدی، حەمە حسین کەریمی، سەدیقی کەمانگەر، موسلیحی شێخ الاسلامی، ئێرەجی فەرزاد،عەتا روستەمی،مەحمودی مەنوچیهری ،یەدوڵای بیگلەری حسین موراد بەگی،ماجید تاهیری، سەعید یزدیان و. .. دیداری کاک فوئادیان دەکرد. ئەمانە جار و بار دەهاتن و هەر لە دیدار وچاوپێکەوتن گەلیکی ئاوا بوو کە گەڵاڵەی دامەزراندنی ڕێکخراویی "کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران" ، بە سترا. ناکرێ بڵیین کە لە یەک شوێندا بوە ئەمما زۆر جار ئەوانم لەوی بینیوە. کاک فوئاد لە کۆبونەوەکانی دوکتور مەنوچیهری هەزار خانی، دوکتور باقری مومنی، میم ئەلف بە ئازین، دوکتور ئەمیر حوسین ئاریانپوور و کۆڕ و کۆمەڵی سیاسی ئەو کاتەی تاران بەشداری دەکرد. بەڵام هەمووکاتێک سنووری خۆی هەبوو. تاقە جارێکیش لە کۆبوونەوەکانی دوکتور عەلی شەریعەتی کە رووناک بیرانی ئەو کاتە هات و چوویان دەکرد بەشداری نەکرد. رووناک بیری کورد بە دەگمەن دەچونە جەلەسەکانێ دوکتور شەریعەتی. بۆ دێتنی تیاتر و شانۆی عیلمی و زانستیانە و پێشڕەو وەک ئێبسنی ئاژاو گێڕ و سەگیک لە شوینی خەرمان (نەسرەتوڵاە نەویدی) ،دیکتە و زاویە (غولام حسین ساعیدی) و فیلمەکانی رگبار، دوکتور ژیواگۆ، گا، زوربا (شۆرش) ،شەڕ وئاشتی The peace and war(لیئو تولستۆی Leo Tolstoy) خاک، دایک (گورکی Maxim gorky)و دون ئارام میخائیل شولوخوف Michail Sholokhov (دەر هێنەر

(Sergej Bondartjuk له گەڵ هاورێ کانی دەچوو. و له پەیام و راسپاردەکانی تیاترەکان و فیلمەکان رخنەی توند و قووڵی هەبوو.جار جار هات و چوی ئەنجومەنی فەرهەنگی ئێران و رووسیای دەکرد و لەوی فیلمەکانی دایک(گورکی) ، دونی ئارام (شولوخوف) ، دوور له وڵات(چەنگیز ئایتماتۆف (chingiz Aitmatov و رزمناوی پوتیومکین Potiomkin(دەر هێنەر ئێزنشتاین (Sergej Eizenstejn ی بینی. کاک فوئاد و هاورێ یانی دامەزرینەری کۆمەڵە خاڵە هاوبەشەکانیان ئێدەی سوسیالیستی و مارکسیستی و کاری رێکخراوەیی، مەرزبەندی و سنوورکێشان له گەڵ سوڤیەت، چین، ئالبانی، کوبا، و رێبازی چریکەکان و حیزبی توودە بوو.بە تایبەت له گەڵ بۆچونی موتوری چکۆلە (چریک) که موتوری گەورە (جەماوەری خەڵک) هەڵدەسوڕێنی و چریکەکان هەلگرێ راستەوخۆی ئەو ئالاو رێبازە بوون، سنووریان کێشابوو.بۆ چەگوارا، ئەنوەر خوجە، رژەدبرە و کاسترو رێزیان هەبوو، بەڵام هەرگیزرێبازی ئەوانیان قەبووڵ نە بوو.زۆر له حیزبی توودە نارازی و تورە بوون. له گەڵ رووناک بیرانی بی لایەن، ترسنۆک، سەر لی شێواو، بی ئاسۆ و پاسیڤی سەردەم تێکەڵاویان نە بوو. و بە دەیان جۆر دووریان دەگرت و سنوورێکی نادیاریان دانابوو که کەمتر هەست دەکرا، بەڵام له پراکتێکدا بە رێوە دەچوو.لەو سەروبەندەدا، هاو کات و تەقریبەن هاو زەمان چەند نوسراوەی بە نرخ و گران بەها له وانە شیعرێکی مەلا ئاوارە(مەلا خدر شەڵماشی -سەردەشت) بە ناوی تووتنەوانێکی ناوچەی سەردەشت که ژیانی مەینەتبار، پڕ رەنج و کوێرەوەری جووتیارانی کوردی باس دەکرد و پاڵپێوەنەر و هاندەری جووتیاران بۆ خەباتێکی سەرکەوتوانە دژی چەوسێنەران بوو کەوتە دەستمان. وچەندنوسراوەی تر بە نهێنی و بێ ئێمزای نوسەرەکەی بڵاو بونەوە. ئەم نوسراوانە کۆپی دەخرا ودیسانەوە بە دەست دەنوسرانەوە و بە رووناک بیری باوەڕ پێکراو و جێ متمانە دەدرا. نوسراوەی کێ رچەی شکاند ؟ که خەباتی چینایەتی کرێکاران و خەباتی نەتەوایەتی باس دەکا و نوسراوەی نان و فێشەک که هاتنەوەی پێشمەرگە قارەمانەکانی ساڵی 47 بە رێزان مەلا ئاوارە و ئێسمایل

شەریف زادە و... بۆ کوردستانی رۆژ هەڵات و چونیەتی هەڵویستی خەڵک سەبارەت بەوان باس دەکا و نوسراوە گەلیک کە لە فورم و قالبی چیرۆک و پەخشانێکی دوور و درێژدا گوتراوە و شەڕی ناوخۆیی کوردستانی باشوور باس دەکا، ،ئاستێکی بەرزیان نیشان دەدا و لە هیوا ئومید و گەش بینی پڕ بوون. خوێنەریان بە ئاشکرا بۆ خەبات تێکۆشان دژی زوڵم و زۆر و بی عەدالەتی هان دەدا. لە مەراسمی رۆژی کۆمەڵە کاک سەلاحی موهتەدیم بینی و پرسیارم لیکرد و وتی نوسراوەکانی کی رچەی شکاند؟ برا رۆ و نان و فیشەک من نوسیومە. شیعری کاک فاتیح بە ناوی" گژەبا" و نوسراوەکەی بە ناوی" ئێمە و پولیس" لە ناو کۆڕوکۆمەڵی ڕووناکبیردا بڵاو بوەوە .گژە با وەک شیعری نوێ حیسابیان لە سەر دەکرد، خوێنەری زۆر بوو وپەیامەکەی شاعیرانە و لە باری ناوەڕۆکی هونەری و قاڵبی شیعری یەوە زۆر ناسک و دەوڵەمەند و شۆرشگیڕانە بوو.بەڵام نوسراوەی ئێمە و پولیس ورەی ڕووناکبیری دەشکاند وڕووخێنەر بوو، و پاسیفیسم وئاسۆیەکی ڕەش بینانەی تەبلیغ و بانگەواز دەکرد. شیعری هەڵۆ(عقاب) کە پوشکین شاعیری رووسی وتویە وپێم وایە دوکتور خانلەری تەرجومەی کردوەتەوە سەر زمانی فارسی وپاشان بەرێزان ئوستاد هەژار و کاک سوارە ئێلخانی زادە لە زمانی رووسی؟ یان فارسی یەوە تەرجومەیان کردوەتە سەر زمانی کوردی لە ناو کۆڕ و کۆمەڵی رووناکبیراندا دەست بە دەست دەگەڕا و خوازیارانی کەم نە بوون. هەر دوو تەرجومەکەی مامۆستا هەژار و کاک سوارە تام و چیژی تایبەت بە خۆیان هەبوو. دەکرێ ئێدیعا کەین ئەو نوسراوەچاکانە کە بە زمانی کوردی نوسران و رووناکبیرانی تر کۆپییان دەخست و بە دەس دیسانەوە دەیان نوسی یەوە و پاشان بە نهێنی بڵاو دەبونەوە هەمووی ئەدەبیاتی ریالیستی کوردی بوون و فیکر و رەوتێکی سیاسییان تەبلیغ و تەرویج و بانگەواز دەکرد کە راسپاردەکانیان خەبات و هەڵسوڕانی سیاسی دژی بی عەدالەتی و ودیکتاتوری و ساواک و سیستەمی پاشایەتی بوو. لە هەر بیرو ئەندیشەی مارکسیستی و هەمە چەشنە لە چەگواراوە بگرە تا هوشی مین، مائو، ڕژەدبرە، کاسترۆ، مارکس، لێنین، پلە

خانۆف و ئاستالین، ئەنوەر خوجە(تیتۆ ئیستەکان، ریویزیونیستەکان) و ڕۆمانی سیاسی (خوشە های خشم جان ئاشتاین بک)، ژانی گەل و کوێرەوەری (ئێبراهیم ئەحمەد) ،ئەو دە ڕۆژەی کە دونیای هەژاند نوسراوەی جان ڕیدو نوسراوەکانی جەک لەندن(پاژنەی ئاسنی) ون، برتولت برشت وشولوخوف وماکسیم گورکی و... باو بوو.هەندی جار کاک فوئادکتێب ویا نوسراوەیەکی بەدڵ بوایە تەحویلی منی دەدا ودەیگوت دەرس و ئێشەکانت تەعتیل کە ئەم کتێبانە زۆر زۆر گرێنگە و دەرفەتمان نی یە و کتێبەکانیان بە ئەمانەت بە من داوە و رای دەسپارد کە دوو یان سێ کۆپی بخەم و بێنوسمەوە. منیش شەوانە دێر ئەو کارەم دەکرد و بە خەتی جوان دەمنوسیەوە. لە بیرمە نوسراوەیەکی مائوبە ناوی ئانتاگۆنیزم، مانیفستی کومونیست هی کارل مارکس و ئینگلس، کتێبی سووری مائو، توتنەوانێکی ناوچەی سەردەشت شیعری مەلا ئاوارە و شێوەی بەرهەم هێنانی ئاسیایی هی لنین،پلەخانۆف وزۆر نوسراوەی مارکسیستی تر و... بە دەست نوسیمەوە و لانی کەم بۆ هەر کامیان سێ کۆپیم دەخست و لە زووترین کاتدا تەحویلی کاک فوئادم دەداوە. کۆبونەوەکانی لە گەڵ هاوڕێ یانی دامەزرینەری کۆمەڵە نهێنی بوو. بەڵام ئەو شتەی کە دەبوا وەک گلینەی چاو بیپاریزم ڕازداری و نهێنی یەکانی بوو و منیش بە شاهیدی مێژووو دەیان کەس دریغم نە کرد وبەشانازییەوە نهێنی یەکانم پاراست.

کاک فوئاد لە پاڵ کاری نهێنی سیاسی- تەشکیلاتی خەرێکی خوێندنیش بوو و دەرس و واحیدەکانی زانستگا ی پێ ئاسان و سووک بوو. لە زانستگا لە گەڵ تاقمی چریک و موجاهیدین و... نێوانی خۆش و ئێحترامی بۆ هەموویان بوو. ماوەیەک لە خیابانی ئە سکەندەری شیمالی دەژیا. ئەو بینایە لە لایەن حکومەتەوە بە دانشجوەکان درابوو.چەند کەس پێکەوە دەژیان. منیش وەک میوان لە وی دەژیام. چاوەڕوان دەکرا هەر کات کاربەدەستانی زانستگا بیانزانیبا لەوی بە شڕو شێتاڵەوە دەرم کەن. ئەو بینایە پێان دەگوت، کوی زانستگا و لە ژێر چاوە دێری و کونترۆڵی پۆلیسدا بوو. پاش دووساڵ دەبوا دانشجوی کۆن کۆچ کا و شوێنەکەی بۆ دانشجوی تازە جێی بێلی و کاک فوئاد

لە خیابانی شادمان ماڵیکی بە کرێ گرت کە چوار ژووری هەبوو. کاک عەتا ڕوستەمی بۆ ئامادە بون و بەشداری لە زانستگا، هاتە لامان وسەرجەم چوار کەس کاک فوئاد، کاک شوعیب و کاک عەتا رۆستەمی و من لە وی دەژیان. جارێکیان باوکی کاک عەتا حاجی ئەمین بەگ بە شوێن بازرگانی و مامەڵە هاتبوە تاران و پارەی تەزویر و جەعلی و دیناری عێراقی لە بازاڕی تاران بە تاجرەکان دابوو،تاجر تارانی شکایەتیان کرد وپۆلیس هاتن ئەویان گرت و پاش ماوەی چەند سەعات   پۆلیسێکی زۆر دەوری ماڵەکەیان دا و هاتن بۆ پشکنین. باش بۆو زوو فریا کەوتین و دەس نووسەکان و کتێبەکانمان گواستەوە و پۆلیس لەو گەڕان و پشکنینەدا بەڵگە و پارەی قاچاخیان دەس نە کەوت و کتێب و جزوەیش نەمابوو کە توندی زیندانمان کەن. من کتێب و جزوەکانم لە گەڵ خۆ بردە دەرەوە و بۆ ئەوەی لە خیابانەکان وێڵ و سەرگەردان نەبم و سەرمام نە بێ چومە سینەما و شانسم هێنای کە کار بەدەستانی سینەما نە یانزانی ئەو ساکە گەورەو پڕە چی تێدایە. ئەوکاتە مەسەلەی تەقینەوەی بۆمب و ئەو شتانە زۆر باو بوو. کە چریکەکان دەیان کرد وپاشان ساواکیش بە ئەنقەست دەێ کرد و خێرا لە تلەویزیون و گۆڤارەکاندا بڵاو دەبوەوە و هەموویان بە خەتا و ئاژاوەی موخالفێنی ڕژیم و شا دەنوسی و بەو بەهانەیە پێشڕەوانیان دەگرت. لە سینەما لە هەر کەسێک شکیان کردبا دەگەڕان وخەتەر لای بنا گوێم دەرچوو. پاشان حاجی بە پارە پولیسی تیر کرد و بەرتێلەکە چەور بوو و پۆلیس دەستی لە سەر مان هەڵگرت. کاک فوئاد لەو کارەی حاجی زۆر توڕە و نێگەران بوو. ئەسڵەن کاک عەتا و ئێمە ئاگاداری ئەو کارەی حاجی نە بوین. هەوەڵ جار بوو کە دیتم کاک فوئاد بە جۆریک شڵەژا کە ئۆقرەی لی بڕابوو. من و کاک عەتا تێگەیشتین کە کاک فوئاد   حەز ناکا ئێمە لە هەموو شتێک دەخالەت کەین. کاک فوئاد زۆر کتێبی مارکسیستی و نوسراوەی دەست نووسی لە ماڵەکە بە نهێنی شاردبوەوە و ئەو ڕووداوە فرە نیگەرانی کردبوو.کە ئەگەر پولیس کتێبی قاچاخی دەس کەوتبا و بیزانیبا ، گرتن و زیندان و مان نە مان بە شوێنیەوە بوو.

کاک فوئاد دەورانی زانکۆی(زانستگای)لە کۆلێژی بەرق (کارەبا) تەواو کرد و لیسانسی وەر گرت و بوو بە موهەندسی بەرق. دەبوا دووساڵ بۆ حکومەتی ئێران سەربازی بکات. ئەو کاتە دەکرا دەورانی سەربازی لە پادەگان نە بی و لە شوێنێکی تر بۆ حکومەت ئێش کەیت و لە باتی سەربازی حیساب دەکرا.. کاک فوئاد وەک ئەفسەری وەزیفە گەڕایەوە مەریوان و وەک مودیر عامیلی بەرقی ناوچەی مەریوان دوو ساڵ سەربازی یەکەی گوزەراندو تێپەڕکرد.

6.1 دیدار و هاتنی هاوڕێ یان بۆ ئاڵمانە

هاوینی ساڵی 1348 ئاڵمانە لە ڕاستەوە کاک فوئاد، کاک نەسروڵای بلووری، کاک سەعید، کاک حەمە حسین کەریمی، ڕەشاد، کاک شوعیب وکاک ئولفەت

گرووپێک لەهاوڕێ یان بە ڕێزان: عەتا ڕۆستەمی، حەمەحسین کەریمی، شوعیب زەکەریایی، نەسروڵای بلووری لە هاوینی ساڵی 1348 ی هەتاوی بۆ دیدار و چاوپێکەوتنی کاک فوئاد هاتنە ئاڵمانە و چەند ڕۆژێک میوان بوون. کاک فوئاد لە دەبیرستان و زانستگا لە گەڵیان ئاشنا بوو بوو کە لە شارەکانی سنە، مەریوان و سەقزەوە هاتبوون. یەکیک لە بیرەوەری یەکانم کوێستان گەڕی

وچوون بۆ سەر بەرزایی یەکانی چاڵاو و قەڵەبەرد بوو. شەوێک لە کوێستانی قەلەبەرماینەوە و هەمووئەو کیوانە گەڕاین وزۆر سەرەو ژوور و سەرەو خوار بوینەوە کە هێلاک و ماندووی کردین. سەیرانیکی پڕ لە سەفا و خۆشی و یەگانەگی بوو. لە مەسیری ڕێگا لە هەوارەکان و سەر کانیاوەکان لامان دەدا و هێلاکیمان تۆزیک دەر دەچوو.بێگومان هاتنەکە تەنیا دیدارێکی ئاسایی نە بوو بەڵکوو تان و پۆی سیاسی و کۆبونەوەیەکی مەحفەلی و لە سەردەمی دامەزراندنی ڕێکخراوەی کۆمەڵەدا بوو.باس و پولیمیکی زۆر ولە هەمان کاتدا قسە وگفتوگۆ لە گەڵ زەحمەتکێشان دەکرا کە بە گشتی هەدەفمەند بوو.

هاوینی ساڵی 1348 ئاڵمانە لە ڕاستەوە

کاک تاهیر، کاک عەتا ڕوستەمی، ڕەشاد، کاک سەعید وکاک فوئاد

6.2 بڕیاریک

کاک فوئاد بە خەتی خۆی لە پشت یەکێک لە وێنەکانی. ئەم دێڕانەی لە ساڵی 1347 هەتاوی لە تاران نوسیوە:

"لە هەل سورِ و داسورِی ژیانا، بە قەڵ ماسەکی بەش و لی کەوتن لە پاش ئەو پەلەیە لە ژیان دواکەوتم. و لە پاش ئەوەی لەو دوواکەوتەنەدا، گەلی چەتی (شتی) نە ناس راوم بە باشی بۆ روون بوەوە کەوتمە زانستگای ئاریامیهر. تاکو

لەویدا لە بەشی کارەبادا خەریکی فیر بوون بم. بەڵام ئێتر نازانم لە پاش ئەمەشدا ژێنم چۆن ئەبێ و چۆنم بە سەر تێ (دێ) . ئاخۆ لەوی یا لیرە دەس بە ئێش بم و پەلامار بۆ سەر بەر هەڵستەکانی مرۆڤایەتی بم. خۆشم نازانم!"

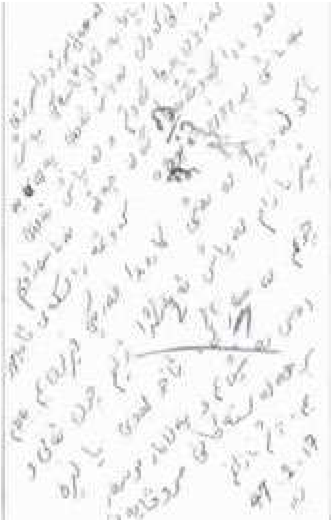

تاران ساڵی 1347 کاک فوئاد لەزانستگای سەنعەتی شەریف

دوو وشە: چەتێ و تێ زاراوەی مەریوانی یە، کە لە باتی شتێ و دێ م لە پەڕانتیزدا داناوە

7. بار و دۆخی سیاسی_ کۆمەڵایەتی ئێران و کوردستان

کوردستان تا ساڵی 1340 ی هەتاوی کۆمەڵگایەکی فیئودالی بوو و سەرمایەداری دەرفەت و مەجالی گەشەی پەیدا نەکردبوو. شۆڕشی سپی شا فیئودالیسمی لە کوردستان خستە وەزعێکی دیفاعی یەوە که تا دەهات هەرەسی دەهێنا. هێزی کاری تازە پێگەیشتوو که بەرەو بازاڕی کار رویشتبوو، دوو نیشانە لە سەر ناوچاوان و تەوێڵی دەبینرا و داکوترابوو و شەقڵی خواردبوو. یەکەم نیشانەی دواکەوتویی کۆمەڵگای کوردستان و دووهەم نیشانەی ستەمی نەتەوایەتی کە کۆمەڵگای کوردستان تووشی هاتبوو. کوردستان لە باری سەنعەتی، تکنۆلوژی، کۆمینیکاسیون مێدیا وە دواکەوتبوو. نەخوێندەواری، زاڵ بوونی فەرهەنگی فیئودالی، دەردی بی دەرمانێک بوو کە بە سەر کۆمەڵگای کوردستان داسەپابوو.تایبەتمەند یەکانی کوردستان ئاشکرا و زەق تر بونەوە. رووناکبیری شۆڕشگێڕی ئەو سەردەمە ئێتر لە گەڵ فینۆمنی "کار و سەرمایە" بەرەوروو بوو. حیزبە کۆنەکان، شەخسیەتی سیاسی کۆن، رێبەرانی مەزهەبی و فیئودالەکان نەیاندەتوانی بە شێوەی لیبراوانە و شۆڕشگێرانە رێبەری جەماوەری خەڵک و تەنانەت کارێکی شیاوی کۆمەڵگای کوردەواری بکەن.

شەڕی سارد لە نێوان شورەوی و ئامریکا و بونیاد نانی حکۆمەتی سوسیالیستی بە پێ دوکترینی مائوله چین و دیاردەی ئەمپڕیالیزمی رووسیاو شۆڕشی کوبا و سەرکەوتنی شۆڕش لە ئەلجەزایر و ئەندوونزی هەمووئەمانە لە شێوەی بیر کردنەوەی چەپی رووناکبیری ئێران لە ساڵەکانی چل تەئسیری دانابوو.سوسیالیزمی نەوعی رووسیا ئێعتبار و و نرخی لە لای رووناکبیران ئەگەرچی لە دەسەڵاتدابوو، هاتبوە خوارەوە و پیس دۆڕاندبووی. پرتوکاوی و هەرس هێنانی سیستەمی شورەوی و گەشەی چین، بوە هوی ئەوە کە چین وەک قوتبێکی ژمارە دوو بناسرێ. گەشەی تکینک، سەنعەت، ورادیو و

گۆڤارەکان، کە هەموو ڕووداوەکانێ بە خیرایی بڵاو دەکردەوە لەسەر چەپی ئێران تەئسیری راستەوخۆی دانابوو.

لنین وەک ڕیبەری کرێکاران هەر خۆشەویست و خاوەن ئوتوریتەی بەرزبوو، دوکترینی مائو لە چین خەباتی چەکداری جەماوەری و گەمارۆی شارەکان لە رێگای دێهاتەوە ڕێنوێنی و سفارش دەکرد. شۆڕشی کوبا و فیدڵ کاسترۆ خەباتی چەکداری شاریان قوبوڵ بوو.

لە ئێران دیکتاتوری رەزا شا دامەزرابوو و خەڵک لە هەموو ژیانێکی ئاسودە بێ بەش کرابوون و چارە نووسی خەڵکی ئێران کەوتبوە دەستی ئاغای میر پێنج(رەزا شا) کە نەخوێندەوار بوو. چکمەکانی رەزا شا شۆڕشی مەشروتە و دەسکەوتەکانی ورد و خاش کرد و سەرکوتی کرد.ئێنگلیزیەکان رەزاشایان لە ئێران دەر کرد و کوڕەکەیان کرد بە شا. ئەم جارە ئامریکا و ئێنگلیز بە دوو قۆڵی شایان یارمەتی دا و هەموو پلان و سیاست و بەرنامەکانی لە لایەن ئەوانەوە دیکتە دەکرا. ساڵی 1946 ی زاینی ئازادی خوازانی کورد کۆماری مەهابادیان دامەزراند و پارلەمانی کودرستان دیاری کرا و ئاڵای کورد بۆ ماوەیەک لە سەر خاکی کوردستان شکایەوە. پاشان خەیانەتی رووسیا و هاو کات ڕێک کەوتن و خەیانە تی هاوبەشی ئامریکا و ئێنگلیز و. .. کۆماری ساوایان کوشت و حەمە رەزا شا بە دەستوری ئامپریالیزمی جیهانی ڕێبەرانی کۆمار بە رێزان : قازی مەحەممد(پێشەوا – ڕێبەری کۆماری مەهاباد) مەحەممد حسین سیف قازی (وەزیری جەنگ و فەرمانداری مەهاباد) و ئەبولقاسم سەدر قازی(نوێنەری خەڵکی مەهاباد لە پاڕلەمانی تاران ساڵی 1943) لە دادگایەکی نیزامیدا بە شێوەیەکی دڵتەزین لە کازیوەی بەیانی رۆژی 10 ی خاکە لیوەی 1326 ی هەتاوی لە مەیدانی چوار چرای مەهاباد لە سێدارە دا.

کاتێک کۆماری مەهاباد بونیاد نرا و دروست بوو، حکومەتی مەرکەزی لە ئێران نەیتوانی ئەو دەسکەوتە مێژوویی یەی کورد و ئەو پێشکەوتنە کۆمەڵایەتی یەی کوردستان، کە قەوارە و فورمی کۆمەڵگای کوردستانی گوڕابوو تەحەمول بکات و بۆ دامەزراندنی دیکتاتوری یەک پارچە و دژایەتی لە

گەڵ مافی نەتەوەکانی تر و دیموکراسی تەنیا رێگا چارەیان گەمارۆی کوردستان و میلیتاریزەی کردنی کوردستان بوو. شا و شەعبان بی مێشک، جبهەی میللی یان تەفرو و تونا کرد وبە پیلان پرۆسەی تواندنەوەیان ئامادەکرد وردە وردە تواوە و لە بەین چوو.کودەتای 28 ی موردادی 1332 ی هەتاوی بە یارمەتی راستەو خۆی ئامریکا کرا و دوکتور موسەدیق و کابینە و دەوڵەتە بە هێزەکەیان بی دەسەڵات و بی هێز کرد. بۆ ئاگاداری خوێنەران حکومەتی ئامریکا لەم دوایی یانەدا بۆ سرینەوەی ئەو کردەوە خراپانە لە لاپەرەکانی مێژوو و لە زەینی خەڵکی ئێراندا، راستەوخۆ داوای لێبوردنی لە خەڵکی ئێران کرد. سازانی حیزبی توودە لە گەڵ حکومەتی شا و و کودەتای ئامریکا و ساواک بۆ جارێ دووهەم لە ئێران، دیکتاتوری حەمە رەزا شای دامەزراند. کۆمەڵگای ئێران پرۆسەی فیودالی دەپێوا و سەردەمێک بوو سەرمایەداری بواری گۆرینی دەست پێی کردبوو. تەمەن وعومری فیئۆدالیسم لە ئێراندا زۆر دوور و درێژ بوو.مێژوو ناسان و مێژووزانان دەڵین ،ئێران لە قۆناغی کۆیلەتی تێپەر نەبووە و ئەو جۆرەی سیستەمی کۆیلەتی لە یونان و ئێتالیا بووە لە وڵاتی ئێران ئاوا کۆمەڵگایەک نە بووە. یانی خاوەن کۆیلە و کۆیلە، کە دووچینی سەرەکی کۆمەڵگا بن نە بینراوە و نەبووە. کە وایە دەورانی فیئوالیسم زۆر دێر تەواو بوو و تازە فەرهەنگەکەی هەر هەناسە دەکێشی و هێشتا نە مردووە و ماوە. شۆرشی سپی شا لە سەرەوە کرا و ئاڵ و گورِی پێک هێنا و و دەسەڵاتی حکومەتیان زۆر ترکرد و کۆمەڵگای ئێرانی گۆرا.چەپی ئێران لە ئاوا بار و دۆخێکدا دەبوا وەڵامی وەزعی تازە بداتەوە. حیزبی تودە ئابرِوی نە مابوو و پراکتێکی خەیانەت و سازانی هەڵبژارد. هەموو شتێک لە لایەن سوڤیە تەوە بە حیزبی توودە دیکتە دەکرا و تەنیاچاوی لە رووسیا بوو. شۆرشی سپی شا و گەشەی سەرمایەداری هێزی کرێکاری کێشایە ناو بازارِی کار و پرۆسەی پەیدا بوونی چینێکی نوێ دەستی پێکرد و کرێکار راستەوخو لە کۆمەڵگای ئێران بوو بە هێزی بەرهەم هێنان.رووناک بیری ئێرانی دەبواڵە گەڵ ئەم وەزعە خۆی بگونجێنی و ئاداپتە بکات وریگایەک بدوزیتەوە.

رێکخراوی موجاهیدین بە تێکڵاویک لە مارکسیسم و ئیسلامی شیعەی سووری عەلەوی لە دایک بوو. رێکخراوی چریکە فیدایی یە کانی خەڵکی ئێران لە کۆبا ئیلهامیان وەر گرت و دەست بە کار بوون. لە حیزبی توودە رێکخراوی سازمانی ئینقلابی دروست بوو و جیا بونەوە. ئیسلامی یەکان بە رێبەری خومینی شایان نەدەویست و هاو کات زۆر دژی ئازادی ژنان و ئیسڵاحات ئەرزی و دابەش کردنی زەوی لە بەین جوتیاراندا بوون. جەرەیانی سیاهکەڵ لە شیمالی ئێران لە لایەن چریکەکانەوە سازمان درا و شەڕی چەکداریان کرد و بە شوین ئەوەدا. ساواک و شا زۆر کەسیان گرت و توندی زیندانیان کرد، زۆریان ئێعدام کرد و حکومەتی پۆلیسی دامەزرا. پارەی نەوتی ئێران دەدرا بە چەک و پادەگان و هێزی سەرکوتگەری پێ بەخێو دەکرا. و بەشێکی تری داهاتەکە دزەکانی حکومەتی و غەیرە حکومەتی هەڵیان دەلووشی. کە وا بوو دیکتاتوری بێ پەردە و ئاشکرا لە ئێران دامەزرا. سات و سەودا و مامڵەی رووسیا و ئامریکا و روخاندنی کۆماری مەهاباد و کوشتن و لە سێدارەدانی رێبەرانی جمهوری کورت تەمەنی مەهاباد خەیانەتێکی مێژوویی بە کورد بوو کە ئەم هەڵویستەی رژیمی پاشایەتی بوە هوی دوواکەوتنی کۆمەڵگای کوردستان لە باری سیاسی، ئابوری و فەرهەنگی یەوە. حیزبی دیموکرات پاش لە سێ دارەدانی رێبەرانی کۆماری مەهاباد، رێبەری یەکەی تووشی قەیرانی توندی سیاسی هات وبەشێک لە رێبەری یەکەی لە حیزبی توودە ئیلهامی وەر دەگرت. رووناکبیرانی شۆڕشگێڕی ناو حیزبی دیموکرات جیا بونەوە و کۆمیتەی شۆڕشگێڕیان پێک هێنا و زۆربەیان رویشتنە کوردستانی عێراق و بەرەی حاکم لە ناو بزوتنەوەی عێراقدا کۆمیتەی شۆڕشگێڕیان نا ژێر فشار و وئەوانیش بۆ ئەوەی وڵامێک بەو کردەوە خراپانە بدەنەوە لە کوردستانی رۆژ هەڵات (ئێران) دەستیان بە خەباتی چەکداری کرد، کە لە باری کۆمەڵایەتی و سیاسی یەوە زوو بوو. کۆمیتەی شۆڕشگێڕ لە ساڵەکانی1346 -1347 ی هەتاوی لە هەندی ناوچەی کوردستان پەرەی سەند و روناکبیرانی تری کورد، یارمەتیان دا وتەنانەت ئامادە بوون لە گەڵ کومیتەی شۆڕشگێڕ هاوکاری راستەوخۆ کەن

وپێکەوە لە گەڵ ئەوان خەباتی چەکداری کەن. رژیمی شا کەوتە میلیتاریزەی کوردستان وئەو ناوچانەی پێشمەرگەی لی بوو. خەڵکی بێ تاوانی گرت و زیندانی کردن. زۆر کەسی کوشت و لە باتی دادگای مەدەنی دادگای نیزامی و سەحرایی رێک خست و بێ محاکەمە زۆر کەسی زیندان کرد و حوکمیان درا و هەندێکیش تەبعید و لە کوردستان دوور خرانەوە. ساواک و شا بۆ یەکەمین جار لە مێژووی ئێراندا هێزی بەکرێ گیراو و هەڵخەڵە تاویان دروست کرد، کەلە زمانی فارسیدا چریک یان پێ دەگوت. شۆڕشی ساڵەکانی 1347- 1346 ی هەتاوی تەنیا ماوەیەک دەوامی هێنا و پاشان سەرکوت کرا. رێبەرانی بزووتنەوەکە یان شەهید بوون و یان لە کوردستان دەر چوون. بەرێزان ئێسمایل شەریف زادە ،سلێمان موعینی، مەلا ئاوارە(مەلا خدر شلماشی) ، مینە شەم و. .. سیمای ناسراو لە ئاستی رێبەری دا خەباتیان کرد.پێم وایە بە رێزان: مەلا مەحمود زەنگەنە و موراد پادامی (موراد شیرێژ) و سەدیق ئەنجیری و قادر شەریف(هاشم عقل التولاب) لە گەڵیان بوون .رژیمی شا بە یارمەتی پارتی دیموکراتی کودستانی عێراق، بزووتنەوەی ساڵەکانی 1346 –1347 ی هەتاوی سەرکوت کرد. و پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق هەندی لە رێبەرانی بزووتنەوەکەیان و لە وانە بە رێز کاک سلێمانی موعینی یان دیل و زیندانی کرد و پاشان کوشتیان و تەرمی ئەو ئازادیخواز و شۆڕشگێڕەیان تەحویلی ساواکی ئێران دا.هەروها بە رێزان خەلیل شەوباش (بانە یی)و مەلا رەحیمی سیوچی کە ئەندامی ناوەندی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بوو(بە ناوی نهێنی میرزا ئەحمەد و خەڵکی قۆڵغەتەپە) لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراقەوە دیل کران و پاشان کوشتنیان و تەرمەکانیان هەرگیز تەحویلی بنەماڵە کانیان نە داوە.

8.گەڵاڵەی دروست بوون و پێکهاتنی کۆمەڵە

کۆمەڵە لە پایزی 1348ی هەتاوی (1969 ی زایینی) وەک پێویستی یەکی مێژوویی و وەک ڕێکخراوەیەکی نهێنی لە تاران بنیات نرا ولە دایک بوو و دامەزرا. بڕیار و هەنگاوێکی زۆر گەورە لە مێژووی خەڵکی کوردا بوو. گرێنگ ترین خەت و بۆچوونی کاک فوئاد و دامەزرینەرانی کۆمەڵە ئەوەبوو کە لە گەڵ رووناک بیرانی پێشکەوتوی سەردەم کە بوچونی سیاسی دیاری کراو و هاوبەشیان هەبوو ئەو کارەیان کرد. خاڵە هاوبەشەکانی دامەزرێنەرانی کۆمەڵە رۆحیەی کومونیستی شۆڕشگێڕانە ،پاکی و بێگەردی سادقانەی سیاسی، لە خۆ بووردن لە هەموو بوارێکی خەباتدا و بایەخ دانەنان بۆ ژیانی شەخسی و. .. بوو.رووناک بیرانی کورد لە تاران کەبەراستی هەڵویستی عەدالتخوازی و سوسیالیستیان بۆ کێشەی نەتەوایەتی کوردستان هەبوو، و بیر و رای چینایەتییان لەبار و دۆخی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئێران و کوردستانەوە سەر چاوەی دەگرت بە نهێنی یەکیان گرت و کۆمەڵەیان دامەزراند. ئامانجەکانی کۆمەڵەی ئەو کات کە سەداقەت و شەرافەتی شۆڕشگێڕانە بڕبڕەی پشتی بوو، ڕێک خستنی شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی کە پشت بە هێزی جەماوەری بەرێنی بێ بەشان دەبەستێ بوو و لە هەمان کاتدا خەبات بۆ لابردنی چەوسانەوەی مرۆڤ لە مرۆڤ و لابردنی چەوسانەوەی کرێکاران و بێ بەشان و نابەرابەری ناو کۆمەڵگا بوو.وەک رەوتی تەشکیلاتی کە زۆر مەترح و باو بوو کونگرەی دامەزرینەر و موسس،ئێعلام نەکرا و رانەگەیەندرا بەڵام لە پراکتیکی دوور و درێژی کۆمەڵەدا کۆنگەرەی دامەزرێنەرهەبوو.فەزای سیاسی تاران و و فەزای کۆمەڵایەتی کوردستان لە سەر بۆچونی فیکری و هەڵویستی دامەزرینەرانی کۆمەڵە تەئسیری راستەو خۆی دانابوو. وەزنی سیاسی چینی کرێکار لە ئێران و بزووتنەوەی کۆمونیستی جیهانی قبلە نمای یەکگرتنەکە بوو.ئامانجی رووناک

بیرانی دامەزرینەری کۆمەڵە، سوسیالیزم و نەمانی چەوسانەوە و حکومەتی کرێکاری بوو.سەبارەت بە کۆمەڵگای سوڤیەت زانیاری تا رادەیەک بوو کە ئەویش وڵامدەرەوە نەبوو.بە حیزبی توودە قەد باوەڕ نەدەکرا چونکوو هەمووکاتێک وەک قوتابی و خوێندکار لە سوڤیەتەوە دیکتە یان پێ دەکرا. کتێبی سوور وتزەکان و دوکترینی مائو لە نێوان رووناک بیرانی ئەو سەردەمە لایەنگری کەم نەبوو. تەقریبەن چەپەکانی دونیا بەرەو چین سەرنجیان ڕاکێشرابوو و سەریان هەڵسوڕاندبوو. بزووتنەوەی کۆمونیستی لە قەیرانێکی توند و تیژدا گەرمە یاوی گرتبوو و هەڵویستی سیاسی بۆ رووناک بیران و پێشڕەوانی چەپ لە نێوان قوتبەکاندا ئاسان نە بوو. لەو پڕیودە و کاتەدا سوڕان بە لای شۆڕشی سەرکەوتووی چین بەر چاو دەکەوت و وەک ڕێگا حەللێک بۆ چارەی کێشەکان ومەسەلەکان خۆی داسەپاندبوو. لە ئێران ریفورمی زەوی و زار لە سەرەوە شا کردبووی و ئاڵ و گۆڕی کۆمەڵایەتی پێش هێنابوو کە بە تایبەت لە سەر هەڵویست و لیکدانەوەکانی دوو(2) رووناک بیری کورد لە شارەکانی بۆکان و مەریوان تەئسیری دانابوو بە جۆرێک کەلیکدانەوەی سەیر و عەجایەبیان لە شۆڕشی سپی شا دەکرد. لە مەریوان بە بۆنەی رۆژی شەشی بەهمەن (رۆژی شۆڕشی سپی شا و خەڵک) و لەبۆکان بە بۆنەی " جەژنەکانی شاهەنشایی و کەسایەتی شای ئێران " وتاریان خوێندەوە کە چاپ و بڵاو بوەوە . ئەوەی کە دامەزرێنەرانی کۆمەڵە وەک بنەمایەکی بنەڕەتی لە بەر چاویان بوو ئەوە بوو کە شوێن کەوتووی، هێچ حیزبێک نە بوون و دەستیان بۆ هێچ وڵاتێک لە سەر سینە دانە نا. لە هەمان کاتدا ئاگاهانە خۆیان لە سەف و ریزی هاو بەشیَ چینی بێ بەشان و کرێکاراندا بینیەوە. دامەزرئنەرانی کۆمەڵە هەموویان گەنج و ئەزمونی سیاسی زۆریان نە بوو. بەشێک لە رووناکبیرانی ئەو کاتەی ئێران بوون کە لە کوردستان ژیابوون و بە شوێن وڵامێکی شۆڕشگێڕانە بۆ ئەو پرسیارە بوون کە چ بکەن ؟لە هەمانکاتدا کێشەی میللی کورد مەترەح بوو. دژایەتی لە گەڵ سیستەمی پاشایەتی کە راستەوخۆ ئامریکا و رۆژئاوا پشتیوانی لیدەکرد، بە راستی ئاسان نە بوو، و دەبوا خۆیان بۆ ئەو

خەباتە کە لە واقیعدا شەڕی مان و نەمان بوو ئامادە کەن. چاوی راست لە چاوی چەپ دەترسا و بە راستی ئێنسان لە ساواک دەترسا و دەزگای شکەنجە و زیندان و پولیسی وەحشی یان بۆ تەرخان کردبوو. لە شارەکانی کوردستان سێ ئۆڕگانی ساواک، ئەرتەش و پولیس بە شێوەی سێ لایەنە بۆ پاراستنی سیستەمی پاشایەتی خەباتیان دەکرد. بۆیە کۆمەڵە و گەڵاڵەی دروست بوونی دیارە یەکی نهێنی بوو. ئەرکی تەشکیلاتی بۆ دامەزرینەرانی کۆمەڵە قورس بوو. زەخت و فشاری ساواک و نە بوونی ئاسایش و ئەمنیەت وای لە کۆمەڵە کردبوو کە بۆئەندام و یار گرتن و گەورە کردنەوەی تەشکیلات و وەر گرتنی ئەندامی تازە تووشی چەپ رەوی و پاریزی زۆر و هەڵبژاردنی وسواسانەکرد و لەم پرۆسەیەدا کۆمەڵە بە راستی قازانجی نە کرد. دەروازەی کۆمەڵە لە واقیعدا بە خاتر نهێنی کاری بە شێوەیەکی باوەڕ پێ نە کراو بەسترا بوو. پێوەرەکان، ئێمانی پتەو باوەڕی قووڵی سیاسی و پاراستنی نهێی یەکانی تەشکیلات بوو و ئەندامان دەبوا لە ژێر شکەنجە دا سەربەرز و بە ئێمان بن و لە گەڵ ژیانی کرێکاری خۆیان تێکەڵ کەن وهاو کات قازانجی شەخسی پێ شێل کەن. ئەوە بە هەڵکەوت نە بوو کە هەموو دامەزرینەرانی کۆمەڵە لە تاران کورد بوون. ئەگێنا کاک فوئاد هاوڕێ رووناک بیرە ئێرانی یە کانی کە بووچونی چریکی و بوچوونی تریان هەبوو بە باشی دەناسی. بۆ نموونە مەسعوود و مەجید ئەحمەد زادە گان ناسراوی زۆر نزیکی کاک فوئاد بوون. فەزای سیاسی تاران و زانستگاکان و کاراکتری بە رێزان سمایل شەریف زادە و سلێمان موعینی و شۆڕشی کوردستانی عێراق لە سەر هەڵویستی دامەزرینەرانی کۆمەڵە تەئسیری زۆری هە بوو.

کارەکەیان لە ئاستێکی هەرە بەرزی نهێنێ دا بەهرەمەند بوو کە پۆلیس و ساواک، تاگیرانی ساڵی 1353 دەستی پێکرد و ئەندامانی کۆمەڵە لەو خەباتەدا سەر بەرز و هیچ راز و نهێی یەکیان نە درکاند. دەزگای جاسوسی ئێران نەیزانی کۆمەڵە هەیە و خرێکی کاری نهێنی سیاسی و تەشکێلاتی یە. یانی پۆلیس لە تاران ئەو رێکخراوە یەی نە دەناسی و لە هەڵسوڕانی سیاسی

ڕێکخراوەکە ئاگادار نە بوو. پەیوەندی کاک فوئاد لە گەڵ ڕووناکیرانی تر وەک بە ڕێزان: سەدیق کەمانگەر،تەیب عەباسی رووخ اللّهی، سەعید یزدیان، یەدووڵای بیگەری، فاتیح شێخ الاسلامی، عەتا ڕۆستەمی، حەمە حسین کەریمی، یوسف ئەردەڵان، موسلیح شێخ الاسلامی، عبدووڵای بابان، شوعیب زەکەریایی، مەحمودی مەنوچیهری، عبدوڵای موهتەدی، ساعید وەتەندوست، خانە(سەعید) موعینی، حسین موراد بەگی، سیاوەش مودەڕەسی، ئێرەخی فەرزاد، مەحمود کەیوان و ماجید تاهیری و حبیباللّه و نەسرۆلای بلووری و... کەم نە بوو.ئەڵبەتە لە گەڵ زۆر کەس پەیوەندی عاتیفی هەبوو، و ڕەنگە ئێستا بە هەزاران دەلیل و فاکتۆری کۆمەڵایەتی، ژیانی ئاسایی خۆیان هەیە، کە لە باری ئەمنیەتی یەوە نووسینی ناویان بە پێویست نازانم. کۆڕ و کۆمەڵی کوردەکانی ئەو کاتەی تاران کە خوێندەواریش بوون، بەرەو مارکسیزم و فیکری نوێ ملیان نا و ئارمانی هاوبەشیان فرەتر بوو. لە پاییزی 1348 ی هەتاوی کۆمەڵە وەک ڕێکخراوەیەکی نهێنی لە دایک بوو. تەشکیلاتەکەی زۆرتر لە کوردستان و تاران خەریکی هەڵسوڕانی سیاسی بوون. ئامانجەکانی کۆمەڵەی ئەو کات، ڕێک خستنی شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی کە پشت بە هێزی جەماوەری بەرینی بێ بەشان دەبەستی بوو و لە هەمان کاتدا، خەبات بۆ لا بردنی چەوساندنەوەی مرۆڤ لە مرۆڤ و لابردنی چەوسانەوەی کرێکاران و بی بەشان و لا بردنی ستەمی نەتەوایەتی و نابەرابەری ناو کۆمەڵگا بوو. کۆمەڵە وەک پێویستی یەکی مێژوویی لە دایک بوو.لە بواری مێژوودا روحیەی کۆمونیستی، شۆڕشگێڕیی راستە قینە، پاکی و بێگەردی لە باری سیاسی یەوە، لە خۆ بوردن لە هەموو بوارێکی ژیاندا بڕبڕەی پشتی کۆمەڵە بووە. و لە کردەوە و بیر و بوچونی دامەزرێنەرانی ریشەی داکوتابوو. بۆ ماوەی زیاتر لە دە ساڵ بە شێوەی نهێنی لە کوردستان و ئێران کاری تەشکیلاتی و سیاسی کردو ئاسەواری ئەو خەباتە نهێنی یە لە گەڕەکە هەژارەکانی شارەکانی کوردستان و لە ناو فەقیر ترین توێژی کۆمەڵگای کوردەواری لە دێهات ئێستاش دیارە. ئەندامانی دامەزرینەری کۆمەڵە وەکوو بەشێک لە رووناکبیرانی ئەو کاتەی ئێران،کە لە کوردستان ژیا

بوون بە شوین وڵامێکی شۆڕشگێڕانە بۆ ئەو پرسیارە بوون کە چی بکەن ؟لە هەمان کاتدامەسەلەی میللی کورد، مەترەح بوو. خەباتی گەلی کورد دژی ستەمی نەتەوایەتی لە زۆەوە دەستی پێکرابوو. هەر شۆڕش و بزوتنەوەیەکی بەشێک لە کوردستان لە سەر ئەو پارچەکەی تری تەئسیری دادەنا. و هەر کات حکومەتە مەرکەزی یە کانی ئێران ،عێراق،سووریا و تورکیا کز دەبوون بزوتنەوی میللی سەری هەڵدەدا. بەشە داگیر کراوەکانی کوردستان لە کاتی سەر هەڵدانی بزووتنەوەکانیاندا، دەبوون بە سەنگەرێک بۆ ئازادی خوازانی کورد لە پارچەکانی تردا.

9. کاک فوئاد پاش تەواو کردنی زانکۆ

9.1 مودیر عاملی بەرق لە شاری مەریوان

کاک فوئاد ساڵی 1351 ی هەتاوی، دەورانی سەربازی یەکەی، کە دوو ساڵ بوو لە شاری مەریوان گوزراند. دوو ساڵ سەربازی بۆ هەموو شارۆمەندێک ئێجباری بوو و دەبوا لە شوێنێک خزمەت سەربازی خۆی بکردبایە. وەک مودیر عاملی بەرق لە شاری مەریوان دەستی بە کار کرد. گەنجێکی رووناک بیر و شۆڕشگیڕ بۆ خزمەت بە هەژارانی کورد لە مەریوان، بە ئێمانەوە قەڵغانی هەڵگرتوە و ئارەزووی ئەوەیە خزمەتێک بکات. وەزعی کۆمەڵگاکە سەیر و سەمەر بوو. خەڵک نەیادەتوانی هەناسە بکێشن و دیکتاتوری موتڵەق داسەپابوو. تەنیا سەرەنێزە و چەکمە و پۆتێن مافی هەناسە کێشانیان بوو. کاک فوئاد لە سەر ڕێڵی سەداقەت و ئێمان و فیداکاری دەڕۆیشت و ئەم هەڵویستە لە زەوقی کار بە دەستانی حکومەتی دابووو هەستیانی برێندار کردبوو. ڕووناکبیران و شۆڕشگێڕانی تر تا ڕادەیەکی بەر چاو ئێشی سیاسیان کردبوو. لە ناو خەڵکدا ئێعتبار و ئەتوریتەیان بە دەس هێنابووو بە راستی

خۆشەویست بوون.توێژی موعەلیمی ڕووناکبیر لە ئەوانی تر سەرکەوتووتر بوون وشوێن دەستیان دیار بوو. بە تایبەت یارمەتی و ئامادە کردنی ئاستی سیاسی و کاری بە ئاگا هێنانەوەی قوتابی یەکانی شاری مەریوان منەتباری خەبات و تێکۆشانی بە ڕێزان: فاتیح شێخ الاسلامی و ئەحمەدی مەجلیسی، حسین مستەفاسوڵتانی، عەتا روستەمی، ودەیان موعەلیمی تربوو.ئەحمەد مەجلیسی خەڵکی میناب بوو و دەرسی کیمیای لە ئەستوگرتبوو. کاک فاتیح لە دامەزراندنی کتێبخانەی شار و مەدرەسە دەوری سەرەکی وهەڵسوڕاو و فەعالی هەبوو. کاک فاتیح ماویەک تووشی وردەکاری و تەحریک و هان دانی قوتابیان هاتبوو تا دژایەتی هەندی موعەلیمی غەریب بکەن. بەم شێوەیە قوتابیان لە خوێندن دوور کەتبونەوە کە باری نگەتێڤی قورس تر بوو و لە ڕاستیدا دەسکەوتێکی سیاسی نەبوو.بەڵام دژی کاربەدەستان و نوێنەرانی پیسی حکومەتی وبە تایبەت ساواک خەباتی کرد و لە سەر و لە پێناو هەڵویستە بە نرخ و چاکەکانی دەر کرا وقەد تەسلیمی ملهوڕی ساواکی یەکان نە بوو و سپەری دانە خست کە پاشان لە شاری ئەسفەهانیش زیندانیان کرد. کاک حسین و جەمعێکی تر لە دەبیران دەرسی بیرکاری و کیمیا و فیزیکیان لە ئەستوو بوو.کاک حسین و هاورێ کانی ئاستی دەرسەکانیان بە شێوەیەکی عالی و بێ وێنە بردە سەرێ و گەنجەکانی مەریوانیان بۆ زانستگاکانی ئێران ئامادە کرد و ئاکامی تێکۆشان و زەحمەتەکانی ئەو گروپە موعەلیمە زۆر دیارە. لە دەورانی دەبیری ئەو توێژە موعەلیمە دڵسۆز و فیداکارە قوتابیانی مەریوانی رچەیان شکاند و لە زانستگاکانی ئێران وەر گیران. و فەزا وجەوی ئاموزشی و فێر کردن و بارهێنانی لە باری پێداگۆگی یەوە گەشە پێدا. و ژمارەیەکی زۆر لەقوتابی یەکانیان لە بێ لایەنی، نائومیدی ،رەش بینی و سەرگەردانی رزگار کرد. جەوێک داسەپابوو کە گەنجەکانی مەریوان لە کاروانی پێشکەوتویی عیلم و زانین دوور خستبوەوە. ئەو توێژە موعەلیمە فیداکار و دڵسۆزە جەوەکەیان شکاند وبە کردەوە یارمەتی گەنجەکانیان دا و چرای عیلم و زانستیان بە دەست خوازیارانی یەوە دا. ودەیان موعەلیمی تر لە ئاستێکی تر و بە نهێنی دژی

حکومەتی پاشایەتی خەبات وکاری سیاسیان دەکرد. ناوی ئەو موعەلیمە شۆڕشگێڕ و دڵسۆزانەی مەریوان ئەوەندە زۆرن کە شوێن دەستی هەموویان دیارە و تەنها دەتوانم بڵێم، ئەرکی ئێنسانی و کۆمەڵایەتی و شۆڕشگێڕانەی خۆیان بە ئێمان و سەداقەتەوە بە جێ هێنا وبە کردەوە نیشانیان دا. بە داخەوە ناکرێ لیرە ناوی هەموو ئەو ئازیزانە بنووسم. و زۆر زۆر داوای لیبوردوون دەکەم و لە بەرانبەر هەڵسوڕانی شۆڕشگێڕانە و کۆمەڵایەتیان سەری رێز و نەوازش دادەنوێنم. زۆربەی هەرە زۆری موعەلیمەکانی مەریوان لە لایەن مەلاکانی کۆنەپارێز و بەهاوکاری بەکرێ گیراوانی ناوچەوە بە تاوانی بەشداری و دیفاع لە عیلم و زانست وشۆڕشی کوردستان لە سەر کار وئێشی خۆیان دەر کران. زۆربەی هەرە زۆریان خاوەنی هەڵویستی سیاسی بوون و لە سەنگەرە جۆراوجۆرەکانی خەباتدا دژی بی عەدالەتی ودیکتاتوری هەڵسوڕان و خەباتی نهێنی و ئاشکرایان کرد. ڕووناک بیرانی تر کاری سیاسیان لە مەریوان لە بوارێکی تردا دەکرد .

هاوڕێ مینەی حیسامی وەک موهەندسی کشت و کاڵ لە ئێدارەی کەشاوەرزی مەریوان یەکیک لە بەر پرسان بوو. کاک مینە سیمایەکی زۆر خۆشەویست وخاوەن هەڵویست و دڵسۆز وجێگای متمانە و باوەڕی خەڵکی مەریوان بوو وسەرەڕای خەباتی سیاسی دژی دیکتاتوری و سیستەمی پاشایەتی، فیداکارانە و بە هەستێکی ئێنسانی یەوە ئێش و خزمەتی دەکرد و بە ڕاستی لە ناو جەماوەری خەڵکدا ڕێز و ئێحترامی تایبەتی هەبوو. لە درێژە ی خەباتی سیاسی و کاتێک فەرماندە و پێشمەرگەی هێزی پێشڕەوی کۆمەڵە بوو زۆر سوننەتی چاکی ڕێکخراوەیی و پێشمەرگانەی جێ خست و یەکیک لە فەرماندەخۆشەویستەکانی کۆمەڵەبوو.کاک مینە بەرپرسی کومیتەی هێزی پێشڕەو بوو.وکاک یەحیا دەوەنداری و کەسێکی تریش ئەندامی کومیتەکەبوون .پراکتێکی شۆڕشگێڕانەی هێزی پێشڕەو لەلاپەرەکانی میژووی سەربەرزی کۆمەڵەدا تۆمار کراوە.

نیروگایەگی تازە ی بەرق لە مەریوان دامەزرابوو . کاک فوئاد هەوەڵ جار وزە وکارەبای بە شارۆمەندانی کەم دەسەلات وگەڕەکە هەژارەکانی مەریوان دا. بەلام فەرمانداری مەریوان زۆر موخالیف بوو ودەیەویست کارەبا بە مالی ساواکی یەکان، بەرپرسانی حکومەتی و گەڕەکی دەوڵەمەندەکان بدرێت.وزە و کارەبا لە نیروگا کۆنەکەی مەریوان کە بی هێز وشکاو بوو، بۆ دەوڵەمەندەکان دابین کرابوو کە زۆر جار دەکوژایەوە و دەوڵەمەندەکان بی کارەبا دەمانەوە . کاک فوئاد وەک مودیر عامیلی بەرقی مەریوان لە جەوێکی سیاسی کە لە مەریوان هەبوو دەستی بە کار کرد. بڕیاری دا تابۆ محلە و گەڕەکە هەژار نشینەکان بەرق بکێشن. بۆ گەڕەکی لیلاخییەکان، و گەڕەکی کونە دێو و پشت دارسیران، گەڕەکی نزیک تەرخان ئاوا، لە زوو ترین کاتدا، سرویسی بەرق و ئێمکاناتی ئەلکتریسیتەی دا.ئەم نەقشە و پلانە و سرویسانە دەبوا بە ئێجازەی ساواک و فەرماندار بکرێ و عالی جەنابان ئاگادار بن. ساواک بەلگەی دەویست و لە هەمان کاتدا ئاسۆیەکی دوورتریان لە بەر چاو بوو کە گورووپێک یان حیزبێک شوێن هەڵکەن و یەکسەرە نابودیان کەن. ساواک لە کەمیندا نوستبوو و بە ئەنقەست قسەیەکیان نەدەکرد. فەرمانداری ئەو کاتەی مەریوان کابرایەک بە ناوی "نیرومەند" بوو کە خەڵکی ترساندبوو و وەک ملهوڕێک لە شاردا دەسوڕایەوە و تەعزیم و سەردانەواندنی دەویست. کەم کەس دەیویرا دژایەتی بکا. بۆ نموونە لە شارەکای تری کوردستان ئێمام جومعە یان بازاڕیەکی خۆشناو، دژی دەسەلاتدارێکی سەر بە ڕژیم ئێعترازیان دەکرد. و یان لە بەرانبەر زوڵم و زۆری بێ سنووریان تا ئەندازەیەک کە زەرەر و خەسارت نە بینن ڕادەوەستان و دژایەتیان دەکرد. بەڵام لە مەریوان ئێمام جومعە و بازاڕی یە بە دەسەڵاتەکان سکوت و قرو قەپیان کردبوو. خەڵکی مەریوان لەم بابەتەوە زەرەری فرە و لە ڕادە بە دەریان کرد. کاک فوئاد لە سەر ئەم وێرانەیە،کە نوێنەرانی رژیم دیکتاتوریان دا سەپاندبوو و پەپوو تیدا دەێخوێند بینایەکی تری دروست کرد. بینای سەربەستی، بینای شەرافەت، بینای کردەوەی چاکی دروست کرد. لە گەڵ ژێر دەست و کارمەندەکانی ئێدارەی بەرق وەک برا وا

بوو.لە ئێحترامی درۆینە کە دەکرا بێزار بوو. قەد لە پشتی شۆفیری ماشینەکە دانەدەنێشت. وەک خاک ئارام و بێ فیز بوو. لە حاستی ژێر دەست میهرەبان و بە ڕەحم و لە حاست حاکمانی زاڵم جیددی و هەرگیز سەری دانەدەنواند و نانیشی بە قەرز نە دەدا. بە کارمەندەکانی ئێدارەی بەرق شەخسیەتێکی تری دابوو. کارمەندێکی خراپ لەوی بوو کە بە ئاشکرا سەر بە حاکمانی دز و نیرومەند بوو و جاسوسی دەکرد، کاک فوئاد تەنانەت تریقی نە کردەوە، یان قینی لێی هەڵنەگرت و ئەزیەت و ئازاری نەدا. لێخۆشبوون لە ئێنسانی فرێو دراو و تینەگەیشتوو بەشێک لە دەریای کاراکتری شەخسی کاک فوئاد بوو.

کێشە و شەڕی کاک فوئاد و نیرومەند فەرمانداری مەریوان گەیشتە جێگایەکی ناسک، و لە ناو کۆڕ و کۆمەڵی فیودالی و تویژی ڕووناکبیری موعەلیم و بازاڕی دەنگی دایەوە. کاک فوئاد بۆ فەمانداری مەریوان قەلغانی دانەخست و سەرکەوتوانە دژی راوەستا و بە پێچەوانەی رەوت و جەرەیانی کۆمەڵایەتی و شەپۆلی دەریا مەلەی کرد! تا دەهات ئوتۆریتەی کاک فوئاد بەرزتر دەبوەوە ونەفوزی مەعنەوی نیرومەند دەشکا و هەرەسی دەهێنا. وای لی هات جەماعەتی مفتە ویژ و کلکە سوتی کەر وتیان بە راستی فوئاد نیرومەندی بەزاند. نزیکەی ساڵێک کاک فوئاد لەو مەیدانەدا خزمەتی کرد و لەو سەروبەندەدا بوو کە لە گەڵ هەژارانی ناوچە تێکەڵ بوو.. فەرماندار لە لایەن حکوموتەوە دیاری دەکرا.جگە لە فەرماندار بوون، بۆ خۆی کار و باری جاسوسی دژ بە بزووتنەوەی کورد لە عێراق، و پەروەدەکردنی سیخۆر و شۆڤار و جاسوسی لە مەریوان لە ئەستۆ بوو. لە مەریوان پاش ساواک حیسابی لە سەر دەکرا.

کڕێنی کەل و پەلی ئەلکترێکی بۆ شاری مەریوان کە لە لایەن دەڵاڵ و تاجرەکانەوەدەکرا و خەڵکی زەرەریان دەبینی،کاک فوئاد ئەو پرۆسەیەی هەڵوەشاندەوە و بە سەر پەرەستی خۆی ئەو مامله و کرێ نانەی دەکرا و دەستی دزەکان کە شەرێکی حاکمانی دز بوون توند بەست و چوار مێخەیانی کێشا. تاڵان و دزی لە خەڵک دەکرا. کاتێک مەسرەفی بەرقی ماڵەکانیان

حیساب دەکرد دزی یەکان ئاشکرا بوو وکاک فوئاد بەم تالآنەی زانی و بەری پێی گرت. هەندی لە دانیشتوانی شار بە یارمەتی دزەکان لە شە بەکەی بەرقی شار. دزی یان دەکرد و بە دەستووری کاک فوئاد کونترۆڵی مەحکەم و چاکیان بۆ مەسرەفی بەرقی شار دامەزراند. زۆرتر لە ساڵێک کێشە و خەبات بە سەربەرزی و کەرامەتەوە بۆ کاک فوئادتەواو بوو. لەو ماوەیەدا، سوننەتی ئێنسانی باش، هان دان و فیر کردنی خەڵک بۆ داوای مافیان، و ئێعترازی ڕەوا، و کۆمەڵێک بیرەوەری مرۆڤانە و شۆڕشگێڕانەی لە مێشکی خەڵکی بە شەرەفی مەریواندا تۆمار کرد. کە خاترە و بیرەوەری ئەو کردەوە چاکانە ئێستاش لە سەر پەردەی مێشکیان هەر ماوە. دوور نیە ڕۆژی لە ڕۆژان خەڵکی کورد"پەیکەری" شۆڕشگێڕی هێژا و سیاسەت زان واتە کاک فوئاد وەک سەمبول و ڕەمزی سەربەستی لەکوردستان دامەزرێنن. و یان"فیلمێک" لە کاک فوئاد سەبارەت بە پرۆسەی دامەزراندنی کۆمەڵەو دەورانی زیندانەکەی و دەوری دیاریکراو و بەرچاوی لە ڕێبەری یازدە مانگەی شۆرشی کوردستان و بیوگرافی یەکەی و. .. دروست کەن. و یا زانستگایەک بە ناوی کاک فوئادەوە لە شاری سنە دامەزرینن.

بە پیلانی ساواک و فەرمانداری و شەخسی نیرومەند کاک فوئادیان لە مەریوان هەڵکەند و خێرا شەبەکەی بەرقی کرماشان پێشنیاری مودیر عاملی بەرقی بروجردیان پێی دا.لە مەریوان کاک فوئاد لە گەڵ هەندی ڕووناک بیری چەپی باشوری کوردستان کە لە ترسی ساواک و پاراستن ژیانی نهێیان هەبوو پەیوەندی هەبوو. ئەوان یەکەم جار کتێبی ژانی گەل و پاشان نوسراوگەلێک کە بە دەست نوسرابوەوە ، تەحویلی کاک فوئادیان دا.

9.2 دەورانی مودیر عامیلی بەرقی بروجرد

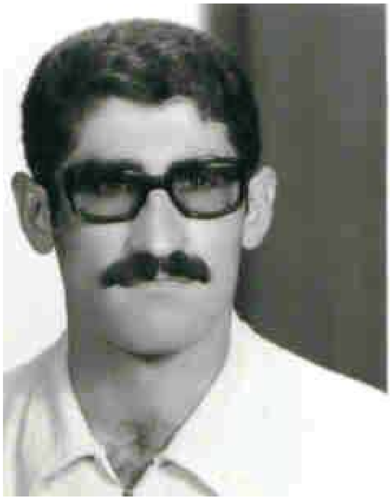

کاک فوئاد مودیر عاملی بەرقی
شاری بروجرد سالی

کاک فوئاد بۆ تەواو بوونی دەورەی دوو ساڵەی سەربازی لە لایەن شەبەکەی بەرقی ناوچەی کرماشانەوە مودیر عامیلی بەرقی شاری بروجردیان پێ سپارد. کاک فوئاد لەو ئێشە کە لە ئوستانی خوڕەم ئاباد دەستی کەوتبوو، ڕازی و کەیفی ساز بوو. زۆر ناسراو و هاوڕێ چاکی لە لوڕستاندا هەبوو. شاری بروجرد، بۆ کاری نهێنی سیاسی و تەشکیلاتی کاک فوئاد گونجاو بوو. ئەو شارانەی وەک بروجرد کە لە سنووردا نە بوون، میزان و ئاستی کونترۆڵی پۆلیس و ساواکی لە خوارەوەبوو ولە هەمان کاتدا ڕەوت و فینۆمنی جاسوسی لە ئاست و بە ئەندازەی شارە کانی کوردستان کە لە سنووردا هەڵکەتبوون سامناک نە بوو. دیکتاتوری ڕژیمی شا لە بروجرد وەک شارەکانی کوردستان تا رادەیەک زەق و بەر چاو نە بوو. میلیتاریسم بە شێوەیەکی سامناک سێبەری نە خستبوە سەر ژیانی خەڵک. جیاوازی یەکی زۆر لە نێوان بروجرد و مەریواندا هەبوو. سالی 1352 ی هەتاوی(1973 ی زایینی) منیان تەبعید و ناردبوە شاری نەهاوەند کە لەوی موعەلیم بم. شاری بروجرد جێرانی شاری نەهاوەندە و من جار و بار بۆ دیداری کاک فوئاد دەڕۆیشتمە بروجرد و چەند جاریش هەر نەمتوانی کاک فوئاد بە بێنم. لە گەڕەکێکی قەراخ شار و شوێنێکی دەوڵەمەند نشین، خانوویەکی گەورەیان بۆ بە کری گرتبوو. خاوەن ماڵ لە شوێنێکی تری بروجرد دەژیا و لەم بارەوە کاک فوئاد ئاسودە بوو. پاشان لە لایەن شەبەکەی بەرقی

کرماشانەوە لە ساختمانی ئیدارەی بەرقی بروجرد ماڵێکی دوو نهومیان بە کاک فوئاد دا، و خێرا گواستیەوە ناو ماڵە تازەکە .

کاک فوئاد لە کێشەی مەریوان ئەزموون و تەجروبەی چاک فێر بووبوو و ئەمجارە هەڵسوڕانی سیاسی و تەشکیلاتی یەکەی وەک دڵۆپەی ئاو دەی پێکا. میزان و ئاستی ئێشە کای

لە دەرەجەیەکی بەرزی نهێیدا بوو. نێوانی لە گەڵ خەڵکی بروجرد زۆر سەمیمانە و بە دڵەوە نزیک بوو. دیسان بۆ گەڕەکە وێران و بێ بەرق و هەژارەکانی بروجرد تەرح و گەڵاڵەی تایبەتی لە سەرەوەی هەموو ئێش و کارەکان دانا. لە ماوەیەکی کورتدا ئێمکاناتی ئەلیکتریکی بە گەڕەکە هەژارەکان دا و کارەبایان بۆ ئەو گەڕەکانە کێشا. ئوتۆریتەی جارانی زیاتر بوەوە. هەندی پارەداری شار کەوتنە ململانی و موخالیفەت. کاک فوئاد تا ڕادەیەک توانی ئەو پیلانانە بەر پرچ بداتەوە ولە هەمان کاتدا بەڵگە و مەدرەک بە دەستەوە نە دا.

لە بیرمە بۆ دیداری هاوڕێ یان بەرەو کرمانشان(تاقەوسان) دەچوو. سەردانی ماڵی کاک یەدوڵای بیگلەری دەکرد. بۆمانی دەگێڕایەوە کە منداڵە کەیانی دیوە و ناویان ناوە حەمە.حەمە منداڵێکی کۆرپە، ساوا، ڕەزا شیرین، نازدار و سۆمای چاویان بوو. هەندی دۆستی عاتیفیشی هەبوو، کەبە شێوەیەک هاوکار و هاو دەورەی زانستگا بوون و لە کرماشان دەژیان، سەردان و دیداری ئەوانیشی دەکرد.

لە شاری بروجرد لە گەڵ زۆربەی هاوڕێ یانی لوڕ و خوزستانی ئاشنا بوو. ئاکامی ئەو پەیوەندی یانە یارمەتی گەلێک بوون کە لە دەورانی شەڕی سنە، کۆچی مەریوان لە لایەن خەڵکی خوزستان و لوڕستانەوە بە گەلی کورد کرا. شۆڕشگێڕانی لوڕ و خوزستانی لە سەر و بەندی ڕاپەڕینی خەڵکەکانی ئێراندا زۆر جار لە کوردستان دەبینران و خەریکی کاری سیاسی و تەشکیلاتی بوون.جار و بار دەهاتنە ماڵەکەی من لە گەڕەکی چوار باخی سنە و دەمانەوە و کاک فوئادیان دیدار دەکرد. کاتێک دەچومە مەدرەسە ئەوان هەر لە ماڵەوە یان لە دەرەوەخەریکی کار و تێکۆشانی خۆیان بوون. گیان بەخت کردووان موحسن

نەهاوەندی و بیهروزی موعینی دوو هاوڕێ کاک فوئاد بوون، کە لە خوڕەم ئابادەوە بۆ دیداری کاک فوئاد هاتنە سنە و ماوەیەک لە وی مانەوە. زۆر هاوڕێ تری لە ناوچەکانی تری ئێرانەوە و لە وانە لە خوزستانەوە بۆ دیداری کاک فوئاد دەهاتنە کوردستان.

کاک فوئاد لە بروجرد لە و ماوەیەدا توانی پشتێوان و هێزێکی باشی مەعنەوی بۆ کۆمەڵە، کۆ کاتەوە و هەندی لەو شۆڕشگێڕانە کە بەرەو کوردستان هاتن تەنانەت لە گیانی خۆیان بۆ رزگاری بەش مەینەتان و هەژاران دریغیان نە کرد وبە سەر بەرزی یەوە لە شەڕی مەقاوەمەت گیانیان بەخت کرد. ئەبو شاهین(فوئاد عەرەب) لەشەڕی خوێناوی 59 ی سنە کوژرا و دوکتور بەهمەن ئەغزەری لە پادەگانی مەریوان ئێعدام کرا. یادی هەمویان بەرز و بە رێز بێت !ئەوان نمونەیەک لە ئێنسانە هەڵکەوتوو و شۆڕشگێڕەکان بوون کەلە دەرد و مەینەکانی کوردا بە شدارن بوون. و راستەوخۆ وەک ئەرکێکی ئەنترناسیونالیستی لە مافی هەژارانی کورد دیفاعیان کرد. ئەوان بۆ ئەو فیداکاریانە بە سەداقەت و کەرامەتی بەرزەوە گیانیان پێشکەش کرد.

شەهید موحسن نەهاوەندی لە ساڵی 1357 ی هەتاوی ،هاتە سنە و چەند رۆژێک لای من وەک میوان مایەوە وشەوێک ماشینیکی هێنایە بەر دەرگای ماڵەکە و چوار دەمانچەی (چواردە خۆر) لە ماشێنەکە جا سازی کرد و شاردیەوە و هەر ئەو شەوە بەرەو لوڕستان رێ کەوت. بە منی وت ،کاتێک تەلەفونم کردە دەبیرستانی شاپور و قسەم لە گەڵ کردی، ئەوە بەو مانایە کە من بە سڵامەت گەیشتوم و نە گیراوم. و تۆ ئەو مەتڵەبە بە فوئاد بڵێ.بە رێز موحسن نەهاوەندی تەلفونی کردە دەبیرستانی شاپور و منیان بانگ کرد کە کەسێک دەیەوی لە گەڵتا قسە بکات. کاتێک گوشی یەکەم بە دەستەوە گرت خۆی ناساند و پاش سڵاو و چاک و خۆشی وتی بە سڵامەت گەیشتووم و ئەم هەواڵە بە فوئاد بگەیەنە. منیش هەر ئەو رۆژە کاک فوئادم بینی و جەرەیانەکەم بۆ گیڕایەوە و وتی باش بوو لەو هەموو کونترۆڵەی پولیسی رێگا نەجاتی بوو و نە گیرا.

9.3 ئەنستیتوی تکنۆلۆژی بەرقی شیراز

کاک فوئاد پاشان بۆ ئێشی ڕەسمی دەگەڕا و هەموو هەوڵ و تەقالای ئەوە بوو وەک موعەلیم و دەبیر ئێشێک بەدەس بێنی. لە پێناو ئەو مەبەستەدا درگای زۆر وەزارتخانەی کوتا. تا ئێشێک کە لە گەڵ سلیقە و بیر و بۆچون و ئاسۆی سیاسی خۆیدا یەک دەگرنەوە ودەگونجی بدۆزێتەوە.لەو قۆناغەدا زۆر سەر سوڕهێنەر بوو کە دەس لە پارە و ئێمکانات هەڵگرێ و پۆستی موهەندسی و مودیر عامیلی وێڵ و بەرەڵا کەیت و ئێشێکی تر کە بە نسبەت خوارتر لەئێشی موهەندسی و لەگەڵ ئاستی خوێندن و ڕشتەی زانستگا دوورە هەڵبژێرێت. بۆ داب و نەرێتی کۆمەڵگای ئەو کاتەی ئێران ئاسایی، نورماڵ و عادی نەبوو. ئاستی تێگەیشتوویی خەڵک و تەنانەت ڕووناکبیرانیش بەرز نەبوو.پێوانەی ئەم هەڵویستە لە تەرازووی هەڵسەنگاندنەکاندا ئاسان و ڕاحەت نە بوو. هەموو دەیان پرسی بۆ کاک فوئاد وا دەکات حیفە ! کوا موهەندسی بەرق دەبێ ئێشی موعەلیمی بکات. مەگەر کورەی عەرز بە پێچەوانە دەگەڕێ ؟ زانایەک وەک فوئاد نابێ ئێشێکی خوارتر لە موهەندسی هەڵبژێرێت. دەیان تانە و لۆمەی یاران و نەیاران و خزم و ئاشنا و کەس و کاریش پێشکەش دەکرا و تەحەمولی بۆ کاک فوئاد دژوار بوو.

ئەو سەنگەرە کاک فوئاد تێدا فەعالیەتی دەکرد بە هێچ شێوەیەک بەر تەسک و مەحدوود نە بوو.دوورنما و ئاسۆی رووناک و رۆشنی بۆ خۆی دیاری کردبوو. هەموو لەم هەڵویستەی کە ئێشی موهەندسی ئەهمال کەیت وخۆازیاری ئێشی موعەلیمی بیت، تایبەتمەندی و حەساسی یەتی پێک هێنابوو. نەزەر وفیکری خزم وکەس وکار،دۆست و برادەر یار و نەیاری بۆ لای ئەم بڕیارەی خۆی راکێشابوو.بە لای زۆربەی هەرە زۆری ناسیاو، ئاشنا و کەسانی دەور و بەری شتێکی سەیر و عەجایەب بوو. ئەوان لە تەرازووی مێشکدا سووک و قورسێان دەکرد پێوانە و پێوەرەکان لای بیر و رای گشتی و لای کاک فوئاد هەر

وەک دوو خەتی شان بە شان و مەوازی و دوو ڕێلی ئاسن قەد بە یەک نەدەگەیشتن. لە واقیعدا خەتی فیکریان زۆر لە یەک دوور و بیگانە و نامۆبوو.

کاک فوئاد لە سەر هەڵویستی خۆی پێی داگرت و لە سەر هەڵویستە کەی خۆی بەردەوام بوو. کار بەدەستانی ئەنستێتۆی شیراز موساحبە و وت ویژێکیان بۆ دانا و لەو کۆسپە گەورەیە دەرچوو. بڕیاری خۆی دابوو لە شیراز کاری موهەندسی فەنیی ئەنستیتۆ بکات و مالەکەی بۆ شیراز بار بکات. گەڕایەوە مەریوان و ئەم ڕووداوەی باس کرد و هەموو، لەوەی کارێکی گیر هێناوە ڕازی بوین و پیرۆز باییمان پێ گوت. بە تایبەت ماڵی کاک تاهیریش لە شیراز بوو و ئیتر موشکلی خانوو و زۆر شتی تر ئاسان کرابوەوە. دایە بەهیە وتی: ڕۆڵە باشە خۆ ناکرێ بێ ئێش بسوڕێتەوە و دڵ خۆت ڕازی کە و دەس بە کار بە. هیوادارم غەریبی یەکە زۆر نە خایەنیت و درێژ نە بێت. لە شاری سنەیش و لە هونەرستان داوای ئێشی کردبوو، بەڵام پێی وا نە بوو لە ئەنستیتۆی سنە ئێشێک دەس کەویت. لە گەڕانەوە بۆ شیراز بە هەڵکەوت کاک فوئاد دەچیتە ئەنستیتۆی تکنۆلۆژی شاری سنە و هەوالێک لە بەڕێوە بەران و مەسئولین دەپرسی ئایا ئێش هەیە ؟ من داوای کارم کردوە، ئایادەبیری فەنی تان ناویت ؟ ئەوانیش هەندی پرسیاری لی دەکەن و لە سابقەی کار و ئاستێ خوێندن و دەرەجەی زانستگا و. .. دەپرسن. پێیان وابوە کە موهەندس نیە و داوای شەهادە و مەدرەکی زانستگا دەکەن. لەپڕووسەی ئەم دیالۆگانەدا چەند کەس و ناسیاوی شەخسی کە لەوی ئێش دەکەن چاک و چونی لە گەڵ کاک فوئاد دەکەن و ئەحوالی دەپرسن. ئەمە بۆ کار بەدەستانی ئەنستیتۆ نەوعیک زەمانەت و گارانتی بووە و متمانەی بە کار بە دەستانی هونەرستان داوە. کاک فوئاد کارت و شتەکانی نیشان دەدات و خێرا ڕازی دەبن. پێشنیاری پێی دەکەن هەرچی زوو تر دەس بە کار بکات و ماتڵ نە بێ. وەرچەرخانێکی گەورە لە ژیانی کاک فوئاد پێش هات و زۆر زۆر خۆشحاڵ و بە کەیف بوو. دیسانەوە ئێمەی ئاگادار کردەوە و ئەم جارە سەد چەندان شاد بوینەوە و حەزمان کرد و ڕازی بوین. دوا بڕیاری کاک فوئاد وای لی هات کە نامەیەکی بۆ کار بە دەستانی ئەنستێتۆی

شیراز نووسی و لە نامەکەدا داوای لیبووردنی کردبوو و نووسیبوی ببورن ناتوانم لای ئێوە بم و لە شاری سنە ئێشم گیر هێناوە و ماڵتان ئاوەدان بێت. تکایە هەوڵ بدەن کەسێکی تر پەیداکەن تا یارمەتێتان بدات. وبەم شێوەیە کاک فوئاد نە چوو بۆ شیراز و لە کوردستان مایەوە. بووچونی کاک فوئاد سەبارەت بە شوینی ژیانی هەژاران گرێنگ بوو.هەڵسوڕانی سیاسی و کاری تەشکیلاتی لە شاری سنە بە نسبەت شیرازەوە ئاسان بوو.لە هەمان کاتدا رەنجدەر و کرێکار و ئامانجەکەیان لە هەر شوێنیکی ئێران بۆ ئەو جیاوازی و فەرقی نەبوو.هەڵبژاردنی سنە بۆ کاک فوئاد لە سەر بنەما و ئەساسی باوەڕ بە بار و دۆخ و فەزای سیاسی کوردستان بوو، گومان لەوەدا نی یە کاک فوئاد رێکخستنی هەژاران و کرێکارانی لە سنە پێی ئاسان بووە. دیاردەی زمان ،کولتور و فەرهەنگی هاوبەش، ناسین و زانیاری زۆر سەبارەت بە باری پسیکۆلۆژی و ڕەوانی خەلک و... دەوری نە بینراوی هەبوە. هەڵبژاردنی سنە ئەگەر لە باری تاکتێکی یەوە حیسابی لە سەر کەین بۆ کاک فوئاد کاتی و موەقەت بووە. بەڵام ئێشی دەبیری و پەیوەندی لە گەڵ تەیفی بەر بڵاوی گەنجەکان، ماتریال و کەرسەی خاوێک بووە کە بۆ کاری سیاسی –تەبلیغی موناسب و گونجاو بووە. بڕیارەکانی کاک فوئاد لە سەر هەڵبژاردنی ئێشی موعلیمی و دەبیری لە گەڵ فەلسەفە و ئەندیشەی مارکسیستی و رزگاری رەنجدەران، هاوجیهەت و هاو سەنگ و یەکیان دەگرتەوە. مەدرەسەکان و گەنجەکان شوێنێکی لە بار و موناسب بوون و لە هەمان کاتدا لاوانی کورد کەرەسە و ماتریالی چاک بۆ کاری سیاسی و سەرمایەی پاشە رۆژی جمو جوڵی کۆمەڵایەتی بوون و مەیدانێک بۆ تەبلیغی زانیاری یەکانی مرۆڤایەتی و ئێدئولۆژی عیلمی و مارکسیستی بوون.

9.4 دەبیری هونەرەستانی سەنعەتی شاری سنە

شاری سنە و بناری کێوی ئاویەر

لە ساڵی 1353 هەتاوی،(1973 ی زایینی) لە پێناو ئامانجە سیاسی یەکانی و بۆ خزمەت بە جەماوەری خەڵک لە شوغڵی مودیر عامیلی شرکەتی بەرق دەستی کێشا ولە سەر بڕیاری خۆی و بۆ فەعالیەت و هەڵسوڕانی سیاسی و کاری تەشکیلاتی ناو هەژاران و بێ بەشان، وەک مامۆستای لاوان و گەنجانی سنە لە هونەرستانی سەنعەتی شاری سنە دامەزرا و لە پاییزی هەمان ساڵ دەستی بە کار کرد. کاک فوئاد دەیویست لە گەڵ لاوان بێ و پێی وابوو ئەنستیتۆ حەشارگە و شوێنێکی چاک بۆ فەعالیەتی ڕێکخراوەیی و سیاسی یە. ئا مانجی ئەو تەنیا هونەرەستان نە بوو، بەڵکوو ئاسویەکی دوور تری لە بەر چاو بوو. شوغڵی موعەلیمی وەک پردە بازێک هەڵبژاردبوو تا بتوانی بێ شک و گومان لە ناو جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێشدا هەڵسوڕی و کاری نهێنی

وتەشکیلاتی بکات. گەنجەکان و لاوەکانییش مەکان و شوێنی دیاری کراوی خۆیان هەبوو.

پارە و سەرمایە لە سیستەمی فیکری و دیدگا و بۆجونی کاک فوئاد ئامێرێک بۆ ژیان بوو. شوغڵ و مەقام ودەسەڵات لە سەر سەری خەڵکەوە بۆ کاک فوئاد بێ نرخ ،بێ ئەرزش و بێ بایەخ بوون. ئەوەی کە بۆ کاک فوئاد هەر نرخی نەبوو پاوان خوازی و دەسەڵاتی بورۆکراتێک و مەقامی دەوڵەتی بوو.

هەرگیز نەیویست لە دەسەڵاتی بوروکراتێکی دەوڵەتی بەشدار بێت و وەک عونسورێک خۆی لە هەرەمی ئەو دەسەڵاتە بە بینێتەوە. چونکوو دەسەڵاتەکەی پێ دیکتاتوری بوو وقەد ڕازی نە بوو یارمەتی تاوانەکانی ڕژیمی شا بدات و لەو تاوانانەدا بەشدار بێت. ئێمانی بە حکومەتی دیموکراتیک و خەڵکی بوو کە لەو حکومەتەدا دیموکراسی دەوری بینراوی هەبێ.

ڕێز و ئێحترامی بۆ دەسەڵاتی شورای واقیعی ناو کۆمەڵگا، لێژنەی هەڵبژێردراوی کرێکاران، کومیتە و نوێنەرانی هەژارانی شار و دێ بوو.ئیتر نەدەکرا لە گەڵ باوەڕ و ئێمانی خۆی درۆ بکات و هەر بەو دەلیلە و بە پێی ئەو فاکتۆرانە مەقام و دەسەڵاتی درۆێنەی جێ هێشت.

لە هونەرەستان بە دڵ خۆشی یەوە دەستی بە ئێش و کار کرد. زۆر سەمیمی و خۆماڵی و بێ ئالایش بوو. ڕژیم و حکومەتی پاشایەتی هەموو شار و شارۆچکەی کوردستانی لە شوڤار و جاسوس و خەفیە تەنی بوو. بە دەیان شێوە و سیما و ڕواڵەتەوە دەهاتنە مەیدان و ڕووناکبیریان لە ژیر چاو و کونترۆڵدا بوو. هەموو مەدرەسە کان بەکرێگیراوی تایبەتیان بۆ تەرخان کردبوو.سێبەری سامناکی ساواک وەک سێبەری خۆت بە شوینتەوە بوو. لە پاڵ ئورگانی ساواک، شارەوانی، ڕوکنی دووی ئەرتەش، ژاندارمری، بۆ خزمەت بە سیستەمی پاشایەتی کی بڕکی یان دانابوو. هەندی کەس کە لە ئەرتەش،شارەوانی.ساواک وژاندارمری بازنشستە(خانە نشین) دەکران خوڕایی و بەلاش لە کۆمەڵگا هەڵدەسوڕان ولە هەموو قاوەخانە و چای خانە و شوینێک خەریکی پرس و جۆ بوون. لەم هەل و مەرجە ناسکەدا کاری نهێنی بە

سەختی دەکرا. یا دەبوا قڕو قەپ کەیت یا ئەگەر کاری تەشکیلاتی و سیاسیت دەکرد. بێ قوربانی و حادسە نە بوو. کەمتر لە مانگێک کاک فوئاد دەبیری فەنی بوو. لە گەڕەکێ هەژار نشینی ئاغە زمانی سنە مالێکی بە کرێ گرت. تازە هەندی کەل پەللی بۆ کرێ بوو و وەسایلەکانی شاری بروجردی بۆ گواستبوەوە. خەریکی ژیانی ئاسایی و کاری موعەلیمی بوو ودەکەوتە سەر ڕێلی خۆی و هێدی هێدی پێش دەچوو.

لە ڕۆژی 28 ی مانگی میهری1353 ساواک گروپێکیان دیاری کردبوو و لە هونەرەستان کاک فوئادیان دێل و ئەسیر کرد. و مالەکەیان پشکنی و هێچیان دەس نە کەوت. ئێوارەی ئەو ڕۆژە من لە دەبیرسانی پەروین ئێعتسامی بۆوم و بۆ ئەو قۆتابی یانە کە نەیاندەتوانی لە ڕۆژدا بێنە مەدرەسە دەرسم دەگوتەوە. مودیری دەبیرستان و معاونەکەی منیان لە پۆل و کەلاس دەرهێنا و وتیان کابرایەک کاری پێتە ولە بەر دەرگای دەبیرەستان چاوەڕوانی تۆیە. کە چوومە بەر دەرگا و کابرام بینی ناسیمەوە و ساواکی بوو، بەلام بە ڕاستی ترسام و شلەژام و نەمزانی چی بلێم. کابرا دەستی گرتم و وتی سەلاو ئاقای رەشاد مستەفا سولتانی چاکی چۆنی ؟ حالتان چۆنە ؟ بمبورە کاتی تۆم گرت منیش حەپەسا بووم و پێم وابوو دەیەوی خۆم بگرێت. لە ترسانا سلاوم کرد و وتم زۆر سپاست دەکەم. کابرای ساوکی وتی نارەحەت مەبە براکەت "ئاغا فوئاد"لای ئێمەیە و دەستوریان داوە کە کاریان پێ یە و ئازاد دەبێ و نێگەران مەبە. ئەمەش کلیلی مالەکەی و چ دەلی و چ فەرمایشیکت هەیە؟منیش وتم نا عەرزێکم نی یە و کلیلەکانم بە نا هومێدی وحەپەسانەوە وەر گرت. کابرا وتی ئێتر کاتت ناگرم و ببورە و دەستی لە گەلم دا و وتی خودا حافیز و خێرا چوە ناو ماشێنیک کە بۆی ئامادە کرابوو. منیش دلم لە مشتمدا بوو وخودا حافیزیم لی کرد. ئێستا چۆن بگەڕیمەوە مال زۆر شتم هەبوو کە بیان شارمەوە. بە هەر جۆرێک بوو گەیشتمە مالەوە برا چکۆلەکانم ئاگادار کرد و هەموویان وەک ئاوی سارد بە سەرو چاویان برێژی لەشی پڕ عاتیفە و گەرمیان سارد بوەوە. و پەژارە و خەمێکی قوول و بێ ئەندازە دایانی گرت، و خەم و پەژارەی منیان دوو

قات کردەوە و خورپە لە دڵمەوە هات. لە ترس ئەوە کە کەمینیان دانە نابێ نەمتوانی شتێک هەڵگرم و لە دەرەوەی ماڵەکە بیشارمەوە و یا تەحویلی ئاشناو کەسێکی بدەم و بەڵام کتێب و نوسراوەی قاچاخم بردە سەر بانی ماڵەکە ودوورم کردنەوە.

بەیانی بە داخ و کەسەرێکی بێ ئەندازە لە خەو هەستاین و هەواڵمان لە وانەی متمانەمان پێ بوو پرسی. لەو شەوەدا ماشینی شەوانەی تاران_ سنە بۆ بەیانی زوو لە چای خانەیەکی نێوان سنە و تاران مسافر دادەبەزێنی کە هاوشارێکیمان بە ناوی ئاغای نەجمەی تاڵەبانی کاک فواد بە کەلبچەکراوی ودێل و ئەسیری دەبینی. کە چوار پێنج ساواکی بە تفەنگەوە خەریکن بۆ تارانی دەبەن. لە گەڵ کاک فوئاد بە ئێشارەی چاو و برۆچاک و چۆنی دەکات و هەواڵەکەی بۆ شار ی سنە هێناوە و تەقریبەن هوموو زانیان و هەواڵەکە وەک شنەی با سنوری شکاند و بڵاو بوەوە. فشار و چاو لیکردنی نەیاران و هەندی خەڵکی تێنەگەیشتوو، دووری گرتن لە ئێمە عەزابی زۆر و قورس بوو. تا دوێنی برادەر و هاڤاڵ بووین و ئەمڕۆئێمەیان نەدەناسی و خۆیان گێل دەکرد و بەلاماندا وەک ئەوەی ناتان ناسین سەریان دادەخست و تێپەڕ دەبوون. لە هەمان کاتدا تاقمێکی نە هێندە زۆریش بە چاوی رێز و ئێحترامەوە دیداریان دەکردین.

لەو سەردەمەدا هەواڵەکە بڵاو بوەوە. هەندی لە هاوڕێ یانی کاک فوئاد بۆ ئەوەی بزانن هەواڵەکە و گرتنی کاک فوئاد درۆستە بە نهێنی دەهاتنە ماڵەکەمان لە خەیابانی بیمارستان لە گەڕەکی قەتارچیان و راستەو خۆ دەیان پرسی. یەکیک لەو هاوڕێ یانە رێبەری زۆر خوشەویست و بە رێز کاک حەمە حسین کەریمی بوو کە هات ودەروازەکەی کوتا وئێمەش دەرگامان کردەوە و کتوپڕ ئەومان بینی بێ ئێرادە فرمێسک لە چاوانمان هاتە خوارەوە. دەستمان لە ملی کرد و بە خێر هاتنمان لی کرد. بەڵام هەناسەمان سوار بوو بوو و بە تاسەوە ماچمان کرد. کاک حوسین پرسیاری کرد و هەواڵی گرتنی کاک فوئادی پێ درا و ئەویش بە هوی هەڵسوڕان و فەعالیەت نهێنی خۆیەوە نەهاتە

ماڵەوە و تەنیا بە سەڵاو و چاکی و چۆنی و لە ئامێز گرتنی ئێمە قەناعەتی هێنا. پەژارە وخەمێکی قورس لە ناو چاوانی دەبینرا و لە دەریای مەندی خەیاڵدا گوم بوو. هەندی پرسیاری کرد ڕۆژی گرتنی کاک فوئاد و لە کوی یە، ئایا شتی لی گیراوە ؟ دەیویست بێتە ماڵەوە وخەمەکانی سووک کات و نەوازش و دڵنەوایی خۆشک و برا چکۆلەکانی کاک فوئاد بدات. دڵمان فرە پڕ و خەمگین بوو وباری قورسی دڵتەنگیمان بە دیتنی ئەو سووک بوو. بە هۆی وەزع و فەعالیەتی سیاسی خۆیەوە ئێتر زۆر ماتڵ نە بوو. خوا حافیزی کرد وئێمەی جێ هێشت و ڕۆیشت. لە درێژایی کۆڵانەکەدا، وەک مرۆڤێکی ماندوو و هێلاک بە ئەسپایی هەنگاوی دەنا و خەم و پەژارە هەموو وجودی داگرتبوو. بیر و فیکری هەر لای ئێمە بوو و جار جار سەری هەڵدەسوڕان و لایە کی دەکردەوە.ئێمەیش شڵەژابووین و بە ڕاستی حەپسابووین. پاش ماوەیەک کە ڕۆیشت و بە هەر هەنگاوێک کە دەینا دەکەوتە سنووری تێپەڕ بوون وتەنیا ترپەی هەنگاوەکانی دەبیسترا زۆری پێ نە چوو وئاخرەکەی کاک حەمەحسین لە پێچی کوڵاندا هەر بە یەکجاری گوم بوو.

کاک فوئاد پاش ئەوەی چوار ساڵ زیندانی کیشاو ئازاد کرا و دەر هات بۆمانی گیڕایەوە کە بە ساواکی یەکانی وتبوو، کلیلی ماڵەکەی تەحویلی مەلەکە بدەن. بەڵام ساواک وای نە کرد و کلیلی ماڵە کەی لە دەبیرستانی پەروین ئێعتسامی تەحویلی من دا.

کاک فوئاد لە هەر جێگایەک دەژیا وەک تاران، بروجرد، مەریوان و سنە نوسراوە و کتێبی مارکسیستی و. .. هەبوو.لە سنە کە گیرا وساواکی یەکان ماڵەکەیان پشکنی هچیان دەس نە کەوت. هەر لەو ماڵەدا کتێبی کلاسیکی مارکسیستی هەبوو کە ئاستی خوێندەواری ساواکی یە کان بەرز نە بوو و نەیادەزانی ئەو کتێبانە کە بە زمانی ئێنگلیزی نوسرابوون چ بوون ؟ و لە گەڵ خۆیان نەیان برد. کاک ئەمین ئەندامی کۆمەڵە بوو و بە باشی دەیزانی کاک فوئاد بە چ شێوەیەک کتێب، دەس نووس و نوسراوەکانی شاردەوەتەوە. سفارشی بۆ کاک ماجید نارد کە بڕوات و ماڵەکە بگەڕێت ونوسراوە و کتێبە کان

شرت و گوم بکات، ماجید ئەو کارەی کرد بەڵام هێچی دەس نە کەوت. ئەمین لە ئاوایی هەزار خانی موعەلیم بوو و هاتەوە بۆ سنە و خۆی ماڵەکەی پشکنی. زۆر نوسراوەی دەس نووسی لە ناو کارتونی ژێر فەرشەکان دۆزی یەوە و لە ژێر یەخچاڵەکەدا چەند کتێبی و. .. دەر هێنا و هەموویانی گواستەوە و لای برد. ماڵەکەمان هەر راگرت و کرێ کەمان دا. کاتێک حوکمی زیندانی درا ئەو وەختە ماڵەکەمان تەحویلی خاوەن ماڵ دایەوە.

10. دیل کردنی کاک فوئاد

10.1 دیل کردنی کاک فوئاد لە شاری سنە

کاک فوئاد لە شاری سنە وەک موعەلیم و دەبیری هونەرستانی سەنعەتی ئێشی دەکرد. سەردەمێک بوولە لایەن پۆلیس و ساواکەوە لە ژێر چاوە دێری و کونترۆڵ دا بوو. لە سەر ئەساس قسەکانی خۆی سێ مانگی ڕەبەق و تەواو ئاگادار بووە کە ئەفرادێکی نە ناسراو بە جل و بەرگی جۆراوجۆرەوە بە شوێنیدا دەڕۆن. لە دیدارەکانیدا هەل و مەرجەکە نا ئاسایی دەبینی. و تا ڕادەیەکی زۆر لە تەعقیب و شوێن هەڵگرتنی ئاگادار بوە. بەڵام کاک فوئاد لە بڕیارە سیاسی یەکانی خۆی قەد پاشگەز نەدەبوەوە. ترسان و ڕاڕا بون لە سیستەمی فیکری و بۆچونیدا مەحاڵ بوو، و بۆ بڕیارەکانی وئەو شتەی ئێمانی پێی بوو لە گیانی دریغی نەدەکرد. ئەگەرچی دەیزانی ئەمڕۆ و سبەی ساواک ئەسیری دەکا و ئەشکنجە و سێدارە و کوشتن چاوەڕوانی دەکا، بەڵام قەد لە سەر باوەڕ و ئێدئولۆژی ڕزگاری بێ بەشان ڕاڕا نەبوو.

10.2 لە زیندانی کۆمیتەی هاوبەشی تاران

کاتێک لە شاری سنە کاک فوئادیان گرت خێرا بەرەو تاران و زیندانی کۆمیتەی هاوبەشی سێ ئۆرگانی ساواک، ژاندارمری و پۆلیس بە ڕێیان کرد. ئەو زیندانە لە ناوەڕاستی شاری تاران هەڵکەوتبوو. بینایەکی زۆر گەروە و بەرز و چەندین دەروازە و درگای ئاشکرا و نهێنی هەبوو. پەلەوەر و باڵندە نەیدەتوانی لەو نزیکانەوە بفڕێ. سەرباز و پۆلیس نیگەهبانی و کێشکیان دەدا. تەنانەت ماشین و دووچەرخەیش کونترۆڵ دەکرا. ئەم زیندانە شوێنیکی تایبەت بۆئوپۆزیسیونی حکومەت و ڕژیمی شا بوو. زیندانێکە بۆ ئەفرادی سیاسی تەرخان کرا بوو کە لە سەر دێلەکە تا هەنگاوێکی نزیک مەرگ کاریان دەکرد و دەیانویست لە زیندانی سیاسی ئێعتراف وەر گرن. بە قەولی جەلادەکان زیندانیەکەیان وەک کەرەسەی خاو چاو لی دەکرد. دەبوا لە سەر ئەو زیندانی یە ئێش و کار کرێت تا بۆ وڵام دانەوە و ئێعتراف و تۆبەکردن پوختە و ئامادەی کرێ.

لە ئەساسدا وەک کارخانە وا بوو. کە کەرەسەی خاویان دەگۆڕی جا ئەگەر بە قیمەتی گیانی هەزاران کەس تەواو بوایە. لەم کارخانە و دزگای پاڵاوتن زۆرتر دەیاتوانی لەش و جسمی زیندانی بگۆڕن ئەگێنا لە باری ئێدئولۆژی یەوە جەلادەکان وسیستەمی حکومەتی شکستیان دەهێنا و سەر نەدەکەوتن. ئەشکەنجە، تەعزیب، ورد کردن، سوکاتەتی، لیدانی تا سنووری مەرگ، خستنە سللولی تەنها، ژووری تاریک، بێ نانی، بێ ئاوی، بەرگری لە خەو و خۆ شورین، و ئەهانە و بێ حورمەتی لە لایەن زیندان وانەکانەوە پێشکەش دەکرا و بەم جۆرە زیندانیان، ورد، پرس و منگەنە دەکرد ودەشکاند. شایانی باسە شکاندنەکان تەنیا لە باری فیزیکی یەوە بوو و زیندانی یەکان زۆربەی هەرە زۆریان لە باری ئێدئولۆژی یەوە قایم و محکەم و لە سەر باوەڕی خۆیان ڕادەوەستان و سەربەرزانە مەقاوەمەت و لە گەڵ مەرگ و نەمان شەڕیان

دەکرد. و لە شەرافەتی شۆڕشگێڕانە و باوڕەکەی خۆیان دیفاعی مێژوویی و سەر بەرزانە یان دەکرد.

مانەوە لە کۆمیتەی هاوبەش و کار لە سەر زیندانی بە وەزعی هەڵسوڕان و بەشداری لە جمو جۆڵی سیاسی و بە میزان و ئاستی دژایەتی زیندانییەکە لە بەرانبەر حکومەت و زۆر شتی ترەوە پەیوەندی هەبوو و گرێ درابوو. ئەوەندە ماتڵیان دەکرد تا هاو بیر و هاو ڕێکخراوەکەی بدۆزنەوە و یان کەسێکی تر لە سەر زیندانی یەکە ،ئێعتراف بکات. لیدان و ئەشکەنجە تا ئاخرین ڕۆژەکانی مانەوە لە زیندانی کۆمیتەی هاوبەش بەر دەوام بوو.

کاک فوئاد لەم مەیدانەو لەژێر ئەشکەنجەی سەدەکانی ناوەڕاست سەربەرزانە مەقاوەمەتی کردو بە هێچ شێوەیەک تەسلیمی کاربەدەستانی زیندان و حکومەتی پاشایەتی و دیکتاتۆری نەبوو. هەموو شتێکی ئێنکار کرد و حاشای لی بوو. دوای کاک فوئاد هێچ کەسێکی تر لە هاوڕێ یا ن و ئەندامانی کۆمەڵە نە گیران. لەم ماوەیەدا خانەوادە ئێزن و ئێجازەیان پێ نەدرا دیداری کەن. پاشان باوکم و دایە بەهیە بە سفارشی سەرهەنگ زەمانی و ... توانیان جارێک کاک فوئاد دیدار کەن . بە هەڵکەوت باوەژنی (دایە کاڵێ) کە لە تاران دەبێ زۆر ئارەزووی دیداری کاک فوئاد دەکات . لە گەڵ یەکێک لە منداڵەکانی ڕاوێژ و تەگبیر دەکات و دەڵین، دەچینە بەر زیندان و داوای دیدار و چاو پێکەوتنی فوئاد دەکەین. ئەگەر ئێزن و ئێجازەیان دا خۆ فوئاد دەبینین و ئەگەریش ئێجازەیان نەدا دەگەڕێینەوە بو کوردستان. کە لە گەڵ کوڕەکەی دەچنە بەر زیندان و داوای دیدار و چاو پێکەوتنی دەکەن کابرای ئەفسەری ساواک یان پۆلیس ڕازی دەبێ و دەڵی باشە، بەڵام تەنیا بیست دەقیقە دەتوانن لە گەڵ فوئاد قسە و باس کەن. ئیتر نازانم شانس یار بوو یا دیداری کاک فوئاد لە لایەن زیندانەوە ئازاد کرابوو.

دایە کاڵێ لەو دیدارە زۆر ڕازی و خۆشحاڵ بوو و وتی کاتێک فوئادم بینی داچەڵەکام. خریکبوو لە سەر خۆم بچم ئەوەندەیان ئازار و ئەشکەنجە کردبوو کە سیما و ڕواڵەتی، گۆڕدرابوو. کز و زەعیف و لاواز و بێ هێز بە حاڵ

دەیتوانی هەنگاو هەڵگرێ وبرێنداریان کردبوو وڕەنگی هەڵپروسقابوو. پێشە و ئێسکەکانی دەم و چاوی دیار بوون. دەستی لە سەر پشتی بوو و لیدانەکە ئازاری بە پشتی گەیاندبوو. ئێمە تاقەتما ن نە هێنا و دەستمان بە گریان کرد و فرمێسک بە خۆڕ لە چاوانمان هاتە خوارەوە. بەڵام فوئاد ڕوحیەی قەوی و ورەی بەرز بوو و کەوتە قسە کردن و هەواڵی دایک، باوک، براو خۆشکەکانی پرسی. هەمیشە زەردەخەنەیەک لە سەر لیوەکانی بوو. ئیسکسووک ودەم بە پێکەنین و ڕەزا شیرین و دەتگوت هێشتا لە سەنگەری خەباتدا شەڕەکەی لە گەڵ دوژمن تەواو نە بووە. نگابانەکان تاو ناتاوێک دەستوری تەواو بونی دیدارەکەیان دەدا. ئێمە دڵمان نەدەهات جێی بێڵین وقەد تاسەی دیدارمان نە شکا و ئەوانیش گوێ یان بە ئێمە نە دا و بە نابەدڵی فوئادمان جێ هێشت.

دایە کاڵێ هەرگیز دڵی بەرایی نەدا، وەزعی جسمی وئەو ئەشکەنجە و لیدان و ئازارانەی کە دەر حەق بە کاک فوئاد کرابوو بۆ دایە بەهیە بگێڕیتەوە و تەنیا لە ورەی بەرزی قسەی دەکرد. پاش چوار مانگ کوشتن و لیدان و ئەشکەنجە کاک فوئادیان بۆ زیندانی قەسر نارد و لەوی بوو. دیداری و چاو پێکەوتنی بۆ دایک و باوک ئازاد کرا. بەڵام خۆشک و برا ساڵیک جارێک، ئەویش لە کاتی نەورۆزدا ئێجازەیان بوو دیداری کەن ولە وی موحاکەمەی دەستی پێکرد.

10.3 لە زیندانی قەسری تاران

لیدان، ئەشکەنجە، تەوهین، منگەنە، سوکایەتی، ژووری تەنها، تەعزیب و فشاری ڕەوانی نەیاتوانی ورەی بەرزی کاک فوئاد بشکێنن. حکومەتی شا و ساواک تەنیا توانیان شوێنی زیندانەکە بگۆڕن، ئەگینا قەد نەیانتوانی ئێرادە و ئێمان و ورەی کاک فوئاد بگۆڕن. کاک فوئاد و زۆر کەسی تر لە زیندانی کۆمیتەی هاوبەش سەربەرزانە بەرەنگاری دوژمنیان کرد و بەرەو زیندانی

قەسر گوێزرانەوە. نەفرەتی زۆری لە ترسنۆکی بوو. مەقاوەمەت و ڕازداری و ورەی بەرزی بەرێزان: سەعید موعینی، شوعیب زەکەریایی و فوئاد مستەفا سوڵتانی و هاوڕێ یانی تری کۆمەڵە گاڵتەی پێ نەدەکرا و وەک ئەفسانە وا بوو. یەکێک لە زیندانی یە سیاسی کانی قەسرکە لە گەڵ ئەواندا زیندان بوو دەیگوت :زیندانی قەسر ئەنگوشتەرێک بوو کە لە دەستی شوعیب و فوئاددا بوو.تا ئەو جێگایە لە بیرم مابێ ئەم ناسراو و بەڕێزانە هاو بەند و هاو زیندانی کاک فوئاد بوون:زاکروس خەسرەوی،ئەبووبەکر مودەرەسی، جەعفەر حەسەن پوور، سولیمان خوڕەمی، ئیرەرجی فەرزاد، شوعیبی زەکەریایی، عبدوڵای موهتەدی، سەعیدی یزدیان، موحەممدی میسری، تەیب عەبباسی ڕوح الّاهی، یوسفی ئەردەڵان، سەعیدی موعینی، عەبە تاران، دوکتور سەدیق نبات چیان، موحسن نەهاوەندی،بیژن چیهرازی و. ..

زیندانی قەسر لە تاران بوو. بە ڕەواڵەت پۆلیس کونترۆڵی دەکرد بەڵام بە یارمەتی ساواک و پیسترین ئەفرادی پۆلیس بە ڕێوە دەچوو. بەند و سلولەکانی ناو زیندان دوور لە یەک نە بوون. پۆلیس زیندانی یەکانی جار و بار دەگواستەوە بۆ زیندانی گشتی و عمومی. زیندانی سیاسی دەیانتوانی لە گەڵ یەکتر بژێن و پێکەوە بن. ساواک بۆیە زیندانی یەکانی بۆ قەسر دەبرد بەو مانایە بوو کە هەموو هەڤاڵ و خەبەر و نهێنی یەکانی کەشف کردووە. ئیتر پێو یست نی یە زیندانی لە کۆمێتەی هاو بەش ڕاگرن. ساواک ئەو پەڕی جەلادی و ئەشکەنجەی دژ بە زیندانی کردبوو ولە هەڵسەنگاندنی دزگای ئەمنیەتی و ساواک دەبوا زیندان بگۆڕدرێ. پرۆسەیەکی تر بۆ زیندانی ڕچاو کرابوو. زیندانی سیاسی دەبوا لەو کاناڵەش تێپەڕ بێ.

لە زیندانی قەسر برینەکان قەتماغە وپەترۆیان دەبەست و ئەزیەت و ئازاری زیندانی سیاسی لە ئاستی کۆمیتەی هاو بەش نە بوو . بەڵام دەیان شێوەی تریان بۆ شکاندنی زیندانی سیاسی بە کار دەهێنا. دوور خستنەوەی زیندانی لە هاو فیکر و سیاسی یەکان و بردنی بۆ ناو زیندانی ئاسایی و عادی لە وانە بوو. زیندانی عادی بریتی لە چارە ڕەش ترین ومەزڵووم ترین مرۆڤی ناو

کۆمەڵگای ئێران بوون و ئەفرادێک بوون کە کۆمەڵگای چینایەتی ئێران بە هەزاران جۆر ئەوانی داغان و ورد و خاش کردبوو،کە لە ڕاستیدا بە جۆرێک قوربانی کۆمەڵگای پڕ لە نابەرابەری، لە ستەم، لەهەڵاواردن و تەبعیز بوون. ئەفرادێک کە ڕێزیان بۆ قانونی پاشایەتی دانەنابوو، ئەفرادێک کە تاوانی گەورەیان کردبوو دزی،فرۆشتن و کڕینی مەوادی موخەدیر،یان قەتڵی نەفسی یان کردبوو.

کاک فوئاد لە زیندانی قەسر وەک ئەستێرەی گەش درەوشا. تەسلیمی زۆرگویی دوژمن نەبوو. سەنگەری خەباتەکەی گۆڕابوو و لە شەرافەت و کەرامەتی مرۆڤایەتی دیفاعی دەکرد. پۆلیس و ساواک بۆ ئەوەی چۆکی پێ دادەن و وردی کەن دوو جار بردیانە ناو زیندانی یە ئاسایی و عادی یەکان. کاک فوئاد هەر دوو جارەکە لە گەڵ هاوڕێ یانی تر مانی گرت و خۆی لە نان خواردن پاراست و ئەوەندە لە سەر داخوازی یەکانی سوور بوو کە توانی جەوی زیندانی عادیش بگۆڕی. لە ناو زیندانی قەسر لە گەڵ هەموو گرووپ و تاقمی سیاسی ئاشنا بوو. لە ماوەیەکی کورتدا تەقریبەن لە گەڵ ڕوحیە و ئاسۆی فیکریان ئاشنا بوو. لە گەڵیان پۆلیمیک و بەحسی سیاسی زۆری کردبوو. لە هەر حاڵدا یەکێک لە خۆشەویست ترین زیندانی سیاسی لە ناو زیندانیە سیاسی یە کانی قەسردا بوو. خاوەن ئۆتۆریتەی بەرز وکاراکتری سیاسی و جیی متمانەی هەمووان و تەنانەت جەماعەتی موجاهیدین بوو.کاک فوئاد هەرگیز ڕێبازی موجاهیدینی قەبوڵ نە بوو، بەڵام بۆ تاکە تاکەی زیندانی یە سیاسی کان ڕێزی هەبوو.

دەبوا باوک و دایک بۆ دیداری کاک فوئاد لە ئاڵمانەوە بێنە مەریوان و سنە و پاشان بەرەو تاران سەفەر کەن. بێدادی و وەحشیگەری زیندان وانەکان و مەحرومیەتی خانەوادەی زیندانی سیاسی لەو دیدارانە بەو پەڕی خۆی گەیشتبوو. کاتێک دەچوینە دیداری ورەی بەرز و هەموو کاتێک دەم بە پێکەنین بوو. جارێکیان لە سنەوە بۆ دیداری ڕویشتمە تاران و بە هەزاران زەحمەت ئێجازەیان دا، زۆر جار دەبوا بە فارسی قسەمان بکردبایە، بەڵام کاک فوئاد لە

کاتی خواحافیزی دەرفەتی پەیدا کرد و بە پەلە وتی ئاگات لە خۆت بی دووهاوپۆلی زانستگات مەحموود ئەخوان بی تەرەف(حماد شیبانی) و حسین مەولودی سەفا لە ژیر ئەشکەنجە و لیدان زۆر شتیان سەبارەت بە تۆ بە ساواک وتوە وبە منیان وت چاک تۆ دەناسن. ئەو دوو کەسە لە زانستگا یەکترمان دەناسی و لە دانشجوە نە ترس و ئازاکانی زانستگای موعەلیمانی تاران بوون. داخوازی یەکانی تەنیا کتێب و جل و بەرگ و... بوو.کتێبی مێژووی کورد و کوردستان، نوسراوەی ئایەتوڵڵە مەردۆخ کوردستانی و زۆر کتێبی تر کە ساواک سانسوری نە کردبوو وەک دیوانی حافزو تەفسیری قورئانی داواکرد و بۆمان برد. کاتێک کەل و پەل و خواردنەکانمان تەحویل دەدا ئەو جەلادانە زۆربەیان دەدزی. کەمتیار و داڵە کەرخۆرەکانی زیندان لە هەوەڵین هێرش هەنگوینەکەیان، لە ناو خۆیاندا بەش وشرت و گوم دەکرد. بە جۆرێک دەیان خوارد و دەیانلستەوە کەدەست بە دەمی نەدەزانی. ماوەیەکی دەخایاند تاکتێبەکانیان تەحویل دەدا. ژووره کانی زیندانی قەسر سێ شکڵ و شێوە یان بوو. ژوور و سلولی تاکە کەسی و زیندانی عمومی بۆ سیاسی یەکان و زیندانی عادی بۆ ئەفرادی تاوانباری غەیرە سیاسی. کاک فوئاد دەورانی زیندانی یەکەی لە هەر کام لەم سێ شکڵە زیندانە تێپەڕ کرد و گوزەراند.

لە لایەن ساواکەوە زیندانی سیاسیان موحاکمە دەکرد و دادگاکە فەرمایشی و داهۆڵ ئاسا بوو. پارێزەرێکیان بۆ دیاری کردبوو، گوایە ئەو پارێزەرە لە زیندانی سیاسی دیفاع دەکات و ناهیڵی مافی پێ شێل کرێ. کاک فوئاد دەیگوت ئەم کارەیان هەر کوت و مت لە تێاتر دە چێ. گەز و قەپان و شایەن و تەرازوو بەدەستی خۆیانەوەیە و هەر شێوە و جۆرێک بیانەوی تیاترەکە دەڕازینەوە و کارگەردانی ئەم تیاترەش ساواکە. بۆ کاک فوئاد دوکتور نیابەتی یان دانابوو کە لە مافی ئەو دیفاع بکات. دوکتور نیابەتی وەکیلی تەسخیری و بە کرێ گیراو و دیاری کراوی رژیمی شا بوو. لەو کاتانەدا ئەمیرعەبباس هویدا سەرۆک وەزیری حکومەتی شا جارێک بە موخالیفینی دەوڵەت و شای گوت "خەراب کار" . ئەم وشە کەوتە دەمی گۆڤار و ڕۆژنامەکان

و بۆ هەموو بابەتێک و بۆ هەموو خولێتە و دەس لە سەر سینگ دانانێک کاوێژیان دەکردەوە و ئەوەی خوازیار و داوای دێمۆکراسی و سەرەتایی ترین مافی ئێنسانی بکردبایە پێیان دەگوت خەراب کار. وای پێ هاتبوو زۆر کەسی ناحاڵی لە کۆمەڵگای ئێران بە ڕووناکبیریان دەگوت خەراب کار. موحاکمەی هەندی لە "خەراب کاران" ، لە تەلەویزیونی حکومەتیدا بە ئاو و تاوەوە بڵاو دەبوەوە. هەزاران تۆمەت و تاوانیان دەخستە پێ ی زیندانی سیاسی و لە پێشڕەوانی خەڵک سیمایەکی سامناک و دڵڕەق و بێ وجدانیان نیشان دەدا و دروست کردبوو.

کاک فوئادیان چەند جار موحاکمە کرد. بەڵام کاتێک باوکم دیداری دوکتور نیابەتی کردبوو نیابەتی لە وڵامدانەوەی پرسیارەکانی ساواک لە کاک فوئاد زۆر ڕازی بوو، دەیگوت تا ئێستا و لە دەورەی ژیانمدا ئاوا نەمدیوە تاوانبار و موتەهەم بتوانی لە خۆی دیفاع بکات و قسەکانی جامیع و مانیع بێ. سکاڵانامە و دیفاعیاتی فوئاد نموونەیە و هاوتای نییە. وتبووی من ئەزمونی زۆرم لە کاری خۆمدا هەیە و بەدەس هێناوە. لە مافی زیندانی یە سیاسییەکان لە هەموو بوارێکی دادگادا دیفاعم کردووە. بەڵام نوسراوە و دیفاعیاتی فوئاد زۆر محکەم و پێویستی بە دیفاعێکی ئاوا نی یە. نمونەی دیفاعیاتی ئاوام تا ئێستا زۆر کەم دیوە. ئەو زۆر تر لە وەی چاوەڕوان دەکرا حەقانیەت و بێ تاوانی خۆی سەلماندوە. دیفاعیاتەکەی ئەوەندە جوان و لێزانانە و قەناعەت هێنەرە کە ناکرێ بایەخی پێ نەدرێ. ئێتر نازانم هەڵویستی دادگا و ڕێکخراوی ئاسایشی میللی(ساواک) چۆن دەبێ ؟؟دوکتور نیابەتی وەکیل و پارێزەری سەر بە رژیمی شا بوو و ساواک بۆ فریوی خەڵک و بنەماڵەی شۆڕشگێڕ و سیاسی یەکان پەروەردەی کردبوو. نیابەتی لاسایی وەکێلێکی پێشڕەو و ئازادیخوازی دەکردەوە و بە رواڵەت لە دیموکراسی دیفاعی دەکرد. گوایە لە ئەساسدا لە زیندانی سیاسی دیفاعی دەکرد. نیابەتی دەوری شوڤاری و جاسوسی یان پێ سپاردبوو. شانۆگەرێکی بە راستی لیهاتوو و تا دڵت بخوازی زیرەک بوو. ئێشی سەرەکی ئەو پەژیوان کردنەوە و رووخاندنی ورەی شۆڕشگێڕان و ئازادی

خوازانی کۆمەڵگای ئێران بوو،لە راستیدا وەکیل و پارێزەری تەسخیری هەر بەشێک لە سیستەمی سامناکی شا و ساواک بوو. کاک فوئاد لە چوار لاپەڕەدا سکاڵانامە ودیفاعیاتی خۆی ئامادە کردبوو. و ئەوەندە شارەزایانە نوسرابوو کە نیابەتی هێنایە قسە وناچار بوو نەزەری خۆی وەک وەکیل بڵێت. پاشان بە باوکمی وتبوو ئەم دیفاعیاتە دەتوانی بێ تاوانی موتەهەم (گومان لیکراو) نیشان بدات. ڕاسپاردە و ئاموژگاری دوکتور نیابەتی بۆ کاک فوئاد تەنیا نووسینی چەند دێڕو جوملەی پەژیوانی بوو و نیابەتی دەویست لە نووسراوکەی کاک فوئاد وەک سەنەد و دێکۆمینت کەڵک وەر گرێت. هاو کات دوو کەس لە ناسراوەکانی باوکم تیمسار مەنسوور پوور و تیمسار مودەڕسی کە سەبارەت بە سەرکوت و شکست پێدانی خەباتی گەلی کورد دژی داگیرکەران، هەڵسوڕاو وفەعال و خزمەتیان دەکرد و ڕاوێژکار و خۆشەویسی شا بوون و لە سیستەمی پاشایەتی و حکۆمەتیدا، پایە و دەسەڵاتی بەرزیان هەبوو، هەمان قسەی نیابەتیان دووپات کردبوەوە و پێشنیاریان دابوو ئەگەر فوئاد پەژیوان بێتەوە هەموو ئەو ساڵانەی کە پارەی لی زەوت کراوە و لە زینداندا بووە ،پارکەی دەدریتەوە و ئێش و شوغڵی فرە باش و موهیمی پێ دەدرێ. تەنانەت چەکی سپی دەدریتی کە بە ئارەزووی خۆی تیدا بنووسی و لە بانک پارە وەر گرێت. ئەم وەعد و پەیمانانە هەمووی بە لای کاک فوئادەوە گاڵتە بە چارەنووسی بێبەشان و چەوساوەکان و پێشێل کردنی مافی ئێسانی مرۆڤ ویاری کردن و سووکایەتی بە ئازادی و دێمۆکراسی بوو.

کاک فوئاد دەیگیڕایەوە کە لە جەلەسەی دادگا و کاتێک موحاکمە دەکرا قازی و دادیار و وەکیلی تەسخیری باویشکیان دەدا و خەو نوچکە دەیانی بردەوە. قەد گوێ یان لە موتەهەم کە ئێمە بوین نەدەگرت. مورەکان و گوپالەکان و بەکرێ گیراوان بڕیاری خۆیان دابوو و تەنیا لە ساڵونی عەدل و داد لە کەمیندا بون کە تای تەرازوەکە لار نەبێتەوە و خوای نە خواستە موحاکمەی زیندانی بێ ئێنسافانە بێ ولە قانوون لا بدا و بە زەرەری "خەراب کار" تەواو بێت. و ڕۆژنامە و ڕادیوکانی بێگانە وتاری سیاسی دژ بە شای ئاریا خودا

بنووسن و بلین. ئەوان بە هەر چەشنێک بوایە لە پڕووپاگاندە و تەبلیغ دژی شا و ساواک بەرگریان دەکرد. کاک فوئاد وتی گەز و مقەس بە دەستی خۆیانەوە بوو و بە هەر جۆرێک بیان ویستایە زیندانی سیاسی مەحکوم دەکرا. ئا لەو فەزایەدا منیان بە چوار ساڵ زیندان مەحکوم کرد و وەک گورگ لوورە لووریان دەهات کە گوایە بەزەیی و ڕەحمیان هاتوەتەوە و دەر حەق بە زیندانی سیاسی دلۆڤان و بەرەحم و میهرەبان بوون.

جارێکیان دەمەو نەۆرۆز بوو و دیدارمان کرد بە ڕاشکاوی و بیٚ پەردە وتی : زەخت و زۆر و فشار بە ئاشکرا و زەق لە ئاستێکی بەرزدا نی یە و نەماوە وکەم بوەتەوە. ڕەنگە بتوانم پاشماوەی زیندانەکەم لە شاری سنە بکێشم و ئیتر دیدارەکان ئاسانتر دەبێتەوە. لە مەسئول و بەر پرسانی زیندان بە نوسراوە داوام کردوە کە بەرەو سنە بە ڕێم کەن. زۆری پیٚ نەچوو کە حکومەتی شا کاک فوئادیان بۆ زیندانی سنە گواستەوە. هەواڵی گەیشتنی کاک فوئاد بۆ زیندانی شاری سنە لە لایەن پۆلیسێکی زیندانەوان کە خەڵکی ئاوایی "بەرقوڕوو" بوو بە خزمێکمان گەیشتبوو. کاتێک هەواڵەکەمان پیٚ گەیشت خەرێک بوو لە خۆشیدا شای مەرگ بین. زیندانی شاری سنە دەورانێکی هەستیار و شکۆدار لە ریبەری و ژیانی سیاسی – کۆمەڵایەتی کاک فوئاد بوو کە توانی ڕێبەری ئێعترازە بەر بڵاوە جەماوەری یە کان بکات.

نامەیەکی کاک فوئاد لەزیندانی قەسری تارانەوە

ڕێکەوتی 0215 2535 لە زیندانی قەسرەوە ،بنکەی ئامۆژگاری ژمارە یەک گرتووخانەی بەشی دوو ژمارەی وێنە .....

ناو و پێناسی خاوەن نامە: محەممەد فوئاد مستەفا سوڵتانی ناوی باوک: محەممەد ڕەشید

قەرار ژمارە و ڕێکەوت ... ناردراو لە ....

برای ئازیزم حسین گیان !

پاش سڵاو ، هیوا دارم سڵامەت و شاد بیت . منیش سڵامەتم و تەنیا نیگەرانیم دووری لە بنەماڵەیە. نامەکەت ڕێکەوتی25 کە ئەگەر هەڵە نەکەم یەکەمین نامەیشت بوو، بە دەستم گەیشت. موژدەی سڵامەتیتان شاد و خوشحاڵی کردم . هەروەها کە لە چاوپێکەوتنی نەورۆزدا پێتانم وت ، نامە نووسینی تۆ ئەگەرچی دوو دێڕی کورتیش بیت و هەواڵی سڵامەتی بنەماڵەی تێدا بیت ، بۆ من زۆر بە نرخ و گرینگە .

کە وایە هەم خۆت و هەم براکانی تر ،هەوڵ بدەن نە پساوە نامەم بۆ بنووسن . ئەمین گیان لەم یەکساڵ و نیوەی زیندانم نامەیەکیشی بە دەستم نە گەیشتوە . لە وەزع و بە سەر هاتی باوکم بنووسن .هەروەها ئەگەر بنەماڵە بیانەوێ بۆ مەریوان کۆچ کەن ،پێویستە هەوڵ بدەن زەوی و زار و مەزراکان نە فرۆشن و دەبی بیگومان ئاگاتان لییان بێ .

لە خزمەتی باوکم و دایکم و دایە کاڵێ و کاک سەعید و براکانی تر و خۆشکەکانم و ئەندامانی بنەماڵە و ئاشنا و دۆستان و ناسیاوان سڵاوم هەیە و ڕێزم پێشکەشە. و بە تایبەت بە باوک و دایکم بڵێن هاتن بە مەبەست و بۆ چاوپێکەوتنی من پێویست ناکا و خۆیان دووچارێ ڕەنج و دەردی سەرێ ئەو هات و چوە سەخت ودژوارە نەکەن .

برات فوئاد

10.4 زیندانی شاری سنه

سیاسەتی ئامریکا لە دەورانی حکومەتی جیمی کارتردا، لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئاڵ و گۆڕی بە سەردا هاتبوو.بە تایبەت بە نسبەت ئێرانەوە ئەم سیاسەتە لە مێدیای جیهانی باس دەکرا. سیاسەتی جیهانی ئامریکا کە لە لایەن کارترەوە باس دەکرا ڕاستەوخۆ مەیدان و دەسەڵات ملهوڕەکان و دیکتارورەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەراستی بەر تەسک دەکردەوە. لەو کاتەدا زیندانی یە سیاسی یە کانی ئێران سیاسەتی ئامریکایان بە گاڵتە ناو نابوو جیمی کراسی. کارتر بە ئاشکرا دەیگوت ئێتر بە دیکتاتور و ملهوڕەکان ئێجازە نادرێ لە مە زۆرتر فەزاحەت و بیشەرمی بار بینن. جیمی کارتر دەیگوت : دیکتاتورەکان دیموکراسی ناپارێزن و موخالفەت و دژایەتی لە گەڵ کمونیزمدا ،بە مانای دیفاع لە ملهوڕی ودیکتاتوری نی یە . کە وابوو وڵاتانی گرێ دراو بە ئامریکا بە نسبەت و دەر حەق بەزیندانی یە سیاسی یە کانیان تا ڕادەیەکی کەم زەنجیرەکانیان شل کردەوە.لەو کاتەوە ئێتر بە ئاشکرا شکەنجە، لیدان، ئەزیەت و بی حورمەتی بە زیندانی سیاسی نەدەکرا.زۆربەی زیندانی یە سیاسی یەکانی تاران خوازیاری گواستنەوە بۆ زیندانی تر کە نزیک بە بنەماڵەکەیان بێت بوون. و داوای گواستنەوەیان کرد.

کەمتر لە ساڵیک لە دەورانی چوار ساڵەی زیندانی کاک فوئاد مابوو کە لە دوای گۆڕانی سیاسەتی ئامریکا بە نسبەت حکومەتی شای ئێرانەوە و قسەکانی کارتر ڕەئیسی جمهوری ئامریکا، زەنجیری زیندانی یە سیاسی یە کان ،تا ڕادەیەک شل بوەوە. وڵاتانی گرێ دراو بە ئامریکا زیندانی سیاسیان بە ئاشکرا و زەق ئەشکەنجە و تەعزیب نەدەکرد. وەزعی دڵتەزین و خراپی زیندانی سیاسی ئێران، لە دونیادا بە شێوەیەکی سەر سوڕهێنەر دەنگی دابوەوە و بۆ حکومەتی شا و دەربارەکەی وساوک ئابڕو چون بوو. لە لایەکەوە ئازادی خوازانی ئێرانی و پارێزەرانی مافی مرۆڤ و حقوقدانەکان، پەردەیان لە سەر

جەنایەتەکانی ساواک هەڵماڵیبوو. لە لایەکی ترەوە سەلیبی سووری جیهانی و بیر و ڕای گشتی دونیا بۆ حکومەتی پاشایەتی و ساواک زۆریان هێنابوو. تا دەهات دەسەڵات و نەفوزی دەربار و شا کەم دەبوەوە و وەک بەفری بەهار بەرگەی تەوژم، هێرش و تینی گەرمای جوڵانەوەی خەڵکی نەدەگرت. ئورگان و کۆمیتەی مافی مرۆڤ، دەورێکی باشی گێڕا و لە هەموو مێدیای جیهان دەنگی ئێعتراز و شەکایەت و نارەزایەتیان سەبارەت بە زیندانی سیاسی لە وڵاتی ئێران دەرهات.

کردەوەی وەحشیانە و ئەشکەنجە و ئێعدام و تیر بارانی زیندانی سیاسی لە ئێران بە ڕادەیەک گەیشتبوو، کە بۆ بیر و ڕای گشتی جیهان مایەی شەرم بوو و قەبووڵ نە دەکرا. دیواری دیکتاتۆری کەوتبوە بەر شاڵاوی رق و تۆڵە و هێرشی خەڵک و پێشڕەوان، و تا دەهات پەرەی دەسەند وحەملە و هێرشیان پێ دەکرد. شا وساواک بێ ئابڕوتر دەبوون، بەڵام کاتێک خەڵک بە ئاگا هاتن، شا و نوێنەرانی پایە بەرزی سیستەمی پاشایەتی پاشەکشەیان کرد و کەوتنە پاڕانەوە و خوڵتەی سەرە مەرگ. پەسا پەسا شابانو فەرەح و شا لە ڕادیو و تلەویزیون، بە قسەی سەمیمانەنەوازشی خەڵکیان دەدا ،و هەموو خەتاکانیان دەخستە پێی مەئمورانی ناحاڵی و گوزارشی بێ ئەساس و متمانەیان بە خەڵک دەدا لەمەودواتر، وا نابێ. بۆ فریوی خەڵکی ئێران دیداری زۆرتر لە ئێمام رەزای مەشهد ،حەزرەتی زینەب لە قوم و چل چرای شیراز دەکرا و توێژ وبەرەی مەلایش بە یارمەتی و ڕێککەوتنی زلهیزەکان، خۆیان و عاباکانیان بۆ ڕفاندنی دەسەڵاتی سیاسی ئامادە دەکرد. و بەو شێوەیە سواری شەپۆلی ڕاپەڕینی خەڵکی بە ئامان هاتووی ئێران بوون. لەو هەل و مەرجەدا، کاک فوئاد لە ساڵی1356(1977) لە زیندانی سنە خۆی دیتەوە. زۆری پێ نە چوو چەند زیندانی سیاسی تری،لەزیندانەکە دیدار کرد ،کە ئەو کاتە وەک زیندانی سیاسی لە زیندانی سنە بوون، و دەورانی مەحکومیەتیان دەکێشا. کاک فوئاد لە گەڵیان و بە یارمەتی ئەوان کاری سیاسی و تەشکیلاتیان دەس پێ کرد. کاک فوئاد هەموو پەیوەندی یەکانی لە گەڵیان پتەو کردەوە. لە زیندانیشدا، هەر لە خەبات

و تێکۆشان بەر دەوام بوو. بۆ باشتر کردن باری ژیانی خۆی و هاوڕێکانی لە بەندیخانەدا مانی گرت و ناڕەزایی دەر بڕی. لە زیندانی سنە هەموو مافیکیان لی زەوت کرابوو. هەروها بە شێوەی نهێنی لە گەڵ هاوڕی زیندانی یەکانی کاری سیاسی و تەشکیلاتی بەر فراوانی دەکرد. پۆلیسی سنە لە ئاستی پۆلیسی تاران دڕەندە و وەحشی نەبوو. پولیس تا ڕادەیەکیی نە زۆر خام و نەزان و گێج و کاس بوون. کاک فوئاد ئەو هەلەی قوستەوە و لە و ماوەیەدا کە لە سنە زیندانی بوو هاوڕێ کانی توانیان دیداری کەن. پۆلیس پێناسی عەکسداریان داوا نەدەکرد ووەک خزم دەکرا داوای چاوپێکەوتنی زیندانی کەیت. هاوڕێ یان ئەدیب وەتەندوست، ئێرەجی فەرزاد، نەسرین و فەریدەو جەمیلی زەکەریایی و... کاک فوئادیان لە زیندانی شاری سنە دیدار کرد.

10.5 مانگرتنی مێژوویی 24 ڕۆژەی زیندانی سنە

هەواڵی مان گرتنەکەی زیندانی یە سیاسی یەکانی شاری سنە گەیشتە مەریوان. زۆر نێگەرانی وەزعی جسمی و سلامەتی زیندانی یەکان بووین. بنەماڵەی رەوشەن توودە، ئێمە ودۆستان و نزیکان بەرەو شاری سنە کەوتنە رێ و لە بەر دەرگای زیندان کۆ بونەوە. زۆربەی بنەماڵەی زیندانی یە زسیاسی یەکانی تریش هاتبون وداوای دیداری کاک فوئاد کرا نەیان دا. ئاخری رازی بوون و بەڵام کاک فوئاد ئەوەندە هێلاک و ماندوو بوو کە نیدەتوانی لە سەر قاچەکانی راوەستێ. کاک حەمە و شەهید حسین چونە ناوەوە و ژێر باڵیان گرت و هێنایانە پشت درگای زیندان. لە کونی درگای زیندانەوە دایە بەهیە کاک فوئادی بینی.

کاتێک نەیانهێشت دایکی کاک فوئاد بچیتە ناو زیندان و کوڕەکەی دیدار کات، گوڕاندی بە سەر زینداوانەکە و ئەم دوو شیعرەی خوێندەوە :

هەر کەس زاڵم بێت ئەوە کاریەتیدایک بۆ رۆڵەی چی قەراریەتی
قرچەی دەرونم بە گاتە فەلەک شێوەن بخاتە دایەرەی مەلەک !

کاک فوئاد و هاوڕێ کانی لە زینداندا بۆ گەیشتن بە ئامانجە بەرزە سیاسی یەکان ،مان گرتنییان وەک ئامێرێک هەڵبژارد. هەموو زیندانەوان و بەرپرسانی زیندان، ساواک و پۆلیس کەوتنە خۆیان کە مان گرتنەکە تووشی شکست کەن و ورەی کاک فوئاد بشکێنن. بەڵام ورە و ئیمانی کاک فوئاد گاڵتەی پێ نەدەکرا. پۆلیس لە هەموو شێوەی ناجوامێرانە کەڵکی وەر گرت و بێ سوود بوو. مان گرتنەکە تا دەهات پەرەی دەسەند و لە دەرەوەی زیندان دەنگی دابوەوە. هەموویان هێلاک، ماندوو و بێ هێزکەوتبوون و هەر کۆڵیان نەدا. زیندانی یە عادی یەکانیش بۆ ماوەی یازدە ڕۆژ بەشداریان کرد و پەیوەس بوون. ساواک و پۆلیس لە بەرانبەر ئێرادەی قایم و پۆڵاینی مان گرتوەکان قەڵغان و سپەریان داخست و ڕێوی ئاسا کەوتنە فڕ و فێڵ و پۆلیس وساواک ناچار بە پاشە کشە کران و دەسەڵاتی پێشویان نەما. کۆمەڵانی خەڵک وەرەیان بەرز بوەوە و کەوتنە جمو جوڵ. خەڵکی حەق شناسی سنە و بە تایبەت بنەماڵەی زیندانی یە سیاسی یەکان و لاوانی پێگەیشتوو و تێگەیشتوو هێچ کۆسپ و هەڕەشە و گوڕەشەیەک نەیتوانی سەر کوتیان کات و بۆ یارمەتیدان و بڵاو بونەوەی هەواڵی باری ناخۆشی سڵامەتی مانگرتوەکان و تەقاندنەوەی هەواڵەکە، و ڕژاندنی ترس و سام لە شاری سنە و هان دانی جەماوەری خەڵک بۆ ڕووخانی ڕژیمی پاشایەتی بڕیایان دا لە ناوبینای دادگوستەری شاری سنە دانیشن و ئێعتساب کەن. پێشڕەوانی شاری سنە ڕژانە خیابان وهەوەڵین ئێعتراز و تەزاهورات دەستی پێکرد. هەواڵەکە وەک بومب تەقیەوە. دەستە دەستە گەنجەکان و زۆر بنەماڵەی تر و خانەوادەی هەموو زیندانی یە سیاسی یە کان لە داد گوستەری سنە دانیشتن. پۆلیس هات و گەمارۆی مەیدانی ئێقباڵی و داد گوستەری دا. لە هەوەڵەوە پۆلیس تەنیا کاریان گەمارۆ بوو. پاشان کە دوو سەعات تێپەڕی و کارمەندەکانی دادگوستەی و قۆتابی یەکانی مەدرەسەکان و خەڵک بۆ ماڵەوە ڕۆیشتن و جەماوەری خەڵک کەم بونەوە. پۆلیس دەستی بە

هێرش کرد و بە لولەی ئاو جەماعەتیان ئاوپرژین کرد و هەموو تەڕ بوون. ئێنجاکەوتنە پەلامار و لیدانی جەماعەت. بە شێوەیەک مەلەکەی خۆشکمان درایە بەر لیدان و کوتەک کە ئەگەر کاک عەبدوڵای دارابی فریا نە کەوتبا، دەست و پێیان دەشکاند و یان بە لیدان و کوتەک لە ژێر دەستی پۆلیسدا دەکوژرا. زۆربەی لایەنگران و خزمانی زیندانی یە سیاسی یەکان کەوتنە بەر لیدانی پۆلیس و سوکایەتی یان پێ کرا. یەکە یەکە و دووان دووان جەماعەتیان گرت. لەو فاسلە دا سی و پێنج کەسیان گرت.

میتینگی بەر دادگوستەری شاری سنە بە ئێبتکار و هەڵسوڕانی چالاکانەی ئەندام ولایەنگرانی کۆمەڵە و بە تایبەت ڕێنوینی یە بە نرخەکانی کاک سەدیق کرا. ڕێک خرا. هاوریێ یانی شۆڕشگێڕ عەبدوڵای دارابی،جەمیل ونەسرین و فەریدە زەکەریایی،حسین پیر خزری، ئەمین وعبدوڵاه و مەلەکەی مستەفا سوڵتانی ، غوڵام وەیسی ،ڕەزای حوجەت ،حەمید مەلوکەلکەلامی وگەنجەئازاکانی شاری سنە و... دەوری دیاریکەر و بەرچاویان هەبوو.تەئسیر و ئاکامی ئەو میتینگە، هەوەڵین ئێعتراز و تەزاهوراتێک بوو کە لە شاری سنە کرا و تەنانەت لە خیابانی فیردەوسی و مەیدانی ئێقباڵ ماشینەکانی حکومەتی و شوشەی بانکەکانیان شکاند.

گیراوەکان بریتی بوون لە : باوکم. دایە بەهیە (ئەمین، حوسین، مەلەکە، ماجید ،کەریم و تەیموور مستەفا سوڵتانی) و چەند کەسی تریان وەک حەمە برا و جەلال کۆنەپۆشی (ڕەشەدێ) ، و... لە نزیک مەریوان و کێوی گاڕان گرت. هەمویان توندی زیندان کران و پاش چەند سەعات باوک و دایکی کاک فوئاد و مەلەکە بە زەمانەت ئازاد کران.

مان گرتنەکە هەر ئێدامەی هەبوو و ڕژیم زۆری بۆ هاتبوو. بە ڕێز کاک سەدیق کەمانگەر پارێزەر و محامی بوو و جار و بار بۆ دیفاع و پەیوەندی لە گەڵ زیندانی یە عادی یەکان دەچوە زیندان و لەو کاناڵەوە کاک فوئادی دیدار دەکرد . و لەو ڕێگاوە هەندی کار و باری تەشکیلاتی کۆمەڵە جی بە جی دەکرا. لەم پرۆسەیەدا کاک سەدیقی کەمانگەر ئەندامی کۆمیتەی حقوقدانانی مرۆڤ و

پارێزەر (مەحامی) و وەکیلی دادگوستەری سنە، کاک عەبدوڵای بابان جێگری فەننی ئوستانداری کرماشان و عەبدوڵڵای مستەفا سوڵتانی دەبیری مەدرەسەکانی مەریوان. پێکەوە بەرەو تاران بە مەبەستی دیداری سەلیبی سووری نێو نەتەویی ، کانوونی پارێزەران و دیداری هەندی کەسایەتی سیاسی ڕۆیشتن. لە تاران بەڕێزان : عەبدولکەریمی لاهیجی بەر پرسی کانوونی پارێزەران،کەریم سەنجابی و سارم الدین سادق وەزیری لە جبهەی میللی، سەحابی، داریوش فروهەر، و کریستیان میشل یان بینی. کریستیان میشل بەڕێوە بەر و بەرپرسی سەلیبی سوور و زیندانیانی سیاسی بوو، کە لە زیندانی قەسر کاک فوئادی دیدار کردبوو و شەخسەن و لە نزیکەوە دەیناسی.کریستیان میشل ناو و پێناس و ژمارە تەلەفون و ئادرەسی خۆی لە سەر کارتێک نووسیبوو کە بە کاک فوئادی دابوو.

بە یارمەتی سارم الدین سادق وەزیری جبهەی میللی کۆبونەوەیەکی بۆ هەواڵنیرەکان پێک هێنا. ولە گەڵ حەڤدە هەواڵنێرو ڕادیوی نێو نەتەوەیی دونیا کونفرانسی مێدیای پێک هێنا. جەناب کەریمی سەنجابی سەبارەت بە مان گرتنی زیندانی یەکانی شاری سنە بە زمانەکانی فرانساو ئێنگلیزی بە شێوەیەکی جیددی قسەو باسی کردو سکاڵانامەی ئێمەی بۆ هەواڵنیرەکان خوێندەوە . کە لەگۆڤاری لۆموند و لە جامی جیهان نمای ڕادیو بێ بێ سی بڵاو بوەوە. ڕادیو بی بی سی ماوەی پازدە دەقیقە لە سەر مانگرتنەکە، خواستەکانی زیندانی یە سیاسی یەکان و هەڵسوکەوتی نوێنەرانی ڕژیمی شا لە کوردستان قسە و باسی کرد . و پاشان وفدەکە توانیان نهزەتی ئازادی و جەنابی سەحابی دیدار کەن .وهەروەها دیداری بەر پرسی سەلیبی سووری تاران کریستیان میشل بکەن .کاک فوئاد کارتەکەی کریستیان میشلی ناردبوە دەرەوە و لای عەبدووڵای برام بوو. کاتێک میشل کارتەکە دەبینی و لەگەڵ عەبدوڵای برام قسە دەکات و بە قسەکانی عەبدوڵاە قەناعەت دێنی سەفەرەکەی بۆ زیندانی شیراز دەخاتە دواوە و بۆ ناسراوانی خۆی لە دەرباری شادا تەلەفون دەکا و هەندی وەعدە وقەولیان لی دەستێنێ . میشل هاتە زیندانی سنە و زیندانی یە کانی

دیدار کرد و پاشان مان گرتوەکان ئیعتساب غەزایان شکاند.لەو کاتانەدا کە زیندانی یە سیاسی یەکانی سنە وەزعی جسمی و باری تەندروستیان لە مەترسیدا بوو عەبدوڵای برام دەچیتە خزمەت دوکتور" فەتحوڵای لوتفوڵا نیژادیان" و داوای دەکا کە زیندانی یەکان لەشیان ماسیوە نوسخەیەک بنوسی تا دەوا و دەرمان بکرێ و فریایان بخات .دوکتور زەردەخەنەیەک دەیگری و وڵام دەداتەوە، قەی ناکا و تەنیا پێیان بڵی خواردنی" تراو "بخون چاک دەبەن و جێگای مەترسی نی یە . دوکتور پاشان وتبوی بەیانی خۆم لە زیندان ئیشم هەیە و دەرفەتێک پەیدا دەکەم و ئەوانیش دیدار دەکەم .دوکتور فەتحوڵاە بۆ دیدار و چاوپێکەوتنی زیندانی یە عادی یەکان و موعایەنە و فەحسیان دەچوە زیندان و لەو کاناڵەوە پەیوەندی لە گەڵ کاک فوئاد دەگرت .جمهوری ئیسلامی شەڕێکی بە سەر خەڵکی تورکەمەن سەحرا داسەپاند وبۆ سەقامگیر کردنی دیکتاتوری مەزهەبی هێرشی نیزامی کرد ولە ئاکامدا هەزاران کەسی سویل وبیدیفاعی کوشت . دوکتور فەتحوڵاە لە پێناو ئامانجە بەرزەکانی مرۆڤایەتی و خزمەت بە برێندارەکانی تورکەمەن سەحرا لە گەڵ کاروانێک لە شۆڕشگیڕانی ئەنترناسیونالیستی کورد کە دەیانەویست فریای خەڵکی تورکەمەن سەحرا بکەون ،لە ڕێگادا بە هۆی پەلە پەل و خێرا ڕویشتنی ڕانندەکەیان ، ماشینەکەیان وەرگەڕا ولە کارەساتێکی دڵتەزیندا گیانی بەخت کرد .

مان گرتن وەک تاکتێکی گونجاو بۆ ئەو سەردەمە کەڵکی لی وەر گیرا. ترس و سام شکا ولە درێژ خایەن تەئسیری ڕاستەوخۆی لە سەر ورە و خەباتی خەڵک دانا. دەسکەوتەکانی ئەو مانگرتنە کە کاک فوئاد ڕێبەری کرد شکانی ترس و سام لە ساواک، پۆلیس، ژاندارمری، زیندان، وبەشداری جەماوەری خەڵک لە هەڵسوڕان و ئێعترازی سیاسی و تەئسیری ڕاستەو خۆ لە سەر زیندانی عادی و هێنانە مەیدان و هان دانی بێ بەشان و چەوساوەکان بۆ ئێعتراز بە سیستەمی پاشایەتی و تەقاندنەوەی جەوی ئێختناق و سەرکوت و پەیوەندی زیندای سیاسی و خەڵک و پڕوپاگاندەی ڕاستەوخۆ دژی ڕژیم وبردنەسەری ئاستی ئێعترازی جەماوەری و دیفاع لە مافی مرۆڤ و پێک هێنانی ڕوحی

یەکیەتی و برایەتی و هاوار و بانگەوازی دەردی هاوبەش و... بوو. کاک فوئاد لە بار هێنان و پەروەردە کردنی ژمارەیەک لە زیندانی یە کان دەوری سەرەکی هەبوو کەپاشان بوون بە کادیرو پێشمەرگە و ئەندامی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە.

لە مانگرتنە مێژوویی کەی شاری سنە دەنگێکی سەرەکی و هاوارێک بەرز دەبوەوە. ئەو دەنگ و هاوارە دەنگێک بۆ سەربەستی، بەرابەری، ئازادی ،ئاشتی و سولح، دامەزرانی سیستەمێکی دێمۆکراتی دوور لە چەوسانەوە و هەڵاواردن و ژیانی شیاوی مرۆڤ بوو.مانگرتنەکە تەشەنەی کردبوو و زیندانی یە عادی یەکانیش پەیوەس بوون و پۆلیس و ساواک ئوقرەیان لی برِا و زەربەیەکی قورسیان لە دەستی شۆرِشگێرِان خوارد. دەسەڵاتی جارانیان نە ما و وەک ماران گستە پێچیان دەدا لە خۆیان. کەوتنە دارِشتنی پیلان و بە هیمەتی هاورِێ یانی بەشدار لە مانگرتنەکە هەمووی پووچەڵ بوەوە. سەرکەوتنی زیندانی یە سیاسی یەکان لە شاری سنە لە گۆڤار و رِۆژنامەکان و رِادیو بێ بێ سی بڵاو بوەوە و لە ئێران دەنگی دایەوە. ئەو سەرکەوتنە مێژوویی یە و مانگرتنی 24 رِۆژە و شکستی ساواک و پۆلیس ورِۆیشتنی شەپۆلی ئێعترازەکەبۆ ناو جەماوەری خەڵک وشکانی ترس وسام و هاتنە مەیدانی لاوان بۆ خەبات دژی حکومەت و سەلماندنی داخوازی زیندانییە سیاسی یەکان و پێک هێنانی پەیوەندی لە نێوان زیندان و دەوەوە، رِێبەری و ئۆتۆریتەی کاک فوئادی بۆ جارێکی تر چەسپاند.

کاتێک پولیس و شارەبانی خزم و کەس و کاری زیندانی یە سیاسی یە کانیان گرت وتوندی بەندیخانەی سنەیان کرد . هەندێکیان دیندار و بیر و باوەرِی ئاێنی یان بوو و بە هەڵکەوت مانگی رِەمەزانیش بوو. کاک فوئاد لەو کاتە ناسک و هەستیارە کە مانگرتنەکە لاواز و بی هێز ی کردبوو ،شەوانە لە خەو هەڵدەستا و نان و چایی بۆ رِۆژوو گرەکان ئامادە دەکرد .و لە کاتی ئێواران و بەربانگدا بەهەمان شێوە لە خزمتیان بوو تا رِۆژووەکانیان بشکێنن .

ڕێز و ئێحترام بۆ بیر و ڕای جیاواز یەکێک لە پڕنسیبە بەرزەکانی کاک فوئاد بوو.

10.6 هەڵویستی گۆڤاری "بەرەو ئازادی"

گۆڤاری بەرەو ئازادی (بسوی ازادی ساڵ1978) ژمارەی4 گەلاویژی 1357 وتارێکی بە زمانی فارسی لە ژێر ناو و نیشانی "مان گرتن و خۆڕاگری زیندانی یە سیاسی یەکانی سنە" چاپ کردبوو.بۆ ئاگاداری، وتارەکە لە لایەن کۆمیتەی پارێزگاری دەسکەوت و پڕنسیبی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات (سوید) لە سپتامبری 1978 وەرگیڕدراوەتە سەر زمانی کوردی. بە ڕێزو خۆشەویست کاک حەسەنی قازی زمانەوان، ئەدیب، نووسەر وسیاسەتمەدارێکی هێژا کە لە سوید پەنابەر بووە وتارەکەی لە زمانی فارسی یەوە بۆ زمانی کوردی تەرجومە کردوەتەوە. دەقی وتار و تەرجومەکەی بە ڕێز کاک حەسەنی قازی بەم شێوەی خوارەوە بوو کە نوسراوە.

- ژیانی دوازدە زیندانی سیاسی کورد لە مەترسی دایە.
- کەس و کاری زیندانی یە کان ،یان گیراون و یان بۆ ئەوەی بە دەست پۆلیسەوە نە بن، ڕایان کردوە و خۆیان شاردوەتەوە.
- خەڵکی سنە هاوپەیوەندی خۆیان لە گەڵ زیندانی یەکان، ڕادەگەیەنن.

لە ماوەیەک لە مەوبەروە 12 کەس لە زیندانی یە سیاسی یەکانی زیندانی پۆلیسی شاری سنە (کورسان) بۆ پڕوتیست لە دژی ئاکاری جانەوەرانە و دڕەندانە و دژی قانوونی کاربەدەستانی زیندان و نە بوونی هێچ چەشنە کەل و پەل و ئێمکانێکی پاک و خاوینی و سڵامەتی و هەروەها لە مەترسیدا بونی ژیانیان نارەزایی خۆیان دەر بڕیوە. زۆر جار چ بە قسە و چ بە نووسین شکایەتیان لە بەڕێوەبەرانی زیندان و عەدلیە کردوە. بەڵام هێچ کەس و هێچ کار بەدەستێک بە دادی ئەوان ڕانەگەیشتوە. لە ڕۆژی 2 ی پووشپەڕ (ژوئەنی 78) زیندانی یەکان بۆ پڕوتیست لە دژی ئەو وەزعە دەس بە مان گرتن

له خواردن دەکەن و ڕادەگەیەنن تا جێ بە جێ کردنی تەواوی داخوازەکانیان، درێژە بە مان گرتن دەدەن. کاربەدەستانی عەدلییە و پۆلیس نەک هەر تۆزقالێکیش سەرنج نادەنە سەر وەزعی وان بەڵکوو بۆ ئەوەی دەنگ وباسی مان گرتنەکە بڵاو نە بێتەوە ڕێگای چاوپێکەوتن و یەکتر دیتنی زیندانی یەکان و کەس وکاریان بە تەواوی دەگرن. ژن و منداڵ و خاو و خێزانی زیندانی یە کان بۆ ئەوەی کار بە دەستانی عەدلییە بە دادیان ڕابگەن ،دەچنە ئەو دایرەیە و لە کوریدۆری هودەی مودەعی عام و لە سەر پلیکانەکانی خانووی عەدلییە هەڵ دەترووشکین. مودەعی عام داوای چاوپێکەوتنی نوێنەری خاو و خێزانی زیندانی یەکان هەر بە بیانوی ئەوەی کە کابرا بەرگی کوردی دەبردایە وەدوایە دەداتەوە و بەو پەڕی شوورەیی و بێ شەرمیەوە دەڵێ :کەسێکی وا بۆ وت و ویژبنێرنە لای من کە شتی لی حاڵی بێ. "مەبەستی بەڕێزیان ئەوە بووە کە هەر کەس بەرگی کوردی دەبەردابێ هێچ تێ ناگا و بۆ ئەمە ناشی قسەی دەگەڵ بکرێ. "

پاش ئەو سەرەڕەقی یە و سووک بزووتنەوەی مودعی عام مەئموورەکانی پۆلیس بێ ئەوەی بە خۆیاندا بشکێنەوە بە باتووم دەگیانی پەنابەرەکانی بەر عەدلییە بەر دەبن و لە شوینی بە ناو "عەدل و داد "دا دەڕەندەترین دیاردەی بێدادی لە دژی ئەو کۆبوونەوە ئاشتی خوازانەیە دەر دەبڕن. ژن و منداڵ و خزمی زیندانی یەکان پێ یان دەڵێن وڵامی دادخوازی ئێمە بە باتووم و زەبر و زەنگ نادریتەوە. بەڵام مەئموورەکان لە ئاکاری جانەوەرانەی خۆیان دەس بەر دار نابن و بە زۆر مەردمەکە لە سەر سەرای عەدلییە وەدیوی دەری دەنین. ئەو کردەوە دەبێتە هوی پرۆتیستی ئەو کەسانە وا لە سەر سەرای پلیکانەکانی خانووی عەدلییەهەڵتroووشکابوون و لە حاست ئێعترازی وانیش مەئموورەکان لە ئاکاری نائێنسانانەی خۆیان دەس نا پارێزن. تەنانەت کار دەگاتە تەقە کردن لە خەڵکی بێ پەسیو و پەنا. ژمارەیەکی زۆر لە زاو و زێزانی زیندانی یەکان و خەڵکی ئاسایی بریندار دەبن. دوای ئەو کارەساتە شەپۆلی تووڕەیی سەرانسەری شاری سنە دەتەنیتەوە و لە میتینگیکدا کە پێک

دێ بڕیارێکی گشتی لە دژی ئەو کردەوە جانەوەرانەی مەئموورەکان پەسند دەکرێ. بە تاوانی ئێعتراز لە دژی ئاکاری مەئموورەکان ژمارەیەکی زۆر لە خەڵک دەگیرین و ئێستا 21 کەس لە کەس و کاری زیندانی یە سیاسی یەکان دراون بە دادگای عەسکەری.

دستەیەک لەخزم و کەس و کاری زیندانی یە سیاسییەکان چونکوو لە شاری سنە تەنانەت دەرەتانی ناردنی تیلگرافیشیان بۆ کاربەدەستانی تر نابێ ،ڕادەکەنەتاران و لەویوە تیلگرافی زۆر بۆ کارگێڕە جیاوازەکان دەنێرن و لەو تیلگرافانەدا باسی ئاکاری جانەوەرانەی مەئموورانی دەکەن و داوای پێ ڕاگەیشتن دەهێنە گۆڕی. بەڵام تاکوو ئێستا ڕۆژنامە دەوڵەتی یەکان تەنانەت دەنگ و باسێکی کورتیشیان لە مەر ئەو کارەساتە بڵاو نەکردوەتەوە. زیندانی یەکان هەروا مان گرتنی خۆیان درێژە پێ دەدەن و چلونایەتی وەزعی وان ڕوون نی یە. هێچ کەس ئاگای لە مەر چارەنووسی وان نی یە. چونکوو کەس وکاری زیندانییەکان یان بۆ خۆشیان گیراون و یان لە ترسی گیران و ئەشکەنجە کردن ڕایان کردوە. خولی مەرگ هەر وا بە سەر هەموو مەڵبەندی کوردستاندا کراوە و قوفڵی بێدەنگی لە هەموو زار و زمانان دراوە.

10.7 بڕیارنامەی خەڵکی سنە

ئێمە مەردمی شاری سنە بە گشتی و ڕووناکبیران و(مامۆستایان و مووچەخوران ،خوێندکاران و قۆتابیان) بە تایبەتی ئەو پەڕی خەفەت و بێزاری خۆمان لەو کارەساتەی کە ڕۆژی شەمو 17 ی پووشپەڕی 1357 هەتاوی (ژووئیەی 78) قەوما ڕادەگەینین. ئێمە لە گەڵ ئەوەی کە شووشە شکاندن و تێکدان تەئید ناکەین، کردەوەی دلڕەقانە و لە خوڕایی پۆلیس کە بە لیدان و تەقە کردن لە خەڵک بوو، بە هوی دنەدانی وان و لە نەتیجەی ئەو کارەدا، هەل و مەرجێکی ناخۆشی پێک هێنا مەحکووم دەکەین.

لە کاتێکدا کە میللەتی ئێران لە سایەی خەباتی بە حەقی خۆیدا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پتر ئازادی یە زەوت کراوەکانی خۆی دەستێنیتەوە و دەگاتە مافی پێ شێل

کراوی خۆی کاربەدەستانی ڕیژیم هێشتا بە شێوەیەکی جانەوەرانە دەگەڵ خەڵک دەبزوونەوە.و ئەو کردەوەی ئەوان جووڵانەوەی ئارام و دروستی سیاسی خەڵکی لە ڕێبازی خۆی لا دەدا و وایان لی دەکا لە حاست وان دیفاع لە خۆیان بکەن.

لە سەرەتای بەیاننامەی جیهانی مافی مرۆڤدا وا هاتووە کە لە ئەساسەوە دەبێ مافی ئێنسانی بە هوی جێ بە جێ کردنی قانوون بپاریزدری، تا وەکوو بنیادەم وەکوو ئاخرین چارەیەک وای لی نەیە کە لە دژی زوڵم و زۆر ڕاپەڕێ.

هەموو دەزانن کە زیندانی یە سیاسی یەکانی شاری سنە لە بەر وەزع و چونیەتی پیس و خراپی ناو زیندان و بێ بەشی لە هەموو ئێمکان و دەرەتانێکی سەرەتایی وەکوو: خوراک، پاک و خاوینی، حەمام، و ئاکاری نا ئێنسانی زیندانەوانەکان و هتد، ماوەی دوو حەوتووە مانیان لە خواردن گرتووە. خاو و خیزانی مەینەت باری زیندانی یە کان بۆ ڕزگاری گیانی ئەوان پەنایان بردە بەر عەدلییە (ئەو بە ناو بنکەی عەدل و دادە) . مودەعی عام لە وڵامی داوخوازی قانوونی و هێمنانەی ئەواندا کوتی : “بڕون دەنا داوای یارمەتی لە هێزی چەکدار دەکەم !".

مەدەعی عام بۆ شەڕی چ کەسانێک هێزی چەکدار بانگ دەکا ؟مشتێک ژن و پیاو و منداڵی دادخواز و بێ پەنا و پەسیو، گەرەک بۆ کوی چووبان جگە لە دادگا ؟پۆلیس لە بنکەی عەدالەتدا، دەگیانی خەڵکی بێ سووچ و تاوان روهات و ئەوانی بە زۆری لیدان و هەڕەشە و تەقە تا قورنەی ماڵەکانیان تاودا و هێندێکیشیانی بە زەبری کوتەک و چوماغ بردە دایرەکانی پۆلیس و لە زیندانی کردن. داخوا ئەمە پێ شێل کردنی قانوون لە جل و پەڵاسی پاریزەری قانووندا بوون نی یە ؟لە چ شوینێکی دونیا وڵامی دادخوازی خەڵکی بێ پەنا، بە لیدان و ریژەوی گوللە دەدەنەوە ؟

ئێستا کە زیندانیانی مان گرتوو لە سەرە مەرگدان و کەس و کاریان سەرکوت کراون و گیراون، ئێمە زۆر بە گورجی جێ بە جێ کردنی ئەو داوایانەی خوارەوە داوا دەکەین.

1- کۆتایی پێدانی مان گرتنی زیندانی یه کان و پێش گرتنی مەرگ و فەوتانیان.

2- ڕێز گرتن له داوخوازه قانوونی یەکانی ئەوان و جێ به جێ کردنی داواکان.

3- پێدانەوەی مافی ئێنسانی زیندانی یه سیاسی یه و ئاسایی یەکان و دابین کردنی شوینێکی ساغ و ئێنسانی بۆ ئەوان و پاراستنی قانوونی مافی مرۆڤ له مەر وان.

4- دەرمان کردنی دەس بێ جێی تەواوی مان گرتووەکان که له باری لەش ساغیان دەمەترسی دایه.

5- بەر دانی تەواوی ئەوانەی وا له کارەساتی ڕۆژی شەمو 17 ی پووشپەڕ گیراون.

6- لیپرسینەوه و تەعقیبی ئاکاری ئەو مەئموورانەی که بوونه هوی کارەساتی پڕ له داخی ئەو ڕۆژە.

ئێمه تا دەست ویڕاگەیشتنی نەتیجەی دوایی له مەر ئەو داوخوازانەی سەرەوه به شێلگیری دەمێنینەوه و دەستەودامێنی تەواوی ڕێکخراوەکانی میللی و ناونەتەوایەتی دەبین.دیاره هەر چەشنه چاوهەڵبواردنێک لەو داوایانەی سەرەوه که ببێته هوی "مەرگی"زیندانی یەکان جینایەتێکه وەباڵ ئەستوی کاربەدەستانی مەسئوول و گەرەک وڵامدەری ئەو کردەوه جانەوەرانه ی خۆیان بن بەرانبەر خەڵک و قانوون. و هەروەها ئەگەر هاتوو ئەو داوایانه دەس به جێ، جێ به جێ نه کرین و بەر و بووی ئەو وەزعه ببیته هوی ڕەد فیعلی رق و توند و تیژی خەڵک، دیسان وەباڵی هەر به ئەستوی کار بەدەسته مەسئولەکانه. - کین ئەوانەی زیندانیان کردوەته چاڵاوێکی تاریک و ڕەش؟

ئێمه له مافی پێ شێل کراوی زیندانی یەکان دیفاع دەکەین!

"بازاڕی یەکان، مامۆستایان، خوێندکاران، قوتابیانی سنه، سەقز و مەریوان"

10.8 داواکانی زیندانی یه سیاسیەکانی سنه

1- نەمانی ئەشکەنجە.
2- باشتر کردنی وەزعی پاک و خاوینی و لەش ساغی لە زینداندا.
3- زیدە کردنی ئەو ڕۆژانەی کە زیندانی یەکان ماوەی حەمام کردنیان هەیە.
4- باشتر کردنی وەزعی خوراک لە باری چەندی و چۆنی.
5- زیدە کردنی ماوەی هەوا گۆڕین لە دەرەوە لە ڕۆژدا.
6- مافی دەکار کردنی ڕادیوی دوو شەپۆلەی هی خویی.
7- ئازاد کردنی هاتنی ڕۆژنامە و چاپەمەنی یەکانی ناو خۆ بۆ زیندان.
8- مافی دەکار کردنی چرای چیشت لینان بۆ گەرم کردنەوەی چیشت.
9- ئێجازەی چاوپێکەوتنی کەس و کار.
10-ناردن و سەردانی دوکتور لە زیندان.
11-پێش گرتن لە سووکایەتی پێ کردن و تەعدا کردن لە زیندانی یەکان.

10.9 ناوی ئەو زیندانی یە سیاسی یانە مانیان گرتووە

- فوئاد ی مستەفا سوڵتانی
2- عوسمانی ڕەوشەن توودە
3- محەممەدی شافیعی
4- توورەجی میرزایی
5-تەییبی روحوڵایی
6- محەممەدی کەعبی
7-یوسفی قورێشی
8- هووشمەندی ڕەوشەن توودە
9-ڕەزا پوور میرزا
10-پەرویزی قەیتانی
11-محەممەدی شاسواری
12-.....

11. ئازادی کاک فوئاد لە زیندان

کاک فوئاد لە میهری 1353 تا میهری 1357 (1978ی زاینی) لەزیندانەکانی : کومیتەی هاو بەش لە تاران و زیندانی قەسر لەتاران و زیندانی سنە وەک موخالیفی ڕژیمی شا و حکومەتی پەهلەوی زیندانی کرا. حوکمی وەک زیندانی سیاسی درا وزیندانی بوو. پاش ماوەی چوار ساڵ لە زیندان لە شاری سنە ئازاد کرا وهاوڕێ یانی کۆمەڵە و خەڵکی ئازادی خوازی سنە و مەریوان پێشوازی بێ وێنە و گەرمیان لی کرد. تەنیا بۆ ماوەی شەوێک لەماڵی من لە گەڕەکی چوار باخی سنە مایەوە. ئەو شەوە و پاش چوار ساڵ دیوارە دەسکردەکان ومیلەکانی زیندان نەما و لە نزیکەوە دیسانەوە عاتیفە وخۆشەویستی و ئێحساسە ناسکەکانی کاک فوئادم هەست کرد. وامدەزانی خەون دەبینم. متمانەم بە ئازادی ئەو ئازیزە نەدەکرد. لە خولیای مێشکم هەر بەر دەرگای زیندان، ئەم شار و ئەو شار، پشت میلەکانی زیندان تێپەڕ دەبوو.لە ناخی دەرونم ئەم شیعرەم دەخوێندەوە

داستانی هێجری من شەرحی بە نووسین ناکرێ

پێت دەڵێم ئازیزم، ئەگەر چاوم بە چاوت کەوتەوە

پێشوازی لە میوانەکان لە پشتەوە توفیق بلە شێخە و ڕەعنا ی هاوسەری
خاتوون بەهیە ی ئەحمەد ئاباد، کاک فوئاد و فایزە

تاسەی دووری یەکەی بۆ من هەر نە شکا ! ئەو شەوە من وکاک فوئاد و کاک کەریم لە پاڵ یەکتردا خەوتین. بەیانی کاک فوئاد لە گەڵ خزم و کەس و کار و ئەو خەڵکەی کە بۆ پێشوازی هاتبوون بەرەو ئاڵمانە گەڕایەوە. لە مەسیری جادەی سنە- مەریوان و لەو جێگایانە دەیان ناسی خەڵکی ناوچە بە پێشواز و پیرای یەوە دەهاتن و حەیوانیان کردە قوربانی و سەر بڕی و پیرۆز باییان پێی گوت. خەڵکی ئاڵمانە لە گەڵ میوانانی خۆشەویست، ئاهەنگیان بۆ گێڕا و هەڵپەڕین. ڕیزی هەڵپەرکێ تێکڵاوێک لە کچان و کوڕانی شۆڕشگێڕ و خەڵکی زەحمەتکێش بوو. پێشوازی و شایی و بەشداری خزم و کەس لە ناوەڕۆکدا ئێعتیراز بە دیکتاتوری پاشایەتی و ئۆرگانە سەرکوتگەرەکانی بوو.پۆل پۆل ودەستە دەستە میوان دەهات و دەڕویشت. لە خۆشیدا، ئەمین و عەبە گورانیان بۆ جەماعەتی هەڵپەرکی کەر دەگوت. کاتێک کاک فوئاد گەیشتە ناو حەوشی

عمارەت هەموو فرمێسکی شادیان ڕشت ! و گریانی کاتی خۆشی وئەسرین بە کوڵ لە چاوان دەهاتە خوارێ. دایە بەهیە گوڵاو و نوقڵ و پارەی بە سەریا ڕشت و لە خۆشیان هەر دەگریا. و ئەم شیعرەی خوێندەوە :

مەردە بووم چ نۆ، زیندە بێمەوە وەک حەزرەت یەعقوب، یوسف دێمەوە

ئازادی لە زیندان و قوربانی کردنی حەیوان لە بەر پێ کاک فوئاد

دایە کاڵێ بە هەمان شێوە شیرینی و پارەی بە سەریا ڕژاند. ئاشپەزەکان بێ ئێستراحەت و بێ وچان ئێشیان دەکرد و بەهەزار حاڵ فریا دەکەوتن. دین دار و بێ دین لە کاک فوئاد پێشوازیان کرد. کاک فوئاد پێشوازی لە هەموو میوانەکان دەکرد وبەرەو پیریانەوە دەچوو. وێنە و عەکسی زۆرم لە کاک فوئاد کە خەریکی پێشوازی لە میوانەکانە گرت. ئەو وێنە و عەکسانەلە ئاستێکی بەر فراوان بڵاو بوەوە وچاپ کران. تەنانەت کرێکارانی ئاڵمانە و

ناوچەی مەریوان كە بۆ بژێوی ژیان وەك كرێكاری فەسڵی و لە ناچاریدا هێزی كاریان لە دەرەوی كوردستان بە نرخی هەرزان دەفرۆشت وبیرەحمانە تاڵان دەكران و دەچەوسانەوە عەكسەكانیان لە تاران،تەوریز وكرماشان و هەرێمی خوزستان و. .. لە سەر دیوار و لە خیابانەكان دیبوو. شایانی باسە كە خەڵكی دێهاتەكانی چوڕ، نەنە، مرگ و دارسیران بە شێوەیەكی تایبەت بەشداری وپێشوازیان كرد. هاورێ یانی گیان بەخت كردوو ئەحا ڕەش، عەبەی باخیشی و لەتیفی نیك پەی دەوری بەرچاویان لە ڕێكخستنی ئەو پێشوازی یە گەرمەدا هەبوو. تەنانەت چڵكاوخۆرەكان، كۆنەپەرەستان و نۆكەرانی ڕژیمی شا لە كاك فوئاد پێشوازیان كرد. كاك مەزەفەری فەرزاد و ماجید موتور بەرقی تایبەتیان بۆ ئەو ئاهەنگە دامەزراند و عمارەت و ماڵی هاوسێ كانی چراخانی و بە گڵۆپ ڕازاندەوە. گڵۆپەكان شەوانە دێمەنی عمارەت و دەور و بەرێان گۆڕابوو و بەزم و شایی هەر دەكرا. ساواكی و بەكرێ گیراوانیش لە ئاڵمانە حازر بوون و خەرێكی شوڤاری و جاسوسی خۆیان بوون. ئەو شایی و ئاهەنگە زیاتر لە دە رۆژی خایاند. چەند رۆژێك بەر لە ئازادی كاك فوئاد خەڵكی شاری مەریوان و دێهاتی دەور و بەر، ئێواران دوای ئێش و كار دەهاتنە ئاڵمانە و بەشداری هەڵپەڕكێ و مەراسمەكەیان دەكرد.

كاك فوئاد بۆ دیداری هەندی لە خزمان دەست پێشخەرێ دەكرد و بە پێچەوانەی داب و نەریتی كۆن ئاڵمانەی بە جێ دەهێشت ودە چوە دیداریان .چەند كەس لە هاوڕێ یان لە دیدارەكانی كاك فوئاد سەریان سوڕ ما و تا ڕادەیە كی زۆریش بە دڵیان نەبوو . كاك فوئاد لە وڵامیاندا وتی كاكە ئێوە بڵندگۆیەكتان دژ بە هەمووما ن ڕۆشن كردووە و من بە دیدارێكی ئاسایی بڵندگۆكەم خاموش كرد وئەو كاناڵەم كە دژی هەمووما ن تەبلیغات و پڕووپاگاندەی دەكرد بە شێوەیەكی ئاسان، داخست .

هەل و مەرج و فەزای سیاسی ئێران تا دەهات بەرەو ڕاپەڕین دەچوو. ڕژیمی سەڵتەنەتی و شا كەوتبوونە باری دیفاعی یەوە و نا ڕاستەوخۆ دەپاڕانەوە. لافاوی شۆڕش و بزووتنەوی جەماوەری و قەیامی خەڵكی ئێران،

زل هێزەکانی ناچار کردبوو کە لەسەر لابردنی شا و هێنانەوەی خومینی سات و سەودای خۆیان بە ئاشکرا بکەن، و شێوەی حکۆمەتی ئێرانیش دیاری کەن. بەرە بەرە بینای حکومەتی ئێران هەرەسی هێنا و مەلاکان لە گەڵ زل هێزەکان، ڕێک کەوتن و زەمینە بۆ هاتنە سەر کاری حکومەتی ئاینی و ئاڵ و گۆڕی دەسەڵات فەراهەم و ساز کرا. خەڵکی کورد لەم وەزعە نوێ و تازەیە، گومانیان کرد و سەریا ن سوڕ ما و کەوتنە بن گۆم. ئازادی بیر و باوڕ و فەزای دێمۆکراتێک و دێمۆکراسی مەزە کرابوو و خەڵک خواست و چاەڕوانیان لەوە زۆرتربوو.

12. خەباتی سیاسی کۆمەڵە پێش ڕووخانی شا

12.1 کونگەرەی یەکەمی کومەلە و بوژاندنەوی تەشکیلات

کاک فوئاد پاش ئازاد بوون، پێشوازی لە میوانەکان و حەسانەوەیەکی کورت لە گەڵ هاوڕی یانی کومەلە پەیوەندی گرتەوە و تەداروکی هەوەڵین کونگەرەی کومەلە یان دیت. هەوڵین کاری لە کونگەرەدا هەڵسەنگاندنی خەباتی کۆمەڵە و هاوڕێ کانی بووە. لە هەڵسوڕانی سیاسی و تێکۆشانی هەندی لە هاوڕێ کانی چ ئەوانەی کە نە گیرابوون وچ ئەوانەی کە گیرابوون و پاشان ئازاد کرابوون و لە دەرەوەی زیندان هەڵدەسوڕان بە تەواوی ناڕازی بووە. بیر لەوە دەکاتەوە لە گەڵ هاوڕێ یانێکی تردا درێژە بە خەبات بدات. ناڕازی ودوو دڵ دەبێ بەڵام پاش ماوەیەک بەحس و لیکۆڵینەوە و ڕەخنەی توند و سەمیمانە لەو

هاوڕێ یانە پەژێوان دەبیتەوە و حازر بە هاو کاری دەبێت. کاک فوئاد سەرەڕرای رەخنە توند و بی بەزەیەکانی لە کەم و کوڕیە سیاسی و تەشکیلاتی یەکانی کومەلە، دیسان نیشانی دایەوە کە هەوینی یەکگرتن و خەباتی هاوبەشی ناو ئەو ڕیکخراوەیە.

بە رهەمی ئەو کونگەرە یە فەعال کردنەوە و بوژاندنەوەی کومەلە لە باری سیاسی و تەشکیلاتی یەوە بوو. جاریکی تر هەموو هاوڕی ێان پەیمانیان نوێ کردەوە بۆ کار و باری سیاسی بڕونەوە ناو کومەلگای هەژار و نەداری کوردستان. سیاسەتەکانی کومەلەی لە ئاستی ئال وگورەکانی ئەوکاتەی کومەلگای ئیراندا، بۆ نموونە ئەگەری ڕووخاندنی رژیمی پاشایەتی یان هاتنە سەرکاری حکومەتێکی نیزامی و یان شۆڕشێکی جەماوەری دیاری کرد.

هەر ئەو سەردەمە بوو بڕیاری پەروەردە کردنی ژەمارەیەک لە کادرەکانی کومەلە لە باری نیزامیەوە لە دەستوری کاری خویان دانرا. مەقەرەکانی "گۆڕەمەڕ" لە سەردەشت ئاکامی ئەو بڕیارانە بوو. پەیوەندی گرتن لە گەڵ تەشکیلاتە هەڵ سوڕاوەکانی ئیرانی و کوردستانی وەکوو کومەلە ی ڕەنجدەران، یەکیەتی نیشتمانی کوردستان، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران و باقی هێزە چەپەکانی ئیران لە دەستوری کار دا دانرا.

کاک فوئاد وەک هەمیشە لە پێشەوەی هەموو هاوڕێ یانی، بڕیارە هاو بەشەکانی کونگەرەی بە کردەوە و عەمەل دەر دەهێنا.

12.2 تاکتیکی پێشوازی لە زیندانییە سیاسییەکان

پێشوازی لە زیندانی یە سیاسی یەکان و ڕێز دانان لەوان و سوخنڕانی بۆ خەڵک و بەشداری لە میتینگ و کۆبونەوەکان، گۆشەیەک لە هەڵسوڕانی سیاسی کاک فوئاد بۆ بار هێنان و پەروەردەکردنی کادیر و بردنە سەرەوەی

ئاستی سیاسی بێ بەشان بوو. کاتێک زیندانی یە سیاسی یەکان ئازاد دەبون خێرا ،پلان و بەرنامەی پێشوازی لەو ان دەبوە ئێشی سەرەکی و خۆی بۆ ماندوو دەکرد. کاتیک هاوڕی یانی سەقز، بۆکان، مەهاباد لە زیندان ئازاد کران وەک میتینگێکی سیاسی- کۆمەڵایەتی لە گەڵ زیندان یەکان دەچوە شارە کانی ئەوان و لەو هەل و مەرجە بۆ ئامانجی سیاسی و ڕوون کردنەوەی خەڵک و پەردە لادان لە سەر سیمای دزێوی حکومەتی پاشایەتی و بار هێنانی پێشڕەوان و جەماوەری خەڵک کەڵکی وەر دەگرت.

پێشوازی گەرم لە بە رێزان کاک شوعیب زەکەریایی و کاک یوسف ئەردەڵان وبەشداری بێ وێنەی جەماوەری خەڵکی کورد تەکان و زەربەیەکی قورس بوو کە کۆنەپاریزان و شا پەرەستانی ترساند. ئەگەرچی ئاغای موفتی زادە بەیانیە و نوسراوەیەکی بڵاو کردبوەوە و وتبوی ئەمانە ئاژاوەیان لە شاردا ناوەتەوە ،ئێمەپێشوازی لە شوعیب زەکەریایی ناکەین. بەڵام پیلانەکەی ئاکامی نەبوو ولە لایەن خەڵکەوە وڵامی پێویستی وەر گرتەوە و خەڵک پێشوازی یەکی هەڵکەوتوو و بێ وێنەیان لە کاک شوعیب و کاک یوسف کرد.

12.3 ڕێکخستنی پێشوازی لە کاک شوعیب زەکەریایی

ساڵی 1347 ی هەتاوی (1968 زاینی) شۆڕشگێڕی قارمان کاک سمایلی شەریف زادە و هاوڕێ کانی دژی حکومەتی شای ئێران و سیستەمەکەی چەکیان هەڵگرت وڕاپەڕین. کاک سمایل ڕێبەر و پێشمەرگەیەکی لیهاتوو و قارەمان بەرەنگاری ئەرتەش و ژاندامری کرد. هەڵسوڕانی سیاسی و خەباتی ئەوان، فەسڵێکی زێڕینە لە مێژووی خەڵکی کوردا. کاک سمایل بە پیلانی حکومەتی شا و کۆنەپەرەستانی کورد لە دارێنەی نزیک شاری بانە شەهید کرا. ئەم ڕووداوە مێژویی یە لە باری سیاسی –کۆمەڵایەتی یەوە لە سەر بیر و

هەڵویستی رووناکبیرانی سەردەم تەئسیری راستەوخۆی دانا. کە شیعر وهونراوەی بەرزی "دارێنە "ی خولقاند. کاک موسلیح لە شیعری دارێنە بە راشکاوی پەردە ی لە سەر تاوانباران و حکومەتی پاشایەتی لا داوە. لە هەمان کاتدا سیمای کاک سمایل و هاورێ کانی و هەستی شۆڕشگیڕانەی لاوانی رادیکاڵ و ئازا و جوڵانەوەی رزگاری خۆاز و خەباتی ساڵەکانی 46 و 47 ی هەتاوی لە کوردستانی رۆژهەڵات باس دەکات.هاوڕێ و رێبەری زۆر خۆشەویست و یەکیک لە دامەزرینەرانی کۆمەڵە موهەندس حەمە حسین کەریمی و هەڤاڵی نزیکی کاک فوئاد ئەو رووداوە دڵتەزینە هەستی بزواندوە. وپارچە شیعرەکەی دارێنەی بە شێوە و سۆزێکی پڕ هەستەوە بە دەنگی خۆی لە کاستێکدا تۆمار کرد کە خێرا لە ناو کۆڕو کۆمەڵی رووناک بیرانی سەرانسەری کوردستان بڵاو بوەوە.

شا و ڕژیمەکەی تەنانەت لە تەرمەکەی کاک سمایل دەترسان. بۆ ئەوەی لە لاپەڕەی مێژوودا گوم بێ و خەڵکی کورد و بێ بەشان چاوترسێن بکات، بە دزیەوە تەرمەکەی لە گۆڕستانی “تایلە “ی شاری سنە ناشت، تا بەو جۆرە لە کەس و کار و هەژارانی کورد بیشارنەوە. کاری نامرۆڤانە و دژ بە خەڵکی کورد، تێکۆشان بۆ شکاندنی کەرامەتی لاوانی شۆڕشگێڕ و خەیانەت بە کورد هەرگیز لە بیر ناچنەوە. وەک دەلین چەمی درۆ سەر چاوەی نزیکە !

کاک فوئاد وەک ئەرکێکی مێژوویی، لە پڕۆگرامێکی تایبەتدا یاد وڕێزێکی لە کاک سمایل شەریف زادە گرت. کاتێک کاک شوعیب لە زیندان ئازاد کرا خەڵکی سنە بۆ قەدردانی بە پێشوازی یەوە رویشتن، خیابانەکانی سنە لە خەڵک پڕ بوو بوو و جمەی دەهات و وەک دەریا شەپۆلی دەدا، کاک فوئاد لە ماڵەکەی من لە گەڕەکی چوار باخی سنە لە گەڵ هاورێیان سەدیقی کەمانگەر، سەید حسین پیر خزرانیان، موسلیح شێخ الاسلامی ،سەید ئەیوب نەبەوی وکەسانێکی تر گەڵاڵە و بەرنامەیەکیان بۆ پێشوازی لە کاک شوعیب و قەدردانی و یادێک لە کاک سمایلی شەریف زادە داڕشت وهەر لەو کۆبونەوەدا وتارێکی گونجاو و سیاسیان ئامادە کرد. کۆبونەوەکە بڕیاری خۆی داو وتارەکەیان تەحویلی

ماجید مستەفا سولتانی دا کە لە سەر قەبری کاک سمایل بیخوێنیتەوە. خەڵکیان بۆ سەر مەزاری شۆڕشگێڕێک کە لە دارێنە بە دەستی حکومەتی شا وساواک و هاوکاری خانەکانی کێوەڕۆ کوژرابوو دەعوەت کرد. لەو مەراسمەدا شوێنی گۆڕەکەیان لە خەڵک ئاشکرا کرد. بەرنامەکە لە لایەن بەرێز کاک عەتا روستەمی موعەلیمی شۆڕشگێڕ و پێشمەرگەی زۆر خۆشەویست بە سرودی ئەی شەهیدان دەستی پێکرد. پاشان کاک ماجید مستەفا سولتانی وتارەکەی کە شیاوی کاک سمایل و هاوڕێ کانی بوو، خویندەوە. ئەو ڕێز لینانە ڕاستەو خۆ پەردەی لە سەر پیلان و خەیانەتی ڕژیمی شا لا برد ولە ناو خەڵکی سنە ڕیسواتری کرد. کاک فوئاد و هاوڕێ یانی بەو پرۆگرامە ئامادە کراوە، قەدردانی بێ وێنەیان لە کاک سمایل گرت، کە وەک ڕێبەر و پێشمەرگە، لە دەورانی دیکتاتوری موتڵەقی شا و ساواک، ڕەچەی شکاند و بێ ڕاڕایی و دوو دڵی بۆ ئازادی و سەر بەستی کورد تێکۆشا و لە گیانی خۆیشی دریغی نەکرد.

12.4 پەیکەرێک لەکاک سمایل و هاوڕێکانی لە گۆڕستانی تایلەی سنە

پەیکەرێک کە لە برونز و پۆڵا لە لایەن ئارشێتیکتەکان و لایەنگرانی کۆمەڵە و جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئینقلاب و بە تایبەت دانشجوەکانی بەشی زانکۆی هونەرە جوانەکانی زانستگای تاران دروست کرابوو، پاشان لە سەر مەزارەکەی کاک سمایل دامەزرا.پەیکەرەکە ئاوێنەی باڵا نوێنی خەباتی چەکدارانەی پێشمەرگە لە دەشت. دارستان و کوێستانەکانی کوردەواری بوو. سیمای لێبڕاوانەی پێشمەرگە، وەری قایمی پارتیزان ،چەک و فیشەکدانی پێشمەرگەو ڕاپەڕین و. ..لە پەیکەرەکە دەباری. لە تەرحی کوللیدا پەیکەرەکە لە سەر نەقشە و خەرێتەی کوردستانی رۆژ هەڵات دانرابوو کە ناوی چوار پێشمەرگەکەیش نوسرابوو و چوار دەست بە مشتی گرێ کراوەوە لە قامەتی پەیکەرەکە دیار بوو و خۆی دەنواند. دەستەکان قورس بوون و هەر دەستێک

سی تا چل کیلو دەبوو. سەکۆیەک کە بەرزایی یەکەی میترێک دەبوو، بە نیشانە و رەمزی شاخ و داخی کوردستان تەراحی کرابوو کە لە تۆپۆلۆژی کێوەکانی ناوچەی سەردەشت و سنووری دەسکرد ئێلهام وەر گیرابوو.کێوەکان لە بۆتۆن دروست کرابوون. ناوی پێشمەرگەکان کە لە دارێنە شەهید کران لە سەر لەوحەیەک نوسرابوو : 1- کاک سمایل شەریف زادە 2- کاک عومەر 3 - کاک مستەفا 4 - کاک مەحەمدی شاتمانی(سەردەشت)

هاورێ کانی کاک سمایل سەرجەم هەشت کەس بوون و مەلا مەحمودی زەنگنە (قۆڵغە تە پە) یەکێک لە وانە بووە کە لە شوینێکی تر شەهید بووە و لە مەهاباد نیژراوە. دوو کەسی تریان یانی کوێخا شەریف و مەحەمەد (برای ژنەکەی کوێخاشەریف) لە گەڵ ساواک، ژاندارمری، ئەرتەش، دەرەبەگ و خانەکانی کێوەڕۆ ی بانە بە نهێنی تێکەڵ بوون و هاوکاری و جاسوسییان بۆ دوژمن کردووە ولەدارینە خەیانەتیان بە شۆڕشگێڕان کرد.

کویخا شەریفی خاین بە دەستی کومەلە لە ئاوایی بەلەجەری سەقز لە بەهاری 1360 دا بە سەزای خۆی گەیشت.

کاتێک جمهوی ئێسلامی دەسەڵاتی سیاسی خەڵکی ڕفاند و دیکتاتۆری دامەزراند و شارەکانی کوردستانێ گەمارۆ دا و هێزی پێشمەرگەی دەرپەڕاند و لە هەر شارێکی کوردستان حەمامی خوێنی دروست کرد ،ناجۆامێرانە پەیکەرەکەی ورد و خاش و نابود کرد. و بولدزیری بە سەر پەیکەرەکەدا هێنا و ئێتر نازانم ئایا ئاسەواری ماوە؟ چاوەڕوان دەکرا کاتێک ناوەندی کۆمەڵە لە نزیک ماوەت بوو، بە هەمان شێوە لە بەڕێز خانەی موعینی کە لە گۆڕستانی شاری ماوت نێژراوە قەدر دانی و یادێکی بکردبایە. کاتێک بۆ سەردانی کاک عەبدوڵڵەی برام ڕۆیشتمە شاری ماوەت بەیەکەوە دیداری مەزار و گۆڕی کاک خانەمان کرد .

13. جەرەیان و هێزە سیاسی یەکان لە دەورانی دیکتاتوری شا و دیکتاتوری جمهوری ئێسلامی

دەورانی ڕژیمی شا دەورانێکی دەسەڵاتداری سیستەماتێکی ساواک و ئەرتەشی شا بوو.کونترۆڵی ساواک بەسەر هەموو تاقم، توێژ و چینێک ئەوەندە زەق و بەر چاو بوو کە خەڵک لە سێبەری خۆی دەترسا. لە کوردستان ئەو کونترۆڵ و دیکتاتوری یە بێ پەردە و ئاشکرا بوو. موعەلیمی زانا و خوێندەوار دوکتور و موهەندسی کەشاوەرزی، دوکتوری دەوا و دەرمان ،کارمەندی پسپۆڕ و کارزان و. .. لە هەموو شار و شارۆچکەکانی کوردستان زۆرکەم بوون، بەڵام ئەوەی زۆر بوو پولیس،ژاندارمری، ساواکی و پادەگانی نێزامی و ڕوکنی دووی ئەرتەش بوو.کاری سیاسی لە دەورانی دیکتاتوری شا سەرجەم شێوەی نهێنی هەبوو، و جاسوسی و شناسایی ڕووناک بیران و مرۆڤی تێگەیشتوو، ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕ لە لایەن ساواکەوە بە ئاسانی دەکرا و زوو دەسگیر و زیندانی دەکران. خەباتی سیاسی و چەکداری لە دەورانی دیکتاتوری شادا، زۆرتر لە حاڵەتی دیفاعی، نهێنی و ژێرزەمینیدا، بوو.جگە لە بزووتنەوەی بەرێز کاک سمایلی شەریف زادە و هاوڕێ کانێ و خەباتێکی تری چەکداری کزولاواز لە لهونی هەورامان خەباتی ئاشکرا و چەکداری لە مێژووی کوردستانی ڕۆژ هەڵات نە بووە. لیرە مەبەستم ئێعتراز و شۆڕشی جووتیارانی ناوچە جۆراوجۆرەکانی کوردستان دژی سیستەمی فێئودالیسم و دەرەبەگایەتی نی یە. مەبەستم جەرەیانی سیاسی ڕادیکاڵ کە بەرژەوەند و مافی زۆربەی هەرە زۆری کۆمەڵگای کوردستان ،یانی کرێکار و زەحمەتکێشێ لە پلاتفورم و بەرنامەی خۆی داناوە .

کۆمەڵە و دیموکرات لە کۆنەوە خەرێکی خەبات دژی ڕژیمی شا بوون. ئەزمون وتەجروبەو خەیاتی سیاسی دیموکرات بە هوی کۆماری مەهابادەوە،

کۆنتر و تەجروبەی کاری تەشکیلاتیان زۆرتر بوو. یانی خەڵکی کورد شێوە کار و هەڵسۆڕانی سیاسی کۆمەڵە و دیموکراتیان دەناسی. حەرەکەتی مەزهەبی و ئێسلامی لە سەر وبەندی بە دەسەڵات گەیشتنی مەلاکانی ئێران خۆی نیشان دا.لە هەندی کۆڕ و کۆمەڵی حوجرە و مزگەوتەکاندا مەلای شەریف وئازادیخوازو موسڵمان هەبوون کە هەستی کوردایەتی و میللی یان پتەو تر و بەرزتر لە هەستی ئاینی بوو. ئەوان زۆرتر قسە و باسەکانیان سەبارەت بە زوڵم و زۆرێک بوو کە دیکتاتوری شا بە سەر خەڵکی کوردا دایسەپاندبوو و بانگەوازیان بۆ ئازادی و ڕزگاری کورد دەکرد.تەنانەت دیوانی شاعیرانی کورد کە قەدەغە وقاچاغ کرابوو دەخوێندەوە و بە جۆریک خوێندنی زمانی کوردیان پەرە پێی دەدا، و بۆ سەربەرزی و ئازادی کورد بیریان دەکردەوە و لە بزووتنەوەی گەلی کورد دژی چەوسانەوە و بی عەدالەتی و لابردنی ستەمی میللی، بەشداریان کرد .

13.1 جوڵانەوەی مەزهەبی- ئێسلامی لە سنەو مەریوان

پاش ڕووخانی شاو هاتنە سەر کارێ مەلاکان لە تاران و قوم حەرەکەتی مەزهەبی لە مەریوان،کە زۆریش بێ ئۆتوریتەو لاواز بوودەستی بە پڕوپاگاندەی ئێسلامێک کرد کە پازدە سەدە لەمەو پێش، ئەرکی مێژوویی خۆی تەواو کردبوو. ڕێبەرانی ئەم جەرەیانە خۆشەویست و خاوەن وەزنی سیاسی نە بوون و تا ڕادەیەکی زۆریش لە گەڵ رژیمی شاو حیزبی ڕەستاخیز هەڵسوڕان و بە شێوەی جۆراوجۆر تێکەڵ بوون. ئەوان لە مەزهەب بۆفرێوی جەماوەری خەڵک کەڵکیان وەرگرت و تا ڕووخانی شا کاری سیاسیان نەکردبوو. بە زووترین کات لە گەڵ عەشایر و فێئودال و توێژی لومپینی شار خۆیان ڕێک خست و نوێنەرایەتی بەرەی دواکەوتووترین فیکری ڕاستی سیاسیان وەئەستو

گرت. خاڵە هاو بەشەکانی هەموو بونیاد گەرایان، دژایەتی لە گەڵ نوێخوازی و سیکولاریسمە. کۆمەڵێک دەستەواژەی لە کارکەوتوو و کۆنەباویان بۆ خەڵک دووپات دەکردەوە، کە لە گەڵ دەرد و مەینەتی جەماوەری خەڵک یەکیان نەدەگرتەوە. قسەو ئامۆژگاری یەکانیان زۆر ڕوپایی و هی دەورانی کۆنی مزگەوتەکانی ئێسلامی عەرەبستان بوون. لە تەبلیغی ڕۆژانەیان، لە زوڵم و زۆرێک کە کۆمەڵگای سوننەتی بە سەر ژنان کە نێوەی کۆمەڵن، دایسەپاندبوو،قسە یەکیان نەبوو و بە ئەنقەست سکوتیان دەکرد.

لە گەڵ مودرنیزمی دونیا و گەشە و تەکامولی لە ڕادەبەدەری تکنیک نامۆ و بێگانە بوون. لە گەڵ دیمۆکراسی کێشەیان هەبوو و بۆیان تەحەمول نەدەکرا و هەموو ڕێچکە و ڕێبازێکی تری فیکریان ڕەد دەکردەوە و لە عەمەلدا بونیادگەرا و فوندامینتالیست بوون. بە تایبەت لە تەیفی چەپی ئاڵوز و یەک نە گرتوی ئێران کەڵکیان وەر گرت. وئێسلامیزمی سەرەڕۆیان بانگەواز دەکرد. بە شوێن ڕچەی وەهابی گەری، « وەهابیسم » و سەلەفیدا، دەچوون کە دوو سکتی تۆخ و زۆر دەمار گرژێ عەرەبستانن.تەنیا قورئان و حەدیسیان قەبووڵە . جیاوازی یەکی بەرچاویان نی یە. بەڵام سەلەفی یەکان تەرجومەیەکی سیاسیان لە قورئان هەیە. لە فەلسەفەی فیکریان و بۆ پێک هێنانی شورا، هەر کەسێک دەتوانی ئێمام بیت . هەر دوو سیکت لایەنگرانی ئائینی شیعە بە کافر دەناسن و زۆر دژی بزاڤی سۆفی گەری ، قادری(دەرویش) و شێخایەتین . ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە ،دامەزرینەری مەکتەبی قورئان لە مەریوان، سنە و سەقز بوو و خوازیاری دامەزراندنی دەوڵەتێکی تێۆکراسی (دین سالاری یانی دین و دەوڵەت تێکەڵ بێت) لە ئێران بوو کە کوردستانیش لە ژێر چەپۆکە و دەسەڵاتی جمهوری ئێسلامیدا بێت. پێی وابوو دەکرێ خۆی خومینی سوننی یەکان لە کوردستان بێ.مەکتەبی قورئانی مەریوان لە لایەن هەندێک کەسەوە واتە فەتتاح حیدەری، ڕەحمان حیدەری، خوسرەوی، برایانی حەلاق، ئەنوەر خوسرەوی، محەمەد ئەمین نیکخوا، محەمد سالەح ڕەشیدی، ئەحمەد حەیدەری بالکی، محەمەد ئەمین کانی سانانی بەرپرسی ئەو کاتەی سپای پاسداران ... ڕێبەری دەکرا. تەشکیلاتی پێشمەرگەی موسڵمان و هەندی شێخ وفیئودال و بەگی چکمە ڕەقی کۆنە

ساواکی ناوچە بە بۆنەی هاتنەوەی پاسدارە کان و بە کریٚ گیراوان بۆ کوشتار و زۆڵم و زۆر، سەریان راست کردەوە. بەتایبەت گۆپاڵبەدەستەکانیان کە بریتی بوون لە؛ محەمد کۆنە پیرا، سەعید تەکیەخوا، شارۆخ سرایداری، عەبدوول مووسکی، محەمد بەراری و ... لە شاری مەریواندا تەزاهوراتیان رێکخست و پێشوازیان لە پاسدارەکان کرد و لە شەقامە کانی مەریواندا بۆ هاتنەوەی پاسدارەکان سینە یان کوتا و شیعاریان دا .

خۆش باوەڕی و متمانەیەک کە ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە و لایەنگرانی بە مەلاکانی تازە بە دەسەڵات گەیشتوو لە خۆیانیان نیشان دەدا و لە هەر میتینگ و کۆبونەوەیەکی کوردا ئاغای موفتی زادە خێرا دەستی بۆ باخەڵ و گیرفان دەبرد و دەیگوت کاغەزی خودموختاری یەکە لە باخەڵم دایە بێزاری و دڵ ساردی و نائومێدی دەخولقاند. "سەلی عەلا موحەممد خومینی و کاک ئەحمەد" یەکیک لە شیعارەکانی لاینگران و ئەندامانی مەکتەبی قورئان بوو.

کوردستان گەمارۆی ئابوری و نیزامی درابوو شاری سنە لە ژێر ئاگری تانک و تۆپ و خومپارە و تەقەی هەوایی هیلۆکۆپترەکاندا دەسوتا تازە ئاغای موفتی زادە دەیویست مەلاکان لای خەڵکی کورد خۆشەویست بکاو خەڵکیش سەریان بۆ سەر بڕین ئامادە کەن. دیدارەکانی ئاغای موفتی زادە لە تاران و قوم کە خومینی و دار و دەستەکەی رێزێکی عەجایەب و تایبەتیان لی نە گرت و نەیان هێشت سوخنڕانی بکات وڵامێکی ئاشکرای مەلاکان بۆ کێشە و مافی رەوای خەڵکی کورد بوو. و تازە جمهوری ئێسلامی ئەو هەموو سازش و رێک کەوتنانەی جەناب موفتی زادە یان پیٚ کەم بوو و دەیانگوت فارس و تورک و کورد و عەرەب جیاوازی و فەرقیان نی یە و بەم دوو وشە و بەم دوو کەلیمەیە "هەموو موسڵمانین "گاڵتەیان بە کەرامەت و مافی ئێنسانی و ستەمی نەتەوایەتی کورد دەکرد. بە جۆرێک کە تەنانەت کاک ئەحمەد لە سەنگەری دیپلۆماسیشدا پیس دۆڕاندبووی. هەڵویستی مەلا ریشدار و بیٚ ریشەکان دەبوا دەرسی عیبرەتێک بۆ کاک ئەحمەد بوایە کە چی هەر خۆش باوەڕ بوو و لە باتی ئەوەی پشتیوانی لە ئازادیخوازان و هێزی رادیکاڵی کورد بکا و یارمەتیان بدا هەر چاوی بڕیبوە دەستی ئێمامی موستەزعەفان. کاتێک ئایەتوڵاە خومینی فەرمووی

ئێقتساد و ئابوری هی گوێ درێژە، ئێترسانسور لە سەر ئازادی بیر و باوەڕ داسەپا و ئەمە ڕاستەوخۆ هەڕەشە لە ئازادی خوازان ودیموکراسی بوو. ئایا ئازیزانێک کە لە شەڕی داسەپاو بە سەر خەڵکی شاری سنەدا.لە نەورۆز خوێناوی 59 ی هەتاوی شەهید بوون و بنەماڵەکانیان لە بەر ئاگری شەڕ نەیاندەتوانی شەهیدەکانیان بۆ قەبرستان بەرن و لە ناچاریدا لە حەوشێ ماڵەکانیان ئەسپەردەیان دەکردن بەڵگە و سەند و مەدرەک نە بوون کە جمهوری ئێسلامی دژی دیموکراسی و ئازادی و سەربەستی و رزگاری کوردە ؟ ! و بی پەردە و بە راشکاوی شەڕ دەفرۆشی. ئایا کوشتنی جوانەمەرگەکان و کادیر و ئەندامانی کۆمەڵە بە ڕێزان: حسین پیرخزری، ئەمین و حسین مستەفا سوڵتانی لە مەریوان وقارەمانانی فرۆکە خانەی سنە و یەکێک لە وانە بە رێز ناسری سەلیمی کە وەک چنار سەر بەرزانە راوەستا و خەڵتانی خوێن کرا و کوشتنی بە رێزان ئەحسەنی ناهید و شەهریاری ناهید کە هەر دووکیان لە زانستگا خەریکی تەواو کردنی دەورەی موهەندسی و دوکتوری بوون و بە برینداری، دێل و ئەسیر کرابوون ماهیەت و هەڵویستی گەڵاو و پیسی جمهوری ئێسلامی نیشان نە ئە دا؟! ئاغای جهانگیر ڕەزمی کە عەکاس بوە چەند پەردە وێنەی لە تیرباران کردنی یازدە کورد لە فرۆکەخانەی شاری سنە هەڵگرتوە و بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ ناوی عەکاس هەر بە نهێنی مایەوە و پاشان ئاشکرا کرا و ئەو عەکسانە وەک ڕەمزی بەرەنگاری و ڕاوەستانی گەلی کورد لە بەرانبەر دوژمندا ،سنووری دونیای بەزاند و شکاند وئێستا یەکێک لە سمبولەکانی خەباتی بی وچانی میللەتی کوردە . هەر بە خاتر ئەو عەکسانە بەڕێز جهانگیر ڕەزمی خەڵاتی پۆلیتزری وەر گرت . خەڵخاڵی جەلادی جمهوری ئێسلامی لە مەحاکمەی براکانی ناهید سێ(3)تاوانی بۆ دیاری کردبون تاوانی یەک ،کورد بوون تاوانی دوو سونی بوون و تاوانی سێ دانشجو بوون .وکاتێک دایکیان بۆ وەر گرتنەوەی تەرمی کوڕەکانی ڕویشتبوو،پاسدارەکان بۆ تەرمی هەر کامیان و لە باتی ئەو فیشەکانە کە نرابوو بەهەر کام لەو قارەمانانە پێنج هەزار تمەنیان داوا کردبوو . ئایا کوشتنی شۆڕشگیڕێک وەک خانم" شەهین باوەفا " لە

نەخۆشخانەی شاری سنەکە لە هێچ گیان فیدایی و یارمەتی و خزمەتێک بە هەژارانی کورد دریغی نەکرد ماهیەتی ڕژیمی ئیسلامی نیشان نەدەدا؟ئایا ئیعدامی دوو خۆشکی شۆڕشگێڕی شاری سەقز لە کازیوەی پێنجی شەهریوەری 1359 ی هەتاوی بەڕێزان: "نەسرین کەعبی" و "شەهلا کەعبی" بە تاوانی سەربەستی و خزمەت بە خەڵکی ئازادیخوازی سەقز و یارمەتی کوردی زوڵم لیکراو هەڵویستی فاشیستی جمهوری ئیسلامی دەرحەق بە نەتەوەی کورد نیشان نەدەدا؟ ئایا تیربارانی شۆڕشگیڕ"فەزیلەت دارایی" خەڵکی شاری سەقز بی لیپرسینەوە و موحاکمە بە تاوانی دیفاع لە هەژارانی کورد سیما وکردەوەی وەحشیانەی جمهوری ئیسلامی نیشان نەدەدا؟ بۆ ئاگاداری هەموو گەلی کورد ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە تەنانەت لە باری ئینسانی و ئێخلاقی یەوە لە مەراسمی سەرەخۆشی هێچ کام لە گیان بەخت کردووانی شارەکانی کوردستان کە بە دەستی قەسابە خوێن ریژ ەکانی جمهوری ئیسلامی ولە وانە شێخ سادقی خاڵخاڵی و بە دەستوری ئاغای خومینی کوژران بەشداری نە کرد و تەنانەت ئەو جەنایەت و کوشتارانەی کە لە کرماشان، سنە، مەریوان، سەقز، بانە، مەهاباد ،پاوە، کامیاران دیواندەرە، شنۆ، نەغەدە و. . کرابوو مەحکومی نەکرد و بە پێچەوانە و بۆ دیفاع لە جمهوری ئیسلامی و مەجلیسی خبرەگان و دژایەتی لە گەڵ شۆڕشگیڕانی کورد لە مەراسم و سەرەخۆشی ئاغای تاڵەقانی بەشداری کرد .

خەڵکی کورد دەیەوی بزانی ،وەڵامی پەیڕەوان و لایەنگرانی ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە لە بەرانبەر مێژوودا چیً یە ؟؟ وت و ویژی ئۆریانا فالانچی ڕۆژنامە وانی ئیتالیایی، لە گەڵ ئاغای خومینی وەک سەنەد و دیکۆمینت ماوە کە خومینی دەستوری هەموو جەنایەتەکان، کوشتارەکان و ئێعدامە کانی کوردستانی داوە. وهەموو ئازادیخوازان و شەهیدانی قارەمان و خۆشەویست و بیً تاوانی کورد بە کافر ناو دەبا. و بە ڕاشکاویً و بیً پەردە ئیعترافی لە سەر خوینڕشتن و کوشتنی ئازادیخوازانی کورد کردووە وگومانی نەبووە و مسۆگەر بووە کە هەڵویست و کردەوە جەنایەتکارانەکەی عەدالەتی ئیسلامی

بووە. هەموو کۆڕ و کۆمەڵی ئاینی و دینی لە کوردستان بە نامە و تەلگراف موخالیفەت و ئێعترازی خۆیان بە حوزووری پاسدارەکان لە شارەکانی کوردستان دەر بڕی و داوایان لە جەناب خومینی و جمهوری ئێسلامی کرد کە لەوە زیاتر ئێجازە بە پاسدارانی ئێسلامی نەدەن کە جەنایەتی زۆرتر بکەن، و پێویستە کوردستان بە جێ بێڵن. نوێنەران و کۆڕ و کۆمەڵی ئاینی لە شاری مەریوان هێچ چەشنە ئێعترازێکیان بە جمهوری ئێسلامی نە کرد و تەنانەت هەڵویستی ئێنسانی و شەرافەتمەندانەیان نەبوو و سەبارەت بە کوشتار و ئێعدامی ئازادیخوازانی کورد لە مەریوان سکوتیان کرد. و بە شێوەیەکێ شەرمیونانە و فیڵبازانە هەموو جەنایەتەکانیان تەئێد و پەسەند کرد. گەمارۆی ئابوری، تەوهین و بێ حورمەتی بە کورد، پێ شێل کردنی هەموو مافەکانی و بێ بەش و مەحروم کردنی کورد لە فێر بوونی زمانی دایکی (کوردی) ئەمانە بەڵگە و دوکۆمینت نە بوون ؟؟ جەنایەتەکانی جمهوری ئێسلامی لە پاوە. نەوسود، کرماشان، سەقز، بۆکان، مەهاباد، شنۆ، بانە و کامیاران لە جیهان دەنگی دابوەوە و هێشتا کاک ئەحمە تێنەگە یشتبوو کە بە ئامڕازی دین و مەزهەب کورد قەڵاچۆ و کوشتار دەکرێ !جەولەکانی ئاغای موڤتی زادە بۆ شارەکانی کوردستان، سەقز، بانە، بۆکان، مەریوان و مەهاباد ودژایەتی و ژەهر پژێنی ئەو دەر حەق بە ئازادی خوازان و ڕووناک بیرانی کورد ناکۆکی یەکانی قووڵ و قووڵتر دەکردەوە. لە سەرەتای رووخای رژیمی شاوە، کۆنەپەرەستان بە پەلە دەستیان لە لایەنگری شا هەڵگرت و روویان لە حکۆمەتی کۆنەپاریزی جمهوری ئێسلامی کرد. بە تەما بوون بە پشت ئەستووری ئەم رژیمە تازە بە دەسەڵات گەیشتووە، هەر دەسەڵاتی جارانیان بێڵنەوە و بە تایبەت دەسکەوتە دیموکراتی کە کانیش کە جەماوەر بە خەباتی شۆڕشگیڕانەی خۆیان بە دەستیان هێنابوو لە چنگیان دەر بێنەوە.

لە سەر و بەندی ڕووخانی شا و هاتنەوەی خومینی ،ماوەیەکی زۆری پێ نە چوو، کە فێئودال و شێخە کۆنە پەرەستەکانی کورد لە مەریوان ڕێکخراو و تەشکیلاتی خۆیانیان پێک هێنا.شورای عەشایەری، مەکتەبی قورئان و سپای

پاسدارانی ئیسلامی،کە لە پادەگانی مەریوان و لە لایەن ئەفسەرەکانی زدی ئیتلاعات و ڕوکونی دووەوە پشتیوانی دەکران نموونەی ئەو بار و دۆخە بوون. ئەم سێ ئۆرگان و ڕێکخراوە یە بە بەرژەوەندی جیا جیا و بۆ مەبەستی جۆراوجۆرەوە لە خزمەت و بۆ داسەپاندنی حاکمیەتی ڕەشی جمهوری ئیسلامی ،و بۆ تیرور و دژایەتی و موخالیفەتی ئازادی خوازان و شۆڕشگێڕانی کورد ڕاستەوخۆ لە یەکتر پشتیوانیان دەکرد. هێزی شورای عەشایەری لە شاخوازەکان و دەرەبەگ و شێخی کۆنە ساواکی پێک هاتبوو.

چەکداریان بە گشتی لە پاشماوەی جوانمەردی ژاندامری و هۆز و تایفەی خۆیان دروست بوو بوو. کۆمیتەی ئینقلابی ئیسلامی ومەکتەبی قورئان، بە ئیدوئۆلوژی پان ئیسلامیستەوە لە لایەن ئاغای ئەحمەدی موفتی زادەوە دامەزرا و ڕێبەری دەکرا. پەیوەندیە کانی مەکتەبی قورئان لە گەڵ قوم و تاران ئاشکرا بوو و بە دەستی مەلاکان وەک مۆرەی شەترەنج ئا ڵ و گۆڕ دەکران و بۆ شکست پێ دانی کێشەی کورد، ئامڕازی دەستی جمهوری ئیسلامی بوون. لە بواری کۆمەڵایەتی و مێژوویی یەوە، کەوتنە داوی وەعدە و پەیمانە درۆ کانی مەجلیسی خبرەگان و مەلاکانی تاران، و لە باری سیاسی و دیپلۆماسی یەوە پیس دوڕاندیان و هەر سەفەرێکی کاک ئەحمەد بۆ تاران گیرفانیان لە خودموختاریێ پڕ دەکرد و شاگەشکە یان پێ دەکرد، و بۆ ئاژاوە نانەوە لە کوردستان شارژ دەبوەوە و پەیوەندی یە عاتیفی و سیاسی یەکانی لە گەڵ کورد دەپچڕا. لە باتی خەبات بۆ حەللی کێشەی کورد و مەقاوەمەت و بەرەنگاری لەبەرانبەر دەستوری جیهادی ئەکبەری ئاغای خومینی، و خەبات دژی هێرشی ئەرتەش و پاسدار، بۆ دژایەتی لە گەڵ هێزی ڕووناک بیر و ڕادیکاڵی کورد کە ماهییە تی جمهوری ئیسلامیان بە باشی ناسیبوو، تیدەکۆشان و زەرەری قورسیان لە کورد دا و ڕاستەوخۆ یارمەتی مەلا کۆنەپەرەست و مێشک ڕەق هەڵاتووەکانیان دا. دەبێ ئەوان ڕۆژێک لە ڕۆژان وەڵامی بنەماڵەی شەهیدان و کوردی بێ بەش لە هەموو مافێکی ئینسانی بدەنەوە.

فرۆکەخانەی شاری سنە هاوینی 1358، تیربارانی بە ڕێزان: ناسری سەلیمی، ئەحسەنی ناهید، شەهریاری ناهید و ...

لە سنە ئەوەندە کردەوەی، خراپ و ئازار و کەرامەتی کوردیان شکاند کە ،لە پاییزی 58 کرێکارانی بێکاری سنە تورە بوون و بە تەزاهورات ڕۆیشتنە بەر دەرگای مەکتەبی قورئان وئاگریان تێبەردا، سوتاندیان و هەڵیان پێچا. کۆنە ساواکی و ئەندامانی پێشوی ڕوکنی دووی ئەرتەشی شا، لومپینەکان، لەو مەقەڕەدا، کار بەدەست و حوکمیان دەکرد. ئاکار و کردەوە و هەڵس و کەوتی زۆربەیان مایەی شەرمەزاری خەڵکی سنە بوو. زۆربەی خەڵک، چ لە سنە و چ لە مەریوان وسەقز کە خۆیان بە موسڵمان دەزانی هێچ کات فریویان نەخوارد و لە ئامانج و مافی کورد دیفاعی بێ پەردەیان دەکرد و لە ناو خەڵکدا. حورمەت و ڕێزی تایبەتیان هەبوو و بە ڕاستی خۆشەویست بوون. ئەم کەسانە، تابڵێ بە دڵەوە نزیک و هەستی میللی یان زۆر قورستر لە، بیر و بۆچونی مەزهەبی بوو، و لە مافی گورد دیفاعیان دەکرد و هەڵویستیان دژی جمهوری ئێسلامی بوو و لە عەمەلدا نە یاندەشاردەوە. بۆیە هەموو کاتێک لە لایەن خەڵکەوە قەدر دانیان

لی دەکرا. ئاغای مەلا مەحمودی ئەیوبی (ئاسنگەر)، یەکێک لە وانە بوو. من بۆ هەڵبژاردنی شورای شاری سنە و ژماردنی دەنگەکان یەکێک لە بەرپرسان بووم و کاتێک دەنگەکانیان دەژمارد،سەرنجم دا، چەندکەس کە خەتی فیکریان چەپ نەبوو، بەڵام دەنگی باشیان هێنا و بوون بە ئەندامی شورای شاری سنە. دەر کەوت مەلا مەحمودی ئەیوبی، کە لە ناو بازاڕی سنە ئاسنگەری دەکرد و ئاغای عیماد سەید زاهیدی، خۆشەویست و خەڵکی سنە متمانەیان پێ دەکەن و هەر بۆیە هەڵبژێردران. ئاغای فوئاد ی روحانی ئەگەر چی بیر و باوەڕی ئێسلامی هەبوو بەڵام یەکێکی تر لەو کەسانە بووکەباوەڕپێکراو و خۆشەویستی خەڵک بووو یەکیک لە وانە بوو کە دەنگی زۆری هێنا و بۆ شورای شاری سنە هەڵیان بژارد. شورای شاری سنە، دەسکەوتێکی مێژوووی کوردستان و ئۆرگانێکی دەسەڵاتداری خەڵکی سنە بوو.شورای شاری سنە توانی بۆ ماوەیەک لە دەسەڵاتی سیاسی خۆی کەڵک وەر گرێ و شاری سنە ئێدارە و ریبەری بکات.

هەندی لە لایەنگرانی مەکتەبی قورئانی سەقز، سنە مەریوان و شارەکانی تری کوردستان، بە پێچەوانەی ڕێبەرەکانیان، زۆر پاک و شەریف و بە وجدان بوون. ئەوانیش بۆ چارە سەرکردنی مەێنەت و دەرد و ڕەنجی کورد تێدەکۆشان و بە داخەوە دێر زانیان کە مەکتەبی قورئان ،درۆ دەکا و فرێوی داون. لە تەشکیلاتی بنکەکانی سنە و مەریوان وەک ئێنسان گەلێکی موسڵمان بەشداریان دەکرد و شان بە شانی بێ دینە کان و ئەفرادی تر کە مەسیحی، زردەشتی، جولەکە ،یان ئاینێکی تریان هە بوو، بۆ دیفاع لە خەڵکی کورد خزمەتیان دەکرد. و دەوری بەرچاویان هەبوو. شۆڕشی خەڵکی کورد تەنیا هێزی چەپ یانی کۆمەڵە، فیدایی و پەیکار و حیزبی دیموکرات نەیکرد، بەڵکوو جەماوەری خەلک پشتیوان و هێزی سەرەکی ئەو خەباتە دژی جمهوری ئێسلامی بوون. لە و شۆڕشە زۆر کەس بە بیر و باوەڕی مەزهەبی و ئێسلامی یەوە بەشداریان کرد و لەخەباتی پڕلە هەڵس و کەوت و شەڕەکانی گەلی کورد دژی جمهوری ئێسالامی بە دڵسۆزی و ئێمانەوە هەڵسوڕان و بەشدار بوون.

بۆ نموونەبەرێزمامۆستا شێخ عیزالدینی حوسینی، بە بیر و باوەڕی ئازادی خوازانە و ئێنسان دۆستانەوە، وەک کەسایەتی یەکی سیاسی لە مافی رەوا و بەرژەوەندی یەکانی گەلی کورد دیفاعی کردوە ولەو رێگایەدا تیکۆشاوەوخەباتی کردوە، لە هەمان کاتدا رێزیشی بۆ رێکخراوەکانی تری گەلی کورد هەیە و هەبوە. و بە راستی ز ۆر ئێنسانی شەریف و بێگەرد لە کوردستان کە موسڵمانن، بە نهێنی و ئاشکرا لە ریزەکانی دیموکرات و کۆمەڵە بۆ رزگاری گەلی کورد خەباتیان کردووە و دەیکەن.

مەکتەبی قورئان بۆ ئەوەی مکانیزم و فەرهەنگ و میتۆدی چواردە سەدەی لەمەو پێش زیندوو کاتەوە کە لە عەمەلدا لە گەڵ ڕەوڕەوەی مێژوو و گەشەی سەر سوڕهێنەری عیلم و زانست و تکنیک، نەدەگونجا و بە هێچ شێوەیەک یەکیان نەدەگرتەوە. لە ڕۆژەکانی هەوەڵی پاش ڕووخانی شا کەمتر ناوەڕۆک و ماهیەتی خۆیان نیشان دەدا. پاشان هێزی ڕادێکاڵ و شۆڕشگێر و ئازادی خوازان ،خۆشەویست تر دەبوون و جەماوەری خەڵکی کورد بەرنامە و پلاتفورمی ئەوانیان قەبوڵ دەکرد و وەک تاکە کەسیش جێگای متمانە و باوەڕی کۆمەڵانی خەڵک بوون. ئەم بار و دۆخە بۆ ڕەش بینەکان قەبوڵ نەدەکرا و وردە وردە ناکۆکی و دژایەتیان ئاشکراتر دەبوو.گرتنی شۆڕشگیڕان و دێل کردنیان و بردنیان بۆ "کومیتەی ئێسلامی ڕاستەقینە" و سازش و ڕێک کەوتنیان لە گەڵ سیاسەت و بەرنامەکانی جمهوری ئێسلامی ،و دژایەتی لە گەڵ مافی گەلی کوردوەزعەکەی ئاڵوز کردبوو.

مزگەوتی حاجی نەجیب لە شاری مەریوان هاوینی ساڵی 1358 بیست دەقیقە پاش تیر بارانی بە ڕێزان:

لە ڕاستەوە حسین مستەفا سوڵتانی، جەلال نەسیمی و بەهمەنی ئەخزەری

کۆنەپاریزان و مەکتەبی قورئان لە کوشتار و ئێعدامی ئازادیخوازانی کورد لە مەریوان فەعال و بەشدار بوون و بە شێوەیەکێ خائینانە و جاسوسانە هەموو جەنایەتەکانی جمهوری ئێسلامیان تەئێد و پەسەند کرد.و تەنانەت بۆ ئێعدام و تیر باران کردنی شۆڕشگیڕانی مەریوان ئێمزایان کردووە و ئەو دیکۆمینت و بەڵگانە هەر ماون . هێزی چەکداری مەکتەبی قورئان لە تێ نەگەیشتووترین توێژی کۆمەڵگای کورد و لومپەن و هەندی شێخ و دەرەبەگی کۆنە ساواکی، یان ئەوانەی کە بەکرێ گیراوی ژاندارمری بوون، پێک دەهات. مەکتەبی قورئان لە سنە و مەریوان و سەقز ئاکتێڤ و فەعال بوون و تەنانەت هێزی نهێنی و شاردراوەیان ناو نابوو، هێزی تروریست. ئەو هێزە ژمارەیەک ئەندامی نهێنی لە دەوری خۆی کۆ کردبوەوە و هەموو سەند وپێناس و کارتەکانیان کەوتە دەستی خەڵکی ئازادیخواز و پاشان تەحویلی کۆمەڵە درا و

ئێستاش لە ئارشیڤی کۆمەڵەدا ماون و ئەم هێزە ڕاستەوخۆ دژی هەموو ئازادیخوازان و شورشگێرانی کورد سازمان و ڕێک خرابوو.هێزی تروریستی مەکتەبی قورئان دژی هەموو شۆڕشگێڕان و ئازادی خوازانێک بوو کە ناسراو و خاوەن ئۆتوریتە ی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوون ،دژی پێشرەوانیک بووکە لە ڕووخاندنی سیستەم و ڕژیمی پا شایەتی دەوری مێژوویی یان نیشان دابوو وهاو کات لایەنگری عیلم و زانست و مودێرنیسم و حکومەتی سیکۆلار و ئازادی و دیموکراسی بوون. بە بیر و بوچونی مەکتەب قورئان گەمارۆی ئابوری، تەوهین و بێ حورمەتی بە کورد، پێ شێل کردنی هەموو مافەکانی و بێ بەش و مەحروم کردنی کورد لە فێر بوونی زمانی دایکی (کوردی) ئەمانە بەڵگە و دوکۆمینت نە بوون ؟؟ جەنایەتەکانی جمهوری ئێسلامی لە پاوە. نەوسود، کرماشان، سەقز، بۆکان، مەهاباد، شنۆ، بانە و کامیاران لە جیهان دەنگی دابوەوە و هێشتا ئەوان تێنەگە یشتبوون کە بە ئامرازی دین و مەزهەب کورد قەڵاچۆ و کوشتار دەکرێ !. کۆنە پەرەستان و بەکرێ گیراوانی سەر بە جمهوری ئێسلامی بە یارمەتی سپای پاسدارانی مەرکەزی لە مانگی پووشپەڕی 58 دا یەکەم بنکەی سپای پاسدارانیان لە شاری مەریوان دامەزراند.

13.1.1 پێشەکی کتێبی شەڕی نەورۆزی خوێناوی شاری سنە

بە ڕێز یوسفی ئەردەڵان لە پێشەکی کتێبی شەڕی نەورۆزی خوێناوی شاری سنە ئاماژە بەهەڵویستی ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە ئاوا دەکا :

- لە هاوینی 57 تەجرەبەیەکی ناموفەق لە سنە ڕووی دا. کاک سەدیقی کەمانگەر کاک ئەحمەدی موفتی زادە و کاک عبدوڵای بابان پێکەوە ئەنجومەنێکی خەییریەیان پێک هێنا، تالە ژێر نێوی ئەو ئەنجومەنەدا برێک کاری قانونی و دێمۆکراتێک بکرێت. بەڵام بە زوویی دەرکەوت کە نە وەختی کاری قانونی یە و نە بیر و بڕوای ئەو کەسانە بە دیمۆکراسی، یەک ئەگرێتەوە. لە ئەنجامدا تێک

چوو.لە پایزی 57 دا حوکومەت زۆرتر شلەژابوو. هاتنەوەی زیندانی یە سیاسی یەکان نیشاندەری ئەو کز بوونەوە بوو.لە هەمان کاتدا بزووتنەوەی جەماوەری توند تر دەبووەوە و جودایی سەفی چەپ و ئەوانەی کەداوخوازی ئێسلامی سیاسی بوون، زۆرتر دەبوەوە و بەر چاو دەکەوت. تا ڕادەیەک کە لە کاتی هاتنەوەی کاک شوعەیب زەکەریایی موفتی زادە بەیانی دەر کرد کە لە پێشوازی کردندا بەشداری ناکا و داوای لە خەڵکیش کردبوو کە بەشداری نە کەن. بە دوای ئەو بەیانیە، شارەبانیش هێرشی کردە سەر خۆپێشاندەرەکان کە بەرەوپیری کاک شوعەیب ڕۆیشتبوون. ..

– ئەوەی شایانی باسە کە لە کۆبونەوەی شەوانە و پێکهاتنی شورای مەحەلەکاندا، باڵی ئێسلامیە سیاسی یەکان واتە (موفتی زادە) بە شیدەت موخالەفەتیان ئەکرد و حەتتا بە تێکدانی برێک لە کۆبونەوەکان، وەکوو لە مەحەلەی قەتارچیان کۆتاییان نە ئەکرد. دوو حەوتوو بە سەر ئەو کارەساتە تێ نە پەڕیبوو کە حکومەتی پاشایەتی ڕووخا و حوکومەتی خومەینی هاتە سەر کار. جا لەو کش و ماتێیەدا دەبینین دوو بەرەیی ئایینی سەفدەری (ئاخوندێکی تەبعیدی لە سنە) کە بە هۆی تەبعید بونیەوەلە لایەن خەڵکەوە ڕێز و حورمەتی دەگیرا، بەڵام لە هێچ کار و باری ئەودەمدا، ئەسەرێکی نەبوو. تەنیا لە مزگەوتەکاندا قسەی بە حکومەتی شا دەگوت و بەس. ئەو بوو بە نوێنەری خومەینی و پادەگانی لەشکرێ 28 کە تا ئەو دەم هەروا دڕەندانە دژ بە خەڵک بوو، کەوتە ژێر حوکمی ئەو.

لەم لایشەوە، شارەوانی و ئێدارەی شاری سنە کەوتە دەستی موفتی زادە، کە کۆمیتەی ئێنقلابی ئێسلامی دامەزراند و جەماعەتی مەکتەبی قورئانی بۆ ئەو کارە چەکدار کرد. (مەکتەبی قورئان لە ئەواخری حوکومەتی پەهلەوی لە لایەن موفتی زادەوە بە ئێدئولوژی پان ئێسلامیستەوە دامەزرابوو. لە مەریوان، سنە و سەقز کەسانێکی کۆ کردبوەوە.) بە دوای ئەو ئاڵ و گۆڕانەدا هەر تاقمە و سازمانێک دەستیان کرد بە دانانی دەفتەرو کۆ کردنەوە و سازمان دانی ئەندام و هەوادارەکانیان و دروست کردنی تەشکیلات. کۆمەڵە دەستی دایە تەشکیلات

هایەکێ دێمۆکراتێکی چەپ بە نێوی جەمعیەت کە لە هەر شارە ناوی تایبەتی خۆی هەبوو. هی سنە جەمعیەتی دیفاع لە ئینقلاب و ئازادی بوو. (سەدیقی کەمانگەر و شوعەیبی زەکەریایی) لە لایەن کۆمەڵەوە لە ڕێبەرایەتیەکەیا بوون. سازمانی چریکە فیدایی یەکان دەفتەری خۆی دامەزراندبوو کە بێهروزی سلێمانی بە ڕێوەی دەبرد. حیزبی دێمۆکرات و حیزبی تودە تا ئەو دەم لە شاری سنەدا نە بوون و دوواتر دەفتەری خۆیان دامەزراند. هەروەها گروپ و سازمانەکانی تر ی چەپ وەکوو پەیکار و ئێتیحادیە و.. . تەنزیماتی خۆیان دامەزراند. بەڵام جەمعیەت و سازمانی چریکە کان قورسایی یەکی تایبەتیان هەبوو

نەورۆزی خوێناوی شاری سنە

سەنگەری پێشمەرگەکان بۆ دیفاع لە کەرامەتی شارێک

لە بەرەی حوکومەتیشدا، ناکۆکی لە بەینی سەفدەری کە نوێنەری ئێمام بوو و موفتی زادە کە حوکمی سنەی بە حەقی خۆی دەزانی پەرەی دەستاند و دیارە هەر ئەوەندەشی دەخایاند. هەر بۆیەش سەرهەنگ سەفەری فەرماندەی ستادی لەشکری 28 بیست و هەشت، کە سەفدەری بە چقڵی چاوی خۆی

دەزانی، دەیەویست بە یارمەتی جەمعیەت (سەدیقی کەمانگەر) و سازمانی چریکەکان (بیهروزی سلێمانی) لە ئالۆزی نێوان سەفدەری و موفتی زادە کەڵک وەر گرێ و نامەیەکی بۆ بە ڕێزان : سەدیق کەمانگەر و بێهروز سلێمانی نووسی و. . .

13.1.2 بیرەوەری بە ڕێز سارم الدین سادق وەزیری

بە ڕێز سارم الدین سادق وەزیری لە کتێب و نوسراوەیەک کە بە زمانی فارسی سەبارەت بە دیفاع لە دوو سیمای گەورەی بزوتنەوی میللی کورد، قازی موحەممد و ئێحسان نوری پاشا نوسیویەتی لە لاپەڕەی39 ی کتێبەکەدا ئاوا سەبارەت بە ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە دەڵی و نوسیویەتی : تەرجومەی دەقی فارسی یەکەی لیرەدا نوسراوە :

دوای گۆڕانی ڕژیم و توند بونەوەی کێشەی کوردستان کە من لە ناوەندی کارەساتەکاندا بووم، کاتێک ئەحمەدی موفتی زادە بووبوە سەحنە گەردانی مەعرەکە، وکۆسپ و گیر و گرفتی زۆری بۆ تێکۆشەرانی ئازادی خوازی کورد لە هەر حیزب و جەرەیانێک پێک هێنابوو، بۆ ئەوەی پەردە لە سەرهاوکاری ڕابووردووی لە گەڵ ساواکی شا هەڵگرم و ئێفشای کەم پێویستیم بە خوێندنەوەی ڕوژنامە و گۆڤاری "کوردستان "کە بە پارەی ساواک و لە لایەن بەدیع الزمانی یەوە، بڵاو و چاپ دە کرا و بۆ عێراق دەنێردرا و لە ئێران زۆر کەم بڵاو دەبوەوە، بوو. دەمزانی بە ڕێز ئێحسان نوری پاشا، هەموو و دانە دانەی ڕۆژنامەکانی کوردستانی کۆ کردوەتەوە و ئارشیڤی کردوە. شەخسەن لە گەڵ هاوسەری ئێحسان نوری پاشا پەیوەندیم نە بوو، و ناچار بووم پەنا بۆشیرازی بوەم و داوای یارمەتی لی بکەم. گەنجێکی کوردم کە ناویم لە بیر نە

ماوه بۆ لای شیرازی نارد، و ڕام سپارد که شیرازی هەموو ڕۆژنامەکانی کوردستان لە هاوسەری ئێحسان نوری پاشا وەر بگرێ و بۆ منی بنێری. شیرازی ئەم خواست و داواکاری یەی منی وەر گرت وقەبوڵ کرد. و بە وەسیلەی کەسێکی تر ڕۆژنامەکانی، کە لە هاوسەری ئێحسان نوری پاشا وەر گرتبوو، بۆ منی نارد. و من پاش خوێندنەوەی هەموو ئەو وتار و مەقالانەی که ئەحمەدی موفتی زادە بە ئیمزای خۆی نوسیبووی، ڕۆژنامەکانم بۆ هاوسەریی ئێحسان نوری پاشا ناردەوە و ئیتر شیرازیم نە دیتەوە. (ئێحسان نوری پاشا لە ڕێبەرانی کوردی تورکیا بوو، کە وەک پەنابەر لە تاران دەژیا.)

13.1.3 دیوید مک داوڵ لە کتێبی " مێژووی مۆدێڕنی کوردەکان "

بە زمانی ئێنگلیزی لە بەشێکی بە ناوی لایەنگرانی جمهوری شیعە، لاپەڕەکانی 261–283 سەبارەت بە کوردستانی ئێران ئاوای نوسیوە :

ڕۆحانی گەورەی سونیی شاری سنە ئەحمەدی موفتی زادە،یەکێک لە بە ناو بانگ ترینی ئەو کەسانە بوو کە تاران بۆ لای خۆی ڕای کێشا.موفتی زادە لە دە یەکانی 1970 مەکتەبی قورئانی لە سنە دامەزراند و یەکێک لە پشتیوانەکانی مافی فەرهەنگی کوردەکان بوو. لە هەوەڵین شەڕەکانی سنە لە مانگی مارسی 1979 بە مەبەستی شکاندن و بی هێز کردنی مەلای خۆشەویستی مەهاباد شێخ عیزالدین (کە شێخ یان پێ دەگوت) وببوە سیمبولی بەرنگاری کوردەکان ،پەیوندیان لە گەڵیا گرت . موفتی زادە ئەگەر چی لە گەڵ هەڵسوڕاوانی کورد پەیوەندی هەبوو، بە زۆری وەک کۆنەپارێزێک دەناسرا. ئەم ناوبانگە بوە هۆی ئەوە تا موفتی زادە لە ناو خەڵکی شارەکان کە لە گەرمە یاوی شۆڕشدا بوون، ئوتوریتەی کزی هەبی .کاتێک شێخ عیزالدین

سەبارەت بە موفتی زادە دەیگوت "ئەو لایەنگری ئوتونومی یە، بەڵام هەرگیز مانای ئوتونومی نازانی " ، لە واقیعدا ئێحساساتی جەماوەری خەڵکی باس دەکرد. موفتی زادە ناچار بوو تا لەکاتی پێویسدا بۆ ڕزگاری خۆی لە شاری سنە دەر چێت . تویژی ڕۆحانی کە لە لایەن ئەحمەدی موفتی زادەوە نوێنەرایەتی دەکرا ،بەرەو محافزەکاری و دوورەپەرێزی ملی نابوو. شێخ عیزالدین بە ناو بانگترین ڕۆحانی چەپ بوو ، بەڵام ژمارەیەکی تریش سەبارەت بە گیر و گرفتی کۆمەڵایەتی و ناسیونالیستی هەڵوێستێکی چەپ و یا لیبڕاڵیان هەبوو.

پەراوێزەکان:

+ پاشان موفتی زادە لە لایەن ڕژیمی ئێسلامی یەوە زیندانی کرا و دوای ئازاد کردنی لە ساڵی 1992 کۆچی دوایی کرد .

+ لوموند23ی مارسی 1979 :ڕەنگە پەیوەندی موفتی زادە لە گەڵ مامی، حەمە سەدیق موفتی زادە کە سەر نووسەری گۆڤاری کوردستان بوو و پڕۆپاگاندە و تەبلیغی بۆ ڕژیمی پەهلەوی دەکرد هەستی برێندار کردبی. دەنگ و باسێکی بێ ئەساسیش سەبارەت بە پەیوەندی ئەو لە گەڵ ئێدریس بارزانی هەبوو کە هەندێک پێیان وابوو، ئەو پەیوەندی یە دیفاع و پشتیوانی لە فیئودالە کۆنەکان دژی جووتیاران بوو.

13.2 حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران

حیزبی دیموکرات خاوەنی ئەزموون و تەجروبەی کاری سیاسی و تەشکیلاتی بوو. کۆماری مەهاباد و دەسکەوتەکانێ، ئەعتباری پێ دابوو. لە هەمان کاتدا لە مەسەلەی کورد بە ڕاشکاوی دیفاعیان دەکرد. خاوەنی حکومەتێکی ساوا ی یازدە مانگە بووکە بە کۆرپەیی، ئێگلیز و ئامریکا و سوڤیەت

کوشتیان. سوڤیەتیش خەیانەتی مێژوویی بە کۆماری مەهاباد کرد و هەر سکوت و سازانی سوڤیەت لە گەڵ زلهێزەکانی دونیادا بوو کە ئەرتەشی ئێران هێرشی بۆ کوردستان هێنا و حەمە ڕەزا شا جمهوری مەهابادی قەسابی کرد. بیرەوەریەکانی جمهوری مەهاباد و جەنایەتی حوکومەتی ئێگلیزی ئامریکایی شا لە زەین و مێشکی خەڵکدا تۆمار کرابوو، و لە سەر پەردەی مێشکی کوردا مابووەوە. دەس پێکردنی کاری سیاسی و تەشکیلاتی بۆ حیزبی دیموکرات، لە سەر ڕابوردوویەکی کۆن زۆر ئاسان تر بوو.ئەوان لە دیهات و شارەکان سمپات و لایەنگری خۆیان هەبوو. دەکرێ بڵیین لە شیمال و دەور و بەرێ مەهاباد و ئەو شوێنانە ی کە کۆماری مەهاباد نفوزی هەبوو،زیندوو بونەوە ولە سەر هەواری کۆن و سفرەی پێشوو دانیشتن. تایفە و خێڵە کوردی سەر سنوور و نەخوێندەوار و دەوڵەمەندی شار و دیهات و تاقمێکی ڕووناک بیر لە دەوریان کۆ بونەوە. کاری ڕێکخراوەیی ئەوان، بە هوی تەجروبەی مێژوویی زوو کەوتە سەر ڕێلی گەشە و حاکمیەتیان لەو شوێنانەی کە دەسەڵاتیان هەبوو، دەس پێکرد. گۆڤار و رادیو و پڕوپاگاندەیان کەوتە کار و لە پڕوسەی دیپلۆماسی کەمیان نە هێنا. کومیتەی ماڵی و ئابوریان یارمەتی باشی دان. دەس بەسەردا گرتن و موسادرە و شڕەخۆری و ماڵیات گرتن گرینگ ترین ئەرکی سەر شانیان بوو. نۆێنەری بەرەی ڕاست بوون و ئەندامانی حیزبی توودە کە لە حیزبدا وەک ستونی پێنجم و خەتی مایل کاریان دەکرد حیزبی دیموکراتیان بەرەو حیزبی توودە هاندەدا و ڕێنوینی دەکرد و لەم پڕوسەیەدا، دەستورەکانی سوڤیەتیان دیکتە دەکرد و بەم شێوەیە زەرەری قورس و لە ڕادە بەدریان لە خەبات و ئوتوریتەی کورد و حیزبی دیموکرات دا.توودەیی یەکان ڕێکەوتن و هاوپەیمانی، پان تورانیسم و بڵشویسمیان لە خەڵکی کورد دەشاردەوە .بڵشویسم و پان تورانیسم هەڵویست و سیاسەتی یەکگرتوویان سەبارەت بە ئەرمەنییەکان و کوردەکان هەڵبژاردبوو. لە ساڵی 1919 زاینی ئەگەرچی بلشویکەکان و ڕابەری شۆڕشی ئوکتوبر ولادیمیر ئیلیچ لنین ،هێژمونی و دەسەڵاتی تەواوی سیاسی حکومەتی رووسیایان بە دەستەوە بوو ،بەڵام بۆ دژایەتی کردنی وڵاتانی

یەکگرتوو(موتەفقین)مافی میللی و دیموکراتێکی ئەرمەنی یەکان وبە تایبەت کوردەکانیان لە ژێر پێ نا . و مافی میللی و دیموکراتێکی کوردیان ، کرد بە قوربانی ڕێکەوتن وسازان لە گەڵ پان تورانیسم و کەمالیستەکانی تورکیا . و لە باری مێژوویی یەوە بلشویکەکان دوو نامەی شێخ مەحموودی مەلیک کە سەبارەت بە کێشەی کورد لە باشوری کوردستان نووسرابووبە دەستیان گەیشتبوو و دەبوا بلشویکەکان وەک ئەرکێکی" ئەنترناسیونالیستی " هەڵویستێکی شۆڕشگێڕانەیان دژی کۆلۆنی خوازی ئێگلیز و فەرانسا و پیلانەکانی ئەو دوو زل هێزە دەرحەق بە نەتەوەی کورد هەبوایە .و بە ئاشکرا ئەرکی ئەنتەرناسیونالیستی خۆیان سەبارەت بە نەتەوەی کورد ومافی چارەنووس بە جی نەهێنا. تەنانەت کاتێک تروتسکی لە لایەن ئێستالینەوە بۆ تورکیا دوور دەخرێتەوە و تەبعید دەکرێ و تروتسکی ماوەیەکی زۆر لە نزیکەوە شاهیدی قەڵاچۆ و کوشتاری کورد بە دەستی کەمالیستەکان بووە ، دەبوا وەک بلشویکێک هەڵویست بگرێ بەڵام سکوتی کردوە و لە هێچ کام لە نوسراوەکانی دیفاعی لە مافی میللی و دیموکراتێکی کورد نە کردووە . تروتسکی دامەزرێنەری ئەرتەشی سووری رووسیابوو و دوای لنین ، لە سەری حیساب دەکرا. توودەیەکان لە حیزبی دیموکرات خەیانەت و پەیمان شکێنی سوڤیەتیان بە کۆماری مەهاباد پێ کەم بوو و دەیانەویست دیسانەوە وەک جارێ جاران لە شاری باکووە ئاغای گەماڵ ئۆف وئاغای بەرازوێچ بۆکۆیلە کردنی دووبارەی کورد بڕیار بدەن. ئەوەندە لە تەحلیل و شی کردنەوەی کونکریتی کۆمەڵگای کوردستان، ناحاڵی و دوور لە واقعیەت بوون کە مەلاکانی ئێرانیان پێ ئازادیخواز وپێشکەوتووبوو.هێزی ئەرتەشی ئێسلامیان بۆ ناو پادەگانی شاری مەهاباد و سەردەشت ئێسکۆرت، حەمایەت و یارمەتی کرد و خەڵکی کورد لەو ئاکار و حەرکەتە تورە بوون. کاتێک هێزی حیزبی دیموکرات هاتە ناو شاری سنە ولە مەیدانی ئێقبال هەڵویستی حیزب لە لایەن غەنی بلووریانەوە ڕاگەیەندرا، کەرێبەری حیزب بە ئێمام خومینی لەبەیکی وتوە خەڵکی سنەی دڵسارد، بیزار و حەپەساند. خەڵکی سنە لە داخان و بە نیشانەی

ئێعتراز بە حیزبی دیموکرات، مەیدانی ئێقبالیان چوولّ کرد و جێ هێشت. حیزبی دیموکرات لە شاری سەر دەشت و لە پایزی 58 یارمەتی پادەگانەکەی دا و خواردەمەنی فریا خستن، لە حالّیکدا هەر ئەو کاتە پادەگانی سەردەشت خەلّکی ناو شار و دێهاتی سەردەشتی خومپارە باران دەکرد. ئەم هەلّویستانەی حیزبی دیموکرات بیزاری خولقاندبوو و لە گەلّ رەوتی رادیکالّ و پێشکەوتووی جەماوەری خەلّکی کورد یەکیان نە دەگرتەوە. خەلّکی کورد ریزێکیان لەو هەلّویستانە نە گرت. حیزبی دیموکرات پێی وابوو گوایە جمهوری مەلاکان دژ بە نیزامی سەرمایەدارین. پێیان وابوو لە سوڤیەت چەوسانەوە نەماوە و کرێکار و جووتیار خاوەن دەسەلاتن و خەلّکی سوڤیەت لەو پەڕی سەر بەستی و خۆشی و کامەرانیدا دەژین. حیزبی دیموکرات خۆیان بە تەگبیرەکانی حیزبی توودە و عابای مەلاکانەوە شورِ کردبوەوە. ئەوەندە بەرەو رژیم خۆیان کوتابوو کەبیزاری خولقاندبوو. رێکخراوە جەماوەری و کرێکاری یەکان کە تازە لە کوردستان گەشەیان کردبوو، بە سازانی حیزبێ دیموکرات وهاو کات لە گەلّ هێرشی رژیم خنکان و ئەو دوو ئورگانە حەساسە کەدەیتوانی پشتیوانی مافی گەلی کورد بن بە جارێک فەوتا .

سالّی1994 کاتێک وەک گەشت یار و جهان گەرِ بۆ سوڤیەت ڕویشتم، سەرم لە شاری باکۆ دەر هێنا، برادەریکم لە سوید مالّی ئاشنایەکی خۆی کە لە باکۆ بوون، پێ ناساندم و من لە مالّی ئەوان میوان بووم. خانەوادەکە روسی بوون و زۆر ئاگایان لیم بوو و قەد دلسۆزی و میوانداری ئەو مالّە م لە بیر ناچێتەوە. شاری باکۆ ڕێک لە قەراخ دەریای مازندەرانە وبە پانایی ئەو دەریایە چالّی نەوتی هەیە. ئاو و بەرق بۆ شاری باکۆ بە نۆبەیە. یەک تەلەفونی حکوموتی لە ناو شارەکەدا. ئێش ناکات. لولە کەشی گاز بۆ مالّەکان بە تەواوی نەکراوە. پەیکەرەی کێرۆڤ ئەندامی پۆلیت بورۆی حیزبی کومونیستی شورەوی بە بەرزی حەوت میتر لە قەراخ دەریای مازندەران داکوتاوە. لە حالّیکدا ئاو و بەرق بە نۆبەیە. شەوانە خاوەن مالّ سەعاتی سێ نێوە شەو منی وەخەبەر دەهێنا تا بتوانم خۆم بشۆرم. دێهاتەکانی ئۆروپا سەردەمێکە خاوەنی

ئاو، بەرق و لولە کەشی گازن. لە باکۆ دەریای نەوت ودەریای ئاو هەیە بەڵام خەڵکی باکۆ ڕۆژانە لە ئاو و بەرق مەحروم و بێ بەشن .

خزانی زۆر کەسانێ تاوانباری دەورانی شا، لە ناو ڕێزەکانی حیزبی دیموکرات جێگای باس ولێکۆلینەوەیە. و بۆچی حیزبی دیموکرات ئەو تاوانبارانەی شاردەوە و بە سزای خۆیان نەگەیشتن ؟ دەڵین ڕێزدار و شۆڕشگێڕی قارەمان سمایلی شەریف زادە بە دەستی کوێخا شەریف ناوێک و دەرەبەگ و خانەکانی کیوەڕۆی بانە کوژراوە و پاش ڕووخانی شا سەریان لە حیزبی دیموکرات دەرهێناوە و بوون بەمەسئول و پێشمەرگەی دیموکرات. دیالوگ و مێزی موزاکەرەیان لە گەڵ هێزە سیاسی یەکانی کوردستان پێ گاڵتە و مەسخەرە بوو.پەنا بردن بۆ چەک وەک تەنیا ڕێگا حەللی گیر و گرفت و ناکۆکی یەکان پەسەند کردبوو. شەق دەزانی قۆناغ لە کوی یە ! وتەیەک بوو کە زۆر جار وەک هەڕەشە و بێ حورمەتی بە موخالیفینی سیاسی خۆیان لەنوسراوەکانیان دەبینراولە بەرنامەی رادیوکەیانەوە دەبیسترا،ئێدیعای حاکمیەتی لە کوردستانی رۆژهەڵات دەکرد. لە حاڵێکدا هەڵبژاردنێک نەکرابوو تا بە ژماردنی دەنگەکان دیاری کرێ حیزبی دیموکرات چەند لە سەدی دەنگەکانی هێناوە! دەبوا هەڵبژاردنێک کرابا و لەم سەردەمەدا بیگۆمان هەموو ئێنسانێکی دیموکرات ڕێزی بۆئاکامی هەڵبژاردنەکە و ژمارەی دەنگەکان دەبوو.

پۆلوڕالیسم و یەکگرتن لە سەر ئەساس و بنەڕەتی پلاتفورمی هاوبەش خواست و ئارەزووی زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی کوردە.لەم فازەدایە کە دیموکراسی مانا پەیدا دەکات و لە لایەن زۆربەی خەڵکەوە دەپارێزری و دیفاعی لی دەکرێ.. بەڵام حیزبی دیموکرات تەرجومەیەکی تری لە دیموکراسی هەبوو، بۆیە ریزێکی لە دیموکراسێ نەگرت. هیژمونی سیاسی بۆ حیزبی دیموکرات لە لولەی چەکدا بوو.بە تایبەت ئێدیعای حاکمیەتی حیزبی دیموکرات زۆر خەیاڵی و دوور لە واقعیەت بوو. هەڵبژاردنێکی رەسمی و قانوونی لە کورستان نە کرابوو کە نیشانی بدات ودیاری بکات کامە حیزب یان ڕێکخراوە زۆرترین دەنگی لە لایەن خەڵکەوە هێناوە.لە ساڵی 58 هەڵبژاردنێک کرا تا نوێنەرانی خەڵکی کورد

بۆ پارلەمان برۆن و جمهوری ئێسلامی لەو هەڵبژاردنەدا شکستی خوارد و بۆیە قەبوڵی نە کرد.جمهوری ئێسلامی دەیزانی سیاسەتەکانی لە کوردستان شکستی هێناوە و بە خێرایی هەڵبژاردنەکانی شارەکانی کامیاران،سنە، دیواندەرەی قەدەغە کرد وبەو جۆرە خەڵک نەیاتوانی بچن و دەنگ بدەن .

لە هەمان کاتدا خەتێکی بە هێزی سازان لە حیزبی دیموکراتدا هەبوو کە جار و بار بە دزی هێزە کانی تری کوردستانەوە بۆ وت و وێژ بەرەو تاران دەڕۆیشتن. بەڵام دوژمن قەد وەڵامی نەدانەوە و ڕێزی بۆ دانەنان. بە تایبەت کاتێک کە بە رێز دوکتور قاسملو سکرتیری حیزب پەیامی لەبەیکی بە ئاغای خومینی گوت، سات و سەودای حیزبی دیموکراتێ لە گەڵ جمهوری ئێسلامی بە شێوەیەکی ئاشکرا نیشان دا و ئەم هەڵویستە، ئێعتبار و ئۆتۆریتەی کۆمەڵایەتیانی هێنایە خوارێ وهەموو جارێک لە مەیدان و سەنگەری دیپلۆماسیدا دەیان دۆڕاندو بە دەستی خاڵی بەرەو کوردستان دەگەڕانەوە. لە کارەساتەکانی مەریوان و جەرەیانی کۆچی ئەو شارە و شەڕخوازی رژیمی جمهوری ئێسلامی و یارمەتی دانی کۆنە ساواکی و بەکرێ گیراوانی ناوچە بە مەبەستی نابود کردن و شەڕ لە گەڵ هێزی رادیکاڵی کورد واتە کۆمەڵە، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، یان سکوتی دەکرد و یان پاکانەی بۆ رژیم دەکرد. لەو کاتەدا کۆمەڵە و شەخسی کاک فوئاد لە ریزی پێشەوەی ئەو خەباتە کە دژی حاکمیەتی رەشی جمهوری ئێسلامی بوو، خەریکی رێک خستن و سازماندانی بزووتنەوی موقاوەمەت دژی داگیر کەران بوون. حیزبی دیموکرات تیدەکۆشا ئاو بە سەر ئاوری خەباتی جەماوەردا بکا و وەری بەرزی خەباتی خەڵکی مەریوانی دەشکاند. و پەیام و ئاموژگاری یەکەی، بۆ خەڵکی مەریوان دووری لە "توندڕەوی "بوو. حیزبی دیموکرات هەڵویستی خۆی لە سەر کارەساتی مەریوان بە ئێعلامییە یەک دەربڕی کەکورتەیەک لەو ئێعلامییە ئاوا نوسراوە:

". .. حیزبی دیموکراتی کوردستان جارێکی تر رای دەگەیەنی کە لە رووداوەکانی مەریوان دا، هیچ دەستێکی نە بووە و لە داهاتووش دا، خۆی لە رووداو و کار و باری وا تێ ناگەیەنی !

برایانی مەریوانیش ئاموژگاری دەکا کە بە وشیاری و سەبری ئێنقلابی وە لە ڕێگای هێمنانەوە گیر و گرفتی خۆیان چارە سەر بکەن و ڕێگا نەدەن ئەو بڵیندگویانەی دوو بەرەکی دروست کەن و لەو ئاوە لێڵە ماسی بگرن، یان تەفسیرە سەرتاپا درۆ و تۆمەتەکانی رادیو تلەویزیون ببیتە هوی ئەوەی کە گەلی ئێمە ئێحساسات و توندڕەوی کاری تێ بکا. .."

کومیتەی ناوەندی ح. د . ک. 580431

سەبری ئێنقلابی وشەیەک بوو کە لە لایەن سەروک وەزیری جمهوری ئێسلامی ئاغای بازرگان بۆهەموو ڕووداوەکانی ئێران دووپات دەبوەوە. و حیزبی دیموکرات تا دەهات لە هەوڵ و تەقالای سازان بە هەر قیمەتێک لە گەڵ رژیمدا بوو، و لە پێچە توندەکانی مێژوودا، بە تاق دەکەوتەو و خەڵکی لە خۆی بیزار دەکرد .

حیزبی دیموکرات لە پێناو ئێستراتژی و تاکتێکە کانی خۆیدا سەرکەوتوو نەبوو وبە داخەوە هەم لە تەشکیلاتی حیزبی دیموکرات و هەم لە خەڵکی کورد زەرەری قورسی دا.

13.3 کۆمەڵە

کۆمەڵە کاری سیاسی و تەشکیلاتی نهێنی دەکرد و زۆرێ خایاند تا خۆی ئاشکرا کرد و لەم پڕوسەیەدا، زەرەری قورسی بینی.تەبلیغات لە ناو جەماوەری خەڵکدا بە شێوەی حوزووری باو بوو . یەکەمین بڵاڤۆک و نوسراوە و ڕاگەیاندراویی بە ناوی " هاووڵاتیانی تێکۆشەر ! " بە شێوەی زۆر تر نهێنی دەر دەهات و خەڵکی هەژاری کورد پێشوازی گەرمیان لێدەکرد . جەرەیانێکی نوێ و ڕادیکاڵ بوو. لە گەڵ حیزبی توودە، فیدای، پیکار، موجاهیدین و.. سنووری هەبوو. شورەوی بە سوسیال ئەمپڕیالیست دەزانی و سیاسەتی چین و کوباو

وئالبانیان قەبووڵ نە بوو و ڕەخنەی توندیان لییان بوو.لە هەمان کاتدا دوکترینی مائو و هوشی مین لە سەر ڕێکخراوەکەیاندا، تا ڕادەیەک سیبەری خستبوو. بەئاشکرا لە مارکسیسم لنینیسم دیفاعیان دەکرد و ڕەوتی سوسیالیستیان هەلبژاردبوو.دامەزرینەرانی کۆمەڵە خوێندکاری هەرە دلسۆز و لیهاتوو بوون کە ڕچەیان شکاند و زۆر بەیا ن لەلایەن ساواکەوە دیل وئەسیر کران و ماوەیەکی زۆر لە زیندان مانەوە. هەلویستەتایبەتییەکانی کۆمەڵە کە ریکخراوەکانی تر لە گەلیا بێگانە و نامۆ بوون، ئەوە بوو کە لە قولایی دلیانەوە عەدالەت خواز بوون و ئیمانیان پێ بوو. لە سەر وبەندی قەیامی خەلکە کانی

ئێراندا ڕێبەرانی کۆمەڵە ئازاد کران و لە لایەن خەلکی کوردەوە پێشوازێ گەرم و گوڕیان لی کرا. بۆ نموونە کاتێک زیندانی یە سیاسی یەکان وەک بە ڕێزان: تەیب عەبباسی ڕوح اللهی، یوسف ئەردەلان، فوئاد مستەفا سولتانی، شوعیب زەکەریایی و تەیفور بەتحایی لە زیندان ئازاد کران خەلکی کورد پێشوازی بێ وێنەیان لی کردن. پێشوازی خەلکی قارەمانی سنە لە زیندانی یە سیاسی یەکان ئەوەندە بەر بلاو بوو کە شەپۆلی خەلک لەکۆلانەکان، خیابانەکان و مەیدانەکانی شاری سنە جمەی دەهات و وەک لافاو ڕێ کەوتبوو و هێچ هێزێک نەیدەتوانی بەرەنگاری کات. خەلک تا دوور تر لە دەروازەی شار و تا فرۆکەخانەی سنە بە شیعاردان و تەزاهورات رویشتن و لە زیندانی سیاسی پێشوازیان کرد.   لایەنگران و ئەندامانی کۆمەڵە خاوەن ئۆتوریتە و لە ناو جەماوەری خەلکدا، زۆر خۆشەویست بوون و جێگای متمانەی هەژارانی کوردستان بوون .

کرێکاران و زەحمەتکێشانی خوارەوی کوردستان و زۆربەی هەرە زۆری ڕووناک بیرانی دێهات وشارەکان. لە ژێر چەتری کۆمەڵەدا سازمان و ڕێکخرابوون و کاری تەشکیلاتیان دەکرد. گەشەی کۆمەڵە لە ماوەیەکی کورتدا،تەرازوی هێزە سیاسی یەکانی کوردستانی خستبووە قەوارەیەکی تر وئەم فاکتورە کە کۆمەڵەی ڕوو لە گەشە خستبوو، بە شێوەیەک نەفووز و هاو سەنگی و تەوازنی هێزە سیاسی یەکانی گوڕابوو.ڕێبەری کۆمەڵە لە هەر

پڕووسەیەکی مێژوییدا، تاکتێکی گونجاوی هەڵدەبژارد و جگە لە سەنگەرێ شەری شارەکان وشەڕی پێشمەرگانە، لە ئامرازەکانی تر وەک دیالۆگ و موزاکرە و... کەلکی وەردەگرت. لەم مەیدانەدا قەد وەک حیزبی دیموکرات لە گەڵ دوژمندا سازشکاری نەکرد و هەرگێز بە دزی خەلکەوە لە کەڵ مەلا ڕیش دار و بی ڕیشەکانی ئێراندا گفتوگۆی نەکرد. ئەم کردەوە ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕانەیەی کۆمەلە و ئێحساسی مەسئولیەت لە بەرانبەر گەلی کورددا، لە هەڵویستە بە نرخەکانی کۆمەڵەیە کە لە مێژووی میللەتی کورددا ئارشیڤ کراوە و وەک دیکۆمێنت و سەندی هێزێکی عەداڵەت خوازی ناسراو و جێگای متمانە ی جەماوەری خەلکی کورد چەسپاوە و قەبوڵ کراوە. کۆمەڵە بۆ موزاکرە لە گەڵ جمهوری ئێسلامی نەدەچوە تاران و قوم بەلکوو بە پشت بەستن بە هێزی جەماوەری خەلک مەلاکانی ناچار دەکرد تا بۆ موزاکرە بێنە کوردستان .

کۆمەڵە وەک جەرەیانێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی خاوەنی کەم و کوڕی خۆیەتی. ڕووخانی ڕژیمی شا و تەئێدی زلهێزەکان لە سەر دەر کردنی شا، ویارمەتی ئاشکرای ڕێبەرانی مەزهەبی بۆ بە دەستەوە گرتنی دەسەڵات و هێژمونی سیاسی لە ئێران و هاتنە سەر کاری جمهوری ئێسلامی دەوری مێژوویی کۆمەڵەی قورستر و گرانتر کرد. کۆمەڵە دەیتوانی لانی کەم لە جنووبی کوردستان، لە فورم و قالبی ئوپوزیسیون دەر بێ و ئێدارەی شارەکان بە شێوەیەکی دیموکراتێک بە ڕێوە بەری. لە بنکەکانەوە توندرەویی دەکرا و هەندی جار ئەفرادی بێ تاوان دەگیران و پاشان کۆمەڵە ئازادی دەکردن. دوژمن بۆ سەرکوت و داسەپاندنی دەسەڵاتی ڕەش و داگیرکەرانەی لە کوردستان خەلکی فریو دابوو و تاقمێک هاوکاری ڕژیمیان دەکرد و دژی خەلکی کورد جاسوسییان دەکرد. کۆمەڵە بە پێ ئێحساس مەسئولیەت وچاوەڕوانی خەلک دەبوا وڵامی ئەو پیلانەی ڕژیمی بدایەتەوە. کوردستان لە گەرمە یاوی خەبات و بەرەنگاری دەسوتا و دوژمن شەڕی دەفرۆشت و ئامادەی هێرش بوو. لەم هەل و مەرجەدا بنکەکان و مەقەڕەکانی کۆمەڵە تاوان بارەکانیان دەگرت. یاسا و

قانوونێکی یەک دەست و هاوئاهەنگ بۆ گرتنی ئەفرادی گومان لیکراو بە ڕێوە نەدەچوو. هەر ناوچە و مەڵبەندێک بە پێ سلیقە و شەرایەتی ڕۆژ و ئاستی شەڕی داسەپاوی دوژمن جاسوسەکانیان دەگرت. لەم پرۆسەیەدا خەڵکی بی تاوانیش گیران کە بە راستی دژی بەژەوەند و خەڵکی کورد نەبوون. راپورتی بی ئەساس و درۆ، دەوری دە گیڕا و ئەوەندە شەڕی داسەپاو بەر بڵاو بوو کە تەشکیلاتی کۆمەڵە بە تەواوی نەیدەپەرژا و مەجالی نە بوو کە تاوان بار و بی تاوان لە زوو ترین کاتدا جیا کاتەوە و بی تاوانەکان ئازاد کات و هەندی جار و بە هەڵکەوت توندڕەوی لە لایەن پێشمەرگەکانەوەدەکرا کە پەیوەندی بە تەشکیلاتەوە نە بوو. دوژمن دەیان کوردی بی دیفاعی تیرباران و جن جن دەکرد، و هاو کات شارەکانی خومپارە باران دەکرد و منداڵ و ژن و پیاوی پیری دەکوشت و خەڵک و پێشمەرگەیش ئارامی لی هەڵگیرابوو وکارەساتی چاوەڕوان نە کراو دەخولقا و کونترۆلی زەحمەت بوو. نموونەی زۆر و چاکمان لە هەڵویستی ئێنسانی و رادیکالی تەشکیلاتی کۆمەڵە هەیە کە سەبارەت بە ئەسیر و دێل ئەو پەڕی حورمەت و رێزیان دەگرت. بە تایبەت لە ئوردووگاکانی کۆمەڵە زیندانی مافی ئەوەی هەبوو کە وەکیل و پاریزەرێک هەڵبژێریت تا لە مافی دیفاع بکات و ئاستی جورمەکەی لە سەر عەدالەت و پاراستنی عەدل و داد، دیاری کرێ. ئەو کەسانەیش پەژیوان دەبونەوە و لە کردەوەکانی خۆیان شەرمەسار دەبوون دەبخشران و پاش ماوەیەک ئازاد دەکران. کۆمەڵە ژمارەیەکی زۆر لە هێزەکانی دوژمن کە ئەسیر دەکران وڕژیم فرێوی دابوون ئازاد دەکرد و یارمەتی دەدان تا بۆ شوێنی ژیانیان بگەڕێنەوە. و لە حاست تاوانباران و تەوابەکانیش تا ڕادەیەکی زۆر کەرامەتی ئێنسانی نیشان دەدا. کاتێک کۆمەڵە دەسەڵاتی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوو، لە میدیای سەردەم وەک رادیو، تلەویزیون و گۆڤارەکانی ناوچەی کوردستان کەڵکی باشی وەر نە گرت. پێموایە تەنیا دووجارپارێزەر و وەکیلی دادگوستەری، رێبەرو سیاسەتمەدار سەدیقی کەمانگەر سوخنگوی کۆمیتەی شۆڕشگیڕی ئێنقلاب لە رادیو سنەوەقسەی کرد. لە حاڵیکدا بەرێوە بەرانی میدیا لە شارەکانی

کوردستان نە هەموویان بەڵکوو زۆربەی هەرە زۆریان پشتیوانێ کورد و لە ئوپوزیسیونی جمهوری ئێسلامی و بە تایبەت کۆمەڵە دیفاعی بێ پەردەیان دەکرد. ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە دەبوا وەک کاک فوئاد و کاک سەدیق لە بەریوە بردنی میتینگ و کۆبونەوەی جەماوەریەکان، زۆر دیار بن. دێرفەرمان و دەستوری چەک کردنی ماشینی سەرکوت یانی ئەرتەش، ژاندارمری، پۆلیسی دا کە هەر ئەم ئورگانانە پاش راپەڕینی رێ بەندان و لە چاو تروکانێکدا عابایان لە کۆڵ کرد و بوون بە ئێسلامی و بۆ کوشتاری خەڵکی کورد هاتنە مەیدان و خزمەتی کۆماری ئێسلامیان بە باشی کرد. سەرمایەی هەژار و فەقیری کورد کە لە لایەن فیئودال و خاوەن زەوی یەکان و سەرمایەداران دەستی بە سەرا گیرابوو و چینی کرێکار و زەحمەتکێشیان چەوساندبوەوە وئەو سەرمایانە لە بانکەکاندا بوون، و لە سنە پێشمەرگەیان وەک نیگابان بۆ بانکەکان دانابوو تا موسادرە و تاڵان نە کرێ. لە مەریوان ،تەشکیلاتی کۆمەڵە رادیکاڵ تر و لیبراوتر هەڵویستیان گرت و کاتێک شاریان بە جێ هێشت، لە گەڵ چریکەکان دەستیان بە سەر پارەی بانکدا گرت و بانکی شاریان موسادرە کرد وتا رادەیەک کۆمەڵەی بوژانەوە. لە دیواندەرە پاش جێ هێشتنی شار بڕیاری موسادرەی بانک درا کە کۆمەڵە دەسکەوتێکی وای بە دەس نە هێنا. شەرایەت و هەل و مەرج تا رادەیەک ئامادە بوو و بە داخەوە کۆمەڵە و دیموکرات پلاتفورمی هاو بەشیان نە بوو و یان قەد بیریان لی نە کردبوەوە تا لە قاڵەبی ئوپۆزیسیون دەر بێن و دەسەڵات و هێژمونی سیاسی بە دەستەوە بگرن و لە کوردستان حکۆمەت بکەن. جا با ئەو حکومەتە تەمەنی چوار مانگیش بوایە، هەر دەسکەوتێکی مێژوویی بوو و وەک کوموناردەکانی فەرانسا، جمهوری مەهاباد،زاپاتای مکزیک ،بولشویکەکان، جمهوری ئازربایجان، ئاسەوارێکیان لە لاپەڕەکانی مێژوودا دەماوە. جمهوری مەهاباد پاڕلمانێکی دروست کرد و ئاڵایەکی بە دونیا ناساند، تاقە زیندانی یەکی سیاسی یان نەبوو،ژنان لە گەڵ کوڕان چونە مەدرەسە، زمانی کوردیان گەشە پێداو رەسمی کرد،ئەمیلیانۆ زاپاتا شۆڕشگێڕی مکزیکی هەموزیندانەکانی حکومەتی ئاگر دا، زەوی زۆری فیئودالەکانی

موسادرە کرد و بە جووتیارانی دا، چەکی دەوڵەتی کە شۆڕشگێڕان بە دەستیان هێنابوو لە نێوان خەڵکدا دابەشی کرد.

فەرانسا لەو شەڕانەی کەدژی میللەتەکانی تر کردبووی، تۆپی لەرادە بەدەری بە دەست هێنابوو. ئەو تۆپانەیان تواندەوە و بورجە بەرزەکەی "ڤان دۆم" یان لیی دروست کرد.. بورجەکە ئاوێنەی مەزنایەتی و دەسەڵاتی ئێستعماری میللەتی فەرانسابوو.عومر ی حکومەتی کۆمونارەکان لە فەرانسا کەمتر لە سێ مانگ بوو. کۆموناردەکان بورج و قەڵای"ڤان دۆم"یان داراندەوە و و سمبولی دەسەڵاتی ئێستعماری فەرەنسایان شکاند. "ڤان دۆم" Vendome

بورجێکی بەرز بوو کە رەمزی دەسەڵاتی ئابوری و هێزی نیزامی فەرانسا بوو. دەستیان بەسەر سەروەت و سامانی کلیسادا گرت، ئەرتەشیان هەڵوەشاندەوە و خەڵکیان چەکدار کرد،مەزهەبیان لە فیر کردن و بارهێنان جیا کردەوە، کوتترۆڵی پۆلیسیان لا برد وشارەوانیان لە باتی دامەزراند و. ..

جمهوری ئازربایجان زۆر کاری مودێڕنیان کرد. زانستگای چاک، پۆلیسی ئازەریان دامەزراندمەدرەسەی نوێ، ،زمانی تورکییان باو کرد،رادیویی نوێیان کڕێ و خوێندکاریان بۆ مسکۆو دەرەوەی وڵات نارد.بوڵشویکەکان ئەگەرچی دەسەڵات و هێژمونی سیاسیان بە دەستەوە گرت بەڵام، زۆر سوننەتی شۆڕشگێڕانەیان لە خۆیان بەجێ هێشت ،هەموو سەروەت و سامانی تەزاریان موسادرە کرد، کۆمونیکاسیونی تازەیان دامەزراند،ملکەکانی تەزایان بۆ دەوڵەت دانا کەبەرهەمەکەی راستەوخۆ هی دەوڵەت بوو. سیمون بولیوار، لە ئاستی مەدرەسەکاندا ریفورمی باشی کرد. جەماوەری خەڵکی بە تایبەت لە رێکخراوە نیزامی و عەسکەری یەکان کۆ کردەوە. بەم هێزە نیزامی یە دژی کولونی خوازی ئێسپانیا شەڕی کرد. هێزی نیزامی ئێسپانیای شکست دا و چەکەکانیانی لە نێوان شۆڕشگێڕان دابەش کرد. پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق (قیادە موەقەت) کە لە راستیدا دەستورەکانی جمهوری ئیسلامی دەقاودەق بە رێوە دەبرد بە ئاشکراهەڵویستەکانی دژی ماف و جوڵانەوەی کوردستانی رۆژ هەڵات بوو. لە کتێبی " مێژوویی مۆدێڕنی کوردەکان !" کە دیوید مکداول بە

زمانی ئێگلیزی نوسیویەتی سەبارەت بە ڕژیمی ئێسلامی ئاوا دەڵێ ." ڕژیمی ئێسلامی ئێران بۆ ئەوەی نەفوز و دەسەڵاتی حیزبی دیموکراتی ئێران لە سەر سنوور نەهێڵی هاوکاری و پەیوەندی لە گەڵ هێزەکانی بارزانی هەڵبژارد .وبارزانی یەکان بەهەمان شێوە کە لە گەڵ ڕژیمی پەهلەوی بوون ،کەوتنە هاوکاری ڕژیمی ئێسلامی" . لە سۆما و برادۆس لە سەنار مامەندی دیفاع و پشتیوانیان دەکرد. لە مەریوان زۆربەی ئەندامان و لایەنگرانی کۆمەڵەیان خستبووە ژێر فشار ولە ناو خەڵکدا تەوهین و بێ حورمەتیان پێ کردن و شۆڕشگێڕانیان چەک دەکرد. لە دزڵی دوو کچی نۆدشە یان کوشت. لە شنۆ. مەهاباد، نەغەدە، پیرانشارو. .. ڕاستەوخۆ دژی مافی کوردی رۆژهەڵات بوون و لە مەلاکان دیفاعیان دەکرد. بەم هەڵویست و کردەوانەخەڵکیان لە خۆیان بیزار و تووڕە کردبوو. لە ئاوایی دزڵی پایەگایان دانابوو کە رۆژانە لە لایەن ساوامای ئێسلامی و مەکتەبی قورئانەوە یارمەتی دەدران. ئەم کردەوە و هەڵویستانە دژی جەرەیانی رادیکاڵ و مافی کوردی رۆژ هەڵات بوو. ئاکامەکەی بوو بەوە کەکۆمەڵە ودیموکرات و کەسایەتی یە سیاسی و میللی یەکانی کوردستانی رۆژهەڵاتی ناچار کرد تا ئێعتراز کەن. بڕیارنامەی هەشت مادەیی مەهاباد نوسرا و بڵاو بوەوە. بەندی هەشتی قەتعنامەکە سەبارەت بە خەڵکی هەژار وغەریب و دەستەنگی کورد و بارزانی یەکان کە لە ئێران ئاوارە و پەنابەر بوون و لەلایەن هەر دوو حکومەتی شا و خومینی یەوە وەک کۆیلە چاو لیدەکران و ئێهانە و سوکایەتیان پێی دەکرا و لە ژیانی ئاسایی مەحروم کرابون ، نە نوسرابوو ،بەڵام بۆڕێبەرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق تەحەمول نەدەکراو موخالیفی ئەم قەتعنامەیە بوون و پەلپ وبەهانەی ئاشکرایان دەست پێ کرد، تا دژایەتی کۆمەڵە و حیزبی دیموکرات بکا. بە جۆریک کە لە زۆر شوێنی کوردستان پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە کوژرابێ قیادە لە پاڵ سپای پاسداران و ئەرتەشی ئێسلامی ئێران لەو کۆشتارەدا بەشداری کردووە .بۆ نموونە لە بایزئاوی شنۆ یازدە پێشمەرگەی کۆمەڵەیان کوشت .

کۆمەڵەسەبارەت بە موسیقا و هونەر،کە سەنگەرێکی زۆر هەستیار و گرێنگێ خەباتە تا ڕادەیەک هەڵسوڕاو بوو بەڵام سەرجەم تێکۆشانەکە بە شێوەیەکی چاک ئۆرگانیزە نەکرابوو و لەو مەیدانەدا پڕاوپڕی پوتانسیلی بەرزی کۆمەڵەخەباتی بۆ نە کرا. لە زۆر شوێن تیاتری چاکی وەک تیاتری "هەستان "ی لە دەور و بەری ئوردووکاکانی هێنایە سەر شانۆ، خەڵکی زۆر بۆ دیتنی دەهاتن. چەند سروودی حەماسی و شۆڕشگێڕانەی تۆمار کرد کە دەوری خۆیان نواند. لە پاڵ ئەم کارانە بە قەدەر تواناو دەسەڵاتی لەو مەیدانەدا، فەعال نە بوو و لە ئاستێکی بەرزدا چاویان لی نە دەکرد. لیهاتویی و ئێستعدادی هەندی کەس کە لە هونەردا لیزان و شارەزا بوون ،نەکەوتە گەڕ و گەشەی نە کرد. سازمان دانی خەڵک بۆ چەک کردنی دەسگای سەرکوت، کە هەر ئەم ئورگانانە بە ساقی کەوتە دەستی رژیمی تازە بە دەسەڵات گەیشتوو و خێرا دژی قوتبی رادیکاڵ و چەپی کوردستان و خەڵکی شۆڕشگێڕ و ئازادی خوازی کورد، کەڵکی لی وەر گرت. بۆ نموونە پادەگانی سنە هەمووی کەوتە دەستی سەفدەری نوێنەری (ئاغای خومینی) و سەر لەشکەر قەرەنی کە لە نەورۆزی 59 هەر ئەم پادەگانە خەڵکی شاری سنەی کوشتار کرد و نەورۆزی59 ی شاری سنەیان خوێناوی کرد، زۆر خەڵکی بێ دیفاعیان کوشت، جەنایەتیان کرد و خەڵکی سنە وەک شەرە کانی هانۆی و لنین گراد، مادرید، و.. حەماسەیان خولقاند،. .. ئەمانە هەموویان وەک ڕەخنە لە کۆمەڵە باس دەکرێ. لە پاڵ ئەم ڕەخنەیانەدا کۆمەڵە زۆرتر لە قەوارە و زەرفیەتی تەشکیلاتێ و کۆمەڵایەتی و بە تایبەت لە دەورانێکی کورتی مێژوویی و شەڕی داسەپاوی جمهوری ئێسلامی و هان دانی بێ وچانی قیادە موەقەت (پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق) لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە بۆشەڕفرۆشی لە گەڵ کۆمەڵە، وەزعی نالە باری ناوچە، موخالیفەتی حیزبی دیموکرات و هەوڵ دانی بۆ سازان لە گەڵ دوژمندا، و زەخت و فشاری مەلاکانی قوم و تاران ،بەئەو پەڕی دڵسۆزی و کردەوی ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕانە و ئێحساسی مەسئولیەت لە بەرانبەر چارەنووسی خەڵکی کورد ،لە کەرامەتی خەڵکی کوردستان دیفاع و شەڕی بێ وێنەی شار و

دێهاتی سازمان دا و قەد سپەر و چەکی لە بەرانبەر کۆنەپاریزانی ناوچە و ڕژیمی دیکتاتور و شوڤینیستی ئێرانی دانەنا و تەسلیم نە بوو. و توانی بە قەدەر هێز و دەسەڵاتی کۆمەڵایەتی و سیاسی خۆی خەڵکی کورد لە گەڵ روحی دیموکراسی ئاشنا بکات. و لە ئازادی بێ قەید و شەرتی سیاسی و ئازادی ژنانی کورد و دونیا دیفاعی کرد. سیستەمی فیر کردن و بارهێنانی کۆن و دادگا سوننەتی یەکانی وەلانا و رچەیەکی تازەی لە کوردستان شکاند و ئارام و ئۆقرەی لە دوژمن هەلگرتبوو و جمهوری ئیسلامی لە زۆر مەیدانی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا شکست دا. دوژمن ئەوەندە لە کۆمەڵە دەترسا و حیسابی بۆ دەکرد لە هێچ هێزێکی تری چەکداری کوردستان نە دەترسا. کۆمەڵە ئاسایش و ئەمنیەتی لە شارەکان دامەزراندبوو. ئەو کەسانە زوڵمیان لی چووبوو بە هانایانەوە دەچوو ویارمەتی دەدان و نیدەهێشت زوڵمیان لی کرێ. کۆمەڵە بە پێچەوانەی حیزبێ دیموکرات سیاسەتی یارمەتی ماڵی و پارەی بە شێوەی ئێختیاری و بە مەیل و رەزا پەسەند کردبوو و هێچ چەشنە فشار و زۆرێکیان بۆ خەلک نەدەهێنا. کۆمەڵە بۆ یەکەم جار لە کوردستانی رۆژ هەڵات، ژنانی لە رێزی تەشکیلات و هێزی نیزامی پێشمەرگە رێک خست و لەو بواردا، هەڵویستی یەکیەتی نیشتمانی، پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق، حیزبی دیموکراتی پەسند نەدەکرد و بە دڵ نە بوو.بڕیارنامە بنەڕەتی یەکانی خەڵکی زەحمەتکیش کە کۆمەڵە مەترەحی کرد وبەرێز دوکتور جەعفەری شەفیعی نوسیبووی وئامادەی کردبوو دەسکەوتێکی بە نرخ و پڕاوپڕی ئامانجە دیموکراتیکەکانی کۆمەڵە بوو.دابین کردنی بار و دۆخی ئازادی سیاسی بۆ بەحس و پولیمیک و گرتن و دێل کردنی دزو رێگرو جەردەی بین شارەکان و ناو شارەکان و بەر بەرەکانی لە گەڵ موادی موخەدیر و هێروین و تریاک لە کارە بە نرخەکانی کۆمەڵە بوو. کۆمەڵە ئاڵا هەڵگری پەیامی ئازادی و عیلم و زانست و ڕەمزی تەسلیم نەبوون و مەقاوەمەتی شێلگیرانە ولە کورەی خەباتی گەلی کورد دژی هارترین و کۆنەپاریز ترین ڕژیمی جیهان سەر بەرز بوو و حەماسە ی سەربەستی و مێژووی بێ وێنەی خولقاند کۆمەڵەلە دێهاتی ئازاد کراودا ئەو

مەدرەسانەی کە ئاوەدانی دەکردەوە فێرکردن و بارهێنانی خستە گەڕ و موعەلیمی لە تەشکیلاتی خۆی بۆ دیاری کرد کە لە لایەن دانیشتوانی دێهاتەکەوە پێشوازیان لی کرا و بۆ ماوەیەک منداڵانی کورد دەرسیان خوێند و شتی عیلمی و تازە فێر بوون. بەرپرسی کومیسیونی فێرکردن و بارهێنانی کۆمەڵە لە ئەستۆی هاوڕێ حەمەی میسری بوو. لە لایەن ئەو ئورگانەوە سەرجەم چواردە کتێب نووسراوو لە چاپ دەرهات. کە دوازدەدانە لە کتێبەکان بە زمانی کوردی نووسرا. کۆمەڵە سێ جار و لە سێ شوێنی جیاوازدا واتە ئاواییەکانی ئاجی کەند، هاچی دەرە و سیسێر دەورەی ئاموزشی بۆ موعەلیمەکان دانا و بە شێوەی مودێرن و نوێ موعەلیمەکانی لە باری پیداگوگییەوە بارهێنا تا لە مەدرەسەی ناوچە ئازادکراوەکان ئیش بکەن. ئەو کتێبانەی کە بە ڕێنوینی کۆمەڵە بە هەموو کەم و کوڕی یە کانی یەوە، ئەندامانی کۆمیسیۆنی فێر کردن و بار هێنانی کۆمەڵە شەهید ئازاد قازی، شەهیدرەحیمی تەلوعی فەڕ، ناسری حیسامی، حەمەی میسری، رشاد مستەفاسوڵتانی، موسلیح شێخ الاسلامی، عەتا خولقی، شەهلا دانشفەڕ و. .. بە زمانی کوردی و دوور لە خورافات و بە شێوەی عیلمی و زانستیانە بۆ منداڵانی کورد نووسیویانە و ئامادەیان کردوە و ماون نمونەیەک لە دەوری پێشڕەو، ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕانەی کۆمەڵەیە. و کۆمەڵە دەورێکی گرینگی لە نووسینی ئەو کتێبانە بە دوو زمانی کوردی و فارسی هەبووە. هەڵسوڕاو بوونی بەرەی رادیکاڵی کۆمەڵگای کوردستان یانی کۆمەڵە و کادرەکانی، توانیبووی لە کوردستان خورافات و فەرهەنگی کۆن تا رادە و ئاستیکی بەر چاو بخاتە لاوە و نوێنەرانی هیزی راست و... کز و ئوتوریتەی کۆمەڵایەتی و سیاسیان کەمتر کاتەوە .

بە ئێبتکار و ڕێنوینی کۆمەڵە لە شارەکانی کوردستان و بە تایبەت لە سنە و مەریوان و. .. ئورگان گەلیکی خەڵکی و دیموکراتێک بە ناوی بنکە رێک خرا کە دەورێکی مێژوویيان گیرا. بنکە ئورگانێکی دیوکراتیک و سەر بەخۆ بوو. ئەندامان و هەڵسوڕاوانی بنکە هێچ چەشنە پێناسەیەکی ڕێکخراوەیی و حیزبییان نەبوو. هەر کەس بە هەر ئێدئولوژی و بیر و باوەڕ و ڕەگەزو ئائین و مەزهەب،

زمانەوە دەیتوانی لە بنکەدا فەعالیەت کا و هەڵسوڕێ. بنکەکانی شاری سنە نموونەیەکی مێژوویی و بەر جەستەی ئورگانە دیموکراتیکەکان بوون کە خەڵک لە چارەنووسی خۆیاندا بەشداری ڕاستەوخۆیان بوو. سنە شاری بنکەکان ناو نرابوو و بنکە ئورگانێکی جێکەوتوو و خاوەن دەسەڵاتی سیاسی بوو.

کۆمەڵە لەو شوێنانە کە خوزوور و دەسەڵاتی هەبوو نەخۆش خانە ی شارەکەی بە دەستەوە دەگرت و لە بوارەشدا خزمەت و سرویسی بە شارۆمەندان دەدا. نەخۆشخانەی گەل لە شاری بۆکان ماویەک لە لایەن دوکتورەکانی کۆمەڵەوە بەڕێوە دەچوو و خزمەتی خەڵکی ناوچەی بۆکانی کرد. ناردنی گرووپی پزیشکی بۆ دێهات و خزمەت بە دانیشتوانی دێهات یەکیکی تر لە فەعالیەت و چالاکی یەکانی ئورگانی پزیشکی کۆمەڵە بوو.

دانانی شورا لە شارەکان لە لایەن هێزی چەپ لە کوردستان و کۆمەڵەوە مەترەح کرا. ئامێری شورا پێویستی یەکی حەیاتی و مێژوویی بوو. دەسەڵات و حاکمیەتی خەڵک لە شورادایە و هەر بۆیە دامەزراندنی شورا لە گەڵ بیر و باوەڕ و ئامانجەکانی کۆمەڵە هاو جیهەت و یەکیان دەگرتەوە. بۆ ئەو مەبەستە کۆمەڵانی خەڵکی هان دەدا کە لە دەنگ دان وهەڵبژاردنی شورا فەعال و کۆڵنەدەر بن و بۆ دامەزراندنی شورا خەبات کەن. یەکیک لە هەڵویستە بە نرخ و پڕ لە شانازی یەکانی کۆمەڵە دامەزراندنی شورا لە شارەکانی سنە، مەریوان، سەقز،مەهاباد و... بوو.

13.4 چریکە فیدایی یەکانی خەڵکی ئێران

چریکەکان وەک هێزێکی سیاسی چەپ لە کوردستان خەباتیان دەکرد. لە سەر و بەندی قەیامدا چریکەکان وەک هێزێکی سەرانسەری حیسابیان بۆ دەکرا.

بەڵام بە هوی تاکتیک و ستراتژی هەڵەیان و تێئوری موتوری چکۆلە(رووناک بیر و شۆڕشگێڕان) موتوری گەورە (جەماەری خەڵک) دەخاتە سوڕان یانی رووناک بیر، دەتوانی چەوساوەکان و زۆڵم لیکراوان بەرەو خەباتی کۆمەڵایەتی و سیاسی رێنوێنی و هیدایەتیان بکات. وشیعاری شەڕو خەباتی چەکدارانە هەم ئێستراتیژی یە وهەم تاکتێکە، لە عەمەلدا هەرگیز چارەی دەردی خەڵکی نەکرد و نە بوونی پلاتفورمی کونکرێت ،نەفوزی ئەندامانی حیزبی توودە لە تەشکیلاتی چریکەکان کە وەک ستوونی پێنجم و خەتی مایل بۆ مەلاکان جاسوسی یان دەکرد ،کوپی کردنی ئاسۆی حیزبی توودە کێشەی ناو رێبەری بۆ بە دەستەوە گرتنی دەسەڵاتی تەشکیلاتی، هەڵویستی شوڤینیستی هەندێکیان سەبارەت بە کێشە و شەڕی کوردستان، دیفاع لە دایکی نیشتمانی و ئێرانی ئازیز، مەغروور بوون بە گەشەی خێرایی، باوەڕ و متمانەی بێ جێگە بە مەلای کۆنەپارێز، تان و پۆی مەزهەبی ناوچەکانی تری ئێران جگە لە کوردستان کە بە ڕاستی هەل و مەرجی دژواری بۆ خۆلقاندبوون، چەپایەتی سەرەڕۆ و تەرجومەی نادروست لە مارکسیسم و دیموکراسی، زووتر ئەوانی لەت لەت کرد و قەوارەی تەشکیلاتیان ڕووخا ونفوزی سیاسی یان کەم و کەمتر بوەوە. چریکەکان پاش راپەڕێنی مانگی ڕێبەندانی 57 بە دەیان هەزار کەس لە شارەکانی کوردستان لە دەوریان کۆبونەوە و هێزێکی پڕ نفوز و خاوەن دەسەڵات بوون. رێبەرەکانیان بە خۆیان متمانەیان نە بوو ئەگینا لە رێبەرانی جمهوری ئێسلامی بە ناو بانگ تر بوون. دەیان توانی شۆڕشی وڵاتی ئێران بە بارێکدا بخەن کە بە قازانجی دیموکراسی وهەژارانی ئێران بێ، بەڵام دوکترینی موتوری چکۆلە و موتوری گەورە بە فریایان نەکەوت و پاش ماوەیەکی کۆرت سیاسەتی رژیمیان قەبووڵ بوو ولەم کاتەدا تووشی قەیران هاتن و بوون بە دوو بەشەوە. خۆیان ئاوا دەناساند لانی زۆر (ئەکسەریەت) و لانی کەم (ئەقەلیەت) . بەشێکی زۆریان وەک ئیدئولوگ خزمەتی خوڕایی یان بە مەلاکان دەدا. لە کۆمیتەکانی زیندان وژووری بازجویی حازر بوون و لە گەڵ حزب اللّه بۆ ناسینی ئازادیخوازان و شۆڕشگێڕان کۆنا بە کۆنا دەگەڕان و دەرویشتن. لە

هەمووشارەکانی ئێران و بە تایبەت کوردستان بۆ دێل کردن و ناسینی بەشی نهێنی و ئاشکرای هێزی پێشمەرگە وتەشکیلات و کادرەکانی موجاهیدین ،حیزبی دیموکرات و کۆمەڵە،بەشی ئەقەلیەتی چریک و پیکار و . .. بە خۆرایی هەلدەسوڕان و یارمەتی دوژمنیان دەدا.لە شارەکانی کوردستان لە ناوماشینی داپۆشراو دایان دەنان و لە خیابان و کۆڵانەکان دەیان گەڕاندن تا موخالیفی حکۆمەت ئاشکراکەن ویا لە پشت میلەی زیندانەوە شۆڕشگێڕان و ئەسیرەکانیان چاو لی دەکرد و بە دوژمن دەیان ناساندن. جەماعەتیک لەتاقمی پەشیمان بوەوە "تەواب"یش بۆ ناسین و راو و دیل کردنی شۆڕشگیڕان، خزمەتی چاکیان بە جمهوری ئێسلامی کرد. بەشی چریکی ئەقەلیەت و سازمانی پیکار تا ئەم ئاخرانە لە کوردستان مانەوە و لە بواری مەسئولیەت سەبارەت بە شۆڕشی کوردستان ،پڕنسیبی بەرزیان نیشان دا، و تەسلیمی جمهوری ئێسلامی نە بوون و سەربەرزانە مانەوە. رێکخراوی "پێشگام "ی چریکەکان لە مەریوان هەڵسوڕاو و فەعال بوون و کاتێک خەڵکی مەریوان بۆ دواخستنی شەڕی ناوەخت و داسەپێندراو و زۆرە ملی جمهوری ئێسلامی بە تێکڕا کۆچیان کرد، و چونە ئوردوگای کانی میران، نوێنەرانی سازمانی چریکی فیدایی لە مەریوان موخالیفی هەر شێوەیەک لە رێک کەوتن و سازان لە گەڵ دوژمن دا بوون! ڕێبەری چریکە فیداییەکانی شاخەی مەریوان لەئەستۆی بەرێزان: تەهموورسی ئەکبەری ، ئەبوو کەریمی، تەیموور موستەفا سولتانی، مەجید ئیبراهیمی، مەجید عەزیزی، جەهانبەخش روستەمی و ... بوو. چریکەکان موخالیفی گەڕانەوەی خەڵکی کۆچکردوو بۆناو شاری مەریوان بوون و لیکدانەوەو هەڵویستیان سەبارەت بە پوتانسیل و زەرفیەتی خەڵک ڕوویایی بوو. و هەڵویستێکی راستەوخۆ ئانارشیستی یان هەڵبژارد و ئاستی توانای خەڵکیان بۆ دریژە پێدانی ئەو خەباتە لە بەر چاو نە بوو وتەحلیل و لیکدانەوەکانیان زۆر رویایی و لە مەنتیقەوە دوور بوو. بەڵام رابەری کەم وێنەی کۆمەڵە و لیکدانەوە واقیعی و تاکتێکە دروستەکانی بە رێز کاک فوئاد ئەو هەڵویستەی چریکە فیدایی یەکانی پووچەڵ کردەوە و هەڵویستی ئانارشیستی چریکەکان لە سەر خەباتی خەڵکی

مەریوان تەئسیری نە بوو.هەموو جموجوڵ و هەڵسوڕانی سیاسی-کۆمەڵایەتی کۆمەڵەیان لە ژێر چاوە دێڕیدا بوو. لە سنە گۆڤاری کەیهانم دەکڕێ کە گیان بەخت کردوو وڕێبەری شۆڕشگێڕی چریکەکانی کوردستان بیهروزی سلێمانی بانگی کردم و پاش چاک و چۆنی وتی دەزانی کاک فوئاد برات ناوچەکەی شێواندوە. منیش وڵامم داوە و وتم بۆچی؟وتی لە مەریوان هێزی پارتیزان و پێشمەرگەی دروست کردووە و لە شاریش نە ماون و خەریکی پێشمەرگایەتی و جەولەن. ئێتربە ئاشکرا دیار بوو چریکەکانی کوردستان گەشە و ئوتوریتەی کۆمەڵەیان زۆر پێ ناخۆشە. ڕەنگەلەسیستەمی فیکری و ڕوانگەی ئەوانەوە خانەی تیمی وچریکی شاری پێویست و باش بوو.

13.5 سازمانی پەیکارلە کوردستان

سازمانی پەیکار وەک هێزێکی چەپ لە کوردستان خەباتیان دەکرد. لە هەڵسەنگاندنەکانی خۆیاندا کوردستایان بۆ هەڵسوڕان و خەباتی سیاسی - چەکداری هەڵبژارد. کوردستان وەک ناوچەکانی تری ئێران نە بوو. جەماوەری خەڵک فیکری نوێ و رادیکاڵیان وەر دەگرت. مەیدان و زەرفێکی لە بار بۆ بەرەی چەپ بوو. خورافات بڕەوی وای نە بوو. بە نسبەت ناوچەکانی تری ئێرانەوە ئاستی سیاسی خەڵکی کورد گەلێک پێشکەوتوو تر بوو. ریز لە بیر و باوەڕی جیاواز دەگیرا.پەیکار لە شارە کانی کوردستان بنکە و مەقەڕی دامەزراند. هێزی نیزامی یان لە ناوچەکانی سنە، مەریوان، کامیاران،و... دژی کۆنەپارێزانی جمهوری ئیسلامی و ڕێکخراوی سوننەتی و دواکەوتوی کوردستان شەڕیان کرد.

فەعالیەتی سیاسی و نیزامی سازمانی پیکارو تێکۆشان و بە هەست بونیان بە ڕادەیەک گەیشتبوو کە بۆ حیزبی دیموکرات تەحەمول نەدەکرا و لە شاری بۆکان کەوتنە بەر هێڕشی حیزبی دیموکرات و چەند ئەندام و

پێشمەرگەیان کوژرا. لەو هێرشەبۆ سەر مەقەڕی سازمانی پەیکار بە ڕێزان : مەحموود ئێبلاغیان خوێندکاری مەدرەسەی عالی وەرزش، باقی خەیاتی خوێندکاری زانستگای تەوریز و تاهیر ئێبراهیمیان خوێندکار ی زانستگای ورمێ، رۆژی پێنج شەممە ریکەوتی591207 لە مەقەری سازمانی پەیکار لە بۆکان لە لایەن حیزبی دیموکراتەوە کوژران و گیانیان لە پێناو سەربەستی، ئازادی و دیموکراسی بەخت کرد. پیکار لە کۆمەڵە نزیک بوو و هاوکاری بنکەکان کە کۆمەڵە ریبەری بوو، دەکرد. ڕۆژنامەکەیان بە ناوی پەیکار دەر دەچوو و خوێنەری زۆر بوو. بە چاکی توانیان پەردە لە سەر ماهیەتی جمهوری ئێسلامی لا دەن. لە هەر ژمارەیەکی پەیکار بە شێوەیەک جمهوری ئێسلامیان ڕیسوا دەکرد وزانیاری کونکریتیان بە خەڵک دەدا.جگە لە کور دستان و لە شوێنەکانی تری ئێران هەر دوو ڕێکخراوەی چریک و پەیکار کەوتنە بەر هێرشی پاسدارەکان و ریبەری و تەشکیلاتەکەیان بە جۆرێک زەربەی قورسی لی کەوت کە پشتیان شکا. زۆر کەسیان گیرا و زۆریشیان ئێعدام کران و هەندێکیان بەرەو کوردستان ڕایان کرد و گیانی خۆیان نەجات دا.کۆمەڵە و ئەو دوو سازمانی ترە، ئامانج و دەردی هاوبەشیان زۆر بوو.چەپ لە ئێران و کوردستان بێ ئەندازە ئاڵوز بوو وهێچ کات یەکگرتوو نە بوون. لە ناو چەپی ئێراندا دیواری حیزبی لە دیوای چین بەرزتر و درێژ تر بوو و سکتاریسم و بەرژەوەندی حیزبایەتی، کۆسپێکی هەرە گەورە بوو ئەگێنا دەکرا ئەو چەپانە لە کوردستان پلاتفورمی هاوبەشیان هەبێ. پاش ماوە و تەشکیلاتی سازمانی پەیکار لە کوردستان لە ساڵی 1362 لە تەشکیلاتی کۆمەڵەدا، خەباتیان دەکرد و بەو شێوەیە هاتنە ناو ئورگانەکانی کۆمەڵە و درێژەیان بە خەبات دا.

13.6 موجاهیدینی خەڵک لە کوردستان

موجاهێدین سازمانێکی مەزهەبی وشک ووەک پان ئێرانیستە کان هەڵویستی شوڤینیستی و مەزن خوازانەیان بە نسبەت کوردستانەوە هەبوو.بۆ دەستوری جیهادی ئەکبەری ئاغای خومینی لە ساڵی 1979 و کوشتاری ئازادیخوازان و خەڵکی بێدفاعی کورد حازر و ئامادە بوون. دەمار گرژ و خۆ بە زلزان بوون. هەموو ماستاوکەرێ و نۆکەریان دەر حەق بە جمهوری ئێسلامی دەردەکانیانی دەرمان نەکرد. ئەهمال کران و ئەوەندە بۆ مەلاکان سەریان دانەواند تا ملیان شکا ولە ناچاری بەشی زۆری رێکخراوەکەیان بۆ کوردستان گواستەوە. جمهوری ئێسلامی فشار و زەختی خستە سەریان و ناجوامێرانە کوشتاری کردن و بەرەو کوردستان ڕاویانی نا. دەبوا لەو قودرەت و هێزە زۆرە کە هەیان بوو دژی جمهوری ئێسلامی شەڕی مان و نە مان کەن، کە چی دوعایان بۆ سەڵامەتی ئیمام دەخوێند و پێیان وابوو لە دابەش کردنی دەسەڵاتدا بەشیان دەدەن. ژمارەیەکی زۆر لە ئەندام و لایەنگرەکانیان گیران و جمهوری ئێسلامی زۆر ناجۆامێرانە تیرباران و ئێعدامی کردن. یەکێک لە دۆستانی نزیکم کە دێل و ئەسیر و لە زیندانی تەورێزدا لە گەڵ ئەندامان و لایەنگرانی موجاهیدین هاو بەند و زیندانی بوو، زۆر لە مەقاوەمەت و شەهامەت و نەترسی موجاهیدینەکان باسی بۆ کردم و دەیگوت بە ڕاستی ئازا و قارەمان بوون. گەمەیان بە مەرگ دەکرد و لە پێناو سازمانی موجاهیدین، ئارمان و فیکریان سەربەرزانە بە پیرای مەرگەوە دەچون و لە زیندانی تەورێز حەماسەیان خولقاند. رێبەری موجاهیدین خەتێکی سازان و رێکەوتنیان بە نسبەت جمهوری ئێسلامی یەوە هەڵبژاردبوو، بەڵام لایەنگەران و ئەندامانی موجاهیدین لە زیندان قارەمان و لیبووردوو و فیداکار بوون.

موجاهیدین لە کوردستان ئۆتوریتە یان نەبوو، و جەماوەری خەڵکی کورد وەک بێگانە چاویان لی دەکردن. خەڵکی کورد لە کوردستان لە ئاست و فازێکی بەرزتری سیاسی - کۆمەڵایەتی دەژیا و لە باتی دیفاع لە خوراڤات و کۆنە

پەرەستی زۆرتر لە عیلم و زانست لایەنگریان دەکرد. دین و مەزهەب لە کوردستان وەک ناوچەکانی تری ئێران لایەنگری موتەعسوب و دەمارگرژی نەبوو. ئازادی و دیموکراسی و ئۆتۆنۆمی بۆ خەڵکی کورد زۆر زۆر گرینگتر لە دین و مەزهەب بوو. زۆر تر لە هەزار ساڵە خەڵکی کورد موسڵمانن و بە پێویستیان نە دەزانی جارێکی تر لە لایەن جمهوری ئیسلامی یەوە، بە بن بە موسڵمان. موجاهیدین لە تەشیوعی سووری عەلەوی دیفاعیان دەکرد، کە قەد لە گەڵ داخوازی یەکانی کورد یەکیان نەدەگرتەوە. بە تایبەت کاتێک خومینی لە 28 ی گەلارێژی ساڵی 1358 دەستوری جیهادی ئەکبەری بۆ سەر کوردستان دا موجاهیدین پشتیوانیان لی کرد و بۆیە لە بەر چاو خەڵک کەوتن و زۆریش شکان. هەندی کورد بەڵام نە زۆر لە گەڵیان بوون کە خزمەت و سرویسیان پێ دەدان. هەڵویستی موجاهیدین، بە نسبەت کوردستانەوە وەک هەندی ڕێکخراوی چەپ وهەموو رێکخراوە راستەکانی ئێرانی وەک یەکن و شوڤینیستین. هەموویان لە دایکی نیشتمان و ئێرانی یەک پارچە دیفاع دەکەن و ئارەزویان ئەوەیە کە کوردستان وەک جاری جاران موستعمەرەی هاو بەشی، ئێران، عێراق، تورکیا و سووریا بێت. بە هەر حاڵ خەڵکی کورد کە خوازیاری دێمۆکراسی یە لە موجاهیدینیش ڕێزیان دەنا. شاری بۆکان لە ساڵانی 58 و 59 کە شارێکی ئازاد و پێشمەرگە ئێدارە وحوکمی دەکرد،لە وی موجاهیدین تاقمێکی چکۆلە بوون و هەموو ڕۆژێک پڕۆپاگاندە و تەبلیغ و نوسراوەکانی خۆیانیان بڵاو دەکردەوە. ولە لایەن هێچ ڕێکخراو و سازمانێکی سیاسییەوە و تەنانەت لە لایەن حیزبی دیموکراتیشەوە بەرگیریان لی نەدەکرا و زەختێک لە سەریان نە بوو.

13.7 کەسایەتی سیاسی-میللی لە کوردستان

بە ڕێز ماموستا شێخ عیزالدین حسینی وەک کەسایەتی یەکی سیاسی-میللی بە بیر و باوەڕی مرۆڤ دۆستانە و ئازادی خوازانەوە لە مافی گەلی کورد لە هەموو بوارە سەخت و دژوارەکانی ژیانی پشتێوانی و دیفاعی ئاشکرای کردووە و لەو ڕێگایەدا خەباتی کردووە . ماموستا بۆ ڕێکخراوەکانی تری کوردستان و ئێرانیش ڕێزی هەیە و هەبووە و هەمیشە لە دیموکراسی و ئازادی بیر و باوەڕدیفاعی کردووە . دیوید مک داول لە کتێبی "مێژووی مۆدێڕنی کوردەکان " سەبارەت بە بەڕێزیان لە لاپەڕەکانی 261-283 بە زمانی ئێنگلیزی ئاوای نوسیوە : شێخ عیزالدین هەر لە ئەوەڵەوە تەرجومەیەکی مودێڕنی لە مەزهەب بۆ کوردە ناسیونالیستەکان بەدەستەوە دابوو. ئەو وەک ڕۆحانێکی ئازادیخواز و چەپ زۆر تر لە گەڵ کۆمەڵە دەگونجا تا حیزبی دیموکرات و ئەم هەڵویستە، شێخی وەک ڕۆحانی یەکی هەڵکەوتووی سونی ناساندبوو.ئامۆژگاری یە شەخسیەکانی ئێحترامێکی تایبەتی بۆ گارانتی و خولقاندبوو. بە لە بەر چاو گرتنی ئوتوریتەی شەخسی و میللی یەکەی دوای ڕوخانی ڕژیمی پەهلەوی کاندیدێک بۆ ڕێبەری لە مەهاباد بوو. شێخ عیزالدین پەردەی لە سەر وەلایەتی فەقیە و هەروا خۆدی خومینی و شورای نیگابان بەم شێوەیە لابرد :" ئەوەی ئێمە هەمانە دەوڵەتێکی مەزهەبی نی یە بەڵکوو دەوڵەتێکی دیکتاتوری بە ناوی ئێسلامەوەیە . دەوری ڕۆحانیەت ئەمەیە کە لە شناخت و ناسینی خودا ڕێنوێنی کەر و ڕابەر بن و ئێوە تەنانەت ڕوحانی شیعە یش دەبێنن کە موخالیفی مەفهومی وەلایەتی فەقیهە . ئەم ڕژیمە ئێسلامی نی یە .هەر چەشنە حکومەتێکی مەزهەبی سەرەنجام دەبێتە حکومەتێکی دیکتاتوری، و مەزهەب دەبێتە ئامێرێک کەبەناوی خوداوە بۆ کوشتار و ئێعدام و لیدان کەڵکی

لی وەر دەگیرێت . من باوەڕم بە جیایی دین لە دەوڵەت هەیە .هەر کاتێک دەوڵەتی دینی دروست بوە و دامەزراوە ،دوگماتیک و دژی دیموکراتیک بوە . دەوڵەت دەبی بۆ دیموکراسی و جیاوازی بیر و باوەڕی سیاسی ڕێز دانیت .

یەکەم دیداری شێخ عیزالدین لە گەڵ خومینی لە ئاوریلی ساڵی 1979 بوو . شێخ دەڵیت: کاتێک خومینیم بە جێ هێشت چاکی عاباکەی منی گرت و وتی ئەوەی لە تۆم دەویت ئەمنیەتی کوردستانە ، منیش چاکی عاباکەی خومینیم گرت و لە وڵامدا وتم ئەوەی منیش لە تۆم دەویت ئوتونومی کوردستانە !

14. ڕێکخراوەوئۆرگانە دیموکراتیکەکان، دەور و ڕێبەری کاک فوئاد

14.1 کۆمیتەی ژنان لە شاری مەریوان

کاک فوئاد وەک ئوتۆریتەی ناسراوی کۆمەڵە و خاوەن هەڵویست و نەزەر لەو دەورەیەدا مەترەح بووە. و هەموو کاتێک بیر و باوەڕ و فیکری نوێ ئەم ڕێبەرە ناسراوەی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلی کورد، ڕێنوێنی کەری کاری سیاسی و ڕێکخراوەیی کۆمەڵە بووە. لەو یەکەم کەسانە لە کۆمەڵەدا بوو کە بە ئاگا هێنانەوە و وەگەڕ خستنی هێزی ژنانی کرد بە ئەرکێکی ماندوویی نە ناسانەی خۆی و جێگایەکی تایبەتی بۆ ڕێکخستنی ژنان دانا. وتا ئەو کاتەی مابوو لە ڕێکخستنیاندا دەوری سەرەکی گێڕا. کومیتەی ژنان لە شاری مەریوان ئۆرگانێکی دیموکراتیک بوو.

هاوکات لە گەڵ ئۆرگانەکانی تری جەماوەری ،لە شاری مەریوان کۆمیتەیەکی فەعال، هەڵسوڕاو وخاوەن دەسەڵات دروست بووبوو،کە یەکێک لە کۆمیتە هەرە چالاکەکانی شار بوو. ئەندامانی ئەم ڕێکخراوەیە، ژنانی ڕووناکبیر وپێشەنگی بزووتنەوەی جەماوەری بوون. ژنانی تێکۆشەری شار و دێهاتی مەریوان، لەم ڕێکخراوەیەدا کۆ دەبونەوە، جگە لە ئەرکی تریان و بەشداری لە موبارزە دژی کۆنەپاریزانی ئیسلامی کە هێرشیان هێنابوە سەر کوردستان، وەک ئۆرگانێکی جێ کەوتوو و خاوەن دەسەڵات، بۆ هەژاران و بێ بەشانی، ئیشیان دەکرد. کاری فەرهەنگی، کولتۆری، چاپ و بڵاو کردنەوەی ڕاگەیاندراوەکان. جەلەسەی سیاسی بۆ پەروەردەکردن و بردنە سەرەوەی ئاستی سیاسی ژنانی کۆمەڵگا ،دابەش کردنی دەرمان و دەوا، موعەرەفی و ناساندنی نەخۆشەکان بە نەخۆشخانەکانی سنە، سەقز، تەوریز و تاران و هاوکاری ڕاستەو خۆ لە گەڵ

هێزی پێشمەرگە و دیفاع لە مافی ژنان، بەشێکی چکۆلە لە هەڵسوڕانی کۆمەڵایەتی و سیاسیان بوو . ژنانی هەڵسوڕاوی کۆمیتەکە هەڵگری بیر و باوەڕی جیاوازسیاسیش بوون.

ژنانی شۆڕشگێڕی مەریوان، لەم مەیدانەدا ئەو پەڕی لێبوردوویی و شەهامەتیان نیشاندا.تەسلیمی جەوی کۆن و دوواکەوتووی پیاو سالاری، فەرهەنگی عەشایەری، کولتوری ڕەق هەڵاتوی مەزهەبی و داب و نەریتی خورافی نە بوون و سەربەرزانە لە کۆمێتەی ژنانی مەریوان، وەک ئۆڕگانێکی خاوەن دەسەڵات و جی متمانەی شار و دێهاتی مەریوان خەبات و زەحمەتیان دەکێشاو هەڵدەسوڕان. لە کار و باری خۆیاندا زۆر چالاک و نەترس بوون. زۆر ژنی تێکۆشەر لەم ئۆڕگانەدا دەور و نەقشیان هەبوو.هەوەڵین ئێعترازی ژنانی تێکۆشەری مەریوان لە پووشپەڕ و خەرمانانی ساڵی 57 بوو کە دژی سیاسەت و کردەوەکانی ئاموزش و پەروەرش کرا. و پاشان دیفاع لە زیندانی یە سیاسی یەکانی زیندانی سنە لە بەر درگای دادگوستەری شاری سنە کە مانیان لە خواردن گرتبوو. وەر گرتن و بار هێنانی ژنانی گەڕەکە هەژارەکانی مەریوان و گوندەکان، ئاموزشی نیزامی ژنانی تێکۆشەری ئێتخادیە و هاو کات ئاموزشی یارمەتی دانی خێراو بەپەلە بۆ نەخۆشەکان لە ئاستی تەزریق و پانسمان ، و فێر کردن و بارهێنانی ژنانی کەم سواد و نەخوێندەوار، دانانی دەورەی چنین و ڕستن ، خەیاتی و دروومان بۆ ژنانی خوازیار ، پێک هێنانی کۆبونەوەی گشتی و بانگەوازی کۆ بونەوە بۆژنانی دێهات ، کۆ کردنەوەی یارمەتی ،پارە،دەوا و دەرمان ، پەیوەندی لە گەڵ خوێندکارانی تێکۆشەری کرماشان، و چارەسەر کردنی هێندی گیر و گرفتی کۆمەڵایەتی ژنان، یارمەتی ژنانی نەخۆش و ناردنیان بۆ نەخۆشخانەی شارە گەورەکان، یارمەتی ژنان بە مەبەستی چارە سەر کردنی کار و باری بورۆکراتێک بۆ وەر گرتنی پێناسە و شناسنامە ی منداڵەکانیان، یارمەتی ژنانی زۆڵم لیکراو لە بواری گیر و گرفتی دادگوستەری وەک شو کردن، تەڵاق و جیا بونەوە و ... کاری ڕوتێنی ئێتخادیەی ژنانی مەریوان بوو.ژنانی تێکۆشەردوو شێوە کاریان لە گەڕەکە هەژارەکانی شار و و

دێهات بە ڕێوە دەبرد . بە ئاگاهێنانەوەی و کاری سیاسی لە گەڵ ژنان گرینگ ترین کاری ئێتحادیە بوو .بۆ نمونە لە شار سەبارەت بە مافی گەلی کورد و ناساندن و ئاشنا کردنیان بە بەرژەوەندی چینایەتی خۆیان و هێزە کانی تری کوردستان و بار و دۆخی ژنان لە کۆمەڵگا هەڵدەسوڕاون و قسە و باسیان دەکرد . لە دێهات لە گەڵ گرووهی پزشکی جەولەیان دەکرد . و زۆر جار هاو کات لە گەڵ هێزی یەکیەتی جووتیاران بۆ دێهات دەڕویشتون . لەم دێهاتەدا جەلەسە و کۆبونەوەیان کردووە :سێفی ژووروو و خواروو،چوڕ، نەنە، دارسیران، گاگل،کانی میران،بەردەڕەشە، ئێگیجە،پیرسەفا،ولەژێر،مرگ،شارانی و ... مەراسمی ڕۆژی جیهانی ژنیان لە ساڵی 57 لە شاری مەریوان گرت. خواردن و کەل و پەلی پێویست بۆ خەڵکی شاری سنە لە نەورۆزی 58 کۆ کردەوە . مەراسمێ چلە بۆ بیرەوەری و یادی هاوڕێ یانێک کە بۆ یارمەتی دانی خەڵکی تورکەمەن سەحرا رویشتبون و لە ڕێگادا شەهید بوون بە ڕێوە برد. بە تایبەت دوو شەهیدی ئەو کاروانە شۆڕشگێڕانی ماندووی نە ناس گوڵڕیزی قوبادی و فەریدەی زەکەریایی مامۆستای دێهاتی مەریوان بوون کە مەراسمەکە تایبەتی خۆی هەبوو. کاتێک لە لایەن قیادەوە مەریوان گەمارۆ درابوو ژنانی تێکۆشە بە نیشانەی ئێعتراز بە ڕێپێوان بەرەو دادگوستەری ڕویشتن و داوایان کرد تا بەڕێوە بەری دادگوستەری و فەرماندەی پادەگان دیدار کەن تا لەو بار و دۆخە ئاڵوزە یارمەتی خەڵکی مەریوان بدەن و لە کارەساتی چاوەڕوان نەکراو بەر گیری بکەن . خۆپیشاندانیان دژی سەر پۆش و چادر وحجابی زۆرە ملی کە کۆنەپارێزانی مەریوان و مەکتەبی قورئان خەریک بوون دایسەپێنن و سیاسەتەکانی مەلاکانی تاران و قومیان بە ڕێوە دەبرد، کرد و لە لایەن کۆنەپاریزرانەوە لە ژنانی تێکۆشەر تەقە کرا و خێرا بە تەقە لە لایەن ژنانی ئێتحادیەوە وڵامیان درایەوە .لە خەڵکی نەغەدە کە مەلا حەسەنی نوێنەری ئێمام خومینی شەڕی داگیرساندبوو پشتیوانیان کرد و یارمەتی جۆراوجۆریان بۆ خەڵکی نەغەدە کۆ کردەوە ، فریای ئەو پێشمەرگانە کە ڕۆژی 23 ی تیر برێندا بووبوون کەوتن . نگابانی شوانەی ئوردووگای کانی

میرانیان لە ئەستۆ گرت ، پڕووپاگاندەیان بۆ دیاردە و مەسەلەی کۆچ لە دێهاتی دەور و بەری ئوردووگا دەکرد، بۆ دانیشتوانی ئودوووگا نان و خواردن و کەل و پەلی پێویستیان کۆ دەکردەوە.، لە نێوان دانیشتوانی ئوردووگا خواردەمەنیان دابەش دەکرد ،فریای نەخۆشەکان و بریندارەکان دەکەوتن ، یارمەتی دڵسۆزانەی ئەو ژنانەیان کرد کە لە ئوردووگا باردار بوون تا منداڵە کۆرپەکان لە بار نەچن، لە ڕێپێوان کەرەکانی سنە و موکریان کە بۆ پشتیوانی خەڵکی مەریوان هاتبون بە گەرمی پێشوازیان کرد، نوێنەری ئێتحادیەیان بۆ موزاکرە لە گەڵ لاهوتی کەنوێنەری جمهوری ئیسلامی بوو هەڵبژارد ، لە بەر درگای دژبانی شاری مەریوان بۆ ئازاد کردنی شۆڕشگێڕان کە لە زیندانی پادەگانی موسکی مەریوان دێل کرابوون تەحەسونیان کرد و تا ڕۆژی سێ شەهریوەر ئەو تەحەسونەبەر دەوام بوو، لە مەراسم و بیرەوەری گیان بەختکردوانی سێی شەهریوەر بەشداری فەعالیان بوو . کاری نهێنی و پەیوەندی کۆمەڵە و پێشمەرگەیان لە ئەستۆ گرت ، لە ڕێپێوانێک بەشداریان کرد کە خەڵک وەرەیان چوە سەرێ و جیهادی سازەندەگیان موسادرە کرد ، لە مان گرتنی مێژوویی خەڵکی سنە پشتیوانیان کرد و ژنێکی زەحمەتکیش وەک ناردراوی ئێتحادیە لە وی سوخنڕانی کرد ، بیرەوەری و مەراسمێک بۆ ئەندامێکی پێشڕەو و تێگەیشتووی شورا بە ناوی دادە ئامین گاگلی کە بە هوی نەخۆشینەوە مرد بوو بە ڕێوە برد ، لە مەراسمی 17 ی ئەسفەندی 58 کە لە سالۆنی شیرو خۆرشید بەڕێوە چوو بەشداریان کرد ، لەو مەراسمەداوتاری یەکێک لە هاوڕێ یانی ژن بە بۆنەی ڕۆژی جیهانی ژنەوە پێشکەش کرا ، و ژنێک کە خەڵکی ئاوایی بەردە ڕەشە بوو وتارێکی خوێندەوە ، و بیوگرافی هاوڕێ شۆڕشگێڕ گوڵڕیزی قوبادییش خوێندرایەوە ، دیفاع لە نوێنەرانی کۆمەڵە بۆ پاڵاوتن وهەڵبژاردنی پارلەمانی تاران، و پەردە لادان لە سەر سازشکاری یەکانی حیزبی دیموکرات، بەشداری فەعال لە کاری ڕوتینی بنکەکان مەیدانی خەباتی ژنانی ئێتحادیە بوو. بەڵام ئەوەی لە ناو پردەی مێشکمدا بوو و هێنامەوە بیر خۆم، بەڕێزان ئەمانە بوون :

1- فاتمەی موحەممدی
2- مەلەکەی مستەفا سوڵتانی
3- ناهید موحەممدی
4- م ن
5- سەعدیەی نەسیمی
6- تەلعەت خالیدی
7- میهری گودازگەر
8- مەعسووم خالیدی
9- شەرافەت قاسم نیژاد (پیشگام)
10-فەراسەت قاسم نیژاد
11-دەلیلەی روستەمی(فەعالی کانوونی دانش ئاموزان)
12-ج. روستەمی (پیشگام)
13-شەمسی سلێمانی
14-دادە نەجیبە
15- دادە نەهیە
16-ن ق
17-و ...

یەکیک لە پڕۆگرام و خەباتە سیاسی یەکانی کۆمیتەی ژنان لە شاری مەریوان ،سەر دان لە دێهات بوو. کاتێک یەکیەتی جووتیاران بۆ کار و باری سیاسی – تەبلیغی دەچوە دێهات، ڕۆژی دوایی کۆمیتەی ژنان بە گروپیکی پزیشکی یەوە دەچوە ئاوایی یەکان. دوکتورەکان نەخۆشیان دەبینی و پاشان کۆمیتەکە، ژنانی ئاوایی کۆ دەکردەو وزانیاری جۆراوجۆریان پێ دەدان. دوو دوکتوری شۆڕشگێڕ و ئازادی خواز بەرێزان دوکتور (خ ن) ودوکتور(ر س) بە دڵسۆزی یەوە یارمەتی کۆمیتەی ژنانیان دەدا.

14.2 کانوونی دانش ئاموزان وقوتابیان و دانشجویانی مەریوان

لە سەر پیشنیار و ڕێنوینی کاک فوئاد، کانوون وەک ئورگانێکی دیموکراتیک دامەزرا. ئەم کانوونە ڕێکخراوەیەکی بەراستی دیموکراتێک بوو. بەرلە رووخانی شا دامەزرا و هەڵسوڕانی کانوون ڕێک خستننی دانشجو و موحەسڵ بوو. ئەو کاتە دانشجو لە مەریوان زۆر نە بوون. ئەو کەسانەی کە لە کانووندا هەڵدەسوڕان، بریتی بوون لە ئەفرادی سیاسی و لایەنگرانی سازمانی پەیکار، کۆمەڵە، چریکی فیدایی، حیزبی توودە و. ..

هەموو بە دڵ و گیان بۆ گیر و گرفتە دیموکراتێکە کان خەباتیان دەکرد و سنوورێکی ئاوا عەجایەب لە نێوابیان دا نە بوو. کانوون لە بنەڕتدا بە هۆی پێویستی یەکی مێژوویی دروست بوو. دوای رووخانی شا، کە ڕێزی ڕێکخراوەکان دیاری کرا و ئەو کاتەی ئاغای خومینی دەستوری جیهادی بۆ سەر کوردستان دا، کانوونەکە بی وچان خزمەتی دەکرد. لە بەهاری 1358 چریکەکان بە دانانی ئورگانێک بە ناوی پیشگام ویستیان کانوونەکە هەڵوەشێنیتەوە. کانوونکە دەورێکی گرینگ و چاکی لە خەباتی شاری مەریوان دژی بی عدالەتییەکان بوو. و بۆ ئەوەی کانوون بمێنیتەوە کۆ بونەوەیەکی بە بڵاویان ساز کرد. هەموو رووناک بیران دەخاڵەتیان کرد و لەو کۆبونەوەکەدا بەشداریان کرد. ئایا کانون بمێنیەوە ؟ ئامانج ئەوە بوو کانوون جیا نە بێتەوە و قەوارە و شکڵی خۆی راگرێ و جیا نە بێتەوە. لە کاک فوئادیان پرسیار کرد نەزەرت چی یە ؟کاک فوئاد وتی من لایەنگری یەکیەتی و ئێتحادی ئەم کانوونە م و بە ئاشکرا لە مانەوەی کانوون دیفاعی کرد. وتەوزیحی دا. دروست ئەوەیە کە ئەندامانی کانوون نەچنە ناو ڕێکخراوەکان. و لە ناو ڕێکخراوەکاندا نە توینەوە و ئورگانی کانوون وەک خۆی بمینیتەوە و ئەفراد و ئەندامانی کانوون خەریکی کاری جی کەوتوی خۆیان بن. کاک فوئاد دابەش بونی کانوونی

پێ ناخۆش بوو. چونکوو کانون دەبوو بە دوو بەشەوە یەکەم پیشگام و دووهەم کانوون.

ئەندامانی کانوون کە ماندوویی نە ناس لە وی خەباتیان دەکرد بریتی بوون لە : عارف نادری و جەعفەر مستەفا سوڵتانی کە لە ئاستی ڕێبەریدا بوون و دەوری سەرەکیان هەبوو،دەلیلەی روستەمی، ناسر و زارا عەلەوی نەسەب، نیعمەت نودینیان، تۆفیق سوهرابی، حیشمەت مستەفا سوڵتانی، ئەحمەد وحەمیدو مەحەمەد قاسم نیژاد، حسین نادری ،عەلی خاوەری، تاهیر شەوکەتی، سەید خالید پیرخزری ورزگار شێخ الاسلامی و فەراسەت سالیحی، کەمال هادی، تەهمورس ئەکبەری، حوسین سالح زادە ،شمسیٚ سلێمانی ،مەجید و ئەمین و ئەرسەلان عەزیزی ،پرشنگ و هیوای ئەمجەدی و...

مەیدانی هەڵسوڕانی کانوون، دانانی بەحسی سیاسی ،و پولیمیک سەبارەت بە کوردستان ،کاری هونەری، شانۆگەری، دابەش کردنی نەوت لە شار ،ودادگایی و محاکمەی ئاژاوە گیڕان، نیگابانی و حەرەسیاتی شار وڕێک خستنی تەزاهورات و خۆ پیشاندان ،ڕێک خستنی ئێعتراز دژی قیادە، بڵاو کردنەوەی هەواڵەکان، پەروەدە کردنی کرێکاران بۆ هەڵسوڕانی سیاسی و . ... بوو.

بۆ نموونە لەساڵونی دەبیرستانی فەروخی، فەتتاح حیدەری و عەلی بەئافەرید. کە ئاکار و کردەوەکانیان خراپ و گومان لیکراو بوو،لە لایەن کانوونەوە موحاکمە کران ،تاوانەکانیان ئەمانە بوون بۆچی لە شاردا ئاژاوەدەنێنەوە ؟ وبۆچی تەحریکات دەکەن ؟ وبۆچی هاو کات دوو بەرەکیٚ لە ناو ڕیزی خەڵکدا دروست دەکەن. کانوون جەلەسەی سیاسی بۆ فەعالینی سیاسی دادەنا و لەو بوارەشدا هەڵدەسوڕا.

کومیتەی دانش ئاموزی کانوون لە شرکەتی مام سەنگەر، کە ئۆرگانێکی ماڵ دروست کردن و ساختمان سازی بوو ،نەفوزی کردبوو و زۆر کرێکاری پەروەردە کرد و جەهەتی سیاسی بە کرێکارەکان دا. کانوون لە ئێفشاکردن و پەردە لادان لە سەر ماهیەتی جمهوری ئیسلامی و مەکتەبی قورئان دەوری دیاری کەری هەبوو.

پڕۆژەی دابەش کردنی نەوت لە ئاستی شاردا و بەش دانی هەژار و فەقیری دانیشتوی مەریوان لە لایەن کانوونەوە، بە هاوکاری شورای شار مەترەح کرا و بە ڕێوە چوو. کە بە شێوەیەکی عادلانە، نەوت دابەش دەکرا و بەر بە دزی و غارەت و تاڵان دەگیرا.

کانوون لە مەریوان گۆڤارێکی چاپ دەکرد کە ناوی "رزگاری" بوو. لە ژمارە یەکی گۆڤارەکە وتارێک بە ناوی لیکۆڵینەوە و تەجروبەی کۆماری کوردستان(مەهاباد) لە لایەن کاک فوئادەوە نوسرا. کە لەم وتارەدا بار و دۆخی سیاسی سەردەمی کۆمار لە ئاستی جیهان و ئێراندا ونوقتە قوەت و نوقتە زەعفەکانی کۆماری کوردستان بە شێوەیەکی زانستیانە و بە وردی شیَ کرابوەوە. ئەم وتارە لە دووی ڕێبەندانی ساڵی 58ی هەتاوی و پاش مەرگی کاک فوئاد لە مزگەوتی جامیعەی مەریوان لە لایەن حیشمەت مستەفا سوڵتانی یەوە خوێندرایەوە. سەرجەم چوار ژمارەی لی چاپ کرا و پاشان عومری کۆتایی پیَ هات. گۆڤارەکە هەشت لاپەڕە دەبوو و لە ناو خەڵکدا بڵاو دەبوەوە. لە ژمارەکانی تری دا،سەبارەت بە کرێکارانی کورد کە بە شوین کار و بژێوی ژیاندا ئاوارە دەبن ولە ناچاری دەڕونە تاران و خوزستان نووسرابوو. هەروەها شێوەی ژیانیی پڕ لە کۆڵەمەرگی کاروانچی یەکانی سەر سنوور لە کوردستان و شوێنی چینایەتی یان باس کرابوو.کاروانچی یەکان لە سنووری دەست کردی داگیر کەران و بە دزی ژاندارمەکانەوە پێویستی ژیانی ڕۆژانەی خەڵکیان دەگواستەوە. کە لە باری ئابوری و هەرزان بوونەوە بە قازانجی خەڵک بوو.

14.3 ئێتحادیەی کرێکارانی بیکاری مەریوان

ڕاپەڕینی خەڵکەکانی ئێران هەل و مەرج و فەزایەکی کۆمەڵایەتی –سیای خولقاندبوو کە هێچ شتێک لە سەر ڕێل و جادەی خۆی نەدەڕۆیشت. بەجۆرێک ژیانی ئاسایی بۆ ڕەنجدەران سەد قات پڕ مەێنەت تر، ئاڵوز تر و دژوار تر بوو.لە کوردستانیشدا شەپۆلی ئەم نا بە سامانی و مەێنەتە زۆر تر داوێنی هەژاران و کرێکارانی کوردستانی گرتبوو.خەڵک لە وەزعێکی نالە باردا دەژیان و دابین کردن و فەراهەم کردنی نانی وشک و خاڵی زەحمەت بوو. نە بوونی ئاسایش و ئەمنیەت، نەبوونی حاکمیەت و دەوڵەتی سەقامگیر لە دەورانی قەیام،ڕەوتی توندی ڕووداوە سیاسی یە کانی ئێران و کوردستان،سات و سەودای زل هێزەکان لە سەر دەر کردنی شا و هێنانە سەر کاری مەلاکان و گۆڕێنی دەسەڵات ،ئەو فاکتورە سەرکی یانە بوون کە کرێکاری کورد ئێتر نەیدەتوانی بەرەو ئابادان، خوزستان، مازەندەران، و ناوچەکانی ئازەربایجان بڕوات و خەریکی ئێش و کار بێت. زۆربەی کرێکارانی کورد لە کوردستان مانەوە وبە ناچاری خۆیان دوور لە خەتی بەر هەم هێنان بینیەوە و پارە وئازۆقە وئەوەی پاشەکەوتیان کردبوو بە خێرایی ڕووی لە کزی نا و خەریک بوو تەواو بێت. هاو کات کارخانەکانی"ئێنشاالله و ماشاالله "کە مەلاکان وەعدەیان دەدا، ئێتر بە فریای کرێکاری کورد نەکەوت و هەمووی درۆ و دەلەسە، چاوبەستن و فرێو بوو. لە سنە ئەوەندە کرێکاری کورد زەخت و فشاری لەسەر بوو و برسیەتی زۆری بۆ هێنابوون کە ڕژانە خەیابان و بە دەنگی دلێر هاواریان کرد "**نانمان گەرەکە نان برسیمانە برسی** !"**مەرگ بۆ جمهوی ئێسلامی ئێران !"**و پاشان مەکتەبی قورئان کە ڕەمز و سەمبولی ڕژیم لە سنە بوو ئاگریان دا و سوتاندیان. لە مەریوان وەزعەکە ئەگەر خراپتر نە بوو باشتر نە بوو.کرێکای کورد لە مەریوان، چونکوو جمهوری ئێسلامی شەڕی دەفرۆشت، دەربەگ وشێخی مفتە خۆر و توێژی دەوڵەمەندی شارو دێ سەریان ڕاست کردبوەوە وهێواش هێواش دەخزانە پاڵ

رژیم و هەموویان لە رژیم پشتیوانیان دەکرد. سەفی رادیکاڵ و شوڕشگێڕ و سەفی کۆنەپەرست و دەوڵەتی ئێسلامی لە بەرانبەر یەکتردا، راوەستابوون. کرێکاران ئێحساسی ئەمنیەتیان بە هێچ شێوەیەک نەدەکرد. نەزم و رەوتی ئاسایی شار بە جارێک تێک چووبوو.

کاک فوئاد و هاورێ یانی لەم هەل و مەرجەدا، ئێتحادیەی کرێکارانی بێکاریان پێک هێنا. لە لایەکی ترەوە مەکتەبی قورئان بە یارمەتی و پشتەوانەی زۆری ماڵی و پارەی زۆرێک کە لە ئێختیاریاندا بوو، کرێکارانیان فرێو دابوو. پڕۆپاگانە و تەبلیغیان کردبوو کە هەر کرێکارێک لای ئێتحادیەیبێکاران بی و ناو بنووسێ، کومونیست، بی دین و کافرە. کاتێک ئێتحادیە داوای دوو وێنەی لە کرێکاران کردبوو کە کارت و پێناسەیان بۆ دروست کەن، مەکتەبی قورئان تەبلیغی کردبوو کە دانەیەک لە وێنەکان بۆ رووسیا دەنیرن و ئەم ژەهر پژاندنە تەئسیر خراپی لە سەر یەکگرتووی و یەکپارچە بوونی کریکاران دانا. کاک فوئاد فریا کەوت بە هەڵسوڕاوانی کۆمەڵەی وت تەنیا یەک عەکس بۆ سەر کارتەکانیان داوا کەن. و بەو شێوەیە موشکلەکە حەلل بوو. سەر باری ئەوانە رووتی رووداوەکان ئەوەندە توند و خێرا بوون و کوردستان لە گەرمە یاوی شۆڕشدا دەسوتا کە کاک فوئاد نە یدەتوانی هەر لە مەریوان بمێنیتەوە و دەرفەتی بۆ رێبەری جوڵانەوەی سیاسی ئەم شارە زۆر نە بوو. ئێتحادیەی کرێکارانی بیکار قەوارە و شکڵی خۆی گرت و لە پڕۆسەیەکی کورتدا بەرەی مەزهەبی و مەکتەبی قورئانی لە باری سیاسی یەوە شکست دا.و مەکتەبی قورئان زوو تر لە وەی چاوەڕوان دەکرا هەرەسی هێنا. کاتێک ئێش و کار لە لایەن ئێدارەی مالاڕیاوە پەیدا بوو، بە شێوەیەکی رەسمی داوایان لە ئێتحادیە کردبوو کە نزیکەی پەنجا کرێکار بە ئێدارەی ماڵاڕیا بناسێنی تا لە دێهات دەس بە کار بن و بەم شێوەیە و لە ماوەیەکی کورتدا ئێتحادیە وەزنی کۆمەڵایەتی و سیاسی بە دەس هێنابوو. عومری ئێتحادیەی کرێکارانی بێکارانی مەریوان، کورت بوو و هاو کات لە گەڵ هێڕشی رژیم بۆ سەر کوردستان، ژیانی بە ساوایی کۆتایی پێ هات. ئوتوریتە و

دەسەڵاتی ئێتحادیەکە بەو ئاستە گەیشتبوو کەشارەداری بۆ چارە سەر کردنی بیکاری و ژیانی سەخت و نەداری کرێکاران وخولقاندنی ئێش و کار لە گەڵ ئێتحادیەی کرێکارانی بیکار هاوکاری دەکرد تا ئێش و کار بە شێوەیەکی عادلانە دابەش کرێ. و پارەیەکی نە زۆر لە نیوان کرێکارانی بیکاردا، دابەش کرا. کاک فوئاد لە کۆبونەوەی مەهاباد ئاماژەی بەم هاوکاری یە و دەسکەوتەکانی لە باری سیاسی و کۆمەڵایەتی یەوە کردووە.

لە شارەکانی تری کوردستان جەمعیەت وئۆرگان گەلێکی دیموکراتێک دامەزراو دروست بوو کە زۆر هەڵسوڕاوو و فەعال بوون و لیرە تەنیا بە کورتی ئاماژەیان پێ دەکەم .

1- جەمعیەتی ڕێگای ئازادی زەحمەتکێشان لە شاری مەهاباد و(ستادی هاوبەشی هێزە دیموکراتێکەکان) 2- جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و مافی زەحمەتکێشان لە شاری نەغەدە

3-جەمعیەتی دیفاع لە مافی گەلی کورد لە شاری ورمێ 4-جەمعیەتی دیفاع لە مافی زەحمەتکێشان و مافە نەتەوەیی یە کانی گەلی کورد لە شاری سەقز5-جەمعیەتی دیفاع لە زەحمەتکێشان و مافە نەتەوەیی یەکانی گەلی کورد لە شاری بۆکان 6- جەمعیەتی تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی و خوازیارانی مافە میللی و دیموکراتێکەکانی گەلی کورد لە شاری بانە 7- یەکیەتی جووتیارانی بێلەوار لە کامیاران و بەڕێز کاک عارف مەولانایی بەر پرسی بوو.

8-جەمعیەتی پشتیوانی لە مافی گەلی کورد لە شنۆ ، کە بەڕێزان مەناف و سەید حسین بەر پرس بوون . جەمعیەتی شنۆ خاوەنی کتێبخانەیەکی پڕ لە کتێبی زانستی و عیلمی بوو کە قیادە سوتاندی .

14.4 نەورۆزی خوێناوی شاری سنە

شاری سنە- بومباران و کوشتاری وەحشیانەی خەلکی شار لە لایەن پادەگانەوە

قەیام ڕۆژی 22 ی ڕێبەندان تەواو بوو. مەلاکان هێژمونی سیاسی ئێرانیان ڕفاند و لە سەر تەختی شا بە جل و بەرگ و عابای مەلایانە دانیشتن. کاخی نیاوەرانی شا ناوەکەی گوڕدرا و بوو بە کاخی جەمارانی خومینی. ریش و عابا وەک سوننەت ونیشانەی سەرکەوتن بە سەر رژیمی پاشایەتی باو کرا. لە فەرهەنگی عیلمی و قاموسەکان وشەکانی سیکۆلاریسم وئێمپڕیالیسم و کاپیتالیسم ودوگماتیزم و دیموکاسی یان دەر هێنا و لە باتی وشەکانی شەیتانی گەورە وچکۆلە وجیهاد و ولایەتی فەقیە وموستەزعەفیان دانا. خەڵکیان یەک شەوە خەلەتاند و ئاغای خومینی بە گوتنی تەنیا یەک دێڕ بەمن مەڵین ڕەهبەر بە من بڵین خزمەتگوزار ! نیوەی ئێرانی کردە گریان وخەڵکی هیپتۆنیزم کراو فرمێسکی سوێر و خوینینیان بۆ ڕشت.

هەل و مەرج و بار و دۆخی سیاسی کوردستان لە فازێکی تر دا بوو و خەڵک خوازیاری عەدالەت، دیمکراسی ئازادی و سەربەستی و رزگاری بوون. وەعدە و فرێو نیدەتوانی خەڵکی کورد رازی کات و بڵیسەی شۆڕش هەر کڵپەی دەسەند. توێژی پێشڕەو لە کوردستان د ەوری مێژوویی خۆیان بە باشی گیڕا و لە شارەکانی کوردستان شۆڕش هەر بەر دەوام بوو و دەبوا ئاخرین سەنگەرەکانی کۆنەپەرەستی فەتح کرێت و خەڵک شورا، ئورگان گەلیکی دیموکراتیک دامەرزینن. لە سنە پادەگان یەک شەوە بوو بە ئیسلامی و بۆ چوار مێخە کێشانی خەڵک و داسەپاندنی حاکمیەتی ڕ ەشی جمهوری ئیسلامی شاریان دایە بەر خومپارە و هێرشیان بۆ ناو شار هێنا. خەڵک کەوتنە دیفاع و شەری یەکەمی مەقاومەتی خەڵکی کورد دژی کۆنەپەرەستان لە نەورۆزی 58 دەستی پێکرد. دەیان شارۆمەندی بیدفاعی سنەیی کوژرا و برێندار بوون. نەخۆش خانەکان لە برێندار جمەی دەهات. لە سەر و بەندی شەڕدا، سوخنگوی کۆمیتەی ئێنقلابی ،پاریزەر و قازی دادگوستەری بە رێز سەدیقی کەمانگەر بە جەسارەتەوە لە رادیو سنە خەڵکی بۆ دیفاع، بەرەنگاری، هێرش و چەک کردنی پادەگانی سنە بانگە واز و دەعوەت کرد. لە سەروبەندی شەڕەکەدا هەموو خەڵک یەک پارچە دژی جمهوری ئێسلامی شەریان دەکرد و هاورێ یانی کۆمەڵە لە سەفی پێشەوەی هێرش حوزووریان بوو. کاک فوئاد ئاوێنەی باڵا نوێنی ڕێبەریکی کارزان، لیهاتوو و هەرە دڵسۆز بوو کە خۆی لە سەنگەری پێشەەوە و بە ورە و ئێمانی بەرزەوە ڕچەی دەشکاند

کاک فوئاد لە شەڕی سنە و هێرش بۆ سەر پادەگان بەشداری توند و تیژی کردوە و لە جەرەیانەدا، بەرێزان عەبدوڵای موهتەدی، موزەفەر موحەممەدی و. .. لە هێرش بۆ سەر پادەگان گیران و نە ناسران و پاشان ئازاد کران. دیفاع و بەرەنگاری ئەوەندە قووڵ و بەرین بوو کە رێبەرانی جمهوری ئێسلامی عابایان بە کۆڵیان دا و بۆ موزاکرە هاتنە سنە. تاڵەقانی، بەهەشتی، رفسەنجانی، خامنەیی. حاجی سەید جوادی، سەحابی، یەزدی، قوتب زادە، بەنی سەدر وبەرێز داریوش

فروهەر لە تارانەوە بۆ سنە هاتبوون. بە ڕێز شوکرولاە پاک نیژاد وەک کەسایەتی سیاسی بە ناوبانگ و سیمای ناسراوی ئێران، کە ئازایانە و نەترسانە لە دادگای ساواک سکاڵانامەکەی پێشکەش و خوێندبوەوە لە سنە بوو. شوکرولای پاک نیژاد لە کۆبونەوەی جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئینقلاب بەشداری کرد و بە بیستنی سرودی ئەی ڕەقیب لە لایەن بەشداربوەکانەوە وتی . هەست دەکەم دڵی شۆڕشی ئێران لە کوردستان لێ دەدات و کوردستان سەنگەری دیموکراسی ئێرانە .هەر لەو کاتانەدا بەڕێز مزەفەری پەڕتەوما کە لە ناسای ئامریکا وەک پسپۆڕ و شارەزای عیلمی فیزیک کاری دەکرد بۆ سنە هاتبوەوە و ...

شاری سنە – هاتنی نوێنەرانی جمهوری ئێسلامی بۆ موزاکرە لە گەڵ خەڵکی کورد: کاک فوئاد و کاک شوعیب و پێشمەرگەکان دیارن.

نوێنەرانی خەڵکی کورد برێتی بون لە بە ڕێزان : ماموستا شێخ عیزالدین حسینی، دوکتور جەعفەر شەفیعی ،ئەحمەد موفتی زادە، بیهروز سلێمانی، سەدیق کەمانگەر، شوعیب زکەریایی، فوئاد مستەفا سولتانی، یەحیا سادق وەزیری، مەلا محمەد رەبیعی.شێخ جەلال حسینی،یوسف ئەردەڵان و. ..

نوێنەرانی خەڵکی شاری سنە توانیان بە جمهوری ئێسلامی بسلمینن کە شاری سنە دەبی بە شورایەکی هەڵنژیردراوی خەڵک ئێدارە بکرێ. دواتر شورایەکی یازدە نەفەرە لە لایەن خەڵکی سنەوە هەڵبژێردرا کە بۆ ماوەیەک توانی دەوری سیاسی-کۆمەڵایەتی بنوینێ وشارەکە ئێدارە بکات.

شورای شاری سنە!

خەباتی خەڵکی شاری سنە دیموکراسی بۆ شارۆمەندانی ئەو شارە بە دیاری هێنابوو. لەو فەزا دیموکراتێک و ئازادە هێزە پێشڕەوەکانی ئەو کاتەی سنە وەک کۆمەڵە، چریکی فیدایی.پەیکار ، و کەسایەتی یە سیاسی و باوڕ پێکراوەکانی خەڵک لە ساڵی 58 بڕیاریان دا تا خەڵک لە هەڵبژاردنێکی ئازاد و دیموکراتێک و بی سانسوردا نوێنەرانی خۆیان بۆ شورای شاری سنە هەڵبژێرن . هەر لایەنێکی سیاسی نوێنەرانی خۆیانیان بە خەڵک ناساند و ڕۆژێک بۆ دەنگ دان دیاری کرا .خەڵک لە مەدرەسەکان و مزگەوتەکان دەنگیان بە نوێنەرانی خۆیان دا. پاشان کومیتەیەک لە کەسایەتی و ئەفرادی بی لایەن هەڵبژێردرا تا ژمارە ی دەنگەکان و ئاکامی هەڵبژاردنەکە بی سانسور بە خەڵک ڕاگەیەنن . ژمارەی دەنگەکان لە لایەن کۆمیتەی هەڵبژێردراوی خەڵکەوە ژمێردرا و ئەندامان و بەرئەندامانی شورای شار بۆ یەکەم جار لە مێژووی شاری سنە دیاری کرا و ڕاگەیەندرا.

ئەندامانی شورای شاری سنە یازدە کەس بوون:

1- یوسف ئەردەڵان2- مەڵامەحموود ئەیوبی 3- فوئاد ڕووحانی 4- فەریدەی قورێشی 5-سەید عیماد سەید زاهیدی 6- ئەرسەلان پوورقوباد7- جەبار ئاریا نیژاد8- ... خەلیقی 9- هادی مورادی 10- ... 11- ...

لیژنەی دامەزرێنەری شورای گەڕەکەکانی شاری سنە :

پاش ڕاپەڕینی خەڵکەکانی ئێران ،فەزایەکی دیموکراتێک پێک هات . لە هەرێمی کوردستان بە پێچەوانەی شارەکانی تری ئێران، خەڵکی کورد ئەوەندە تۆخ و دەمار گرژی مەزهەبی نەبوون و دیموکراسی ڕێز و بایەخی تایبەتی هەبوو.هەرێمی کوردستان لە هەموو ئەو کەسانە کە بە بەهانەی جیاوازی مەزهەبی، بیر و بوچون،رەگەز وئائینەوە ئەمنیەت و ئاسایشیان نەمابووو ڕاو نرابوون میوان داری دەکرد. زۆر بنەماڵەی ئاسووری ،زەڕدەشتی، بەهایی و یەهودی لە ترسی گیانیان بەرەو کوردستان کۆچیان کرد و لە شارەکانی کوردستان نیشتە جێ بوون . و تێکۆشەران و پێشڕەوانی شاری سنە لیژنەیەکی دیموکراتێکیان بۆ چارە سەر کردنی گیر و گرفتەکانی شار و لە وانە کارەبا،ئاو و پاسەوانی گەڕەکەکان ،دەست بە سەرا ڕاگرتنی سیگار و مەوادی غەزایی و خواردن لە ساردخانەی شار، یارمەتی پێشمەرگەکان و نانەواخانەکانی شار و... دیاری کرد و هەڵسوڕانیان لە بوارەکانی فریاکەوتن و خزمەتگوزاری و تا ڕادەیەکی زۆر ڕێکخستنی بنکەکانی شار بوو. پێشڕەوانی ئەو لیژنە بە ڕێزان.گیان بەختکردوو حەمید فەرشچی، ڕەزا یەغموری، گیان بەختکردوو ناسیح مەردۆخ ،فەتحوڵڵە کولاقوچی، گیان بەختکردوو جەلال ڕەزمەندە(ئەشرەف قەدرجوو)،ئەردەشیر نەسروڵاە بەگی، فەرشاد سوڵتانپوور،نەعیم گەڕووسی نیژاد، نادر نامی، گیان بەختکردوو ڕەحمەت پاڵەوانی، یدوڵڵای تورابیان، و چەند کەسی تر بوون . شورای گەڕەکانی سنە بە هۆی هەڵسوڕانی سیاسی و کۆمەڵایەتی خەڵکی سنە و ئەو بەڕێزانە پێک هات و دامەزرا.هێزە ڕادیکاڵەکانی شار و بە تایبەت کۆمەڵە لەو ئورگانانە پشتیوانی دەکرد . و بنکەکانیش لە بواری دیفاع لە شاری سنە و دەسکەوتەکانی ڕاپەڕین ، وەک هێزێکی نیزامی خۆیان نیشاندا. لە هەمانکاتدا ئەرکێکی بەربڵاویان بۆ خۆیان دانابوو کە جگە لە سنە یارمەتی هەرێمەکانی تری کوردستان بدەن . پارەو جل و بەرگ و خواردنی ڕۆژانە بۆ شاری مەریوان و قارنا و قەڵاتان ناردرا کە هاودڵی و هاو خەباتی خەڵکی سنەی چەسپاند و یارمەتی یە کان، خەڵکی قارناو قەڵاتان و مەریوانی زۆر خۆشحاڵ و هیوادار کرد . لە شەڕی خوێناوی و داسەپاوی 24 ڕۆژەی شاری سنە لە ساڵی59 شورای گەڕەکەکانی سنە بۆ دروست کردنی سەنگەرەکانی ناو شار دەورێکی چاکیان نواند و دیفاعی شاریان لە ئاستێکی بەرزدا سازمان دا.

14.5 جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئێنقلاب

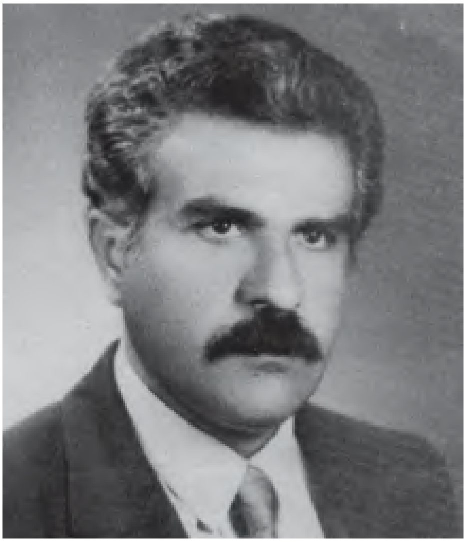

پاریزەر و وەکیلی دادگوستەری بەڕێز کاک سەدیق کەمانگەر. بەرپرسی جەمعیەتی دفاع لە ئازادی و ئینقلاب لە شاری سنە.

گەڵاڵەی دامەزراندنی جەمعیەتەکان، وەک ئامێری خەباتی ئەو سەر دەمە لە لایەن کۆمەڵەوە مەترەح کرا و دروست بوو. جەمعیەتی دیفاع لە شۆڕش و ئازادی لە شاری سنە ئۆرگانێکی دیموکراتیک و بە دەسەڵات بوو. زۆربەی هەرە زۆری گەنجەکان و ماموستایان، کارمەندەکان، قوتابی یە کان و کەسایەتی یەکان وئێتحادیەی موعەلیمەکانی سنە و خەڵکی خوازیاری دیموکراسی و ئازادی، سازمانی پەیکار، ئێتحادیەی کومونیستەکان، لە جەمعیەتدا هەڵدەسوڕان و بەشداریان دەکرد. سوخنگوی جەمعیەت بە ڕێز کاک سەدیقی کەمانگەر بوو و هەموو مەسئولیەتەکانی جەمعیەت ڕوو بە دەرەوە لە ئەستوی ئەو بوو. دەورانی ڕێبەری کاک سەدیق لە جە معیەت یەکیک لە دەورانە پڕ شکۆ و سەربەرزەکانی کۆمەڵەیە. کاک سەدیق لێبوردوو، نە ترس، بە ئێمان، دڵپاک، و بە کردەوەی شۆڕشگێرانە و بڕیاری مێژوویی ڕەوتێکی لیبڕاوانەی بە خەباتی خەڵکی سنە دژی جمهوری ئێسلامی دابوو کە وێنەی ئەو جۆرە خەباتە لە مێژویی کوردا بە راستی کەمن.

بۆ پێشەوە بردنی سیاسەتی کۆمەڵە و دامەزراندنی شورای شاری سنە و بەر پرچ دانەوەی پیلانەکانی مەلاکان هەموو هاوڕێ یانی کۆمەڵە هەڵدەسوڕان و کاک فوئادیش جێگای تایبەتی خۆی هەبوو. کاک فوئاد لە زۆربەی ئێعتراز و خەباتەکانی خەڵکی شاری سنە دژی داگیرکەران، حوزووری هەبوو و لە هێرش بۆ سەر پادەگان،و. . بەشداری کرد. بە ڕێزکاک ئەیوب نەبەوی شۆڕشگێڕی رادیکاڵ وزۆر خۆشەویست ڕێبەرێکی تری جەمعیەت بوو کە دەوری ڕێبەری ئەو لە خەباتی قارەمانانە وشکۆداری خەڵکی سنە تۆمار کراوەو زۆر بەر چاوە.

کاتێک جمهوری ئێسلامی هێرشی بردە سەر خەڵکی تورکەمەن سەحرا، جەمعیەتی شاری سنە هیئەتیک لە ئەندامانی خۆی بۆ یارمەتی ئەو خەڵکە بە ڕێ کرد. بە داخەوە کاروانەکە بە سڵامەتی نە گەیشتە بەرەوە و بە هوی تەسادفی ماشینەوە نۆ نەفەریان.بەڕێزان1- جەمیل زەکەریایی2- دوکتور ئەسعەد وەزیری3- جەمیل سەجادی4- دوکتور فەتحوڵاە لوتفوڵڵاە نژادیان 5-فەریدە زەکەریایی6-گوڵڕێز قوبادی7- فایزە قوتبی8- ڕئووف کەمانگەر9-ئێسمایل عەلی پەنا گیانیان لە پێناو خەڵکی زوڵملیکراو و شەریفی تورکەمەن سەحرا و ئامانجی ئەنترناسیونالیستی بەخت کرد و ژمارەیەک لە ئەفرادی کاروانەکە بە ڕێزان :مەسعود قشقایی، فەروخ کاوە، وەفا ڕۆحانی،تەیمور مستەفا سوڵتانی بریندار بوون کە برینەکانی پشت و مل و سەری کاک تەیمور بە جۆرێک قووڵ و لە هەمووان سەخت تربوو کە ماوەیەکی دوور و درێژ لە نەخۆشخانە لە ژێر چاوە دێری دوکتورەکاندا بوو.

بەڕێ کردنی ئەو کاروانە بۆ یارمەتیدانی خەڵکی تورکەمەن سەحرا لە لایەن جەمعیەت وخەڵکی شاری سنەوە ئاستی بەرزی ئێنسان دۆستی ئەو خەڵکە ورۆحیەی ئێنترناسیونالیستی کۆمەڵەی بۆ جارێکی تر چەسپاند.

14.6 جەمعیەتی دیفاع لە مافی گەلی کورد لە مەریوان

لە سەر و بەندی ڕاپەڕینی 1357 ی ئێراندا زۆر ڕێکخراوە و جەمعیەت لە هەل و مەرجی دیموکراتیکدا، دروست بوون. لە مەریوان جەمعیەتیک لە لایەن رووناکبیرانی مەریوانەوە بونیاد نرا و بە زۆری موعەلیمەکان و کارمەندەکانی ئورگانە جۆراجۆرەکانی شار لە وی خەباتێکی دیموکراتێکیان بە ڕێوە دەبرد. بەڕێزان: سەدیق ئەمجەدی، جەلال وەلەژێر(موحەسڵ) عەتا روستەمی، حسین مستەفا سولتانی، جەلال نەسیمی،حسین پیر خزری، رئووف کۆنە پۆشێ، مووسا شێخ الاسلامی، عەبدوڵای نەودینیان،عەلی ناسرئابادی، و... لە وی هەڵدەسوڕان. بە شێوەیەکی ئاسایی هەڵسوڕان و خەباتی جەمعیەتەکە لە گەڵ تێکۆشانی سیاسی – نیزامی یەکیەتی جووتیاران، پیشگام، کانوونی قوتابیان و دانشجوەکان، یەکیەتی ژنان، و ئێتحادیەی کرێکارانی بێکار تێکەڵ بوو. لە پڕاکتێکدا ئوتۆریتەی کۆمەڵایەتی و فەعالیەتی سیاسی- نیزامی یەکیەتی جووتیاران سێبەری خستبوە سەر هەڵسوڕانی سیاسی جەمعیەتەکە، بەڵام تایبەتمەندی و خاڵە کونکریتەکانی جەمعیەت، خەباتی فەرهەنگی و کولتوری ومێژویی بوو. ئەو ئورگانە وەک نیهادە دیموکراتێکەکانی تری کوردستان و ئێران و بە دەس پێکردنی شەڕی داسەپاو و هێرشی حکومەتی ئێران بۆ سەر کوردستان عومر و ژیانی وردە وردە و بە ئەسپایی تەواو بوو. و مێژووی کوردستان هاو کات لە گەڵ رفاندنی هێژمونی سیاسی و دەسەڵات لە لایەن مەلاکانەوە بەرەو قۆناغێکی تر ملی نا و فەسڵێکی تر لە بەرەنگاری و مەقاوەمەت دژی داگیر کەران دەستی پێکرد. زۆربەی ئەندامان و بەرێوە بەرانی جەمعیەت لە پێناو خەباتی کرێکاران و زەحمەتکێشانی کوردستان گیانیان لە دەس دا و شەهید بوون.

14.7 جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی کرێکاران و زەحمەتکێشان لە نەوسود

لە شارەکانی پاوە، نۆدشە و نەوسود جەمعیەت دامەزرا بەڵام جەمعیەتی نەوسود باری سیاسی قورستری بوو. کادرەکان و لایەنگرانی کۆمەڵە و لە وانە کاک ڕەشید مەولودی لە نەوسود جەمعیەتێکی ڕێک و پێکیان دانا و بە شێوەیەکی بەر بڵاو کاری سیاسی و نیزامیان دەکرد .چەکداری یئنقلابی جەمعیەتی نەوسود دەگەیشتە 300 کەس کە هەموویان لە پێشڕەوانی خەڵکی دەڤەرەکە بوون . جەمعیەت گۆڤارێکی بە ناوی "ڕەنجبەر" لە نەوسود چاپ دەکرد کە دوو ژمارەی بڵاو بوەوە و بە دەستی خەڵک گەیشت . هێرشی ڕژیم کۆتایی بە عومری گوڤارەکە هێنا . ئەم گۆڤارە بە دیالکت و زاراوەی هەورامی دەنوسرا ، کە لە سەدەم و قۆناغی خۆیدا ڕچەشکین بوو.نووسەرانی گۆڤارەکە بە گشتی ئەم دووکەسە بوون یەکەم ڕەشید مەولودی و دووهەم کەیومەرسی نیکرەفتار .ناوی ئەو پێشڕەوانە کە لە جەمعیەتی نەوسود هەڵدەسوڕان و خەباتیان کرد ئەمانە بوون:

1- شەهید کەماڵ هەورامی 2- هەڵۆ هەورامی (قادر ئاژەند)3-ڕەشید مەولودی 4- عەبدوڵای شەریفی (عەبە هەجیجی) 5-شەهید مەنسوور حیدەری ، کە سێ برا و باوک و زاواکانیان هەمووشەهید کران 6- شەهید حەمە ڕەحیم ئێلاهی7-شەهید مەزەفەری عەزیززادە8- شەهید جەلیل حیدەری 9-حەمە کۆکۆ10- ئەلیاس ڕەزایی 11-شەهید مام فایەق... 12-شەهید عەتا ... 13-حەکیم شەوکەتیار14-شەهید فەیسەڵ لهونی 15-جەلال سەلیمی16-تەها خوسرەوی17-شەهید جەمشید مەنوچیهری (لە باشگای شاری سنە 1358)18-ڕووناک تۆفیقی19- شەوبۆ تۆفیقی

حیزبی دیموکرات لە نەوسود کەسیان نەبوو و تەنیا پیرە پیاوێک کار و باریانی هەڵدەسوڕاند و خەڵکی ناوچە بە تێکڕا لە کۆمەڵە دیفاعیان دەکرد .

جەمعیەتی پاوە:

لە جەمعیەتی پاوە ئەم پێشڕەوانە کاری سیاسی و نیزامیان دەکرد و لە گەڵ کۆمەڵەوە پەیوەندیان هەبوو.

1- یوسف پاوەیی2-عەبدوڵای شەریفی3- مەنسووری حیدەری

جەمعیەتی نۆدشە:

لە جەمعیەتی نۆدشە ئەم پێشڕوانە کاری سیاسی و نیزامیان دەکرد ولەگەڵ جەمعیەتەکانی نەوسود و پاوە پەیوەندی و خەباتی هاوبەشیان دەکرد .

1-شەهید حەمەڕەحیم ئێلاهی2- شەهید عەزیز ئێلاهی 3-شەهید نەسرەالدین قودسی (لەزیندان)

4ـ جەماڵ ستایش5- عەدنان ستایش6- هوشمەند ڕەوشەن توودە7- مامۆ عەبدولکەریم ...8- فەریدون...

کانوونی موعەلیمانی شاری سنە

لە سەروبەندی راپەرینی رێبەندانی 1357 کانوونێکی دیموکراتیک لە لایەن موعەلیمانی شورشگێری سنەوە پێک هات کە پێوەندییەکی زۆری لە گەل جەمعییەتی دیفاع لە ئازادی و شۆرش و جەماوەری بەرینی خەلک و قوتابیانی شاری سنە هەبوو. ئەندامانی کانونی موعەلیمان بیروباوری جیاوازی سیاسییان هەبوو کە بەگشتی لایەنگری کۆمەڵە، سازمانی چریکەکان ، پەیکار و .. بوون.

هەڵسووڕاوانی کانوونەکە پێکهاتێک لە تێکۆشەرانی شاری سنە بوو. کە ناوی زۆرکەسم لە بیر چووە بەڵام ئەوەندەی لە بیرم مابێ ئەم کەسانە لە کانوون دا بە شێوەیەکی جیدی هەڵسوڕاو بوون:

موزەفەر حەمەدی ـ جەماڵ نەبەوی - ... حەواری نەسەب ـ رەشاد موستەفاسوڵتانی و ...

15. خەباتی خەڵکی مەریوان دژی بی عەدالەتی یەکانی دوو ڕژیمی شا و جمهوری ئێسلامی

پێشڕەوان و خەڵکی مەریوان لە قۆناغ و پڕۆسەی جۆراوجۆرەکانی مێژوودا، دژ ی بێ عەدالەتی خەباتیان کردووە. خەباتی جووتیارانی بێلو دژی فیئودالەکان و مالەکەکان لە هەوەڵی زستانی ساڵی 1357ی هەتاوی (1978 زاینی) کە لە دادگای مەریوان مانیان گرت و ئێعتساب غەزایان کرد نموونەیەکی عەداڵەت خوازی بێ بەشان بوو. ڕووناکبیرانی مەریوان بەشداری هەڵسوڕاوانەیان لەم ئێعترازەدا کرد. لەو سەرو بەندەدا ،من بۆ دیداری خانەوادە لە سنەوە گەڕابومەوە مەریوان. ڕووناکبیرانی ڕادیکاڵ و چەپ لەو خەباتەدا حوزووریان بوو و یارمەتی جووتیارانی بیلویان دا وناوەکانیان ئەمانە بوون :سیدحسین پیر خزری، عەبدووڵای دارابی (فوئاد ،ڕەشاد، حوسین، ئەمین و عەبدووڵای مستەفا سوڵتانی) ، (عەتا و ناسر ڕوستەمی) ، (فاتیح و مووسا شێخ الاسلامی) ، هەمایون گوداز گەر، جەلال نەسیمی، مەجید حوسینی، ڕئووف و عەبدووڵا کۆنە پۆشی، عوسمان ڕەوشەن توودە، تاهیر خالیدی، (نەسان و ئەسەد و عەبدووڵا نەودینیان)، مەحمەدی ڕاستی، ئەحمەد ئەمیری، غولام قاسم نیژاد، حەمە موراد ئەمینی و زۆر لە ژنانی تێکۆشەری مەریوان کە بە ئاشکرا بەشداری ئێعتساب غەزاکەیان کرد. وئەم ناوانەم لە بیر ماوە : ستارەی غەزەڵی،ناهید مەحمەدی، مەلەکەی مستەفا سوڵتانی، سوێبەی باباحاجیان،شەهلا قشقایی، گوڵڕێز قوبادی، نەسرین و فەریدە زەکەریایی و. .. جووتیارانی بیلو سەرکەوتن و ڕژیم پاشە کشەی کرد وکاتێک بۆ ئاوایی بیلو گەڕانەوە، ڕووناکبیرانیش لە گەڵیان چوون و مەراسمیک بەڕێوە چوو.کاک فوئاد لە تەرح و گەڵاڵەی وتارێک کە ئامادە کرابوو، دەوری سەرەکی هەبوو وپێشنیاری ئەوە بوو کە بە ڕێز کاک حوسین پیر خزرانیان بیخوێنیتەوە. کاک حسین پیر خیران لە وتارەکەدا چونیەتی

ئێعتساب و مانگرتنەکەی، دا بەر باس و لێکۆڵینەوە و وتار و قسەکانی سیمای شۆڕشگیرێکی ڕادیکاڵ و ماندوویی نە ناسی نیشان دا.کاتێک لە قسەکانی ورد بوومەوە و بە جوانی گویم دایە، تێگەیشتوویی ومەندی کاک حوسین پیر خزری بە روونی دەر دەکەوت. ڕاستیەکەی من تا ئەو کاتە نەمدەزانی کە کاک حسین پیر خزری ئاستێکی ئاوا بەرزی سیاسی هەیە و بە تایبەت جێگای متمانەی کاک فوئادیش بوو. هەموو لە وتارەکە ڕازی بوون، باس و تەحلیل و شیکردنەوەکان، لەو وتارەدا زۆر زانستی یانە و کونکریت و مەنتیقی بوو. سوخنڕانی بیلو مەیدانێک بۆ سید حسین پیر خزری بوو کە کاراکتر، لیبڕاوی، دڵسۆزی، ئێمان و شەخسیەتی سیاسی خۆی نیشان دا. کۆنە پەرەستان و قەسابەکانی جمهوری ئێسلامی و شوڤاران و بەکرێ گیراوانی کورد، بێ ئەندازەڕقیان لی بوو و ژیانی سیاسی-کۆمەڵایەتی ئەو ئێنسانە شەریف و ئازیزە وەک رۆژ هەڵهات و حەیف فرە زوو ئاوا بوو ئەگێنا بێگومان دەبوە یەکێک لە ڕێبەرانی هەرە خۆشەویست و جێگای متمانەی خەڵکی کورد.

خەباتی دوور و درێژی جووتیارانی دار سیران لە ساڵی 1356 هەتاوی (1977ی زاینی) دژی ئاغاوات و دەرەبەگی مەریوان نموونەیەکی زەق و مێژوویی یە. بەدەس هێنانی نەسەقی کشت و کاڵ بۆ جووتیارانی دارسیران، زۆر گران تەواو بوو، بەڵام خەباتی یەکگرتوویان دەسکەوتێکی بەرز بوو. سیمای ناسراو و فەعال و تێکۆشەری ئەم جەرەیانە بەڕێزان: سەعید وعەبدوڵای دارابی و سالەح سەرداری وعەبدڵا موستەفا سوڵتانی و ... چەند کەسی تر بوو کە جووتیارانی دارسیران بە خاو و خێزانەوە بەرەو سنووری دەستکردی ئێران و عێراق کۆچیان کرد و ڕادیو بی بی سی هەواڵەکەی بڵاو کردەوە. قوتابیانی مەریوان ساڵی 1350 ئێعترازیان بە لیدانی قوتابیان کردوە و هەروا دژی موعەلیمە کانی سەر بە ڕژیم و ساواکی خەباتیان کردووە. قوتابیان بەو هەموو ئازار دان و سوکایەتی یە کە پێیان دەکرا هەر جل و بەرگی کوردیان لە بەر دەکرد. دەوری موعەلیمانی ناسراو و شوڕشگیڕی مەریوانی دیار بوو و

ساواک بە خاتر پەیوەندی و هەڵسوڕانی سیاسی و دیفاعی ئەوان لە قوتابیان هەڕەشە و بازخواستی دەس پێکرد .

15.1 شورای کورت تەمەنی شاری مەریوان دەسکەوتێکی مێژوویی بوو

ڕاپەڕینی ئێران کەش و هەوایەکی دێمۆکراتێکی خولقاندبوو و لە کوردستان، بە تایبەت خەڵکی تینوی ئازادی و دێمۆکراسی، دەیانویست خۆیان ئێدارە و ئۆرگانی حاکمیەت دامەزرینن. لە مەریوان وەک ئۆرگانێکی هەرە پیویست و بە ڕێنوینی و دەخالەتی ڕاستەو خۆی کاک فوئاد ئەو شورا یە خێرا دامەزرا. دەوری مێژوویی کاک فوئاد دیار بوو وباوەڕ و ئێمانی بە دەسەڵات و حکومەتی دیموکراتیک و خەڵکی بوو. ڕێز و ئێحترامی تایبەتی بۆ دەسەڵاتی شورای واقیعی ناو کۆمەڵگا، لێژنەی هەڵبژێردراوی کرێکاران، کۆمیتە و نوێنەرانی هەژارانی شار و دێ بوو. نوینەرانی شورا خۆیان خوازیاری ئەو کارە قورس و دژوارە بوون. ئەندامانی شورای شاری مەریوان بریتی بوون لە بەڕێزان : کاک فوئاد،عبدولڕەزا کەریمی،مەحمود ئاشتیانی، سەعید دارابی،شێخ عوسمان خالیدی حاجی مەلا حەمە ئەمین دارسیران، حاجی ئەمین روستەمی، مەحمود شێخ الاسلامی، فایەق عەزیزی، حاجی حەمە قادر ئەمینی، حاجی حەسەن ئیزەدی، و دوو سێ کەسی تر لە باوەڕپێکراوانی خەڵکی مەریوان کە بەشداری کۆبونەوەکانیان دەکرد .

لە هامان کاتدا ستادی حەفازەتی پێک هات کە ئۆرگانی چەکداری شورا بوو. بەشدار بووەکانی ستادی حەفازەتی و شورای شار، هێزێکی ڕادیکاڵی و چەپێ مەریوان بوون و دژی سیستەمی مەلایەتی و کۆنەپەرەستان هەڵدەسوڕان و خەباتیان دەکرد.

مەلاکان و ڕژیمی ئیسلامی ئەم شورا و ستادەیان به ڕەسمی نەدە ناسی و کەوتنە پیلان و دژایەتی. به یارمەتی کۆنەپەرەستان و ساواکی ناوچە و پاشماەی جەوان مەردەکانی ژاندارمری و ئەحمەدی موفتی زادە وئاغاوات و مالکەکان، هێزێکیان سازمان دا به جۆریک که پادەگانی مەریوان یارمەتی دەدان و چەک و پارەی زۆری لە ئێختیار نابوون. شورا و ستادی حەفازەتی لە لایەن خەڵکەوە پێشوازی لی کرا و یارمەتیان دەدا.ئەم ئورگانانە چەقڵی چاوی کۆنەپەرەستانی ڕەنگاو ڕەنگ بوو. ودوژمنان بۆ شکاندنی شورا و ستادی حەفازەتی دەستیان لە هیچ پیلانێک نەدەپاراست و خەریکی ئاژاوە نانەوە بوون. لە دوورەوە تەقەیان لە ئەفرادی ستادی حەفازەتی کرد و کاک مەحموود سلێمانیان شەهید کرد.کاک مەحموود مامۆستا و یەکێک لە شۆڕشگیڕەکان ناسراوی شار بوو.ئەم ڕووداوە خێرا بیر و ڕای گشتی شارێ گۆڕی و بێزاری و تووڕەیی خەڵکی به نسبەت کۆنەپەرەستانەوە زۆر تر کرد. زۆربەی ئەوانەی کە لە ستادی حەفازەتی ئاگاداری و به چەکی خۆیانەوە لە ستاد دیفاعیان دەکرد، لە تەشکیلاتی کۆمەڵە دژی جمهوری ئیسلامی ئیدامە و درێژە یان به خەبات دا. بەر پرسی ستادی حەفازەتی بەڕێزان عەتا ڕۆستەمی و تاهیر خالیدی و ... بوون.

15.2 پولیس و شارەوانی مەریوان !

ڕۆژی 23 ی ڕێبەندانی 1357 ی هەتاوی بۆهەڵپێچان و چەک کردنی ئورگانی پولیس و شارەوانی مەریوان کاک فوئاد ریبەری حەرەکەتێکی نەترسانە وجەماوەری کردو بەرەو شارەوانی ڕێکەوتن .زۆربەی شۆڕشگێڕانی مەریوان لەو کاتەدا چەکی نهێنییان پێ بووو ئاگاداری هەموو پیلان وجموجۆلەکانی پولیس بوون و به تایبەت وەک حمایە چوار دەوری کاک فوئادیان گرتبوو. .شۆرشگێڕان زۆر به بەرنامەو نەقشەوە دەستیان دایە چەک کردنی پولیس و دەرفەتیان به پولیس نەدا تا کارەساتی سامناکی گرتنی شارەوانی سەقز دووپات

بێتەوە . کاک فوئاد لە ڕیزی پێشەوە ئەو حەرەکەتە بەرین و گەورەیە ی ڕێبەری دەکردو شارەوانیان گەمارۆ دا. پولیس وورەی بەر دابوو وتەنانەت نەیاندەتوانی لە خۆیان دیفاع کەن. کاک فوئاد بە یارمەتی هاوڕێیانی لە سەر دیواری شارەوانی چوە سەرو پاشان لە سەر دیوارەکە خۆی خستە خوارەوە و خێرا شارەوانی تەسلیم بوو. کاک فوئاد بە بەرپرسی شارەوانی وت: هەموو چەک و تەقەمەنی ئەم ئوڕگانە سەرکوتگەرە هی خەڵکە و دەبێ چەکەکانتان تەحویل دەن. چەکەکان لە لایەن شۆڕشگێڕانی مەریوانەوە گیراو بەرەو مزگەوتی جامێعە گوزرایەوە و تەحویلی شورای شار درا . شۆڕشگێڕان و جەماوەری خەڵک ئەفراد و هێزی پولیسیان دیل و ئەسیر نەکرد و شارەوانان جێ هێشت و هیج چەشنە سوکایەتی یەک بە بەر پرس و هێزی شارەوانی نەکرا. هەلپێچان و چەک کردنی شارەوانی لە ئاستێکی بەرزدا و لە سەر وورەی خەڵکی شۆڕشگێڕ تەئسیری بەرچاوی دانا و بەو شێوەیە یەکێک لە ئوڕگانە سەرکوتگەرەکانی ڕژێمی پاشایەتی هەڵپێچرا.

15.3 دیلکردنی نوێنەران و بەر پرسانی حکومەتی لە مەریوان

پاش ڕاپەڕینی 22ی ڕێبەندانی 57 ی هەتاوی کاک فوئاد بە هاوڕێیانی وت: دەبی و زۆر پێویستە هەموو بەرپرسان و نوێنەرانی حکومەتی تەنانەت ئەگەر بۆ ماوەیەکی کورتیش بێ دیل و زیندانی کەین ؛ تا لە مێژوودا بنوسرێ ، و لە بیرەوەری جەماوەردا وەک دەسەلاتی خەڵک بمێنێتەوە. بە پێێ ڕێنوێنییەکانی کاک فوئاد شۆڕشگێڕانی مەریوان هەموو بەرپرسان و نوێنەرانی حکومەتیان لە شاری مەریوان گرت و زیندانی کرد .

15.4 ڕووناکبیران ، پولیمیک و ئاڵو گۆڕی بیر و باوەڕ

لە بەهاری58ی هەتاوی‌دا کاک فوئاد لە گەڵ ڕووناکبیرانی مەریوان پلیمیک و ئاڵوگۆڕی بیرو بۆچونی جیاواز دەکات. لەو قسەو باس و دیالۆگەدا

دەلیت: لە هەلومەرجی ئێستای ئێران و لە بەرانبەر جمهوری ئیسلامی دا، بە پێی لێکدانەوەی دیاریکراو لە هەلومەرجی دیاریکراو، بە ئاشکرا دیارە رژیم هەموو ئازادییە سیاسی و دیموکراتیکەکان پێشێل دەکات و دیکتاتوری مەزهەبی و سانسۆری بیروباوەڕ دادەمەزرێنێ! کە وایە تەنیا یەک ڕێگامان هەیە. تەسلیم نەبوون و ڕێکنەکەوتن و تەئید نەکردنی جمهوری ئیسلامی و خەبات و بەرەنگاری و ڕێک خستنی جەماوەری خەڵک دژی کۆنەپارێزانی جمهوری ئیسلامی.

16. دامەزراندنی یەکیەتی جووتیاران و هەوەڵین واحیدی پارتیزانی کۆمەڵە (پێشمەرگە)

ئەو بڕیارە هەنگاوێکی زۆر گەورە ولیبڕاوانەو دیاری کراو و مێژوویی بوو.   ناوی ئەو کەسانە کە لەم بوارەدا، ڕچەیان بۆ هەزاران مرۆڤ ولاوی شەیدای خەبات و ئازادی شکاند و گیان لە سەر دەست و بێ ڕاڕایی و دوو دڵی وەک پێشڕەوی هەژاران بڕیاریان دا و لە سەنگەری پێشمەرگایەتی دا ئاڵای ئازادیان هەڵگرت.

ناوی هەوەڵین پێشمەرگەکانی پێشڕەوی کۆمەڵە

1. فوئادی مستەفا سوڵتانی
2. ئەحا گوڵی (لالە حەمەی دارسیران)
3. ئەمین مستەفا سوڵتانی
4. عوسمانی ڕەوشەن توودە
5. عەبدوڵای شەعبانی
6. تاهیری خالیدی
7. ماجید ی مستەفا سوڵتانی
8. عەبدوڵای کۆنەپۆشی(رەشە دێ)
9. حەمە مورادە سوور (دارسیران)
10. حەمەی نووری
11. ڕەشیدی ئەحمەدی (ڕەشە دێ)
12. عیزت دارابی

13. عەلی لەنجاوایی
14. عەبدوڵای مەحەمەدی (شوانەی سێف)
15. مامە نەسە (نەسە کۆڵانی)
16. ڕزگار دارسێران

مەریوان هاوینی ساڵی 1358 جەولەی سیاسی پێشمەرگەکانی یەکیەتی جووتیاران
کاک ئەمین مستەفا سولتانی لە پێشەوە دەبینرێ

16.1 نامەیەکی کاک فوئاد بۆ کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە

هاوڕیانی تێکۆشەر و کۆڵنەدەرم!

سڵاویکی شۆڕشگێڕانەتان پێشکەش. ئێمە شەوی یەکەم ڕێ کەوتین تەنیا سێ جووتیار لە گەڵمان بوون. ئەو شەوە تا ئێوارەی دوا ڕۆژی ڕێ ڕۆیشتین. بۆهەموومان بە تایبەت بۆڕووناکبیرەکان زۆر سەخت بوو.ڕێگاکە ،زۆرتری

سەرەو ژووری و سەخت بوو.نە خەوتین و تێنویە تی و مانویەتی زۆری بۆ هێنابوین. کەم بونی جووتیارەکانیش ببوو بە هۆی دڵساردی هێندێک. بەڵام یەکەم تاقی کردنەوەی بۆئێمە ئەوە بوو کە لە ناو شارا قسەی پێشمەرگانەخۆشە، بەڵام ژیان و یاسای پێشمەرگایەتی جگە لە شەڕ هاسان نیە. شەویش زۆر سارد بوو. شنە بای کوێستانی کوردەواری لە جەرگەی شەوە زەنگی چڕا دوو دڵی و نەتوانینی فەلاقە دەکرد.

لە نێوە شەوا دوو شێرە کوڕی جووتیار تاریکی شەوەزەنگیان بە بەرقی تیژی چاوی گەشیان دادڕی و هاتنە ڕێزمانەوە، گەشەمان پێ کرد. شەش شەو بەو چەشنە بە دزیەوەڕێگامان بۆ بڕی و بە ڕۆژا ڕێ ڕۆیشتن بە کۆڵ و چەک و فیشەک و سەرەو ژوور و سەرەو خوار، وردە وردە ڕاهاتین. لەم ماوەیەدا تەنیا هاوڕێ یانی ناو شار و برایانی جووتیاری ئەو دێ یە کە کردبومان بە بنکە ئەهاتن بۆ لامان. بە ڕاستی جووتیارەکان هۆی دڵگەرمی ئێمە بوون. و هانیان ئەداین. ئەیان گوت : ئامان سەد ئامان، سارد نەبنەوە غێر ە تان بێ، مەترسن، شەو قەلا ی مەردانە ! ئەوان بە جوانی ئێمەیان ئەپاراست. هەر نە ناسیاوێ ڕووی بکردایەتە ئەو کوێستانە ئەکەوتنە شوێنی. تەنانەت برادەرێکی خۆمانیان گرتبوو، لەم ناوچەیە دەریان کردبوو.

سێ جووتیاری تر هاتن بۆ لامان و بوین بە حەڤدە (17)کەس. هاوڕێ یانی ناو شاریش کۆبۆنەوەیەکی گەورەی یەکێتی جووتیارانیان پێک هێنا. زۆربەی خەلکەکە لە قسەدا ،لایەنگری هاتنە دەرەوە بوون. ئێمە لە شەوی 58/3/8 کەوتینە جەولە. تا ئێستا دوو دێ چوین، زۆر بە گەرمی ڕێزیان گرتوین. دوو جووتیاری تریش هاتونەتە ڕێزمانەوە. لە چەند جێی تریش بەڵێنیان داوە پێمان، پەیوەست بن. هیوامان ئەوەیە زۆرتر بین. ئەو جووتیارانەی لە گەڵمانن، زۆر وریا و باشن. بە ڕاستی ئەوان زۆرتر ئێمە هان دەدەن. ڕیش سپێیەک لە گەڵمانە زۆر وریا و زانایە.

کەم و کوورِی سیاسی وسەربازیمان زۆرە. بەڵام پلە بە پلە باشتر ئەبین. کۆبونەوەکانمان باشە. ڕەخنە لە چەوتی و نالەباریەکانمان ئەگرین. پێشمەرگەمان لە ڕۆژا لە موچە و مەزرادا، لە گەڵ جووتیارەکان کار دەکەن. و شەویش لەماڵان و لە مزگەوت لە گەڵ خەڵکی کۆ ئەبینەوە و وتووێژ ئەکەین. ئێمە بڕوامان ئەوەیە کارێکی باشمان دەس پێکردوە. لە ناو خۆماندا کادیری ڕووناکبیر و جووتیار پەروەردە ئەبێت و لە ناو خەڵکا کاری سیاسی و ڕێکخستن ئەکەین. بەرنامەی سەربازی ئێمە جاریێ، بە بۆنەی بیر و ڕای جووتیارکانەوە دیفاعیە. بەرنامەی ئێمە درێژەدان بە جەولە و بڕیار وایە تا دوژمن پەلاماری جووتیار نەدات ئێمە هێرش نەکەین. دەنگ و باسی خۆتان و هەموو جیێ یە زۆر زۆر پێویستە.

هاوریێ تان فوئاد 58/3/9

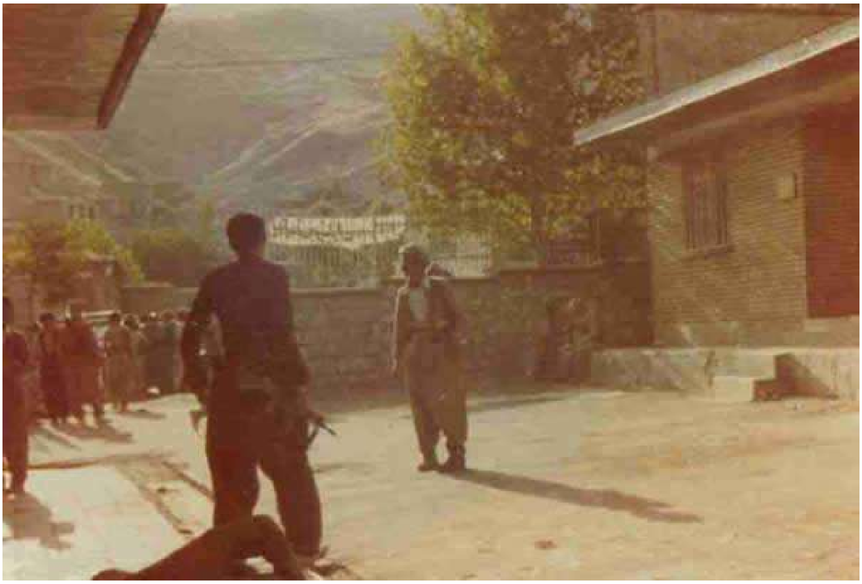

مەریوان هاوینی 1358 کاک فوئاد بە کلاشینکۆفەوە لە مەقەڕی یەکیەتی جووتیاران

16.2 خەباتی ڕێکخراویی شارودێهات

بەشی نهێنی کۆمەڵەی ناوچەی مەریوان لە دێهات و بە تایبەت لە شاردا مانەوە. بەشی ئاشکرای رێکخراوی کۆمەڵە، وەک پێشمەرگە دەستی بە خەباتی سیاسی –نیزامی کرد. و هەوەڵین واحیدی پێشمەرگە ی کۆمەڵە کەوتنە جەولە. بە رێنوینی کاک فوئاد بەشی نهێنی کۆمەڵە لە شار و دێهاتی مەریوان مانەوە و بە خەباتی خۆیان لە قۆناغێکی تر و لە ئاستێکی تر دریژەیان دا. هاوریێ یانی بەشی نهێنی شان بە شانی بەشی ئاشکراو عەلەنی خەباتیان دەکرد و لەو بوارەدا پەیوەندیەکی نەپساوە و هاورەوت و سیستماتێکیان لە گەڵ بەشی ئاشکرا(پێشمەرگەکان) هەبوو. لە بەشی نهێنی ئەو کاتە زۆر کەس دڵسۆزانە هەڵدەسوڕان. بەرێزان: عەبدوڵای دارابی،تەلعەتی خالیدی، ناهیدی موحەممدی، حسین پیر خزری، مەنسور قشقایی، حسین، مەلەکە، عەبدوڵاە و ئەحمەد مستەفا سوڵتانی و. .. بۆ دانەبڕانی بەشە جۆراوجۆرەکان لە یەکتر و گریێ دانی قایمی تەشکیلاتی کۆمەڵە بی وچان تێدەکۆشان و خەباتیان دەکرد. ورەی بەرز، ئێمانی پتەو، شەرافەتی شۆڕشگێڕانە، هەڵویستی رادیکاڵ و جەسارەت تەنیا چەکی دەستی تێکۆشەرانی بەشی نهێنی بوو.

16.3 دووهەڵویست و دوو بۆچوونی سیاسی لە مەریوان

لە دەورانی راپەڕین و پاش دەر کردنی شا و بەر لە بە دەستەوە گرتنی دەسەڵات لە لایەن مەلاکانی قوم و تارانەوە، لە مەریوان ئازادی خوازان و رووناکبیران دو بۆچوون و دوو هەڵویستی جیاوازیان نوێنەرایەتی دەکرد. و ئەم وەزع و دیاردەیە لە سەر پڕاکتێک و هەڵویستی رووناکبیران تەئسیری

راستەوخۆی دانابوو. لایەنگەرانی حیزبی توودە بە شاخ و باڵی مەلاکان دا، شیعر و گۆرانیان دەگوت وپێ یان وابوو مەلاکان زۆر رادیکاڵ و ئازادی خواز و شۆڕشگێڕن و تەنانەت دژ بە سەرمایە و ئێمپریالیزمن. ئەوەندەی نە مابوو بە ئاشکرا عابای مەلایی لە بەر کەن. مەزهەبی یە کان و مەکتەبی قورئان گرووپێکی زۆر چکۆلە بوون کە لە ناو خەڵکدا دەسەڵات و ئوتۆریتیان نە بوو و خێرا بوون بە ئامێری دەستی جمهوری ئیسلامی و خزمەتیان بە مەلاکانی تاران و قوم دەکرد و زوو تر لەوەی چاوەڕوان دەکرا هەرسیان هێنا و رووخان. چەپەکانی تر وەکوو، پەیکار، چریکەکان ،ڕەزمەندەگان و . .. دلێکی خۆشیان لە تاقمی مەلا نە بوو ولە گەڵ شەپۆلەکانی راپەڕینی 22 ی رێبەندانی 57 13 هەتاوی بێ بەرنامەو پلاتفورمی هاوبەش هاوسەفەر بوون. دەیان بینی هەر رۆژە ئازادی و دیموکراسی پێ شێل دەکرێ و عەبا بە کۆڵ شمشیری جەنایەت و کوشتاریان لە کێلان دەرهێناوە و لە ناوچەکانی تری ئێران ئازادیخواز لە سێدارە دەدن و ئێعدام دەکر ێن. کوردستان وەزعێکی تایبەتی بوو وپوتانسیڵ و زەرفیەتی شۆڕشگێڕانەی لە ئاستێکی بەرزدا بوو و جمهوری ئیسلامی هێشتا نەیتوانیبوو هێرش بۆ سەر خەڵکی کورد بێنێ و ئازادی و دیموکراسی کە بە خوێن و خەبات بە دەس هاتبوو لە چنگی خەڵک دەر بێنی، و دەسەڵاتی رەشی ئیسلامی داسەپێنی. لەم هەل و مەرجەدا دوو تاقمی رووناک بیر لە مەریوان بە دوو هەڵویست و بۆچوونی جیاوازەوە لە بەرانبەر راپەڕینی هەژارانی کورد دوو خەتی فیکریان نوێنەرایەتی دەکرد.

تاقمێک کە لە لایەن کاک فوئادەوە رێبەری دەکرا کە هێچ تەوەهوم و رارایی وخۆش باوڕێکیان بە نسبەت جمهوری ئیسلامی یەوە نە بوو و خۆیان بۆ خەباتێکی دوور و درێژ ئامادە کردبوو. بە تایبەت کاک فوئاد لە کۆبونەوەیەکدا کە هێشتا شا مابوو و سەبارەت بە ڕاپەڕینی چەکدارانە و جەرەیانی سیاکەل(چریکەکان ساڵی 1349 هەتاوی لە باکوری ئێران و لە ناوچەی مازندەران ودەڤەری سیاکەل خەباتی ئاشکرای سیاسی و نیزامیان دژی ڕژیمی شا دەست پێکرد) سوخنڕانی دەکرد وتی : رژیمی شا بێگومان دەڕوات و

دەرۆخێ و جمهوری ئیسلامی مەلاکان بە نسبەت کێشە و مافی کوردەوە فرە خراپتر،، سەرکوتگەرتر و دیکتاتور تر دەبن، کاک فوئاد نەقشی دیاری کەرێ لە بزووتنەوەی ئێران و کوردستان هەبوو. قودرەتی قەناعەت پێ هێنان و تەوزیحی روو بە خەڵک، زۆر لە ئاستێکی بەرزدا بوو. و جەرەیانێکی بەر فراوان و پتەو و رادیکاڵ لە هەڵویستەکانی پشتێوانیان دەکرد و هێزێکی گەورەیان پێک هێنابوو. کاک فوئاد وەک رێبەرێکی نەترس و جەسوور لە هەمان کاتدا ئاژێتاتۆرێکی لیهاتوویش بوو و بۆ رێبەری و رێک خستنی هەژاران وەک ئامێرێک لەو فەن و هونەرە کەڵکی وەر دەگرت. ئەو فەن و هونەرەی بە باشی دەزانی. گوێگران و بەشداربوەکان لە سوخنڕانی و کۆبونەوەکانیدا بە مەیل و رەغبەتی خۆیان و راستەوخۆ لە بیر و بۆچوون و رێبەری کاک فوئاد دیفاعیان دەکرد.

لە پاڵ ئەم حەرەکەتە جەماوەری یە، تاقمێکی تر بە رێبەری کاک فاتیح لە ئارادا بوو کە هەڵویست و بۆچوونیان لە گەڵ کاک فوئاد تا ڕادەیەک دوو خەتی شان بە شان و مەوازی بوو. خاڵە هابەشەکانیان زۆر کەم بوو. ئەوان موخالیفی پێک هاتنی هێزی پارتیزانی کۆمەڵە بوون . کاک فوئاد رێزێکی زۆری لە کاک فاتیح دەناو جەرەیانێک کە ئەو لە مەریوان رێبەری دەکرد جۆگەلە ئاوێک بوو کە رەوتی مێژوو ناچاری کرد لە گەڵ ئەو رووبارە کە کاک فوئاد رێبەری دەکرد خۆیان رێک خەن و تەنانەت هاو جیهەت کەن. و بۆ سڕینەوەی کردەوە و هەڵویستە خراپەکانی خۆیان کە بە هێچ شێوەیەک لە خزمەت قازانج و بەرژەوەندی بێ بەشانی کورددا نە بوو، داوای لیبووردن و مەعزەرەتیان کرد. گوروهێک کەکاک فوئادیان دەدایە بەر تانە ،تەشەر و رەخنە کە هەڵویست و سیاسەتەکانی "ئوتۆپی و خەیاڵاوی یە "دەیانگوت کۆنەپەرەست و هێزی فیئودال و پارێزەرانی نەزانی و خورافات هێچ نین و وەک داهۆڵ وان و نابێ خۆمان بەو شتانەوە خەرێک کەین. دەیانگوت خەباتی سیاسی و خەتی فیکری کاک فوئاد ماجەراجویی یە !و لە دەورانێکی پڕهەست وچارەنووس سازو گرینگدا لە سەر هەندی تاکتیکی خەبات هاو بیر و بووچونی کاک فوئاد نە بوون . کاک

فوئادیان تاوانبار دەکرد بیری تەسک و ئوتۆپی و خەیاڵ بڵاو دەکاتەوە. ئەو تاقمە هەڵویستێکی ڕاستیان بوو و دژی تاکتێک وهەڵویستی سیاسی و لیکدانەوەکان و بیر و بۆچوونی کاک فوئاد بوون .لە کۆبوونەوەی ئاوایی ولەژێر کاک فوئاد بە گشتی لە سەر وەزع و بارودۆخی ئێران و کوردستان بۆ جەماعەتی خەڵک و پێشمەرگە ؛ قسە و باسێکی شەفاف و کونکرێتی کرد. پاشان بەڕێز کاک عەتا ڕۆستەمی بە نوێنەرایەتی گوروهی موخالیفی کاک فوئاد قسەی کرد و دوای ئەو بە ڕێز کاک حسێن پیر خزری بە لایەنگری لە خەتی فیکری و لیبڕاوی کاک فوئاد قسەی کردو ئەو وتارو قسەو باسانە کێشە ی ئەو سەردەمەی چارەسەر کرد. ئەگەرچی موخالیفی تاکتیکەگونجاوەکانی کاک فوئاد و ڕێک خستنی یەکەمین واحیدی هێزی پارتیزانی کۆمەڵە بوون بەڵام ئوتۆریتە و کاراکتیری کاک فوئادیشیان قەبووڵ بوو. ئەو گورووپەروناکبیرانی سیاسی خۆشناو، خاوەن ئوتۆریتە ی سیاسی و کۆمەڵایەتی و خۆشەویستی ناو جەماوەری خەڵک بوون وکاراکتری شەخسی هەموویان رابوردوویەکی پرشنگدار و بێگەردی هەبوو. ئەم دیاردە مێژوویی یە حاشا ناکرێ و منیش تەئیدی دەکەم و ریزی تایبەتم بۆ هەموویان هەیە. بەڵام کاتێک ئەوان هەڵویست وریبازێکی پاسیڤ و لی نە براوانەیان بەرانبەر بە کۆنەپەرەستان و فیئودالەکان و مەکتەب قورئان دەگرت لە گەڵ خەت و بوچونی لیبڕاوانەی کاک فوئاد و هاوڕێ یانی کۆمەڵە لە مەریوان دەکەوتنە کێشەوە. هەر خۆیان بە چاوی خۆیان دیتیان چۆن ئەوانە دژی مافی کورد بوون و چ قەسابخانەیەکیان دامەزراندبوو و حەمامی خوێنیان دروست کرد. کاتێک جمهوری مەلاکان، شمشیری ئێسلامیان لە کێلان دەرهێنا و کەوتنە راوکردنی شۆڕشگێران و هێزی رادیکاڵ و هەموو ڕێکخراوەکانی تری ئێران و شەڕیان بە سەر کوردستاندا داسەپاند ڕاستی یە کانی هەڵویستی کۆمەڵەیان بۆ دەر کەوت و سەلما.لەو پڕۆسەیەدا سەمیمانە لە خۆیان ڕەخنەی توندیان گرت وهاتنە ناو ڕێزو سەفی پێشمەرگەکانی کۆمەڵەوە.خۆشەویست و شۆڕشگێڕانیک وەک بە ڕێزان عەبدوڵای نەودینیان، عەتای ڕۆستەمی، مووسا شێخ الاسلامی لە ناو ڕێزی پڕ لە شانازی هێزی

پێشمەرگەی کۆمەڵەدا گیانیان بەخت کرد. هەرلەو کاتەدا لە شاری مەریوان مەکتەبی قورئان جەماعەتێک لۆمپەنی شار و دێهات و جەوانمەردی ژاندارمری، لات و لووت و مێشک بەردین و دووگمی مەزهەبی وەک دژی کومونیست بە ناوی گورووهی تیرۆر ئێستخدام کردبوو و ئەگەر وریایی خەڵکی شۆڕشگێڕ نە بوایە بێ درۆ و دەلەسە دەیان کادیر و شۆڕشگێڕی کورد و لە تاقمی ئەوانیش لە مەریوان و سنە تیرور دەکران و ئاژاوەیەکی قووڵتریان دەناوە. کابرایەک بۆ دیداری برێندارەکانی کارەساتی 23 ی تیر دەچیتە نەخۆشخانەی مەریوان و بە هەڵکەوت برینداریێک کە بە ئەمینە شێت دەناسرا دیدار دەکات. کاتێک ئەمینە شێت کەل و پەلەکەی تەحویلی کابرا دەدا دەبینی کارتی گوروهی مەکتەبی قورئانی پێ یە و ئێستخدام کراوە و بۆ ئەوان بە نهێنی لە ئۆرگانی گورووهی تیرور ئێش دەکات. کارتە عەکس دارەکەی ئەمینە شێت کەوتە دەست کۆمەڵە و چاپ کرا و پەردەی لە سەر مەکتەب قورئان و ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە هەڵماڵی و بە راستی ئەو کاتە بوو کە حەقانیەتی سیاسەتە دروستەکانی کاک فوئاد دەر کەوت. ئەوان لە خۆیان رەخنەی توند و تیژ و بێ رەحمانەیان گرت و دیمان چۆن کاک فوئاد تەبلیغات و پرۆپاگاندەی ئەوانی لە بەر چاو نەگرت و لە گەڕانەوەیان پێشوازی گەرم و گوڕی کرد و کەرامەتی بەرز و سیمای ڕێبەرێکی دڵسۆز ورادیکاڵ و خاوەن ئوتوریتەی نیشان دا. کاتێک موخالیفینی کاک فوئاد بە ئاشکرا داوای لیبوردنیان لە جەماوەری خەڵک کرد، دوژمنانی کۆمەڵە زۆر ترسان و هێزی کۆمەڵەش بە هێز تر و گەورەتر بوو. ئەوان پاش ئەو یەکگرتنە و لابردنی ناکۆکی یەکان بە ئێمان و ورەی بەرزەوە لە ڕیزی پێشمەرگەکانی کۆمەڵەدا خەباتیان کرد و چالاکی و و خەباتی سیاسی و پێشمەرگایەتی ئەوان ئارشیڤی کۆمەڵەی دەوڵەمەندتر کرد.

16.4 هەڵویستی کاک فوئاد لە بەرانبەر موخالفینی سیاسی

نوقتە عەزیمەت وبنەمای فیکری کاک فوئاد ڕێک خستن و سازمان دانی هێزی ڕادیکاڵ و پێشڕەو و فیداکار بوو کە خاڵە هاوبەشەکانیان کۆ کاتەوە و ڕێکی خات. کاک فوئاد بە ڕاستی هەوێنی یەکگرتوویی بوو.هەموو تێکۆشان و ئامانجی ئەوە بوو کە ناکۆکی یەکان و ئیختلافە سیاسی یەکان چارە سەر کات و هەمیشە پێشنیار و ئاڵترناتیڤی گونجاوی مەترح دەکرد تا هێز و توانای پێشڕەوان و هێزی ڕادیکاڵ لە خزمەت خەبات و موبارەزەی هەژاراندا بی.

پاش رووخانی پاشایەتی لە ئێران، شارەکانی کوردستان قۆناغێکی تری دەس پێکرد. خەبات بۆ دیموکراسی و ئازادی، مافی چارەنووس و حەقوقی میللی توند و تیژ بوەوە. خەڵکی کورد متمانە و باوەڕیان بە جمهوری ئیسلامی نە بوو. لە وتار و قسەکانی ئاغای خومینی بە ڕاشکاوی دەر دەکەوت کە گوایە خەڵکی کورد ئاژاوە گیڕو و دژی ئینقلابن و ناهێڵن جمهوری ئیسلامی دامەرزێ. بە تایبەت ئامریکا، پالیزبان، بەعسی عێراق، ئیسرایل و کۆمونیستەکان، کوردستانیان کردوەتە مەیدانی رم بازی خۆیان و دەیانەوی کوردستان لە دایکی نیشتمان و ئێرانی ئازیز جیا کەنەوە و ئەمە بۆ جمهوری ئیسلامی مەرگ و سەر شۆڕی یە.

جمهوری ئیسلامی دەویست دەسەڵاتی ڕەشێ دامەزرینیت و لە هەموو ئامێریک بۆ ئەو مەبەستەکەڵکی وەر گرت. لەو پرۆسەو لەو کاتە مێژوویی یەدا لە سەر شێوە و شکڵی موبارزە و ڕێگا حەللی کۆسپەکان و دیفاع لە مافی هەژاران وبەرەنگاری لە بەرانبەر هێرشی ڕژیم بۆ کوردستان دوو هەڵویست و دوو بۆچوون لە ناو ڕووناک بیرانی مەریوان فورم و شکڵی گرت و پەیدا بوو. ئەم باسە لە شوێنی خۆیدا ئاماژەی پێ کراوە بەڵام ئەوەی گرینگە و پێویستە بوترێ ئەوەیە کە ڕەوتی زمان و کارەساتەکان هەڵویستە ڕادیکاڵ و دروستەکانی کاک فوئادی سەلماند و بە ئاشکرا نیشانی دا.

کاک فوئاد بە ئەو پەڕی دڵ فراوانی و لیبووردوویی یەوە تەبلیغات و پڕۆپاگاندەی ئەوانی لە بەر چاو نە گرت و داوای لییان کرد لە حوزووری خەڵکدا پەشیمان ببنەوە و بە راشکاوی لە خۆیان ڕەخنە بگرن. کاتێک موخالفینی ڕێبازی کۆمەڵە ئەو کارەیان کرد دوژمنانی کۆمەڵە لە مەریوان زۆر ترسان و هێزی کۆمەڵەیش زۆر تر و بە هێز تر بوو. و ئەو یەکگرتنە شایانی ڕێز و قەدەردانی یە. چەند کەسێک لەهاورێ یانی موخالیفی کاک فوئاد لە مەریوان کۆنە سیاسی و ساڵیانێک بوو کە دژی رژیمی شا خەباتیان کردبوو. خاوەنی ئوتوریتەی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوون و رابووردوویەکی پرشنگدار و کاراکتری شەخسیان هەبوو.پاش ئەو یەکگرتنە و لابردبی ناکۆکییەکان، بە ئیمان و ورەی بەرزی بێ وێنە لە ریزی پێشمەرگەکانی کۆمەڵەدا، خەباتیان کرد. چالاکی و خەباتی سیاسی و پێشمەرگایەتی ئەوان، ئارشیڤی کۆمەڵەی دەوڵەمەند کرد. ئەو بەرێزانەی موخالیفی کاک فوئاد بوون پاش کۆبونەوەی ئاوایی ولەژێر هاتنە ناو ریزەکانی کۆمەڵە و لە تەشکیلاتی کۆمەڵەدا خەباتیان دەس پێکرد.

بە مەبەستی چارەسەرکردنی گیر و گرفتی شار و مەسەلەی ئەمنیەت و ئاسایش و دابەش کردنی خواردەمەنی و نەوت لە مزگەوتی حاجی نەجیب کۆبونەوەیەکی گشتی بە دەعوەتی شۆڕشگێرانی شار و هەڵسوڕاوانی کۆمەڵە رێک خرا. لە مزگەوت هەر حیزب و رێکخراوەیەک، پەیام و قسەی خۆیان کرد. نوێنەر و مەسئولی چریکەکان عبدولڕەزا کەریمی لە دژایەتی لە گەڵ مەکتەبی قورئان، وتی :هەرکەسێک موخالیفی ئێمە بێت و دژی ئێمە تەبلیغات بکات قورقوشم دەکەینە دەمی و بەگوللەو چەک وڵامی دەدینەوە و ناوسکیان پڕ دەکەین لە سرب . نوێنەری چریکەکان بەو قسە و هەڵویستەی ئاژاوەی دەناوە و کۆسپێکی گەورەی دەخولقاند و راستەوخۆ یەکگرتوویی خەڵکی دەخستە دواوە. هەڵسوڕاوانی مەکتەبی قورئان و نوێنەرانی ئاغای موفتی زادەش دەیان گوت ئێمەش چەکمان هەیە و حازرین بۆ هەر جۆرە بەربەرەکانی و شەڕێک. نۆبەی کاک فوئاد گەیشت و بە ئارامی دەستی بە قسە کرد. تەنیا بە چەند دێڕ و جوملە ووتاری کورت توانی ئاژاوەی ئاغای عبدولڕەزای کەریمی نوێنەری چریکەکان

و هەڕەشە و گوڕەشەی مەکتەبی قورئان و نوێنەرانی ئاغای موفتی زادە پووچەڵکاتەوە و لە هەمان کاتدا قەناعەتی بە خەڵک هێناکە دەبێ یەکگرتوو بن و هەر ئەمڕۆ شورای شاری مەریوان هەڵبژێرن وپاشان ئەو کارەیان کرد. کاک فوئاد لە کۆبونەوەیەکی ئاسایی خەڵکی مەریوان کەڵکی پێویستی وەر گرت و شورای شاری وەک ئامرازێک وەکار خست. هەوڵین شورا بوو کە لە شارەکانی کوردستان دروست دەکرا. ئەو شورایە نەقشی دیاری کراوی لە دەورانێکی کورتدا گیرا و بە بڕوای ئازادی خوازان و هێزی رادیکاڵی ناو کۆمەڵگا، دەسکەوتێکی مێژوویی بوو.کاک فوئاددەیگوت دەبێ ئاگادار و هوشیار بین و دەروازەی کۆمەڵە کراوە بێت، ئێجازە بدەن با هەر کەسێک بە ئەندازە و زەرفیەتی خۆی لە مافەکانی خۆی دیفاع ولە شۆڕشدا بەشداری بکات. پێویست ناکاکۆمەڵە وشک و بێرۆح و دوگم بێت. بە هوی ئەو رێز دانانە زۆر کەس کە موخالیفی کۆمەڵە و خودی کاک فوئاد بوون لە کۆمەڵە دیفاعیان کرد. ولانی کەم لە خراپ ترین حاڵەت بی ئازار مانەوە و نەچونە سەف و بەرەی دوژمنانی مافی هەژارانی کوردەوە. دوو کەس هاتبونە مەقەڕی یەکیەتی جووتیاران و داوایان کرد وەریان گرن، زۆر موخالیفەت کرا کە ئەو دووکەسە گومانلیکراو و کردەویان چاک نە بووە. کاک فوئاد کێشەکەی ئاوا حەل کرد و وتی وەریان گرن با خۆیان نیشان دەن و تا ئەو کاتە کە دەتوانن و لە گەڵمانن با هەڵسوڕن و ئێش کەن.

کاتێک حیزبی دیموکراتی تەحلیل و شیێ دەکردەوە، ئەندامان و تەشکیلاتەکەی لە رێبەری جیا دەکردەوە. بۆ تەشکیلاتی حیزبی دیموکراتی لە ناوچەی سنە ومەریوان، رێز و ئێحترامی تایبەتی دادەنا. دەیگوت تەشکیلاتی خوارەوەی حیزبی دیموکرات و زۆر پێشمەرگەیان، پاکن و دڵسۆزانە خەبات دەکەن و حیزبی دیموکرات بە مەیل و عەلاقە و داخوازی خۆیان، پوسترِ و عەکسی کاک فوئادیان پاش مەرگی لە مەقەڕی ناوچەی مەریوان هەڵواسیبوو. بە وتەیەکی تر کاک فوئاد بۆ موخالیفانی خۆی رێزی دادەنا و ئەوانیش وەک نموونەی حیزبی دیموکرات، چریک وپەیکار رێزیان بۆ کاک فوئاد دادەنا.

لە کونگەرەی هەوەڵی کۆمەڵە ئەو هاورێ یانە دەنگیان نە هێنا، رێز و ئێحترامیانی لە بەر چاو بوو. بە دڵێکی ئاوەڵەوە پێشنیاری دا، تا لە شوێنی خۆیان و لە ناوەندی بمێنەوە، ئەگەرچی خۆیان ئامادە بوون لە شوێنێکی تر کاری تەشکیلاتی کەن. کاک فوئاد خاوەن ئوتوریتە و نەزەر بوو و قەد لەو دەسەڵات و ئوتوریتە سیاسی یە دژی هاورێ کانی کەڵکی وەر نە گرت.

زۆر کەس ئاگادارن کە کاک فوئاد لە مەریوان لە ئاستێکی بەر فراوان و لە هەموو مەیدانێکدا ،ئەو هاوڕێ یانە کە بە ئاشکرا موخالیفی هەڵویستەکانی بوون، کاتێک گرفتاری و موشکلەیان بۆ پێش دەهات و خەریک بوون ورە بەر دەن لە جیهەت سیاسی و تەنانەت لە باری کۆمەڵایەتی یەوە یارمەتی دەکرد.

17. قسه کانی کاک فوئاد له مه‌هاباد هاوینی سالی 1358

17.1 روون کردنه‌وه‌یه‌ک

هاوینی سالّی 1358 ی هه‌تاوی (1979 زایینی) کاک فوئاد سه‌فه‌رێک بۆ مه‌هاباد ده‌کات و له کۆبونه‌وه‌یه‌کی جه‌معیه‌تی مه‌هاباد بۆ به‌شدار بوه‌کان سوخنڕانی ده‌کات و پاشان به پرسیاری جۆراوجۆر ولّام ده‌داته‌وه که ئاکامی ئه‌و کۆبونه‌وه و قسه‌کانی کاک فوئاد له دوو کاسێت دا (نه‌وار) تۆمار کراوه. ئه‌و دیداره مێژوویی یه‌ی کاک فوئاد نزیکه‌ی بیست و حه‌وت سالّ له مه‌و به‌ر کراوه، و تکنێک له ئاستی ئه‌مڕۆدا گه‌شه ی نه‌کردبوو. به راستی گوزه‌ر و تێپه‌ڕ بوونی کات و زه‌مانیش نه‌واره‌کانی کۆن کردووه و شێوه ی تۆمار کردنی نه‌وار و کاسیته‌کان به ئێمکانات و تکنیکی ئه‌و قۆناغ و سه‌رده‌مه کراوه. به داخه‌وه له هه‌ندی شوێن ده‌نگه‌کان چ له لایه‌ن به‌شداربوه کانه‌وه و چ له لایه‌ن کاک فوئاده‌وه به باشی نه‌ده‌بیستران. بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌مانه‌ت داریم کردبێ و وته و قسه‌کانی کاک فوئاد و پرسیاری به‌شداربوه‌کان به هێچ شێوه‌یه‌ک نه گۆڕابێ له‌و جێگانه که ده‌نگه‌کان نابیسترین، هێچ نه نوسراوه و له باتی خالّ و نوقته‌م داناوه. له‌م بابه‌ته‌وه داوای لیبووردن ده‌که‌م. دابه‌زاندنی نه‌واره‌کان له شێوه‌ی دیالۆگ و قسه کردن (ده‌نگ) بۆ فورمی نووسین و داڕشتن له سه‌ر کاغه‌ز ئاسان نه بوو. زه‌حمه‌ت و ماندوو بوونێکی زۆری ده‌ویست و به دلّنیایی و ئێحساس مه‌سئولیته‌وه ڕێک و پێک و ئاماده‌م کردوه. بۆ ئاگاداری خوێنه‌ران ته‌ئکیده‌کان له لایه‌ن منه‌وه کراوه.

کاک فوئاد لەم سوخنرانی و دیالۆگەدا، لە هەندی شوێن بە دیالکت و زاراوەی مەریوان قسە ی کردووە، لە خوارەوە   لە باتی ئەو وشانە و لە پڕانتیزدا هاوماناکانم (سینۆنیم) نووسیوە..

نەوع (شێوە،چەشن)	بەشکم (هیوادارم)
فەلا (جووتیار)	قسمەت (بەش)
ئەلعانیش (ئێستاش)	مونجەڕ (باعیس)
عانیک (کاتێک)	مەوازع (هەڵویست)
بازێک (هەندی)	وەلی (بەڵام)
ئەشێ (دەبێ)	بسێنێ (بکڕێ)
بێژم (بڵێم)	تین (دێن)
دەعیە (پڕۆپاگاندە –تەبلیغ)	وەسە (وەک)
فرە (زۆر)	سۆزی (سبەینێ)
گەرەکی بوو (دەیویست)	کەڕەت (جار)
خاس (چاک)	ئازا (زوو – خێرا)
عەلاڕەغم(سەرەڕای)	فەلای قەرە (جووتیاری خۆش نە ژین)
هەس (هەیە)	فەلای مورەفە(جووتیاری خاوەن زەوی)
دووگوم (وشک)	وەلێ (بەڵام)
بەرعەکس (بە پێچەوانە)	ئەشیا (دەبوا)
کەژ (کێو- شاخ)	مونحەل (تێک چوون)

17.2 قسه کان

ئیتحادیه‌های دهقانی: ته‌جروبه و توانایه‌تی ئه‌وم نیه، که زۆر ته وزییح بده‌م. ئه‌سڵه‌ن به ته ور کولی راجیع به ئه‌تحادیه های دهقانی وه‌لی یه‌کیه‌تی جووتیارانی مه‌ریوان که چه‌ندمانگیکه پیک هاتوه هه‌ندی ته‌جربه‌م هه‌یه. ئه‌و ته‌جره‌بانه تا ئه‌وجیگا ده‌ستگیرم بووه، ئه‌یگیرمه‌وه.

نه‌ختیک برۆینه دوواتروه یانی به‌رله پیک هاتنی یه‌کیه‌تی جووتیاران به‌وه که یه‌کیه‌تی جووتیاران ئه‌وه‌ڵ که‌ره‌ت له مه‌ریوان درۆس بوو، تا ئیسه‌یش به‌و، نه وعه که من بیستومه نه‌ختیک قۆرس و قایمه و وه زعی باشه. ئه‌ڵبه‌ته به‌ۆ مه‌عنا نیه که ریّک و پیّکه. ناله باری و که‌م کۆری هه‌یه. وه‌لی من پیّم وایه بۆ ئه‌وه پیّک بیّت به دوو، عامیڵ مه‌ربۆته. یه‌ک یّکیان ئه لعان له هه‌موو جیّیه کی کورده واری و ئیّران که‌م تا فره هه یه. له دوای 22 ی به‌همه‌ن ۆهاتنه سه‌ر کاری خومینی وایانه زانی ده‌ره‌به‌گ دۆوباره ژیاوه‌ته‌وه. ئه‌لعانیش هه‌روان. وه‌لیّ عامیلی تر که بهڕابردوو مه‌ربوته سابه‌قه‌ی موبارزاتی فه‌لای ئه‌و ناوچه‌یه بوو. له‌وه پیّش له ده‌وره‌یّ   شا، لانیکه‌م ده دوانزه دی بوون له‌و ناوچه‌یه‌دا، که موبارزه‌ی زدی ده‌ره‌به گیان ئه‌کرد. یه‌ک یّکیان زۆر مه‌شهور بوو. دارسیرانی ناوه ته قریبه‌ن هشت ساڵ موبارزه‌یان کرد. وله وهشت ساڵه‌ناره حه‌تی زۆریان کیّشا. ئاخریشی سه‌ر که‌وتن. گویّزه کویّره، گاگل، سه‌رنژمار، بیّلو، بندۆڵ ئه‌وانه‌چه‌ندین دی بوون که ئه‌وموبارزه‌یانه کردبۆو. له بیرمه سالی 53 له موبارزه‌ی دارسیران دا، عانیّک چوون به دوای دا، سیّ چوار ساڵ شکایه‌ت و ریّگا ی قانوونی رویّشتن و موبارزه یان کرد. ئه‌وان ئاخری مه‌جبور بوون هه‌ر له‌و عانا به زۆر مه‌ته‌وسل بن. زۆربه شیان چه کیان نه‌بوو، زه‌ویه‌کانیان لی داگیر کرابوو. ئه‌وانه ئه‌چون بیکیّڵن ژه‌ندرمه و جاش به‌ریان ئه‌گرتن ده‌سه‌یه کیان، ئه‌بردن بۆ زیندان ده‌سه‌یه‌کی تریان ئه‌چون و زه‌وی یه‌کانیان ئه‌کیّڵا، پیّاویان ئه‌گرت ژن ئه‌رۆیشت.

هه‌ر له‌و عانا له شانزه دیّ یه وه، هاتنه یارمه‌تی خه‌ڵکی داسیران. ویانی بۆ ئه‌وعانه له واقیعدا زۆر بوو. سابقه‌یه‌کی ڕابردوو، ئابه‌و نه‌وعه‌فه‌لای مه‌ریوان له

موبارزەدا بووی، هەر بەودەلیلە من پێم وایە لە موبارزاتی ئەمساڵ دا بە مەبەستی یەک گرتن زووتر کەوتنە خۆیان.

ئەگەر ئەوسابقە وجودی بێت، نەک تەنیا بۆجووتیار، بۆ هەر چینێکی تر بەو نوعە، یەک کەوتن و پێشەوە چوون ئاسانترە و پتەوتریشە. لەوە دووا هەر ئەو مەسەلە بوو بە باعیس ئەوە، ئەو دیهاتەی کە سابقەی موبارزاتیان بوو، لەجەرەیان ئینقلاب دا، بەر خەلاف بازیک لەدێهاتەکانی تری مەریوان، ئەوندەبێ لایەن نەبوون. یانی جوان سەرنجی مەسەلەکەیان ئەدا، ئەهاتن ئەیاان پرسی، وەبەتاییەت بازیکیان بەر خەلاف ئەکسەر دێهات کە لە موبارزەکەدا بەشداری و شرکەتیان ئەکرد. ئەکسەریت فەلای ئەو مەنتەقە حەتا لەئەو جوڵانەوە بەشداری و شرکەتیان ئەکرد و نارازی بوون. دەلیلیشان ئەوەبوو کەشا بڕوات دەرەبەگ ئەژێتەوە، وەلی ئەوان چاو و گوێەیان کردبوەوەو تێگەێشتبوون و بەشداری و شرکەتیان ئەکرد. ئەڵبەتە شتێکی تر بلێم بە بۆنەی هەر ئەو سابەقەی موبارزاتی فەلاوە، لە مەریوان دا تەغیری تریشی بەوجود هاورد. ئەویش ئەوە بوو لە ناو رووناک بیران دا لە واقیع دا عدەیەکی پەروەردە کرد. عدەیەک نە تەنیا مەحسوڵ موبارزات رەوشەن فیکری بوون، بەڵکۆو بەبۆنەی بزووتنەوی، جووتیار و فەلاوە، هەندی تەجرەبەیشیان پەیا کرد. تێکەڵ بووبوون لە گەڵیانا و چووبوونە ناویان. ئەو وەختە زبان و فەرهەنگی ئەوان جوانتر فیر بووبوون. بازی کوڕەفەلا، پەروەردە بووبوون و سۆننەتیک بەوەجود هاتبۆو، مەخسوسەن پارەکە تەقریبەن هەر ئەم عانانە بوو کەفەلای داسیران بۆئاخرین مەورد، بەژن و منداڵەوە موبارەزەیان کرد و باریان کرد کە بڕون بۆ ئێراق.

لەو جەریانەدا رووناک بیری شار، لانی کەم عدەیەکی زۆر کۆمەکیان پی کردن. ئەرویشتنە ناویان و کاری تەداروکاتی ئەوانیان بەعوهدە دەگرت. خۆیان باریان کردبوو و چۆبۆنە مەرز ئەوان زەوی‌و زارکەیان، چاوەدێری ئەکرد و گەنمەکانیان ئەڕنیەوە وئاگادارییان لیی ئەکرد وپاسداریان ئەدا. لە دێ کە، نەگابانیان ئەدا. ئەوە بوو بە باعیس ئەوە کولەن عدەیەک رووناک بیر بەموبارزەی فەلا ئاشنا بن وپەروردەبن، لەناویان دا واقیعەن بەو نەوعەش هەیە

که له له‌حازی تێئوریک و موتالعه‌وه ته‌قریبه‌ن شتێک مایه‌ی نیه. وه‌لی چون له ناو موبارزه‌که‌دا بووه ته‌جره‌به‌یٚ گرتوه و شاره‌زایه. ئه‌لعان ئه‌توانی له‌ناو فه‌لادا کار بکات، ئه‌وانه گشتیان عه‌واملی موسبه‌ت بوون. ئه‌وه که له موبارزاتی ئیمسالدا بازیٚ له و فه‌لایانه به شداری ئه‌که‌ن و باز هه‌م دیدیان وه‌سیعتر ئبێت و دوورنمای جه‌ریانه‌که‌ی ئه‌م کاته، له به‌ر چاو بگرن، و هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندی روشه‌ن فیکر و فه‌لای‌ش لا نیکه‌م له و دێهاتانه‌دا، که سابقه‌ی موبارزاتی بوو هه‌ر له په‌سا پته‌وتر بۆو. به‌و زه‌مینه‌وه که بوو، ته‌قریبه‌ن هاو زه‌مان له گڵ سه‌ر نیگونی به‌ختیار دا، ولا چونی به‌ختیار چه‌ند روداوه له مه‌ریوان رویدا بوو و بوو به باعیس ئه‌وه ورده ورده چوار دی له‌و دێهاتانه که سابقه‌ی موباره‌زه‌یان بوو، که‌وتنه فیکر ئه‌وه ئه‌شیٚ کاری بکه‌ن، ئه‌ڵبه‌ته هه‌ربه‌ر له سه‌رنیگونی به‌ختیار ده‌ره‌به‌گ له ئه‌وه‌ڵه‌وه تا ڵیان یه‌قیین نه‌بوو که شا حه‌تمه‌ن ئه‌روا و کاری ته‌واو بووه هه‌ر لایه‌نگری شا بۆون وچۆماق به ده‌س بوون، وتا ئه‌وجێگا ئه‌یانتوانی له کاری ئینقلابدا به‌شێونه‌یان ئه‌کرد. وه‌لی دوای ئه‌وه بۆیان مه‌علووم بووشا چۆنی حه‌تمییه، به‌تایبه‌ت له فاسڵه‌یٚ چۆونی شا تا لاچۆنی به‌ختیار له‌و فاسڵه بایان داۆه. بایان داۆه و گشتیان بوۆن به ئایه توالاه. وه‌ک موریدی خومینی یان تیا ده‌رهات وه‌لی له عین حالدا مته‌وه‌جه‌یٚ ئه‌وه بوون، که ته‌نیا ئیعلام وفاداریه‌کی ساده به جمهوری کافی نیه. که‌وتنه ته‌شه‌کول دان به خۆیان. ناکۆکیه‌ک وا له ناو تایفه‌کان دا بوو ئه‌وانه‌یان لابرد، سه‌ندۆقی موشته‌ره‌کیان دانا، ئه‌سڵه‌حه‌یان سه‌ند. له مه‌ریوان دا به‌ر خیلافی جێگاکانی تر شاردراوه بوو و یانی ره‌سمی ئیعلام نه ده‌کرا، ئیعلامیان نه‌کرد. مونته‌ها عه‌مه‌ڵه‌ن وا بوو. له واقیع دا شۆرای شاری خۆیانیان دروس کرد. وه ئه‌توانم بێژم به‌ر له 22ی به‌همه‌ن ئه‌وه‌ڵین هیزێک که ته‌قریبه‌ن ئاشکرا هێزی چه‌کدار خۆی نیشان ئه‌دا ده‌ره‌به‌گ بوو. هیچ هێزیکیتر که بتوانی ئه‌سڵه‌حه نیشان به‌دا ئاشکرا نه‌بوو. هه‌رله‌و عانا هیشتا به‌ختیار مابوو، ئه‌وان ئاشکرا ئه‌سڵه‌حه‌یان حه‌مڵ ئه‌کرد.

مه‌خسوسه‌ن تفه‌نگچیه‌کانی حه‌مه‌خانی کانی‌سانان ماڵه‌کی له شاردایه، و له‌و فاسڵه‌دا ورده ورده ته‌شه‌کولیان به‌خۆیان دا خۆیانیان موسه‌لح کرد بوون به

ئایەتو الّایش و هەر لە پەسا کە وەزعی جەدید هاتە دەستیان، دەستیان کرد بە تەعەرۆز. لە بیرمە دروس ئەو شەوە کە بەختیار لاچوو هەر ئەوحەمەخان کانیسانانە، وەزعی نەفت لە مەریوان دا نالەبار و زۆر کەم بوو و بە ناو ماڵەکاندا بەش دەکرا. تفەنگچیەکانی بە زۆر ناردبوو، و ئەو شەوە نەوتیان دزی بوو. خەڵک ئیعترازیان کرد. بە تەزاهورات چوون بۆ بەرماڵەکەیان و شیعاریان ئەدا "نەوت نیە بۆ شار ودێ خان بە شەوا ئەی دزێ ! "خەڵکەکەی دا بەر تەقەی تفەنگ ئەڵبتە لەم لاوە بە دەمانچە جوابی دراوە، و دوو سێ نارنجەک خرا ماڵە کەی. وەلی هەر لەویا جوان دیار بوو ئەو چەکانیانە بۆ چی هەڵگرتوە شەوی دووایی ئەوە دێ دارسیران، لە لایەن تفەنگ چییەکانی ئەوانەوە درا بەر تەقەی تفەنگ. عەکس والعەمەڵ ئەوە بوو کە خەڵکی شاریش و فرەتر رووناکبیر، بە چەکەوە چون بۆ دیفاع لە دارسیران ئەوەیش خود بە خود پەیوەندی دارسیرانی و رەوشەن فیکری موحکەمتر کرد و لە دێهاتیشدا دەنگی داوە کە تفەنگچی حەمەخان، دارسیرانی داوەتە بەر تەقەی تفەنگ.

رووداویکی تریش هاتە پێشەوە یەکێەک لە عەواملی هەر ئەو حەمەخانە، لە خیابانی شاردا، هەڵمەتە دەمانچەی لە کورە دارسیرانییەک کردبوو و دەمانچەی پێوە نابوو ئەڵبەت نەیپێکا و یەکیکی تری بریندار کرد وەلی هەر ئەوە بۆوە هۆێ ئەوە فەلا زووتر بە جولێ ، دروس ئەو رۆژە تەقریبەن سەعات 9ی بە یانی بوو، کە ئەو کاریانە کرد هەر شەوەکەی چوار دێ کۆبۆنەوە وتەسمیمیان گرت چونکوو بەگزادە وای پێهاتوە ئەشی ئیمەیش کاریک بکەین.

یانی هەر ئەو رۆژە لە دارسیرانەوە، چۆنە شوین نوێنەر و نەماێەندەی ئەو سێ دێ ترە، هاتن وبە دزیەوە لە دارسیران دا کۆبۆنەوە. و بازێ باس ئەو روداوانە کرا وتەسمیمیان لەسەر ئەوە گرت، کە هەروا دەرەبەگ تایفەکانیان یەکیان گرتوە، جوتیاریش لە دێهاتی موختەلف دا یەک بگرن. ئەساسەکەیشی ئەوە بوو، دیفاعی موشتەرەکیان هیچ هەدەفی تەعەروزی و بەرنامەی تەعەروزی لە کار ئەواندا نەبوو. بەڵکوو ئەوە کە لە موقابەڵ هێرشی دەرەبە گەوە موشتەرەکەن دیفاع بکەن. هەر ئەو عانیشە بە عینوان قسە ێ خسووسی

له بین خۆیاندا مه‌ترەح بوو:"که ئه‌شێ ئێمه‌ش ئه‌سڵه‌حه ته‌هیه بکه‌ین ئه‌گێنا به‌بێ ئه‌سڵه‌حه کارێکمان بۆ ناکرێ ."

هه ندی ئه‌سڵه‌حه‌یان بوو، به‌ڵام که‌م بوو. ئه‌ڵبه‌ته مه‌خسوسه‌ن دارسیرانی ته‌جره‌به‌ی ئه‌وانه‌یان په‌یدا کردبۆو که ئه‌وشته‌که پێ ئه‌ڵێن جه‌نگی ره‌وانی ئه‌وانیش ئه‌یان کرد. دعیه‌یان بڵاو ئه کرده‌وه 70 تفه‌نگمان هه‌یه واقیعه‌ن نه‌یان بوو. هه‌ر وه‌ها ده‌ره‌به‌گ دعیه‌یه‌ی بڵاو ئه‌کرده‌وه که 100تفه‌نگیان هه‌یه له‌راستی‌دا نه‌یان بوو. وه‌لی به هه‌ر حاڵ له، له حاز عه‌مه‌لیه‌وه ،که وتنه ته هیه‌ی تفه‌نگ و له په‌سا، ئه و جه‌ره‌یانه په‌ره‌ی سه ند.

ئه‌ڵبه‌ت هه‌ر له ئه‌وه‌ڵه‌وه مه‌سه له‌ن یه‌کیک له‌و دێهاتانه، دێ یه‌ک بوو به ناوی بیلو چه‌ند نه‌فه‌ریان هاتبوو له جه‌ره‌یانه که‌دا به‌شداری وشرکه‌تی کردبوو. گشت دێ که به‌وه ڕازی نه بوون وزاتیان نه بوو ئه‌وه‌یان به کارێکی خه‌ته‌رناک ئه‌زانی. عده‌یه کیان هاتن. دارسیرانی گشتیان بوون کاگلی گشتیان بوون سه‌رنژماری ته‌قریبه‌ن گشتیان بوون. پشت سه‌ر ئه‌وه دووباره وه‌عده‌یان داناو کۆبونه وه‌یه‌کی تر باز هه‌م نهینی کرا، ئه‌مجاره بوو به 7 دی. سێ دێ تری پێ مولحه ق بوو. هه‌ر به‌و چه‌شنه‌نه که به‌و عینوانه دانیشن نوێنه‌ر و نه‌مایه‌نده‌ی دێکه مولحه‌ق بێ، ئه‌وانه که له دێکه دا موافیقی جه‌ره‌یانه‌که بوون نیمه عه‌له‌نی به‌یه‌که‌وه ته‌گبیریان ئه‌کرد، نماینده‌یان نارد و به یه‌که‌وه کۆبونه‌وه. و له سیهه‌مین کۆبونه‌وه‌یان له 16ی ئه‌سفه‌ن دا بووکه 10 دێ بوون ئیتر ئیعلام مه‌وجودیه‌تیان کرد وعه‌له‌نی بوونه‌وه ئیعلام مه‌وجودیه‌ته‌که‌یان له ئیعلامیه‌یه‌کی ساده‌دا بو و یه‌کیه‌تی جووتیاران مان بۆ دیفاع له هه‌ر کوی زۆلمی له فه‌لا بکرێ پێک هێنا وموشته‌ره‌که‌ن دیفاعی لی ئه‌که‌ین. ئه‌و وه‌خته ئاشکرا موخالفه‌تیان له گه‌ڵ ده‌ره‌به‌گ دا کردبوو. و موخالفه‌تیان له گه‌ڵ ئه‌و مامۆستا و مه‌لایانه‌ی که سه‌ر به ده‌ره‌به‌گ بوون کردبوو. موخالفه‌ت له ته‌ک ئه‌و شایه‌عانه‌ی که ئه‌وانیان به کۆمۆنیست موعه‌ره‌فی ئه‌کرد، کرابوو. له عه‌ین حاڵدا ئه‌وه‌یانه وتبوو، که ئه‌گه‌ر که‌سێ بیه‌وه‌ی به دین و مه‌زهه‌بی ئیمه ته‌وهین کا سه‌رکوتی ئه‌که‌ین. وه له‌و کۆبونه‌وه‌ی 10 دێ یه به‌ولاوه هه‌ر له په‌سا هه‌ر زیاد بوون، موره‌ته‌بیش

سەعیان ئەوەبوو خۆیشیان تەبلیغیان ئەکرد کە لە کۆبۆنەوەکاندا هەر چێ بۆیان بکرێ بە چەکەوە بچن. یانی نەمایەندەی ئەو دێهاتەکە ئەچوون سەعی بکەن حەتمەن چەکیان ببێ و یا هەر چێ چەکداریان گیر ئەکەوێ بیبەن و لەوە بەولاوە ئەچوونە جێگای تر ئەبوون بە 13دێ و هەرچی تفەنگیان گیر ئەهات ئەیان برد. کە نەوعێک مانورِ و نمایشی نیزامی لە مەقابیلْ دەرەبەگ دا بوو.ئەڵبت لیرە نەقشی رەوشەنفیکر لەو جەریانەدا کە باسم کرد و وەتم کە لە ئەوەڵەوە بە بوونی ئەو سابەقە موبارزاتی یەی رەوشەنفیکر کەم تا فرە تێکەڵ جەریانەکە بووبوون و لە تەشکیل ئەو یەکیەتیشەدا تەبعەن کۆمەکیان کرد، مونتها هەر لە ئەوەڵەوە بە ئاگاهی یەوە سەعی کراکە ئەو جەرەیانە زۆر ئاڵۆز نەبێ هەر کەسە بۆ خۆی نەبێ، بەو دەلیلە تەگبیری لێ کرا کە عدەیەکی مەحدوود و کەم کە تەجرەبەی ئەو کاریانە هەیە ومەخسوسەن فەلا بڕوای پێ هەیە و لە نزیکەوە ئەێ ناسێ ئەوانە شرکەت بکەن. نەبێتە باعیس ئەوە هەر کەسێک بۆ خۆی دەخاڵەت بکا و سەر لە ئەوانیش بشێوێنی. ئەوە جەرەیانێک بوو کە لە لایەکەوە ئەچوو، و پشت سەریشی کە ئینقلاب کرابوو شورای ئینقلاب تەشکیل بوو لە کاناڵی زۆر عەلەنیتر و ئاشکراتر کە شورای ئینقلاب شار دانرا و کومیتەیەک بە ناوی کومیتەی شار و دێ دانرا. بۆیە لەو کاناڵەوەش یەکیەتی جوتیاران تەقویەت ئەکرا. یانی ئەچوون بە دێهات دا، شورایان تەشکیل ئەدا و تەبلیغ دژی دەرەبەگ و ئەو کارانەیان ئەکرد.

مونتەها کار ئەو کومیتەی شار و دێ زۆر سەتحی بوو و خەڵکی دێ بەو جەرەیانە هەر عەین جەرەیانێکی ئیداری بەرخوردیان ئەکرد. وایان ئەزانی ئەوە کاریکی دەوڵەتیە، شوراکەیان تەشکیل ئەدا وەلی وەک تەشکیل ئەنجومەنی دێ. لەوە بەر وا بوو ئەسڵەن تا ئیسایش نەمان دیوە شورایەک کە بەو نەوعە تەشکیل درا ئەسڵەن کەلکی بووبێ، وەلی بەش بە حاڵی خۆی لە سەتح تەبلیغات دا یارمەتی و کۆمەکی یەکیەتی جوتیارانی ئەکرد. موخالفەت دەرەبەگ و ئەرتجاع لە گەڵ یەکیەتی جوتیاران دا ئا بەو نەوعە، لە ئەوەڵەوە حەملەیەکی تەبلیغاتی بوو بە عینوانی کومۆنیست بوون و کە بێ دینن و هەزار نەوع قسەی تر، ئەو

ته‌بلیغاتانه‌یان ده‌کرد و له پسا یه‌کیه‌تی جوتیاران په‌ره‌ی سه‌ند. دێهاتی پێ زیاد بووتا جه‌ره‌یانی شه‌ری نه‌وروزی 58 ی سنه هاته پێشه‌وه، له نه‌وروز دا بوو که ئه‌و شه‌ره‌ی سنه هاته پێشه‌وه ورده ورده چه‌ک کردنی پاسگاکان مه‌ترح بوو. عده‌یک له ره‌وشه‌نفیکره‌کان که له کاری یه‌کیه‌تی جوتیاران دا چ موسته‌قیم و چ غه‌یره موسته‌قیم ده‌ستیان بوو ته‌سمیم ئه‌گرن بازێ له پاسگاکان چه‌ک که‌ن. ئه‌رون ئه‌و کاره بۆ یه‌کیه‌تی جوتیاران ئه‌که‌ن. حه‌تا نه‌وعێک جه‌عل ئه‌که‌ن. له ته‌رێق شورای شاره‌وه نامه بۆ ژاندارمری و پاسگاکان ئه‌نووسن که ئه‌وانیش خه‌به‌ریان نابێ، که ئه‌و چه‌کانه ته‌حویل ئه‌مانه بده‌ن له یه‌ک دوو پاسگا به مه‌قاومه‌ته‌وه روو به‌روو نابن. به‌ڵام له پاسگایه‌ک به مه‌قاومه‌ته‌وه روو به‌روو ده‌بن موقاومه‌ته‌کیش لو ته‌رف خۆد ژاندارمه‌کانه‌وه نه‌بوه به‌ڵکوو له ته‌رف ده‌ره‌به‌گه‌وه بوو. ده‌ره‌به‌گیش عینه‌ن که‌وتبوونه ئه‌و پیلان و ته‌وته‌ئه بۆ خۆیان بکه‌ن. عانیکا ئه‌مانه ئه‌چن چه‌که‌کانیان ته‌حویڵ بگرن چه‌کداری ده‌ره‌به‌گ ده‌وره‌یان ئه‌دا، ئه‌وان به قسه ئه‌یان خڵاوینن. یه‌ک یه‌کیان ئه‌نێرنه‌وه بۆ ناو شار و پاشان له فه‌لای یه‌کیه‌تی جوتیاران 22 ته‌فنگ هه‌ڵئه‌سن ئه‌ڕون، ئه‌ڕون ئه‌مان که موسه‌له‌حانه ئه‌ڕون، ئه‌وان موحاسره‌یان ئه‌که‌ن به هه‌ر حاڵ به زۆر ده‌ره‌به‌گه‌کان وادار ئه‌که‌ن که بڕون و چه‌که‌کان بێنن، ئه‌و چه‌کانه هاته‌وه و له ناو خه‌ڵک دا ته‌وزیح کرا.

ئه‌ڵبه‌ت هه‌ر ئه‌وکاته عده‌یه‌کی تر ره‌وشه‌نفکر حه‌مڵه‌یان به‌و جه‌ره‌یانه کرد. که ئه‌وه شه‌بیهی کاری حیزبی دیموکراته و دزیی له شورا و له‌و قسانه. ئێمه قسه‌مان ئه‌وه بوو که ئه‌سڵه‌ن وانیه. چه‌ند ده‌لیلی هه‌یه. یه‌کیک حیزبی دیموکرات پادگانێک که ته‌سلیمی شورایک بووبوو له‌وه دزی کرد، له حاڵێکدا له مه‌ورد ئێمه دا کامه‌ڵه‌ن به‌ر عه‌کس بووه، کابرا چووه پاسگای چه‌ک کردوه ئه‌شی و دیاره له مه‌وردیکا به فێڵ و حیله مته‌وه‌سل بووه، له مه‌وردی تردا مومکین بوو بکوژری. له‌وه‌دوا لانی که‌م حیزبی دیموکرات رابردووی ره‌هبه‌ریه‌کی مه‌علومی هه‌یه، ئه‌مان مه‌علومه چوونن له ئاسمانه‌وه تا زه‌وی فه‌رقیان هه‌یه. ئه‌وان ئه‌و چه‌که

چۆن بە کار دەبەن و ئەمان چۆنی بکار دینن؟ ئاشکرا دیارە و بە بەرچاو خۆتەوە ئێدا بە کابرای فەلا. ئەوە نیە بیهێنی و معاملەی پێوە بکا.

جا بە هەر حاڵ فەلا چەکدار بوون و زۆرتریش چەکدار بوون، یەکیەتی جوتیاران بەگزادە و دەرەبەگی زۆر ترساند، هەر ئەو کاتە خۆیان متوەجەی دوو نوکتە بوون و مەترحیان کرد. دوای ئەوە مەخسوسەن گەیشتە حەدوود 13 دێ و لە لایەن پێشکەوتوترین فەلاکانەوە مەسەلەکە مەترح بوو. ئا بەو عینوانە کە لە جەلەسەدا و لە کۆبونەوە دا ئەیانوت، بنیادەم ناتوانی هەر قسەیە ک بکا. دەروسیشنیە هەر قسەیەک بکا، ئاوا دانیشین و قسەکان ئەگەیەتەوە دەم دوژمن. لە واقیعدا پێشنیاری ئەوەیانە ئەکرد کە هەندی کار ئەشی لە جەلەساتێ چکۆلە تر و خسووسیتر و مەحکەمتر یا حەدەئەقل نیمە مەخفی و مەخفی بکرێت. وەلی ئەوجار چوە ناویان، یانی لە دوای ئەوە، جەرەیانەکە دەستی پێکردبوو لە ئەوەڵەوە تەقریبەن مەخفی دەستی پیکرد. نەدە کرا رای بگرێ ، کامەڵەن عەلەنی بوو، دوای متوجە بوون ئاوا عەلەنی وبەربڵاو لەتمەیان لی ئەدا. مەجبور بوون بە بارێکیتردا ئیسڵاحی بکەن. جگە لەوە لە لایەن خۆیانەوە باز هەم و دیسانەوە مەترح بوو، کە ئەشی بنکەیە کمان بێ، لە سەر ئەوە لە بەین خۆیان دا قسەیان کرد. بنکە لە دێ دانین! ئاخری هاتنە سەر ئەوە نەخیر ئەشی بنکەمان لە شار بێ و یەکیک لە موشکڵاتیان ئەوە بوو کە چاکە بنکەمان لە شار بێ، بەلام کێمان هەیە تا ماوەی فەسلی کار لەوێ دانیشی. تا ئەوایلی بەهار کاری کشت و کاڵ نە بوو، وئەوە ئاسان بوو. لە فە سلی کاردا، چون ئەکرا بێن؟ پاشان لە گە ل گیروگرفت روبەرو ئەبوونەوە. وەلی بەهەرحاڵ تەسمیمیان گرت بنکەیە ک لە شار دانێن و دەفتەرێکیان بە ناوی بنکەی یەکیەتی جووتیاران کردەوە. مەوردێ چکولە هەر ئەوە تە ئسیریدانا. هەر ئەوە بگێرمەوە. هەر ئەوی بۆ یەکەم جار جووتیار دوو ئوتاقی بەناو خۆیەوە گیر کەوتبوو. تائەو جێگا دەسگیرمان بوو واقیعەن لە سەر روحیەی فەلا تەئسیری هەبوو. ئیدارەکەمان هالە فڵانە جێ، ئیدارەێ خۆمانە و تا ئەو کاتە بەخۆیانەوە نەیاندیبوو. شتێک کەم تا فرە هیی خۆیان بێ یا ئەسە لەن حەقی ئەوەیانە نەبوو، یانێ حەتتا ئەو مەوردە چکۆلەیە

لە روحیەی فەلا بەرەو یەک کەوتن تەئسیری بوو. هەروا مەسەلەی چەکدار بوونی فەلا تەسیری زۆر بوو. جا لەو جەلەساتە بریار درا و ئەچوون بۆ دیهات عانیکا بەیەکەوە دەچوون، وەخت وا بوو ئەو ئاخریانە تەقریبەن جووتیار 70 تفەنگی هە بوو ئەچونە دێ بە ئەندازەی خودی تەبلیغەکە قسەکە ئەکریا تەئسیری بەسەر خەڵکی ئەو دێهاتانە دا بوو. ئەمانە هیزی جووتیارن و قسەیان ئەکرد. ئەگەر بەگزادە قسە بکا وا ئەکەین. لە دێ یەکدا ئەیان کرد بە نیشانە شکێنی و تیرئەندازی و هەڵپەرکی و مەخسوسەن ئەگەر دێ یەکە، دەرەبەگی تیدا بوو قودرەت نمایی یان ئەکرد. لە موقابیلدا لە هوشیاری خەڵکە کە و یەک کەوتنیان دا کاملا تەئسیری بوو.

لەدوای ئەوانە جەرەیانی سۆما و برادۆس هاتە پێشەوە. کۆمەڵەکان لە شارەکان ئیعلامی تەزاهورات و کۆمەکیان کرد، یەکیەتی جوتیاران بە بێ خەبەر لەوە لە مەریوان عینەن ئەو کارەی کرد. لە لایکەوە لە خەڵکی دێهات دەعوەتی کردبوو بێن بۆ تەزاهورات لەو لاکە یترەوە، داوای یارمەتی لی کردبوون. یارمەتیەکەیان کۆکردەوە و گەورەترین تەزاهورات لە مەریوان‌دا تا ئەو سەردمە، ئەو تەزاهوراتە بوو کە یەکیەتی جوتیاران کردی. چۆنکوو لە تەزاهوراتی لەوە پێشدا جووتیار بەشداری نەکردبوو. لەوی جوتیارێکی زۆر هاتن و مەخسوسەن چەکداریان زۆر هاتبوو. چەکداری شاریشیان پێ مولحەق بوو نمایشی قودرەت لە مەریوان دەستی پیکرد. ئەڵبەتە مەریوان بچوکە و چوار پێنج خیابانی هەیە. جگە لەوە هێزی چەکدار لە بەر خەڵکەکەوە حەرکەتی ئەکرد، سەربان تەواو خیابانەکانیان گرتبوو. فرەتر مەنزور خۆ پیشاندان بوو. لەوە دوایشی کەوتنە رێگا و لەگەل جەرەیانی قیادە مەوقەت و مەلا ئەحمەدی موفتی زادە و دەرەبەگ روبەرو بوون. خۆ بیستووتانە ئیتر شیاوی ئەوە نیە بیگیرمەوە.

لە سنە ئەو جەرەیانە لەباری سیاسی یەوە، عدەیە کی ترساند و بوو بە باعیس ئەوە بکشێنەوە و بەترسن. عدەیە کیشی دڕتر کرد. مەخسوسەن نەسبەت بە مەڵا ئەحمەدی موفتی زادە، برایە کی فەلامان، کە خەڵکی داسیرانە و ناوی ئەحمە دە گرتبوویان و لە دوای ئەوە لە کومیتەی موفتی زادە بەر ئەبێ ئەچێتە جەمعیەت

سوخەنڕانی ئەكا. قسەكەی ئەوە بوو كە من ناوی خۆم دەگورم ،چونكوو موفتی زادە ناوی ئەحمەدە. لەمەولا ناوی تازەی من حەمەیە وناوی خۆم نانێم ئەحمەد كە لە ناسینی ماهیەتی موفتی زادە زۆر تەئسیری بوو. ئەو جەرەیانە ئەو كاتە عدەیە كی ترساند وەلی عدەیە كیتری دڕتر كرد، مونتە ها پشت سەر ئە و جەرەیاندا بە تەوتەئەی موفتی زادە و دەرەبەگ و قیادە موەقەت كەوتنە چەك كردنی جووتیار. قیادە موەقەت بە 60 تا 100 چەكەوە ئەچوو دەوری دێ یەكەی ئەدا دوو تفەنگی تیا بوو، دەور ماڵەكەیان ئەدا و بە زۆر كابرایان ئەكێشا دەرەوە و ئەهانت بە خۆی وژن و منالّی، دە كرا و چەكیان ئەكرد. هەرلەویا یەكیک لە زەعفە كانی یەكیەتی جووتیاران دەركەوت. باوەكۆ لە بڕیار نامە و ئەو نمایش و شتانە دا، دابۆیان بنێادە م ئەتوانی ئەو تەسەورە بكا،بە مەحز ئەوە دوو دێ ، ئەو پەرەكەی سێ دێ یان چەك كریا، ئەمان بەرەنگاری بن. وەلی واقعیەت ئەوە بووئە و كارانە یان نەكرد دووای ئەوە سێ چوار دێ یان چەك كرد و ئەوەانە لە باشترین جێگا ئەوە بوو كە تفەنگیان بوو، بە لام فەقەت لە فێكر ئەوە دا بوون، دیفاع لە دێ كەی خۆیان بكەن. یەكی لەو پیاوانە بەر لەوە چەكی یەكیەتی جووتیارانی پێ بوو و 18رۆژ لە كێۆ بوو بە خاتر ئەوە ئەو چەكە نەدا بە دەستەوە یانی بە دیفاعێكی ئاوا مەتەوەسل بوون. بە جێگای ئەوە بێت بروات ئەوانی تر ببینی و بەیەكەوە تەگبیریكی لی بكەن، نەک دیفاعێكی ئینفرادی بكەن. لە چەند دێ تر عەینەن ئەو حاڵەتە پیش هاتبوو، وئامادە بوون و نگابانیان دانابوو. كە ئەگەر قیادە هات چەكەكە نەدەن بە دەستیەوە هەم نەقدی كارخۆیان بوو هەم نیشانیدا ئەو رێكەوتنانە كە بوویانە ئەوندە پتەو نەبووە. ئەڵبەتە هەر لەو عانیشا واقەعەن تیایاندا بوو كە سەخت تەرەفدار ئەوە بوو كە ئەشی بڕوینە سەریان و ئەو چەكانیانە لی بەسێنین، مونتەها گشتی نەبوو یانی روحیەی عەمومی ئەوەیە نەبوو و ئەترسان. تەقریبەن رەوشەن فكریش بەو نەوعە بوو. پشت سەر ئەو چەك كردنە و دوای ئەوە حەتمەن خەبەرتان هەیە، كە قیادە موەقەت ئەسلەن لە ئەوە گوزرا و دەور شاری مەریوانی گەمارۆ دا. گەرەكی بوو شاری مەریوان بگری و حەتمەن دەنگ و باسەكیتان بیستوە، تا لەو جێگا

چەند رۆژ خەڵکەکە و نزیک یەک حەفتە تولی کێشا و خەڵکی مەریوان لە سەنگەردا بوون. هەر ئان مومکین بوو جەرەیانی نەغەدە پێش بێت. لەوەدوا ئەوان کشانەوە و پشت سەر ئەوە لە یەکیەتی جووتیاران، کە تا ئەوعانە بە 32 دێ گە یشتبوو دەعوەت کرا. بە جیگای 32 دێ کە 15 دێ هاتن. باقیەکەی نەهاتن و بەشداری وشرکەتیان نەکرد. ئەڵبەتە شتێک کە من تەعەجبم کرد ئەوە بۆ ئەو دێهاتە کە قیادە چەکی کردبوون و ئەزیەتی کردبوون و من ئەنتزارم بوو ئەوان ترسابن و نەیەن دەروس بەر عەکس ئەوانە زۆرترهاتبوون، لە جەلسەکیشا هەر ئەوانە تۆند و تیژ تر لە باقیی دێهاتی تر بوون. من ئەنتزار ئاوامە نەبوو واقیعەن لەوی وەت و وێژی زور کریا، ئەڵبەت **کولەن ئاوها بوو لە رابەتەی رەوشەن فکر لە گەڵ ئەواندا ئیمە سەعیمان ئەوە بوو کە تەڵقینیان پی نەکەین. یانی قەتعنامە بە ناو ئەوانەوە نەنووسین داخواستێک کە واقیعەن لە ناویاندا مەترح نیە یا لانی کەم لەو جەلسەدا لە بیریشیاندا نیە نەبێ ئەسلەن نەی تفینیتە دەمیان**. ئەوان شتیک بێژن کە لە سەری دیفاع بکەن نەک شتییک بێژی کە ئەسلەن حاڵیش نەبن. جوانم لە بیرە کە مەسە لەن لە ئەوەڵین ئێعلامیەکە یاندا، باسی حەقی کوردیان نەکردوە ئیمە حەقی کوردمان دەوی و فلان و بەهمان. چەند مەوزوع بە خاتریان گەیشتوە عین ئەوانیانە مەترح کردوە ئەڵبەتە لە جەلەسەی دووایدا عمومەن وەزع ئاوا بوو تەگبیر و ئەو بڕیارانە کە لە جەلسەی پێشوو بووە مەرورێ ئەکریا وسەعی ئەکریا بە کۆمەک رەوشە نفکر میقداری تەجدید نەزەری تیدا بکرێ ،و کامڵ ببێ.

ئەو 15 دێ کە هاتن بۆ کوبۆنەوە وەتم ئەو دێهاتە تۆند و تیژتر بوون و دوو نەزەر لە ناو خۆیاندا مەترح بوو. یەکیک وتیان دەعوت کەین لە ژن و پیاو و خەڵکی ئەم دێهاتە بە راپەیمایی بڕوین بۆ دزڵی، دەزڵیش مەرکەزی قیادە موەقەت بوو. نەزەرێکی تر ئەوە بۆ فایدەی نیە ئیمە ئەشی پێشمەرگە بدەینە دەرەوە و ئاخری ئیمە ئەوەمان پیبان وت. **ئەم دوو نەزرە هەیە برون و لە ناو خەڵکدا مەترحی کەن خەڵک هەرکامێکی قەبوڵ کرد ئیمە یش لەگەڵتانا هەین**. چوونەوە لە 15 دێ کە عانی هاتنەوە بوو بە 8 دێ 7 دێ تری نەهاتن، باز ئەوە نیشان ئەدا

عانیكا فشار بە سەر ئەو كارەوە بوو ئاوا وردە وردە ئەوانیە كە مەحكەم نەبوون كشانەوە. دوایی ئەوانیشە كە مەحكەم بوون مانەوە و تەسفیە بوو. نەختی جەرەیانەكە سەختەوە بوو، من پێم وایە لە جەرەیانی ڕووناك بیریشدا هەر بەو نەوعەش شەرایەت سەختەوە بوو، جەرەیانی ڕووناك بیریش تەسفیە ئەبێ. ئەو وەختە لەو 8 دێ وتیان قسەی ئاخر ئیمە ئەویە كە تەزاهورات و ڕاهپیمایی و ئەوانە بەكەڵك نایە. ئەشی پێشمەرگە بنیرینە دەرەوە. ئەستدلالیشیان ئەوە بوو ئەیانوت مەسەلەن ئەو یازدە تفەنگە كە بردیا ن ئەگەر بەیەكەوە بواین چارە ساز بوو، 11 تفەنگیان برد و ئەیانوەت غەیرەز تفەنگەكانی تر كە هەمانە، هەر ئەو 11 تفەنگە بەیەكەوە بواین قیادە موەقەت بە سادە گی نەیدەتوانی ئەو تفەنگانە لە ئەوان بسێنی. شەریان دەكرد و یەكیكیش لەم ناوەدا بەكۆژرایە 10 نەفەرترلە سەر ئەم چەكانە كە هەمانە هەڵ ئەسایەوە. ئیمە بەیەكەوە بین ئەوەڵەن بە دێهاتدا ئەگەڕێن و ئەو جەلە ساتە كە بومان عینەن درێژەێ ئەدەین سانیەن ئەوان ناتوانن ئیتر ئەو چەكانە بە ئاسانی لە ئیمە بسینن. جەگە لەوە ئەگەر ئەوە نەكەین وردە وردە وای لی دێت، گشت چەكەكانمان لێ بسێنن و دەرەبەگ بە سەرماندا زال دەبن. و ئەوەیشە جوان دەركەوتبوو، دوای ئەو چەك كردنانە دەربەگ زۆرتر زاڵ بووبوون، ولە چەندین جێگا دەستیان كردبوو بە هیرش و هەرەشە كردن، جەریمە كردن، وتەورانە سەندن چەند دێ بۆ نموونەدەستی پێ كردبوو. **خولاسە قسەی ئاخریان ئەوە بوو پێشمەرگە بنێرینە دەرەوە و ئەو وەختە لە ناو جەرەیانی ڕەوشە نفكری مەریواندا بەو مەسە لەیە دوو بەرخۆرد كرا. عدەیەك موخالفەتیان لە گەڵ ئەو جەرەیانە دا كە پێشمەرگە بچێتە دەرەوە، تەحت ئەو عینوانە كە ماجەراجوی یە كرد و مەسایڵێك دینیتە بەرەوەو كونترۆڵ نە كراو و خولاسە باعیس دەخالەت دەوڵەت دەبێ و تێك ئەشكێ و تێكشكانیشی ئەبێتە باعیس ئەوە بزوتنەوی فەلا لەتمە بەخۆا وبە زەرەریانە. ئەڵبەت ئەوانە لە ئەقەلیەتی ڕەوشە نفكرانی مەریواندا بوون. وەلی ئەكسەریەت موعتەقد بوون مادام ئەوان ئەیانەوێ پێش بچن ئیمە ئەشی لە گەڵیاندا بین یەكە یەكی ئەو جەرەیانانە جواب ئەدراوە كە ماجەراجویی نیە چون**

واقه‌عیتیش ئه‌وه بوو خۆدی فه‌لا ئه‌وه‌یه‌ی مه‌ترح كردبوو. ئه‌وه نه‌بوه ره‌وشه نفكر زوری بۆ بهینێ. ..... له ناو پێشره‌وانیاندا ئه‌و مه‌سه‌له مه‌ترح بوو ئه‌وی كه ئه‌یان وت ده‌وڵه‌ت ده‌خاڵه‌ت ئه‌كا، ده‌وڵه‌ت تا ئه‌و عانه ده‌خاڵه‌تی كردبوو. قیاده موه‌قه‌ت ئاشكرا به لایه‌ن گری له ده‌وڵه‌ته‌وه ئه‌و كاره‌ی ده‌كرد. به به‌ر چاو خه‌لكه‌وه موسه‌له‌ح ئه‌چووه ناو پاده گان مه‌ریوانه‌وه، ئه مه ده‌خاله‌تی ده‌وڵه‌ت نیه چیه ؟ ئه‌و وه‌خته له نه‌زه‌ر تێك شكانیشه‌وه ته‌زمین نه‌ده‌كرا كه ئه‌و جه‌ره‌یانه تێك ناشكێ، ئێستایش ناكرێت به‌ڵام لانی كه‌م، ئه‌و فایده‌یه‌ی بوو، ئه‌وه‌ڵه‌ن ته‌جره‌به‌یه‌كی موسبه‌ت بوو. كه به ئیبتكاری خۆدی فه‌لا و روشه نبیر به‌یه‌كه‌وه و بۆ یه‌كه م جار له‌و مه‌نته‌قه دا هێزێكی تایبه‌تی خۆیان به‌وه‌جود بێرن.و ئه‌گه‌ر به فه‌رزیش تێكێش بشكێن شتێكێ عه‌جایب نه‌بوه. ئه‌و په‌ڕه‌كه‌ی 10_15 نه‌فه‌ر له شه‌ڕێكدا ده‌رگیر ئه‌بوون له هه‌ر ته‌زاهوراتێكی ناو شاردا ده ئه‌وه‌نده كوژراوه. با به سوره‌ت مه‌قاومه‌ت موسه‌له‌حانه هه‌ر چه‌ند په‌راكه‌ندێش چه‌ند نه‌فه‌ر به‌و نه‌وعه بكوژرێ . خولاسه ئه‌و دوو جه‌ره‌یانه ره‌وشه نفكریه به‌رانبه‌ر یه‌ك وه ستان و یه‌ك نه‌كه وتن. و عده‌یه‌ك موعته‌قد بوون كه غه‌ڵه‌ته عده یه كی تر موعته‌قد بوون ئه‌یێ بكرێت. به‌له‌خه‌ره به یارمه‌تی ئه وانه كه موافق بوون، پێشمه‌رگه چوه ده‌ره‌وه. شه‌و ئه‌وهڵ قه‌رار بۆ 20 تفه‌نگ بڕوینه ده‌ره‌وه 10له ئیمه و 10 ئه‌وانیتر یانی 10 ره‌وشه نفیكر و 10 له خۆیان، هه‌ر ئه‌و شه‌وه مه سیرمان ئینته‌خاب كردبوو، و پێشمه‌رگه‌كان ئه‌یان زانی له كوێوه ئه‌چینه ده‌ره‌وه ته‌سادفه‌ن دوو ماشین قیاده موه‌قه‌ت ئه‌و مه‌سیره‌ی گرتبووقیاده به‌و مه‌سیره دا چوو، و هه‌ر ئه‌وه بوو به باعیس ئه‌وه دروست ته‌قریبه‌ن سه‌عاتی نیو سه‌عات به‌ر له حه‌ره‌كه‌ت چه‌ند نه‌فه‌ر په‌شیمان بوونه‌وه، و ره‌وشه نفكر دوو سێ نه‌فه‌ر فه‌لا ئه‌سله‌ن نه‌هاتن. یه‌ك دوو نه‌فه‌ریش له مه‌سیر حه‌ره‌كته‌كه‌ماندا بوو، ئه‌شی به‌مان بردایه‌ن ئه‌وانیش نه‌یانتوانی پێمان مولحه‌ق بن. خولاسه به 12 تفه‌نگه‌وه حه‌ره‌كتمان كرد و دوا شه‌و ئه‌وانی تر هاتن. ئیمه له ئه‌وه‌ڵه‌وه زه‌عیف بووین ته‌بعه‌ن هێشتا خه‌ڵكه كه‌یش، جوان به‌وه‌یانه نه‌ده‌زانی. یانی ئه‌و مه‌وزوعه و ئه‌سله‌ن حه‌مڵه‌ی قیاده موه‌قه‌ت به شار نه ته‌نیا له ته‌ره‌ف یه‌كیه‌تی

جوتیارانەوە له ناو شاریشدا مەترح بوو بوو، که ئەشێ بدەینه کێو عدەیه ک ئەو نەزریانه له موقابیل قیادەوه مەترح کردبوو.

حەمڵە به شار تەنیا رێگای دیفاعیمان پێده دا. پێویسته که ئیمه بدەینه کێو، چونکوو شەر له ناو شاردا به ئیمه ناکرێ . ئەو نەزەره به تەور کولیی له مەریواندا بوو و له لایەن یەکیەتی جووتیارانیشەوه به خاتر مەسایل خۆی مەترح بوو. ئێمه مودەت حەوت هەشت روژ له کوێوسانێکدا بووین. لەوی بووین و مەخفی، به روژدا رێگا روێشتن و خوار و ژوور ده رویشتین و تیره نازیمان ده کرد. له لای ئاواییکدا ،بووین لەو دێ مەحکەمانه. که خەڵکەکەی یەکیەتی زور باشیان بوو. تفەنگ چیان ناردبوه ناومان، تەهیەی نان و وەسایل له ئەستۆی ئەوان بوو. بۆئیمه جگه لەوه لەو ماوەیه دا وایان پارێزگاری له ئیمه ئەکرد هەر بێگانەیەک بەهاتبایەته، سەر ئەو خاکێانه له دوورەوه کونترۆڵیان ئەکرد. رووژێک کورێک له ناو شارەوه بۆ لای ئیمه هاتبوو و دۆست بوو. مونته ها ئەوان نەیان ناسیبوو دەوەن به دەوەن کەوتبۆنه شوێنی تا دەستگیریان کردبوو، حەتتا گەرکیان بوو زیندانی کەن ئەزیەتیکەن و لەمانه تا ئاخری یەکیک له خۆیان پەیدا، ئەبێ وئاشنا ئەبێ و ئێژێ بابه ئەوه له خۆیانه و سەرەڕای ئەوه وتبوویان ئەوه له خۆیانه رێگایان نەدابوو، وتبوویان براگێان ئیمه نایەڵین جێگاکەیان فێر بی تا ئەو ڕابته ئەسڵیه پێدا نەبێ ئیمه نایەڵین برۆیت، ئابەو نەوعه مەراقەبتیان ئەکرد، به شەویشدا 5 کەس تا 20 کەسیان بۆ لامان ئه هاتن، ودائه نیشتین، کوێستانێکی بەرز بوو، جەنگەڵ و چر و قسەیان ئەکردو مورەتەب تەشوێقی ئیمەیان به موقاومەت ئەکرد. نموونەی بەچوک له وانه ئەگەڕێنمەوه وئیمه مەسه لەن چوار سەعات پێنج سەعات پیادەرەویمان بوو، لەوه دوا ئەگەیشتینه سەر کانی و ئاوێک و دائه نیشتین. رەوشه نفیکر هەم به عەلەت نەکردووی زووتر ماندوو و زووتر هیلاک ئەبوون، مەسەلەی نگابانی بۆئێمەیش لەو ئەوەڵەوه مەسەلەیەکی زور موهیم بوو، غافڵگیر نەکرێن، ئەهات به کۆڵه پشتیەکیەوه ئازا دائه نیشت له فیکر ئەودا نەبوو ئەسڵەن نگابان هەیه نیەو. ...وەلی هەر له ناو ئەو فەلانا بوو له رێگاوه به جێگای ئەوه حەتتا ئاویک

به‌خۆاته‌وه فه‌وری سه‌رنجی ئه‌دا کام نووقته به‌که‌ڵکی نگابانی دێ ، ئه‌چوو له‌وێ ئه‌بوو به نیگابان به‌بێ ئه‌وێ پێ بلێن. ئه‌وانه بۆ خۆیان وه‌رزیده بوون و ته‌بعه‌ن به‌قه‌د ئێمه ماندوو نه‌ده‌بوون. کردبووی، به حه‌وسه‌ڵه بوو خولاسه له‌و ماویه دا که ماینه‌وه عده‌یه‌کمان پێ مولحه‌ق بوو. بازهه م فه‌لا و دوای حه‌وت هه‌شت روژ هاتینه سه‌ر ئه‌وه که ئێمه جه‌وله ده‌س پێ بکه‌ین یا نا؟ به‌ڕای گشتمان هاتینه سه‌ر ئه‌وه، جه‌وله ده‌س پێ بکه‌ین. یانی به‌و به‌رنامه‌وه ئه ساس کار ئیمه ئه‌وه بوو هه‌رله ئه ولێشه‌وه هه‌م فه لا هه م ره وشه نفیکر ئه‌قیده مان ئه‌وه بوو، **مه‌خسوسه‌ن بۆ شه‌ر له گه‌ڵ ده‌وڵه‌ت نارو‌ینه ده‌ره‌وه** و به‌ر خه لاف ئه‌ویشه که شایع بۆو بوو،نارو‌ینه کێو و ته نیا بۆ دێ ئه‌رو‌ین، خۆ ورچ نین به‌ێن به کیودا، مونته ها وه زع وای پێهاتبوو له ژیر فه‌شار ده‌ره‌به‌گ له ژیر فه شار قیاده موه‌قه‌ت دا، به یارمه‌تێ ده‌وڵه‌ت ئیدامه‌ی ئه و کاره سیاسییه، که له‌وه به‌رله ناو فه لا له مه‌ریواندا نه‌بوو، به‌و شکڵه عه‌له‌نیه ئیتر ئیمکانی نه‌بوو. ئه‌وه بوو هه‌ر له په سا دێهاته‌کان نه‌ئه‌هاتن خویشیان ئه‌یان وت کۆبۆنه‌وه فایده‌ی چییه ؟ئێمه بۆ جه‌له‌سه بین و ئه‌وان بێن به‌ن به مه‌لماندا، فایده‌ێ چییه؟

یه‌ک ڕێگابوو بۆکار کردن. ئه‌لبه‌ته ڕێگاێکه له‌وه به‌ر له مه‌ریواندا کرابوو وله هه‌ر جێگایه کیتر کرابوو له لاێه‌ن ره‌وشه نفیکری ئینقلابیه‌وه، ئه‌وێش ئه‌وه بوو دووباره به‌و شێوه نه‌هێنی رابردوه، مه‌ته‌وه‌سڵ بیت، وه‌لی ئه‌وه بۆ شه‌راێه‌تی تازه واقه‌عه‌ن شێوه‌یه‌کی دواکه‌وتوو بوو، وه‌زع گورابوو، راسته قیاده و ده‌ره‌به‌گ به‌و نه وعه هێرشێان ده‌ێنا وه‌لی له‌ولاوه ئاماده گی خه‌لکیش فه‌رقی کردبوو، عه‌لاره‌غم ترس عده‌یه‌ک ئیمکاناتێ بوو، بتوانی نه‌ێه‌لێت ئه‌و خه‌فه‌قان ڕابردووه نه‌سبه‌ت به فه‌لابه‌رنه به‌ره‌وه، که دووباره به کۆنترین شێوه مه‌ته‌وه‌سلبیت یانێ له وه‌زعێکدا که ئه‌وان چه‌کیان هه‌ێه و به‌زور ئه‌ێانه‌وێ نه‌ێه‌ڵن فه‌لا فه‌عالیه‌ت کا، فه‌لا یه‌ک بگرێت. له‌ولاکه‌وه بۆ دیفاع له‌و یه‌ک گرتنه حه‌ده‌ئه‌قه ل هه‌ر ئه‌وه فه‌لا چه‌کدار بێت که بتوانێ ئه‌و ته‌شه‌کول خۆێه به وه‌جود بێری و له واقیعدا هه‌ده‌ف ئه‌سڵی ئه‌و شته‌ێه، که عه‌باره‌ته له کاری سیاسی و ته‌شکیلاتی له ناو خه‌لکدا. مونته ها بۆ خود ئه‌و کاره چونکوو مه‌ورد هه‌جوم

قەراری گرتوە و ئیمکانیشی بوو هێزێکی چەکدار دیفاعی لێکا و هەر بەو مەبەستەوە بوو چوینە دەرەوە و باز هەم بڕیاری گشتی فەلا و جەماعەتەکە ئەوە بوو مادام شەرمان لەگەڵا نەکەن مادام فەلا هەجوم نەکرێتە سەری ئێمە حەتتا هەجوم ناکەینە سەر دەرەبەگ. یانی ئەگەر دەرەبە گیک هە بێت و هەجومی نەکردبێتە سەر فەلا ئێمە لە، لە حاز نیزامی یەوە کارێکمان بە سەر کاریەوە نیە، وەلێ لە لەحاز سیاسیەوە ئێمە مورەتەب تەبلێغات زدی دەرەبە گایەتی ئەکەێن. و بۆ یەک خەستن فەلایش تێئەکۆشین، وئەوە مەنزوری ئەسڵی لەو جەولە بوو.
ئەو کاریشمانە لە دێهاتدا دەس پێ کرد لە ئەوەڵەوە کەمتر ئەستقباڵیان ئەکرد، وەلێ هەر لەپەسا کە ئێمە چوین خەڵکەکە زۆرتر ئەیان ناسین و زۆرتر کۆمەکیان ئەکردین، ئەڵبەتە هەر لە روژی ئەوەڵەوە کە کەوتینە جەولە ئێمە چەند بڕیارمان بە یە کەوە بوو. یەکیک ئەوە ئێمە بە رۆژدا ناچینە ناو دێ چونکوو پیاو لە ماڵەوە نیە لە دێ پیاو ئەچن بۆکار کردن لە دەشت و بە سوننەتی لای ئێمەش دروست نیە عدەیەکی پێشمەرگەی پیاو برونە دێکە تەنیا ژن و منداڵی هاتیا. بڕیارمان هاتە سەر ئەوە بە رۆژدا لە دەشت بین وتا ئەو جێگا ئەتوانین لە کاردا یارمەتی خەڵکەکە بدەین. هەر ئەوەڵ رۆژ کە بۆ دێکە چوین،شتێک سەرنجمانی راکێشا، لای ئێمەکارێک هەیە کۆکەنی پێ ئەڵێن کەما و لوو کە ئەوانە نەوعیک ئاڵەفن ،ئەیکەنن پیش ئەوە بروینە ناو دێ کە چوین بۆ کۆکەن کردن چەند نەفەرمان بوو بە نگابان ئەوباقیەکەمان کۆکەنی ئەکرد و شەوەکی چوینە ناودێ لەوە بەولاوە ئێتر ئەوە بوو بە یاسامان ئەڵبەتە لە ئەوڵەوە چونکوو لە هەجوم قیادە کە بێتە سەرمان مەترسیمان بوو، ئەویش بە هێزتر بوو کە ئێمە گشتمان عانێکا کەوتینە جەولە 16 تفەنگ بووین. حەوت فەلا و نۆ رەوشە نفیکربە 16 تفەنگ و ئەوان تا ئەوعانە بە جاشە ئێرانیەکانیانەوە حەدود سەد تفەنگ بوون. ئەوان تەجرەبەێ نیزامیان بوو ئێمە نەمان بوو، ئەوان ئاڕ پی جی یان بوو ئێمە نەمان بوو. ئەگەر بەهاتایەنەسەرمان لەوانە و ئێمکانی بوو دەرەقەتیان نەیێن، دەرەقەتیشیان نەدەهاتین مەگەر ئەوی بە دەسیانەوە دەرچووباین هەر بەو دەلیلە لە ئەوەڵەوە بۆ ئەو مەزرا نەئەچوین و جێگایە ک ئەچوین هەم بتوانین

كاركه‌ین و هه‌م ئیمكانی دیفاعیشی بێت مه‌سه‌له‌ن ئه‌گه‌ر جێگاكه زۆر ده‌شت بوایێت و ئێمكانی دیفاعی نه‌بوایه نه‌ده‌چوین وه‌لیٚ به هه‌ر حاڵ ئه‌وكارمانه ده‌كرد، رۆژانه كه‌م تا فره كارمان ئه‌كرد به شه‌ویشدا ئه‌چوین بۆ دیٚ و خه‌ڵكه‌كه‌مان له مزگه‌وت كۆ ئه‌كرده‌وه. بۆئه‌وه‌ی باسی چی بكه‌ین له ناو خۆماندا به ته‌وافق گه‌یشتبوین كه به كۆرتی كۆرت ئامانه بوون و ئێمه له‌وه پێشیش مه‌ته‌وجه ئه‌وه بوو بووین. كه له دوای ده‌رچونی شا و لا چونی به‌ختیار روحیه‌یک له ناو فه‌لا بوو. له‌وه پێشیش له‌ره‌ق ده‌ره‌به‌گ دا لایه نگری شا بوون، لای ئێمه وابوو جا نازانم له‌م مه‌نته‌قه‌یه چۆن بوون. ده‌ره‌به‌گ ژیابوه‌وه ئه‌وانیش پاشاێتیان پیٚ باشتر بوو. بۆیه ئێمه به لازمان ئه‌زانیی له گه‌ڵ ئه‌و وه‌زعا موبارزه بكه‌ین. فه‌لا تێبه‌گه‌یێنین كه شا باش نه‌بوو، ئه‌گه‌ر ئه‌م وه‌زعه تازه باش نیه به‌و مه‌عنا نیه شا باش بوو. بۆ ئه‌وه باس ئه‌سڵاحات ئه‌رزیمان ئه‌كرد كه ئه‌سڵاحات ئه‌رزی كراوه. ئه‌سڵاحات ئه‌رزی راسته قینه نه‌بوه زوڵم و زۆری به سه‌ر فه‌لاوه بوه، ئیجاره دان نه‌ده بوو بوایه. جوچین، زه‌وی پیٚ نه‌دراوه، بازی زوڵم و زۆریتری ده‌وری پاشایه‌تی جه‌نگه‌ڵبانی، شه‌كاره‌بانی و فه‌ڵان و به هه‌مان ئه‌وانیشه بۆ خۆیان زوڵم بوون، هێچ كام له ئه‌وانه ناوی بمێنێت. **باسی ئینقلابمان ئه‌كرد كه ده‌س كه‌وتی چ بوه؟ زه‌ره‌ری چ بوه** ؟ و له دیٚ كا قسه‌مان ئه‌كرد مه‌سله‌ن له جه‌ماعه‌تمان ئه‌پرسی ئه‌م ئینقلابه باش بوه ؟ له زۆر جێگا جه‌ماعته‌كه ئه‌یانوت نه‌وه‌ڵاه باش نه‌بوه. **ئێمه ته‌وزیحمان ئه‌دا وانیه هه‌م باشی بوه هه‌م خراپی بووه**. بو نموونه هه‌ر ئه‌وه‌مان ئه‌پرسی له جه‌ماعته‌كه پاره‌كه ئه‌م عانانه ئێمه ئه‌مانتوانی له‌م مه‌زگه‌وته دا كۆ بینه‌وه بیٚ ئیجازه‌ی ژانده‌رمه قسه بكه‌ین و فه‌لان و به هه‌مان ئه‌یانوت نا! ئه‌مانه‌وت ده‌ی ئه‌وه یه‌كیک له ده‌س كه‌وته‌كانیه‌تی. ئه‌توانیین ئه‌لان قسه به خۆمینی یش له‌م مه‌زگه‌وته دا بێژین. وه‌لی پاره‌كه نه‌ده‌توانی قسه به ره‌یس پاسگایش بێژی. پاره‌كه ئه‌مانتوانی ئه‌سڵه‌حه‌مان بیٚ یا نا ؟ ئه‌یانه‌وت نا. به لام ئیسه هه‌مانه. پاره‌كه جه‌نگه‌ڵبانی چی ئه‌كرد شه‌كاره‌بانی چی ئه‌كرد ئه‌و وه‌زعه‌و ئه‌وانه نه‌ماوه په‌س ئینقلابه‌كه ده‌سكه‌وتی بوه عمومه‌ن چاو و گویمان كردوه‌ته‌وه هوشیارتر بوینه‌سه‌وه، **داوای حه‌قی خۆمان ئه‌كه‌ین، خه‌ڵكی كورد**

داوای حەقی خۆی ئەکا. ئالەوانە زەرەریشی ئەوە بووە دەرەبەگ ژیاوەسەوە ولە ژیانەوی دەرەبە گدا دەوڵەتەکە موقەسەر بوو. دەوڵەتە کە سیاسەتیکی زدی دەرەبە گی نەبوو بەڵکوو لایەنگیریشی لێ کردن، بۆژیانەوە. زەرەرێتریشی لە سەتح کوردستاندا داوە ئەوەیە کە گوی بە حەقی میللەتی کورد ناداو لە سەر مەسەلەی حەقی میللەتی کوردیش تا ئەو جێگا پێمان ئەکرا ڕونمان ئەکردنەوە. **حەقی میللەتی کورد لە نەهایەتدا ئەساسەن حەقی جووتیار و زەحمەتکێشی کوردە هەم لە بار نەفوسەوە هەم لە بار زەحمەتکێش بوونیەوە و باس ئەو حقوقمانە ئەکرد و بۆ ئەوە ئەوێش بەدەس بێت ئەشێ یەک بگرین، یەک گردنەکێش پەلە پەلە لە نەزەر ئێمەوە ئاوەها، جەمعبەندی بوو بوو. لە بەرا لە سەتحی دێ دا یەک گرتن شورایە کی ئینقلابی لەوە دوا لە سەتحی مەنتەقە دا یەکیەتی جووتیاران و مولحەق بوون پی لە دوای ئەوانە باس ئەوەمانە ئەکرد چونکوو دەوڵەت نیە لە ناوا و لەواقیعدا دەوریەکی** عەشایەری بو خۆی ژیاوەیەوە دەرەبەگ موسلەحە و زۆڵم و زۆر ئەکا فەلایش مەجبورە ئەو هێزە چەکدارەی ببێ. یانی هەر بو ئەو یەک گرتنە بۆ ئیوە تێک نەشکێ مەجبورە هێزی چەکدارەکەی ببێ، بنا بەوە لازمە پێشمەرگەیشی بۆ دیفاع ئالەو کارە و بۆ بەرگریی کردن لە ژیانەوی دەرەبەگ ببێ ئەو مەسلەیشمانە مەترح کرد وەزعی دەوڵەت ئەلان بەو نە وعەیە. پێشم وایە واقعێەتی هەر ئەوەیە فەقەت لە بان ئەو نیروە سیاسیانەکە کەم تا فرە هەیە و چەکدارن حساب دەکا. مەسەلەن بۆنموونە موقایسە سادەیێ ئەکەین. جەبهەی میللی عەلارەغم ئەو گشتە خۆڵتە و تەشەبوس و چاپلوسی یە کە نەسبەت بە خۆمینی هەیەتی گوێ نادەنێ. وەلێ سازمان موجاهیدین یا سازمان چریکهای فیدای و حیزبی دیموکرات و هەر هێزێک کە لە ئێراندا چەکدارە دەوڵەت مەجبورە لە سەری حیساب بکا، **جەمعیەتی سنەوئەو شەرەی سنە توشی بوولەوەو بەر ئەسلەن بە رەسمیەتی نەدەناسی هەر بە عدەیە ک مناڵە وردەێ دائەنا. وەلێ لە دوای ئەو شەرە ئایت اللە تاڵەقانی و وزیر کیشور مەجبور بوون لە گەلیا تەرەف بن و لە بان مێزێکەوە دانیشن و لە گەلیا قسەکەن، مەسەلەن شورای 11 نەفەرەی قەبۆڵ کەن،**

عه‌لاره‌غم هه‌ر ته‌وته‌ئه‌یک که به خه‌رجیان ئه‌دا ئه‌و کاره یه‌که‌م جار بوو له سنه کرابوو عه‌ین ئه‌و جه‌ره‌یانه سه‌رڕای وه‌حشیگه‌ری ئه‌وان له گونبدا تیکراره‌وه بوو عانێکا خه‌لکی گونبد چه‌کیان هه‌لگرت و موقاومه‌تیان کرد ئه‌وان مه‌جبور بوون به‌هه‌ر حاڵ له گه‌ڵیاندا قسه بکه‌ن، له خوزستانیشا عه‌ین ئه‌و جه‌ره‌یانه تیکراره‌وه بوو. ئاوامان ته‌وزییح ئه‌دا مادام فه‌لا به‌و به‌ش خۆراویه هه‌یه به‌و حه‌قانه‌وه هه‌یه‌تی یه‌ک نه‌گرێ و به تایبه‌ت ئا له‌م وه‌زعه‌دا هێزی چه‌کداری نه‌بێ هیچ که‌سیک له سه‌ری حیساب ناکا. بنا به‌وه بۆ ئه‌وه بتوانێ له حه‌قی دیفاع کا نه‌هێڵێ دوژمن بێته‌وه سه‌ری و حه‌قه‌کانی بسه‌لمێنێ. ئه‌شێ ئه‌وانیه‌ی ببێ ئه‌وه خولاسه‌ی ته‌بلێغێ ئێمه بوو.

باشه هه‌ر چێ جه‌وله که پێشتر چوو زۆرتر ناسرا و زۆرتر یارمه‌تی ئه‌درا. له‌و جه‌ره‌یانه ئه‌ڵبه‌ته ته‌وته ئه‌یه‌ک له لایه‌ن مالیک و به‌رعه‌له‌ی یه‌کیک له فه‌لاکان که‌وته ڕێ ئه‌وه‌ی‌ش ئه‌وه بوو جاشێک له مه‌ریوان هه‌یه که خۆی ره‌عیه‌ته هه‌ر له کۆنه‌وه جاشی به‌گزاده بووه و بۆ خۆی هێزی چه‌کداری هه‌یه. ئه‌وه‌ڵین جه‌وله‌یه‌ک که له مه‌ریوان کرا ئه‌وکردی به حه‌دود 15 تفه‌نگه‌وه به‌و دێهاته‌دا تێکه‌وت به ناو به‌گزاده‌کان تا لای شیخ عوسمانی دوورڕو چوو. کوری ئه‌وه ته‌جاوه‌زی به که‌چ یه‌کیک له‌و فه‌لایانا کردبوو که ئه‌و فه‌لایه له ته‌ک ئێـمه‌دا بوو. ئه‌ڵبه‌ته ئه‌و شایعه داکه‌وت که وابوو، خه‌بر ده‌را به ئێمه و ئێمه ته‌سمیمان گرت حه‌تمه‌ن تۆڵه‌ی ئه‌وه به‌سێنین چونکوو جوان دیار بوو ئه‌و کاره کارێکی سیاسیه بوو وبۆ بێ ئابڕو کردنی ئه‌وفه‌لایه بوو. بو ئه‌وه نه‌هێڵن که‌سیتر به‌و جه‌ره‌یانه‌وه بنووسێ. ئێمه له ناوچه‌یه‌کی تردا بووین گه‌راینه‌وه بوئه‌و ناوچه که ماڵی ئه‌و کابرایه‌ی لێ بوو و که‌وتینه شوێن ئه‌و یه‌ک نه‌فه‌ره که گوایه ئه‌و کاره‌ی کردوه به شوینیه‌وه بوین رۆژێکیش 10 تفه‌نگمان ئاماده کرد تابه‌ر ماشینه‌که‌ی بگرین ماشینه‌که هی باوکی ئه‌و کوره بوو و کوڕه به بانیه‌وه شوفیر بوو به‌ڵام ده‌ستمان نه‌که‌وت و ئه‌و جاشه نه‌وعی مه‌لهۆر و گه‌ردن کۆڵفتی ئه‌و ناوچه‌یه بوو وه‌زعه‌که‌ی وا دیبوو ئه‌مجاره که‌وته شفا ولاڵه و خوڵته وچه‌ند که‌سی بۆلای ئێمه نارد بۆ خۆا بۆ پێغه‌مه‌ر و درۆئه‌که‌ن و خولاسه خۆی خسته ماڵی کابرای فه‌لاکه

به یاسایەکی عەشایەری چەند مەلای برد و خۆی وکورەکەی سوێندیان به قورئان خوارد، قورئانی خوارد که کاری وا نەبوه یانیَ جوابی ناردبوو من دێم قورئان ئەخۆم ئەگەر به سوێند وقەسەمەکەی خۆم بروای نیه.

تفەنگەکەی خۆمی پیَ ئەدم بیکوژیَ ، خۆد ئەو مەسەلەیه بوو به باعیس ئەوه جاشێکی قەوی یەکەمین جار ئا بەو نەوعه له موقابلی فەلایەکی پا پەتیدا سەری دانەنواند ئەو وەختە میقداریَ ئەعتباری ئێمه چووه بان. غەیرەز ئەوه له جەرەیان ئەو جەولەیه دەرەبەگی قەوی مەریوان تایفەیەکن به ناو هەیەربەگی (حیدەربەگی) هەرەشەیان کردبوو ئەگەر بێنه دیَ کانی ئێمه، ئەیان کوژین و رێگایان نادەین، ئەیان کەین به بووک. ئیمه شەوێک چوینه ئەو دیَ یه که هەرەشەیان کردبوو جا بەر له ئەوه ئەو دێهاته بروێن خەڵکی چەند دیَ ئەویانه پیَ وتبۆین برونه ئەو دیَ یه که هەرەشەیان کردبوو. ئێمه به کردوه به تایبەت ریگامان نەدا. یانی سەرنجی ئەو کاره بدەن **تازه به هێزی چەکداریشەوه تۆ ئەروی تەبلیغی سیاسی کەیت ئەو بەرت ئەگری جا ئیستا ئەگەر چەکدارەکیشت نەبووایه وبۆ تەبلیغی سیاسی بڕۆبشتبای ئەو چەکی هەبوو و بێگومان به شەق تی هەڵ دەدایت، به عەقیدەی من واقعیەته عەینیەکه ئەوەیه که ئەوان بەر فەعالیەت سیاسیان ئەگرت، بەر ئەوەیان ئەگرت که فەلا چاو و گوێیَ بکاتەوه** حەتتا ئەگەر به هیز چەکداریشەوه بروی هەرەشەت لی ئەکەن که نایەڵم بێت ئیستا به تەنیا بروو خەڵکەکه بانگ کەره مزگەوتێک وسوخنرانیان بوو بکه له و کاتەدا ئەسڵەن خەلکەکه نەدەهاتن بیش هاتابایین به شەق دەریان ئەکردن. ئێمەش به هەرەشەیان گوێمان نەداو روینه ناو دیَ که، دەنگێک نەبوو روانیمان نەختێکی مابوو به مەغریب که خەبریان داو وەتیان تفەنگچی بەگزاده دەوری ئوەیان داوه و خولاسه شەره عدەیەک له خەلکی دیَ که ترسابوون هاتن و به ئێمه یان وت برا ئەو شەره به مل ئێمه دا دامەسەپێنن با ژن و منداڵی ئێمه نەکوژریَ . ئێمه وتمان کاکه گیان تازه ئیمه هاتوین دوای ئەوه ئەوان دەوری ئێمەیان داوه، خۆ ئێمه ناتوانین لەم دیَ بروینه دەرەوه با ئەوان بێن شەری خۆمان ئەکەین. ئێوه ژن و منداڵتان به رنه ژوورەوه هەر لەو عانا له سیَ دیَ

تره‌وه تفه‌نگچى بۆ يارمه‌تى ئێمه هات. خه‌ڵكه كه به مه‌حز ئه‌وه خه‌بره‌كه ئه‌بيسن و ته‌نانه‌ت پێشمه‌رگه‌يشيان بۆ ناو ئێمه نه‌ناردبوو، و دوو دێ يان مه‌خسوسه‌ن دوو شه‌و له‌وه پێش چوبوين به ته‌رتيب له ئێمه داوايان كردبوو حه‌تمان ئه‌و دێ انه بچين عانێكا دێتيان ئێمه چوبوين و به‌گزاده ده‌ورى داوين خۆيان به ئێمه‌يان وه‌تبوو كه كرده‌وى ئێوه‌مان ديوه، ئه‌مجاره خۆيشيان بێ كردوه دانه‌نيشتن به چه‌كداريانه بۆ يارمه‌تى ئێمه هاتن وه له يه‌كى له دێ كان دا جاده‌يه‌ک ئه‌هات بوو ئه‌و دێ ئێمه‌ى تيا بووين سه‌يته‌ره‌يان دانابوو و هه‌ر ماشينێک ئه‌هات كوونترولْيان ئه‌كرد، موتمه‌ئين نه‌بواين كه لايه نگرێ ئێمه‌ن نه‌يانده هێشت بێ. خولاسه تفه‌نگچى جووتيار هاتبوو و ده‌ور تفه‌نگچى به‌گزاده‌ى دابوو، له شار مه‌ريوان و دارسيرانه‌وه ديسان يارمه‌تى بۆ ئێمه هات هه‌ركه به‌گزاده ئه‌و جه‌ريانه ئه‌بيسى تفه‌نگچيه‌كانيان له په‌سا ئه‌كشێنه‌وه وده‌رئه‌چن، وه‌لێ هه‌ره‌شه‌يان بۆ ئه‌و دێ كه‌يتر ناردبوو كه بێن له‌وى ئه‌تان كوژين ئه‌و مه‌سه‌له‌يه هه‌م به‌گزاده. .....كه ته‌نيا ئه‌و هێزه نيه شتێک كه ئه‌سڵه‌ن فيكريان نه‌ده‌كرد ئێمه‌ش واقعه‌ن فيكرمان نه‌ده‌كرد و به خه‌يالْمان دا نه‌ده‌هات كه له دێهاتى تره‌وه بينه كومه‌كمان هيچ وه‌ختێ له بان ئه‌و هێزه حيسابمان نه‌كردبوو به‌گزاده‌ى ترساند و ئێمه‌ى دلْ گه‌رم كرد. ئه‌لْبه‌ت به عه‌قيده‌ى من ئه‌وه بۆ خۆيى ته‌جره‌به‌يه‌كى به كه‌لک بوو. **حيزبى ديموكرات له روداوى ئامێد و ئه‌وانه دا زيره‌كانه له‌و هه‌له ئه‌ستفاده‌ى كرد و به‌داخه‌وه ئه‌م جه‌معيه‌تانه ئه‌و كاريانه نه‌كردوه يانێ ته‌واو جه‌ريانه سياسى‌يه‌كان نه‌يان كردووه چه‌ند چه‌ک له خه‌لک ديفاع كا، خه‌لک هێزى خۆى پێوه ئه‌نوسێنێ** و له واقيع دا ئێمه له‌و عانا هه‌ركه مه‌سه‌له‌ن 30 تفه‌نگ بووين له‌و شه‌و دا نزيک 50 تا 60 تفه‌نگيترمان پێ ئێزافه **بوو له ئه‌وه‌ڵه‌وه به هێز ى كه‌مه‌وه روين وه‌لێ چون له سه‌ر ئه‌مرێكى خه‌ڵكى وعادڵانه ديفاع ئه‌كريا ئه‌روانى هێزت زياد ئه‌كا. من پێم وايه ئه‌وه ته‌جره‌به‌يه‌كى گه‌وريه. عه‌لاره‌غم ئه‌وه جه‌ريانى مه‌ريوان هه‌ر چێكى به سه‌ر بێ ئه‌و واقعێه‌ته نيشان ئه‌دا كه خه‌لک له ئه‌مرێک كه به‌ر حه‌ق بێ و مه‌نافيع ئه‌وانى تيا بێ ديفاع ئه‌كه‌ن فه‌قه‌ت ئه‌وه لازمه جه‌ريانى ئينقلابى جورئه‌ت ئه‌وه‌ى بێ به مه‌وقيع له**

تفەنگ ئەستفادە کا خولاسە هاتنی ئەو کومەکانیشە بە سەر روحیەی خەڵکی خۆد ئەو دێ دا کە بەو نەوعە وتم ترسابوون تەئسیری دانابوو. ئەیانەوت بۆ خوا شەرەکە لە ئێمە لادن بە تەواوی تەسیری کرد روحیەی خەڵکی گورا بوو مەخسوسەن دیتیان بەگزادە ترساوە کشاوەتە دواوە زۆرتر بۆ مەقاومەت تەشویق بوون ئێمە بەو نەوعە بەو دێهاتەدا جەولەمان ئەکرد تا بەلەخەرە شەڕێک بە توشمانەوە بوو.

موختەسەر جەریان شەرکەیشتان بوو بگێڕمەوە زۆر موختەسەر ئەڵبەتە ئەو دێ لە ناوچەی مەریوان نەبوو بەڵکوو لە ناوچەی کەڵاتەرزانی کۆماسی‌یە کە جزو ناوچەی مەریوان نیە و دوور ترە. نکتەیەک موتەوجە بووم چەند تەجرەبە ێەک بیگیرمەوە. ئەڵبەت ئەو تەجرەبانەێ کە مەربوت بە باری نیزامی مەسەلەکەن، مەسائێلێکی وردن و ئەشێ نەوعێکی تر قسەی لێکرێ کە ئەلعان من لێان ئەگهڕێم و بۆ خۆیان لە جێگای خۆیان دا ئەهمیەتی هەیە. وەلێ لە باری سیاسی و ئیجتماعێ یەکەیەوە تەرکیب پێشمەرگەکانی ئا بەو نەوعەنە کە عدەیەکێان هاتونەتە دەرەوە، بە قەوڵ خۆیان کە وتوویانە، ئێمە بۆ ماوەی رۆژێک و دوو رۆژ بۆ پێشمەرگایەتی نە ها توین بەڵکوو هاتوین دوو ساڵ سێ ساڵ تا دە ساڵ بخاێە نێ و حەقی کوردمان ئەوی ئەوە بەشێکێانە. بەشێتریان وا نیە لە دێ کانەوە، بە نۆبە ئەنێرن یانێ خەڵکی دێ کە کوبونەتەوە لە سەر ئەوە رزاێەتیان داوە کە ئەشێ پێشمەرگەمان بێ. هە موو کەسێک ئەشێ پێشمەرگایەتی بکا. لە بەر ئەوە بە نوبە ئەیان نێرن. ئەو جەماعەتەی لە خەڵکی دێ کە کە رازین بە نوبە تینە ناو ئێمە، چەند رۆژ ئەبن حەفتە دە رۆژ بە تەفاوت تا یەک مانگیش هەێە، بە گوێرەی وەزعی دێ کە لەوی ئەمێنەوە لەوە دوا جێگرەکەێان تێ وئەوان دەرون.

بەڵام وەزعی بزووتنەوەی ئە لعان لە نەزر روحیە و مەوزعگیری ئەو جەماعەتەوە لە مەنتە قەی **ئێمە ئەوەیەکە لە باری سیاسییەوە رەهبری جەریانەکە بە دەس فەلای مورەفە و یە، بە دەس دهقان مورەفە ویە یانێ ئە لعان لە موخالەفەت لەگە ڵ ژیانەوی دەرەبەگ ولە موخالەفەت لەگەڵ خومینی دا لە باری**

سیاسی یەوە عەمەڵەن رەهبری بە دەس دهقانی مورەفە ویە و هەر لە ئەوەڵێ ئیسڵاحات ئەرزی یەوە تا ئیستا ئەو وەزعە لە مەنتقەی ئێمە دا هەیە پێم وایە ئەوە ناشی لە ماهیەتی ئیسڵاحاتی ئەرزی لە ئێران دا بوو، ئیسڵاحات ئەرزی بەتە رتیب زۆر تر مەنافیع مورەفەترین دهقانە کان رەعایەت ئەکرد. ئیستا کارمان نیە بەوە تا چ حەدێک لە مەجموع دا مەنافیع فەلای رەعایەت ئەکرد وەلی ئەگەر مەنفەعەتێکیش رەعاەەت دەبوو تە بعەن بۆ فەلای مورەفە زۆرتری تیا بوو، تا بو فە لای قەرە، ئەلعانیش ئەگەر دەرەبەگ بژێتەوە دیارە فەلای مورەفە زۆرتر زەرەری تیا ئەکا تا قەرە. قەرە شتێکی نەە ئەوپەرەکەی بێگاری بێتەوە سەری کە هاتنەوەی بێگاری سە ختیشە بەڵام ئەوان لە باری سیاسی یەوە فەعالترن سەررای ئەوە لە مەجموع دا روحیەیە کی دیفاعیان هەیە یانی ئەساسەن حازرن دیفاع کەن کە بەگزادە و دەرەبەگ تەعەروزیان پیێ نەکا. لە واقیع دا ئەوە کە هەیانە لە دەستی نەدەن و **ومەوزعگیریەکەیان ئاواتە بە ر عەکس قەرە روحیەی تەعە روزی هەیە و تەبێعیشە ئەسڵەن واقعێتە عە یَنی یەکە وایە کە ئەو لە چ دیفاع کا کە لە دەستی نەدا، ئەشێ تەعەروز کا کە شتێک بە گیربێری و ئەوە لە تەرکیب پیشمەرگەکان دا جوان دیارە،** ئێمە چەند مەوردمان بۆ پێش هاتوە و مەترح بووە کە تەعەروز کەین ،حەملە کەین، جاش بگرین، بەگ بکوژین، بەرەی جووت بەندە کامەڵەن موخالفتیان کردوە وەلێ بەرەی قەرەلە سەری سوور بوون کە ئەشێ بیکەین ئەوە لە لەحاز روحی و مەوزعگیریەوە باز هەم لە لەحاز تەرکیب هێزی پێشمەرگەوە دیارە ئەلعان ئەکسریەتی ئێمە بە قەرە یە. یانێ لە بار سیاسی و کار و قسە کردن هەڵ هاتن لەم لا و لەو لا، لە ناو شاردا، فەلای مورەفەفەرەتر شرکەتی هەیە وەلێ کار نەختێ سەختری کە پێشمەرگایەتی دهقان بێ زەوی یە، قەرە ئەکسریەت بە ئەوانە. ئەوە من پێم وایە تە قریبەن ئەتوانی لە ئایندەی جەریانە کە دا سە ێر تەکامولێەکەی نیشان بدا.

ئەڵبەت سەبارت بەو مەسەلەی کە مەترح بوو و من بیستومە چونکوو لە لایەن بازی لەم ریکخراوە سیاسیانەوە ئەو مەسەلەیە مەترح بووە و چونکوو ئەو بزوتنەوەیە، بزوتنەوەی دهقان مورەفەهە و بەنیادە م نابێ زۆر تەکیە لە سەر

بزووتنەوەی دهقانی مورەفە بکا وموتڵە قەن ئینحرافە مونتە ها بەنیادە م واقعێەتە عەینی یە کە تەماشا ئەکات ئەگەر بەو نەوعە ئەستدلال کەین خۆ مەخسوسەن ئەوانە بە هەر حاڵ ئینقلابیتر فیکر ئەکەنەوە بەو نەوعە ئەستدلال کەن کە چونکوو بزوتنەوی دهقان مورەفە نابێ تەکیەی لە سەر کەیت ئەشێا لە دەور ئەوەڵ ئەو ئینقلابە دا کە مەرکە زی فەرەتر شارەکان بوو و فەرەتر کارمند و کاسبکار و موعەلیم و موحەسڵ بوون ئیتر نەدەبووا تەکیەی لە سەرکەی. خۆ ئەوان لە دهقان مورەفەیش خرابتر نەبن خاستر نین، وەلێ واقعیەت ئەوەسە ئەو دەورە لە کوردەواریدا بە تایبەت لە شارەوە دەستی پێکرد، شاری کەم تا فرە کارێکیان کرد ئەلعان مەوجی موبارزە هەڵ گەراوتەوە بۆ دێ ، ئەروانی شارەکان ئە لعان کش و ماتن و تەقریبەن بە جورێک جەرە یانی تیا نیە وەلێ دێ بوەتە عەرسەی موبارزە لە جەریان ئیسلاحات ئەرزیشدا ئەوە بوو شار هەر بێ دەنگ بوو دێ ئالۆز لەم جەریان ئینقلابە دا بەرعەکس بوو، شار ئالۆز بوو دێ بێ دەنگ بوو. لە کوردەواریدا وەلێ ئەلعان نوبەی دێ یە و دەوری تازە لە دێ دا دەستی پێ کردوە، ئەوەتە ئابەو نمونانەوە کە وتم عانێکا موبارزەکە لە سەتح سیاسیەوە بۆ سەتح تەبلێغ موسەلەحانە، **ئاواتە کامۆڵ پە یدا دە کا نەقش قەرە ئازا دەرئەکەوی. ئەکسریەت هابە دەس قەرەوە و نەختێکیتر برواتە پێشەوە حەتمەن ئەوان نەقشی موهیمتر ئەگرنە عوهدە و لە واقیع دا جەرەیانەکە خەت تەکاموڵی خۆی تەی ئەکا، یانێ ئەچێ بەرو ئەوە ئینقلابیترین قشر لە فەلا دا بتوانی رەهبەری بگری بە دەستەوە، لە ناو ئەو جەماعتە دا کە پێکەوەین بە ناو هێزی پێشمەرگە ئێمە کاریترمان غێرەز ئەو کارە تولیدییە لە ناو خەلک دا ئەیکەین مەقداری کاری سیاسیە لە ناو خۆمان دا بەیەکەوە دائە نیشین قسە ئەکەین، هەم سەبارەت بە وەزعی مەنتەقە، کەم تا فرە قسە ئەکەین. سەبارەت بە وەزعی کوردەواری، وەزعی ئێران، سیاسەتی حکومەت لەو ناوچە بۆ ئێمە مەترحە موفە سە ڵ قسە دە کەین. باسی قیادە موەقەت ومیقداری یەکیەتی نیشتمانی بە هەر حاڵ مەسایلێک کە نەقش ئەوان بۆ ئێمە تەئسیری هەیە دەکەیە.**
قیادە کە ئەسڵەن ئاشکرا دوژمنتە، یەکیەتی نیشتمانیش هان لەوێ ئەشێ ئێمە

بیان ناسین، قسه‌ی ئه‌وانه‌مان بووه كه هه‌ر دوو جه‌ره‌یانه‌كه به واقعیه‌ت تا ئه‌و جێگایه لیان ئه‌زانین بیان ناسین، نه‌قش ده‌وله‌ت عێراق ئاله‌و مه‌سایله و **مه‌خسوسه‌ن سه‌عی ئه‌وه بووه كه پێشمه‌رگایه‌تی ته‌نیا چه‌كداریێ نه‌بیت كه بڕواته سه‌ر شاخێك بوه ستیێ یا تفه‌نگێك به ته‌قێنیێ به‌لكوو له له‌حاز سیاسیه‌وه په‌رورد ه بیێ. ته‌حت ئه‌و عنوانه مه‌ترحمان كردوه.كه ئه‌م هێزیٔ ئێمه ئه‌گه‌ر بنایه په‌ره بسێنیێ مه‌جبورین هه‌ركاری سیاسی كه‌ین له په سا په‌ل په‌ل بین و جێا بینه‌وه ونابیێ ئیمه به ته ما بین فه‌رمانده كانی ئه‌وانه له شاره‌كانه‌وه بیێ ئه‌شیێ فه‌رمانده كان له ناو فه‌لا دا هه‌لسیێ فه‌لای دیێ ئه‌شیێ تیبینی سیاسی و نیزامی وایێ بیێ كه بتوانیێ فه‌رماندهی بكا.** عانێكا ئه‌و مه‌سه‌له مه‌ترح بوو ئه‌سله‌ن عه‌لاقه‌یان به‌وه كه زۆرتر بكێشینه ناو كاری سیاسی، و زۆرتر ته‌وه‌جه به خۆیان كه‌ن و ئاگابنه‌وه زیاد بوو له ناویانا هه‌یه كوتوپر ئیعلامیه‌یه ك كه له شاره‌وه تێت به ده ستیه‌وه ئه گریێ ، ئه گه‌رچی بێسه‌واده ئازا ئێژی یالاه بیخوینه‌ره‌وه بوم. حه‌تتا ئێمه ئه‌و مه‌سه‌له‌مانه مه‌ترح كردوه كه گروه و تاقمی زۆر هه‌یه ئێژن ئێمه لایه نگری فه‌لاین، لایه نگری زه‌حمه‌تكێشین وه‌لیێ ئه‌شیێ فه‌لاچاووگوی بكاته‌وه، خه‌لكی زه‌حمتكێش چاووگوی بكه‌نه‌وه كیێ راس ئه‌كا و كیێ درۆ ئه‌كا ومه‌عیاری ئه‌وه كیێ لایه نگری خه‌لكه وكیێ لایه نگری نیه چیه؟ خۆلاسه به‌م جۆره كه‌م تا فره، خه‌رێكی كاری سیاسیش له ناو ئه‌واندا هه‌ین و به ته‌جره‌به‌یش بۆمن خۆم ئه‌وه روشن بووه‌ته‌وه له 10 تا 15 رۆژ شه‌رایه‌تی ئاوا دا فه‌لایه ك و رووناك بیرێك یه‌ك جار زۆرتر ته‌غیر ئه‌كا و په‌روررده ئه‌بی، تا دوو مانگ سیێ مانگیش له شه‌رایه‌تی عادی دا. جا خۆلاسه‌ی كه‌مه‌وه ئه‌و جه‌وله ته‌نیا كارێكی تفه‌نگچی گه‌ری ساده نیه، تفه‌نگه‌كه‌ت به‌شانته‌وه بیێ له‌م‌لاو له‌ولا به‌لكوو له عه‌ین حالْ دا كارێكی سیاسی ته‌شكیلاتی و په‌رورده كردنه. ئه‌و پێشمه‌رگانه كه دائم ئه‌مینه‌وه ته‌بعه‌ن ئه‌وه به جێگای خۆی كارێكی مونه‌زم له گه‌لیانا ئه‌چێته پیشه‌وه. ئه‌وانێشه كه به موده‌ت 10 تا 20 رۆژ یا مانگێك دێن و ئه مێنه‌وه ئێمه‌یش برنامه‌یه كی تایبه‌تی بوو ئه‌وانمان هه‌یه كه عانێكاخۆد ئه‌وانه ئه‌ڕۆنه‌وه ته‌بدیل

بن بە موبەلغین جەرەیانەکە یانیَ وا پەروردە بن زیاتر لە ڕابردوو تەبلێغ بۆ موبارزە وتەشەکولدان بە جەرەیانەکە بکەن.

جا ئیستا زۆر بە کورتی جەریانی شەرەکە ئەگەڕێنمەوە مالکی دێ بە تەوتەئەێک چەند سالّ لەمەوبەر نیوەی زەوی 11 مالّ، کە لە تەقسیم ئەرازیکە دا 12 مالّ رەعیەتی بووە و نەسق بەندیکراوە بە ناو 12 مالّەوە کە لە دوای سێ چوار سالّ پیلانێک بە بەهانەی ئاو ئە گێڕی ئیوی زەویەکانیان لێ ئەسێنیتەوە بە جۆرێک لیان ئە سێنیتەوە کە ئیداتەوە بە خۆیان بە نیوە کاری، دێ کە ناوی خانەگای جووجووە. ئەوان دوای ماوەیەک ئەکەونە شکایەت کردن، و لە سالّی 53 بەم لاوە مورەتەب لە شکایت و ئەملا و ئەولادا بوون، کە ئەوە زولّمان لێ چووە کەسیک گوێان پێ نادا، کە ئەم ئینقلابە تێ بەسەرا. زەویەکە بە نیوە کاری بە دەس خۆیانەوە بووە ئەو مالکە بە کومەک مالکە ئەسلّیەکەیان کە لە شاری سنە دایە وکابرایَکە بە ناو شاویسی مالکێکی تریش هەر لە عەین دێ کە دا بە پیلان لە گەلّ ئەو مالکە دا ئەیانەوی ئەو زەوی و زارەکە بە نیوە کاری بە دەس خەلّکەوە بووە لێان بە سێنەوە و بیوەن بۆ خۆیان خەلّکەکەیش موقاومەت ئەکەن مالک بە تفەنگ و هەرەشە و لێدان لە خەلّکەکە و لەوانە هەر لە پەسا زۆریان بۆ تێرن کە زەویەکانیان لێ بەسێنن ئاخری ئەوان لە پێشا ئەچنە سنە لای مەلا ئەحمەد موفتیزادە و کارێکیان بوو ناکا. **ئەچنە جەمعیەتی سنە کاغەزێکی بویان نوسیبوو بۆیەکیەتی جووتیاران مەریوان**. ئەوان پێش ئەوە بێنە یەکیەتی جووتیاران مراجەعەیان بە دادگوستەری کردبوو، دادگوستەریش وەتبوی ئێمە کاریکمان بوو ناکری چونکوو قودرت ئیجرایمان نیە و برونە یەکیەتی جووتیاران. 11 مالّەکەیان هاتنە ئەوی و ئێمە لە مەسەلەکە تەحقێقمان کردو خولاسە دوای ماوەیەک مەسەلەکە بە ئاشتی و سەلّاحەت تەواو نەبوو ئێمە هەستاین بە حەدود 50 تفەنگ وە بوو خانگای جوو جوو چووین و هەدفمان ئەوە بوو لانی زۆر بە هەرەشە و تەهدید مەسەلەکە حەل کەین، وەلێ عانێکا چوین هە ندی بەگزادە و دەرەبەگ بە تفەنگەوە دامەزرابوون خولاسە ئێمەیان دا بەرتەقە ئێمەیش لەویدا مەسەلەێک مەترح بوو کە ئەوە بوو ئەگەر لەم تەقەدا

بگرینه‌وه دواوه ئیتر له هیچ جێگا یه ک جێمان ناکه‌نه‌وه و له ڕاده‌ی ئه‌وه‌ڵ یشدا بێگومان له نه‌زر خۆدی جووتیاره کانه‌وه ئه‌شکێن، پێشمه‌رگه‌مان بوو نه‌یان توانی هیچ کارێک بکه‌ن ته‌سمیمان گرت شه‌رکه‌ین بوو به شه‌ر و خولاسه چه‌ند سه‌عاتێک شه‌ر بوو دوو به گزاده کوژرا و دووانیتریان بریندار بوون ئه‌و وه‌خته له دوای ئه‌وه شه‌ر که ته‌واو بوو ته ئسیری زۆر بوو ئه‌ڵبه‌ته دێ یه کیتر له په‌نای ئه‌و دێ دا بوو که مالکه‌کانی هه‌ر ئه‌و مالکانه بوون یارمه‌تی ئێمه‌یان له‌و شه‌ر دا زۆر دا نان و ئاویان بۆ سه‌نگه‌ری شه‌ڕ دهێنا ته‌ئسیرات ئه‌و شه‌ره له ئه‌وه‌ڵه‌ن له سه‌ر جه‌ماعه‌ت پێشمه‌رگه که م نه بوودروست ئه‌و شه‌وه که شه‌ره‌که ته‌واو بوو چه‌ند نه‌فه‌ر له فه‌لاکان که له گه‌ڵ ئێمه دا بوون ترسابوون مه‌خسوسه‌ن یه‌کێکیان به سه‌راحه‌ته‌وه وتی برا من زاتم نیه، له م مه نته قه دا بمێنمه‌وه وئه‌ڕۆم. خانگای جوو جوو له که‌ڵاته‌رزانه ومه‌نته‌قه‌یه که له مه‌ریوان دووره خۆ به زۆریش ڕای ناگری.ئه‌و رویشت دووان سێانی تریان به‌هانه‌ی جۆراو جۆریان هێناوه و. که نوبه ئاومه و زه‌ویه‌که‌م واسه و فه‌ڵان و به‌هه‌مان رویشتن ئاوه هاعده‌یه کیان به‌ونه‌وعه ترسا بوون عده‌یه کیتریان واقیعه‌ن دروست به پێچه وانه ته‌حریک بووبوون مه‌خسوسه‌ن و به تایبه‌ت و له مه‌جموع دا له شه‌رکه‌دا سه‌رکه وتوو بوین وجه ماعه‌ت پێشمه‌رگه تێدا قورس و قایم بووبوونه‌وه به جۆرێک که ئه‌یان وت ئه‌شێ ته‌عه‌روزکه ئیدامه بدین.

****

له به‌ین ئه‌و دوو نه‌زه‌ر دا وه‌تووێژی زۆر کرا وبه‌له‌خه‌ره هاتینه سه‌ر ئه‌وه مه‌نتقه دوور بوو له مه‌ریوان ئیمه ئه‌گه‌ر ئه‌و مه‌نتقه چۆڵ که‌ین وه‌کو ده‌رچونه و ده‌ره‌به گی ئه‌و مه‌نتقه‌یش نه‌ختی به هێزن و ته‌عه‌روز ده‌س پێ ئه‌که‌ن خولاسه له‌و مه‌نتقه ماینه‌وه ئاخری مه‌وزوعه‌که له ناو خوماندا ئابه‌و نه‌وعه مه‌ترح بوو. چونکووله ناوماندا مه‌سه‌له‌که حه‌ل نه‌بوو هیشتا ته‌نیا نه‌تیجه‌ی ئه‌وه بوو دوو ده‌ره‌به‌گ کوژرابووشه‌ڕێک کرابوو یه‌کێکی خۆم ئێژم نه‌مزانی ته‌ئسیر ئه‌و شه‌ڕه له ئه‌وه‌ڵه‌وه له مه‌ریوان چون ده‌بێ؟ ته‌ئسیری له ناو فه‌لادا چۆن ده‌بێ؟ ئه‌یان

ترسێنیَ یا ئەویتە باعیس ئەوە مولحەق نەبن، فرەتر راسی یەكەی تەسەورم ئەوە بوو ئەویتە باعیس ئەوە بۆ ماوەیك پێشمەرگە پێمانەوە نەنوسێ دەلیلیشم ئەوە بووله من ئەترسێ بێم شەڕێک دەبیَ ئەکوژێم، گێان خۆشەویسی بەڵام هەر شەو دووم روشنەوە بوو ئەو تەسەور منە ئەشتباێەبە دەلیلی ئەوە ئەگەرچی فاسڵەكە دوور بوو، و ئیمە بە کوێسانیکی بەرزەوە بوین ئەسڵەن دۆزینەوە ی زۆر سەخت بوو روانیمان 16 تفەنگ هاتن و گەیشتن بیستبۆیان شەڕە بۆ یارمەتی ئیمە هاتبوون لەو 16 تفە نگیشە باز زۆربە یان فەلا بوون، کە زۆر گەرم و گور بوون هەر ئەوەڵ مەورد من یەكێكان خۆم ئێژم غەڵەت بوونی تەسەور و فیکرمنی نیشان دا خۆلاسە ماینەوە كەوتینە جەولە لەو مەتتەقە. ئەو مەنتقە بەر خەلاف مەریوان کەمتر کاری سیاسی تیدا کراوە تەقریبەن زۆر کەم بووە وەلی باوەجود ئەوە ئێمە بە دوو نەزەرەوە روبەرو بۆین یەكی عدەیەك مەحافزە کار مەخسوسەن لە دیَ کەدا کە زۆر ئەترسان ئەیانەوەت ئەوە هاتن مەنتقەکەتان شێواند و ئاورێکتان ناوەتەوە بەگزادە لەمەو لا گشتمان ئەکوژن، وەلی واقەعیەتی ئەوەسە ئەکسەریەت موخالیف ئەو نەزەرە بۆن ئەیانەوت دەستان خۆش بیت بە خوا ئێتر زاتێان نیە سەر راستەوە كەن، ئەگەر ئەم کارتانە نەکردایە ئێتر لەمەولا بەگزادە دونیای ئەخوارد، ئیمە بۆ ئەوە مەوزوعەکە بە چ بارێكدا حەلی کەین لە بەرا خۆمان دائەنشتین قسەمان لیَ ئەکرد. مەسەلەن ئەمانەوت بروین ئەو ماوەتەوە بەگەرین خەبەرمان بوو کە دەرەبەگ دەرچووبوون بۆ شار و مورەتەب لە لایەن خەلکی دیَ هاوسایانەوە خەبەرمان بۆ ئەهات کە چ ئەکەن ؟ چ ناکەن؟ خۆد ئەوە دلگەرمی بو ئیمە بوو، چەندین نەقشەمان ئەکێشا کە فرەتر حەقیقەتی ئەوەتا کە فرەتر ئەساسەن جەنبەی نیزامی بوو لە ئەوەڵەوە ئیمە فرەتر تەرەف دار ئەوە بۆین مەسەلەکە لە لەحاز نیزامیەوە حەل کەین، دوای بەینیَ وەت وویژ ناو خۆماندا بەو نەتیجە گەیشتین خەلکی ئەم دیهاتە ئاگا بنەوە و بە شەویشدا ئەچۆینە دێکان جەولەمان ئەکرد. خەلکی تێگەیشتوو هەیە با یارمەتی لە ئەوان بخوازین ئەسڵەن خۆیان بکێشینە ناو جەرەیانەکە، جەرەیانی راستە یەک دیَ بوو بە ڵام بابیکەینە جەرەیانی مەریوان و

دێهات با لەم مەسەلە دەخاڵەت کەن بۆچی بێ لایەن بن. دانیشتین هەر ئەو کارمانە کرد لە نمایندە ی چوار دێ دەعوەتمان کرد لە دێیەکیتردا کۆمان کردنەوە و چوینە ناویان وتمان برا گیان وەزعەکە خۆتان ئەزانن چی پێ بکەین تەنیا شتێک کە ئیمە هەمانە بە ئێوە بڵێن ئیمە پێشمەرگەی جوتیارین موتڵەقەن دەس لەوە هەڵ ناگرین لەم مەوزوعە بە زەرەری جوتیار تەواو بێت تائێستا یش دووان لەوان کۆژراوە ئەگەر سەدتریشیان لێ بکۆژری ولە ئیمەش بەکۆژرێ دەستی لێ هەڵ ناگرین، بەڵام چۆنکوو ئەو قسەمانە لە هەندی لە جوتیارەکان بیستوە کە ئەڵێن مەنتقەکەیان شیواند و ئاورێکیان دروست کردو ئیمە بە سەڵاح ئێوە ئەزانین کە رێگایەکمان بۆ دانن چ بکەین؟ بێ پرس ورِای ئێوە کارێ ناکەین ئەوەڵەن ئەو چەشنە بەرخۆردە واقەعیەتی ئەوە بوو زۆر تەئسیری لە سەر خەڵکدا بوو هەر ئەوکات مەخسوسەن یەکێکیانم لە بیرە من ئیناسم کە زۆر مەحافزە کار بوو وتی ئاوەرتان ناوە بە مەنتقەکەوە و پاشان ئەسڵەن بەرخوردی لە گەڵ ئیمە گوردرا.

ئەوەی کە ئەسڵەن پرسی پێ ئەکەی و ئەوی کە عدەیەک نین بە زۆر نیزامی سوار سەری خەڵکەکەبیین و ئاخری تەگبیری ئەوان هاتە سەر ئەوە وتیان برا گیان ئەوان هیشتا پەرسەیان تەواو نەبووە، مەسەلەیەک نیە ونەختێ سەبر کەن ئیمە خۆمان دەخاڵەت ئەکەین، لەوەدوا جوابتان لێ ئەنیرین ئیمەش لێمان قەبۆڵ کردن وتمان باشە و ئاخرین مەوردی ئەوەسە خەڵکی دێکە هەر نزیک ئەو دێی یە کە شەرِەکی تیا بووە هەر ئەو رۆژە کە من هاتم جوابیان ناردبوو ئیمە 200 کەس ئەچین بۆ ئەو دێ کە ئەو کار وبارە دروست کەین دەرەو و کاری ئەو جوتیارانە هەیە بیکەین داوا ئەکەین لەهێز پێشمەرگەیش بازیکیان بێن هەر لە دوورەوە ببن ئیمە خۆمان کارەکە ئەکەین ئەوەڵین نەتیجەی ئەوەسە کە بەو کارە ئەلعان عدەیە کیتریش کێشراونەتە ناو ئەو کارە. یانێ تەنها جەماعت پێشمەرگە دەخاڵەتی نیە عدەیەکیتر لە خەڵک کێشیانەتە ناو کارەکە جگە لەوە ئیمە دوای ئەو چەند شەوە گەراینەوە بۆ مەریوان بەر خەلاف هەر ئەو تەسەورە کە هەرلە ئەوەڵەوە من بووم بەر عەکس خەڵک ئەمجارە فرە گەرم ئەهاتن بەرەو

پێشمەرگە و لەوا چەندین مەورد ئەوەمان بیست برا ڕاست ئەکەن کەسێک کە بۆ فەلا خۆی بە گوللەوە ئەنێ ڕاست ئەکا ئیتر درۆ ناکا و لەوە بەولاوە واقعەن گەرمتر بەرخوردیان ئەکرد. ئیمەش هاتینە سەر ئەوە مەخسوسەن بۆ ئەرزیابی ئەو مەسەلە کە ئەسڵەن ئەو شەرە چ تەئسیریکی بوو؟ لە مەجموعدا خەڵک چۆنی بەرخورد پێ ئەکەن دەعوەتێ گشتی لە دێهاتەکان کەین کۆبنەوە و تەگبیرێک لە مەسەڵە ی یەکیەتی جوتیاران بکەین و مەخسوسەن مەسەلەی پێشمەرگە بخەین بە بارێکدا ئەڵبەت بخەین بە بارێکدا لەو نەزەرەوە وتم جەناحی موخالیف ڕەوشەنفیکرێک بوون ئەسڵەن دژی ئیمە تەبلیغیان ئەکرد کە ئەوە ماجەراجویی یە و حەتتا چەتەیی یە و چی.

ئیمە دەعوەتیکمان کرد بۆ دێی یەک لەوێ کۆبنەوە نمایندەی 62 دێ هاتبوون جەمعیە تێکی گەورە و مەخسوسەن تفە نگ چی فرە هاتبوو لانی کەم 200 تفە نگ چی لەوی کۆبوونەوە. پێشمەرگەکانیش چون بۆ ئەوێ جەلەسەیەکی زۆر گەرم بوو تا نزیک سەعات دووی دوانیوە شەو ئەو خەڵکە قسەیان کرد و بە سورەت قەتنامەیەک دەرهات پێم وایە گەیشتوەتە ئێرە بە ناو کۆبۆنەوەێ ئاوایی "ولەژێر"ئەوە فشردەکەیە ئەڵبەتە و مەخسوسەن لەوێ ئەوە سەلما کە ئەشێ هێزی پێشمەرگە تەقویەت کریت. **ئەڵبەتە هەر لەو جەلەسەدا یەکی لە تەجرەبەگەلی تازە، بە عەقیدەی من ئەوە بوو وتم دوو جەرەیان ڕەوشەن فیکری بوو یەکێکی ئێمە کە لە ناو پێشمەرگەکاندا بووین و عەقیدەمان بە ئەو کارە بوو یەکێکش جەماعەتێتر کە موخالیفی ئەو کارە بوون و ئەو کارەیان بە ماجەراجوی ئەزانی، ئەڵبەتە هەر لە ڕۆژی ئەوەڵەوە عانیکا ئەو موخالەفەتانە دەستی پێ کرد ئێمە لە ناو خەڵکدا ئەو دوو نەزەرمانە مەترح ئەکرد بە کردەوە ڕۆژ بە ڕۆژ ئەوە نیشانی ئەدا کار ئیمە پەرە ئەسێنێ وە لە ناو ئەو جەماعەتیشەدا کە لەوی مەترح بوو هەر دوو نەزەرەکە و هەر دوو تەرەف حوزۆرەن لە نەزەر خۆیان دیفاعیان ئەکرد لە دوای ماوەیەک وەتو وێژ لە ناو خۆیاندا،پاشان بەلەخەرە نەزەر ئەوانیان رد کردەوە نەزەر ئیمە یان تەیید کرد و ئەسڵەن مەسەلەکە بووبە باعیس ئەوە بازێکیان کە ئەسڵەن نائاشنا بوون ئاگا بنەوە کەرەوشەنفیکر گشتی**

یەک پارچە نیە نەزەرات موختەلفی هەیە راجەع بەوە قەزاوەت کەن. و واقەعنیش ئەو مەسەلە نەزەر خەلکی لە نەهایەتا حەلی کرد وەیلا ئێمە دوو تەرەف رەوشەن فیکری بە تەنهایی قادر بە حەللی نەبووین ئەلبەتە پشت سەر ئەوە جەناح موخالیف مەتەوەجە ئەوە بوو بە قەول خۆیان ئەشتەبایان کردووە هاتنە لای ئێمە وتیان گەرەکمانە کومەک بە جەرەیانەکە، کەین تا ئیستا ئێمە ئەو کارمانە کردوە ئەشتبا بووە ئێمەیش شەرایەتێکمان بۆ دانان وتمان یەکە یەکە بە لای ئەو خەلکەوە و بە لای پێشمەرگەوە ئەشێ رخنە لە خۆتان بگرن بە لای ئەو برادەرانەوە کە لە ناو شارو یارمەتی یەکیەتی جوتیاران ئەدەن رەخنە لە خۆتان بگرن و لەو دێهاتیشدا کە بەر عەلەی ئەم جەرەیانە تەبلیغتان کردوە برون عینەن رەخنە لە خۆتان بگرن کە ئێوە ئەشتەباتان کردەوە لە دوو نەزەرەوە یەکێک ئەسلەن ئەو شیوە کارە بێتەوە پێش و یەکی تریش فەلا بە روحیەتر بوو. ئێمە مەتەوەجە ئەوە بووبووین، کە زۆربەیان لەو دوو دەستەگی یە ،لە نێوان رەوشەن فیکردا ناراحەت بوون، ئەێانەوت بۆ خۆا بۆ پێغەمبەر دەست کەنەوە مەل یەک وبە بن بە یەکێ و یەک بگرن ئێمەش قسەمان ئەوە بوو کە جەماعەتێک لە ئێمە لە گەل جەماعەتێک لە ئەوان بەێەکەوە برونە ئەو دێهانە هەم باسی ئەوە بکەن کە ئەشتباتان کردوە و هەم راگەینن کە ئێمە ئاشتەوە بوو ین لە هەر دوو بارەکەیەوە بە نەفعی خەلکە و ئەوەلین کەرت بوو کە جەماعەتێ رەوشەن فیکر دوو سێ رۆژ لەمەو بەر بە حەزور ئەو پێشمەرگانە دانیشتن و رەخنەیان لە خۆیان گرت. ..... بەحسێ خوشی هاوردە بەرەوە ئەسلەن رابتەێ رەوشەن فیکر و خەلک. مەخسوسەن چەند نەفەر فەلا ئەوەیانە مەترح کرد کە خەتاب بە رەوشەن فیکر برا خەیانەتمان پێ مەکەن یەکێکیان خەتاب بە من وتی سوزی و دووسی دەولەت هاتەوە کارێکی داپێت شوغلێ باش و مەقامێ باشی داپێت دایکمان نەگێت و جێمان بێلی، ئەلبەتە کورێکی تر رەوشەن فیکر وتی پێی ئەگەر سبی دەولەتیش هاتەوە جاشی گرت و چەریکی گرت تویش نەروی سێ هەزار تمەن بسێی و بیت جێمان بێلی، نەزەر گشتی هاتە سەر ئەوە هەر کەسێک ئەو کارەی کرد بە جەمع سزای بدەین. **مونتەها من لەوێ مەسەلەیەکەم مەترح کرد**

وتم ئەوە زۆر موهیمە هەر لە ئیستا وە هەتا داهاتووی جەرەیانەکە کە عدەیەک خەیانەت نەکەن بەڵام ئەشێ ئێمە جەرەیانەکە وا بەرێنە پێشەوە کە خەیانەتی کەس یاکەسانێک نەتوانێ جەرەیانەکە تێک شکینێ فشارەکی بەو نەوعەسە، ئەڵبەتە لەوی بە زەبانێ سادەتر سەعیم ئەکرد تەوزیحی بدەم کە جەرەیانەکە وابەستە بە فەرد یا ئەفرادێک نەبێت ئەشێ وا پەروەردە بێ کە جەمع بتوانی جەرەیانەکە پێش بەبا و بو ئەوەیشە ئەشێ شەعوور سیاسی جەمعەکە بچێتە بان هەر لەوێش مەسلەن چون ئەو شەعور سیاسییە بچێتە بان بازی قسەمان لێ کرد،_ئەلعانیش لە بنکە ێ یەکیەتی جوتیاران قەرارە و دەس پێ کرابوومن هاتم ئێتر لە دوای ئەو کۆبونەوە کە یانزەهەم بوە ئیمرو نازانم بیست یا بیستویەکم چەندەمە عدە ی سابت نمایندەی فەلا لەوی دانیشن یەکێک کار و باریک کە پێان موراجعە ئەکرێ حەلی ئەکەن و لەم مودەتەدا مەخسوسەن لە دوای ئەو شەرە ئەلعان وردە وردە واقەعیەت ئەوەسە یەکیەتی جوتیاران خەریکە بە سورەت ئورگانێکی ئێجرایی لە مەریواندا دەرتێت. هەر چەند بە لەحاز دەوڵەت ومەوڵەت و ئەمانەوە قانونی و رەسمی نیە. دەلیلەکانیشی چیە؟ لە چەند جێگاوە بومەرافعە، شەر و ئێختەلاف ناو خۆیان مورەتەب موراجەعە بە پێشمەرگە و بە بنکەی یەکیەتی جوتیاران ئەکەن واقەعەن مەراجەعەکە ئەوندە زۆرە کە پێا ڕا ناگەن، جەماعەتێک لەو کوڕانە لە بەیانی زوو تا شەو دێری کار ئەکەن هیشتا شەو کۆلێک کاریان بۆ ئەمێنێتەوە وای پێ هاتوە غەیری ئەوە پێشمەرگە کە جەولە ئەکا، هێزی لە شاردا بەتایبەت کاری ئەوەتە لە فەڵانە دێ فەڵانە کار هەیە چەند چەکدار بۆ ئەوی ئەڕۆن وحەللی ئەکەن، ئیمەیش سەعیمان کردوە کە ئەو جەرەیانە تەشویق کەین عەلارەغم ئەوە موشکڵاتی هەیە وای پێ بێ کە ئەسڵەن یەکیەتی جوتیاران بۆ خۆی بێ بە قودرەتی ئێجرایی حەتا نموونەی زۆر سادەی دوو شوفێر تەراکتورلە سەر تەسادف قرە و مەرافعەیان بوو ئەوانە هاتبوونە یەکیەتی جوتیاران و داوایان کرد بێن سەڵاحەتمان کەن، ماشینێکی تیوتا دزرا بوو چەند نەفەر پێان زانیبوو هاتبۆنە بنکەی یەکیەتی جوتیاران رەنوشتی ماشینەکەی گرت و زەبتی کردو وتیان نازانین چی پێ بکەین، بەینی دوو دێ لە

سه‌ر مه‌سایل خۆیان بوو بوو به شه‌ر ئێمه چوین حه‌ل و فه‌سڵمان کرد. ئاوا ورده ورده په‌ره سێنێ خۆد به خۆد **ئه‌وێته باعیس پێک هاتنی ده‌سه‌ڵاتی خه‌ڵک. ئه‌وه جه‌ره‌یانه‌مان ته‌شوێق کردوه، ئه‌و جه‌ره‌یانه ئێتر ژاندار مری فه‌لسه‌فه‌ی وه‌جودی خۆی عه‌مه‌ڵه‌ن له ده‌ست ئه‌دا ئه‌گه‌ر ئه‌و جه‌ره‌یانه شکڵ بگرێ په‌ره په‌سێنێ ئه‌حتیاج واقه‌عی به ژاندار مری نه‌بێ ئاله‌ویایه بنیاده‌م ئه‌توانێ به مه‌عنای واقه‌عی ته‌بلێغ بکا که ئه‌حتیاجمان به ژاندار مری نیه** ئێمه خۆمان ژاندارین مونته‌ها شتێک که هه‌یه ده‌وڵه‌ت دوای شه‌ڕه‌که‌خه‌ریک ته‌وته‌ئه‌یه‌که به‌ر عه‌له‌ی ئه‌و جه‌ره‌یانه‌یه، به‌ره‌ی ده‌ره‌به‌گ مه‌راجه‌عه‌یان کردوه به ده‌وڵه‌ت ته‌حت عینوان ئه‌وه عده‌یه‌ک کمونیست ئه‌خڵاڵ ئه‌که‌ن و فه‌ڵان ئه‌که‌ن و به هه‌مان ئه‌که‌ن، داوای چه‌کیان له ده‌وڵه‌ت،کردووه. ده‌وڵه‌تیش ئه‌یه‌وی چه‌کیان بداتێ حه‌تتا قه‌وڵی یارمه‌تی پێان داوه به چه‌شنێک که وه‌ک جه‌ره‌یانه‌که‌ی ئامێه‌د به‌گزاده چه‌کدار بکا وده‌ره‌به‌گ بینه سه‌ر ێپشمه‌رگه‌ی یه‌کیه‌تی جوتیاران و له سوره‌ت پێویستدا خۆیشیان بۆ میانجیگه‌ری بێن ئه‌وه ته‌وته‌ئه‌یه‌که که هابه ده‌ستیانه‌وه ئه‌ڵبه‌ته عه‌ین ئه‌و جه‌ره‌یانه تا ئه‌و جێگا ئیمه توانیمانه هه‌م له ناو پێشمه‌رگه و هه‌م له ناو خه‌ڵکدا مه‌ترحمان کردوه که ته‌وته ئه‌ێ وا ها به ده‌سیانه‌وه تا ئه‌و جێگا شاره‌زایمان له مه‌ریواندا بێت ده‌ره‌به‌گ مه‌ریوان جورئه‌ت ئه‌وه‌یانه نیه مه‌گه‌ر کامه‌ڵه‌ن موتمه‌ین بن ده‌وڵه‌ت ئه‌رتش و ژاندار مری هابه پشت سه‌ریانه‌وه ئه‌گێنا ئه‌گه‌ر دووبه‌رابه‌ر ئێمه هێزی چه‌کداریشان بێ جورئه‌ت ئه‌وه‌یانه نیه بێنه سه‌رمان نه‌ک ته‌نها له به‌ر خاتر هێز نه‌زامیمان به‌ڵکوو من پێم وایه وه‌زع سیاسی مه‌نته‌قه‌که وای پێ هاته‌وه هیچ به‌گزاده‌یه‌کیان جورئه‌ت ئه‌وه ناکه‌ن حه‌مڵه‌به ئیمه بکه‌ن، ئه‌وه‌ڵه‌ن به‌لافاسڵه حه‌تمه‌ن له دێهاته‌وه پشتیوانی له ئیمه ئه‌کرێت، له شاره‌وه پشتیوانیمان لێ ئه‌کرێت، له له‌حازگیانی و له داهاتوی جه‌ره‌یانه‌که ئه‌ترسن مه‌خسوسه‌ن مه‌سایلی چکۆله هه‌یه بنیاده‌م له کرده‌وه‌دا بوی روشنه‌وه ئه‌بێ. باس ئه‌وه‌مانه ئه‌کرد که ده‌ره‌به‌گ بێته سه‌رمان و من له فه‌لام بیست کابرایکیان که خه‌ڵکی دێ یه‌ک به ناوی گاگله ئه‌سته‌دلالێ زۆر ساده‌ێ ئه‌کرد ئه‌یه‌وت بۆ ئه‌ونده فه‌قیرن حامی به‌گ (مالکه‌که‌یان له‌و پیسه کان

وشەرورەکانی ڕۆزگارە حامی بەگ) بێت بۆ شەر و من بکۆژرێم دادەم هەر وا ڕەحەت دائنیشیێ!! بەخوا من بکۆژرێم دە تفەنگ ئەچێتە دەرەوە. ئیستا مومکینە لەو مەسەلە موبالغە بێ، وەلێ واقەعەن ئەو پیوەندیانە مەترحە عانێکا پێشمەرگە ئابەو سورەتە هاتە دەرەوە کە خەڵکی دێکە ناردویانە نەک یارو بۆ شەخس خۆی هاتبێ تەبعەن لە مەقابلێەوە بەرپرسیارن یانی ئەگەر شتێکی پێ بێ حەتمەن یەک دوو نەفەر دێنە دەرەوە و عەینن ئەو مەسەلە لە ناو شاریشدا مەترحە عدەیەک کە لە شارەوە هاتون لانی کەم هەرکامێ عدەیەک قەوم و خزم و فەلانی هەیە ئەگەر بەگزادە بە تەنهایی جورئەت ئەو کاریشانە بێت حەتمەن ئێنتەقام موتەقابڵ ها بە سەرێەوە ئەو مەسەلەیشە هەیە هەندی دەرەبەگ هە موو ئاژاوە بۆ ئەوە ئەنێنەوە کە بە هەر حاڵ زیندەگی کەن ئەو رابەتە زاڵمانەبپاریزن وەختێکا تەئمینیان لە دەس دا ناوێرن ئەم لا و ئەو لا بکەن لە ترس گیانیاندا جا فایدەی چیە؟ موهیم تر لە گشت ئەوە ئەوێەرو هەم رەفتە سەر جەم ئەلعان لە خەڵکی زەحمەتکێش فرە کەم هەن کە کەونە شوین ئەوان و چەک بۆ ئەوان هەل بگرن جا ئەوە تا ئێمە خۆمان پێمان بەعیدە دەرەبەگ بە تەنیایی جورئەت ئەوەیان بێت ئەو کارە بکەن مەگەر بەیارمەتی قیادە موەقەت مومکینە قیادە بنێرن ئەڵبەتە تێکەڵ لەگەڵ بەگزادە دەوڵەتیش تەوتەئەێ وا بکا ئێمەش لە جەمعیتەکان داوامان ئەوەیە کە لە بار سیاسی یەوە تا ئەو جێگا ئەتوانن یارمەتی ئەو جەرەیانە بدەن دیارە نەقش دەوڵەت ئەوەیە ئەو تەوتەئانە هەر دەمێ لە گۆشەیەکی کوردستاندا بەگەرێنێ وەلێ دووپات کردنەوەی ئەو تەوتەئانە موسەلمەن لە جێگایەک مونجەر ئەبێ و بەلەخەرە هەر وا نامێنێ. یتر سەرم ئێشاندن ئەوە وتەی من بوو.

قیادە لە دوای ئەو شەرە یانێ لە دوای ئەوە کە دەوری مەریوانیان دا ئاخر تەبلێغاتێکی سیاسی زۆربەر عەلەی کرا ماوەیەکە لە لەحاز نێزامیەوە لە مەنتقە کشاونەوە ئەڵبەتە تەنیا یەک مەورد لەم مودەت جەولەدا پێش هاتووە. ئێمە چوینە دێ یەک پشت سەری ئێمە شەوی دوای قیادە چووبۆو بازی تەبلێغاتێ بەر عەلەێ ئیمە ی کردبوو. وەلێ ئێتر بەو سورەتە لەوە بەر مەرەتەب ئەهاتنە

دێکان جه‌وله‌یان ئه‌کرد ئه‌وانه ماوه‌ێکه نین و هالنه هه‌ورامان ژوور وه‌لێ ئیتڵاعاتێک که هه‌مانه ئه‌وه ئه‌و. .....کیان عبدلوه‌هابه کێه ؟ ئه‌وه هاتوه و له گه‌ڵ به‌گزاده‌ێ ئه‌و مه‌نتقه تا ئێستا چه‌ند کۆبونه‌وه‌یان له هه‌ورامان بووه چی له کۆبونه‌وه‌که‌ێان گوزه‌راوه نازانین وه‌لێ ئه‌و پێوه‌ندی سیاسی یانه به جێگای خۆی مه‌حفوزه مونته‌ها کاری نیزامیان ئه‌لعان ماوه‌یه‌که له‌و مه‌نتقه‌دا نێه. مه‌خسوسه‌ن دێهاتێک بۆ که‌به ئه‌سڵاح له ژێر زه‌رب ئه‌واندا بوو ئه‌و دێهاتیشه چوین.

پرسیار

کاک فوئاد: له ناو خه‌ڵکدا؟ نه خێر ده‌ره‌به‌گ نا. ئه‌ڵبه‌ته عده‌ێه‌ک له ناو دێهاتدا هه‌ن یانی جاش وبه‌نێاده‌می وا واقعه‌ن ته‌عدادیان زۆر که‌مه. . .... مه‌سه‌له‌که وایه ته‌ره‌ف له ئه‌وه‌ڵه‌وه وله داخ به‌گزاده‌دا لای ئه‌وان چووه یان ره‌عیه‌تێک، جۆ چێنێک یان فه‌لایه‌کی ساده له قین ده‌ره‌به‌گدا لای ئه‌وان چووه وه‌لێ وه‌زع مه‌ریوانیش ئابه‌و نه‌وعه‌یه، قیاده به‌و هێزه‌وه که ئێستا له هه‌ورامان و مه‌ریوان هه‌یه‌تی ئه‌لعان ئه‌گه‌ر له گه‌ڵ ئیمه‌دا به شه‌ر بێت حه‌تمه‌ن نابوود ده‌بێ مه‌گه‌ر ده‌وڵه‌ت ئێتر راسته و خۆ وموسته‌قیمه‌ن له گه‌ڵی وارد شه‌ربێت، مه‌خسوسه‌ن هه‌ورامی کامه‌ڵه‌ن بۆ شه‌ر له گه‌ل قیاده ئاماده‌ن. قیاده موه‌قه‌ت دوو کچ نۆته‌شه‌ییان کۆشت نۆده‌شه‌یی و هه‌ورامی نارده‌بۆیانه سه‌ر قیاده ئاخر به‌و سیستمه عه‌شیره‌تی که قیاده هه‌یه‌تی زۆره قاتڵه‌که‌یان ته‌حوێڵ نوته‌شه‌ی دا، نۆده‌شه‌یی هه‌ره‌شه‌یان کردبوو ئه‌گه‌ر ئه‌و قاتڵه‌مان ته‌حۆێڵ نه‌ده‌ن حه‌تمه‌ن لێتان ئه‌ده‌ین و ئاماده‌یشین بۆ ئه‌و شه‌ره غیره‌ز ئه‌وه تا ئیستا چه‌ند ده‌فعه هه‌ر نوته‌شه‌ی ئه‌فرادی قیاده‌یان گرتووه ده‌فعه یه‌ک چوار نه‌فه‌ریان گرتبوو و چه‌کیان کردبۆن مونته‌ها قیاده ته‌نها هێزێکی عه‌شیره‌تی ساده نیه له له‌حاز سیاسیشه‌وه هه‌میشه به تاکتیک گه‌لی سیاسی مه‌ته‌وه‌سڵ بوون و په‌نایان بردووه بۆ ئه‌وه خۆیان له‌و به‌ندانه ره‌ها که‌ن مه‌سه‌له‌ن عانێکا ئه‌و قاتڵانه‌یان

تەحوێڵ دا بە کەڵەک گەلێ کەچنیبوویان کابراێان نەجات دا کیشای سەر ئەوە قاتەڵەکەیان عەفو کرد مەسەلەن تاکتیکە کەیان ئەوەە بوە بەلاخەرە خەڵک تەسمیم ئەگرن بیوەن ئێعدامی کەن خالۆی یەکێک لەو کچانە کە کوژرابوو هەڵ ئە خڵە تێنن وە ئەو داوتەڵەب ئەبێ ئێژێ من قاتڵەکە دەکوژم، فیشەکی پووکی پێ ئەدەن ئەیخاتە دەمانچەکەێ سێ دەفعە لێ ئەتەقێنی و فیشەک دەرناچێ، ئەمجار ئێژن ئەوە گوناحی نیە جەرەیانەکە دەخەنە باری مەزهەبی یەکەی و قورعانێک ئەهێنن و دەیبەخشن وەلێ مەسەلە ها لە ئەوا لە واقیعدا کەوتبوە وەزعێکدا ئا بەو نەوعە مەجبوربوو ئەو قاتەڵە تەحوێڵ بدا جا شتێک هەیە قیادە لە دزڵی دا بوون رابەتەکەیان لە دزڵی وا بوو دەرکریان خەڵکی دزڵی بەرعەلەێان تەزاهوراتیان کرد ئێعلامیەیان داو لە سەریان نووسی و زۆر و.... کردبوو ئەوەسە ئەگەر ئەوان گەرەکیان بێ ئەو کارەبکەن مەگەر بە حەمایەتی قەوی دەوڵەتەوە بێکەن واقعەن بتوانن ئەو کارە بکەن ئەگێنا مەسەلەمەن خەڵک لە تەکێانا بە شەر تێ بەو گشتە کارە لەوە بەر کردوویانە.

پرسیار: . ...؟

کاک فوئاد: نا من وتم مەخسوسەن لە مەورد مەریواندا ئەو بیر و ڕا سیاسی یە بە ئەتکا بە تەجەرەبەی ڕابوردووی موبارەزە وەجودی بوو من پێم وایە بۆیە زووتریش یەکیەتی جوتیاران لە مەریواندا دروست بوو من وتم لە ناوچەکە ئەسڵەن بزووتنەوەی فەلا بوو دە دوانزە دێ بوو دارسیران بە ئەسڵاح بەر جەستەو پێشکەوتووترین یانە، زۆر مەشهور بوە و تولانی ترین موبارەزیشێ کردوە.

پرسیار:. ......؟

کاک فوئاد: بەڵێ بەڵێ کامەڵەن دژی شا بوون ئەسڵەن هەر لە زووە هەر لە زەمان شای جەلادیشا کابرایکیان هەیە ئەلعان مومکینە لەم ڕۆژانیشدا بێت بۆ سەقز هەر لەو عانا دەورەی شایە هەزار دەفعە جوێنی بە شا داوە لە سەر ئەوە بەردوویانتە ساواک لێێان داوە ئەزیەتیان کردووە ئەوەڵین تەزاهوراتی زدی

خومینی له‌و مه‌نتقه‌ێ ئیمه‌دا داسیرانی کردیان و ئاشکرا به خومینی جوێنیان ئه‌دا.

پرسیار: یه‌ک. ......پێشمه‌رگه‌کان ئه‌غڵه‌ب قه‌ره‌ن......؟

کاک فوئاد: وه‌ڵاهی کاکه هیچ کامی خۆ کوڕیی نین هیچ پۆلێکی تیا نیه غه‌یر ئه‌وه وتم مه‌سه‌ڵه‌ن که‌سێک که دێکه ناردویه کار و باری که‌شاوه‌رزی بۆ ئه‌که‌ن له مه‌ورد قه‌ره کانیشدا ئه‌کسه‌ره‌ن داوته‌ڵه‌ب هاتوون ئه‌کسه‌ره‌ن یانێ به ته‌ماێ ئه‌وه‌ێشه نه‌هاتون که زه‌ویشیان بدرێتێ.

پرسیار:. ....؟

کاک فوئاد: بۆ ئه‌وانه ئه‌کسه‌ره‌ن چه‌کی یه‌کیه‌تی جوتیاران به لایانه‌ویه.

پرسیار:. ....؟

کاک فوئاد: به خۆا کاکه ئه‌وه به‌سته‌گی به سیاستی ده‌وڵه‌ته یانی ئیمه پێمان وه نه‌بێ دهقان موره‌فه ته‌نیا ته‌سلیمی زۆر ئه‌بێ به‌ر عه‌کس من پێم وایه ئه‌گه‌ر فه‌ره فشاریشی بۆ بێرن ئه‌ویش مه‌جبور ئه‌بێ لای که‌می قشرێکی ئه‌و مباره‌زه ئێدامه با. به‌سته‌گی به سیاسه‌تێکه که ئه‌وان کوله‌ن نسبه‌ت به جووتیار ئه‌ێگرنه پێش و تا ئیستایش سیاسه‌ت ئه‌وان موره‌ته‌ب زدی جووتیار بوه، هه‌ر به‌و ده‌لیله ئه‌وان توند و تیژتر بوون من وتم فره‌تر له‌بار سیاسیه‌وه مه‌سه‌له‌ن ئه‌رویته ناو مزگه‌وت و دائه‌نیشن و قسه ئه‌که‌ن و شورا ته‌شکیل ئه‌ده‌ن وگه‌ره‌کیانه پێشمه‌رگه بنیرن ئه‌وانه له گه‌شت که‌س له قسه‌دا له رێگا دوزینه‌وه‌دا به‌ئه‌سلاح له ره‌هبه‌ری سیاسی کارا توند و تێژ ترن وه‌لێ تێته بار عه‌مه‌ڵی و کرده‌وه فره‌تر جوتیاره‌کانن فره‌تر قه‌ره‌ن.

پرسیار:. ....؟

کاک فوئاد: جا ئه‌گه‌ر به‌کێشرین ئه‌کسه‌ری جووتیار به‌کێشرێ به‌و مه‌عنایه بزووتنه‌وی جووتیار ئه‌سڵه‌ن ئه‌خه‌وی وه‌ختێکا خه‌وت ئه‌سڵه‌ن مه‌سه‌له‌یه‌ک مه‌ترح نیه وه‌لێ ئه‌لعان وه‌زعه‌که وا نیه وه‌ختێ ئه‌و کاره ئه‌بێ که سیاسه‌ت ده‌وڵه‌ت نسبه‌ت به جووتیار به‌ته‌ور کولی لای که‌می سیاسه‌تێکێ ئه‌سلاح ته‌ڵه‌بانه بێت سیاسه‌تێ ده‌وڵه‌ت ئێستاوا نیه، بۆیه بزوتنه‌وه‌کێش هه‌یه و ئه‌وه‌ڵین

سەرفیشی ئەوەسە یانێ سادەترینی ئەگەر گەرەکی بێ سیاسەتی ئەسڵاح تەڵەبانە بێ ئابەو وەزعەیە ئێستا خۆ وەزع دەوڵەت وەک دەورەێ شا نیە زۆر سادە ئێتحادیەکەیان بە ڕەسمیەت بناسێ قسەێ لێ وەر بگرێ حەتتا بۆ ماوەێک هێزی چەکدارێشی بە ڕەسمیەت بناسێ لە و مەوردەدا زۆری لێ نەکات لەو شەتا ئەتوانن بە تەوافق بگەن و چەکیشیان بەبێ لە ئەساسدا بە عەقیدەی من وەسە جەرەیانەکی. .... من بەرداشتم ئەوەیە.........ئەوان حازر نین بە سادەگی جووتیار بە ڕەسمیەت بناسنن.

پرسیار: ئەلعان قەرەکە بە چ هیوایەک لە گەڵتانە ؟

کاک فوئاد: بازێکیان کەم و فرە ئاگاهی سیاسیان هەیە ئێژن بۆ حەقی کورد پێشمەرگەێن و. .....بازێ تریشیان عەێنن ئەو مەسەلەیانە بۆ مەترحە جا ئەتفاقەن ئەو مەسەلەیە لە بیر چوو مەسەلەێ قەرە لە مەریوان مەسەلە نیە. یانێ بەر و دوا ئێمە 10 دێ حەدود 10 دێمان پێ شکە کە مالک لەوێ ئەوندە زەوی هەیە کە بتوانی لیی بەسێنیت و بیدەێ بە قەرە شتێک نیە یانێ کولەن ناتوانی ئەسڵەن ئەو شیعارە لە مەریوان و لە هەورامان بیدەی چۆنکوو زەوی لە هەورامان نیەو شاخ و کێوە لە مەریوانیشدا بە سورەت شێعارێکی گشتی ناتوانی دەربێت کە زەوی دەرەبەگ مەسادرە کرێ و بە قەرە بدرێ بۆ ئەوە مالکی گەورەی وا لە مەریواندا نیە کە زەوی و زارێکی گەورە و زۆری بێت دە مەوردی هاتیا بەر و دوا 10 مەوردێک گەورە و بۆچک پەیدا بن کە بەتوانی ئەو کارەێ تیا بکەی. لە بەقیەی مەواردا ناکرێ ئەوە بەنا بەوە ئەسڵەن مەسەلەێ قەرە لە مەریواندا چۆن حەل ئەبێ؟ **هەم لە مەریوان هەم لە هەورامان لە واقیعدا بە شیعاری زەوی حەل نابێت و مەسەلەیەکە ئێمە لە قسەماندا مەترەحمان کردوە مەسەلەی کارە کە ئەشێ لە مەنتەقەکەدا کار بۆ جووتیار و قەرە پەیدا بێت نموونەی ئەومانە هێناوەتەوە کە بۆ کاری ساختەمانی فەلان و بەهەمان هەڵساوە چوە بۆ بەندەر عەباس و کوێ و کوێ ئەشێ ئەو کارانە لە خۆد مەنتەقەکەدا دایەر بێت و ئەمان لە سەری کار کەن، بە غێرەئەز ئەوە من پێم وا نیە ڕێگایەکی هەبێت بە لەحاز ئەسڵ وەزع مەعیشەتەوە و کارو ئەشێ کارهەبێت**

ئەڵبەتە لە لەحاز عەمەلیەوە وەک بە ئەسڵاح مودە ت کۆتایە چ بکەین ؟ ئێمە قەرەمان دەعوەت کردوە بەوە کە ئەوانیش یەک بگرن. مەخسوسەن کە لەگەل مەسەلەی بێکاری روو بە روون و لەو یەک گرتنەدا بە سورەت تەزاهورات و تەحەسون بە پشتیوانی جووتیار فشار بۆ دەوڵەت بێنن کە ئەوەڵەن لە مەنتەقەدا کاریان بۆ پەیدا بکا، سانیەن ئەگەر کاریش **پەێدا نەبوو وەکو کارگەری بێکار وامیان بداتێ بە غەیرەز ئەوە مەسەلەی بیمە و ئاوانیشمانە بۆ مەترح کردوون کە ئەوە میقدارێکیانی کێشاوە واقعەن ئەوە کە باشە زۆر باشە لەو کارانە بکری.**

پرسیار: قەرەکە لەگەڵ پێشمەرگەێ چۆن دەژی ؟ مەعیشەتیان چونە؟

کاک فوئاد: مەعیشەت ئێمە گشتمان لە دێ دەژین شەو هالیتە دێ شامت ئەخۆیت و لەوێ دەنویت و سەبحانەیش هەر وا و نەهاریش، بەیانی کە لە ماڵ ئەچینە دەرەوە هەر کەسێک کە لەو ماڵە هەیە دوو سێ نان هەڵ ئەگرێ وئەچینە دەرەوە و لە دەرەوە ئەیخوین.

پرسیار: مەنزورم خانەوادەکیان بۆ ؟

کاک فوئاد: خەڵکی دێ کومەکێک ئەکەن ئێمە مە خسوسەن سەعیمان کردووە ئەوە پەرە پێ بدەین یانێ وای پێ بێت کە خەڵک پێشمەرگە بەخێو کات وبیژێنێ عەمومەن پێم وایە ئەوەیشە بە نەفعە.

پرسیار: حیزبی دیموکرات وەزعی چونە لەوێ ؟

کاک فوئاد: ئەمرو بیستم کە دوێنێ عدەیەکی زۆر لە پێشمەرگەێ حیزبی دیموکرات چۆنەتە مەریوان بۆ سەر ئەو دەرەبەگانێ ئەوێ! حیزبی دیموکرات لەوێ زەعیفە.

پرسیار: بنکەێ هەیە؟

کاک فوئاد: بنکەێ هەیە ئەلعان نموونەێ ئەگەڕێنمەوە یەکێک لەو دێهاتانە کە یەکیەتی جوتیارانی تیدایە بە هێزە، ماوەیەک لەمەوپێش ڕۆژی جومعە ئەبێ حیزبی دیموکرات بە بازێ چەکداریەوە یانێ کار بە دەستە مەریوانی یەکانی ئەچنە مزگەوتی ئەودێ یە و هاوکات کە نوێژی جەمعە تەواو ئەبێ ئەو کار بەدەستیانە خۆیشی خەڵکی ئەو ئاوایی یە و رووناک بیرەکە کە کارمەندە دەست

ئەکا بە سوخەنڕانی کردن و تەبلیغ بۆ حیزب و دەعوەت لە خەڵک ئەکا کە بێنە ناو حیزبەوە، یەکیکیان، یەکێک لەو کابرایانەیٚ خەڵکی دیٚ هەڵ ئەسیتەوە بیٚ ڕوودەربایسی قسەی لەگەڵدا ئەکا ئێژیٚ کاکە لەو حیزبی ئێوەدا گووپ قەوی تیا زۆرە، ئەڵیٚ گووپ قەوی تیا زۆرە و ئێمە نماینە ناوی ئێمە هالینە یەکیەتی جوتیاراندا ئێوە ڕاست ئەکەن بێنە ناو یەکیەتی جوتیارانەوە لە موقابڵ ئەو وەزعە عمومییە کە خەڵکەکە وابوون مەجبور ئەبیٚ تەید یەکیەتی جوتیاران بکات ئەڵبەتە یەک واقعیەتیش بڵێم ئەسڵەن ئەفرادی حیزبی دیموکرات لە مەریوان لە گەڵ ڕەهبەریاندا فەرقیان هەیەیەک دووانێکیان نەبیٚ بەنیادەمی خراپن ئەوانتریان بەنیادەمێکی باشن. واقەعەن باشن چون لەوەبەر ئێمە لە گەڵیانا بوین بەرلەوە حیزب لەو موبارزاتە دا بنکە بکاتەوە بەیەکەوە بوین مەسەڵەن هەیەتیایاندا بە شەدەت. .... ئەسڵەن سیاستی ڕەهبەریان لە مەورد قیادەوە قەبوڵ نیە. و من ئەتمینانم بەوکابرا هەیە لە چەند مەوردا ئەگەر ڕۆژیک لە گەڵ قیادە شەریک لە مەریوانەوە دەرگیر بێت ئەگەرچیٚ کومیتەی مەرکەزی دەستور بدا..........ئەگەرچیٚ کومیتە ی مەرکەزی لە گەڵ دەرەبەگدا سازش بکات ئەو نایکات وەلیٚ چیە لە لەحاز بیر و ڕاوە.......

بە بۆنەی ئەم تەزاهوراتەوە کە دوێنی یان پێریٚ بووە من لە مەریوان بووم ئەڵبەتە من لە ناو پێشمەرگەدا i بوو. دیم جەماعەتی حیزبی دیموکرات لە بنکە یەکیەتی جوتیاران دانیشتون من لە دەرەوە بووم کە هاتمەوە بنکە چەند دەقیقەیەک کار بە دەستەکانیان داوایان ئەکرد کە وتیان ئامە...... ئەڵبەتە ئێعلامیە کە شاخەی سنەیان دابۆی لە گەڵ ئێعلامیە ی ئێرە زۆری فەرق بوو ئێعلامیەی ئەوی براستی توند و تیژتر بوو مەسەلەن حەملەیٚ بە دەوڵەت تیدا بوو، داوای یارمەتیان لە یەکیەتی جوتیاران ئەکرد لە هیچ جێگایەکی ئێرە حیزبی دیموکرات ئەو کارە ی نەکردووە مەخسوسەن لە مەهاباد هیچ وەختیٚ نایە بۆ کومەلە یا جێگایٚ ترو ڕەهبە ریٚ یەکەی بێژیٚ داواتان لیٚ ئەکەین هاوکاری کەین ئەوە لە دوو شت ناشی و سەرچاوە دەگرێت یەکیک بە عەقیدەیٚ من بەریوەبەرانی حیزبی دیموکرات لە مەریوان لە گەڵ ڕەهبەری ئێرە زۆریان فەرقە

له‌وه‌دوایش ئه‌وان زه‌عیفترن یانێ ئه‌وه‌یان ئه‌زانی به بێ یارمه‌تی یه‌کیه‌تی جوتیاران و ئه‌وانه ناتوانن ته‌زاهوراتیکی بچووکیش بخه‌نه ریگا و له باس باشتریاندا چه‌ند نموونه بگه‌رێنمه‌وه له وانه چه‌ند ده‌ره‌به‌گی ئه‌و مه‌نتقه موراجه‌عه‌یان کردوه که به‌بن به ئه‌ندام به ئاشکرا جوابیان کردوون وه‌تویانه حیزبی ده‌ره‌به‌گ قه‌بوڵ ناکه‌ین، مه‌خسوسه‌ن چه‌ند که‌س ئه‌ناسم بنیاده‌می زه‌حمه‌تکێشن چونه‌ته حیزبی دیموکرات ئیعلامیان کردوه ئه‌گه‌ر یه‌ک ده‌ره‌به‌گی تێ بێ ئێمه تیێ ناین و ئه‌چینه ده‌ره‌وه ئه‌ڵبه‌ته وه‌زع ئه‌وێ فه‌رق ئه‌کا سه‌باره‌ت به‌وه‌یشه چوبوون بۆ سه‌رکوت کردنی ده‌ره‌به‌گ بۆ حمه سه‌دیق خان چوبوون ئه‌گێنا باور ناکه‌م له مه‌ریوان ئه‌وان کارێکی وابکه‌ن و نازانم.

پرسیار: نامه‌یه‌کیشی بۆ ئێمه ناردوه که ئه‌گه‌ر ئێوه له گه‌ڵ ده‌ره‌به‌گ و ئاغاوات شه‌ر ئه‌که‌ن چون له‌گه‌ڵ حیزبی دیموکرات شه‌ر ئه‌که‌ن؟ ئه‌و نامه‌ی بۆ کومه‌ڵه نوسیوه ئه‌و نوسیویه‌تی مه‌لا مه‌حه‌مدی جوانروی هه‌ره‌شه‌یه‌کی زۆری کردوه وتویه‌تی که ئه‌نگۆ به‌ر عه‌لیه ئاغا و ده‌ره‌به‌گ شه‌ر که‌ن له دێهاتی موستقیمه‌ن له‌گه‌ڵ حیزبی دیموکراتی به شه‌ر دێن

کاک فوئاد: دێ ئه‌و نامه‌یه بۆ بڵاو ناکه‌ن. وه‌ڵڵه ئه‌و نامه‌یه فتوکوپی که‌ن له دێ هاتدا بڵاوی که‌نه‌وه.

پرسیار: له باره‌ی کومه‌ڵه‌ی شورشگێر وه‌زع له‌وه‌ی چونه ؟.........؟

کاک فوئاد: کاکه به ناو خۆد کومه‌ڵه‌وه له ناو خه‌ڵکه‌که‌دا ئاشکرا فه‌عالیه‌تی نیه وه‌لی کوله‌ن و ئه‌ساسه‌ن له کاری یه‌کیه‌تی جووتیاران و ئه‌وانه‌دا ئبتکار هابه ده‌ستیه‌وه.

پرسیار: . ... باتووجه به‌وه ماهیه‌تی ح د جوان ده‌ناسن بۆ ئه‌فشاگه‌ری ناکه‌ن؟

کاک فوئاد: کاکه ئه‌فشاگه‌ری یه‌کێک به ئێعلامیه یه‌و، یه‌کێکیش به کرده‌وه له ناو خه‌ڵکدا به عه‌قیده‌ی من به کرده‌وه موهیمتره.

پرسیار: دروسه به کرده‌وه موهیمه وه‌لێ به ئێعلامیه‌و بیر و را ده‌ربرین ئه‌وه‌یش بۆ خوێ نه‌وعێک موباره‌زه‌یه.

کاک فوئاد: ئەوە ئەشێ میقدارێک بەحسی لە سەر بکەین مەسەلەن بۆ نموونە بڵێم من پێم وایە بەشداری نەکردنی کومەڵەکانی مەهاباد و بۆکان لە تەزاهوراتی دۆینی دا ئەشتبا وهەڵە بوو لە حاڵێکدا ئەکسەر برادرانی ئەم کومەڵانە پێان وایەکارێکی چاکیان کردوە ئەوە هەڵەگەرێتەوە بۆ بڕێ ئێختەلافات عەقیدەتی سەبارەت بە ماهیەتی حیزبی دیموکرات. ئێمە هیچ تەردیدمان نیە رەهبەریەکی سالم و سەربەخۆی نییە.

پرسیار: ماهیەتی ئاغاکەش لە مەناتقدا بەستە بە ماهیەتی رەهبەری حیزبە، بۆ نموونە ماهیەت و شێوە کار حیزب لە مەریوان فەرقی هەیە لە گەڵ ماهیەتی کومیتەی مەرکەزی. ....

کاک فوئاد: دیم، بەڵێ من پێم وایە ئەوەڵەن حەتتا جیا کردەنەوەی سەفەکە لە بەشداری نەکردن باشتر بوو. **دەلیلیشی ئەوەیە مەسەلەی حیزب دیموکرات نیە، ئێمە دەبێ بە یەک مەسەلەێ ئەساسی تەوەجوە بکەین. ئەوەیشە خەلکە ئێمە پێمان وایە هەر جیگایەک خەلکی تیابوو و خەلکی لێ کۆبوەوە ئەشێ بروین عەلارەغم ئەوە ئەو خەلکە بە ئێبتکاری کێ کۆبوەتەوە، دەوری شا مەسال بێنینەوە ئەترەوانی تەزاهوراتێکی گەورەیان خەستبوە ڕێگا، و بەزۆر خەلکەکەیان ئەهاورد من پێم وایە وەزیفەی هێزی ئێنقلابی ئەوەیە لەو هێزەی خەلکی سەرف نەزەر نەکا بڕواتە ناوی و هەر لەویا وەکوو دەورەی ئێستا ئەفشاگەری نەدەکرا وەلی لە بچوکترین جەمعی ئەوە ئەتوانی ئەفشاگەری بکەی و مەسەلەیەکی مەشهورە یەکێک لە گەورەکان ئەڵێ : ئەڵێ تەواو فەعالیەتی ئێرتجاع ئەوەیە کە نە هێڵی نیروی ئێنقلابی بەچێتە ناو خەلک دەێ جا بۆ نموونە بە ساواک مەتەوەسەل ئەبێ بە هەرچێ شتە مەتەوەسەل ئەبێ کە نەهێڵێ رەوشەن فیکر بە چێتە ناو خەلک ئێستا وەزعێک بێتە بەرەوە ئەو خەلکە کۆکاتەوە بەرگریت لێنەکا تۆ خۆت ئێژی ناچم ! ! ئەوە ئەشتبایە من بە خاتر ئەوە کێ دەعوتی کردووم نیە، بە خاتر ئەو خەلکە ئەچم و لەوێ ئەو ئەفشاگەریە ئەکەم، ئەفشاگەری یەکە چۆن ئەکرا یەک یەک شیعاری موشەخەسی خۆتان بۆایە ئەوەڵەن کۆمەلە بۆ خۆی جەماعەتێک هەواداری هەیە یا نیەتی؟ بەو**

هەوادارانیەوە ئەیان توانی شیعارێک کە بە دڵی خەلکەکەوە ،ئەنوسیَ ئەو شەعاریانە بدایە مەسەلەن فەرزکە بۆ نموونە تەزاهوراتی لەمەوبەر لە مەریواندا بووە خومینی خومینی حەقی کورد نەفەوتێنی ئەوان دوێکە ئەسڵەن شیعاری ئاوایان نەبووە، وانیە ؟عەکسی خومینیان هەلگرتبوو زۆر جوان دیارە خەلکی مەهاباد هەر ئەوانە کە هاتبوون بۆ تەزاهورات واقعەن خومینیان خۆش ناویَ وانیە مەگەر؟ رۆحیەی عەمومی ئەوەیە خومینیان خۆش ناوی بەنا بەوە ئەگەر تۆ شیعارێکی نەرم زد ی خومینیش بدەی، هەر ئاوا حەقی کورد نەفەوتێنی خۆ ئەهانەت بە خومینی نی یە پێم وایە حەتمەن خەلک تیکراری ئەکردەوە. جا باشە ئەو وەختە ئەوت بە بەڵندگۆ ئەوت مەڵیَ ئەو وەختە تۆ و خەلکەکە لە موقابیل حیزبەوە قەرارتان ئەگرت. قەی ناکا ئەو بەری دەگرتی تۆ بە دەسەیەکی بوچکیشەوە شیعاری خەلکەکەت ئەدا، بازرگان بازرگان سەر بە خۆیی بۆ کوردان! مەخسوسەن ئەکرا چەند شیعاری زدی دەرەبەگ و ئەوانە مەترح کەیت کە چەک مەسەلەن موخالەفەت لە گەڵ چەکدار کردنی دەرەبەگ دا ئەوانە دەوترا حەتتا ئێمکان ئەوە بوو ئەوان حەملە بکەن و جنێو بدەن و فەڵان، وەلیَ بە لای خەلکەکە ئەوان بە عینوان ئاژاوەچی مەترح ئەبون. و غەیرەز ئەوەیە من پرسیومە لە برادرانی ئێرە حیزبی دیموکرات خۆی پرسی کردوە کە ئێوە جێتان بۆ دانین ؟ ئێوە پەییام بنێرن ! وەتیانە نا ؟ جا کاکە بەفەرز شیعاری موخالفیش نەدا هەر ناو راهپیمایەکە ئەرویشتم یا گشتیشمان نەئەرویشتین ئەم وت ئەریَ جێگام بۆ دانن چەند نەفەر لە جەماعەتەکەمان تێن، ئەچون شیعاری وایشتە نەدایە، لە بەر ئەوە ئاژاوە نەبیَ چیت ئەکرد؟ پەیامەکەی خۆت پەیام ئەوان دوایەکیان هەشت نۆ پەیامیان بۆ ژنان فەڵان و بەهەمان ئەمانە گشتی یەک پەیامە ئەوەڵەن دانەی ئەوەلی خوێنراۆە بەقیەی پەیامەکان خەلک ماندو ئەکا چون گشتی مەحتەوای یەکێکە و بە یەکەوە فەرقی زۆری نیە، مەخسوسەن نەسبەت بە دەوڵەت تونە و تیژ نیە لە حاڵێکدا روحێەی خەلکی ئێمە وانیە، روحیە ی خەلکی ئێمە نەسبەت بە دەوڵەت تەعەرۆزیە و تۆ لەو پەیامەدا ئەو حاڵەتە تەعەرۆزیە، ئەو روحیە ی خەلکەت بەیان ئەکرد یانیَ لە ئیجتماعێک کە لە واقیع دا بە ئبتکاری

مامۆستا و حیزبی دیموکرات پێک هاتبوو 15 هەزار نەفەر 10 هەزار نەفەر کۆبوەتەوە تۆ لە جەمعێک دا کە ئەو فەراهەمی کردبوو تەبلێغی مەرامی خۆت ئەکرد و لەوا لێت یەقین بێ ئەوەڵەن عانێکا نمایندە حیزب دموکرات بانگ ئەکا کومەڵە بێت پەیامەکەی بنێرێ بەو مەعنایە توی بە رەسمیەت ناسیوە، سانیەن لەوە عانیکا ئەبینن ئەوان لە کایەکەوە مورەتەب تەبلیغاتی زد کومەڵە ئەکەن ئیتر لە ناو خەلکدا وانیە؟ وەلێ لە پەیامەکەتدا عانیکا ئەبینن تۆ قسەی حەسابیتر ئەکەیت بە دڵی خەلکەوە ئەنوسا و بۆ داهاتوو زۆرتر تەیدیان ئەکرد، وەلێ ئەلعان دروست بەرعەکس بە عەقیدە ی من ئەم کومەڵانە ئەشتباێەکیان کردوە ئێمکانیان داوە بە حیزبی دیموکرات کە عەوام فەریبانە حەملەت پێ بکا. کە ئەمانە درۆ دەکەن بۆ نەهاتن لەو تەزاهوراتدا شرکەت بکەن. من دوێکە بیستومە عینەن وتبوویان ئەوانە جەهان وەتەنن ئەسلەن مەسەلەی کوردیان بۆ مەترح نیە، ئەگەر راست ئەکەن بۆ نەهاتن ؟ ئەوە لایەنگیری لە دەوڵەتە لە تەزاهوراتەکەیاندا دروست عەکس ئەویە، ئەسلەن شیعار زد دەوەڵەت نادەن وەلێ بۆ قانیع کردن خەلک دروست لەو روحیە ی خەلکە ئیستەفادە ئەکەن ئەوانە لاێەنگیریان لە دەوەڵەت کردوە چیان کردوە فەڵانیان کردوە، ئەوەیش مەخسوسەن بەو روحیە لە ناو خەلکدا تەوەجوە کەن. کاکە کە ئەو روحیە زۆر موهیمە ئەوانە لە خەلک کە ئاگا نەبۆنەتەوە، مەعلووم نی یە ،کە رەهبەری حیزبی دیموکرات چیە ؟ ئەحزابی فورسەت تەڵەب چین ؟ زۆر لاێەنگری یەک گرتنی هێزگەلی موخالەفن تەشخیسی نادەن و ئەشێ ئاوا بە خەلک بەسەلمێ کە ئێمە لاێەنگری یەک گرتنین و کێ لاێەنگری یەک گرتن نیە، و بۆ لەتەک فەڵانە کەسدا یەک ناگرین ؟ ئەوە نەسەلمێ و واقیعەن لە سەر خەلک تەئسیری خراپ ئەنێ، ئەشێ بە کردەوە نیشان بەدەیت کە کێ موخالەفی یەک گرتنە و بۆ ئێمە تەرەف دار یەک گرتنین.

پرسیار: من پێم وایە ئەشێ بە خەڵک سابت بکەین کە ئەو یەک گرتنەی کە ئەوان دەیانەوی ئەسلەن بەوەجود نایەت ئەو یەک گرتنە ئەوان ئەیانەویت شتێکی مەحاڵە.

کاک فوئاد: ئه‌شێ به عه‌مه‌ڵ بیکه‌ی. به ده‌لیل ئه‌وه ئه‌و ئه‌چێ عه‌کسی خومینی هه‌ل ئه‌گرێ و به‌ر عه‌له‌ی به قه‌وڵ مه‌شهور به‌ر عه‌له‌ی رادیو و ته‌له‌ویزیون شیعار ئه‌دا تۆ ئه‌روی به‌ر عه‌له‌ی ده‌وڵه‌ت شیعار ئه‌ده‌ی، ئه‌و وه‌خته له سه‌ر ئه‌وه حه‌مله‌ت پێ ده‌کا ئه‌رویت بۆ خه‌ڵکه‌که ته‌وزیح ده‌دیت کاکه من ئاوام وتوه خراپم وتوه ده‌وڵه‌ت بۆ وا ده‌کا؟ ئه‌ی بۆ ئه‌و له سه‌ر ده‌وڵه‌ت ده‌کاته‌وه، وه‌لێ ئه‌لعان دروست عه‌کس ئه‌وه‌یه، ئه‌و قسه ئه‌کا ئێژی ئه‌مان له سه‌ر ده‌وڵه‌ت ئه‌که‌نه‌وه بویه له ته‌زاهوراتدا شرکه‌تیان نه‌کرد.

پرسیار:. ...له یه‌کی بده‌ینه‌وه تا ئه‌ندازه‌یه‌ک ئه‌توانی به‌ڵێ. ......له ناو خه‌ڵکدا فه‌عالیه‌ت بکه‌ین ئه‌مما یه‌ک شتیش هه‌یه ئه‌گه‌ر هێزه‌کان کوله‌ن هه‌ڵسه‌نگێنین وه‌زعیه‌تی کومه‌ڵه مه‌خسوسه‌ن مه‌سوله‌کانه ئه‌گێنا مسائێلێک بوو، وه‌لێ باوه‌جودی ئه‌وه هه‌واداراانی کومه‌ڵه‌زیاتر له جارانه. ....

کاک فوئاد: خۆ ئه‌تان توانی په‌یامه‌که بنێرن.

پرسیار: پیامه‌که به‌ڵێ، مه‌خسوسه‌ن که له سه‌ر رادیو حه‌تتا هه‌ره‌شه‌یشیان کرد که‌به‌غه‌یراز ئه‌و شیعارانه‌ی که ده‌کوتری که‌س حه‌قێ نیه شیعاری دیکه بڵێته‌وه و له رادیو رایان گه‌یاند.

کاک فوئاد: زۆر چاکه ئه‌ویشم موراعات ئه‌کرد وه‌لی په‌یامه‌که‌ی خۆم ده نارد جا ئه‌و وه‌خته مومکین بوو به‌ر په‌یامه‌که‌یان به‌گردایه‌ت ئه‌ویشه ئه‌وانی ئه‌فشاگه‌ری ده‌کرد.

پرسیار: نا په‌یامه‌که ده‌مانخویندەوه

کاک فوئاد: ده‌ت توانی گه‌وره‌ترین ئه‌فشاگه‌ری به حه‌زور ئه‌و جه‌ماعه‌ته بکه‌ی.

پرسیار: ئه‌مما ئه‌و مه‌سه‌له که ئه‌لعان کومه‌ڵه ئه‌شتبایه‌کی کردوه یا نێکردوه له گه‌ڵ ئه‌و سواله‌ی که من کردم که کومه‌ڵه‌ی شورشگێر فشار ناخه‌نه سه‌ر حیزبی دیموکرات ئه‌شتبایه‌ک که کومه‌ڵه کردوویه‌تی.

کاک فوئاد: جوابی ئه‌و سواله نیه. نه‌وه‌ڵڵه نه من مه‌نزورم مورد ئه‌خته‌لافه له به‌رخورد به‌و مه‌سه‌له‌وه یه‌کی به ئیعلامیه ئه‌کریا، یه‌کی به‌کرده‌وه تا ئێستا ئێمه

پێمان وا بووە لەو مەسەلە پەلە نەکەین راسەکەیشی ئەساس ئەو مەسەلە بە عەقیدەی ئێمە موبارزە لە گەڵ فەرسەت تەڵەبکاندا، موبارزە لە گەڵ دەوڵەت و هەر چێک ئەشێ لە بەرا لە بان بەناغەیەکی تودەی یەوە ئێستفادە بکەین یانی ئەگەر تو پایگایەکێ تودەیی وخەڵکیت بوو، و وا بوو کە خەڵک لە سەرت لەو ڕێبازەی کە ئەرویت حەمایەتت لێ بکەن ئەووەختە ئەتوانی قورس و قایم موبارزە بکەی. ئەتوانی ئیعلامیە بەدەی، مەحکوم کەی، فەڵان کەی، بەهەمان کەی وەلی مادام ئا ئەو وەزعەت بۆت بەوەجود نەیەت تەنیا ئەکا بەوە هەر عدە یەک رەوشەن فیکر وەکوو لە ئەوروپا دانیشتبیت ئیعلامیە بدات یانێ ئەساس بۆ ئێمە ئەو مەسەلە حەتتا نەسبەت بە دەوڵەتیش.

پرسیار: کاک فوئاد حیزبی دیموکرات ئەلعان کولەن لە سابڵاغدا پایگایەکی هەیە ئایا ئەوە لە کردەوە دا کاری لە گەڵ خەڵک کردوە ؟ کە ئاوا پایگایەکی هەیە، تۆ بتهەوی سەبارت بە حیزبی دیموکرات ئەفشاگەری بکەیت. ....ئەمما کار کردن لە ناو خەڵکی شاردا بە چ سورەتێکە کە تولەی ئەویشێ پێ کەی جا دوای بە سورەت ئیعلامیە وەدەری خەی.

کاک فوئاد: بۆ بەتایبەت ئەم کومەڵانە کار کردن لە ناو شاردا نەختێک موشکڵە ئەزانی بۆ بەبیر و ڕایە کە هەیە و بە عەقیدەی من میقداری نەرم نەبوون کەم ئینعەتافی کە هەیە شەریکێن، بەرەی تەحسێل کردەی لێ گەری کە رووناک بیر زۆرتر جەزبی کومەڵەن وانیە؟ نازانم لە مەهابادا وابێ بەنا بەوە ئەوە خۆ قەسمەتێکی ئەو بەریە هاتوون بەم لادا فەرەیشی زۆرتریشی ئەمینیتە سەر بازاری ئەوە خۆی سەرنچ راک**یشەرە کە ئەشێ تو شیعاریک وریبازێ بگریتە بەر کە بتوانی لانی کەم بازاری ئەگەر لایەنگرت نیە موخالفت نەبێ. دەی من پێم وایە بە ئەشتباهاتێک کە لە تەزاهوراتی رابردووی شارەکاندا کراوە هەر لە ئەوەڵەوە بە شیعارهایەکی بێ خۆد کە مەترح بوو، بوو بە باعیس ئەوە کە بازاری لە جەریانی چەپ دوور کەوی وحەمایەتی لی نەکات"داس و چەکۆش سەر نێزە مەحکۆم ئەکا ! "سەرمایەدار بۆ دەرو کارگەر بۆ بەرو!"بە بێ ئەوە زەرورەتی ئیجتماعی مەسەلەکە مەترح بێت و حەقێقەتی ئەوەسە لە واقیعدا عدە یەکی جەوان**

شیعارەکەیان پێ خوش بوو، بە زەمینە ئیجتماعیەکەی تەوجویان نەدەکرد. ئاخەر هەر تاجرێکی مەهابادی خۆ تۆ ناتوانی ناوی بەنی سەرمایەدار. وەلی لە بار تەبلێغاتەکەیدا ئەوە موستەقیم مسەلەن من بیستومە ئەم نینە لە جەریان گرتنی ئەو چوار نمایندە ی یەکیەتی جوتیاران شورای شار و حیزبی دیموکرات ئیعلامیان کردوە لە دێهاتی دێن دووکانەکانتان تاڵان ئەکەن ئەمانە کمونیستن تێ دەگەی. لە تەبلێغاتێکی عەکس ئەوە کە هەیە و شیعارێکی خراپی ئاوا کە ئەسڵەن موناسبەتی نیە ئەوەتری. بووەتە باعیس ئەوە هەر لە ئەوەڵەوە لە واقیع دا جەریانە چەپەکە لە بازاڕی جیا بوەوە. ئەوە خاس و تایبەتی مەهاباد نیە، لە تەواو شارەکانی کوردەواری وای پێ هات. ماوەیە ئەخاێەنێ کە قەرەبوو کریتەوە. ئەلعان لە مەریوان خەریکە نەختێک ئەو جەرەیانە فەرق ئەکا ئەویش نیە ئیرتجاع و دەرەبەگ لە شارەکەدا زۆر ئاژاوەیان ناوە، قیادە موقەت زۆر شەلوقێان کرد و بەینێ کە ئەم مەسەلەی یەکیەتی جووتیاران و ئەوانە بەو بارەکەدا ژیاوەتەوە. بۆ نموونە ئەلعان بازاڕی مەریوان میقدارێک لە ئێمە حەمایەت ئەکەن، حمایەتێکی حەتتا بە سورەت کومەک مادی دەرهاتوە. ئەمە چەند دفعەیە ئەروانین چەند نەفەر بازاڕی ئەکەونە یەک، ئێمە بە کەژەوە بووین هاتن بۆ لامان وەڵڵە هاتوین بۆ دیدنتان قەزاتان لە باوکەم فەڵان کەن بەهەمان کەن. بازاڕی کاری تەجەسوسیمان بۆ ئەکەن، کە ناو شارا وردە وردە ئەوەیە. پێ حاڵی بێت کە تۆ زدی ئەونیت. بە عەقیدەی من کومەک ئەکات و لانی کەم کومەکیش نەکات موخالفت نیە. دەبێ هەر لە ئەوەڵەوە بە بڕی ئەشتباهات کە بوو و چەپ بووە باعیس ئەوە. ئەوان لە جەماعەتی چەپ بە تارینیتەوە. ئەڵبەتە مەخسوسەن مەسەلەن ڕەهبەرێەکەیشی لە بانەوە شەرتە. ڕەهبەریش لە بانەوە ئەو زەمینەی فەراهەم کرد. وەلی من پێم وانیە ئەوە بەو مەعنا بێت ئیتر تەواو بووە. لە وەزعی تایبەت وخاسی مەهابادا بەنیادەم ئەشی بڕوا بزانی مەنافیع ئەوان چلۆنە لە جەهەت ئەو منافەعەدا کار بکات. من شتێکم بیستوە کومەڵە ی بوکان گوایە کردویەتی، بە عەقیدەی من ئیبتکارێکی زۆر جالەبە لە بازاڕی بۆکان تا ئێستا دوو دەفعە دەعوەتی کردوە و هاتون و قەسەیان بۆ کردوون. خۆێان

بە بازاڕی ناساندوە و تەئسیری بوە. ئەو شتە ئەلعان جەمعێەتێک لە مەریوان بوو ئەویش دوو سێ دەفعە لە بازاڕی دەعوتمان کرد کەرتی ئەوەڵ چەند نەفەرێک هاتبوون، کەرەتی دووهەم زیاتر هاتبوون. ئەڵبەتە جەمعیەتی ئەوێ عەمەلەن بە خاتر مەسەلەی یەکیەتی جوتیاران مونحەلەوە بوو. یانێ تەقریبەن تەواو جەمعیتەکەی دەربەس هالە خزمەت یەکیەتی جوتیاراندا. وەلێ ئەوەتە ئەشێ هەنگاو لەو جەهەتەوە هەڵ گری، تەبلێغاتێک هەیە ئەمانە خراپن مەخسوسەن هەندی لە برادەران واقعەن لە گەڵ خەڵکدا بەر خوردی خراپ ئەکەن. شتێک کە مەسەلەن ئێمڕۆ نیە ئەوان مەترحی ئەکەن.

پرسیار: یک..................؟

کاک فوئاد: دەلیلی تریشی بە عەقیدە من بووتە باعیس ئەوە حیزبی دیموکرات بە ئەسڵاح ئەو پایگا و نەفوزە پەیدا بکا بە ڕابردووی مەهابادەوە مەربوتە، ڕابردووی مەهاباد و ڕابردووی حیزبی دیموکرات لە لایکەوە ئەم کومەڵەیشە برا لە چ کاتێکەوە پێک هاتوە و زۆر دێر پێک هات. ئاخر یانێ تازە حیزب دیموکرات جوان لە بیرمە، وەلێ پێم وایە پێش ئەم کومەڵە دەستی بە فەعالیەتی تازە کرد وانیە؟ بە قەد ئیعتبارێک خەڵک نەیان ناسی بوو کەم خەتری ئەشی ئەوانیش بۆ بازاڕی و بۆ بازێک لە کارمەندەکان ئەوانە خۆێ مەجموعە عواملێک بوون کە ئەشێ ئێنتزاری بێت. بەنیادەم مەخسوسەن لە مەهابادا حیزب دیموکرات قودرتی بێ وەلێ لە سەقز وانیە لە مەریوان وانیە لە سنە وانیە لە زۆر جێگای تر وانیە. یانێ بە داخەوە میقدارێ ئەو مەسەلەیشە کە مەخسوسەن کومەڵەی مەهاباد لە بەرچاوی ناگرێت. نیە ئەبێنێ حیزبی دیموکرات لە مەهاباد بووە بە هیولای وائەزانێ لە تەواو کوردستان وایە، زۆر لی ئەترسێ بە عەقیدەێ من زۆر لەو ئەندازەیە کە هەیە لە بانیەوەە حیساب ئەکا. بەڵام وانیە._ئەلعان بۆ نموونە یەک تەجربە ئەوەی سابت کردوە مەسەلەێ گرتن ئەو چوار نەفەرە و بەربوونیان ئەو وەزعە کە خۆتان باشتری ئەیزانن شتێکی وانیە کە حیزبی دیموکرات بەتوانێ بێژی ئەم خەڵکە هەوسار ئەکەم ئەو پەرەکەی حەدئەکسەر نەسبەت بەم هێزەی کومەڵانە کە هەیە لە، لەحاز نیزامیەوە قویترە مسالی سادە

هه‌یه به‌نیاده‌م بێ ئه‌نسافی نه‌كات هه‌ر كامێك له براده‌رانی كومه‌ڵه بگره به‌ر چاو له‌گه‌ڵ قاسملو و هه‌ر كام له كادره‌كانی ره‌هبه‌ری ئه‌وان موقایسه‌ی كه‌ین كامیان واقعه‌ن دلسۆزترن كامیان زۆرتر وه‌خت سه‌رف ئه‌كه‌ن؟ پێم وایه ئه‌سڵه‌ن قابل موقایسه نین. دێ ئه‌وانه حه‌تمه‌ن نه‌تیجه ئه‌دا به شه‌رت ئه‌وه له ته‌ك سیاسه‌تێكی سه‌حێح دا بیوا به رێوه. ئه‌ڵبه‌ت ئێمه‌ش رێگه كه‌وتوین كه تازه ته‌جه‌ربه‌مان تێدا نیه ئه‌وان هیچ كارێكیان خۆ نه‌كردوه وه‌لێ چه‌ندین ساڵ له شوێن به‌ند و به‌ستی سیاسیدا بوون. له نه‌زه‌ر دیپلۆماسی وبه‌ند و به‌ستی سیاسیه‌وه ته‌جربه‌یان هه‌یه ته‌بێعییه له زۆر مه‌وردا فیعله‌ن كه‌ڵاو بنینه سه‌ر ئێمه وه‌لێ هه‌ر وا نامێنێ.

پرسیار: وه‌ختێك ئه‌و باسی ئه‌وه‌ت كرد كه مه‌لا مه‌حمه‌دی جوانرودی نامه‌یه‌كی ته‌هدیدی نوسیوه‌كه ئه‌گه‌ر ئێوه ده‌ژایه‌تی له گه‌ڵ ئاغا بكه‌ن له گه‌ڵ ئێمه روبه‌رو ده‌بن. ئه‌تۆ كوتت دێ جا بۆ ئه‌وه مونته‌شه‌ر ناكه‌ن بۆ ئه‌فشاگه‌ری ناكه‌ن جا به عه‌قیده‌ی من هه‌ر به‌و ده‌لیله نیشان ده‌دری ئیدی ئه‌وه نیشان ده‌دا سه‌ره‌ڕای كاری عه‌مه‌لی كه تۆ پێشنهادی ده‌كه‌ی ئه‌وه‌ێش ئه‌وه‌یه.

كاك فوئاد: وایه ئه‌گه‌ر نامه ی وا له ئێمه بنووسن ئێمه‌ێش ئه‌و كاره ده‌كه‌ین وه‌لێ خۆ ئێمه نازانین نامه‌مان بۆ ده‌نوسێ !

پرسیار: به غه‌یری نامه واقعیاتێكی زۆر هه‌ن كه له سه‌ر ئه‌و بناغه ده‌كری حیزبی دیموكرات ئه‌فشا كه‌ی.

كاك فوئاد: قه‌بولمه ئه‌وه

پرسیار: هه‌ر نامه نیه ئه‌وه و به عه‌قیده‌ی من. .... یا وه‌ختێ نه‌بووبێ یاچۆن بووبێ به‌ڵام له‌وه به‌و لاوه وه‌ختی ئه‌وه هه‌یه ئه‌و مه‌سایله ئه‌و ئه‌فشاگه‌ریانه بكری.

كاك فوئاد: وایه و من قه‌بۆڵمه مه‌خسوسان ئه‌فشاگریه‌كه له سه‌ر مه‌وردی موشه‌خه‌س بكرێت. ...... ئێمه ئه‌فشاگه‌ری بۆ كێ ئه‌كه‌ین یانێ هه‌ر ئه‌و ئه‌فشاگه‌ریه تا ئێستا له مه‌ورد حیزب دیموكراتدا كراوه ئه‌گه‌ر بۆ كه‌سانێكه كه حیزبی دیموكرات ئه‌ناسن زۆر فایده‌ی نیه بۆ كه‌سانێك كه نه‌سبه‌ت به حیزب دموكرات زۆر موئمنن ئه‌وانێش توڕه‌تر ده‌كا. ئه‌ساسه‌ن ئه‌فشاگه‌ری نه‌سبه‌ت به

مەسەلەن حیزب دیموکرات بۆ ئەو کەسانەن لە حالەتی بەینا بەینیان هەیە، بۆکەسانێک کە ئێمکان ئەوە هەیە ئەو ئەفشاگەریە تەئسیر بکا بۆ پەشیمان کردنەویان جا هەر بەو دەلیلە لە مەورد ئەواندا من پێم وایە مەخسوسەن لە ئەوەڵەوە حەتمەن نابێ لەحنەکەت توند و زەنەندە وهەرچێ بە ئەسڵاح پڕ تەمتراقتر بێت و زاهری ئێنقلابی بێت وانیە. بەر عەکس هەرچێ مەنتقیتر و ئەسولیتر بێت کە بە دڵ ئەو خەڵکەوە بەنوسێ بۆی روشن کەیتەوە کە لە فەڵانە مەوردا مەسەلەن ئالەم مەسەلەی چەک کردن ئەو نەقش ئەوان لە گرتن ئەو چوار نەفەرە ی یەکیەتی جوتیاران دا بە بێ ئەوەی جەملەی تند فەرسەت تەلەبان و خائێنین نام فەڵان و بە هەمان بە زوانێکی زۆر سادە وا کە ئیتر دوو دوو چوار ئەستەدلال بێت یەک سری ئیعلامیە ئاوا بڕوات هەر لە پەسا ژێر پای ئەوان شەل ئەکا. ئەوێش نە بە خاتر سازشکاری لە تەک خۆد رەهبەریدا کە با ئەوان تورە نەبن بەرعەکس بۆ کەسێ کە کەمی تەمایلاتی نەسبەت بە وان هەیە ئەگەر هەر لە ئەوەڵەوە تۆ شەلاخەت لێ کێشا میقداری مەسەلەکە حەساس ئەبێ بەڵام کە دی قەسەکەت مەنتقیە گوێ ئەداتێ.

پرسیار: باسی ئەوەت کرد بازاڕی بە عەقیدەی من زۆر زۆر ئەگرێت راستە تەبەقەیەکی کارگر موتشەکل نیە بەڵام زەحمتکێش و فەعلا بەنا و جوشکار و سەنعەت کار و تەنەکە ساز و ئاسنگەر و ئەنواع و ئەقسامی ئەوانە هەن کە بازێ لە وانە. ....خەترناکتر و ئەوی جێگای ئینتەقادێکی زۆرترە بە عەقیدە من کومەڵە لە نێو ئەوانەدا کاری نەکردوە سەرڕای ئەوە کە بە عەقیدەی من راستە لە ناو بازاڕی دا کاری نەکردوە.

کاک فوئاد: وەڵڵە من ئالەو مەوردا تەجرەبەیەکی بوچک مەریوان ئەگیڕمەوە وەزعی کریکاران لەوێش دیارە. لەکریکاری مەریواندا فەعلەن بە بێ کاریەوە رو بە رو بوون زۆر نارەحەت بوون. چەند دەفعە هاتن تەزاهوراتیان کرد تەزاهوراتەکە بە ئیبتکار خۆیشیان بوو. ئەساسەن کار نەبوو. ئیتر ئەوە بە ماویەک لەمەو پێش مەربوتە. هەر وا لە گەل عدەیکیاندا نزیک بووینەوە قسە کردن و ئەوەڵین موشکل ئەوە بوو هەر قسەیەکت دەکرد کابرا واقعیەتی ئەوە

بوو وه‌زعی ئاوا بوو ئه‌سڵه‌ن نانی نه‌بوو بیخوا من به چاو خۆم ئه‌وه‌مه دێوه ئه‌یوت به زات خوا به‌م چه‌قویه ئه‌چمه به‌ر نانواخانه هه‌ر كه‌سێك نان بسێنێ ئه‌یكه‌م به سه‌كیا. ئاخر برسیمه چون ئه‌و نان بسێنێ و من هیچم نه‌بێ, ئاوای پێ هاتوه زۆر ناره‌حه‌ت بوون, له‌ویا ده‌هه‌زار ته‌بلیغی سیاسی نازانم ئه‌مه ناشی له خومینیه و فه‌لان و به هه‌مان زۆر گوێ نه‌ئه‌دا. مه‌سه‌له‌ی ئه‌سڵی بۆ ئه‌و ئه‌وه بوو به‌له‌خه‌ره به نه‌وعێ نان شه‌وی ته‌هیه بكات ئه‌وه قه‌دم ئه‌وه‌ڵ بوو, كه‌وتینه فیكر ئه‌وه چی بكه‌ین چی نه‌كه‌ین له به‌را كه‌وتینه شوێن كار به‌زانین له كوێ ئه‌توانین كار په‌یدا كه‌ین, شهره‌داری و چه‌ند شركه‌ت ساختمانی و ئه‌مانه بوون به هه‌ر حاڵ توانیمان میقدارێ موخته‌سه‌ر كار له شهره‌داری بخه‌ینه ڕێگا. وه‌لێ ده‌ری نه‌ئه‌هاورد. ئاخری هاتینه سه‌ر ئه‌وه مه‌جبورین سه‌ندوقێك بۆ كرێكاران دانێن ئه‌ووه‌خته بوو ئه‌وه جه‌نبه‌ی سه‌ده‌قه و ئه‌وانه پیدا نه‌كات. سه‌ندوقێكمان دانا به‌و نه‌وعه كه قه‌رز به سه‌ندوقه‌كه بدرێت و ئه‌و سه‌ندوقه قه‌رز بدا به كارگه‌ره‌كان به‌ر له ئه‌وه ئه‌م قه‌رز ده‌وڵه‌تی و مه‌وڵه‌تی بێته به‌ره‌وه ئێمه تێكه‌وتین خریك ئه‌و كاره بووین. مه‌كته‌ب قورئان ئه‌وێ كه خه‌بری زانی خۆ دیاره پایگای ئه‌وانیش ده‌وڵه‌مه‌نده‌كانه و ده‌ره‌به‌گه، كاكه ئه‌وانیش تێكه‌وتن پۆڵێكی یه‌ك جار زۆرتر له ئێمه یان كۆ كرده‌وه و ده‌سه‌ی له ئه‌وان و ده‌سه‌ی له ئێمه له هه‌ر دوو لا له ناو كارگه‌ره‌كاندا خریك بووین پۆڵێ زۆریان كۆ كرده‌وه و نیه پۆڵه‌كه‌یشیان زۆر بوو و له سه‌ر یه‌كیش ئایه‌ت قورئانیان ئه‌خوێنده‌وه و له مانه ئه‌كسریه‌ت موتڵه‌ق كارگه‌ره‌كانیان به شوێن خویاندا كێشا. **بردنیان و له مه‌كته‌ب قورئان پۆڵیان پێیان داو جا ئێمه له په‌نای ئه‌و مه‌سه‌له‌یه پۆڵ و سه‌ندوق ئه‌مانه‌دا موره‌ته‌ب خریك ئه‌ومه‌سه‌له بووین كه ئه‌شێ یه‌كیه‌تی كریكاران دروس كه‌ین بوو چی و بوو چی بوو چی ئه‌وان ته‌واو سه‌عیان ئه‌وه بوو نه‌یه‌ڵه‌ن یه‌كیه‌تی كریكاران دروس كه‌ین.** هه‌ر قه‌رزه‌كه‌یان كه دابوو پێیان وتبوون به شه‌رت ئه‌وه یه‌كیه‌تی كریكارانیش دروس ئه‌بێ وابه‌سته به مه‌كته‌ب قورئان بێ به خوا چون پۆڵه‌كه‌یان دا پێیان و ئاخری بازێ له كوره‌كان له‌و مه‌سه‌له‌یه دڵ سارد بوونه‌وه، وتیان برا ئه‌وه روی و حه‌تتا بازێكیان به شوخیه‌وه ئه‌یانه‌وت بابه پۆڵت نه‌بێ كارت چون بۆ ده‌كرێ.

مونتەها چەند کەسێکیان بوو تێگەیشتوتر بوون ماهیەت مەکتەب قورئانیان دەناسی، لە واقیع دا مەکتەب بەگزادە بوو. ئێمە درێژەمان دا بە کارکەو پۆلەکەمان هاورد ئەوەڵەن پێشنهادمان ئەوە **بوو وتمان پۆل ئێمە نایدەین ئەخرێتە ئێختیار سەندوقێک کە هی خوتانە و چوار پێنج نەفەر نمایندە ی کارگر و** بِنا بوون بەیەکەوە هەڵبژێرین و ئەوان ئیدارەی کەن و ئەسڵەن ئەو سەندوقە درێژە دار بێت و مەوەقەت نەبێت، لەوەدوا لە مەسەلە ی کار چونکوو کار کەمەو و کارگر زۆرە ئەم یەکیەتی کریکارانە بە نوبە کریکارەکان بنێتە سەر کار زۆر بێنێت بۆ ئەو ئیدارانە کە کاریان هەس وەک ئیداری راە و شەهرەداری و ئیدارەی ئاو و حەتا بازی کەس بوون لە مەریواندا کە ماڵی نیوە کارەیان بوو یا گەرەکیان بۆ ماڵ کەنەوە بروین بە هەر نەوعێک بوو واداریان کەن ماڵ کەنەوە و دەس کەن بە ماڵ کردنەوە. جا باسم لەوەیە مەکتەب قورئان ئەو کاری کرد وەلێ زۆری نەخایاند وردە وردە ئێمە پیگیری کارەکەمان کرد. **عەلارغم هەر موخالەفەتێک کە بوو یەکیەتێ کریکارانمان دامەرزان، کارگر هاتن و دەستیان کردە ناو نووسی و کارتێان وەرگرت و بۆ کارتەکەێش کە ئەیان گرت دوو پەردە عەکسێان لێ ئەسەندن پەردەیەکی لای یەکیەتی کریکاراندا ئەماوە پەردیەکیشی ئەیان دا بە بان کارتەکەدا. چون تەبلێغیان کرابوو کە ئەم کارە ئەم عەکسە لێتانیان ئەسێنن پەردەیەکی ئەنێرن بۆ رووسیا، ئەمانە کمونیستن بۆ رووسیای ئەنێرن. کاکە لە یەکیەتی کریکاران دانیشتبووین روانیم بازێکیان هاتن ملێکیان کز ئەکرد و بە خوا قوربان ئەو عەکسمانە بدەنەوە خۆ زۆر ناکرێ، باوکەم ئەوە عەکسەکە، ئێمە فەوری هاوردمان چیمان کرد وتمان یەک قەتعە عەکسمان گەرکە دووانمان گەرەک نیە، بیتێرە لە بەر چاو خۆتەوە ئەیدەین بە سەرکارتەکەدا و بینە باخەڵت. مەجبور بووین فەوری ئەو تەغیرەی تیا بدەین.** وەلێ هیشتا عدەیەکی لی تەواسیاوە و عدەیەک هەر هاتن. مەسەلە هاتە بەرەوە وبوو بە باعیس ئەوە مەکتەب قورئان نەتوانێ شوین ئەو کارە کەوی. ئەوەڵەن نە ماهیەت تەبەقاتی ئەوان ئەوسە ناتوانن شەو و رۆژ بە شوین ئەو کارەوە بن. چوار پێنج رۆژێک هەر کامێکیان ئەگریتە نەزەر حرفەیی ناتوانێت کەوێتە شوین کارەکە،

ئه‌گه‌ر به‌م بارا تۆ پیگیر كه‌ویته شوینی قسه‌یه‌كی تیا نی یه، حه‌تمه‌ن ئه‌وان شكست تێنن. ئێمه كه‌وتینه شوینی مه‌وزوعێك هاته به‌ره‌وه ئیداری مالارِیا بۆ سه‌مپاشی عده‌یه‌كی ئه‌نارد بۆ ده‌ره‌وه. ئه‌تفاقه‌ن مه‌سوله‌كه‌ی هه‌ر چه‌ند كوره به‌گزاده و كوره ده‌ره‌به‌گ بوون ودیمان خۆیان له ژێره‌وه 140 نه‌فه‌ر كارگه‌ریان گه‌ره‌كه حه‌تتا كه‌وتونه‌ته پۆڵ سه‌ندن. به‌نێرن یه‌كیه‌تی كریكاران خه‌بری زانی چه‌ند نه‌فه‌ر له كریكاره باشانه و به‌ننا باشه‌كانیان كه‌وتنه به‌ر و عده‌یه‌كیان خسته ته‌ك خۆیان و چون یه‌خه‌یانیان گرت و خولاسه حه‌ساویانه، ئاژاوه‌یه‌كیان ساز كرد. ئه‌وانه كه ئه‌وان هه‌ڵیان بژاردبوون پیانیان هه‌ڵ وه‌شاندنه‌وه و مه‌جبوریان كردن، ئه‌وه‌ڵین كه‌رت بوو، **ئیداری مالاریا ره‌سمه‌ن نامه‌یه‌كی بۆ یه‌كیه‌تی كریكاران نووسی. ئه‌وه‌ڵین مه‌ورد بوو نامه ی ره‌سمی له ته‌رف ئیدارێكه‌وه بۆ یه‌كیه‌تی كرێكاران ده‌نووسرا. یانێ یه‌كیه‌تی كرێكارانی مه‌ریوان به‌ره‌سمیه‌ت ناسراوین. ئێمه 140 نه‌فه‌ر كارگه‌رمان بۆ دێهات گه‌ره‌كه‌به قه‌رار موزدی ئێنرین. ئێوه لوتفه‌ن ئه‌و 140 نه‌فه‌رمانه پێ موعه‌رفی كه‌ن. و هه‌ر وایشی پێ هات هه‌ر ئه‌و ئه‌وه‌ڵین ئیقدامه بووه باعیس ئه‌وه ئه‌و كارگرانیشه كه** ده‌رچوبوون به بونه‌ی عه‌كس و مه‌كسه‌وه هاتنه‌وه و دووباره ناو نوسیان كرد. و له یه‌كیه‌تی كریكاراندا ئه‌یزه‌ن له مه‌سه‌له ی شه‌هره‌داریدا مه‌سه‌له هاته به‌ره‌وه. كریكار زۆر بێكار بوو. حه‌دودن ئه‌وان به‌ر و دوا له واقیع دا به پارتی بازی ئابه‌و نه‌وعه كه كاره‌كه، كار سه‌د نه‌فه‌ر كارگر بوو، وه‌لێ چونكوو بێكار **بوون ئێمه زۆرمان بۆ شهرداری هاورد. له واقیع دا زۆر خۆد كارگه‌ركان كه 400 نه‌فه‌ر بنێته سه‌ر كاره‌كه، ئه‌وه‌بوو له له‌حاز ئه‌سڵ كاره‌وه واقعه‌ن راندمانێكی نه‌بوو. بازده‌یه‌كی نه‌بوو. وه‌لێ یارو بێكار بوو بودجه ده‌وله‌تیش بوو، و گه‌ره‌كێان بۆ بیگه‌رێنه‌وه بۆ ده‌وله‌ت. وه‌لێ سه‌ره‌رِای ئه‌وه ته‌عداده‌كه زۆرتر بێكار ئه‌بوو، ئه‌و یه‌كیه‌تی كریكارانه نه‌زمێكی پێ دا. سێ رۆژ 400 نه‌فه‌ر ئه‌نارد له روی ناو و كارت و ئه‌وانه‌وه سێ رۆژ دوایی ئه‌وانه‌ی بێكار ئه‌كرد. 400 نه‌فه‌ر تری ئه‌نارد.** به جێگه‌ی كاره‌كه مساوی ته‌قسیم ئه‌بوو. خۆد ئه‌وانه بوو به باعیس ئه‌وه تا ئیستا ئه‌وانه به ده‌ور یه‌كیه‌تی كریكارانی مه‌ریواندا كۆ بونه‌ته‌وه. ئه‌ڵبه‌ته له وانه

عدەیەک لە کورەکان بە سورەت کارگەری بوو تیا. مەسەلەن موحەسەڵ حەتتا موعەلیم بە سورەت کارگەری چوبوە ناویان. لە ناویاندا کاری ئەکرد. ئەڵبت مەسەلەێکیش نەبوو لەم وەزعەدا و بە کومەک ئەوانە کریا. ئەو جەماعەتە بە دەوریدا خڕ بنەوە. هەر بۆ ئەو مەسەلە کارە جا باس ئەو قەسەی کاک عوڵا ئەگەر تۆ بڕویتە ناویان واقیعەن ئەتوانی بیانکێشی چون تەحەسونێکیان لە فرمانداریدا کرد. **ئەتفاقەن جەلەسەیەک بۆ لە ئەوکاتدا هەر ئەو یەکیەتی و جەمعیەت و مەمعیەتە ئێمە لە جێگایەکەوە دانیشتبووین روانیمان چەند نەفەر لە کارگەرەکان هاتن و ئێژن، برا مەترسن لەمانە ئەمانە ئێژن کمونیست و مونیست بێن بۆ ناومان ئەوە ئێمە تەحەسون دانیشتوین**. ئەشێ حەتمەن بێن و دەعوتیان لە ئێمە ئەکرد. ئێمەش چوین لە ناویاندا بووین و ئێستا لە مەجموعەن وای پێ هاتوە هەرچێ ئەوان فتنەگەریان کرد، وەزعەکە وای پێ هاتوە کارگەرکان لە جەریان چەپ. پیشگامیش هەیە بۆ خۆی فەعالیەت ئەکا کانوون هەیە مەجموع ئەوانە کە فەعالیەتی تیا ئەکەن ئەسڵەن ئەو حاڵەتیانە لە دەس داوە وای پێ هاتوە کە واقیعەن لە ناو کریکار مەریواندا ئەسڵەن پایگایەکیان تەقریبەن نەماوە. باس ئەوە عینەن بەو کارانە کە ئەکریە زۆریشن کەم نین ئەوان.

پرسیار: کاک فوئاد ئەکرێ بەفرمووی بۆ چی کومەڵەی شورشگێر نهینی فەعالیەت دەکا ؟
قسە کانی کاک فوئاد لە مەهاباد

کاک فوئاد: پێدەکەنی و ئەڵێ نهینی خۆشە وەڵڵەکاکە مەسەلە ی نهێنی بوون لە واقیع دا هەڵ ئەگەرێتەوە بۆ سەر یەک مەسەلە. دید کومەڵە ئەسڵەن نەسبەت بە تەحەوڵات ئێمە پێمان وایە هەر وەزعی بێتە پێشەوە یانێ حەتتا ئەگەر دەوڵەتێکی زۆر لیبڕاڵتر لە مەێشە بەهاتایێتە سەر کار **بە عەقیدەی ئێمە سازمانێکی ئێنقلابی باز هەم ئەشێ ئەساسەن حالەت مەخفی خۆی حەفز کات، ئەویش چەند روداوی تاریخی ئەوەی نیشان داوە، عەلەنی کردنی گشت کارەکان چونکوو بەلەخەرە ئەو حالەتە ئارام و مەشروع و دیموکراتیکە ئەلعان لە کوردستاندا هەیە، تێک ئەچێ**. جا بوو ئەوەی ئێتر ئەشێ بەنیادەم بەچیتەوە بەنج و بەنەوانەکەی. ئێمە پێمان وایە تێک ئەچێ و هەروا نامێنێتەوە. نموونە ی سادە ێشی کاکە مەوردێکە

که مەسەلەن چریکهای فیدای هەندی لەو سازمانانە خارج لە کوردەواری و کردیان و ئەلعان سەخت...... **عەلەنی بوون بازی کادرەکان یانێ گشت کادرەکان حەتمەن ئەو زەربە ئەوشێنێ ئەڵبەتە عەلەنی نەبوونیش زەربە ئەدات، عەلەنی نەبوون ئەوێتە باعیس ئەوە بنیادەم بازی ئێمکانات عەلەنی لە دەست بدات**. بە هەر حاڵ هەر سازمانێ ئێحتیاجی بەوە هەس عەقیدە و بیر و ڕای خۆی تەبلیغ بکا و نیرو کۆ کاتەوە. کاتێک بە سورەت عەلەنی فەعالیەت نەکریا حەتمەن میقداری ئەوە لە دەس ئەدا وەلێ سورەت ئاشکرایش مەخسوسەن بۆ شەرایەت سەخت ئەو ئێمکانە ئەسێنێتەوە. **ئێمە راستی یەکێ لە مەورد ئەستفادە کردن لە شێوەی عەلەنیدا تووشی میقداری هەڵە بووین. یانێ لە فرە ئێمکاناتی عەلەنیتر ئەمان توانی ئەستفادەی زۆرتر بکەین. وەلێ حەقێقەتی میقداری توش دووگوم بوین. لەو مەسەلە ئەساسەن باز هەم مەخفی باز هەم مەخفی گەرکمانە تێایا تەجدید نەزر بکەین**. ئەوە لایەکی، لایەکی تریشی میقداری هەڵ ئەگریتەوە بۆ بیر و ڕاکەمان. مەسەلەن فەرز کە لە شەڕی سنە، لە شەڕی سنە دا ئێمەی کومەڵە بە خۆی و جەماعتەکەی بەهەر حاڵ دوست ئەمانیە تا ئەو جێگا توانی بەشداری کرد وەلێ بە ناوی خۆیەوە نەبوو. هەر لە گەڵ جەمعیەت دابوو و هیچ سەعیشی لە سەر ئەوە نەبوو. ئەو مەسەلە بە **ناو ئەوە بێت ئەڵبەتە ئەوە زەرەرێکی هەیە وەلێ یەک فایدەیشی هەیە کە حەرکەتە خەلکیەکە مەنزوریە**. و یا مەسەلەن یەکیەتی جوتیاران مەریوان ئێمە هیچ سەعیمان ئەوە نەبووە ئارمێکی پێا بدێن کە ئەمە مەخسوسی کومەڵەیە. **بە دەلیل ئەوە پێمان وایە حەرکەتە خەلکیەکە موهیمە. مادام ئەوە بەوجود هاتوە خەلک بۆ خۆی ئەزانێ کیێە بە کەلکی دێت. و حەتمەن ئەوە ئێنتخاب ئەکات. وەلێ ئەگەر ئەویشە زیادە لە حەد بێت زەرەر ئەدات. ئێژن ئەمە هەر دەنگی هەیە و ڕەنگی نیە. یانێ بە عەبارتێک ئەکا بەوە بەین بەین ئێعلامیەیەکی بێت کە ئەڵێن ئەوە دوو نەفەر سێ نەفەریش ئەتوانی ئەو کارە بکات. ئێعلامیە بدات و چوار کتێبی خوێندبێتەوە، ئەتوانێ ئێعلامیە بدا. جا بەو نەوعە بەهەر حاڵ بیر و ڕای ئێمە ئەوەیە وەزع ئابەم نەوعیشە بێت ئەساسەن فەقەت بەشێک لە هێزەکانە ئەتوانێ عەلەنی بێ. ئەو ی تری بازهەم**

ئەشێ مەخفی بێ. وەلێ تا ئیستا ئێمە پێم وایە لەوا کە دێرتر لە بازی ئێمکانات عەلەنی ئەستفادەمان کردوە زەرەرمان تیا کردوە.

پرسیار: کومەڵە بۆ سەبارت بە بازە شتێک هێشتاکانێ مەوزعی نەگرتوە. مەسەلەن یادنامەیەک کە سەبارت بە کاک خانێ و کاک حەمە حسێن بڵاوی کردەوە، بازە شتێکی تێدا بوو بچۆک بوون، بەلام زۆر مەسائِلی دیکە هەن مەسەلەن عەقیدە ی کومەڵە نەسبەت بە ئەحزاب و گروهها نەسبەت بە وڵاتانی دەرەوە نەسبەت بە تەحلیل لە ئەوزاعی ئێران تەحلیل لە ئەوزاعی کوردستان ئەو کەرتەی ڕێنمونی بۆ داهاتوی وڵاتی کوردەواری و ئەوانە، زۆر مەسایل هەن هیشتاکە کومەڵە لە کاتی خۆیدا ئێعلامی هەڵویست ومەوزعی نەکردوە ئەوانە دەڵێم

کاک فوئاد: **کاکە ئێمە ئیعلام مەوازعمان لە بەرا لە سالی 50 لە جزویەکدا بە ناوی "چرا پراکندە ایم ؟"ئەڵبەتە زۆر کەم بڵاوە بوەوە. ئەوکاتە، ئەوعانیشە بەو بیر و ڕاوە بە خاتر مەسایل ئەمنیەتی ئەسڵەن ناومان ئینتخاب نەکرد.** لە واقیع دا هەر بێ ناو "چرا پراکندەایم و چگونە متحد شویم؟ "مونتەشرمان کرد. تەقریبەن مەوازع ئێمە لەوێ روشن بووە. بە کورتی بێژمی یەکێک سەبارەت بە وەزع ئەقتەسادی- ئیجتماعی ئێران بووە، باس ئیسڵاحات ئەرزی، ئەوانە کە دەرەبەگایەتی ئەساسەن لە ناو نەچووە و فەقەت جامعە ی ئێران لە نەزەر ئێمەوە چیتێک کە لەوکاتەدا مەترح بوو نیمە مەستعمەرە نیمە فێئودالە. ئەڵبەتە لێرا ئەوە بێژم ئەو بەرخوردە لە گەڵ بەرخورد سازمان ئینقلابی تودە میقداری فەرقی هەیە. جا لەوەدوا لە سەر ئەو مەسەلە قسە ئەکەین. لە نەزر بەرخورد لە سەر ئەحزاب و گروههای سیاسیدا لە سەتح ئێراندا حیزب تودەمان بە حیزبی خائێن و فرسەت تەڵەب و لەوکاتەدا کە تەقریبەن کەم کەسیان ئەیزانی جەریان چریکمان قەبۆڵ نەبوو. ئەمانەوەت جەریانێ ماجەراجۆی یە. شورەویمان لە سەتح دونیادا بە سوسیال ئەمپڕیالیسم ئەزانی. ئەو عانە تیزی سێ جەهان نەبوو. من ئەو عانە ئێژم ئەو وەختە لە نەزر رەهنمود بۆ هەر ئەوکاتە ئێمە ئەوەمان مەترح کردبوو. **کە بۆ کار لە ناو خەلکدا باش ترین ڕێگا شرکەت و بەشداری کردن لە کاری**

تولیدی دایه. خولاسه ئەشیَ بەرەو زەحمەتکێشان ئەوە بوو و له دوایدا ماوەیەک ئەومان بۆ مەترح بوو که عەین ئەوە دوو بارە و دیسانەوە مونتەشر کەینەوە. **وەلیَ حەقیقەتی ئەوەیە ئێمە برِیَ ئینتقادمان لیَ هەیە ئەڵبەته برِی تەزادگەل دەرونی خۆد کومەڵەیشە. مەخسوسەن لەمەو پێش ئەوانیشەبوون بە باعیس ئەوە ئەو کارە کەوێته دواوەۆ غەیرەز ئەوە یانیَ غەیرەز ئەو نەقایس دەرونیە** مەسەلەیەکی تر که بوو کولەن ئاوا ئەهمیەت دان بەو مەسەله که لەبەرا بەهەر حاڵ تۆ پایگا خەڵکی پەیدا کەیت بە دەلیل ئەوە مەسەلەن حەقیقەتی ئەوەسە تا ئیستا چەند دەفعە ئێمە بۆ خومان له زووەوە مونزورم لەوکاتەوە که ئیعلام مەوجودیەت کرا کەوتینە فیکر ئەوە که ئەو مەوازعە ئیعلام کەین. **چەند ئەشکالی بوو یەکێک ئەوە گەرکمان بوو زۆر موفەسەڵ ئەو کارە کەین بە سورەت شتێکی زۆر موفەسەڵ مەسەلەن حەتتا لەسەدە و قەرِنی نۆزدەوە بین بەررەسی کەین. ئەوێشە ئیحتیاج بە تەحقیقی زۆرتر ئەوی. و مەخسوسەن تەجدید نەزر و ئینتقاد لەو مەوازعە که لەرِابردووا بووە میقدارێکی تەهیە بووە. وەلیَ ئەوانە که خۆیان مەسئول بوون، تا ئەو کارە کەن بازهەم بەنەوعێک له ژێر ئەو کارە دەرچۆن.** مەسەلەن چلۆن نەک ئەوە بێژی نەیانەوی ئەو کارە بکەن. وەلیَ فرەتر مەسەلەن **بە کارێکی عەمەلیەوە خریک بوون** و و ئەچون بەشوێن کارێکی عەمەلیدا. **که ئیتر واقعەن نەیانە پەرژا بەو کاری ترەوە. ئەوە لەو نەزەرەوە که کولەن له ئێمە میقداری زەرەری داوە. ئەو کاریشە مونتەها تا ئەو جێگە من پێم وایە رەفێق گەلیَ بە کار له ناو خەلک دا بووە_واقعەن زەرەریان نەکردوە. بە عەقیدەی من له مەجموع دا نەفعیان کردوە. راستە ئەوانە نەکراوە و مەخسوسەن ئەوە هەڵ ئەگەرێتەوە بۆ ئیعلام مەوازع، که ئێستا فرەتر بۆ جەریانە روشەن فیکری یەکە مەترحە. وەێلا بوو ناو خەڵک واقعەن ئەوندە مەترح نیە. ئەسڵەن جزوەی لە تۆ ناوی. ئیعلامێشیَ کە و بێەوی کەمتر تەحلیل وەزع تەبەقاتی ئێرانی گەرەکە. ئیعلامیە بۆ مەوارد موشەخەس و مەسائێل موشەخەسە.** ئەو خەڵکە بیّانەوی ئالەو زەمینە دا کەم و کۆرتێمان هەیە و کردومانە.

پرسیار: کاک فوئاد مەگەر ئەوە نیە ئێوە مەسەلەن سەبارت بە وەزعی کوردستان.

کاک فوئاد: شتێکم لە بیر چوو بێژم ئەوە بێژم مونتەها ئەو مەسەلە نیە ئێمە مەسەلەی مەوازع و دید و ڕەهنمود وئەوانە لە هەر کوێ دا، کە کارمان کردوە ئەعزا بە جێگەی خۆێ ئەڵبەتە بازهەم بە تەفاوت هایکەوە ودوستانێک کە لە نزیکەوە کارمان کردوە ئەو بیر و ڕا مەترح بووە لە سەر هەر مەسەلەێکی موفەسەڵ مەترح بووە و ڕەهنمودەکێشی کە ئەشێ ئاوا کەین. **بەیەکەوە هەم بیر و ڕاکەی مەترح بووە ویانێ تئوری یەکەی و هەم عەمەلێەکەی بەیەکەوە موشتەرک هەم موستەقیم کارەکە کراوە شێوەی غێرە موستەقیمیش کە بە سورەت ئینتشارات نەکراوە و هابە دەستەوە و گەرکمانە بە زوویی ئەو کارە بکەێن.**

پرسیار: ئەوی کە ئێوە ئەندامەکانی کومەڵەی شورشگێر خۆ فەعالیەت لە نێو خەڵک دا دەکەن، فەعالیەتی ئەوانە فەقەت موختەس بەوەیە لە نێو خەڵک دا پایگا وەدەس بێنن و یابە هەر سورەت قانونی یەکەی ؟ بەڵام موبارزە مەسەلەن لە گەڵ حیزبی تودە موبارزە لە گەڵ حیزبی دیموکرات و ئاوانە ئەندامەکانی کومەڵە ئەو کارانە دەکەن. یانێ لە جەرەیانی کاری خۆیان لە گەڵ خەڵک دا ،ئەوانە بە خەڵک بناسێنن. یا بە هەر نێوێکی دیکە شاید بێ نێو یا بە نێوی خوێان؟

کاک فوئاد: بەڵێ وادەکەین.

پرسیار: جا وەختێ ئەو کارە دەکەن بۆ لە سەر کاغەز وەدەری ناخەن؟

کاک فوئاد: وەڵڵە وتم ئەشکاڵات ئەوە بوو کە هابەدەستەوە ئەێکەێن. یانێ لەوێشا بازهەم کوتایێمان کردوە.

پرسیار:. ....؟

کاک فوئاد: کاکە ئەساسنامەی هەر حیزب و تاقمێک چیە؟ یانێ لە واقیع دا ئەکا بەو خەتە فیکری و عەقیدە ی یە کە ئەو شوێنێ ئەگری. جا ئیتر ئەوە مومکینە میقداری ورد بکرێتەوە. **یانێ لە واقیع دا ئەساس نامە و مەرام نامە ئەکا بە ئیستڕاتیژی و تاکتیکێ کە ئەو ڕێکخراوە ئەێگرێتە پێش. جا لە جەزیاتیا کە چ**

ئەکات بە سورەت بەرنامە دەرتێت. مەسەلەن بۆ مەرحەلەی فیعلی کوردەواری ئێمە وەزع عەمومی ئاوا ئەبینین، بەو دەلیلە ئەشێ ئام کارانە بکەێن. غیری ئەوە چ ئەبێ ؟ من دیومە مەسەلەن فەرز کە حیزب دیموکرات ئەساس نامەیەکی مەسائێل ئەنزباتی جێایە. بەشێکی هەڵ ئەگەرێتەوە بۆ مەسائێل تەشکیلاتی. ئەوە بە جێگای خۆی ئەوە بە سورەت مەعێارهایەک خاسە، مەسەلەن فەرز کە شەرت ئەندامەتی مەنزورتان ئەوەیە ئیتر وانیە.

پرسیار:. ....؟

کاک فوئاد: لە هیی ئەساس نامە؟ باشە مەسەلەن بۆ نموونە لە مەسەلە ی ئەساس نامە دا یەک یەکی ئەوەیە شەرت ئەندامەتی چیە؟ وانیە؟ ئێمە ئەوەمان هەیە بە سورەت بازی مەعیار مەسەلەن فەرز کە بۆ نموونە هەر لە مەورد ئەندامەتی **دا غەیرئەز ئەوە لە لەحاز عەقیدەتیەوە یانێ لە لەحاز ئیدئولۆژیەوە ئەشێ ئێمە یەک کەوین بیر و ڕا و لە لەحاز سیاسیشەوە سەبک کارو وەکو یەک کار کەێن، مەعێارە کان مەسڵەن لە لەحاز تەبەقاتیشەوە ئیتربوومان فەرق ئەکا بەستەگی بەو برادەرە کە لە گەڵیا کار دەکەی کرێکارە، جووتیارە یان خوێندەوارە فەرق ئەکا. مەعیارەکە لە مەورد خوێندەواردا مەعێارەکە میقداری قورس و قایمترە.** لە مەورد ئەوانترەوە سووکترە. و یەکی تری ئەوەیە کە حەرفەیی لە خزمەت سازماندا بێت. یانێ لە نەزر عەقیدەتیەوە سیاسیەوە ئەوانە یەک کەون. **بیر و ڕای سازمان قەبوڵ کا و لە یەکێک لە ڕێکخراوەکان تەشکیلات دا مسئولیەت بگریتە عوهدە.** دە بێ یارمەتی مادی و مەعنەوی بدا و مەخسوسەن حەرفەیی لە خزمەت تەشکیلات دا بێت ئەو حەرفەیشە ئەشکاڵ موختەلەفی هەیە. مومکینە بە سورەت کرێکارێک لە کارخانەیەک دا لازم بێت کار کەی. و یا وەک فەلایەک لە دێهاتێکدا یا بە سورت پێشمرگەیەک بێ، یا بە سورەت حرفەیەکی سیاسی یانێ کار و بارت فەقەت حرفەیی خەریک موبارزە بێ ولە وا ئیتر هیچ قید و بەندی زندگی خوسوسیت بۆ مەترح نابێت.

پرسیار: باشە ئەوانە قبوڵ وەلێ. .... بە فەرز مەسئولیەنی سازمانی. ....؟

کاک فوئاد: کاکە لەوا حەقت هەیە راست ئەکەی. مەخسوسەن بۆ تەواوی رەوشەن فیکران ئێمە ئەزانین ئەو مەسەلە مەترحە و کولەن لەو مەوردا کوتایی لە لایەن ئێمەوە بووە. جا من لێرا نمونەیەک ئە گەرێنمەوە، کە بۆ برِی ئینحرافات دووگم کە واقعەن ئێمە لەوە بەو لاوە بۆمانە.

هیشتا. .....نەبوە کە ئەوەی پێ ڕاگەێنم بەڵکوو فرەتر ئەوم بۆ مەترح بوە کە لە جەرەیان کاری موشتەرکدا و موبارزە موشتەرکدا وا یەک بگرین کە لەودوا ئەونە بە یەک نزیک بین کە. .... تێدا دیار نەبوو. بە عەقیدەی من ئەوە ئەساسەن سەحێحە. وەلێ لە نزێکەوە کامەڵەن سەحێحە چونکوو مەسەلەن لیاقەت و مەشی و فەڵان و بەهەمان ئەوانە لە نزیکەوە ئەت بینێ، و ئەزانی حاڵی چی یە. هەی تەبلێغ موستەقیمە وەلێ بۆ تەبلێغ غەێرە موستەقیمکە لە لایەکەوە کە ئایا ئەوە بەیان کردنی مەوازع بزانی چیە و چی نیە. لە لایە کی ترەوە ئالەم وەزعەدا ئیمکانی برِی جێگەگەل عەلەنی ئیمکانات عەلەنی کە ئەفراد لە گەڵیا تەماس بگرن ئەو دووانە هەر دووکی لازمەن. ئێمە میقداری دەستمان پێ کردوە ئەوتە مەسەلەن بازی لە برادەران بنکەیان داناوە. لەم جەرەیانەدا لەوەدوا لە مەریوانیش هەر بەو نەوعە لە سنەێش ئەڵبەتە بازهەم رەفێقێ عەلەنیمان هەیە.

پرسیار: لە مەورد تیزی سێ جەهان!

کاک فوئاد: **کاکە تیزی سێ جەهانمان قەبۆڵ نیە. بە تیزێکی ئیرتەجاعی ئەزانین.**

پرسیار: کاک فوئاد سەرەڕای ئەوشتانەی کە بۆ خۆت کوتت ئەویش. ....حەتمەن لەوێشەوە سەر چاوە دەگرێ. تا وەختێک تۆ بە کاری موستەقیم ئەهمێت دەدی فەرزەن لە گەڵ دوو سێ یا دە برادەر موستقیمەن خەریکێ و مورەتەب پێکەوە لە شاخ و کێو و دەچنە دێهات پێکەوە کاری موستقیم و بۆ ئەوەی کە ئەخلاقتان چونە و رەفتارتان چونەلەگەڵ خەڵکی. ......وانیە ! بەڵام ئێمە ئەزانین زەرفیەتی بەشەر مەحدودە، ئیدی ناتوانین موستەقیم لە گەڵ دە هەزار نەفەر مەربوت بیت و ئەخلاقی هەرهەموویشیان بناسێ. دەی جا وەختێک

تۆ به کاری غێره موسته‌قیم ئه‌همیه‌تت نه‌دا ئه‌منێک تێ ده‌فیکرم به عه‌قیده ی من ئه‌و نه‌تیجه ده‌گرم که لێره ئه‌و سازمانه هێشتا ئاماده‌گی ئه‌وه‌ی نیه لائه‌قل له عه‌مه‌ل دا ئاماده‌گی ئه‌وه‌ی نیه که بیه‌وێت توده‌ی خه‌ڵک جه‌لب کا. یانێ خۆی به سازمانێکی توده‌ی ته‌بدیل بکات چونکه ئه‌گه‌ر هه‌ر له‌و مه‌ورده‌وه که تۆ بته‌وی توده‌ی خه‌ڵک یانێ پێنج نه‌فه‌ر و ده نه‌فه‌ر نه ئه‌گه‌ر بته‌وێت هه‌زار نه‌فه‌ر جه‌لب که‌ی مه‌لزومی کاری غێره موسته‌قیمه چون هه‌زار نه‌فه‌ر به کاری موسته‌قیم جه‌لب نابێ هه‌ر پێنج نه‌فه‌ر جه‌لب ئه‌بێ.

کاک فوئاد: میقدارێکی وایه میقدارێکێشی وانیه. ئه‌وێش له به‌ر ئه‌و مه‌سه‌له ئه‌ڵبه‌ت ته‌وزێحێ بده‌م له مه‌سه‌له‌ی ئه‌ندام گیری ئێمه‌دا، له‌وه‌و به‌ر یه‌کجار دووگم و سه‌ختگیر بوین. مه‌سه‌له‌ن بۆ نموونه من ئه‌توانم مه‌سال ئه‌وه بێرمه‌وه براده‌رمان بوه و هه‌یشه که شه‌ش ساڵ حه‌فت ساڵه له گه‌ڵ ئێمه کار ئه‌کا دوو سێ ساڵی ئه‌سڵه‌ن کاری تولیدی کردوه وه‌لێ دووگمێکی عه‌جیب بووه که ئه‌و هێشتا به ئه‌ندام نه‌کراوه. و به عه‌قیده‌ی من ئه‌وه کامه‌ڵه‌ن له مه‌ورد ئه‌وانه‌وه بێ ئینسافێ کراوه، زۆر سه‌ختگیری له‌و مه‌سه‌لا کراوه و حه‌تمه‌ن ئه‌شێ ته‌ره‌ف زۆر تاقێ کرێته‌وه تا بکرێت به ئه‌ندام. **له حالێکدا به کرده‌وه به جورئه‌ت ئه‌توانم بێژم بووه له‌و نه‌وعه که‌سانه، که له ئه‌ندامه‌کان باشتر بوون.** و عه‌ین ئه‌و مه‌سه‌له له‌و مه‌سه‌له کار غێره موسته‌قیمه‌دا که کاک عه‌بدوڵا وتێ ئینعکاسێ پێدا کردوه. یانێ ناشی فره‌تر له‌و سه‌ختگیر بی و به‌سه‌و نه‌وعێک حاڵه‌ت دووگم که هاتوه‌ته به‌ره‌وه که ئه‌شێ ته‌ره‌ف زۆر قورس و قایم و مه‌حکه‌م و پاڵێنراو بێ تا به‌بێ به ئه‌ندام و ئینعکاسێ له‌وا که ئه‌ڵێێ ئه‌ستعدادی وه‌ها مه‌جموعه که کاری وه‌سیع و توده‌گیر بکا.

پرسیار: به عه‌قیده‌ی من نه‌تیجه‌کێ هه‌ر ئه‌وه‌یه هه‌تا وابێ ناتوانێ کاری توده‌ی بکا.

کاک فوئاد: مادام دووگم بێ به‌ڵێ، میقدارێکی هه‌ڵ ئه‌گه‌رێته‌وه بۆ ئه‌و جه‌نبه دووگمه تیایا که حه‌تمه‌ن له گه‌ڵ شتێکدا روه به روو بێ که ئه‌تمینانێ پێ بێ. **به ئه‌سڵاح فره‌تر زیاده له حه‌د به کێفیه‌ت ئه‌همیه‌ت دان.**

پرسیار: کاک فوئاد ئەو سوئالەم ئەوەیە ئەوە راجع بە ئەندامان بوو بەڵام کاری غێرە موستەقیم لە نیو خەڵک دا بە وەسیلەی ئەو ئەندامانە کە هەتانە دەکردرێت بە بڵاوکردنەوە بە هەزار و یەک شتی دیکە مەسەلەن ئەوەیە بیر و ڕای سازمان دەربڕین. سەبارەت بە هەر شتێکی بچۆک و گەورە و شاێد سازمان زۆر پێش کەوتوو بێت شاێد زۆر دواکەوتوو بێت. ئەڵبەتە بۆ مەسال ئەڵێم نەک سازمان ئینقلابی زەحمەتکێشان هەر کومەڵە کە هەر سازمانێ کە هەر تاقمێکی سیاسی بە بیا و بەروێکی سیاسی بتوانن لە عەمەل دا وەها لە نێو خەڵک دا نەفووز بکا خەڵک بوو لای بچن بەڵام. ..... مەعلووم نەبێ تئوریەکەی یانێ باری عەقیدەیەکەی. .... دەروات یا نا ؟ ئەوە زۆر موهیمە یانێ. ....و تازە کاری عەمەلی کوتت تەکێە لە سەر ئەکەی بۆ نێو خەڵکی زەحمەتکێش وڵاتی کوردەواری. ....کەم نیە و لە گەڵ ئەوانێش تەنها کاری عەمەلی پێویست نیە کاری غیرە موستەقیم ئەتوانێ موەسر بێ کاری تەبلێغی ئاوانە زۆر موهیمەن ئەمن نازانم کومەڵەی شورشگێر تەکێە ی لە سەر نەکردوە و ئەسڵەن وەبەرچاوی نەخستوە و تازە. ....؟

کاک فوئاد: کاکە گیان لە ئەوەڵەوە و تم ئەو تەبلێغات غێرە موستەقیمە چی ئەدات. مەسەلەن فەرز کە من.....

کاک فوئاد: ئەوە وایە و لە ناو ئێمە دا مەترح بوە. و کامەڵەن ئەوە لازمەیانێ حەقیقەتی لە بێن ئێمە مەترح بوە. مەسەلەن هەر ئەو ئورگانە بەڵام هێشتا نەکراوە. **موهیمترین زەعفی ئێمە هەر لەو مەوردا بووە. و بۆ ئێمە تەقرینەن ئەلعان ئەتوانم بێژم بە سورەت مەسەلەیەکی مەرکەزی دەرهاتوە**. کە ئەشێ ئەو مەسەلە حەل کەین. هیوادارم بەزوویی بتوانین حەلی کەین. بەڵێ یانێ مەوازعێک ئیعلام ئەکا ئەووەختە مورەتەبیش نەسبەت بە هەر مەسەلەیەک تێتە بەرەوە مەوزع ئەگری.

پرسیار: . ...؟

کاک فوئاد: قەبوڵم کرد عەین قسەی ئەو برادرە بوو. ئیتر کەم و کوری کاری ئێمە بووە. لەو مەسەلەی تەبلێغ غەێرە موستەقیم دا موهیمترینی هەر ئەم ئیعلام

نه‌کردن مه‌وازعه‌، نه‌بوونی ئه‌و ئورگانه‌یه که کاری غه‌یره موستقیم کوله‌ن تا لیَ تیگه‌یشتوم دوو نه‌وعه. یه‌کیک ئه‌وه مه‌سه‌له‌ن ئه‌ومه هاوردو فه‌رز که له مه‌ریوان ماویه‌ک کارم کردوه ئه‌و سه‌بک کار و به‌رنامه و ئه‌وانمه پیش بردوه به بیَ ئه‌وه ی ئه‌سلّه‌ن بیژم من کومه‌لّه‌م، که‌بوَ ماوه‌یه‌ک ته‌بعه‌ن لازم بووه‌، مادام عه‌قیده‌م به کاری مه‌خفی هه‌یه ئه‌وه شیویه‌که‌، یه‌ک یه‌کی شیوه‌یه‌کی هه‌ر ئه‌وه نه‌شریه ،که خوَی سازمان دهنده ئیمه‌ش قه‌سمت ئه‌وه‌لّیمان کردوه وه‌لیَ کاری نه‌شریه یه‌کی غه‌یر ئیعلامیه نه‌بووه و ئه‌وه نه‌قس کاری ئیمه بووه و واقعه‌ن له‌تمه‌یشی لیَ داوین.

پرسیار: ئه‌وه‌تان له میژه قه‌بولّ کردوه که ئه‌وه له‌تمه‌ی لیَ داون یانیَ کومه‌لّه ی شورشگیر له نیو خوَی دا ئه‌وه‌ی قه‌بولّ کردوه که‌ئه‌و کاره له‌تمه‌ی لیَ داون !

کاک فوئاد: ئه‌ره وه‌للّه

پرسیار: ئه‌ی بوَ هیچ هه‌نگاویکی بوَ هه‌لّ نه‌هیناوه‌ته‌وه یانیَ ئینتقاد له خوَی بکا و هه‌نگاوی بوَ هه‌لّنه‌هینی!

کاک فوئاد: له میژه مه‌سه‌له‌ن ئاخر چلوَنه.

پرسیار: تازه‌گی مه‌سه‌له‌ن ئه‌وه‌تان زانیوه یا مه‌سه‌له‌ن ماوه‌یه‌کی زوَره که به‌وه‌گه‌یشتون که مه‌سه‌له‌ن سه‌بارت به‌وی ئیشتباه بووه.

کاک فوئاد: وه‌للّه یه‌که یه‌که‌ی هه‌لّ ئه‌گه‌ریته‌وه بوَ ئه‌وه‌ی که ئیمه ئه‌سلّه‌ن ئیعلام مه‌وجودیتمان نه‌کردبوو. ئه‌وکاته ئه‌سلّه‌ن مه‌سه‌له‌مان بوَ مه‌ترح نه‌بوو. **مه‌سه‌له‌ن ده‌وره‌ی شا و ئه‌وانه ئه‌و مه‌سه‌له‌یشه هه‌لّ ئه‌گه‌ریته‌وه مه‌خسوسه‌ن با لیَرا میقداری ته‌وزیح بده‌م. نسبه‌ت به‌و مه‌سه‌له ئه‌وه‌لّه‌ن هه‌ر سازمان و حیزب و ده‌سته مه‌حسول ئه‌و جامیعه ناتوانیَ شتیکی مافه‌وق ئه‌و جامیعه بیَ. خاس بیَ و خراپ بیَ هه‌ر له حه‌دود ئه‌و جامیعه په‌روه‌رده ئه‌بیَ. ریکخراو ی ئیمه‌ش هه‌ر به‌و نه‌وعه شتیکی عه‌جیب و غه‌ریب نیه. حه‌قیقه‌تی ئه‌ویه مه‌خسوسه‌ن به ڕابردوی دوو سیَ سالّ له‌مه‌وبه‌ر، یانی سازمانی ئیمه تووشی ناکوَکیهای ده‌رونی بوو. یانیَ ئه‌سلّ کاره‌کان به‌وه هه‌لّ ئه‌گه‌ریته‌وه.** له واقیع دا له تول

موبارزات دەرونی خۆیدا دەورەی **رکود و ئینحەلال** هاتەبەرەوە بوی. ئەوەیش عیبارتە لە زەربەگەلێ کە خواردی. **هەم لە تەرەف دوژمنەوە و هەم لە ناو خۆیدا**. وبوو بە باعیس ئەوە ئینحەتاتێک لە کاریدا هاتە پێشەوە. ئابەو سورەتە یەکێ کار لە ناو رەوشەن فیکردا گەیاندبوە بە حەدەئەقل شیعاری ئەو مەسەلە کە ئەشێ بروین حەرفەیی لە ناو خەڵک دا بین مەترح بوو. **وەلێ مودتها ئەو کارە نەدەکرا رۆژ بە رۆژ دواخرا بەڵام نەدەکرا. و لە واقیع دا عەمەڵەن مەخسوسەن ئەوە لە سەتح بە ئەسڵاح رەهبەریدا ئەو جەریانە سادقە یانێ ئینحراف رەهبەری شیعارەکەێ ئەدا ئەفرادی سادە ئەیان کرد. خۆیان نەیاندەکرد و ئەوە بوە باعیس ئەوە ئینحەتاتێک لە دەرون سازماندا هاتبوە بەرەوە.** حەتتا لە لەحاز فەعالێەت تەبلێغاتیش و، سیاسی و موبارزە ی دەرونیش تووشی ئینحەتات بووبوو، ئینحەتات ئابەو **نەوعە بازی لە ئەفراد رەهبەری ئەسڵەن بۆ ماوەی لە واقیع دا ئەسڵەن لە لەحاز عەمەلیەوە ئەسڵەن کاری سیاسی نابووە کەنارەوە. ئەو پەڕەکەی قسەی ئەکرد.** ئەو ئینحەتاتە لە دوای ماوەیەک بەلەخەرە مونجەر بوو بە موبارزە دەرونی و ئەشێ ئەو مەشی یە، بەگوریایە. ئەگەرچی پێش ئەوە مەترح بووبوو. کە مەخسوسەن لە دەوری شا دا مەسلەی زەحمەتکێش ئەشێ بروینە ناوی و لێ برێن. **ئەسڵەن تەغیر مەوقعێەت تەبەقاتی بدەێن لە لەحاز عەمەلێەوە بەلەخەرە کاک حمەحسین لێ بریا و ئەو کارەی کرد.** و عدەیەکی تریش هەر بەو نوعە. ئێمە هاتبوینە سەر ئەوە ئەڵبەتە لەو کاتەدا من لە زینداندا بووم و بەو نەتیجە ئەگەن برادەران کە بەر لەوی مەسەلەی مەسەلەن نەشریە و نازانم فەڵانە شت موهیم بێت ئەوەیە کە ئەساسەن ئەفراد تەربێەت بن بە کومەک کار لە ناو زەحمەتکێشاندا ومن لەوە دوایش کە لە زیندان هاتمە **دەرەوە عەینەن ئێمە بەو نەتیجە گەێشتین با تەوەجوە بەو ئینحرافاتە کە بوە ئەگەر ئێمە لە پێشدا لە ناو خەڵکدا خۆمان ئەسڵاح نەکەێن بە موبارزە لە ناو خەڵکدا هیچ کارێکیتر فایدەی نیە.** و خۆد ئەو مەسەلە بوو بە بەرنامەی بۆ ئێمە کە ئەساسەن دوایەکمان لە سەتوح موختەلفدا ئەهمیەت فرە بەو کارە عەمەڵیە ئەدرا و عەلەت ئەسڵی ئەوە کە هەر کامێک لەو کارانە کەوتە دواوە مەسەلەی ئۆرگان مەسەلەی

ئیعلام مەوازع ئەساسەن بەو مەسەلە هەڵ ئەگەڕێتەوە. کە ئێمە خەیاڵمان هەیە خۆد ئاوانە موفەسەڵ مەترح بێت. **یانێ ئینحرافەکان چین لە چیدا بوون. ئەڵبەتە موختەسەرەن لە یادنامەی ئەو رەفێقانەدا مەترح بووبوو.** ئەو مەسەلە ئینحراف راست نسبەت بە زیندگی خسووسی و نازانم ئەگەر خۆێندبێتانەوە کە موفەسەڵتری ئەوانە مەترح ئەبێ. و جەوهەر ئەسڵی مەسەلەکە بۆ ئەو مەسەلە هەڵئەگەرێتەوە مونتەها تەنها ئەوە نەبوو روداوەی ئێران و کوردواری بە تەور کولی ئەوندە وەسێع و گەورە بوو ئەونە کار و ئیمکانات فرە بوو. حەدەئەقل بە نسبەت رێکخراوەی ئێمەوە یەکێک لە نەقس گەل عومدە و کەم بودمان کەم بودی کادیر بوو. مەخسوسەن کادرێک کە تەجربەی بێ. ئەلعان من مەسالێ تێرمەوە هەر لە وەزع مەریوان عدەیەکین هالینە ناو ئەو جەماعتدا بە شەوا ئەروینە دێ لە مزگەوتدا قسە ئەکەێن. هەمانە لێبوردووە حرفەی کەوتوەتە شوێن کارەکە، **وەلێ ئەونە لە ناو خەڵکدا نەبووە کە بتوانێ بە زبان ئەوان سوخەنڕانێ سادە بکا. یا بتوانێ سازماندهی لە ناو خەڵکدا بکا.** ئێمە بە موشکڵێکی گەورەی ئابەو نەوعە رووبەروو بووین. ئەفرادی کە بتوانن، ئیمکاناتی کار یەکجار وەسێعە و بەو سەبک کارەوە کە ئێمە هەمانە بەو دووگمێشەوە ئەشارەم پێ کرد سەختگێری لە سەر ئەفراد، بووە بە باعیس ئەوە مەجموعەن ئەوانە ئەو کارانە مەخسوسەن ئیعلام مەوازع و نەشریە و ئەوانە کەوتە دواوە. **یانێ ریشە ی ئەسڵی مەسەلەکە لە واقیع دا لە ئینحرافێ دەرونی سەرچاوە ئەگرێ. کە من پێم وایە روهەم رەفتە تا ئیستا بە بار باشیدا چوتە پێشەوە.** مەسەلەن فەرز کە نموونەی موشەخەسی رەفێق گەلێ کە توش ئەو ئینحرافە شدیدە بوون توش رکود و ئەنحەتات بوون. بە عەقیدەی من بە بەرەکەت ئەو چونە ناو خەڵکە کامەڵەن ژیاونەتەوە ولە شەرایەت فەعلی دا ئەسڵەن وەزعێکی کامەڵەن لە نەزر منە وە واقعەن ئینقلابیان پەیدا کردوە. جا وەختێکا لەو ئینحەتاتەوە دوورە گەشە کردن پەیدا بوە. ئەووەختە کار دووبارە ئەکەوێتە سەر دەور و خۆد بە خۆد ئەوانتر ئەتوانێ رێک و پێک بێ. و جواب ئەو سواڵە کە مەتەوجە بوون بۆ نەتان کردوە میقداری فرە و زۆری ناشی لەوەتە مەسەلەن فەرزکە بۆ نموونە من لە مەورد شەخس خۆمدا

ئێژم هەر عانێکا لە زیندان هاتمە دەرەوە بەرنامم ئەوە بوو (ئەڵبەتە هیشتا بە قەول عێراقی تەقینەوەکانی ئێران وانەبوو) وەلێ عەقیدەی شەخسی و بەرنامەم ئەوە بوو بێمە دەرەوە ئەو پەرەکەێ چەند رۆژێک ئەبم. ولەوە دوا ئەڕوم. روێشتن بۆ ناو خەڵک بە سورەت زەحمەتکێشی و بمێنمەوە یانێ ئەو کارەێ کە کاک حمە حسێن و برادرانی تر کردیان. مونتەها لە موقابڵ ئەو وەزعەدا دیم وەزعێکی تازە هاتوەتە بەرەوە. ئیمکاناتێکی تر هاتوەتە پێش. عەلاقە ی شەخس من بە خاتر (ئەوە تەنیا لە مەورد من دا نەبوو لە مەورد فرە لە رەفێقەکانا وابوو) من بە دەلیل مەسایل شەخسی هەر ئەوە کە برومە مەسەلەن مەخسوسەن لە زینداندا ئەوەم بۆ مەترح بوو ئەشێ برومە ناو جەرگەی ژیانی زەحمەتکێشانەوە. گەرەکمە ئەو کارە بکەم. **وەلێ زەرورەتی تەشکیلاتی شتێکی تر بە من ئەسەلمێنێ**. ئەوەتە کەم تا فرە من پێم وایە بۆ ئەکسەر رەفێقەکانمان مەسەلە ئاوها مەترح بووکە ئەشێ بۆ موبارزە لە گەڵ ئەو ئینحرافاتەدا کە لەمەو پێش بووە تەک تەک ئەفراد ئەشێ برون بەرەو خەڵک و خەریک ئەو فەعالێتە عەمەلێە بن. **ئەوە جەنبە موسبەتە لە خۆدی جەنبە مەنفی سەر چاوەی گرتوە. ئەو ئینحرافە هاوردوەتە یانێ لە واقیع دا ئەو نەقسە کە ئەلعان ئێمە هەمانە شەلاخی ئەو دەورە کە ئێخوین شالاخی ئەو دەورە ئینحەتاتە وەلێ روهەم رەفتە پێم وایە میقداری ژیاوەتەوە و رێک و پێکتر بووە**. و ئەو ئیعلامی مەوازعە ئەوانێشە ئەدەن بە دەستەوە. بەشکم بتوانین بە زوویی ئەوانە بکەێن.

پرسیار: . ... سازمان بۆ ناوچەی کوردستان تایبەت دەکا یا لە شوێنی دی تایبەت دەکا ئەگەر لەو ناوچەیدا تایبەت دەکا کومەڵە بەلەخەرە دەبێ بۆ خۆی تەشکیلی بدا دەنا نا؟ لە گەڵ سازمانهای دیکە بە مەعنای ئەوە دەبێ وەحدت بکا سازمانهای....؟

کاک فوئاد: وەاللە کاکە ئێمە رەفێقێ وامان هەیە کە. ...لە کوردستان کار دەکا وەلە نەزر بیر و ڕاوە عەقیدەمان بەوە هەیە کە **نە تەنیا لە کوردستاندا مەخسوسەن لە ڕابتە لە گەڵ تەبەقەیێ کارگەردا ئەشێ کار کەێن**.

موسته‌قیمه‌نیش کار که‌ێن مونته‌ها واقعێه‌ت ئه‌وه‌ته ئه‌کسرێه‌ت نیروی ئێمه له کوردستاندا فه‌عالێه‌ت ئه‌کا.

پرسیار:. ....وه‌حدت؟

کاک فوئاد: وه‌حدت له گه‌ڵ سازمانه‌کانی تر بۆ وه‌حدت له گه‌ڵ سازمانه‌کانی تر من نموونه بێرمه‌وه ئه‌وه گشتمان **ئه‌زانێن 12 دانه سازمان وگرووپ به ناو کونفرانسی وه‌حدت له تاران دانیشتوون.** و **ئه‌مانه ئه‌و چه‌شنه وه‌حده‌ته له نه‌زر ئێمه‌وه وه‌حده‌تێکی ئه‌سووڵی ناتوانێ ببێ، مونته‌ها وه‌حدته له بانه‌وه و مه‌خسوسه‌ن وه‌حدته له بان بیر و ڕا یه، نه کرده‌وه.** ئه‌ڵبه‌ته به‌داخه‌وه تا ئه‌و جێگا من بیستبێتم ئه‌و کونفرانسی وه‌حده‌تیشه میقداری زۆری **فره‌تر راجیع به خارج له ئێرانه مه‌سه‌له‌ن تیئوری سێ جه‌هان و سوسیال ئمپریالیسم وفه‌ڵان و به هه‌مان**_ئه‌وانه هه‌ر کامێکی مه‌سه‌له‌یه‌کن له حاڵێکدا **مه‌سه‌له‌ی وه‌حدت به عه‌قیده‌ی من ئه‌ساسن ئه‌شێ له سه‌ر مه‌سایڵ موشه‌خه‌س ئینقلاب ئێران بێ** یانێ ئه‌گه‌ر له سه‌ر مه‌سایڵ موشه‌خه‌س ئێران تا ئه‌و جێگایه، به مه‌سایڵ عه‌قیده‌تی مه‌ربوته له سه‌ر مه‌سایڵ موشه‌خه‌س ئینقلاب ئێران بوو حه‌تمه‌ن له سه‌ر مه‌سایڵ خارجێکه‌یشی ته‌وافق ساده‌ی ئیتر له یه‌ک که‌لامدا ئه‌و وه‌حده‌ته ئابه‌و نه‌وعه که له بانه‌وه‌یه_**به عه‌قیده‌ی من پایدار ناتوانێ بێ**_ ناتوانێ ئوسوڵی بێ. یه‌کێک وه‌حده‌تێکیشه له پایه‌وه له **خواره‌وه یانێ هه‌ر دوو لا له جه‌رگه‌ی خه‌ڵکدا فه‌عالێه‌ت ئه‌که‌ن و له ته‌رێق ئه‌و فه‌عالێته‌وه به یه‌ک ده‌گه‌ن. ئێمه مه‌ورد ئاوامان بۆ هاتوه‌ته پێشه‌وه. مه‌سه‌له‌ن ره‌فێقی ئێمه خه‌ریکه له ناو خه‌ڵکدا فه‌عالێه‌ت ئه‌کا. له ته‌ک سازمانێکی تر له ته‌ک ئه‌فراد ئه‌واندا به یه‌ک گه‌یشتوون. له‌ویا هه‌ر دوو ته‌ره‌ف که کار یه‌ک ئه‌بینن کرده‌وه‌ی یه‌ک ئه‌بینن وه ئه‌توانن به یه‌که‌وه هاوکاری که‌ن.** و له ته‌رێق ئه‌وانه‌وه ئه‌کرێ به عه‌قیده‌ی من ورده **ورده زه‌مینه ی وه‌حدت فه‌راهه‌م بێ.** زۆرتریش به‌و چه‌شنه وه‌حدته عه‌قیده‌مان هه‌یه **نه‌ک ئه‌وه به ئیسڵاح ره‌هبه‌ران دوو ته‌رف و یا نماینده ی دوو ته‌ره‌ف دانیشن موزاکه‌راتێک که‌ن و ته‌وافق نامه ئێمزا که‌ن.** و تیئوری سێ جه‌هانمان قه‌بوول نی یه و وسوسیال ئه‌مپریالیسم دروست نی یه. وته‌به‌قه‌ی کارگه‌ر له ئێران حیزب

کمونیست و فەڵان و بەهەمان ئەوە فرەتر وەحدەتێکی قسەیی یە و بە عەقیدەی ئێمە ئەو وەحدتە ئەشێ ئاوا بڕواتە پێشەوە لە پایەوە لە دەرون موبارزات تودەیی یەوە ئەو سازمان و ڕێکخراوانە یەک بگرن. کە تەبعەن مەسەلە نیە زوو ئەنجام بدرێ. یانێ فەرقی مەسەلەن سازمان پیکار **لە کوردستاندا ئەگەر فەعالیەت کا لە سەر مەسائێل کوردستان وەختێک ئێمە ئەتوانینن وەحدەتی لە گەڵا بەکەین کە ئەو بۆ خۆی لە مەسائێل کوردستاندا پایە گایەکی ببێ و ئەسڵەن لە کوردستاندا پایگای ببێ. نەک ئەوە بازی تەحقێقات سادە ی کردبێت و ئیعلامیە یا نەشریەی لە مەورد کوردستاندا. ..**

کاک فوئاد: نەخێر نە تەنیا رابتەی نیە بە شدەتیش نیوانمان ناخۆشە.

پرسیار: لە رابردوودا چی ؟

کاک فوئاد: لە رابردوویشا رابتەی موستەقیمەن ئەسڵەن نەبوە. یانێ میقداری بە ئیسلاح رابتەی ئێمە و ئەوان غەیرە موستەقیم لەم ئاخرەدا مەربوت بوو بە ئەرتەبات ئێمە لە گەڵ کومەڵەی ئەو دیو. و ئەرتەبات ئەوان وەلێ ئەسڵەن لە لەحاز بیر و ڕا و کردەوە و ئەوانەوە یەک ناکەوین. مەخسوسەن لەو نەزرەوە لە ئێمە نارەحەتن. مەخسوسەن لە دوای روداوەی سنە بوو، یەکێک لە ئەوان هاتبوو لە گەڵ برادرێکێ ئێمە تەماسی گرتبوو، یەک بگرن و فەڵان و بەهەمان، و ئالەم قسانە. لە سەردەمی ریفڕاندومدا بوو ئەویش مەورد سادەی هاوردبوو وتبوی ئێمە هالینە کوردەواریدا دەولەتی فیعلی و ڕژیمی فیعلی ئەوەی بە سەر هاوردین کە لە سنە بە سەری هاوردین. **سیاسەتی ئێوەش ئەبینین کە نسبەت بە حقوقی خەلکی کورد چیە** ؟ ئێمە چون ئەتوانین بە جمهوری ئیسلامی ری بدەێن لە حاڵێکدا ئێوە بوون بە ئایت اللّەی ئەو و لە سەر ئەوە ئێمە ناتوانین یەک کەوین. ئێتر مەسائێل تری مەترح نەکردبوو. **کە ئەوە ئەوان بە نەزر ئێمە نوکەری حەلقە لە گوی چینن**. هەر چێ لە چینەوە وتراوە ئەوە تیکرار و دووپات ئەکەنەوە. **پێاو نوکەری بکا هەر نوکەری خەلکەکەی خۆی بکا خاسترە**.

پرسیار: لە سەتحی ئێرانێدا کومەڵە سازمانی هەیە بە شیوی ئێوە کار بکا ؟ لە سەتحی کولی ئێرانیدا؟

کاک فوئاد: نازانم یانێ ئاخر شێوه‌ی چ جورێک ئێژی. ئه‌وه که مه‌سه‌له‌ن بڕونه ناو کارخانه و ئه‌وانه ؟

پرسیار: برونه ناو خه‌ڵکی، کارگه‌ری کات.

کاک فوئاد: هه‌یه من یه‌ک دوو سازمانم بیستوه که به‌و نه‌وعه کار ئه‌که‌ن.

پرسیار: رابه‌ته‌تان هه‌یه؟

کاک فوئاد: له گه‌ل یه‌ک یه‌کێان رابه‌ته‌مان هه‌یه.

پرسیار: کێه؟

کاک فوئاد: لازمه بێژم

پرسیار : ئه‌ری.

کاک فوئاد: جا بۆ ئاخر

پرسیار: . ...نه‌زرت له مه‌ورد حیزبێکی کوردستان؟

کاک فوئاد: حیزبێکی کوردستانی حه‌قێقه‌تی ئه‌وه‌سه ئه‌و مه‌سه‌له به‌ته‌ور کولی له ناو خۆماندا حه‌ل نه‌بوه، حالی هه‌ی. یانێ دوو نه‌زه‌ر له ناو خۆماندا وه‌جودی هه‌یه. **من بۆ خۆم عه‌قیده‌م به‌وه (یانێ له‌ویدا عه‌قیده‌ی شه‌خسیم ئێژم برا) عه‌قیده‌م ئه‌وه‌سه که ئه‌ساسه‌ن ئه‌شێ حیزبی کومونیستی ئێران به‌وجود بێ. مونته‌ها حه‌قی موسه‌له‌می خه‌ڵکی کوردیشه که حیزبی کومونیستی کوردستانی هه‌بێ. و ئه‌وه ته‌حه‌وڵات و شه‌رایه‌ت تارێخی ته‌عینی ئه‌کا که حیزبی موسته‌قلی کومونیستی کوردستان دروست بکا یا نه‌ی کا، که وایه مه‌سه‌له‌ن ئه‌وه یه‌کێک له مه‌وزوعاتێکه که له بینماندا هه‌یه. ئه‌شێ ئێتر له ناو خۆماندا به نه‌وعێک حه‌ل بێ.**

پرسیار: ئه‌وه نه‌زری خۆت بوو، نه‌زری دیکه؟

کاک فوئاد: **نه‌زری تریش هه‌یه که فه‌قه‌ت موعته‌قد به حیزبی کمونیستی ئێرانه.**

پرسیار: کاک فوئاد ئه‌وه ئه‌ندامانی کومه‌ڵه‌ی شورشگێر ده‌بێ هه‌ر که فه‌عالیه‌تێکی و سازماندهی سیاسی شه‌ر له گه‌ڵ ئاغا یا له گه‌ڵ. ....وه‌کی دیکه دێته پێش سازماندهی سیاسی له گه‌ڵ نیزامی. ......کار کردن دانابوو و کارێکی

کردوە کومەڵە شورشگیر بۆ ئەوەی کە ئاوا سازماندهی کات ؟یان ئەوەی کە.
......؟

کاک فوئاد: واڵڵە یەکێ بۆ نموونە. ئەوی یەکیەتی جووتیاران لە مەریوان. یەکێ لە مەنزورەکانیشی ئەوەیە ئەگەر شەر هاتە پێشەوە خەلک ئامادەگێان بێ. لە جێگاێ تریش بوە کە ئەو کاریانە کردوە.

پرسیار: مەقەرێکی وا پێک هاتوە. ....کومەڵە ی شورشگێر و ئەندامەکانی؟

کاک فوئاد: واڵڵە کاکە لەبەرا ئەوە بێژم ئێمە موخسوسەن لە لەحازی نیزامیەوە بۆ خۆمان تەجرەبەمان نیە. بەنیادەم وەختێ تەجرەبێ هەیە کە شەر کا، ئامە وەزعی ئێرانە و ئێمە هیچ کامێکمان لە ئۆروپا و چینەوە نەهاتینەتەوە. دەورەی خاس پارتیزانی و ئەوانە ببینین. بە قەوڵ مەشهور بەنیادەم ئەشێ شەر، لە شەردافێربێ. بۆ خۆمان ئەساسەن ئەو تەجرەبەمان نیە. وەلێ عەقیدەمان بووە. مادام شەڕ بکەێ فێر ئەوی و تەڵەفاتێک ئەدەی، فێر ئەویت شتێکی عەجایەب نیە. میقداری تیئوری موبارزە ی تەبەقاتی و جەنگ، بزانێ عەمەلی پێ بکەی فێر ئەبی. وەلێ هەر لەو شوێنەواریشەدا تەبعەن سەعیمان ئەوەیە، ئەوە کە زانستمانە و موختەسەر تەجرەبەیەک، خەریکین بە دەستی بێرین. نیمانە حاڵی هەیە ئەوە تەبعەن لە ناو خەلکدا پەرە پێ دین. یانێ ئەو مەسولەیەتەشتێکی زوۆر ئیبتەدایە. یانێ تا ئیستا تا ئەو جێگا خەبرم بێ لە دوو جێگا ئێمە شەرمان توش بووە. یەکێ لە تازە قەڵا و یەکێکیش لە مەریوان لە گەڵ دەرەبەگدا. تەجروبە ی ئەو شەرانە تەبعەن لە ناو خەلکدا دووبارە بنیادەم بەکاری بات ئالەوە فێر شەر ئەبین. ئەگێنا لە بار نیزامی یەوە تەجرەبەیەکمان نیە.

پرسیار: بە نەزری کومەڵە ی شورشگیر ئایا وڵاتی کوردەواری ئەسڵەن ئەو دەوڵەتە. ....بەو رادیە دەگا مەسەلەن خەلک دەس بدەنە چەک یا دەوڵەت مەجبور بێ بە شێویەکی نیزامی کوردستان سەر کوت کا؟

کاک فوئاد: **ئێمە پێمان وایە شەر حتمی یە، لە عەین حاڵدا مەوفەق بین تا ئەو جێگای بکرێ بخریتە دواوە، بە نەفعمانە.** ئەڵبەتە ئابەم رژیمەوە ئیتر کوتوپڕ روداوێکی تر بێ، کە ئێمە نەتوانین پێش بینی کەین نازانم.

پرسیار: کومەڵە ی شورشگیر ئەلعان سەبارت بە تاکتیکی خۆی لەو مەرحەلیە دا چ شیعارێکی قەبوڵە. هیچ لە سەر ئیعلامیەکانی نابینین. شیعار نانوسیَ دەلیلی چیە؟ لە نێو خۆیدا چ شتێکی قەبوڵ کردوە ؟ مەسەلەن جمهوری دیموکراتی خەڵک یا حاکمیەتی خەڵک یا ئەوانە ؟ کامیان ؟

کاک فوئاد: واللە من لە حاکمیەتی خەڵک تیَ نەگەیشتوم. ئیمە جمهوری دیموکراتی میللی مان بە رەهبەری تەبەقەی کارگەر قەبوڵە.

پرسیار:. ....زەحمەتکێشان پیَک هاتوە؟

کاک فوئاد: تا ئەو جێگا من خەبرم بیَ نازانم شاید برادەرانی تر بزانن.

پرسیار: کاک فوئاد لە مەورد ئەو شەرەی ئامێد لە گەڵ ئاغا وات کە حیزبی دیموکرات کردویەتی ئایا نەدەکرا کومەڵە کانی دەور و بەری ئێرە وئەو مەنتقەیە، بە یارمەتی یەکیەتی جووتیارانی مەنتقە بی کردایە.

کاک فوئاد: **بە نەزر من ئەگەر کومەڵەی ئێمە و کومەڵەکانیَ تر بەیەکەوە و گشتێان جورئەتیان بوایە دەکرا**. بە **داخەوە لەوا کەم جورئەتی بوو.** ئەڵبەتە حەقێقەتی مەخسوسەن لە مەورد کومەڵەی ئێمە دا میقداری مەترسی دەخاڵەت حیزب دیموکرات بوو. بەر عەلەی لانی کەم دەبوا زووتر ئەو کارە بکریَ. مەترسی ئەوە لە گەڵ حیزب دیموکرات توش شەر بن. وەلیَ حیزب دیموکرات دڵنیا بوو لەوە کە ئەگەر لە گەڵ دەرەبەگ شەر کا ئیمە لەگەڵی شەر ناکەین. لە حاڵێکدا ئێمە دڵنیا نەبووین لەوە کە ئەگەر لە گەڵ دەرەبەگدا شەر بکەی، بەڵام برادەرانی ئێمە ئەو مەسەلەیانە بۆ مەترح بوو، ئەگەر لە گەڵ دەرەبەگدا دەس کەن بەشەر مومکینە مەجبور بن لە گەڵ حیزب دیموکرات شەر کەن. هەر بەو دەلیلە میقداری ئەحتیاتیان ئەکرد، سەبریان ئەکرد.

پرسیار: من شتێکم بیستوە گوایە سەید رەسوڵی بابی گەورە ئەو ئاغاوانی شەکاکی تەهدید کردوە کە ئەگەر ئەو جووت بەندانە نەبەنەوە سەر جێگای و ریَ خۆیان و خەسارەتیان نەدەنی ئەمن لە جیاتی ئەوی لە گەڵ دەوڵەت بە شەر بێم لە گەڵ ئێوە بە شەر دێم. جا بە نەزری من ئەگەر بکرێت ئەگەر ئیمکانی هەیە ،مە

سەلەن کومەڵە ی شورشگیر و کومەڵە و یەکیەتی جووتیاران ئەو کارە لە جیاتی سەید ڕەسوڵ بکەن، باشترە.

کاک فوئاد: وەاڵڵە ئەگەر بتوانن موستەقل بیکەن زۆر باشە. مونتەها ئەوی کە باز هەم عەقیدە ی شەخسیمە جەمعێک نازانم لەو مەوردا بە عەقیدە من ئەگەر حیزب دیموکرات بێەوێ لە گەڵ دەرەبەگدا شەر کا ئەشێ بە هاوکاری بکرێ. مونتەها موستەقل بەو نەوعە تۆ نیروی موستەقل خۆت بنێری ئەویش نیروی موستەقل خۆی بنێری شەر کا. ئەوە لە مەجموعا بە نەفعی خەڵکە و بە زەرری خەڵک نیە. دیارە حیزبی دیموکراتیش وەجهە پەیدا ئەکا، ئیعتبار پەیدا ئەکا. وەلێ واقعێەت ئەوەسە لە بین حیزب دیموکرات و دەرەبەگ دا، دەرەبەگ نیروی ئیرتجاعیە. مادام ئەوان حازر بن دروستە لە گەڵیاندا بۆ ئەو کارە موتەحد بێت. وەلێ ئەگەر بتوانی هێزێکی وات بێت موستەقل بیکەێت تەبعەن زۆر باشترە.

پرسیار: ئەلعان حیزبی دیموکرات بەو کارانەی، خۆی کرپوەتەوە. ئەو ئابروچونەی کە بوە لێرە ئابروی چوە یا لە جێ دیکە مەقسەدم ئەوەسە سەید ڕەسول پێم وایە ئەو کومەڵە ی شورشگیر و کومەڵەکانی ئێرە و یەکیەتی جووتیاران میقداری ئاوا تەماشا دەکەی توشی نازانم بڵێم سەر لێ شێواوی یا ترسنوکی ئەوانە بوون. مەسەلەن ئەوە لێرە دا لە مەورد شەری ئامید ئەشتبا کرا. یا لە مەورد دوێنێکە ئەو تەزاهوراتە بوو و دیسانەوە ئەشتبا کراوە. جورئەتی ئەوەمان نەبوو کەمیقداری ئیبتکار لە خۆمان نیشان بدێن. باشە با لێرە ڕا. ....بین لە تەزاهوراتی حیزب دیموکرات.

کاک فوئاد: وایە وەاڵڵە ئەو ئەشتبانە بووە. ئەڵبەتە مەخسوسەن بۆ موبارزە لە گەڵ دەرەبەگ حیزب دیموکرات مەوزعی دیارە. چۆنە ئیدی ئەڵبەتە گوایە بەرلە شەرەکەێش لە گەڵ برادەرانی ئێمە دا، تەماسێیان گرتوە کە بە یەکەوە لە گەڵ دەرەبەگ دا شەر کەێن. ئەمانێش پیان وتون کە ئێوە نەیەتان لە گەڵ دەرەبەگ دا، دوژمنایەتی لە گەڵ دەرەبرگ دا، واقیعی نیە. ئەمە مەسەلەی خاسە وەلێ ئێمە لە گەڵ هەر هێزێک کە زدی دەرەبەگ و زدی ئەمپریالیسم بێ حازرین مونتەها

موسته‌قل نه‌ک ئه‌وه له ژێر په‌رچه‌می ئه‌واندا ئه‌و کاره که‌ین. پێم وایه له شه‌ری تازه قه‌ڵایشدا هه‌ر وابوو.

پرسیار: کاک فوئاد ئه‌تۆ له قسه‌کانتا وتت که ئێمه شیعاری جمهوری دیموکراتێک میللی مان به ره‌هبه‌ری ته‌به‌قه ی کارگه‌ر قه‌بوڵه. ته‌به‌قه کارگه‌ر له کوردستاندا. ......تۆ له قسه‌کانتا وتت که حیزبی کمونیستی کوردستان مان قه‌بوڵه.

کاک فوئاد: نه وتم ئه‌و مه‌سه‌له بۆ خۆمان هێشتا ساقه‌وه نه‌بووه. **بۆ شه‌خسی خۆم وتم مومکینه ئه‌وه دروست بێ. به‌سته‌گی به ته‌حه‌وڵات موبارزه ی ته‌به‌قه‌ی کارگه‌ر له ئێراندا هه‌یه. ئه‌گه‌ر ته‌حه‌وڵاته‌کێش ئه‌کا ئابه‌وه ئه‌گه‌ر موبارزه‌ی مه‌جموعه‌ن ئێران ئه‌ساسه‌ن به‌رو وه‌حده‌ت بڕوا ئه‌لزامی ئه‌وه حیزبی کمونیستی ئێران بێ**. وه‌لێ من مه‌سایلێ ترم و مه‌سه‌له‌ن کومه‌ڵه‌ی ره‌نجدران له‌و دیو، تا پاره‌که ئه‌م عانانه و حیزبی شیوعی عیراقی له‌و دیو یا وه‌حده‌ت والقاعده یا هه‌ر کامێکیان هه‌ر دووکیان به ئیسلاح خۆیان به کمونیست ئه‌زانی. وه‌لێ دوو مه‌شی موخته‌لفیان نسبه‌ت به حکومه‌ت هه‌یه. ده‌ی چون مومکینه سازمانێ که له کوردستاندا خۆی به نماینده‌ی ته‌به‌قه ی کارگه‌ر ئه‌زانێ ئه‌وانیش خۆیان به نماینده ی ته‌به‌قه ی کارگه‌ر ئه‌زانن دوو مه‌شی کامه‌ڵه‌ن موته‌زادیان هه‌یه، چون ئه‌توانی ئه‌و دووانه بکه‌ن به یه‌کێک. **ئه‌گه‌ر روداوی وا له کوردستاندا بێته پێشه‌وه هه‌ر به‌ر تبق ئه‌ساس ئوسول مارکسیسم که حه تتا میلله‌تێک حه‌قی هه‌یه جیابێته‌وه حه‌قێشی هه‌یه حیزبی موسته‌قلی بێ. وه‌لێ ئه‌گه‌ر بار به‌ره‌و وه‌حده‌ت بڕوا مه‌جموعه‌ی ته‌حه‌وڵات ته‌بعه‌ن ئه‌شێ به یه‌که‌وه بێ. یانێ فره‌تر خۆد ئه‌و ئه‌سڵه مارکسیستی یه تابع شه‌رایه‌ته**.

پرسیار: . ... مارکس باسی ئه‌وه ئه‌کا که حیزبی ته‌به‌قه‌ی کارگه‌ر له ده‌وڵه‌ت دا ده‌بێ یه‌ک دانه بێ. ئێمه ناتوانین. ....ته‌به‌قه ی کارگه‌ر شتێکی وا ده‌کرێ ته‌به‌قه‌ی کارگه‌ر له یه‌ک بڵاو که‌ینه‌وه ؟

کاک فوئاد: وەختێکا مەلیەت ئەولەن نموونەیٚ ئەوکارمانە لە ئیتحاد شورەویدا بووە. حیزبی کمونیستی ئازربایجانی شورەوی نەک دەورەی خوروشچوف و ئەوانە لە دەورەی ڕابوردوویشەوە بووە.

پرسیار: پێش ئەوی دەولەتی تەزار بڕوخیٚ؟

کاک فوئاد: دوای ئەوە دەولەتی تەزار ڕووخا.

پرسیار: دوای ئەوە دەولەت فەرق دەکا.

کاک فوئاد: نە هەر دەورەی شورەوی، پێش ئەوە خۆ مەترح نیە.

پرسیار: :.......بۆ رووخانی رژیمی ئێستای ئێران بۆ تەبەقەی کارگەر وا باشتر نیە کە تەواوەتی کارگەرانی ئێران یەک بن.

کاک فوئاد: **بەڵیٚ زۆر باشە یانیٚ ئەگەر شەرایەت وابیٚ تەبعەن ئەشیٚ وابیٚ.** یانیٚ وەزیفەی مارکسیستەکانی کوردە کە لەو جەهەتەوە بڕون. وەلیٚ ئەگەر تەحەوڵات وابوو یانیٚ فەرز کەین مەسەلەن لە ئازربایجان ئێران یا لە فارسستان سازمان یا حیزبی وهابیٚ کە لەو جەهەتەوە نە ڕواتە پێشەوە یانیٚ نسبەت بەمەسەلەی ئێنقلاب ئێران سیاسەتێکی غەڵەتی بیٚ لە گەڵ ئەمی ترا یەک ناکەوی ناوی خۆی بەسیٚ بەوە یتر. وەلیٚ ئەگەر لە مەجموعا بەرەو یەک ئەچن ئەشیٚ هە وڵ بدا یانیٚ لە سەر شانیەتی سازمانێکی ئێنقلابی لە کوردستان دا لە سەر شانیەتی کە عەمەڵەن لەویوە **بڕوا چلون نەک تەنیا شیعار یکیٚ بدات نازانم(مستحکم باد پیوند خلقها و فەڵان و بەهمان)** لە لەحاز عەمەڵیەوە و موستەقیمەن بۆ کار لە ناو خۆد تەبەقەی کارگەر دا، ئەشیٚ ئەو کارە بکا. مەخسوسەن ئێمکاناتی سەعی کا بەرەو ئەو جەهەتە بڕوا. **مەسەلەن بۆ نموونە لە مەورد ڕێکخراوی ئێمە دا لە ناو کارگەرانی تورک دا فەعالیەت بکا کە نزێکیەتی**. لە ناو کارگەرانی فارس دا، فەعالیەت بکاو ئەگەر بتوانیٚ مەسەلەن لە ناو کارگەرانی عەربیش. .... وەلیٚ چون مەسەلەی عەمەلیەکەی واقعەن سادە نیە کادیر کافی بۆ ئەو کارە پە یدا کا مەسەلەن فەرز کە، من نموونە بوچک ئاوەمە بێستوە گوایە کوڕێکی کارگەری یانی کارگەری تورک حەز ئەکەن لە گەڵ ئێمە کار کەن. دی ئەوە تەنگ نەزری مەحزە لە گەڵ ئەواندا تۆ کار نەکەی. و تۆ بە پەیوەند لە گەڵ ئەو کارگەرانە وردە وردە ئەسڵەن نە ئەو. ......بیٚ کە ڕەهبەری کارگەرانی تورک بگریتە عوهدە. وەلیٚ تۆ لە گەڵ جونبشەکەدا پەیوەند پەیا ئەکەی و لە تەرێق ئەوەوە، لە گەڵ توودە ی تەبەقەی کارگەر تورک دا

پەیوەندی پەیا ئەکەی. عانێکا تەشکیلات و تەنزیمات خۆی پەیدا کرد بە تەشەکولی. ....کەی وەحدەتە کەت بەوجود دێ. ئەوە جەنبە عەمەلیەکەی لەو جەهتەوە بڕوێتە بەرو وەلێ وا دائینێ وای پێ بێ نەهزەت کارگەری مەسەلەن لە ئازربایێجان دا، لە مەجموعا وا بێ کە لە گەڵ بیر و ڕای ئەم ڕێکخراوە نەکەوێتە یەک، یانێ ئەکسەریەتی وابێ لە سەر بڕی مەسایل نەکەوێتە یەک. مەسەلەن فەرز کە ئەلعان نازانم چە مەسایلی بێتە پێشەوە وەلێ لە داهاتوا ئەوە شتێکی عەجیب و غەریب نیە مەخسوسەن ئێمە تەجرەبەی تاریخی لەو مەسەلە لە نەزەر بگرین. مەگەر وێتنام و کامبوج ولائوس جەبهەی واحید و موحکەمیان تەشکیل نەدا ؟ مودتها موبارزە موشتەرکێان بەیەکەوە ئە کرد. ئەسڵەن تێکەڵ بوون فەرماندهی موشتەرکێان بوو، وەلێ دیمان لەوە دوایش بە شەر هاتن ئا لەو نەزەرەوە بەعەقیدەی من نابێ دووگم بە مەسەلەکەوە روە بەرووو بین. هەروا. ...شورەوی و چین مودتها بەیەکەوە بوون، دیمان لەوەدوا بە شەر هاتن. ئالبانی چی ؟

پرسیار: کاک فوئاد کومەڵەی شورشگیر لە گەڵ کومەڵەی رەنجدران و ئەوان رابتەیەکی هەیە؟

کاک فوئاد: هەیە بەڵێ !

پرسیار: کومەڵە لە گەڵ فەلەستین رابتەی هەیە؟

کاک فوئاد: فەلەستین نە.

پرسیار: لە گەڵ تورکیا چی؟

کاک فوئاد: لە تورکیاش چەند رێکخراوە هەیە وەلێ هیشتا ئێمە تەماسێک وامان لە گەڵێان نی یە. موختەسەر رەوابتێک بوو.

پرسیار: کاک فوئاد دەکرێ بڵێن کومەڵەی شورشگیر جزووی جەریانی سێهەمی ئێرانە؟

کاک فوئاد: باش نازانم جەریانی سێهەم ئەڵبەتە لە زاهردا بەو نەوعەیە.

پرسیار: لە باری ئێختلافاتی سازمان دەڵێم لە گەڵ ئەو گروهانەی کە جەریانی سێهەمن یا بە جەریانی سێهەم دەناسرێن؟

کاک فوئاد: کاکە لە سەر جەریانی سێهەم من پێم وانیە ئاوا بێ. من پێم وایە لە بڕی مەسایل دا ئێختلافمان هەیە، مسایل ئێران نە مسایل دەرەوەی ئێران. مەسەلەن چین و فەڵان و بەهەمان یا مەسەلەن ئێختلاف لە سەر چریکە کان و

حیزبی تودە و ئەوانە. نە لە سەر مسایل ئینقلاب ئیجتماعی و ئەوانە. پێم وایە ئیختلافمان هەیە.

پرسیار: کاک فوئاد من لێرە نەبوم لە باری نەشریاتیش باست کردوە لە مەوردی ئەوی کە لەو لەحەزەی کە سازمانی ئینقلابیون تەشکیل بوو هەر لەو دەمی ڕا خەت مەشێ. ...تەشکیلاتی بوو یا ؟

کاک فوئاد: خەت مەشی هەر لە ئەوەڵەوە تەشکیلاتی بوو، یانی لە ساڵی 48 کە پێک هاتوە تەشکیلاتی بووە هەر ئەو کاتە ئێمە مەشی چریکی و ئەوانمانە رد کردەوە.

پرسیار: لە ساڵێ 48وە سازمان بوو؟

کاک فوئاد: لە ئەوەڵەوە بە غەلەت بە خۆمان ئەوت سازمان لە حاڵێکدا گروە بوین مونتەها لە ناو خۆدا بوو. ئەوە شتێ نەبوو ئیعلام کەین لە ناو خۆمان دا ئەمان وت سازمان.

پرسیار:. ....ئاشکرا بوون؟

کاک فوئاد: لە بازی جێگا دا بەڵێ. ....کە بنکە دانرا بۆ گشت کەسێک ئاشکرایە دیموکرات لەو مەوردا ئەسڵەن چوە موزاکەرەی کردوە. لە گشت جێگا تەبعەن یا مەسەلەن لە مەریوان دا ئەحتماڵەن ئیستا. ... .

پرسیار: کاک فوئاد لە قسەکانت دا فەرموت ئەو تەجرەبەی زۆر باش بوو کە ئێمە بە دەستمان هێنا وەتما ن لە عەمەل دا هێزێکی چەکداری چکۆلە ئەگەر هەبێ بەرانبەری دەرەبەگ دا ئەو وەختە لە عەمەل دا دەبینین کە خەڵک پشتیوانیمان دەکا. وەلێ بۆ لەوتەجرەبەیە ئەستفادەیان. ....؟

کاک فوئاد: حەقێقەتی من هیشتا ئیتڵاعاتێکی دەقێقم نیە. چون نەبووم. من ئالەم یەک دوو ڕۆژەدا لە مەریوان بووم. بۆ خۆی. ....نەبووم هیشتا ئیتڵاعاتێکی دەقیقم لە مەورد ئەواندا نیە. مونتەها خۆد ئەو تەجرەبە بە عەقیدەی من لەمەورد مەسەلە ئامێدیشدا سەحێحە. مەسەلەن من یەکێکی ئێمەجەماعەتی لە مەریوان دا ئەو تەجرەبەمانە بۆ هاتە پێش لە بەرا ئەسڵەن بە عەقڵێشم نەدەگەیشت تێ دەگەی؟ و پێم وایە ئەو برادەرانە لەوی عەینن بەو تەجرەبە گەیشتون. **یانێ هەر وەختێ زەمینەی ئیقتسادی و ئیجتماعی یەکە بوو، زەمینەی سیاسی بوو خەلکەکە لە مەجموع دا، ئامادەگیان بوو نیرویەکی پێشرەو کە ئەقدامێکی کرد بە شەرتێ تەشخیس ئەو زەمینەیە بدا ئەتوانی موتمەئین بێ کە خەڵک حەمایەتی لێ**

ئەکا. تەشخیسەکەیشی کافی نیە، لەو جەهەتەوە جورئەتی بێ ئیقدام بکا. وەلێ مەخسوسەن لە مەورد ئەو مەنتەقەیە دا من پێم وایە برادەرانی ئێمە میقداری مەترسی حیزب دیموکراتیان بووە. ئەگێنا لە زووەوە ئەو بەرنامە بە دەسیانەوە بوو. مەترسی ئەویانە بوو توش شەرێک لە گەڵ حیزبی دیموکرات بن. ئەو شەرە ئەلعان زووە.

پرسیار:. ....لە شەر دا؟

کاک فوئاد: وەاللە حەز ناکەین بە شەر بێن. مەگەر ئەوان شەرمان پێ بفرۆشن. ئەڵبەتە کاکە یەک شت بڵێم مەخسوسەن بۆ ئەم کومەڵانە، ئەوی کە نەختێک لە ناو خەڵک دا دیومە برادەرانی ئێمە لە ناو خەڵک دا دیومانە حیزبی دیموکرات ئەفرادە سادەکەی پێشمەرگەی ئەڵبەتە بەقسە زۆر ئەوە ئێژن گشتمان وەلێ واقعەن زۆری فەرقە لە گەڵ رەهبەریەکەیدا. بەنیادەم ئەو دووانە بە یەکەوە ئەشتبا نەکا. پێشمرگەیەک کە لە ئامێد شەری کردوە یا لە جێگاکانی تر بە دڵ و گیان شەری زد دەرەبەگ ئەکا، وەکوو رەهبەریەکەی نیە کە زەد و بەند لە گەڵ دەرەبەگ ئەکا. و ئەشێ رێگا بۆ ئەوە بەدوزیتەوە، کە ئەو ژێر پایی خاڵی بێ. ئەگەر ئەو ژێر پای خاڵی بوو.

(ئەگەر پرسیارێکی دیکە لە کاک فوئاد هەیە، بیڵن.و لێرەدا کوبونەوە تەواو ئەبێ.)

18. چەند هەڵویست وڕوداوی گرێنگ

18.1 بزووتنەوەی رزگاری خوازی کورد له عێراق

کوردی رۆژ هەڵات (ئێران) بە گشتی یارمەتی بزووتنەوەی کوردی رۆژئاوایان (عێراقیان) دەدا. شۆڕشی کوردەکانی ڕۆژئاوا بە ڕابەری بە ڕێز" مەلا مستەفا بارزانی " ، لە لایەن جەماوەری کوردی ڕۆژهەڵاتەوە بە دەیان شێوە ی ئاشکرا و نهێنی یارمەتی دەدرا. حەماسەکانی پێشمەرگەکانی بارزان ودیفاع و پشتیوانی قارەمانانەی ئەوان لە کۆماری گەمارۆ دراوی مەهاباد ڕێز و ئێحترام و نرخی تایبەتی لە مێژوو و خەباتی کوردی ڕۆژهەڵاتدا هەیە.وتەنانەت لە لایەن مێژوو نوسانی فارسەوە ئاماژەی پێ کراوە . ئەو شەڕانە کە پێشمەرگەکانی بارزان لە گەڵ دوژمنی کورد کردیان و توانیان لەو هەلومەرجە دژوار و سەختەدا حەڵقەی گەمارۆی دوژمن بشکێنن لە ئارشیڤی کۆماری کورت تەمەنی مەهاباد تۆمار کراوە . بارزانی یەکان ئازایانە و سەربەرزانە لە ناو جەرگەی ئاگر و پیلان و گەمارۆی ئەرتەشی ئێران سنووریان شکاند و لە ڕووباری ئاراس سەرکەوتوانە بەرەو سوڤیەت پەڕینەوە ، و ئوتوریتە ،خوشەویستی و ڕێزێکی بەر فراوانی بە تایبەت بۆ مەلا مستەفا بارزانی و وهاوڕێ کانی خولقاند . گفتوگۆو دیدارەکانی ڕێبەری پارتی دیموکرات لە گەڵ ڕێبەرانی حکومەتی عێراق ، بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد، و سەرکەوتنەکانی پێشمەرگەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق گەش بینی و هیوایەکی قووڵی لە ناو گەلی کوردا بڵاو کردبوەوە . ئامریکا ، ئێران و عێراق لە پڕۆسە و پیلانێکی بەر بڵاودا لە وڵاتی ئەلجەزایر و بەدەڵاڵی سەرۆک کۆمار، حەواری بومەدین ڕێککەوتن و پەیمان نامەیەکیان ئیمزا کرد کە

ڕاستەوخۆ دژ بە بەرژەوەند و چارەنووسی کورد بوو. پاش ڕێککەوتنەکەی ئەلجەزایر شۆڕشی کورد بە شێوەیەکی سامناک شکستی خوارد کە گەلی کوردی زۆرناهومێدو پەریشان کرد .ڕێبەری پارتی دیموکرات نەیتوانی وڵامدەرەوەی ئەو بار و دۆخە و قۆناغ و هەلومەرجە داسەپاوە بیت و بە شێوەیەکی دڵنەخواز و چاوەڕوان نەکراو خۆی بی دەسەڵات نواند ،و ئەگەرچی هێزی پێشمەرگە لە لایەن دوژمنەوە شکستی نیزامی نە خواردبوو ، بەڵام لە ماوەیەکی زۆرکورت و باوەڕ پێ نە کراودا، تەقە و ڕەگباری چەکی پێشمەرگەی کورد لە باشوری کوردستان بێدەنگ و خامۆش و کپ کرا. ئەو پیلان و خەیانەتە یەکێک لە تاڵ ترین تراژیدی و شکستە کانی مێژووی گەلی کوردە کە هەرگیز لە بیر ناچیتەوە .پێک هێنانی یەکیەتی نیشتمانی و گەشە و هەڵدانی بزووتنەوی کورد لە باشوورمایەی دلگەرمی و هومیدی جەماوەری کورد بوو. لەو قۆناخە هەستیار و تیژ تێپەڕدا کۆمەڵە و کاک فوئاد بایەخی گەورەیان بۆ جوڵانەوەی شۆڕشگیڕانەی کورد لە عێراق دادەنا. یەکیەتی نیشتمانی دامەزرا و شۆڕشێکی نویَ لە دایک بوو کە بە خێرایی لە لایەن جەماوەری خەڵکەوە پشتیوانی لی کرا . بە ڕێز" جەلال تاڵەبانی" و هاوڕیَ کانی چەند کەس بوون بەڵام هەنگاوێکی گەورە و زۆر بە نرخیان بۆ گەلی کورد هەلگرت .کۆمەڵە لە خەباتیَ پێشمەرگەکانی کوردستانی باشور ئاگادار بوو .حەڵقەی پەیوەندی لە گەڵ ئەواندا گیرا. یەکەم جار بە هوی بە ریز کاک سەعید(خانە) موعینی یەوە ریێک خرا.پاشان بەرێزان :دوکتور جەعفەرشەفیعی وموهەندس ساعد وەتەندوست ئەرکی کۆمەڵەیان لای یەکیەتی نیشتمانی لە ئەستۆ گرت.لەم ئاخرانەدا بە ڕێزان: ئێبراهیم عەلیزادە وحسین موراد بەگی ،لای یەکیەتی نیشتمانی کاری سیاسی و تەشکیلاتی کۆمەڵەیان دەکرد . ئەم هاوریَ یانە بەشداری راستەوخۆیان لە بزووتنەوە و خەباتی کورد دژی حکومەتی بەعسی عێراق کرد. هەڵویستەکەیان و برِان لە ژیانی شەخسی و دەس هەڵگرتن لە ئێمکانات و پارە، هەر لە شۆڕشگیڕانێک وەک ئەوان دەوەشایەوە. دژی شەپۆلی بەرزی دەریا مەلەیان کرد ونرخی ئەو هەڵویستەیان گران بوو.کاک فوئاد پاش زیندان تەنیا یازدە

مانگ ژیا و لەو ماوەی یازدە مانگەدا دوو یان سێ جار لە گەڵ دەفتەری سیاسی یەکیەتی نیشتمانی و مام جەلال گفتۆو گو و دیداری کرد. خەڵکی کورد لە ئێران بە گشتی یارمەتی بزووتنەوەی عێراقیان دەدا.ئەوەندە کێشەی کوردی عێراقی بۆ کاک فوئاد گرینگ و موهیم بوو کەپڕ بە دڵ یارمەتی دەدان. لە بازاڕی مەریوان سەندووقی لە مل کرد و بۆ یەکیەتی نیشتمانی پارەی کۆ کردەوە. وهەستی هاوچارەنووسی و متمانەی زۆری خەڵکی مەریوان و ئۆتوریتەی شەخسی کاک فوئادئەو فاکتۆرە سەرەکیانە بوون کە خەڵک پارەی زۆریان تەحویلی کاک فوئاد دا. ئەو کاتەی کە یارمەتی پێشمەرگەکانی یەکیەتی نیشتمانی دەدا، زۆر ئێحساسی خۆشی و شادی دەکرد و کەیفی پێی سازبوو. سەرکەوتنی بزووتنەوەی کوردی رۆژ ئاوا(عێراق) و شکستی پەیتای پەیتای حکومەتی بەعس، دەسەڵاتی زۆری پێشمەرگە وبەشداری ژنان وکچانی مەسیحی و ئاسوری و هەموو توێژ و ئەقلیەتی دانیشتوی کوردستان لە بزووتنەوەی کوردستانی عێراق و چاپ و بڵاو بونەوەی عەکس و وێنە وهەواڵەکانیان، تا رادەیەکی زۆر خەڵکی کوردی خۆشحال و ئومێدەوار دەکرد.

18.2 قیادە موەقەت و گەمارۆی شاری مەریوان

سات و سەودا و مامەڵە و هاوکاری دەسەڵاتداران و فیئودال و شێخی کۆنەساواکی لە گەڵ ڕژیمدا بە ئاشکرا و بە نهێنی دەکرا. هەمووی لە کاناڵی دژایەتی لە بەرانبەر ئۆرگانە کانی خەڵکەوە کە لە مەریوان پێک هاتبوون دەکرا. ئۆتوریتەی شورای شار، ستادی حەفازەتی و دەوری شێلگیرانەی چەپ و هێزی ڕادیکاڵی مەریوان جێ کەوتبوون و لای جەماوەری خەڵکەوە قەبوڵ کرابوون. لە مانگی گوڵانی 58 دا بەرەی راست بریتی لە قیادە (حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی عێراق) ، لایەنگرانی ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە، مالک وشێخی

کۆنە ساواکی لە جێگایەک بە ناوی سێ ڕیانی ئاوایی "نی"هێزی خۆیان کۆ کردەوە و و نامەیەکیان خەتاب بە شورای شاری مەریوان نووسیبوو، کە تا ماوەی دوو ڕۆژمۆڵەتان هەیە کە شورای شار و ستادی حەفازەتی تەحویل دەن ئەگێنا هێرش و حەملە دەکەینە ناو شار و هەموتان دەکوژێن و یان دەسگیرتان دەکەین. لەو نامەیەدا ناوی ئەندامانی هەڵسوڕاوی شورا و ستادی حەفازەتی و خەڵکی فەعالی شاری مەریوان لە لیستێکدا نوسرابوو و هەڕەشە یان لی کرابوو کە خۆیان تەسلیم کەن. هەڕەشەی قیادە لە سەر ورەی خەڵک و ڕووناک بیران و شۆڕشگێران تەئسیری دانابوو و مەترسی شەڕی کۆڵان بە کۆڵان ورەی هێنابووە خوارەوە. دوو موعەلیمی ناسراو و زۆر خوشەویست بە ڕێزان عەتا ڕوستەمی و حسین مستەفا سوڵتانی کە لە ستادی حەفازەتی دەوری پێشڕەویان هەبوو ئێدەی دیفاعی شاریان لە ناو خەڵکدا مەترح کرد و خەڵکیان لە پیلانەکانی دوژمن تێگەیاند وئیدەکەیان قەبوڵ کرا. سەرجەم نەزەری خەڵک دیفاع لە شار بوو. شورای ژنانی شاری مەریوان لە ئوتوریتە ی خۆیان کەڵکیان وەر گرت و ڕێپێوانێکی ئێعترازیان دژی شەڕ و گەمارۆی شار بەرەو بینای دادگای شار ڕێک خست. بە ئیمان و هەستێکی مەنتیقی یەوە داوایان لە ڕەئیسی دادگا کرد کە خێرا دەخاڵەت کا تا گەمارۆی شار تەواو بیت و شەڕ نە کرێ. کات هێواش هێواش تێپەڕ دەبوو و ماوەی ئولتیماتۆم تەواو دەبوو. ئەم هەڕەشە و گوڕشە لە سەر ورەی خەڵک تەئسیری تا رادەیەک دانابوو. شۆڕشگێڕانی شار و بە تایبەت کاک حسین مستەفا سوڵتانی و کاک عەتا روستەمی کە لە ناو خەڵکدا ئوتورێتە و نەفوزیان هەبوو، پێشنیاریان دا کە بۆ چارە سەر کردنی حەللی گیر و گرفتەکان و مەسەلەی گەمارۆی شار لە گەڵ شورای شار و خەلکدا قسە و باس کەن و پشتێوانی خەڵکی شار بۆ حەللی یەک جاریی موشکلەکە وەر گرن و لەو بوارەدا سەر کەوتوو بوون وهەموو توانای شەخسی و کۆمەڵایەتی خۆیان خستە گەڕ وتوانیان پشتێوانی خەڵک بۆ دیفاع لە شار راکێشن. سەرەنجام کاتی ئولتیماتۆم تێپەڕی و لەو کاتە حەساس و چارەنووس سازەدا، جەماعەتێک لیبڕاوانە لە ستادی حەفازەتی مابونەوە

وبڕیاری نێهایی خۆیان بۆ دیفاع لە ستادی حەفازەتی کە بە مانای دیفاع لە تەواوی شاری مەریوان بوو، دابوو.سینگی ئەوان لە گوللەی کۆنەپارێزان نە ترسا و بە راشکاوی حازر بە مەرگ بوون و سینگیان بۆ گوللەی کۆنەپەرەستان ئامادە کردبوو، و بە هێچ شێوەیەک حازر بە تەسلیم بوون، نە بوون. بۆ شۆڕشگیڕانی مەریوان کاتێکی چارە نووس ساز و دیاری کەر بوو، و دەبوا لە شەرافەتی خۆیان و شارەکە دیفاع کەن. کاتی مان و نەمان بوو و گرتنی بڕیارێکی ئاوا هەرگیز ئاسان نی یە و نەبووە. بەڵام ئەو ژمارە شۆڕشگیڕە عەزەمەت و سەربەرزیان خولقاند و بە ڕاستی مەرگ و نەمانیان لە ژیانی سەر شۆڕانە زۆر زۆر پێ باشتر بوو. کە بڕیاری لیبڕاوانە، پایداری و کەرامەتی ئەوان ورەی خەڵکی شاری بە شێوەیەک بردە سەر کە شڵەژان و ترس و سامی خەڵک نەما و بە جارێک باری کرد. خەڵک چاوەڕوانی کارەساتی دڵتەزین بوون، کۆنەپەرەستانی ناو خۆیی، جار و بار مانوڕیان دەدا و دڵیان بە پشتیوانی قیادە خۆش کردبوو. و دەیانەویست هێرشیان بۆ سەر ستادی حەفازەتی دەس پێ بکەن. مەقاوەمەت و لیبڕاوی و ورەی بەرزی شورشگیڕانی ناو ستاد، لە کاتی تەواو بوونی ئولتیماتۆمە کە کۆنەپەرەستانی ناچار بە پاشەکشە کرد و خەڵکی شار کە لەماڵەوە چاوەڕوان بوون ڕژانە ناو خیابانەکان و گەنجەکانی شار، ئازیزان و قارەمانی خۆیان لە ئامێز و باوەش گرت. ئەم بەرەنگاری یە بوە هوی ئەوە کە قیادە و کۆنەپەرەستانی ڕەنگاو وڕەنگ بەرەو ئاوایی دزلی بەگەڕێنەوە. ئەم کارەساتە لە شاری سنە دەنگی دایەوە و خەڵکی سنەی زۆر زۆر خۆشحاڵ کرد. دەوری ئەو شۆڕشگیڕانە لە بیرو مێشکی گەلی کورد و خەباتە خوێناوی یەکەی تۆمار کراوە و لە ئارشیوی مێژوودا شوینی خۆی هەیە.

دیفاعی شار لە ئەستوی یەکیەتی جووتیاران، شورای شار، کۆمیتەی ژنان، کۆمەڵەی قوتابیان و دانشجوەکان و بە تایبەت ستادی حەفازەتی بوو. هێزی ستادی حەفازەتی لە بەرزای یەکانی شاری مەریوان سەنگەریان گرتبوو و دامەزرابوون. هەندی لە خانەوادەکان ئاوی گەرمیان حازر کردبوو تا بیرێژن

بە سەر کۆنەپەرەستاندا.گەنجی نەترس و بوێر و پیاوانی بە ساڵدا چوو، بە چەکی خۆیانەوە لە ستادی حەفازتی داوایان کرد تا ڕێکیان خەن و حازر بوون لە شار دیفاع کەن. ئەمە مایەی دڵگەرمی هەمووان بوو. ستاد چەکی قورسی نەبوو و پێم وایە دوو دانە خومپارەی هەبوو کە بۆ ترساندن و ڕووخاندنی وەری کۆنەپەرەستان مانۆڕیان پێ دەدا. ئەم مانۆڕانە بێ تەئسیر نە بوو و لە باری ڕەوانی یەوە کۆنەپەرەستانی گێج و واق کردبوو.

کاتیک کۆنەپەرەستان زانیان هێچیان بۆ ناکرێ و شار یەک پارچە ئامادەی دیفاعە و ستادی حەفازەتی قەد تەسلیم نابێ یەکێک لە فیودالەکانی مەریوان، کە ژمارەیەک بەکرێ گیراوی چەکداری هەبوو وەفدێکی بۆ لای شورای شار و ستادی حەفازەتی نارد و ڕای گەیاند کە هێزەکەی بێ لایەن دەبێ و کاریان بە کەسەوە نیە و دەخالەت ناکەن.

پیلانی جمهوری ئێسلامی ئەم جارە شکستی خوارد و دیسانەوە بە یارمەتی ئاغای ئەحمەدی موفتی زادە لە بینای ساواکی کۆنی شار مەکتەبی قورئان و مەقەڕی سپای پاسدارانی ئێسلامییان بۆ ئاژاوە نانەوە لە مەریوان دامەزراند وشێخ ودەرەبەگی کۆنە ساواکی و جەوانمەردی ژاندارمری و کۆنەپارێزانی شارو... لە وی بۆ دژایەتی لە گەڵ بەرژەوەندی هەژار و فەقیری کورد یەکیان گرتەوە.

18.3 بڕیارنامەی هەشت مادەیی مەهاباد

کاک فوئاد نوێنەری شاری مەریوان لە کۆبونەوەی شاری مەهاباد (29ی ڕێبەندانی 57 تا 2ی رەشەمێ 57)

وەزعی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئێران بەو ئاستە گەیشتبوو کە خەڵکی ئێران هەموو ڕۆژێک دژی حکومەتی پاشایەتی خەباتیان دەکرد و هێزە سەرکۆتگەرەکانی رژیمیان ناچار بە پاشەکشە دەکرد و حکۆمەتی پاشایەتی لە

حاڵی رووخاندا بوو. قەیامی خەڵکی ئێران رۆژی 22 ی ڕێبەندانی 57 کرا و سیستەمی پاشایەتی به یەکجاری رووخا. زل هێزەکان و وڵاتانی رۆژ ئاوا بڕیاری خۆیان دا و شایان لە ئێران دەر کرد و یارمەتی مەلاکانیان دا، کە دەسەڵات وهیژمونی سیاسی ئێران به دەستەوە بگرن. هەشت رۆژ پاش قەیام یانی لە رۆژی 29 ی ڕێبەندان تا رۆژی 2 ی رەشەمێ 57 نوێنەرانی شوراکانی شارەکانی کوردستان لە مەهاباد، کۆ بونەوە. ئەم کۆبونەوەیە لە ماڵی بەرێز میرزا رەحیمی خەڕازی کرا. رۆژی 30 ڕێبەندانی 57 ئاکامی کۆبونەوەکە قەتع نامەی هەشت مادەیی مەهاباد بوو کە لە ماڵی میرزا رحیم خەڕازی نووسرا و بڵاو بوە وە. نزیکەی 36 تا 39 کەس نوێنەرانی شورای شارەکانی کوردستان لەم کۆبونەویەدا بەشداریان کرد. نوێنەر و سوخونگوی شاری مەریوان کاک فوئاد و دوو کەسی تر بوو ن. کۆمەڵە سی چوار رۆژ پاش قەیام یانی لە رۆژی 26ی ڕێبەندانی 57 بە بۆنەی گیان بەخت کردنی ڕێبەری لیهاتوو ،ئازا و زۆر زۆر خۆشەویست موهەندس حەمە حسین کەریمی لە شاری سەقز خۆی ئاشکرا کرد. لە لایەن حکۆمەتەوە وەفدێکی هەشت کەسی بە ڕێبەری بە رێز داریوشی فروهەر بۆ مەهاباد هاتبوو و گفتوگۆی نوینەرانی شورای شارەکانی کوردستان لە گەڵ ئەودا بوو. قەتع نامەی هەشت مادەیی تەحویلی داریوشی فروهەر درا تا حکومەتی تازەی ئێران لە بیر و بوچون و نەزەراتی نوێنەرانی شوراکانی شارەکانی کوردستان ئاگا کاتەوە. لەم کۆبونەوەدا بە رێزان : ماموستا شێخ عیزالدین حسینی، سەلاح موهتەدی، غەنی بلووریان، سەنار مامدی، شێخ جەلال حسینی، مەلا خدری ساردکێ، فوئاد مستەفا سوڵتانی، عبدوالرحمن قاسملو، عەبدوڵای موهتەدی ،حەسەنی شەمسی و... بەشداریان کرد.

18.4 گەڵاڵەی دامەزراندنی زانستگای کوردستانی ئێران

(نوسراوە فارسی یەکەی دوکتور داریوش نەویدی لیرەدا کراوە بە کوردی) ئاخری بەهاری 58 گورووپێک لە ئوستادە چەپ و تێگەیشتووەکانی زانستگاکانی ئێران بۆ دامەزراندن و رِێک خستنی زانستگای کوردستانی ئێران سەفەرێکیان بەرەو کوردستان کرد و لە شاری مەهاباد دیداری کاک فوئاد دەکەن. بە هاوکاری بە رِێزان جەعفەری حەسەن پوور و مەحەممدی میسری کۆبونەوەیەک بۆ ئەم گورووپە رِێک دەخریت تا شێوەی هەڵسورِان و تێکۆشانی خۆیان بۆ هاورێ یانی مەهاباد و بەتایبەت کاک فوئاد باس کەن.

کاک فوئاد پرسیارگەلیکی ورد و دەقیق سەبارەت بە کەسایەتی سیاسی هەڵسورِاوان و تەرح و ئیدەی رِیک خستنی زانستگا لە دوکتور داریوشی نەویدی دەکات. کاک فوئاد بیستبووی من لایەنگری کۆمەڵەم زانیاری زۆر تری دەویست بۆیە بەر لە کۆبونەوە رِەسمی یەکە سەبارەت بە ئوستادەکان و بۆچون و هەڵویستی سیاسییان بۆ کاک فوئاد قسە م کرد و زانیاریم پێ دا. پرسیارەکانی زۆر حەساس، دەقیق پێشرِەوانە بوو، ئەو پرسیارانە تەنیا لە رِێبەرێکی لیهاتوو،زۆر پێشرِەو و زانا دەوەشایەوە. کاک فوئاد بە هیچ شێوەیەک بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی و گیر و گرفتەکانی لە بیر نەدەکرد و بە ئەو ئێنسانانە کە هەویەت و پێناسی سیاسی کۆمەڵایەتی رِۆشنیان نە بوو و دەترسان و خۆیا ن بە جەماوەری خەڵک نەدەناساند باوەرِ و متمانەی نە بوو.کاک فوئاد لە گەڵاڵە و تەرحی ئێمە پشتیوانی کرد و وتی ئەوەی لە دەستمان بێت دریغی ناکەین. بەڵام هەر چی زوو تر و بە پەلە کارەکانتان دەست پێ بکەن چونکوو بێگومان جمهوری ئێسلامی هێرِش و گەمارۆی کوردستان دەدا و پێویستە بەر لە هێرشی دوژمن خەڵک دەسکەوتێکی هەر چەنە چکۆلەیش بە دەست بێنن تا پاشان بتوانن لەو دەسکەوتە دیفاع بکەن.

کاک فوئاد لە چەند جیهەت و بارەوە بۆ دامەزراندنی زانستگایەکی مەزن لە کوردستان پشتیوانی دەکرد و نرخی چاکی بۆ ئەو زانستگایە دادەنا. لە ڕوانگای کاک فوئادەوە زانستگا دەوری مێژوویی وسیاسی هەبوو. بەڕێز کاک فوئاد بەر لە جەلەسەکە ئاوا لە گەڵ ئێمە باس و قسەی کرد. ئەوەی لە بیرم ماوە و کورتەی باسەکان وناوەڕۆکی پێشنیارەکانی کاک فوئاد ئەمانە بوون:

•گەڵاڵە و تەرحی زانستگا توێژێکی پێشڕەو و لیبودوو بانگەواز و ڕێک دەخا کە بۆ وەدی هێنان و گەیشتن بە داخوازی یە مەشروع و گرینگەکانیان ڕێک دەکەون و هاو دڵی و هاو پشتیوانی خۆیان سەبارەت بە دامەزراندنی زانستگا کە پەیوەندی بە کۆمەڵگاوە هەیە نیشان دەدەن.

•ئەم گەڵاڵە ڕاستەوخۆ دەتوانی تا ڕادەیەک فشار و زەخت بخاتە سەر حکومەتی مەرکەزی تا ئێمکانات و پارە و کادیری بۆ ئامادە بکا.

•زانستگا ئامێر و زەرفێکی موناسب بە تایبەت بۆ کچان و کوڕانی کوردستانە و لە سەر ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی لاوان تەئسیر دادەنێ. ودەتوانێ سەرچاوەی بیر و فیکری عیلمی و نوێ بێ و لە بارهێنان و پەروەردەکردنی نەسڵەکان دەور بنوێنی.

•هەبونی زانستگایەکی موعتەبەر و مەزن تەنانەت لە باری ئابوری یەوە بۆلاوانی کورد بە قازانجە و باشە و لاوان دەتوانن بۆ خوێندنی پلەی باڵا کەڵکی لی وەر بگرن..

•زانستگا دەتوانی نە خوێندەواری وەک گرفتێکی کۆمەڵایەتی تا ڕادەیەک بەر تەسک کاتەوە. ومن لە هەر چەشنە ئاڵ و گۆڕێکی پۆزیتیڤ و چاک پێشوازی و پشتیوانی دەکەم.

•. ..

هەوەڵین کۆبونەوەی ڕەسمی گرووپی دامەزرێنەری زانستگا لە سالۆنی شارەداری مەهاباد بە ڕێوە چوو. دەس پێکردنی جەلەسەکە لە لایەن ماموستا شێخ عیزالدین حوسینی یەوە ڕاگەیەندرا. من ڕاپورت و گوزارشی گرووپەکەم پێشکەش کرد. بە پێشنیاری ئێمە بەشداربوەکان لە جەلەسەکەدا داوایان لە

دوکتور قاسملو کرد کە حیزبی دیموکرات پادەگانی شار خاڵی کات و بە جێی بێڵی و بیدا بە زانستگای کوردستان. دوای من دوکتور جەعفەری شەفیعی سوخنرانی کرد کە ئەویش بۆ دامەزراندنی زانستگا بە هەستێکی بەرزەوە پشتیوانی و دیفاعی کرد. پاشان دوکتور ناسری پاکدامەن ئوستادی زانستگای تاران دەستی بە قسەکرد و ئاماژەی بە دەوری سیاسی زانستگا لە سەر ژیانی خەڵکی کوردستان کرد.

نوێنەرانی هەموو شارەکانی کوردستان لە کۆبونەوەکەدا بەشداریان کرد و وتیان بۆ دامەزراندنی زانستگا پڕوپاگاندە و تەبلیغی پێویست دەکەن و تێدەکۆشن تا جەماوەری خەڵک بۆ ئەو مەبەستە ڕێک خەن.

18.5 کونفرانسی وەحدەت

کونفرانسی وەحدەت لە لایەن دوازدە 12 ڕێکخراوی سیاسی ناسراو بە خەتی سێ پێشنیار کرا. ئەوان دەیانەویست وەحدەتی سیاسی - تەشکیلاتی بکەن و حیزب و ڕێکخراوەیەکی بە هێز پێک بێنن. پەیکار، رزمەندەگان، سازمانی وەحدەتی ئێنقلابی، گوروهی زەحمەت و... خوازیاری ئەو کونفرانسە بوون.

هەرگیز باوەڕی بەو رووناک بیرانە کەرەبت و پەیوەندیان بە کرێکاران و زەحمەتکێشانەوە نەبوو و خۆیان بە وەکیل و نوێنەری کرێکاران و هەژاران دەزانی ،نەدەکرد. پەیوەندی لە گەڵ خەڵک بۆ کاک فوئاد گرینگ بوو. کۆمەڵە وەک نازر وچاودێر لەو کونفرانسەدا بەشداری کرد. بەشداربوەکانی کونفرانسی وەحدت روناک بیرانیک بوون کە پەیوەندی یەکی قووڵیان لە گەڵ هەژارانی ئێراندا نە بوو.ڕێک کەوتن و ئێتلاف لە گەڵ چوار پێنج روناک بیری قەبوڵ نە بوو کە لە خانە تیمی یەکان خۆیان حەشار دەدەن. ئەم رووناک بیرانە نەیان دەتوانی جێگای متمانەی کۆمەڵە بن. کاک فوئاد دەیزانی رووناک بیری لەو چەشنە کە زۆربەیان دوور لە خەڵک و چریک ئاسا کاری تەشکیلاتی دەکەن، نەیاندەتوانی خەڵک و هەژاران بۆ شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی هەمە لایەنە ئامادە

کەن. هاوکاری و وەحدەت لە گەڵ ئەو تاقمە رووناک بیرە کە خەرێکی کاری تیئورێکی دوور لە واقعیەت بوون، بێگومان بە زەرەری کۆمەڵە دەبوو.کاک فوئاد باوەڕی بە یەکگرتن لە سەرەوە نە بوو. لە ڕۆژەکانی 21-22 ی خەرمانانی ساڵی 1358 ی هەتاوی(1979 ی زاینی) لە شاری مەهاباد هەڵویستی راشکاوی گرت.(سوخنڕانی و قسەکانی کاک فوئاد لە مەهاباد هاوینی 1358) لە ساڵی 1362 ی هەتاوی(1984 ی زاینی)ڕێبەری کۆمەڵە پاش مەرگی کاک فوئاد لە گەڵ گوروپی چوار پێنج کەسی سەهەند لە سەر سەری کرێکار و زەحمەتکێشەوە حیزبی کۆمونیستی ئێرانیان پێک هێنا. و رێکخراوەیەکی بە دەسەڵات و خاوەن ئوتوریتەی بەرینی سیاسی وکۆمەڵایەتیان بە ناوی " کۆمەڵە" تەحویلی هەستەی سەهەند دا. ئەو وەحدەت و ڕێک کەوتنە لە گەڵ هەستەی بی ناو و نیشانی سەهەند کۆمەڵەی بەرەو هەڵدێر برد و ملی شکاند .و هەستەی سەهەند خێرا کادرە ئازا و جێگای متمانەی جەماوەریان یەک لە دوای یەک بیدەسەڵات کرد . ڕێبەری کۆمەڵە .بە ئاشکرا باوەڕ و متمانەیان بە خۆیان نە مابوو وئەو پوتانسیلە لە ئاستێکی هەرە بەرزدا بوو. فەزاو هەلومەرجەکەی ئەو کاتەی کۆمەڵە کە ڕابەری یەکەی متمانە و باوەڕی بە خۆی نەمابوو بۆ هەستەی سەهەند دەرفەتێکی چاک بوو و وبۆیە هەر ڕۆژە کۆمەڵەیان بە شێوەیەک لە ئامانجە دیموکراتێک و سوسیالیستی یەکانی دوور دەکردەوە. وڕابەری کۆمەڵە کەوتبونە تاریف کردنی هەستەی سەهەند کە گوایە فریایی بزووتنەوەی ڕادیکاڵ و سوسیالیستی جەماوەری کورد کەوتون و یارمەتیان داوە ! کاک فوئاد دەیگوت رووناک بیرێک کە دوور لە هەژاران بێت و مەیدانی خەباتی ئەوەندە بەر تەسک و تەنگ بێتەوە و پەنا بۆ خانە تیمی ببات، وەک ڕێبوار و مسافری قەتارێکە کە دێر یا زوو دادەبەزی و شۆڕش بە جێ دێڵێ. بە داخەوە کاک فوئاد نەما تا ئێستا ئاکامی بڕیارەکەی خۆی چاو لی بکات.

18.6 هەڵویستی چەپی ئێران سەبارەت بە کۆمەڵە

تاکتیک و ئێستراژی گونجاو و لە باری کۆمەڵە، و هەڵسەنگاندنی زانستیانەی کۆمەڵگای ئێران، و خەباتی بێ وچانی کۆمەڵە، و ئۆتۆریتەی زۆر، کادیری لیهاتوو و جێگای متمانەی جەماوەری خەڵکی کورد، سازانی حیزبی دیمۆکرات و مەجاهیدین، و لیکدانەوەی پووچەڵ و بێ بنە مای چریکی ئەکسەریەت لە حکومەتی نوێ ئێران کە دەقاودەقی لیکدانەوەکانی حیزنی توودە بوو و هەر دووکیان تووشی خۆش خەیاڵی و ئۆتۆپی هاتبون و جمهوری ئێسلامیان پێ دژی سەرمایەداری بوو، و دەوری نەگەتێڤی مەزهەب و کۆنەپەرەستێ کە لە گەڵ ڕەوڕەوەی مێژوودا یەکیان نەدەگرتەوە و دەیان فاکتۆری دیار و نادیار لە سەر گەشەی کۆمەڵە تەئسیری دانابوو. لە ئاستێکی بەرزدا جەماوەری خەڵک و لاوان.. لە شارەکان هەڵویستیان گوڕا و بوون بە لایەنگر و یان ئەندامی کۆمەڵە و لە ژێر چەتری کۆمەڵەدا، گیرسانەوە، پاشان ڕێبەری کۆمەڵە ڕێکی خستن و لە ئۆرگانە جۆراوجۆرەکانێ کۆمەڵەدا، خەباتی نیزامی و سیاسیان دەس پێکرد. لەم بوارەدا توودەیەکان و حیزبی دیمۆکرات کەوتنە خۆ و دەنگی ئێعتراز و ڕەخنەیان بەرز کردەوە. ڕەخنەکانی حیزبی دیمۆکرات زۆرتر لە سەر دەسەڵاتی سیاسی لە کوردستان و شێوەی حاکمیەت بوو و هەندی جاریش پەڵپ و بەهانە و شەڕ فرۆشێ بوو.بەم جۆرە دەیانویست هێزی ڕادیکاڵ و پێشڕەوی کورد کز و نابوود کەن. لە باتی دیالوگ و موزاکەرە و گفتوگۆ پەنا بۆ چەک، تەنیا ڕێگایەک بوو کە حیزبی دیمۆکرات هەڵێ دەبژارد. پاوان خوازی و سەرەڕۆیی، لە کردەوە سیاسی و نیزامی یەکانی حیزبی دیمۆکرات دەبارێ و سەر ڕێژ بوو. کۆمەڵە سەبارەت بە چارە نووس و داهاتووی کورد لە ئێران ئێحساسی مەسئولیەتی زۆری دەکرد و و بە دەربەست بوو، و ئەم بە دەربەست بوونە بۆ کۆمەڵە زۆر گران تەواو بوو.

هەندی ڕخنە و ئێرادی هێزە سیاسی یە کان لە کۆمەڵە، تا ڕادەیەک بە جیّ بوون و کۆمەڵە بە پێی توانا و لیکدانەوەی ئەو کاتە، کەلکی لی وەر دە گرت. سازمانی پەیکار لە نوسراوەکانی، پرۆپاگاندە و تەبلیغی دەکرد کە گوایە کۆمەڵە لە سەر خەبات و ئێعترازی شارەکانی کوردستان بایەخ و ئێنرژی زۆرتری دانەناوە و تا رادەیەک خەباتی جووتیارانی دیهاتی گەورە کردەوەتەوە.

چریکە فیدایی یەکانی خەلکی ئێرانیش، لە گۆڤارەکانیاندا بە حەق و بە ناحەق کۆمەڵەیان بە پۆپۆلیست دەناساند، و دەیانگوت کۆمەڵە خاوەنی بیر و باوەڕی لیبراوی مارکسیستی نی یە و، بە شوێن، بیر و باوەڕی خەلکدا دەڕوات . لە حالێکدا ئەم ڕەخنە و پۆلیمیکانە، بەشێکی بەهانە و پەلپی بەرەی چەپی ئێران لە بووچونی کۆمەڵە بوو. لە راستیدا بەرەی چەپی ئێران لە قەیرانێکی تالی سیاسی دا، دەسوتان و ڕێگایان ون   کردبوو. بە داخەوە ئێستاش هەر لەو بوحرانە سیاسی یەدا، دەسوتێ و خەرێکی باسکە مەلەیە و هێشتا نەیتوانیوە ڕێگای ئۆسولی، مەنتیقی و ڕادیکاڵ بدوزێتەوە   و لە سەر باوەڕ و بیر و بۆچونی هاوبەش پلاتفورمی دیاری کراو، پێشکەش کات و خالە هاوبەشەکانیان، هەوێن و ئامیانی ئێتحاد و یەکگرتنیان بێ. هەر ئەم وەزعە بەرەی چەپی ئێرانی بە ئاشکرا کز و کزتر کرد وراستەوخۆ دەسەلاتی رەشێ جمهوری ئێسلامی   زاڵ کرد، کە توانی زۆربەی ڕووناک بیرانێ چەپ، لە ناوچەکانی تری ئێراندا، جگە لە کوردستان ڕاو کات وبیانگرێت وزیندانیان کات.شمشێری ئێسلام لە کێلان دەرهات و سەری هەزاران شۆڕشگێڕی چەپی پەڕاند. پاشان حەمامی خوێنیان دروست کرد و دەیان شۆڕشگێڕی چەپ لە سێدارە درا و یان ئێعدام کرا .

کۆمەڵە بە ڕاستی خاوەن ئۆتوریتە و پشتێوانی کۆمەلایەتی و نفووزی سیاسی بوو، و توانی چەپی کوردستان و توێژێک لە چەپی ئێرانیش، لە ناو خەباتی گەلی کورد دژی جمهوری ئێسلامی ئێران ڕێک بخا. ولیبراوانە لە کەرامەت و شەرافەتی مرۆڤایەتی دیفاع بکات ودیفاعیان کرد. و لەو شەڕە خوێناوی یە، سەربەرزانە شەهیدش بوون. چەپی ئێران لە باری عیلمی و

زانستی یەوە، نەیدەتوانی ئەم گەشەی سیاسی و کۆمەڵایەتی یەی کۆمەڵە، کە هەتا دەهات پەرەی دەسەند و دەنگی دابووە وە قەبووڵ بکات. کۆمەڵە ئاکتیڤ،خاوەنی هیژمونی سیاسی، ئۆبژکتیڤ، و دوکترین خۆی و تاکتیکی شۆڕشگیرانە بوو. لە حاڵیکدا چەپی ئێران ئانارشیێست، سوبژکتیڤ، پاسیڤ و سێکت بوو و پۆلەمیکەکانیان پایە و بنەڕەتێکی سیاسی نە بوو ورِەخنەکانیان لە کۆمەڵە زۆرتر لە بۆڵە بۆڵ دەچوو و تەنیا دوگماتیسم وبەرچاوتەنگی نیشان دەدا. ئەم بەرچاوتەنگی و دۆگماتیسمە بە تایبەت لە ناو هێز و سێکتە سیاسی یەکاندا دەبێنرێ، کە زەرەری قورسی لە بەرەی چەپ دا و جمهوری ئێسلامی، لەم نەخۆشی یەی چەپ ئەوپەڕی کەڵکی خۆی وەرگرت و زۆر ئاسان چەپی خستە حاڵەت و فورمی دیفاعی یەوە وبە شێوەیەک نابوودی کرد کە لە مێژۆوی سەردەمدا بێ وێنە بووە.

18.7 بۆ چوونی کۆمەڵە سەبارەت بە کاری تیئوریک

کۆمەڵە تا رادەیەکی زۆر بایەخی گرینگی بە کاری تیئوری و ئاکادمیک دەدا. کۆمەڵە پێ وابوو کە بەشی ئەو سەردەمەی شۆڕش دەزانیت. قەول وابوو، کاک فوئاد و هاورێ کانی پێداچونەوە یەک، سەبارەت بە سیاسەتە بنەڕەتی یەکانی کۆمەڵە و لە نێوان ئەوانەدا کاری تیئوریک بکەن. لە هەمان کاتدا خەرێکی دەر کردن و چاپی گۆڤار و رۆژنامە و نوسراوەی تیئوریک بن. بەڵام ماوە کورت بوو و رووداوەکان زۆر بە خێرایی و لافاو ئاسا روویان دەدا.کۆمەڵە و کاک فوئاد پییان وانەبوو، ئەگەر خەڵکی نەغەدە،پاوە، سنە و مەریوان، سەردەشت، مەهاباد، سەقز،بانە، بەر گوللە دەدرێن و قەڵاچو و ژنۆسید دەکرێن،ئەوان دەبێ خەریکی کاری تیئوریک بن. رەوا نی یە و نابێ کاری تیئوریکی کۆمەڵە لەو سەر دەمەدا لەگەڵ رێکخراوە چەپەکانی تر، هەڵدسەنگیندرێ و لە تای ترازویەکدا دانین. چونکوو رێکخراوەکانی تر زۆربەی هێزیان لە سەر کاری تیئوریکی

ڕووناکبیرانە دانابوو. بەڵام کۆمەڵە لەو کاتەدا لە سەف و پێشەوەی خەبات و تێکۆشانی خەڵکدا حوزووری فەعال و دیاری کەری هەبوو. کاک فوئاد تیئوری بۆ ڕێ نوێنی کاری سیاسی و شۆڕشگێڕانە دەویست. ڕووداوەکانی ئەو سەر دەمە ئەوەندە زەق و بەرچاو بون کە ڕاستەوخۆ نیشانی دەدا کەچ دروست و چ نادروستە ؟ و چ بە قازانجی خەڵک و چ بە زەرەریەتی ؟ کام هێزی سیاسی و یان دەوڵەتی شۆڕشگێڕ و خەڵکی بووە یان نی یە، پێویستی بە تیئوری و فەلسەفەی عەجایەب نە بووە. لە کاتێکدا شاری سنە وەبەر تۆپ و خومپارە درابووو خەڵکی شار لە سەنگەردا دیفاعیان لە خۆیان، ماڵ ومنداڵ و ئازادی و سەربەستی دەکرد.نوێنەرانی دانشجوەکانی تێکۆشەر و موبارز کە لە تارانەوە هاتبوون لە کاک فوئاد دەپرسن : ئێوە بە پێ چ تەحلیل و لیکدانەوەیەکی تیئوریک جمهوری ئێسلامیتان پێ دژ بە خەڵکە ؟! کاک فوئاد وڵام دەداتەوە و دەڵی : تیئوری ناویت ئەوە نی یە جمهوری ئێسلامی خومپارە باران و تۆپ بارانی خەڵکی بیدیفاعی سنە دەکات.

ئەگەر تیئوری و کردەوە لە هەل و مەرجی دیاری کراودا، لە گەڵ یەکتر دەکەونە کێشەوە لەو کاتەدا کاک فوئاد تێ نەدەکۆشا بۆ ئەوەی واقعیەتەکان کە بە چاو دەبینریت و هەستی پێ دەکرێت بخاتە ناو حەڵقەی تیئوری لە پێشەوە دیاری کراوەوە.کاک فوئاد تیدەکۆشا کە تیئوری گونجاو لە گەڵ ئەو هەل و مەرجە دیاری کراوەدا، دابین بکات و هەڵبژیریت. بۆ نموونە بیر و ڕا و هەڵویستی بۆ پێک هێنانی حیزبی کۆمونیستی ئێران لەساڵی 1353 (1974) و حیزبی کۆمونیستی کوردستان لە ساڵی 1357 (1978) ئەو پەڕی لێزانی و هوشیاری و هەڵسەنگاندنی کونکریتی کاک فوئاد نیشان دەدا. کاک فوئاد لە ئاسۆی تەسکدا بیری نەدەکردەوە و ڕەوڵێکی بیر روناکی پێشڕەوی هەبوو، ولیکدانەوەکانی وەک چەپی سوننەتی نە بوو و ڕێبازی هەر بە تەنیا تەفسیر و تەوزیحی جیهان نە بوو، بەڵکوو ئامانج ومەبەستی گۆڕینی ئەو کۆمەڵگایە بوو کە لە دواکەوتووییدا ڕایان گرتبوو. کاک فوئاد وەک ئاوی بێگەرد و زوڵاڵ لە نێو دڵی بەرێنی هەژاران و مەحرومانی کۆمەڵگادا ئاژێن بوو و پەپولەئاسا و سووک

باڵ هەنگاوی قایم وقورسی سیاسی هەڵدەگرت. ئاڵ و گۆڕی فیکری کاک فوئاد ئاستێکی روو لە گەشەی هەبوو، و ئەم پڕۆسەیە هەرگیز و هێچ وەخت رانەدەوەستا.ئەو لایەنگری خەباتی هەمەلایەنە بوو و لە هەموو سەنگەرەکانی خەبات بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی و بۆ سەرکەوتن کەڵکی وەر دەگرت. خەباتی چەکداری،تەزاهورات و خۆپێشاندان، کاری نهێی، مانگرتن،کۆچی سیاسی کۆکردنەوەی کرێکاران و هەژاران لە رێکخراوی گونجاو و لە بار، تەبلیغی رۆشن و شەفاف و موشەخەس و سوخنرانی، دیالوگ، وتووێژ لە گەڵ دوژمن، هەڵویستی دروست و ئێنسانی سەبارەت بەو کەسانەی کە دوژمن فریوی داون، و دەیان نموونەی تر ئامێر و ئەو سەنگەرانە بوون کە کاک فوئاد دەستی لە سەر دادەناو تێدا دڵسۆزانە و شێلگیرانە و بێ وچان هەڵدەسوڕا.زۆر تێکۆشا تاپلانی جمهوری ئێسلامی بۆ شەڕی داسەپاوبە سەر خەڵکی کورددا بخاتە دواوە. لە نوسراوەیەکی بە نرخی کاک فوئاد بە ناوی "خەڵکی کورد لە ئەزمون وبواری تاقی کردنەوەدا !"ئاماژە کراوە کە تەواوی جەماوەری خەڵک بە هەموو توێژ و چین و تاقمێکەوە پێویستە لە بەرانبەر و دژی فەرمان و دەستوری جیهادی ئەکبەری خومینی و دژی هەڕەشە و هێرشی سپای پاسداران و ئەرتەش کە بۆ سەرکوتی خەڵکی کورد بەرەو کوردستان هاتون راوەستن و خەڵکی کورد لەم بوارەدا دەبێ مەقاوەمەت و بەرەنگاری بکات و سەنگەر بە سەنگەر و ماڵ بە ماڵ و کۆڵان بە کۆڵان دژی هێزی داگیرکەرو سەرکوتگەری جمهوری ئێسلامی لە خۆیان دیفاع کەن.

19. کارەساتی 23 ی تیری 1358 هەتاوی لە مەریوان

کاتێک ناوەندی سپای پاسدارانی شۆڕشی ئیسلامی لە مەریوان پێک هات و دامەزرا، بۆ خەڵکی کورد ئاشکرا بوو کە ئەم ناوەندە نە تەنیا مەرکەزی کۆنەپەرەستانی ناوچەی هەورامان و مەریوانە بەڵکوو پایەگاو سەنگەری سپای پاسداران و حکومەتی ئیسلامیشە.تەجاوەز و دەست درێژی کۆنەپەرەستان و قیادە موەقەت بۆ سەر ئازادی و ژیانی ئاسایی خەڵک و تەعەدا و ئازارو سوکایەتی بە رووناک بیران ،و ئازادیخوازان، بە رادەیەک گەیشتبوو کە نەدەکرا سنوورەکەی دیاری کەیت. گەمارۆی شاریٚ مەریوان لە لایەن قیادە موەقەتەوە بە پشتیوانی حکومەتی ئیسلامی سوکایەتی و شکاندنی کەرامەتی شارێک لە کوردستان بوو. رەوتی رووداوەکان ئەوەندە خێرا و توند بوو کە گاڵتەی پیٚ نە دەکرا، خەڵکی کورد بە گشتی وخەڵکی هەورامان و مەریوان بە تایبەت خوازیاری دیموکراسی و ئازادی بوون ولە بەرانبە هەر چەشنە سوکایەتی ودەس درێژیەک لە خۆیان و شەرافەتی مرۆڤایەتی دیفاعیان دەکرد. پیلانی ئاغای موفتی زادە و مەکتەبی قورئان وقیادەی موەقەت و چەک کردنی ئەندامانی یەکیەتی جووتیاران کە لەو رابتەدا قیادەیازدە تفەنگیان بردبوو، و سم پاشی و ژەهر پژاندنیی رادیو تلەڤیزیونی جمهوری ئیسلامی دژ بە گەلی کورد هەموو ئەمانە وەزعەکەی لە باری سیاسی یەوە بۆ خەڵک دژوار کردبووو ئەم شەرایەتە بۆ هەر ئینسانێکی شەریف و ئازادیخواز تەحەمول نەدەکرا. تاوانی خەڵکی شاری مەریوان چی بوو کە قیادە بە پشتیوانی و پیلانی جمهوری ئیسلامی و کۆنەپەرەستانی مەنتەقە بۆ ماوەی حەفتەیەک گەمارۆی بدات ؟ !

چارەیەک بۆ خەڵک نە مابوو بۆیە بە دەعوەتی یەکیەتی جووتیاران و جەمعیەتی خوازیارانی مافی گەلی کورد، شورای ژنان، کانوونی قوتابیان و

موحەسلێن، یەکیەتی کرێکارانی بێکار لە شاری مەریوان و...بانگە وازو دەعوەتێک لە جەماوەری کوردستان وبە تایبەت لە خەڵکی شار و دێهاتی مەریوان بۆ خۆپیشاندان و تەزاهورات دژی تەبلیغاتی ژەهراوی رادیو تەلەڤیزیونی جمهوری ئیسلامی ،حکومەتی ئاغای بازرگان وچەکدار کردنی کۆنەپەرەستانی ناوچەی مەریوان لە لایەن جموری ئیسلامی یەوە کرا. خەڵک لەم دەعوەتە پێشوازی یەکی بێ وێنەیان کرد و وڵامی ئورگانە کان و ئازادیخوازانیان بە شێوەیەکی شۆڕشگێرانە داوە . بەرە بەرە خەڵک لە شەقامەکانی مەریوان کۆ بوونەوە و بە شیعار دان و هەڵگرتنی پلاکارد لە خیابانەکانی مەریوان دەسوڕانەوە و پاشان گەیشتنە بەر ئیدارەی رادیو تەلەڤیزیون و خەڵک تەبلیغات و پڕوپاگاندەی ژەهراوی رژیمیان مەحکوم کرد و لە لایەن بەشداربوەکان لە تەزاهەراتەکەدا، بەیان نامە (بڕیار نامە) و قەتعنامەیەک خوێندرایەوە و بە تێکڕای دەنگ پەسەند کرا. لە گەڕانەوە بۆ ناو شار خۆپیشاندەرەکان و جەماوەری خەڵک کە وەک شەپۆلی دەریا و لافاو رێکەوتبوون بە پەنا و لە بەر مەقەڕی سپای پاسدارانەوە تێپەڕ بوون. چەکدارەکان و جەماعەتی ناو مەقەڕی سپا بە بینینی جەماوەری بەرینی خۆپیشاندەر کە لە نزیک مەقەڕەکەیان تێپەڕ دەبوون کەوتنە جموجوڵ و لە عەمەل و بە کردەوە، جەماوەری خوپیشاندەریان توند و تیژ و بە خێرایی تەحریک کرد و خەڵکیان لە سەر تێپەڕبوون پەشیمان کردەوە. ئەم وەزعە نا ئاسایی، غەیرە عادی و زۆر ئاڵوزو سەنگەر گرتنە کە چەکدارەکانی سپا پێکیان هێنابوو و دایان سەپاندبوو، راستەوخۆ جەماوەری خەڵکی بیزار وتوڕە کرد. لەم هەل و مەرجەزۆر نائاسایی، هاندەر، تەحریک کەر و غەیرە عادی و لە رادە بە دەر ئاڵوزەدا،خەڵکی مەریوان وخوپیشاندەرەکان بڕیاریان دا و خێرا داوای تەسلیم بوون و چەک کردنی جەماعەتی چەکداری سپایان کرد. ئەفرادی ناو مەقەری سپا لە هەوەڵەوە ئامادە و حازر دەبن کە تەسلیم بن و چەکەکانیان تەحویل بدەن. لەم کاتە ناسک و زۆر حەساسەدا لە ناو خوپیشاندەرەکان چەند کەسێک بۆ بەر گری لە رووداوی دڵتەزین، تەقینەوەی وەزعەکە و ئارام

کردنەوەی خوپیشاندەرەکان، بە شەهامەتەوە حازر دەبن کە چەکەکانیان وەر گرن تا لە لایەن خەڵکی تورەوە سوکایەتی و بێ حورمەتیان پێ نە کرێ. چەکدارەکانی مەقەڕەکە بە خێرایی لە بڕیار، قەول و بەڵێنی خۆیان پاشگەز و پەشیمان دە بنەوە و وەرچەرخانێکی سەیر و سەر سوڕهێنەر لە خۆیان نیشان دەدەن. ودەستیان کرد بە تەقە و هەر لە چاو تروووکانێکدا سێ کەس یان کوشت.

کاک رئووف کۆنە بۆشی موعەلیمی شۆڕشگێڕ و سیمای زۆر خۆشەویست، ناسراو و جێگای متمانەی ناو جەماوەری خەڵکی مەریوان وکاک محەمەدی دەرسید کرێکاری تێکۆشەر و نوێنەری کرێکارانی شارەداری و بێکاران و کاک مەحموودی بالکی پێشمەرگەی یەکیەتی جووتیاران، لە هەوەڵین دەسرێژەکانی مەقەڕی سپا کوژران و شەهید بوون. و لافاوی هێرش و پەلامار بۆ سەر مەقەڕی سپا وەک لێزمەی باران دەستی پێکرد. بە هێچ شێوەیەک خەڵکەکە کونترۆڵ نەدەکرا. شەڕ و تێک هەڵچون لە نیوان بەکرێگیراوان وپاسدارەکان وپێشمەرگەکانی یەکیەتی جوتیاران و خەڵک دەستی پێکرد و لە ئاخردا مەقەڕەکە گیرا و هەڵیان پێچا وچەند کەس کوژران. ناوی هەندیکیان کە لە مەقەڕەکەدا کوژران ئەمانە بوو: حسین حیدەری (خەڵکی ئاوایی بەرقەڵا) حەمەی کۆنەپۆشی (خەڵکی ئاوایی عەسرئاوا) دارا کۆنەپۆشی (خەڵکی ئاوایی حەسەن ئاوڵە)، عەبە حبیب، مەحەمد سالەح رەشیدی کوڕی وەستا غەفور، مەحمود ناهیدی کوڕی حەمە چاوە و رەشیدی برای، حزری خەڵکی میانە و . ...

پاش ئەو کارە ساتە هێزی سپای پاسداران لە شارەکانی تری ئێرانەوە بەرەو مەریوان دێن و لە پادەگانی موسکی مەریوان کۆ دەبنەوە و خۆیان بۆ شەڕی داسەپاو و سەرکوتی خەڵکی کورد ئامادە دەکەن.

مەکتەبی قورئان لە مەریوان ژمارەیەک پیاو کوژی سازمان و ڕێک خستبوو کە ئازادیخوازان و هێزی ڕادیکاڵ و پێشمەرگەی کۆمەڵە، چریکی فیدایی، دیموکرات، پیکار و.. تیرور کەن. پێناس وکارتەکەی ئەمینە شیت کە پێشوو چەکدارو جەوانمردی ژاندارمری بوو، ولە کارەساتی 23 تیر برێندار و لە نەخۆش خانەی شار دەرمان دەکرا کەوتە دەستی خەڵکی مەریوان کە تێدا

نوسرابوو"هێزی تیرور ی مەکتەبی قورئانی مەریوان ! "کۆمەڵە پەردەی لە سەر ئەو پیلانە هەڵماڵی و لە خەبەر نامەدا چاپ و بڵاوی کردەوە. کارتەکان لە لایەن حەمەی عوسمان پوور (خەڵکی ڕەزئاو) کە یەکیک لە بەرپرسانی گورووهی تیروریستی مەکتەبی قورئان بوو ئیمزا کرابوو. کارتەکان کەوتە دەستی خەڵکی بی لایەن و بەم جۆرە سیمای واقیعی و دزێویان دەر کەوت. مینە شیت کە پێشوو چریکی ژاندارمری مەریوان بوو کارتەکەی بە عەکسەوە چاپ کراو باڵاو بووەوە. مەکتەبی قورئان لە گەڵ پاسدارانی ئێسلامی پادەگانی موسکی مەریوان یەکیان گرت و مەقەڕی پێشمەرگەی موسڵمانی کوردیان دامەزراند. ژمارەیەک لە وانە فەتتاح و ڕەحمان حیدەری، حاجی ئەحمەد بەگی باوکیان، شێخ برا و شێخ عەبدول کۆنەپۆشی حەسەن ئاولەوچەند کەسی تر... پاش کارەساتی 23 ی تیر لە لای قەسابی خوێن رێژ خەڵخاڵی سەریان دەرهێنا.

ناکۆکی یەکان تا دەهات بەرین تر دەبوو، و مەریوان یەکیک لە سەنگەرەکانی مەکتەبی قورئان بوو کە ئاغایان فوئاد ڕوحانی، رەحمان حیدەری، فەتتاح حیدەری وئەحمەدی موفتی زادە بە تەواو هێز و تواناییانەوە کاریان بۆ دەکرد، ئێنرژی و کاتیان بۆ تەرخان و دانابوو. کردەوەکانی ئەم تاقم و گرووپە لە ناو جەماوەری خەڵکدا، ئێحترام وریزێکی نەبوو، و مەکتەبی قورئان کاسە و زەرفی گونجاوی ئەوان بوو کە تێدا، قازانجی خۆیان بپاریزن. کاک فوئاد هەوڵی زۆری دا کە بە پولمیک و دیالۆگ قەناعەت بە موخالفینی ئازادی و دیموکراسی بێنی و تا ڕادەیەکی زۆریش سەر کەوتوو بوو. کارەساتی بیست و سێ تیر (پووشپەر) قەوما و یەکیەتی جووتیاران و خەڵکی ناڕازی شار دەڕژنە خیابان و بە دروشم و شیعار دان بەرەو مەکتەبی قورئان و سپای پاسدارانی شۆڕشی ئێسلامی دەڕۆن و ئەم جوڵانەوەیە کە کتوپڕ و وەک لافاوی بەهاری هەستابوو، دەکەوێتە ڕێ و شەڕ دەس پێدەکات. چەند کەس لە چەکدارەکانی مەکتەبی قورئان و سپای پاسداران دەکوژرێن و ئەوانی تریان لە مەریوانەوە بەرەو هەمەدان، قوم و تاران هەڵدێن و خۆیان خزاندە پاڵ کۆمیتەکانی ئایەتوڵڵە ڕەفسنجانی، خاڵخاڵی و عەلی خامنەیی. کاک فوئاد بە

بیستنی هەواڵێ کارەساتی بیست و سێ تیر(پووشپەر) بە پەلە لە مەهابادەوە بۆ مەریوان گەڕایەوە.

ماری خزاو لە کوندا کە پاش روخانی شا پەپکەی خواردبوو لە هێلانەی کۆنی یانی پادەگانەکان هاتە دەرێ و کەوتە ڕاوی ئازادی خوازان و شۆڕشگیڕانی کورد و پەلاماری دا، و یارمەتی بەکرێ گیراوانی ناوچە لەو قۆناغەدا بێ وێنە و ئەگەر ئەوان نەبوایەن ئەژدە های جمهوری ئێسلامی قەد نەیدەتوانی ئاوا ڕێبەرو ئازادی خوازانی کورد دێل و ئەسیر بکات. لە هەموو کوردستان ئەم دێل و گرتنە پڕاکتیک و عەمەلی کرا. دوژمن لە هەموو جادە و ڕێگایەک بۆسە و کەمینی دانابوو و بەکرێ گیراوان ڕێوی ئاسا سەر و چاویان داپۆشابوو و ماشینەکانیان دەپشکنی. جمهوری ئێسلامی تاقە کەسێکی نەدەناسی و ئەندامانی مەکتەبی قورئان و بەکرێگیراوان کە خەڵکی مەریوان و لەوی دەژیان هەمووکەسێکیان دەناسی. شارێک شاهیدە کە لەو کاتەدا بە دەست و یارمەتی مەکتەبی قورئان و بەکرێگیراوان دەیان کەس گیرا وتەحویلی پادەگان و زیندانیان دا. لە مەریوان برایان حوسین و ئەمین مستەفا سوڵتانی، برایان ئەحمەد و حوسین پیر خزرانیان و حەمە جوان (محەمەد حیدەری) وفایەق عەزیزی، دوکتور بەهمەن ئەغزەری، جەلال نەسیمی ورزگار شێج الاسلامی ،ئەحمەد قادرزادە، عەلی داستانی و چەند کەسی تر بە دەستوری دوژمن و هاوکاری مەکتەبی قورئان و لە وانە عوسمان شیرین، بنەماڵەی ئەلەنیزام ، حەمە لۆقە، حەمەچاوە، کۆنەپیرا، عەبەرەشاش و حاجی ئەحمەد بەگ و فەتتاح حیدەری، عبدول و برا ولەتیف کۆنەپۆشی حەسەن ئاوڵە دیل و ئەسیر و لە پادەگانی موسکی مەریوان زیندانی کران. بنەماڵەی زیندانی یەکان بۆ دیداری ئازیزانی خۆیان دەچونە پادەگان و دیلەکانیان دیدار دەکرد. سەید ڕەشید پیرخزرانیان کوڕەکانی دیدار کرد. باوکم لەئێدارەی پوست وتەلگرافی مەریوانەوە تەلگرافێکی بۆ قەسابی ڕەوانی شێخ سادقی خاڵخاڵی نارد و داوای چاوپێکەوتنی کردبوو. خاڵخاڵی دوای خوێندنەوەی تەلگرافەکە قناعەتی هێنا بوو و گوتبووی بیتە پادەگان و حەز دەکەم چاوم پێی بکەوێ. باوکم چوە پادەگان و

خەڵخاڵی دیدار و مولاقات کرد و قەولی شەرەفی دابوو کە ئازادیان دەکا.و دایە بەهیەتوانی کوڕەکان لە پادەگان بە بینی و دیداریان بکات. بەڵام کاتێک هاتنەوە لای ئێمە و دەنگ و باسمان پرسی و لە زمان کوڕەکانەوە دەیان گیڕایەوە کە لە ماوەی ئەو سی ڕۆژە کە زیندان بوون هەموو زیندان وانەکان و بە تایبەت جەلال کۆنەپۆشی حەسەن ئاوڵە ،بی حورمەتی و ئێهانەت زۆری بە زیندانی یەکان کردبوو. ئەو بی حورمەتی و ئێهانەتەی جەلال کۆنەپۆشی بە نسبەت کوڕەکانەوە لە سەر دڵی باوک و دایکی جوانەمەرگەگان حسین و ئەمین مابوو. پاش سی ڕۆژ بێ موحاکمە و لێ پرسینەوە بە تەئید و هاوکاری بنەماڵەی حیدەری و کۆنەپۆشی حەسەن ئاوڵە و مەکتەبی قورئان و کۆنەپەرەستانی تر و بڕیاری خوێن ڕێژو قەسابیی بە ناوبانگ شێخ سادقی خاڵخاڵی نۆ شۆڕشگێڕ تیرباران کران.

مزگەوتی ئاڵمانە ساڵی 1358 تەرمی گیان بەخت کردووان

کاک حسین وکاک ئەمین

ناوی تیرباران کراوەکانی پادەگانی مەریوان لەڕۆژی سی خەرمانانی 58 ی هەتاوی ئەمانەن:

1-حسین مستەفا سولّتانی

2- بەهمەن ئەخزەری

3- جەلال نەسیمی

4-حسین پیرخزرانیان

5-ئەمین مستەفا سولّتانی

6-فایەق عەزیزی

7-ئەحمەد پیرخزرانیان

8-عەلی داستانی

9 –ئەحمەد قادرزادە

ودوو دیّل بە ناوی ڕزگار شێخ الاسلامی و حەمە ی حیدەری (حەمە جوان) ئازاد کران. بە ڕێز حەمە جوان، نە ترسا و تەسلیم نە بوو. دیسانەوە لیبڕاوانە وەک پێشڕەویکی دلّسۆز و ڕادیکالّ، بۆ سەربەستی و ئازادی هەژارانی کورد، چەکی بە دەستەوە گرت و لە ئێدامە ودرێژەی خەباتی سیاسی و پێشمەرگایەتیدا شەهید بوو وتاجی سەربەرزی لە سەر نا. کاک ڕزگاریش نەترسا و وەک پێشمەرگەیەکی قارەمان هاتەوە ناو مەیدانی خەباتی سیاسی و لە ڕێزی پێشمەرگەکانی سازمانی پەیکاردا ولەکامیاران(ئاوایی تاو دۆلّاو) بە دەستی حیزبی دیموکرات شەهید بوو. هەروەها حاجی حەمە قادر ئەمینی موسولّمانێکی تێگەیشتوو و ئازا لە زیندان لە کادرەکان و ڕێبەری کۆمەلّە دیفاعی کردووە وپاش تەواوبوونی دەورانی زیندانەکەی ئازاد کرا.

پاش هەلّپێچانی مەقەڕی مەکتەبی قورئان هەلّاتوەکان کە بریتی بوون لە فەتتاح و عەلی و ڕەشید حیدەری و شێخ برا و شێخ عەبدول کۆنەپۆشی و کوڕەکانیان و چونە پادەگانی مەریوان خەریکی شۆڤاری و جاسوسی بۆ دوژمن بوون و دوایی لە کومیتەکانی سپای پاسداران لە ژێر ناوی پێشمەرگەی موسلّمان دژی خەلّکی کورد سەنگەریان گرت و بوون بە ئامێر و گوپالّی

دەستی جمهوری ئیسلامی و کۆنەپەرەستانی حاکم. ژمارەیەک لە بەکرێگیراوانی ناوچە کە چوبونە لای دوژمن، پاش ماوەیەک ماهیەتی ڕژیمی جمهوری ئیسلامیان ناسی و هەنگاو بە هەنگاو لە دوژمنی کورد دابڕان و دوور کەوتنەوە وبە یەکجاری پەژیوان بونەوە و دەستیان لە هاوکاری کردنی دوژمن هەلگرت و هاتنەوە ناو جەماوەری خەلک، و ئیستا خەریکی ژیانی سەربەرزانە و ئاسایی خۆیانن و هەر ڕۆژە ژمارەیان زۆرتر دەبێت . بەلام هەندێکیان ئیستاش وەک جاری جاران لای دوژمنی کوردن و بە هەزاران شێوە یارمەتی داگیر کەرانی کوردستان دەدەن و لە قوم، تاران و هەمەدان ماونەتەوە وبە ئاشکرا و بە نهێنی خەریکی جاسوسی و خەیانەت بە گەلی کوردن. لە بەر زانستگای تاران هاواریان بەرز دەکردەوە کە مەریوان سی بنەماڵە ی مستەفا سولتانی، شێخ الاسلامی و روستەمی شێواندوویانە. خێوەتیان بۆ هەلدرابوو و پەیتا پەیتا لە لایەن تەلەڤیزیونی مەلاکان وت و وێژیان لە گەڵ دەکرا. و دەیانگوت: بۆ دامەرزاندنی ئیسلامی ڕاستەقینە دەبێ هەموو بێ دین و ئیمانیک قەلاچو کرێ و تکایان لە خەلخالی دەکرد کە با خوێنی شمشیرەکەی وشک نە بێتەوە ئەگێنا ئیسلام لە خەتردایە. و بە خێرایی کوردستان لە ئازادی خواز، کومونیست، رووناکبیر و کافر پاک کاتەوە. دەیان ڕپورتاژ و موساحبە و گفتوگۆیان بۆ ئامادەو ساز کرا، تا جمهوری ئیسلامی زووتر و خێراتر هێرش بۆ کوردستان بێنی و کورد بکوژن. خەلکی سنە تاقەتیان نە هێنا و مەکتەبی قورئانیان ئاگر تێ بەر دا و سوتاندیان. بەکرێ گیراوان بوون بە گۆپالی دەستی جمهوری ئیسلامی و بە ئاواتی کۆن و مێژوویی خۆیان گەیشتن. پیرەکانیان تفەنگی برنەو و گەنجەکانیان ژێ سێ پاسدارانیان وەر گرت و ئەم جارە وەک ڕاویژکار و ئیدئۆلوگی ڕژیم لە ساوامای ئیسلامی، جندواللە و حیزب اللە بۆ کوشتاری ئازادی خوازانی کورد سەریان دەرهێنا. ناساندن و کەشفی پێشمەرگە و ئەندامە نهێنی یە کانی کۆمەلە لە تاران، سنە، کرماشان و لە شارەکانی تر کە ئەسیر و دیل بوون، ئەوان کردیان و ناو و فامیلی ڕاستی ئەندام و پێشمەرگەکانی کۆمەلە، لە زیندانەکان، ئەوان بە دوژمنیان گوت و ئاشکرایان کردن و پاشان

قەسابەكانی جمهوری ئیسلامی تیر بارانیان كردن بۆ نموونە شەهید ماجید مستەفا سولتانی لە زیندانی تەوریز تا ڕۆژەكانی ئاخر هەر نەناسربوو و دوژمن قەناعەتی بە دیفاعیات و قسەكانی ئەو هێنابوو. بەڵام بەكرێگیراوان ومەكتەبی قورئان و توودە یەكان و ئەكسەریەتی یەكان لە پشتی دەرگا و كونی سلولی زیندانەوە ئەویان شناسایی و كەشف كرد و ناوو فامیلیان بە مەسئولین و زیندانە وانەكانی تەوریز گوت. سەید حسین موسەوی بەرپرسی دادگای تەوریز لە تلەویزیونی شاری تەوریز بە تانە و تەشەر ڕوو لە سپای پاسداران و ئۆمەتی موسڵمانی شیعە وتی: دەبێ هەموو پاسداریك وەك سادقی خودادوست (ناوی نهێنی ماجید مستەفا سولتانی لە زیندانی تەورێز) بێ كە كوشتیان و حازر و ئامادە نەبوو ناو و فامیلی راستی خۆی بڵێ. شوكور بۆ خودا ئێمە تەنیا برایانی موسڵمانی كورد فریامان كەوتن كە ئەو دوو كافرەیان لە زیندان شناسایی كرد، ئەگینا ماجید و ئەمجەد و دەیان دژی شۆڕش و دژی ئینقلابمان قەد نەدەناسی و بە سزای خۆیان نەدەگەیشتن.   هات و چوو بە هیلەكۆپتر و دەبابە و زیلی ئەرتەشی بۆ ئەوان خوڕایی و بە لاش بوو تا لە هەر زیندانیك بۆ شناسایی و كەشف حازر و ئامادە بن. بە پی ئاستی خەیانەت بە گەلی كورد دەرەجەی گروبانی و استواری و سەرهەنگیان پێ درا وپاشان سینەیان لە میدالی ئاسن و تەنەكە ئاخێنرا و پڕبوو. لە زیندانەكان بۆ ناسینی شۆڕشگێڕان و ئازادی خوازان، و پرسینەوە و بازجۆیی ئامادە و حازر بوون ولە زیندانەكانی كوردستان و ئێران بە دڵسۆزی یەوە بۆ ئیسلام و مەلاكان خزمەتیان دەكرد. و جمهوری ئیسلامی بە هاوكاری ئەوان گومی خوێنی لە زیندانەكانی كوردستان و ئێران دروست كرد. وەك سوارە كانی سەلاح الدین ئەیوبی بۆ مەلای كۆنە پەرەست و مێشك ڕەق هەڵاتوو بە هەموو توانا و هێزیانەوە ئێشیان دەكرد و جار و باریش میدالی تەنەكەیان وەر دەگرت.

كاتێك گۆڤار و ڕۆژنامەكانی جمهوری ئیسلامی كیهان و ئیتلاعات، گفتوگۆ و موساحبەیان لە گەڵ خوین ڕێژی ڕەوانی و قەساب شێخ سادقی خا لخالی، كرد، لییان پرسی بۆچی لە مەریوان دیلەكانت كەتەنیا سێ ڕۆژ زیندانی

کرا بوون ئێعدام وتیرباران کرد ؟؟ لە وڵامدا بە ئاشکرا وتی : من بە ڕێنوێنی، پرس و تائیدی برا موسڵمانەکانی مەریوان کۆنەپۆشێ و حیدەری و مەکتەبی قورئان ئەم کارەم کردوە. لە ئاخریشدا، بۆ ئەوەی تەرازوی خوێن ڕشتنە کەی میزان بێ ناویکی لە دەستوری ڕاستەو خۆی ئاغای خومینی برد. بەشێک لەو موساحبە لە هەواڵەکانی سەعات هەشتی ئێوارەی ڕۆژی سێ خەرمانانی 1358 ی هەتاوی لە ڕادیوی جمهوری ئێسلامی یەوە بڵاو بوەوە. ئەو دوکۆمینت و سەنەدە جگە لە وەی ئارشێڤ و هەڵگیراوە لە مێشکی دەیان میلیون کوردیش تۆمار کراوە.

19.1 گۆڤاری پێشڕەوی

ژمارە هەشتی کۆمەڵە

ڕووداوی23 ی تیری ساڵی58 ی مەریوان ئاوا باس کراوە :
ڕۆژەکانی 22 و 23 ی پووشپەڕ کۆمەڵ- کۆمەڵ زەحمەتکێشانی شار و دێهاتی مەریوان لە وەڵامی بانگەوازی "کۆمەڵە"کە ئەو کات یەکیەتی جووتیارانیان سازماندابوو و رابەریان دەکرد، گەلیکیان چەکدارانە و بە تێکڕاش بە پلاکارد و شیعارەوە لە شاری مەریوان کۆ بوونەوە و لە ڕۆژی 23 ی پووشپەڕ دا بە جەماعەتێکی نزیکەی 7 تا 8 هەزار کەسی خۆپیشاندانێکیان لە دژی تەبلیغاتی ژەهراوی رادیو تلەویزیونی رژیم و پیلانی کۆنەپەرەستان رێ خست و لە ئاخری ئەم خۆپیشاندانەدا، بە شیعاردان دەوری مەقەری ئەو بەکرێ گیراوانەیان دا. هێزی چەکداری یەکیەتی جووتیاران وژمارەیەکی زۆر چەکداری تێکۆشەری خەڵکی مەریوان، مەقەرەکەیان بە تەواوی گەمارو دابوو. چونکوو مەقەڕی ئەو جاشانە لە پادەگانی مەریوان نزیک بوو، بۆیە ویڕای سەنگەرەکانی دەور و پشت کەمینیکیان لە نێوان ئەو مەقەڕە و پادگاندا دانابوو.داوای تەسلیم بوون لە بەکرێ گیراوان کرا و ئەوانیش لە پێشدا حازر بوون لەو بارەوە وت و ویژ بکەن. بەڵام کاتێک چەند کەس لە خەڵکی شار بۆ وت ویژ بەرەو مەقەڕ رویشتن ئەو جیناتەتکارانە تەقەیان لی کردن و هەر لە وی سێ کەس لە تێکۆشەران شەهید بوون کە بریتی بوون لە : 1 -کاک

محەممەدی دەرسید کرێکاری تێکۆشەر و نوێنەری کرێکارانی شارەداری و بێکاران 2 - کاک رئووفی کۆنەپۆشی موعەلیمی شۆڕشگێڕ و جێگای متمانەی و زۆر جۆشەویستی ناو جەماوەری خەڵک، 3- کاک مەحمودی بالکی پێشمەرگەی یەکیەتی جووتیاران. پاش ئەو دەسدریژی یە، هێرش بۆ سەر مەقەڕی بەکرێ گیراوان لە چوار لاوە بە ئەنواعی چەک دەستی پێکرد و پاش سەعاتێک شەڕی توند، مەقەڕەکە بە تەواوی گیرا و لە 25 بەکرێ گیراوی کۆنەپەرەست و جینایەتکار 9 یان کوژران و باقی بە دیل گیران. پادەگانی ئەرتەش و سپای پاسداران کە لە دوو کیلو میتری شاردایە با وەکوو ئاگاداری ئەم کارەساتە بوو نەیان ویرا خۆی تێ بگەیەنی. پاش نێوەڕۆ رژیم بە هیلی کۆپتر لە کرماشانەوە پاسداری دابەزاندە پادەگانی مەریوان و دەستی کرد بە هەڕەشەی توند و تۆڵە ئەستاندنەوە لە خەڵکی مەریوان. شورای شاری مەریوان بۆ بەرگری کردن لە شەڕێ کە جمهوری ئێسلامی بە هیوا بوو بە سەر خەڵکی مەریواندا، دایسەپێنی"تاکتێکی وت و ویژ"هەڵبژارد. کاک فوئاد کە وەکوو رابەری باوەڕ پێکراوی جەماوەر و شوورا لە راستیدا رابەری هەموو لایەنێکی ئەو بزووتنەوەیەی بە ئەستۆ بوو مامۆستایی و لی زانی خۆی لە تاکتێکی شۆڕشگێڕانە و یەکگرتوویی جەماوەر، وە بۆ بەر پەرچدانەوەی پیلانی دوژمن سەبارەت بە هێرش و کوشت و بڕ بە وێنەی شارەکانی، نەغەدە، خورەمشەهر،گومبەد، بە باشی لە تاکتێکی وت و ویژ کەڵکی وەر گرت. بەو جۆرە وت و ویژ لە گەڵ نوێنەرانی دەوڵەت و پادەگانی ئەرتەش و سپای پاسداران، بە رابەری کاک فوئاد دەستی پێکرد و ڕۆژ بە ڕۆژیش خەڵک لەو وت وویژە ئاگادار دەکران. پاش حەوتوویەک وت وویژی سەخت و بێ نەتیجە، شوورا تاکتێکی دیکەی هێنا یە کایە وە هاتە سەر ئەوەی داوا لە خەڵک بکا کە بۆ بەر پەرچ دانی هەڕەشەی دوژمن، شار چووڵ بکەن و بچنە ئوردوگای کانی میران لە 12 کیلومیتری شاری مەریوان.

20. کۆچی مێژوویی شاری مەریوان

31ی تیر تا 14 ی موردادی 1358 هەتاوی)

هەڵویستی شوڤینیستانەی ژنراڵ چەمران !

چەمران لە ئاخرین کۆبونەوەی لە گەڵ کاک فوئاد بە هەڕەشەوە وتی. ئێمە بۆ رەزم هاتوین، ئێمە بۆ بەزم وشایی نەهاتوین. وتە فارسی یەکەی بەم جۆرەیە:

ما برای رزم امده ایم نه برای بزم. رزم بە مانای شەڕو کوشتار و بزم بە مانای شایی وسولحە کە هەر دوو وشەکە فارسین. کاک فوئاد بە خێرایی تێگەیشت کە ئەم وتەی چەمران هەڵوێستی شوڤینیستانە و داگیرکەرانەی ڕێبەرانی جمهوری ئیسلامی سەبارەت بە کوردستانە. کاک فوئاد لە وڵامی چەمەراندا دەڵێت. ئەگەر بتانەوێ هێرشی نیزامی کەن و شاری مەریوان بگرن ئێمە شار چۆڵ دەکەین و ئێوەش وەرن شاری چۆل و هۆڵ بگرن با خەڵکی بێتاوان و بێدیفاع نە کوژرێن. ئێتر بۆ کاک فوئاد روون و ئاشکرا بوو، و هیچ شک و گومانێک نەما کە رژیم بەهانە و پەڵپ دەگرێ و شەڕ دەفرۆشێ و نایەوێ کێشەکە چارەسەرو حەل بکات. و بەم شێوەیە ژنراڵ چەمەران نوێنەری ئاغای خومەینی بە ڕاشکاوی دژی میللەتی کورد دەس پێکردنی شەڕی خوێناوی ڕاگەیاندبوو. هەر بۆیە کاک فوئاد چۆلکردنی شاری وەک تاکتیک و دواخستنەوەی شەڕ هەلبژارد و کۆچی مێژوویی ڕاگەیاند .

کاک فوئاد و هاوڕێ یانی کۆمەڵە لە مەریوان کۆچی شاری مەریوانیان وەک تاکتێک و ئامێری گونجاوی سەردەم هەڵبژاردو بەراستی شەڕی داسەپاوی جمهوری ئێسلامیان، بە سەر کوردستاندا خستە دواوەوە. لێکدانەوەکانی کاک فوئاد وەک دڵۆپەی ئاو پێکای و هەڵسەنگاندنەکانی هێژایانە،

دروست و ڕیالیستی بوون. و بۆ دیفاع لە خەڵکی کورد و ئەو مەبەستە سەنگەرێکی قایم و محکەمی دیاری کرد.

مەریوان ئوردووگای کانی میران، کاک فوئاد (بە کلاشینکۆفەوە)
لە ناو جەماوەری کۆچ کردوو بە پرسیارەکان وەڵام دەداتەوە

لە کۆچی خەڵکی مەریوان کاک فوئاد وەک ڕێبەری ئورکیست دەوری نواند. یانی هەموو هارمونی، نوت، بیر و نەزەرە جیاوازەکانی لە ئاهەنگێکی مەوزوون، ئێعترازی و حەماسی بەربڵاودا کۆ کردوەوە و ڕێبەری کرد.خۆپیشاندان و تەزاهوراتی سەرکەوتوو هەمیشە ئەوانەن کە زۆرترین خەڵکیان سازمان داوە و کۆ کردوەتەوە، ئەو خۆپیشاندانانە و تەزاهوراتانە سەرکەوتوون کە زۆر ترین مەیل و نەزەر و عەلاقەی "جەماوەری خەڵکیان "ڕاکێشاوە، بەڵام پەنجا کەسی وریا و زانا کە سەرکەوتوانە "ڕووداوێکی عادلانە و سیاسی "ساز و ئامادە دەکەن و پێنج دەقیقە لە سەر شاشەی تلەڤیزیوان نیشانی دەن، دەتوانن بە قەدەر نێو میلیون ئینسانی خۆپیشاندەر تەئسیری سیاسی لە کۆمەڵگادا دابنین. کاک فوئاد لە وانە بوو کە هێژایانە توانی عەلاقە و نەزەری هەواڵنێرەکان بۆ ڕووداوی کۆمەڵایەتی و سیاسی ڕاکێشیت. هەواڵەکانی

کۆچ و موزاکەرەکان و ڕێ پێوان و مارشی گەورەی خەڵکە کانی سنە، بانە، سەقز و بۆکان بۆ مەریوان لە لایەن هەواڵنێرەکانەوە بڵاو بوەوە وکەوشەن و سنووری تێپەڕاند و ئاستی جیهانی پەیدا کرد.

پێشڕەوی ژمارە 8 (کوردی) بە بۆنەی سالڕۆژی کۆچی مێژوویی خەلکی مەریوان ئاوای نوسیوە :

"دەست دانە کۆچی جەماوەری وەکوو شێوەیەک لە ناڕەزایی دەربڕین و خەبات سیاسەتێکی تەواو دروست بوو. چونکوو رژیمی ناهومید دەکرد وە لە حاڵێکدا بە کرێ گیراوان بە تالووکە بە شوین بیانوویەکەوە بوون کە شەڕ دەست پێی بکەن، ناچاری دەکردن بین و دانیشن و وت ویژ کەن ! لەو کارەساتەدا، دەرکەوت کە بە کرێ گیراوانی جمهوری ئێسلامی، چ ئەوانەی عابا بە کۆڵ بوون و چ ئەوانەی قوپکە بە شان بۆ ریاکاری و درۆزنی و پەستی و لە باری دژ بە شۆڕش بوونیانەوە فەرقیان نی یە. ئەو کات رژیم "مەترسی شەڕ "ی کردبووە شمشیرێک و بە سەر سەری خەڵکەوە رای گرتبوو."

"بە ڕێز کاک فوئاد شۆڕشگیڕێکی لی زان و ماندوویی نەناس، قسەڕەوایی یەکی بێ وێنەی لە نێو خەڵکی مەریوان دا هەبوو، وە ببووە جێگای بڕوا و متمانەیان و هیدایەت و سازماندانی ئەو کۆچە مێژوویی یەی بە کردەوە رابەری کرد. کاک فوئاد بە ناسینی رووحیاتی جەماوەر بە سیاسەتی لی بڕاو و شۆڕشگیڕانە و چەرخانی بە جێ هەموو توانای ئەوانی بۆ بەرەو پێش بردنی ئەو خەباتە خستە گەڕ. بە راستی ئەو لە هەموو بابەتێکەوە بە تایبەت لە بابەتی "تاکتێکی شۆڕشگیڕانەوە "مامۆستای ئێمە بوو. بە داخەوە ئەو ئێکۆنۆمیزم و وردەکاری یەی بە سەر تەشکیلاتی ئێمە دا زاڵ بوو پێشی بەوە گرتبوو کە هەموو لیهاتوویی کاک فوئاد گەش بێتەوە و بپشکوی و بکەویتە کار."

داسەپاندنی شەڕ لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە و ئامادە نە بوونی خەڵک، کۆمەڵەی ناچار کرد کە تاکتێکی گونجاو و کونکریت هەڵبژیرێ. کاک فوئاد و هاوڕێ کانی چۆڵکردنی شاریان وەک گۆڕینی سەنگەری شەڕ هەڵبژارد. لەم بڕیارە حەساس و ناسکەدا. پرس وڕایان بە زۆر کەسی تێگەیشتوو لە

هاوینی ساڵی 1358 كاك فوئاد لە ئوردووگای كانی میران

خەڵكی مەریوان كرد. خەڵكی مەریوان لە ماوەی چەند ساعەتدا شاریان چوڵ كرد و ڕۆیشتنە ئوردووگای كانی میران. كۆچی مەریوان حەرەكەت و خەباتێكی گەورەی جەماوەری شارێك بوو، كە لە ئێران و لە ئاستی نێو نەتەوەیی ناو بانگی دەر كرد. من و ڕەزای برام شاهیدی ئەوە بووین كە كاك فوئاد ئاخرین كەسێك بوو كە لە شار هاتە دەرەوە و كاتێك مەقەڕی یەكیەتی جووتیارانی بە جێ هێشت كە شەقام و خیابانەكانی مەریوان سامی مەرگیان لی نیشتبوو وكەس لە شار نە مابوو تا هات و چوی بكات و شار چۆڵ و هوڵ بوو. ڕێپێوانێكی مێژوویی لە شارەكانی سنە، سەقز، بانە ،بۆكان و دێهاتی دوور و نزیكەوە، بەرەو مەریوان دەستی پێكرد. بەشدار بوەكان لە ڕێ پێوانەكەدا هەڵگری پەیامەكان و دروشمەكان و هەڵویستەكانی كۆمەڵە بوون. ئەو ڕێ پێوانە جەماوەری یە، سەرنجی هەموو هەواڵ نێرەكانی دەرەوەی ڕاكێشا. شیعاری كۆچ كردووەكان لە سەر ئوردووگای كانی میران كە لە سەر پارچەیەكی سپی نووسرابوو ئەمە بوو:

(فارسی) ما سر جنگ با كسی نداریم اما تسلیم زور گویی رژیم نیز نخواهیم شد !

ئێمە نە خەیاڵی شەڕ كردنمان هەیە و نە مل بۆ ملهوڕی رژیمیش رادەكێشین !

کۆچ لە ئەساسدا ئێعترازێک بە هێرشی ڕژیم بۆناو شاری مەریوان بوو.و بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە ئۆرگانە دیموکراتیک وخەڵکی یەکان وەک شورای شار، ستادی حەفازەتی، یەکیەتی جووتیاران، بنکەکان و کۆمیتەی ژنان، و... دیفاعی دەکرد. لە هەمان کاتدا کۆچ لە شەڕی داسەپاو بەر گریَ دەکرد. و کۆچ لە ئاستێکی بەرزدا دەیتوانی بانگە وازێک لە سەتحی ئێران و جیهان دا بیَ و کێشەی کورد بە دونیا بناسێنی. ڕاسپادەی کۆچ تەنیا ئێعترازێک بە هێرشی دەرندانەی ڕژیم بۆ ناو شار نەبوو. پێشڕەوی ژمارە هەشتی کوردی سەبارەت بە کاک فوئاد ئاوای نوسیبوو کاک فوئاد وەک ڕێبەر سیمای خۆشەویست و ناسراو و جیَ متمانەی خەڵکی کورد کە خۆی پێشمەرگەی یەکیەتی جووتیاران و ئەندامی شورای شاریش بوو، مەسەلەکەی لە شورادا باس و مەترەح کرد و خێرا پێشوازی گەرمی لی کرا و تاکتێکەکەی ئەویان پەسەند کرد.پاشان لە نێوان ڕووناکبیران مەسئولیەتەکان دابەش کرا و هەر کەسێک بۆ بەڕێوە بردنی ئەرکەکانی خۆی ئامادە کرد. ئیدە و مەسەلەی کۆچ بە بەر بڵاوی لە ناو خەڵکی مەریوان مەترەح کرا وخەڵک لە دوکان، بازاڕ، گەڕەکەکان وخیابان لە سەر کۆچ قسە و باسیان کرد و زەمینەی فیکری بۆ کۆچ ئامادە بوو.شاری مەریوان "گەرمە یاو "گرتبووی خەڵک ئارام و ئۆقرەیان لی بڕابوو.چونکوو بە ڕێوە بردنی ئەو بڕیارە کارێکی سووک و ئاسان نە بوو. چونیەتی کۆچ، مەسەلەی ئازوقە، شوینی کۆچ و لە هەموو گرینگ و موهیم،تر داهاتووی کۆچ و دەیان پرسیاری تر بوو، کە لە سەر پەردەی مێشک هات و چووی دەکرد و دەقیقەیەک مە جال و دەرفەتی نە دەدا.ئەوەی کە خەڵکی شار قەناعەتیان پیَ هێنابوو ئەوە بوو کە ئەگەر ئەرتەش شار بگرێتەوە بە مانای زیندوو بونەوەی دیکتاتوری و بە شێوەیەکی بیڕەحمانە تر ڕووداوە دڵتەزێنەکانی نەغەدە، نەورۆزی خوێناوی ساڵی 1359 ی سنە لە مەریوان دوو پات دەکردەوە و دەخولقاند. وبێگومان هێزی سەرکوتگەر هەوەڵین کاری چاڵ کردنی ئازادی و دێمۆکراسی یە. چونکوو نموونەی زیندووی، حاکمیەت و دەسەڵاتی ڕەشی جمهوری ئیسلامی لە سەر خەڵکی کورد دەیان جار بێنرابوو و جەنایەتی ڕژیم و هاوکاری قیادە

موەقەت بە نسبەت جوتیارانی ناوچەی سۆما و برادۆستەوە، لە دونیا دەنگی دابوەوە. بۆیە خەلک بە هەر قیمەتێک بوایە حازر بە لیبوردوویی و فیداکاری بوون و...

من ئەو کاتە لە مەریوان بووم و موزاکرە و گفتو گۆ لە گەڵ نوێنەرانی رژیم بە ئاکامێک نە گەیشت و گرێی خواردبوو کە بە راشکاوی دیار بوو رژیم خەریکی کات کوشتن و پیلانە. وەزعەکە زۆر ئاڵوز و ناسک بوو وشورای شاری مەریوانی زۆر نیگەران کردبوو. وا پێدەچوو دوژمن هێرش دەکاتە ناو شار و شورای شار بە پەلە کۆبونەوەیەکیان کرد و هاتنە سەر ئەم قەناعەت و بڕیارە کە خەڵکی شار بە جارێک کۆچ کات ،

ئێوارەی ڕۆژی 30 ی تیر ی 1358 ی هەتاوی هەمو ئۆرگانە خەلکی یەکانی شار وەک یەکیەتی جووتیاران، کۆمیتەی ژنان، ستادی حەفازەتی، بنکەی گەڕەکەکان، کانوون قوتابیان و دانشجویان، و.. و بە تایبەت لە لایەن خەڵکی شەریفی مەریوانەوە بڕیاری مسۆگەری کۆچ گیرا و خیرا بە خەڵکیان ڕاگەیاند. یەکیک لە شارۆمەندانی شار بە ناوی کاک حسین زیتە سواری ماشین بووبڵند گۆی بە دەستەوە گرت و چوڵ کردنی شاری ڕاگەیاند و وتی: هاونیشتمانانی ئازیز ! خەڵکی خەباتگێڕی مەریوان ! بۆ بەر پرچ دانەوەی پیلانی جمهوری ئێسلامی و بەر گریێ لە شەڕی داسەپاو، بۆ دیفاع لە مافی گەلی کورد دەمانەوی بۆ ماوەیەک شار بە جێ بێڵین و وشوینی کۆچەکە ئوردووگای "کانی میران" لە نزیکی ئاوای کانی میرانە و تکایە بۆ ئەوی بچن و بار کەن. و دڵنیا بن کە هەموو سەروەت و سامان و ماڵتان لە لایەن هێزی چەکداری بنکەکان و پێشمەرگەکانی یەکیەتی جووتیارانەوە دەپاریزری و نیگەران مەبن. بۆ ئاگاداری بەڕێز کاک حسین زیتە لە شاری سلێمانی بە دەستی هێزی نهێنی جمهوری ئێسلامی تیرور کرا و کوژرا.

کاک حسین، لە سلێمانی و سەید سادق دژی جمهوری ئێسلامی پڕوپاگاندەی دەکرد وتا ئەو کاتە شەهید کرا دژ ی کۆنە پاریزان وجمهوری ئێسلامی بوو و لە ئامانجی بێ بەشانی کورد دیفاعی کرد.

ویستی خەڵک و شوورا ئەوە بوو کە شار بە شێوەی دیموکراتێک بە دەستی خەڵک و شووراکەی بە رێوە بچی و هێزی چەکداری خۆیان بیپاریزی. لە راستی دا ئەوە ناوەرۆکی شۆڕشگێڕانە و دیموکراتێکی دەسەڵاتدارەتی و حاکمییەتی شۆڕشگێڕانەی خەڵک بە سەر چارە نووسی خۆیدا بوو. کاک فوئاد هەمیشە لە لایەن شوراوە جەرەیانی وت وویژەکەی دەبردە نێو خەڵک و بەو شێوە دیموکراتێکە وشیاری و یەکیەتی خەڵکەکەی بەرزتر و پتەو تر دەکردەوە و نەزەری ئەوانیشی سەمیمانە وەر دەگرت.

خەڵکی مەریوان لە بڕیاری کۆچ، پشتیوانیان کرد. مەسئولیەتی کۆچەکە لە ئەستۆی ستادی حەفازەتی، بنکەکان، یەکیەتی جووتیاران و شورای شار بوو.چوڵ کردنی شار تا دەمەو بەیانی خایاند و زۆربەی خەڵک بەرەو کانی میران ڕۆیشتن و ئەو خانەوادانەی کە خزم و کەس و کاریان لە دێهاتی نزیکدا بوو، لای خزمەکانیان سەقامگیر بوون. ئەو کاتە شار چۆڵ و هوڵ بوو و بیدەنگی سامناک شاری مەریوانی لە باوەش گرتبوو. هەندی لە هاوڕێیان بەرپرس و مەسئولی دامەزراندنی کۆچ کردووەکان بوون و بە خێرایی یارمەتیان دەدان. جەرەیانی کۆچەکە بە خێرایی لە سەرانسەری ئێران دەنگی دایەوە و مێدیای جیهانی هەواڵەکەیان بڵاو کردەوە. بەرەی چەپ و ئازادی خوازان لەم ڕووداوە واتە کۆچ پشتیوانیان کرد.

دێهاتی دەور و بەری مەریوان و شارە کورد نشینەکان، لە خەڵکی کۆچ کردوو دیفاعیان کرد. لە لایەن تێکۆشەران وشۆڕشگێڕانی سنە و مەریوان و شارەکانی تری کوردستان بۆ سەرکەوتنی کۆچەکە ئەوپەڕی فیداکاری کرا. بە ڕێزان : عەتا روستەمی، جەلال نەسیمی، حسین مستەفا سولتانی،عبدولای دارابی، سەید حسین پیرخزری وخەلکی دارسیران و دەیان شۆڕشگێڕی تر لە مەریوان لەو بوارەدا زۆر بە ناو بانگ و بەو پەڕی لیبوردوویی و شەهامەتەوە تێکۆشان و هەڵسوڕان تائەو ئێعترازە جەماوەری یە بە سەرکەوتن بگات.کاک عەتا ئەوەندە خۆشەویست و خاوەن ئوتوریتەی کۆمەڵایەتی بوو کاتێک لە شەڕدا کوژرا جمهوری ئێسلامی بۆ ترساندن و شکاندنی ورەی خەڵکی مەریوان

تەرمەکەیان لە سەر چەرخی حەماڵی دانا و بە خیابانەکانی شاری مەریواندا گێڕایان. ئەو بێ پڕنسیبی و کردەوە فاشیستی یانەی جمهوری ئێسلامی شەخسیەتی بەرزی کاک عەتای نیشان دا. جمهوری ئێسلامی لە رژیمی پاشایەتی ئێران ئەم کردەوە جوانانە فیر بووبوو. دەڵین و گوایە ساواک و تەرتەشی شایش تەرمی بە رێز کاک سلیمانی موعینی یان لە شاری مەهاباد بە خیابانەکاندا گێڕا کەدەریایەک لە نفرەت و بێزاری بۆ سیستەمی پاشایەتی خولقاند.

بۆ ئەوەی کۆچەکە بە ئامانجی خۆی بگات، و دوژمن بزانی خەڵک یەک پارچە دژی هەڵویستەکانی جمهوری ئێسلامین، ڕێک خستن و سازمان دانی ئەوخەڵک و نەفوسە پێویست و حەیاتی بوو. بۆ چارەسەر کردنی گیر و گرفتەکان چەند لیژنە و گروپی زۆر چکۆلە و تایبەت دروست کرا کە ئەرکی بەڕێوە بردنی ئوردووگای کانی میرانیان لە ئەستۆ گرت و بە دەیان شێوە هاوکاری یەکتریان دەکرد.

لیژنە چکۆلەکان بریتی بوون لە :

1-لیژنەی نگابانی و حەفازەتی ئوردووگا

2-لیژنەی فریاکەوتن و گەیاندنی نان و ئاو و خواردن بۆ سەنگەری پێشمەرگەکان

3-لیژنەی ئاوی ئوردووگا

4- لیژنەی پروپاگاندە و تەبلیغ و بڵاو کردنەوەی هەواڵەکان

5- لیژنەی دەرمان و پاک و خاوێنی

6 –لیژنەی پەیوەندی گرتن لە گەڵ شارەکان و دیهاتی دەور و بەر

7- لیژنەی تەداروکات

8 – لیژنەی خانوو و کەپر و ئاوی خواردنەوە بۆ دانیشتوانی ئوردووگا

-...

-...

بۆ یارمەتی ئوردووگا لە لایەن جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئێنقلاب و خەڵکی شاری سنەوە هەر ڕۆژە بە کامیون پێداویستی ژیان و خوراک وسەهۆڵ دەنێردرایە ئوردووگا. ئەو بزووتنەوە بەرین و یەکپارچەیە دوژمنی ترساند و شپرزەی کرد چەند جار ویستیان هێرش بێننە سەرئەو شارە قارەمانە و بیگرن. بەڵام لە سەنگەری قایمی پێشمەرگەکانەوە کە بە دەوری شاردا دامەزرابوون ئاگر و گوللە بە پێشوازی یانەوە دەچوو و بە سەر شوڕی و بە زەرەر و زیانەوە ناچار دەگەڕانەوە. کۆمەڵە دەستی دایە سازماندان و یارمەتی دانی خەڵکی کۆچ کردوو و لەو ڕێگایەدا و بۆ ئەو مەبەستە تەنانەت چەند ئەندامی کۆمەڵە کە بۆ یارمەتی دانی کۆچ کردووەکان لە شاری سنەوە هاتبوون لە بەر پادەگانی مەریوان دیل و زیندانی کران. بەرێزان ساعیدی وەتەن دوست وحەمیدی فەرشچی و... گیران و وەخت بوو بیان کوژن. کاک حەمید فەرشچی موعەلیمی شۆڕشگێڕ و زۆر خوشەویست و یەکێک لە پێشمەرگە بوێر و ئازاکانی کۆمەڵە لە شەڕی حەماسی شاری سنە دژی داگیر کەران، گیانی لە پێناو ئازادی و دیموکراسی بەخت کرد. ئەم گرتن و زیندانی کردنەی هاورێ یان خەڵکی سنەی بێزارتر و تورە ترکرد و بۆیە رۆژی شەشی گەلاوێژ وەکوو ئێعتراز مارشێکی دەستە جەمعی یان رێ خست و بەرەو مەریوان کەوتنە رێ.

جەماعەتی هەزاران کەسی شەش رۆژی تەواو 150 کیلومیتری سنە هەتا ئوردوگای کۆچیان بڕی و هەتا دەهاتن زیاتریش دەبون. بە جۆریک کە رۆژی ئاخر نزیکەی چەند هەزار کەس تێکڵاوێک لە ژنان و پیاوانی ماندوویی نە ناس گەیشتە ئوردوگای کانی میران. جەماعەتەکە لە مەسیری رێگا و کاتێک گەیشتنە ناو ئوردووگای کانی میران بە دەنگی بەرز شیعاریان دا :

مەریوان، مەریوان ! سەنگەری ئازادەگان!

مارشی گەورەی خەڵکی شاری سنە بەرەو ئۆردووگای کانی میران
کچان و کوڕانی ماندوویی نە ناس بە هەنگاوەکانیان مێژووی سە ردەم دەنوسن

بە ڕێز کاک شوان(محمد مائی) بە درێژایی ئەو مارشە جەماوەری یە، پاریزگاری مارشەکەی چەکدارانە لە گەڵ هاورێ یانی تر لە ئەستوو گرتبوو.ئەو مارشە شەش رۆژە ش خۆی بزووتنەوەیەکی جەماوەری و شکۆدار بوو. مارشەکە تادەهات زۆرتر دەبوو. لە مەسیری جادەی سنە –مەریوان لە ئاوایی یەکانی نزیک جادە خەڵکی زەحمەتکیش لە جەماوەرەکە پێشوازی گەرم و گوڕیان دە کرد. سرودی شۆڕشگیڕانە دەخوێندرا و شیعاری توند دەدرا.

بژی برایەتی مان **خەبات و یەکیەتی مان!**

لە جادەی سەقزیشەوە جەماعەتێکی چەند سەد کەسی لە خەڵکی سەقز، بانە، سەردەشت،، بۆکان و مەهاباد بە پشتێوانی یەوە دەهاتن. پاش دوو حەتوو خەباتی پڕ خرۆش و نە ترسانە دەوڵەتی مەلاکان حازر بوون کە هەندێک

داخوازی گرینگ قەبووڵ کەن وتیان کە هێرش ناکەنە سەر شاری مەریوان و لە شاریش شوورایەک بە رەسمی هەڵبژیردرێ کە پاش مانگیک ئێنتزاماتی شار لە ئەستوو بگرن. ئەو قەول و قەرارە لە نێوان شورای شاری مەریوان و دەوڵەتی جمهوری ئێسلامی مۆر و ئێمزا کراوەفد و نوێنەرایەتی ڕژیم لە ئەستوی ژنراڵ چەمران، گولستانی، ئایەتوڵلە ئەشراقی و ئایەتولاه لاهوتی و مەسئولینی سپای پاسداران بوو.شورای شاری مەریوان وەک ئورگانێکی دیموکراتێک عومری کورت تەمەن بوو. ئەندامانی شورای شاری مەریوان تا ئەو جێگایە لە بیرم ماوە یازدە یان سێزدە کەس بوون. بۆ ئەوەی دوژمن ئەندامانی شورا نە ناسی و گیانیان لە مەترسی نەکەوی و باری ئەمنیەتیش لە بەر چاو بێ، بە تەگبیری کاک فوئاد لە هەر کۆبونەوەیەک لە گەڵ جمهوری ئێسلامیدا، چەند کەسی ترلە باوەڕ پێکراوانی شار لە کۆبونەوە و موزاکرەکاندا بەشداریان دەکرد. بە تایبەت کاک فوئاد وەک پرنسیبی شەخسی ئاکام و نەتیجەی کۆبونەوەکانی شورا و دوژمنی لە خەڵک نە دەشاردەوە و سانسوری قەد پێ ئوسوڵی نە بوو.

لیژنەکان کار و بار و مەسئولیەتی خۆیان بە رێوە دەبرد. هێزی چەپ لە ئێران دەستیان لە سەر دەست دانەنا و لە کۆچ کردووەکان و خەڵکی مەریوان پشتیوانیان کرد. پارە، دەرمان و دەوا و یارمەتی باشیان بۆ مەریوان نارد. شۆڕشگیڕان و خەڵکی سنە بۆ پشتیوانی لە کۆچ، ریپیوانێکیان بەرەو مەریوان رێک خست. رێبەری ئەم ئێعتراز و پشتیوانی یە لە لایەن جەمعیەتی دیفاع لە ئازادی و ئێنقلابەوە دەکرا. بەرێزان: سەدیق کەمانەگەر، شوعیب زەکەریایی، کاک شوان ،مەزەفەر موحەمەی، سەید ئەیوب نەبەوی، کەیهان فەرزاد، ،یوسف ئەردەڵان و... دەوری بەرچاویان هەبوو.شەش ڕۆژی خایاند تا ئەفرادی رێپێوانکەر گەیشتنە مەریوان. سەفی جەمعیەتی هێلاک و ماندوو گەیشتە ناو شاری چوڵ و هۆڵی مەریوان و لەو کاتەدا، دژی جمهوری ئێسلامی شیعاریان دەدا.**بژی برایەتی مان خەبات و یەکیەتی مان !** ماوەیەکی تر رێپێوانی خەڵکی شارەکانی بانە، سەقز و مەهاباد بۆ پشتیوانی لە خەڵکی کۆچ کردووی مەریوان، دوای تەواو بوونی کۆچەکە گەیشتە ناو شاری مەریوان. پشتیوانی لە کۆچ وئەو

ڕێپێوانە لە لایەن شارەکانی تری کوردستانەوە، دەبوە هوی دلگەرمی و هێوا و ورەی خەلکی بەرزتر کردەوە. هەوالنێر و ژۆرنالیست کە تا رادەیەک دیموکرات و رادیکال بوون بۆ بلاو کردنەوی هەوالەکان بەرەو ئوردووگا هاتن و لەو کانالەوە یارمەتی چاکیان دا.هەوالەکانی کۆچ ومارشی گەورەی شۆڕشگیڕانی خەلکی کورد لە لایەن رۆژنامە و گۆڤارەکانی حکومەتی یەوە بلاو نەدەبوەوە. دوژمن لەم ماوەیەدا نوێنەر و وەفدی رەنگاو رەنگی بۆ لای کۆچکردووەکان دەنارد و هاو کات هێزی سپای پاسداران و ئەرتەشی لە پادەگان تەقویەت و بە هێز دەکرد. موزاکرە و گفتو و گۆ لە گەل رژیم نەدەچوە پێشەوە، و دوژمن کاتی دەویست تا هێرش بکاتە ناو شار و ئازادیخوازان و هێزی رادیکال دیل و ئەسیر و یان لە شەڕدا نابودیان کات.

کاک فوئاد سوخونگوی شورا و هەموو رۆژێک لە ئوردووگا کۆبونەوەی گشتی پێک دەهێنا. کاک فوئاد سیاسەتی کراوە و ئاشکرای بەرێوە دەبرد ولە کۆمەلگای داخراو و بە تایبەت سانسور بێزار بوو. باوەڕی بە ئازادی بیر و ئەندیشە بوو کە راستەوخۆ زانیاری بە جەماوەری خەلک بگات. بێ ئەوەی چونیەتی موزاکرەکان سانسور و نهێنی بکا و بیان شاریتەوە و لە فەزایەکی کراوە ی جەماوەری، هەوالەکانی بە وردی بۆ جەماوەر دەگیڕایەوە و پاشان بیر و رای خەلکی دەپرسی و هەندی جار لە گەل هاورێ کانی قسە و باسی دەکرد و ئێدە جوانەکانیانی لە بەر چاو دەگرت. موزاکرە پازدە رۆژی خایاند و ئاکام و نەتیجەی نە بوو. نوێنەرانی رژیم پەسا پەسا لە سەر چەک کردنی خەلک و شورای شار و یەکیەتی جووتیاران دەدوان وئەو ئورگانانەیان بە دل نە بوو و تەنانەت ئێنکاریشیان دەکرد. لەم لاشەوە بەرەی شۆڕش و خەلکی بە ئامان هاتوو حازر بە شەرتەکان و مەرجەکانی رژیم نە بوون وبۆیە موزاکرە کە، گرێ خواردبوو.

کاک فوئاد چەند جار گیڕایەوە کە لە گفتوگۆکاندا هەموو جارێک قەناعەتی بە نوێنەرانی رژیم دەهێنا و قسەیەکیان پێ نەدەما و بێ دنگ دەبوون. پاشان نوێنەرانی دوژمن دەیانگوت ئێمە دەبی لەگەل مەسئولین و بەرپرسانی خۆمان

قسه بکەین و له گەڵ تاراندا پەیوەندی بگرین، جا ئەو وەختە دیالۆگەکەمان دریژه و ئیدامه دەدەین. ڕۆژی دوایی دەهاتنەوە و به دەستوری مەلاکانی قوم و تاران دیسانەوە دژایەتی یان دەکرد و قسه و دیالۆگەکان دەگەیشتە بون بەست وگری دەخوارد. و بەم جۆرە موزاکرەکە له سەر دایەرە و بازنەیەک هەر دەسوڕایەوە و به ئاکامێک نه دەگەیشت.

خەڵک لەدەستی   فڕ و فیشاڵ و درۆی دوژمن به ئامان هاتبوون و ڕۆژێک ئایەتوڵاه لاهوتی به مێزەرە و عابای شۆڕەوەخۆی گەیاندە ئوردووگا و چەند ماشین وزیلی ئەرتەشی هێنابوو تا قەناعەت به خەڵک بێنی و ئومەتی موسڵمانی مەریوان بۆ شار بگەڕێنیتەوە و زۆر به شاخ و باڵی ئیسلامدا هات و وتی. له هەمووتان دەعوت دەکەم وەرنەوە ئامێز و باوەشی ئیسلام ودەس له ئاژاوه گیڕی هەڵگرن و بی شەرمانه گوتبووی "له برسان دەمرن ! خۆ هێچتان نی یه بیخون ! ". خەڵک توڕە بوون و پیاوێک ئیعترازی کرد و حاجی تەڵا وەک شێره ژن چەند گەڵای دار بەڕووی کەندەوە وتی: ئێمه گەڵای ئەم دارانه دەخوێن بەڵام تەسلیمی زۆر وتن و هەڕەشەی ئێوه نابین ! ئایەتوڵاه لاهووتی هاج و واج بوو و هەستا و ئوردووگای جێ هێشت و خۆی گەڕایەوە باوەشی ئیسلام و پادەگان. شایانی باسه تەنیا هێزێک که دیفاعی له دار و نەداری خەڵک دەکرد تەنیا بەرەی چەپ و کۆمەڵه بوو و حیزبی دێمۆکرات که سەرجەم چەند کەس بوون له هێچ بوارێکدا جیددی نەبوون. حیزبی دیموکرات نه تەنیا به هێچ شێوەیەک دیفاعیان له کۆچ نه کرد، بەڵکوو موخالیفی کۆچی مێژوویی خەڵکی مەریوان بوون و ناوەندی حیزبی دیموکرات له سەنەدێکی بڵاو کراوە ئەم هەڵویستەی به ئاشکرا نیشان دا.

کار و بار و هەڵسوڕانی لیژنەکان، باش پێش دەچوو و زۆر کەم نوقته زەعفیان بەر چاو دەکەوت. لیژنەی حەراسەت و نیگابانی شار و بەرگری له هێرشی رژیم دوو گرووپ بوون. که هەر ڕۆژ گرووپێک نیگابان بوو. له هەمان کاتدا هێزی پشتیوان به ڕێبەری به ڕێز کاک. ..، یارمەتیان دا. یانی له سەنگەرکانی تەپەی شێخ حەسەن و گرده ڕەش هەمیشه حازر و دامەزرا بوون

و چەند جار هێزی پاسدار و جاش کە بە دزی یەوە دەهاتنە نزیک بەرزایی یەکانی شاری مەریوان و دەیان ویست ئەو بەرزایی یانە بگرن، شکاند و پاشە کشەیان پێ کردن. لیژنەی فریا کەوتن و گەیاندنی نان و ئاو و فیشەک بۆ سەنگەرەکان، ئەرکی قورس بوو و گەنجەکان و لاوانی لیبڕاو هەڵیان دەسوڕاند. لیژنەی دەرمان و پاک و خاوینی، ئەرکی یارمەتی بە نەخۆشەکان و کاری ئوردوگای لە ئەستۆ بوو. دوکتور و کارمەندەکانی بهداری مەریوان: دوکتور بەهمەن ئەغزەری، دوکتور سەعید یەزدیان عوسمان حەقیقەت و هوشنگ مجاوری ئێشیان دەکرد. کاک عارف نادری مەسئولی ناوی ئوردووگا بوو و لە گەڵ چەند کەسی تر بیهداشتی ئوردوگایان لە ئەستۆ بوو. کارێکی حەساس و زۆر گرینگیان پێ سپردرابوو. بۆ ئەوەیی نەخۆشی بڵاو نەبێتەوە پێویستی بە بیهداشتێکی هەمەلایەنە بوو و هەست دەکرا. لەو کاتەدا و لەو گەرمای هاوینەدا ئاوی سازگار و دروست کردنی توالیت بۆ دانیشتوانی ئوردووگا، ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە سلامەتی ئێنسانەکانەوە بوو.کە دەبوا ئەهمیەتی تایبەتی پێ بدرێ. ئەوان لە دارستانێک لە نزێکی ئوردووگا کوڵەکەی زۆریان بڕی و بۆ دروست کردنی کەپرەکانی ئوەدووگا کەڵکیان لی وەر گرت. یانی کەپر ەکان بەر گەرمای هاوینی تا ڕادەیەک دەگرت و شوێنی حەسانەوەش بوو.لە لایەن ئوردووگای کانی میرانەوە بۆ پێشوازی و ئاگادار کردنەوەی جەماعەتێکی تری ڕێ پێوانکەر کە گەیشتبونە نزیک مەریوان دوو کەس دەس نیشان کران و ناردران. وخۆیان گەیاندە ڕێ پێوان کەرەکانی بۆکان ،مەهاباد، سەقز و بانە تا لە بەر پادەگانەوە تێپەڕ نەبن، چونکوو مەترسی تەقە و گرتنیان هەبوو، ئەوان لە مەسیری ڕێگا تووشیان دەبن و پێیان ڕادەگەیەنن و جەماعەت لە بەر ئاوایی یەکانی بەرانبەر پادەگان خۆیان گەیاندە ناو شاری مەریوان،کە ئەو کاتە خەڵک لە کۆچ گەڕابونەوە و لە ناو شاردا بوون و پێشوازی گەرمیان لی کرا. و لیژنەی تەبلیغ و پڕووپاگاندە لە ئاستی ئوردووگا و دێهاتی نزێک کاری دەکرد و چونیەتی کۆچ و بەهانەی ڕژیمی بۆ خەڵک تەوزیح دەدا. لەو لیژنەدا زۆر کەس هەڵدەسوڕان و کاریان دەکرد.

شایعە و هەواڵی هێرشی رژیم بۆ ناو شارو گرتنی بەرزایی یەکانی شاری مەریوان لە لایەن دوژمنەوە بڵاو دەبوەوە. و هێزی شۆڕشگێڕ تەنیا چەکی سووکی هەبوو و بەرەنگاری ئاسان نە بوو. کۆبونەوەیەکی بە پەلە و خێرا لە لایەن کاک فوئادەوە لە دارسیران رێک خرا. لەم کۆبونەوەیەدا هەموو قەناعەتیان هێنا کە پاشەکشە کەن و هاتنە سەر ئەم بڕیارە کە پێشمەرگە وەک تاکتیک بەرزایی یەکانی شاری مەریوان چووڵ کات و بەرەو ئوردووگا بگەڕێنەوە.

لیژنەی پزشکی ئوتوریتەی چاکی بەدەس هێنابوو و خەڵکی دێهات بۆ موعایەنە دەهاتنە ئوردووگا وڕێز و سەفیان دەبەست و هەڵویستی ئێنسانی لیژنەکە شایانی قەدردانی یە. شایانی باسە لە ماوەی کۆچەکەدا دزی لە ماڵی کەس نەکرابوو و تەئسیری قووڵی نەفسی و رەوانی لە سەر خەڵک دانابوو.تەتەر و پەیکی جێگای متمانەی هەمووان موعەلیمی شۆڕشگێڕ، خۆشەویست، ماندوویی نە ناس و بە دلەوە نزیک بە رێز کاک جەلال نەسیمی بوو. کە سواری موتورەکەی دەبوو و پەیوەندی ئوردووگاو شاری مەریوان و تەشکیلاتی کۆمەڵەی رێک خستبوو.

و ت و ویژ لە گەڵ دوژمن گەیشتبوە بون بەست و گری خواردبوو و بە هێچ شێوەیەک نە دەکرایەوە. پوتانسیل و ئامادگی خەڵکی کۆچ کردوو، بە پێچەوانەی بیر و بۆچونی سازمانی چریکە فیدایی یەکان سنوور دار بوو و نەدەکرا لەوە زۆر تر کێشی بێنی. کاک فوئاد هەموو کاتێک خۆی لە رێزی پێشەوە بوو ومامۆستای تاکتێکی شۆڕشگێڕانە بوو. لە پڕۆسەی کۆچەکەدا، پەساپەسا چریکەکان دەیانگوت کۆمەڵە سازش کارە و نابێ خەڵک بگەڕینەوە بۆ ناو شار. کاک فوئاد وڵامی دانەوە، ئێمە بە ئامانج و خواستی خۆمان کە خستنە دواوەی شەڕەکە بوو گەیشتوین و لەمە زیاتر خەڵک ناتوانن بەشداری کەن. دەیزانی هەر ئێعتراز و حەرەکەتێکی سیاسی زەرفیەت و پوتانسیلی خۆی هەیە، و تا شوینێکی دیاری کراو برِ دەکات و تاقەت دەهێنی. ئەم تاکتێکە ئامانجە کانی پێکابوو و تەحلیلی کونکریتی کاک فوئاد و لیکدانەوە زانستی یانەکەی

ئەوەی سەلماند. پاش یازدە رۆژ کۆبونەوەی گشتی لە ئوردووگا کرا و کاک فوئاد وتار و سوخنڕانییەکی مێژوویی کرد، دەقی سوخنڕانی یەکەی لەم کتێبەدا هاتوە. ژۆرنالیستێکی ئینگلیزی یان ئیتالیایی وێنەیەکی لە کاک فوئاد لە سەر میزی موزاکرە گرتوە کە لە فەرمانداری شاری مەریوان دانیشتوە و ئەوەندە هێلاک و ماندوو بووە کە سەری لە سەر مێزەکە داناوە و دەڵی و پێت وایە خەوتوە. لە هەمان گۆڤاردا وێنەیەکی مستەفا چەمران بە چاویلکەی رەشەوە چاپ کرابوو کە دوو تانک لە سەر شوشەی چاویلکەکەی هێرشیان بۆ قەڵاچوو،کاول کردن ، خاپوور کردن و کوشتاری خەڵکی بیدفاعی کورد دەکرد .

پایزی ساڵی 1358
گۆڤارێکی ئینگلیزی وتارێکی سەبارەت بە کوردستان نووسیبوو و عەکسی مامۆستا شێخ عیزەالدین حوسینی و کاک فوئاد و چەند پێشمەرگە ی مەریوانی چاپ کردبوو.

ئاخرین موزاکرات، لە گەڵ دوژمندا کرا و بیر و فیکری تەواو بوونی کۆچ لە سەر پەردەی مێشکی کاک فوئاد دەهات و دەچوو. رێک کەوتنەکان لە گەڵ دوژمن ئەمانە بوو کە کاک فوئاد بۆ جەماوەری خوێندەوە

1- تەواو بوونی کۆچ ڕاگەیەندرێ و خەڵک بگەڕێنەوە سەر ژیان ئاسایی خۆیان

2- هێزی چەکداری رژیم وەک سپای پاسداران و ئەرتەش و هێزی چەکداری خەڵک وەک یەکیەتی جووتیاران و جەماوەری چەکدار لە ناو شاردا بە چەکەوە نە بینرین.

3- ئێدارەی شارتا ماوەی مانگیک لە ئەستۆی ارتش بیت.

4- لە ماوەی ئەو مانگەدا شورای شار، شارەوانی بو پاراستنی شار دا بەمزرینیت.

پاشان کاک فوئاد، تەواو بوونی کۆچێ ڕاگەیاند و لە ناو چەپلەڕێزانی جەماوەردا وتار وقسەکانی دەس پێ کرد.

کاک فوئاد پاش تەواو بوونی کۆچ و لە پازدەی مورردادی 58 دەچیتە ماڵی کاک حسین و نانی نێوەڕۆ لە گەڵ میوانەکانی و دایە بەهیە و مەلەکە دە خوات، ئەو رۆژە ئاخرین دیداری لە دایک، باوک، خۆشک، برا و خەڵکی حەق شناسی مەریوان بووە.

هێزی یەکیەتی جووتیاران، لە دارسیرانەرە بەرەو بەرزایی کانی فەیلەقووس ڕویشت و خۆی گەیاندە ناوچەی سەرشێو. کاک فوئاد لەم کاتەدا نامەیەکی بۆ هاورێیان نووسی و داوای کردبوو کە لە شوێنێک کۆببنەوە. بەر لەوەی یەکیەتی جووتیاران بگاتە شوێنەکە کاک فوئاد لەوەی حازر دەبی. کاک فوئاد سیاسەتی رژیم بۆ جەماعەت باس دەکات و دەڵێ شک و گومانێکی تێدا نی یە کە جمهوری ئێسلامی هێرش دەکاتە سەر کوردستان و ئێمە دەبێ خۆمان بۆ دیفاع ئامادە کەین. و دەڵی کۆمەڵە بڕیاری داوە کە لە خەڵکی کورد دیفاع بکات. بۆ ئەوەی پوتانسیلی نیزامی کۆمەڵە بچیتە سەرەوە بە یارمەتی سازمانی وەحدەتی کومونیستی دەورەیەکی نیزامیمان داناوە کە فەرماندەی نیزامی بۆ شەڕی

پارتیزانی پەروەردە دەکات. لەوی کاک فوئاد چوار کەس پێشنیار دەکات تا بۆ دەورەکە بڕۆن. بە ریزان : مەحمەدی نوری، حەسەن شەعبانی، عیزەت دارابی و ساڵحی سەرداری بۆ دەورەکە دیاری دەکرێن. کادیری لیزان و تێگەیشتووی ئەو کاتە ی دەورەی پەروەردە کردنی فەرماندەی نیزامی بۆ ڕێزەکانی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە ئەستوی شۆڕشگێڕی خوزستان بە ڕێز ئەبوو شاهین (فوئاد عەرەب) بوو کە چەند ساڵ لە فەلەستین دەورەی دیتبوو و ئەزمون و تەجروبەی چاکی لە شەڕی پارتیزانی دا هەبوو.

ئایەتوڵاە تالەقانی ساڵی 58 لە نوێژی ڕۆژی جومعە تاران هەڕەشەی لە کومونیستەکان و خوازیارانی لەت لەت کردن و تەجزیەی ئێران (خەڵکی کورد) کرد. لەو کاتەدا نزیکەی 42 گۆڤار و ڕۆژنامە داخران و چاپیان قەدەغە کرا. سانسوری تۆخی دینی ومەزهەبی داسەپا و نوێنەرانی مەجلیسی خبرەگان شمشێری ئێسلامیان دژی خەڵکی کورد تیژ کرد و قەسابی خوێن ڕێژ سادقی خاڵخاڵیان بۆ کوردستان نارد و دەستوری جەنایەت و کوشتاری وەر گرت. پاشان بە دەستور وفەرمانی خومینی لە 28 ی موردادی 58 ی هەتاوی هێرشی هەمە لایەنە بە ناوی جیهادی ئەکبەر بۆ سەرکوتی خەڵکی کورد لە کوردستان دەستی پێکرد.

کاتێک کۆچ تەواو بوو و خەڵک بۆ ناو شار گەڕانەوە، رژیم دەستی لە پیلان هەڵنەگرت و بە یارمەتی بەکرێ گیراوان و دەرەبەگ و شێخی کۆنە ساواکی کەوتنە کەمین دانان و دەوری شاریان گرت. پاسدارەکان و ئەرتەش هێچ کەسێکیان نەدەناسی و تەنیا بەکرێ گیراوان ڕاپورتیان دەدا و خەڵکیان دەناساند و بە شێوەیەکی ڕێوی ئاسا چاویان دادەپۆشی و شۆڕشگێڕانیان دەگرت. دوژمن بە یارمەتی بەکرێ گیراوان ئەم کەسانەیان گرت : حوسین و ئەمین مستەفا سولتانی، جەلال نە سیمی، سەید ئەحمەد و سەیدحوسین پیر خزرانیان،فایەق عەزیزی، ئەحمەد قادرزادە ،دوکتور بەهمەن ئەغزەری، حەمە جوان حیدەری، عەلی عێراقی و رزگار شێخ الاسلامی... کە نۆ کەسیان دوای شەش ڕۆژ و بی موحاکمە و دادگایی لە پادەگانی مەریوان بەدەستی قەسابی

رەوانی جمهوری ئێسلامی، سادقی خلّخالی لە رۆژی سی خەرمانان ئێعدام کران.وحەمە جوان حیدەری و رزگارشێخ الاسلامی ئازاد کران. زۆر زۆ ربە داخەوەپاشان ئەم دوو شۆڕشگێڕەش لە دریژەی خەباتی سیاسی ولەناو ریزی پێشمەرگایەتی دا شەهید کران.

1.20_ فیلمێک لە ئوردووگای کانی میران

لە لایەن دوکتور بەهمەنی ئەخزەری ئازادی خوازێ ئەنترناسیونالیستی ئێرانی - خۆزستانی لە رووداوەکانی ئوردووگای کۆچ کردوەکانی خەڵکی مەریوان فیلمێک ئامادە کرابوو، فیلمەکە شێوەی ژیانی ئوردووگا نشینی و روحیەی پێشمەرگە و هات و چو و دیداری خەڵک لە کۆچ کردووەکان، هاتنی مەلاکانی قوم و تاران بۆ ناو ئوردووگا و کۆبونەوە ئاشکراکانی کاک فوئاد لە ئوردووگا و...نیشان دەدا. ئەم فیلمە پاشان و دوای تەواو بونی دەورانی کۆچ و هاتنەوەی خەڵک بۆ ناو شاری مەریوان لە پارکی شاردا نیشان درا. هەوەڵ کەڕەت فیلمەکە پێچەوانە و سەر و بن نیشان درا کە بینەران ئێعترازیان کرد و دوکتور بەهمەن پێکەنی و وتی بە ئەنقەست وام کردووە. بە داخەوە پاش ئێعدام کردنی دوکتور بەهمەن ،لە پادەگان فیلمەکە ئێتر نەبینراوەتەوە. کەس نازانی چۆن شرت و گوم بوە یان لای کەسێک یارێکخراوەیەک شاردرابێتەوە و هەڵگیرابێ. بە داخەوە هێشتا مەعلووم نی یە و زانیاری سەبارەت بەو فیلمە یان هەر نی یە و یان زۆر کەمە.

20.2 ئەندامانی شورای شاری مەریوان

لە ساڵی 1358 ی هەتاوی (1978) ئەمانە بوون:

بەڕێزان :1 - فوئاد مستەفا سولتانی2-سەعید دارابی 3-مەحموود ئاشتیانی4-عبدولڕەزا کەریمی5-شێخ عوسمان خالیدی 6-حاجی مەلا مەحمەد

ئەمین دارسیرانی7-مەحموود شێخ الاسلامی 8-فایەق عەیزی 9-حاجی ئەمین بەگی روستەمی10 حاجی حەمە قادر ئەمینی 11 حاجی حەسەن ئیزەدی و....
جار و باریش دوو سی کەس تر لە شارۆمەندانی باوەڕ پێکراوی شاری مەریوان لە کۆبونەوەکاندا بەشداریان دەکرد.

20.3 دەقی وتار و سوخنڕانی یەکەی کاک فوئاد لە ئوردووگای کانی میران

سیزدەی موردادی ساڵی1358 ی هەتاوی

هاوینی ساڵی 1358 ئوردووگای کانی میران،
کاک فوئاد وتارە مێژوویی یە کە ی پێشکەش دەکات

ئەگەر ڕێگام بدەن منیش باسی ئەم ڕووداوە ئەکەم. بزانین ئایا تا ئێستا به قازانجمان بووە یا بە زەرەزمان ؟له برێک دۆستانم بیستوە کە ئەڵێن “بریا هەر لە سەرەتاوە کۆچمان نەکردایە، ئەوە نیە ئاخری هەر قەرارە ئەرتەش بێتە ناو شار". وای دابنین کابرایەک ماڵێک ئەکاتەوە، لەم بابەتەوە لە وانەیە برێکیش قەرزدار بێ، یا زەرەر بکا. بەڵام لەو لاوە لە کرێ نشینی ڕزگار ئەبێ و ئەمە بە قازانجیەتی ! من ئێستا لە قسەکانمدا ڕوونی ئەکەمەوە کە ئێمە لەم کارە کەدەستمان داوەتێ، تا حاڵی حازر یانی تا گەڕانەوەمان بۆ شار سەرکەوتوو بووین. بۆچی ؟چی مان دەسکەوت بووە ؟

یەکەم دەسکەوتمان سەرکوت کردنی جاشەکانی ناو خۆ بوو، ئێمە ئەوانمان سەرکوت کرد. ئایا کەسێک هەیە پێی وابێ ئەوە وانیە؟

دووهەمین دوسکەوتمان ئەمەیە کە ؛ پاسدارەکان هەر کوێی چوون، نەغەدە، گومبەد و خورڕمشەهر نی یە. بۆ هەر کوی یان ناردبوون ڕژاونەتە ناو شار و کوشتاریان کردوە. بەڵام لێرە بە هۆی قارەمانەتی خەڵک و پێشمەرگەکانیانەوە نەمان هێشت، بێنە ناو شار، ئەوان بە تەمابوون بە شەڕ بێنە ناو شار بەڵام تەڵەفاتیان دا و نەیانتوانی. بۆیە لەم بابەتەشەوە سەرکەوتوو بووین.

سێهەمین دەسکەوتان یەکیەتی یە، کە ئێستا لە ناو خەڵکدا پێک هاتوە. یەکیەتی یەک کە تا ئێستا وێنەی نەبووە. ئێمە لە دوا ڕۆژدا بۆ هەموو کارە کانی ترمان پێویستی مان بەو یەکیەتی یە هەیە. ئەمڕۆ لە گەڵ چەند کەس لە باوک و براکان ،سەبارەت بەوە قسەمان ئەکرد، کە ئەم یەکیەتی یە ،بە هەر جۆرێک بووە بیپاریزین. تەنانەت برێکیان پێشنیاریان ئەوە بووکە پێش گەڕانەوەمان بۆ شار سوێند بۆ یەکتر بخۆین. ئەمە بە دەربەست بوون بۆ یەکیە تی یە و یەکجار بە نرخە. ئەبێتە هۆی ئەوە کە زۆڵم و زۆر لە هە ر کەس کرا، لە جیاتی خزم و کەس هەموو خەڵکی شار لە سەری بێنە جواب و دیفاعی لێ بکەن. ئەم یەکیەتی یە، ئەبێ بە دڵ و بە گیان بیپارێزین. بەڵام لەم بابەتەوە شاری مەریوان بە تەنیا نەبوو.

یەکێکی تر لە دەسکەوتەکانمان کە بە چاوی خۆتان دیتان پشتیوانی برایانی لادێ یی و زەحمەتکێشانی دێهات بوو. لە هەموو شوین و لە هەموو ڕێگایەکەوە، هاتنە یارمەتیمان. نان و پێ خۆر هێنان و هەر چەشنە یارمەتی یەک کە لە دەستیان هات و لی یان خێزیا کردیان. (ئێمە بەرە بەرە ئەو شتانەی ماونەتەوە دابەشیان ئەکەین.)

لێرە دیارە کە یەکیەتی خەڵکی شار و دێ لە مەریوان زۆر پتەو تر بووەتەوەو ئەمە دەسکەوتێکی ترە بۆ دووا ڕۆژ. بەڵام ئەم یەکیە تی یە، تەنیا لە ناوچەی مەریوان نەبوو. کام لە ئێوە ئەو خۆشک و برا سنەیی یانە لە بیر ئەبەنەوە کە چەک بە دەست، شەش ڕۆژ پیادە ڕەویان کرد و هاتن بۆ پشتێوانی و پشتگێریتان !!هەر ئێستا نزیکەی هەشت سەد کەس لە دۆستانی سەقز و بانە و بۆکان و مەهاباد و سەردەشتیش بەڕێوەن ! ئەم یەکیە تی یە، هەتا ئێستا لە پانایی کوردستاندا بێ وێنە بووە، بۆ دوا ڕۆژی خەباتی گەلی کوردیش، بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی لە هەموو شتێک پێویست ترە. هەموومان دەزانین کە گرینگترین چەکی خەڵکی ئێران بۆ ڕووخاندنی ڕژیمی شا هەر یەکیە تی بوو. ئەگەر ئێمەش ئەو یەکیە تی یە بپاریزین، هێزی ئەرتەش دوولانەش بێتەوە دەرەقە تمان نایە. ئەمەش **دەسکەوتێکی دیکەمان** بووە لەم خەباتەدا.

ئەو ڕۆژەی دۆستانی سنەیی مان، گەیشتنە بەرەوە ئێوە بە چاوی خۆتان هەر لەم ئوردووگایەدا دیتان کە سەرەڕای خەڵکی کوردستان، لە شارەکانی تری ئێرانیشەوە، گەلیک نوێنەر هاتبوون لە خورمشەهر و شیراز و تارانەوە نوێنەر هاتبوون. لە بیرتانە شیعاریان ئەدا"ئێران سەراسەر وەک کوردستان لێ ئەکەین ! * ئەمە قسەیان بوو. ئەوان پشتیوانی ئێمە بوون. هەر وەک ئاگادارن هەر ئێستا چەن دووکتورێک میوانمانن. ئەمانە لە کوی وە هاتوون ؟ ئەمانە هەموو ئەوە نیشان ئەدەن کە ئێمە خەڵکی مەریوان بەم کارەی خۆمان توانیومانە پشتیوانی گەلانی ئێران بۆ لای خۆمان ڕاکێشین. وە لەمەش بەدواوە ئەم پشتیوانی یە ،درێژەی ئەبێ. لە ڕۆژنامەدا خوێندتانەوە کە خەڵکی سیستان و بلوچستان، یانی لەو پەری ڕۆژهەڵاتی ئێرانەوە لە پێناو هاوپشتی ئێمەدا، فیداکاریان

کردووە. ئێمە قەت نابێ ئەمەمان لە بیر بچێتەوە. ئەبێ ڕۆژی خۆی ئەوەندەی لە توانامان دابێ فیداکاری یان بۆ بکەین. **یەکێکی تر لە گرینگترین دەسکەوتەکانمان ئەوە بوو کە داخوازی گەلی کورد بەرانبە ر بە دەوڵەت هێنرایە کایەوە** ! لەو لاشەوە، جەوهەر و ماهییەتی دەوڵەت کە ئەیەوی زوڵم و زۆرمان لێ بکا، شەڕمان لە گەڵ ئەکا و تانک و تۆپ ئەنێریتە سەرمان، لە پێش چاوی گەلی کورد و گەلێک لە خەڵکی ئێران ڕوون بووەوە. تەبلیغاتی ڕادیو تلەڤێزیون بە ئێمە ئەڵێ کافر. پێمان ئەلێن یاخی و وەحشی. بۆ نموونە ئەو شەو سەرەتای قسەی چەمران جێگری سەرۆک وەزیر ئەوە بوو کە ئەیوت :

"کاتیک ئەبینم ئێوە نویژ ئەکەن و ڕوژوو ئەگرن پێم سەیرە ! "ئەو دۆستانەی لەوی بوون بیستیان کە چەمران وای وت. هەر ئەم قسانەش لە ڕادیو و تلەڤیزیونەکانیانەوە ئەڵێنەوە.

ئێنسانێکی ئاسایی خەڵکی تاران ،یان قوم یان شیرازیش باوەڕ بە قسەیان ئەکا.ئێمە ئەبێ کارێک بکەین کە زەینی ئەو خەڵکە ڕۆشن بێتەوە. کە دوا ڕۆژ وەکو موجاهید و داوتەڵەب بۆ شەڕ کردن نەیەنە سەرمان. ئێمە ئەبێ ددان بە خۆماندا بگرین و کارێک بکەین ئەوان ڕوون بنەوە. ئایەتوڵا لاهوتی ئەیوت، ئەو موجاهیدانە کاتێک لە ماڵی خۆیان دێنە دەر خوداحافیزی شەهید بوون ،لە دایک و خۆشکی خۆیان ئەکەن. یانی بە غەرەزێکی ئاواوە ئەیان نێرن. زۆربەیان ئەگەر ڕوون بنەوە نایەن. ئەڵبەت دیارە ئەگەر هاتنە شەڕمان، شەڕیان لە گەڵ ئەکەین و چلۆن جاشەکانمان تەفرو توونا کرد ئەوانیش تەفروتوونا ئەکەین.

یەکێکی تر لە دەسکەوتەکانمان ئەمە بوو دەوڵەت کە شوراکەمانی بە ڕەسمی نە ئە ناسی و ئەیانوت شورا ئاژاوەگێڕبووە. (لە حاڵێکدا هەمووان ئەزانین ئەوە درۆیە و خەڵک بە تێکڕا لەم خەباتەدا، بەشدارن و بە تایبەت شەڕەکە ڕۆژی 23 ی پۆشپەڕ ڕووی دا، شوورا ڕۆژی 26 ی پۆشپەڕ پێک هات !) **بە سەر هەموو ئەوانەدا ئەوان ناچار بوون دان بە ئەوەدا بنێن کە شوورا هەیە و بیسەلمێنن کە ئەبێ لە گەڵ شوورا، دانیشن و قسە بکەن و پەیمانی لە گەڵ مۆر بکەن.**

لە کاتی ڕووخانی ڕژیمی شاوە هە تا ئێستا کامە کاربەدەستی دەوڵەتی، گەورە تا بچووک ملی بەوە داوە کە بێت و لە گەڵ نوێنەرانی خەڵکی مەریوان قسە بکا ؟ قەت نە ئەهاتن ! **بەڵام ئێمە کردمانە کارێک کە سەرەتا، ڕەئیسی سپای پاسداران و پاشان لاهوتی و نوێنەرانی وەزارەتی کێشوەر ناچار بن و بێن. یانی کەسانێک لە پایەبەرزترین کار بەدەستان حکومەت ملیان بەوە داوە کە بێن و قسەمان لە گەڵ بکەن. گوێ لە قسەمان بگرن. پاش هەموو ئەوانەش جێگری سەرۆک وەزیرمان ناچار کرد کە بێتە ئێرە. ئەویش نەک وەها کە ئێمە برۆین بۆ لای ئەوان، بەڵکوو ئەوانمان ناچار کردوە بێن و وت وێژمان لە گەڵ بکەن. ئەمەش دسکەوتێکی ترمان بوو.**

بێجگە لەمانە، ئەگەر ئەم بەینە گویتان لە ڕادیوکانی دەرەوە راگرتبێ بیستوتانە کە دەنگ و باسی مەریوان و کوردستان لە جیهاندا بڵاو بوەتەوەو ئەمە خۆی بووەتە هۆی ئەوە کە بیر و ڕای خەڵکی دونیا دەر حەق بە مەسەلەکەمان ڕوونتر بێتەوە.

ئەمانە هەموو دەسکەوتن ! نابێ لە پێش چاومان ون بن. پێتان وا نە بێ کارێکی بچووکمان کردوە. ئەوانەی لە سنەوە بە پیادە هاتبوون شیعاریان ئەدا

"مەریوان، مەریوان ! سەنگەری ئازادەگان!"

ئێمە ئەبێ قارەمانانە و شان بە شانی ئەوانەی لە هەموو لایەکی کوردستان و ئێران پشتگیریمان ئەکەن، دەسکەوتەکانمان بپاریزین. "**مەریوان ئەبێ هەر سەنگەری ئازادەکان بێ !** "

بەڵام هەر وەک لە سەرەتای قسەکانمەوە وتم ؛کەسێک کەماڵیک ئەکاتەوە لەوانەیە لەم کارەدا تووشی زەرەریش بێ و لە پێی قەرزدار بێ. کارەکەی ئێمەش وابووە. زەرەری کارەکەمان ئەوە بووە کە ئەرتەش دێتە ناو شار و نا یەڵی هێچ کەس لە ناو شاردا چەکی پێی بێ. ئەڵبەت لە دەرەوەی شار وا نی یە. سەبارەت بە چەک هەڵگرتنیش هەر کەسە لە ویجدانی خۆی بپرسێ، ئەگەر بە ڕاستی خاتر جەمی و هێمنایەتی بوایە، ئەگەر جاشەکان تەقەیان لە خەڵک نەکردایە ،و لە خیابانەکان خەڵکیان نەدایەتە بەر تەقە ،ئێتر کەی پێویستی دەکرد

کەسێک لە شار چەکی پێی بێ ؟! ئەگەر کار بە دەستە دەوڵەتیەکانی درۆ نەکەن. و بە ڕاستی نەهێڵن جاشەکان سەر بەرز کەنەوە. ئێمە نیگەبانمان بۆ چی یە ؟ئەگەریش پەیمانیان شکاند. هێچکەس نابێ ئەوەندە ترسنۆک بێ کە چەکی خۆی لە شوێنیک دانێ کە ئەوان بین و بیبەن. بەڵکو ئەبێ جێگایەکی بۆ فیکر بکا و دیاری کا و قایم ڕای بگرێ. دیارە ،ئەگەر لە جیاتی ئەرتەش ئێمە خۆمان ئەو کارانەمان بکردایە زۆر باشتر بوو. بەڵام هەر وەک برێک لە دۆستانیش پێشتر وتیان ئێمە نەمان توانی ئەوەیان بە سەردابسەپێنین. چەندین ڕۆژە کە ئێمە بێ پشوو خەریکی قسەو وت ویژین، ئەوان چەند جار وت و ویژەکەیان بە جێ هێشت. چەندین هەیئەتی جۆراوجۆر هاتوون و ڕویشتوون. ئەگەر ئێمە لە سەر ئەو داخوازی یە زیاتر پێی مان داگرتایە ئەبوایە خۆمان بۆ شەڕکردن ئامادە بکردایە و ئێمەش وەکوو شوورا، هەرچی هێنامان و بردمان بەوە گەیشتین کە ئەم شەڕە ئێستا بە قازانجمان نیە و جارێ نابێ خۆی لێ بدەین.

ئەوەش تان لە پێش چاو بێ، کە ئەگەر ئێمە ئەو رێک کەوتنەمان نەکردایە جەماعەتێک تاقەتیان نە ئەما ،و لێمان جیا ئەبونەوە. بۆ ئەوەی ئەم یەکگرتنەمان تێک نەچێ بە پێویستمان زانی شێوەی کارەکە بگۆڕین. جگە لە وەش ڕژیم بە ڕادیو و تلەڤیزیون، لە ناو خەڵکی ناوچەکانی تری ئێراندا تەبلیغاتێکی زۆری لە دژی ئێمە وەڕێ خستوە. ئێمە پاش ئەم یەک کەوتنە بەرانبەر بەو درۆ و دەلەسانە، خەبات ئەکەین. ئەوان قەولیان داوە، قەولی شەرەف "ئەگەر شەرەفیان هەبێ ! "کە ئەرتەش هەتا مانگێکی تر لە شاردا ئەمێنیتەوە و لەو ماوەیەشدا بە بێ چەک بە ناو شاردا ئەگەڕێ. پاش یەک مانگەش شوورا شارەبانی دادەمەزرێنی و ئەرتەش ئەگەڕێتەوە بۆ پادەگان.

دیارە هەمووومان لەوەی کە ئەرتەش دێتە ناو شار نارەحەتین، بەڵام بە ڕاستی پێم وایە ئەگەر سەرجەم حیسابی بکەن لە سەدا هەشتای سەرکەوتووین. وا نەزانین کە تێک شکاوین ! ئەوان ناچار بون کە زۆربەی داخوازیەکانی ئێمە بسەلمێنن. **بەڵام یەک شتمان لە بیر نەچێتەوە، ئەویش ئەوە کە دەوڵەت هێزی هەیە. ئێمە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان یەک ڕێگای ئەساسی مان هەیە ئەویش،**

یەکگرتوویی خۆمانە. یەکگرتوویی لە گەڵ دێهاتی دەور و پشت، یەکگرتوویی لەگەڵ باقی ناوچەکانی کوردستان و یەکگروویی لە گەڵ گەلانی ئێران و هێزە پێشکەوتووخوازەکانی ئێران.

خەباتی ئێمە هەتا ئێستا تا ڕادەیەک بەو مەبەستە گەیشتوە. ئەبێ لەمە بەو لاوەش لە سەری برۆین.

ئەمە بوو ئەو شتانەی کە سەبارەت بە دەسکەوتی باش و تەجربەی تاڵی ئەم خەباتەمان بە نەزەرم گەیشت. ئێستا مەسەلەیەکی تر هەیە، سەبارەت بەو دۆستانەی خەڵکی سەقز و بانە کە بەڕێوەن و بەتەمان هەر لە سەر ڕاپەیمایی یەکەیان برۆن و بگەنە مەریوان. ئەبێ ساغ بینەوە و بزانین ئایا لێرە بمێنینەوە و پێشوازیان لێ بکەین ؟ یان بگەڕێنەوە و لە شار بە پیریانەوە بچین ؟ **من لام وایە شار باشترە ! ئێوە ئەڵێن چی** ؟ داخوازێکی تریشم هەیە داوا ئەکەم ئەگەر ئەم پەیمانە و ئەم سولحەتان پێ باشە، ئەبێ بەڕێوەی ببەین، با دەرکەوێ کی پیلانگێڕە، کی جاشە و ئاژاوەگێڕەی دەکا !

بژی برایەتیمان !

20.4 پێشڕەوی ژمارە 8 (کوردی)

پێشڕەوی ژمارە 8 (کوردی) بە بۆنەی ساڵڕۆژی کۆچی مێژوویی خەڵکی مەریوان سەبارەت بە سوخنڕانی یەکەیی کاک فوئاد ئاوای نوسیوە : بۆ چاک تێگەیشتن لە ناوەڕۆکی ئەم وتارە دەبێ ئەوە لە بەر چاو بێ، کە ئەم قسانە بۆ هەموو خەڵکی ئوردووگا بووە نەک هەر بۆ زەحمەتکێشان و رووناکبیرانی پێشڕەو ؛ ویڕای ئەوەش ئەم قسانە لە هەل و مەرجێکدا بووە کە رژیم بە ئاشکرادەویست شەڕ لە مەریوانەوە دەست پێ بکا. کاک فوئاد بە شێوەی سیاسی بەرانبەر بەم پیلانە سەرکوتگەرانەیە، موقاوە مەتی خەڵکی ڕێک خست. بەڵام سەرەنجام ئەو شەڕە ماوەیەکی دواتر بە سەر کورد دا داسەپا.

لەم وتارەدا کاک فوئاد بەرانبەر بەو کەسانەی ورەبەردان و شکست و تەسلیمیان لە ناو خەڵکدا، بڵاو دەکردەوە هەڵویست دەگری. ئەو تاقمە بە ژمارە کەم بوون؛ لە سەرەتای کۆچیشەوە رارِا بوون وە یا هەر موخالیف بوون و دەیانەویست بەو چەشنە کزی و بێ وەرەیی خۆیان کە لە سەرەتای کۆچەکەوە بوویان بیشارنەوە و بڵین کە کۆچ کردن هەر لە سەرەتاوە هەڵە بووە. کاک فوئاد ئەو کەسانەش کە چاویان لە هەل و مەرجی سیاسی و رووحیات و توانای جەماوەر نی یە و شوینی ماجەرا و ئاژاوە دەکەون، دەداتە بەر رخنە وە لەم وتارەدا تیدەکۆشی بە زمانێکی سادە بی سەلمێنی کە ئەم دوو نەزەرە هەر دووکیان هەڵە و لادانن. وە بە نیشان دانی دەسکەوتە باشەکانی ئەو خەباتەی کە خەڵکی مەریوان بە هاوپشتی شوینەکانی تر کردبوویان، ورەی شۆرِشگیرِانە یان بەرز را بگری و یەکیەتی خەباتکارانەیان لە دەوری سیاسەتێکی دروست دا، بپاریزی.

بەڵام لیکدانەوەی سیاسەتی دروست بۆ کاتی خۆی، کە کاک فوئاد دەیکرد، قەت بە مانای ئەوە نە بوو کە سەبارەت بە دوژمنانی چینایەتی سەر لی شیواو و تەوەهومێک لە کایە دا بێ. کاک فوئاد هەمیشە دەیگوت : “ئێمە بە خەباتی سیاسی مان، تەنیا بۆ ماوەیەکی کورت دەتوانین کۆنەپەرەستان پاشە کشە پێ بدەین. دەنا ئەوان هەر کات بتوانن هێرش دیننە

سەرمان ! “سەیر ئەوەیە کە ئەو کات نوێنەرانی سازمانی چریکی فیدایی لە مەریوان لە گەڵ هەر چەشنە سازانێک موخالیف بوون ! ! ئەمەش هەڵویستێکی بە ئاشکرا ئانارشیستی بوو کە توانای راستەقینەی خەڵکی بۆ دریژەدان بەو خەباتە لە بەر چاو نەدەگرت و ئێمەی بە تەنیا دەخستە بەرانبەر ئەو شەرِە ناوەختە لە دژی رژیم.

بە پێی رێک کەوتنێک کە مور کرا، قەرار درا کە بۆ ماوەی یەک مانگ دیژبان(ئێترەباتی ئەرتەش بە بێ چەک پاریزگاری لە شاری مەریوان بکا. وە لەو یەک مانگەدا، شوورایەک بە هەڵبژاردن، پێک بێ و ئەو شوورایە شارەبانی (پۆلیس) ی شار دامەزرینی و بیگریتە ژیر چاوە دیرێ. لەم ماوەیەدا لە ناو شار

کەس نابێ بە ئاشکرا چەکی پێ بێ. پاش ئەو ماوەیەش، ئەرتەش دەبێ بگەڕیتەوە بۆ پادەگان!

ئەو کات جەماعەتێک لە سەر ئەو نەزەرە بوون کە دەبێ لە بەر هاتنی میوانانەی دەستەی دووهەم، ڕۆژێکی تر لە ئوردووگا بمێننەوە. کاک فوئاد نەزەری وا بوو کە باشترە بگەڕێنەوە شار و لە وی پێشوازی لە میوانان بکەن. لە ئاخریدا هەر نەزەری کاک فوئاد سەر کەوت و زاڵ بوو و خەڵکیش ئەوەیان پێ باش بوو.

20.5 تاکتیک، دیپلۆماسی و موزاکرە لە ڕوانگای کاک فوئادەوە

کاک فوئاد هاو کات لە گەڵ بزووتنەوە و شەپۆل و پۆتانسێلی شۆڕشگێڕانە و ڕادیکاڵی گەلی کورد، ڕێکخراوەی کۆمەڵەی ڕێنوینی و هیدایەت دەکرد. لە هەمان ئاست و بار و دۆخدا،لە گەڵ کۆنەپەرەست ترین نوێنەرانی جمهوری ئێسلامی و مەلاکانی تاران و قوم ،وەک ژنراڵ مستەفا چەمران،ئایەتوڵاە لاهوتی و گولستانی و سەرهەنگ دەستغەیب گفتوگۆی دەکرد. چەمران ئەندامی زۆر هەڵسوڕاوی ڕێکخراوی ئەمەلی شیعەکانی لوبنان بوو.ئەمەل وشەیەکی عەرەبی یەو بە کوردی یانی حیزبی هیوا و ڕێکخراوی هیوا. ئەمەل موخالیف و دوژمنی ڕاستەوخۆی سازمانی رزگاری خوازی فەلەستین بوو چەمران لە حکومەتی جمهوری ئێسلامیدا جێگری سەرۆک وەزیری ئێران وکار بە دەست بوو و تایبەتی بۆ سەرکوتی بزووتنەوەی کورد ناردرابوە کوردستان. کاک فوئاد لە سەر مێزی موزاکرە وت و ێژی دەکرد و هەنگاوێک لەو سەنگەرەمەزنە دوور نەدەکەوتەوە. شۆڕشی کورد و ڕێبەری کۆمەڵە و دەوری کاک فوئاد دوژمنانی میللەتی کوردی ناچار کرد کە بۆ موزاکرە بەرەو کوردستان بین. هاتنی مەلاکان بۆ سنە و مەریوان نموونەی بەر چاوی، تاکتێکە گونجاوەکان بوون. کاک فوئاد هەموو سەنگەرەکان وپوتانسیلی

جەماوەری خەڵک و هێزی پێشمەرگەی، لە لا گرینگ بوو و هەرگێز سەنگەرێکی چووڵ نە دەکرد کە بە زەرەری ئەوی تریان بێ. کاک فوئاد قەد باوەڕ و ئێمانی بە مەلاکان نە بوو.کاتێک خەڵکی ئێران قەیامیان کرد و شا دەر چوو و حکۆمەتەکەی رووخا، لە ماڵی براگەورەمان واتەکاک سەعید دەعوەت بووین و براژن پیرۆزبایی دەر چوونی شای پێ گوت. ئەو لە وەڵامدا وتی ئێمە هاوزیندانی هەندی لەم مەلایانە بووین و باش دەیاناسین. لە رژیمی شا خوێن خۆرتر و جەلاد ترن. تەواو هەوڵی شۆڕشگێڕانی ئێران دەبێ ئەوە بێ کە نەهێڵین مەلا دەسەڵاتی سیاسی بە دەستەوە بگرن. ماهیەتی کۆنە پەرەستانەی مەلاکانی دەناسی. وت و وێژی کاک فوئاد لە گەڵ ژنراڵ مستەفا چەمران.زۆر درێژەی کێشا. کاک فوئاد ئەو وت و ویژانەی، وەک تاکتیک بە کار دەهێنا و مێزی موزاکرەی وەک سەنگەرێکی حەیاتی چاو لیدەکرد. ژنراڵ چەمران جێگری سەرۆک وەزیری ئێران و لە رێبەرانی سپای پاسدارانی ئەو کاتەی جمهوری ئێسلامی و نوێنەری ڕاستەوخۆی ئایەتۆڵاه خۆمینی چەند جار لە مەریوان لە گەڵ کاک فوئاد و شورای شاری مەریوان.کۆبونەوەی کرد. ئەو وێنە و عەکسانە کە هەواڵنیرێک لە شەپۆلی ڕاپەڕینی شاری مەریوان گرتی ولە گۆڤاریکی ئێتالیا،یان فەرانسا، چاپ کرا، زۆر بە ئاسانی کاک فوئاد وەک قەڵایەک لە ورە و ئێمان نیشان دەدات. کاک فوئاد بە راستی لانی کەم توانی بۆ ماوەیەک شەڕی داسەپیندراوی جمهوری ئێسلامی لە کوردستان بخاتە دواوە. و ئەم پارێزە لە شەڕی خوێناوی، بو خەلکی کورد لەو قۆناغەدا، دەرەجەیەک لە سەرکەوتن بوو.و ڕاستەوخۆ ئاستی سیاسی جەماوەری خەڵکی کوردی بەرز کردەوە، و دوژمنیان ناسی.شی کردنەوە و لیکدانەوەکانی کاک فوئاد لە وەی کە لە عەمەلدا دەبینرا یەکیان دەگرتەوە. کاتیک پادەگانیی مەریوان و هێزی بە کرێ گیراوی جمهووری ئێسلامی، شاری مەریوانیان گەمارۆ دا و پادەگان خۆمپارە بارانی دەور و بەری شاری دەس پێکرد، کاک فوئاد و هاوڕێ کانی تاکتیکی گونجاو و ژیرانەیان هەڵبژارد. تەنیا بەرگری لە کوشتاری خەڵکی مەدەنی(سیویل) و بێ دیفاع چۆڵ کردنی شار بوو. یانی پێشمەرگە سەنگەری گۆڕی و شاری بە جێ هێشت، و لە سەنگەرە نهێنی و ئاشکراکان و لە سەر کێو و شاخەکانی مەریوان دامەزران. و خەڵکیش بەرەو ئۆردووگای کانی میران کۆچیان کرد. بەم شێوەیە هێزی بەکرێ گیراو و پاسداری جمهووری ئێسلامی لە بەرانبەر ئەم ئاڵترناتیڤە

هێچی پێ نە کرا. شارەکە بە شێوەیەک چوڵ کرابوو کەبێدەنگی یەکی سامناک، شاری مەریوانی لە باوەش گرتبوو.

مەریوان- هاوینی 1358 وێنە یەک لە کاک فوئاد لە سەر مێزی موزاکرە لە گەڵ چەمران. کاک فوئاد ئەوەندە هێلاکە، لە سەر مێزەکە سەری داناوە.

پاش کارەساتی 23 ی تیری مەریوان، کاک فوئاد سەنگەری دیپلۆماسی و وت ویژی وەک تاکتێکی گونجاو بە دەستەوە گرت .

کاک فوئاد لە جزوەی "کورتەیەک لە خەباتی نوێ خەڵکی مەریوان کە کۆمەڵە لە موردادی 58 بڵاوی کردوەتەوە ئاوا دەڵی :

"دەوری هەوەڵی موزاکرات لە گەڵ رەیسی سپای پاسدارانی ناردراو و کەسێک بە ناوی گولستانی دەستی پێکرد. گولستانی موزاکراتەکەی بە دیفاع لە جاش و پاسدار دەس پێکرد. و پاشان وتی ئەوانە شەهید کران خەباتکار و شۆڕشگێڕ بوون ولە هەمان کاتدالایەنگری ئێمام بوون و زۆر تاریفی کردن. و درێژەی بە قسەکانی دا و وتی :پێشنیاری من ئەوەیە کە پاسدار نەزمی شاری مەریوان بە دەستەوە بگرێ. ، تا دیسانەوە شارەبانی و ژاندارمری دامەزرینەوە .

کاک فوئاد بە تایبەت جوملەیەک لە قسەکانی دەگێڕیتەوە کە گولستانی دەڵی "ئەگەر ئەم پێشنیارە وەر گرن، شەڕتان لە گەڵ ناکەین، بەڵام ئەگەر دیسانەوە ئێوە ناوەندی خرابکاری دروست کەن بێگومان شەڕتان لە گەڵ دەکەین!"

شورای شاری مەریوان ئەو پێشنیارەی گولستانی قەت قەبووڵ نە کرد. کاتێک دیالوگ لە گەڵ گولستانی ئاکامێکی نابێ و بە نەتیجە ناگا، شورای کاتی شاری مەریوان داوا دەکات کە نوێنەرێکی دەوڵەت و خومینی بۆ مەریوان بێت. و دەوڵەت ئایەتوڵاە لاهوتی و سەرهەنگ دەست غەیبیان نارد.

کاک فوئاد بێ دوو دڵی و گومان، و بە راشکاوی دەیگوت هەموو ئەو کەسانە لە گەڵ ئێمەدا موزاکەرە و پولیمێکیان بووە ،لە چەشنی گولستانی، چەمران و لاهوتی بە تێکڕا لە سەر یەک نەزەر ساق ،هاو دەنگ و یەکگرتوو بوون. ئەویش ئەوەیە کە بە راستی نەزەر وهەڵویستان بە نسبەت خەڵکی کوردەوە زۆر فاشیستی یە. هێچ دڵسۆزی و کەرامەتێکیان بە نەسبەت کوردەوە نە بوو.ئەوان زۆر تێکۆشان کە جاشەکان وەک نوینەری شاری مەریوان بە سەر خەڵکدا، داسەپێنن ،بەڵام یەکپارچەیی و یەکگرتوویی خەڵک پیلانی ئەوانی شکست داو بە ئارەزوی خۆیان نەگەیشتن، ونوێنەرانی حکومەت زانیاری یەکانیان سەبارەت بە خەڵکی کورد و بە تایبەت ناوچەی مەریوان لە لایەن جاشەکانەوە وەر گرتووە و لە پادەگانەوە پێیان راگەیاندون، تەنیا وتەکانی بە کرێ گیراوانیان قەبوڵە و بەس. وئێمە لەو بایەخ و قیمەتە کە بۆ بەکرێ گیراوان دایان نابوو سەرمان سوڕ نەدە ما و بەلامانەوە ئاسایی و عادی بوو. بە قسە و نەزەراتی خەڵک و شورای مەریوا ن هێچ گویان نەدەدا. دوژمن نیتوانی شەڕەکە بە مەریوان بفرۆشیت. و شاری پاوە بوو بە تەڵەوە ،تەحریکات و ژەهر پڕژێنی رژیم توانیبووی هەندی تایفە و عەشیرە لە پاوە بکیشیتە ناو شەڕەوە وبە داخەوە شەڕ لە پاوەوە هەڵگیرساودەستی پێکرد .

کاک فوئاد دەڵی پرسیارەکانیان زۆر فریوکارانە ودوژمنانە بوو. بۆ نموونە دەیان پرسی ئایا ئێوە جمهوری ئیسلامیتان قەبوڵە ؟یا دەیان پرسی ئایا رەهبەری ئیماتان قەبوڵە؟ ئەگەر قەبوڵتانە هەرچی جمهوری ئیسلامی و ئیمام دەستور دەدەن و دەڵین، دەبێ ئیجراکرێ و بە رێوە چی. کاک فوئاد ئاوا هەڵویستی ئەوانی هەڵدەسەنگاند. دەیگوت زمانی حکومەتی شایش هەر وابوو و لەم هەڵویستیانە لە یەک چونیک هەیە، شەباهەتێکی زۆر هەیە. لە دەورانی شادا دەیان پرسی :

ئایا شاهەنشائاریامیهرت قەبوڵە؟ شۆڕشی سپیت قەبوڵە و تەئییدو دەیسەلمێنی ؟ ئەگەر قەبوڵت نی یە، کە وایە دژی شۆڕشی! ئەسڵەن دەیانگوت کە شورای مەریوان تاوانبارە و جمهوری ئیسلامی لە تاوانی شورای شاری مەریوان ناگەڕی و واز ناهێنی و دەست بەردار نی یە. نوێنەرەکانی ئیمام و دەوڵەتی ئیسلامی بە هەر کە سێک کە بۆچون و بیری ئەوانی قەبوڵ نە بێ، خێرا عینوانێ دژی شۆڕشی پێ ی دەدەن و لە سەر تەوێڵ و ناو چاوانی دەکوتن و پاشان دەڵین تۆ موسڵمان نیت! ودژی ئیسلامیت!

کاک فوئاد دەیگێڕایەوە : چەمران دەیگوت کاتێک بۆ مەریوان هاتم سەرم سوڕما کە خەڵک نویژ دەخوێنن. یەکێک لە ئەندامانی شورا، سەبارەت بە ئیسلام لە کوردستان بۆ ئاغای چەمران تەوزیح دەدا وچەمران لە وڵامدا دەڵی ،ئێستا کە خەڵک نویژ دەخوینن و موسڵمانن، چۆن و بۆچی دژی جمهوری ئیسلامی قەیام و شۆڕش دەکەن وەمل کەچی دەوڵەت نین. چەمران ئێدیعای دەکرد کە بە پێ ئەو زانیاری یە دروستانە کە بەدستمان گەیشتوە 75 سەهیونیست لە مەریواندا فەعالیەت دەکەن، و هێزێکی بێگانە کە زۆریشن لە مەریواندا هەڵدەسوڕن و نەفوزیان هەیە. کاک فوئاد لە وەڵامی چەمراندا گوتی :ئێمە دژی حکومەتی شا خەباتمان کردوە ،کەوایە تکایە جەنابت ئەگەر زاتت هەیە و ناترسی سەهیونیستەکان بە ئێمە بناسێنە تا لە بەر چاو خەڵکەوە موحاکمەی ئاشکرایان کەین.

چەمران دەڵی کاتێک برادەرانی پاسداری ئێمەتان چەک کرد من لە هەموو پرۆسەی شەڕەکەدا لە گەڵیان پەیوەندی تلەفونیم هەبوو و دەمزانی چۆن ناجوامێرانە حەملەتان پێ کردن و هێرشتان هێنایە سەریان. ئەم وتەی چەمران ئێتر درۆیەکی زل بوو. ساختمانی سپای پاسداران لەو کاتەدا بە هێچ شێوەیەک تلەفونی نە بوو.کاک فوئاد دەڵی هەر جارە چەمران بە درۆ دەکەوتەوە و لووتی دەتەزی، بەڵام قەت شەرم نەیدەگرت و دەبوا دارِزایەت. کاک فوئاد دەڵی کەسێک تا ئەو رادەیە بێ شەرم و کۆنەپەرەست و چەرداوە ڕوو بێ دەبێ ئوستادی ئێرتیجاع بێ،

سەبارەت بە چەک کردنی پادەگان و پاسگاکان، ئێرادی چەمران ئەوە بوو وڕاستەوخۆ وتی چەکی زۆرتان موسادرە کردوە و بردووتانە. ئێمەش وەڵاممان داوە کە سەتح و ئەندازەی ئەو چەکانەی کە لە کوردستان موسادرە کراون ،قەت بە ئەندازەی چەکەکانی شاری تاران نی یە کە خەڵک بردوویانە. سەبارەت بە بەکرێ گیراوانی مەحەللی و کورد کە چەکداری جمهوری ئێسلامین وتمان ئێمام قەت ئەمانە ناناسێت و تەنیا خەڵکی کورد ئەمانە دەناسن. چەمران لە وەڵامدا وتی : ئێوە دەڵین ئایەتوڵا خومینی نە فام و جاهیلە!

موزاکەرات گرێ خواردبوو و ئەسڵەن نەدەکرایەوە و شورای شاری مەریوانی هێلاک و ماندوو کردبوو. شەڕەکە هاتبوە سەر میزی موزاکرە.مەلای زۆر لە تارانەوە بۆ پادەگانی شار هاتبوون.کە خەڵک بە تەعلیق و تەنزەوە دەیانگوت پادەگان و شاری مەریوان بووە بە قومی کوردستان. دوژمن بە دەستی خۆیان ئێعلامیەیەکیان بە ناوی خەڵکی مەریوانەوە نووسی و داوایان لە لەشکری 28 ی سنە کردبوو، کە ئەرتەش بە مەبەستی یارمەتی خەڵکی موسڵمانی مەریوان کونترۆڵی شاری مەریوان بە دەستەوە بگرێ و پاسدارەکان وردە وردە شار چۆڵ کەن. ئێمە ئێعترازمان کرد و وتمان ئەمە کردەوەیەکی دیکتاتوری ئاسایە و بە تایبەت و بە ئەنقەست ئەسڵەن ئێشارەیەک بە شورای شاری مەریوان نە کراوە .

کاتێک هاوریێ یان بۆ یارمەتی ئێمە لە شاری سنەوە بۆ مەریوان هاتن لە بەر پادەگان گیران و زیندانی کران. ئێعتراز و یەکگرتوویی خەڵکی سنە و مەریوان دوژمنی ناچار کرد کەزیندانی یەکانی پادەگانی مەریوان ئازاد کەن. بەڵام شایەعە یان داخستبوو کە یەکێک لە زیندانی یەکا ن شکەنجە گەری ساواکە. ئێمە ئێعترازمان کرد وتمان بۆچی بە قەولی خۆتان شکەنجەگەری ساواکتان ئازاد کردوە. چونکوو شکەنجەگەری ساواک، هاوریێ ئێمە نی یە و دەبێ موحاکمەی کەن. وئێوە ئێفترا و توهمەتان لە ئێمە داوە کە دەبێ بە شێوەی رەسمی داوای لیبوردون کەن. دیسانەوە بە شەیادی و زۆڵی ژنڕاڵ چەمران درێژەی بە قسەکانی دا و وتی کاری خراپمان کردووە کە زیندانی یەکانمان ئازاد کردووە. چەمران بە کاک فوئادی وتبوە کە ئێوە دەتانەوی ئاژاوە لە شارەکانی رۆژ ئاوای ئێران بنینەوە. قسەی ژنڕاڵ چەمران بە راشکاوی دەیسەلمێنی کە کاک فوئاد تاچ رادەیەک لە سەر رەنجدەر و کرێکاری شار حیسابی تایبەتی کردووە.

ئاخرین راسپاردەی کاک فوئاد ئەمەیە کە :

ئاوایە ماهیەتی بە رێوە بەرانی رژیمی حاکم، و بە لە بەر چاو گرتنی ئەم خوسوسیاتە خراپانە کە هەیانە دەبێ چاوەڕوانی حیلەکانی تر و پیلانەکانی تریان بین و ئێمە بۆمەقاوەمەت و راوەستان و هەرپیلانێکی دوژمن حازرو ئامادەین!

کاک فوئاد ئێمانی بەوە بوو کە خەبات و موبارزە هی خەڵکە و لە ئەساسدا موزاکرە و وت وێژ ئامێریکە و دەبی ئەو ئامێرە لە خزمەتی خەباتی جەماوەری خەڵکدا بی و لە هەمان کاتدا دەنگ و خواست و ئارەزوەکانی خەڵک بەیان کا و دەنگەکانیان بە بیستریێ. موزاکرە و وت و وێژ بە نهێنی و لە پشت دەرگای داخراوەوە قەد نە کریێ و هێچ رووداو و جەرەیانێکی سیاسی لە خەڵک نە شاردرێتەوە.

21. خەباتی سیاسی و تەشکیلاتی کاک فوئاد دوای کۆچی مەریوان

(پازدەی مورداد تا نۆی شەهریوەری 1358)

ڕێبەری کۆمەڵە وخوسوسەن کاک فوئاد، کەلە قوتبی چەپ ورادیکاڵی کۆمەڵگای کوردستان بوون، بەرگری و موقاوەمەتی خەڵکی کوردیان دژی هێرشی جمهوری ئیسلامی، ڕێک خست و سازمان دا. و ڕێبەری حیزبی دیموکرات پلان و نەقشەیەکی بۆ، ڕێکخستنی مەقاوەمەت نەبوو.و هێشتا هیوا یان بە ڕێک کەوتن و سازان لە گەڵ دەوڵەتی ئیسلامی مابوو. گوایە ئەفرادی حیزبی توودە متمانەیان بە ڕێبەری حیزبی دیموکرات دابوو کە پاسدارەکان هێرش بۆ مەهاباد ناکەن؟! و کاریان بە سەر حیزبی دیموکراتەوە نی یە؟!

1.21_ سەفەر بۆ شاری پاوە و نەوسود

دوای کۆچی مێژوویی خەڵکی مەریوان، کاک فوئاد لە گەڵ بە ڕێز کاک عوسمان رەوشەن توودە بە مەبەستی دوا خستنەوەی شەڕی داسەپاو، کە ئاگری شەڕەکە لە لایەن ڕژیمی مەلاکانی ئێرانەوە خۆش کرابوو و لە حاڵی کڵپە سەندندا بوو، بەرەو پاوە سەفەری کرد. کاک فوئاد هەوڵ و تەقالایەکی زۆری دا، بەڵام هێزی دوژمن و سپای پاسداران ،خەڵکی پاوە و دیهاتی دەور و بەری بە تەواوی هان دابوو و تەحریک کردبوو، و راوەستانی شەڕ و دواخستنەوەی مومکین نە بوو. و ئاگری شەڕ کرابوەوە و لە ئاکامدا، کاک فوئاد پاوە بە جێ دێڵی و بەرەو ئاوایی "قۆری قەڵا" کە لە نێوان کرماشان و پاوە هەڵکەوتوە دەچێت .

کاک فوئاد بۆ دیداری خەڵکی مانگرتوو دەچێتە ئاوایی قۆری قەڵا ولەوی ڕاستەوخۆ لە گەڵ خەڵک و پێشڕەوانی ئەو حەرەکەتە مێژوویی و جەماوەری یە، پەیوەندی و گفتۆ گۆی دەبی .پاشان بەرەو نەوسود دەڕوات و لە

کۆبونەوەیەک بەشداری دەکات . زۆرتر لە دووسەد 200 کەس لەو کۆبونەوەدا بەشداری دەکەن . کاک فوئاد لەسوخنڕانی یەکەیدا بە وردی و چڕ و پڕ ئاماژە بە دەور و نەقشی پێشڕەوان دەکات. پاشان باسی هەڵسوکەوتی هێزی عەشایەر و ئاکامی دەخاڵەتی ئەوان دەکات و بەشدار بوەکان و پێشڕەوان ئاگادار دەکاتەوە کە دوژمن و ڕژێمی ئێسلامی سیاسەتیان ئەوەیە کە بە خێرایی ڕەوتی داخوازی یە کانی جەماوەری ڕاپەڕیو بەرەو شەڕی تایفە گەری پاڵ پێوە نێ و بەرەو هەڵدێری ببات. دەبی بۆ شێوەکاری شۆڕشگێڕانە زۆر بایەخ و ئەهمیەت دابنین و لە هەمان کاتدا زۆر وریا بن و نەهێلن شەڕەکە ماهیەتی عەشایەری هەبی وهەنگاو بە هەنگاو بەرگری لە پەرەسەندنی شەڕی عەشایەری بکەن. بەڵام بەداخەوە جمهوری ئێسلامی شەڕەکەی لە پاوە هەڵگیرساندو بەشی باکوری(شیمالی) پاوە کە کۆمەڵە ڕێبەری دەکرد بەرەنگاری و شەڕی ماڵ بەماڵ و کۆڵان بە کۆڵان بەردەوام بوو و دوژمن نیتوانی بە ئاسانی ورەی خەڵکی پاوە بشکێنی. قۆڵی جنوبی (باشوور) پاوە هێزی حیزبی دیموکرات بە ڕێبەری ئاغای ڕەحیم بەغدادی و عەشایەری قەڵخانی دەیان پاراست و زۆری پێ نەچوو کە تاڵان و غارەت دەستی پێکرد و خەڵکی دڵ سارد کردەوە. خواستی جەماوەری ڕاپەڕیو لە گەڵ ئاکارو کردەوەکانی هێزی جنووب یەکتریان نەدەگرتەوەو بەو شێوەیە و ڕاستەخۆ،هێزی بەرەی شیمال لە پشتیوانی خەڵکی ڕاپەڕیو، بی بەش و مەحرووم کرا ئەگێنا ورەی خەڵک و خەباتیان ئەوەندە قورس و قایم بوو کە بە ئاسانی مستەفا چەمران دەگیرا و بە سزای خەیانەتەکانی دەگەیشت . پاوە ی قارەمان بیدفاع ، بێکەس و تەنیامایەوە و شمشیری جمهوری ئێسلامی بۆ مل پەڕاندن لە کێلان دەرهات . لە پاوە زۆر کەسی بیتاوان و بی لیپرسینەوە و لە وانە شۆڕشگێڕ دوکتور ڕەشوەند سەرداری وبەهمەن عیزەتی و دوکتورێکی هیندی کە لە نەخۆشخانەی پاوە کاری دەکرد و ... تیرباران کران وکوژران .

مانگرتنی میژووی ئاوایی قۆڕیی قەڵا ڕێکەوتی 22ی مورد ادی 58

قۆری قەڵا گوندێکە کە لە نێوان پاوە و کرماشان هەڵکەوتوە و ئەشکەوتێکی کۆن ،مێژوویی و بەناوبانگی هەیە . پازدە تا بیست هەزار کەس لەم مانگرتنە دا بەشداریان کرد . هەواڵنیری پارس لە کرماشانەوە سەبارەت بە مانگرتنەکە وتارێکی ئامادە و چاپ کردووە کەدەقەکەی بەم جۆرەیە :

ئاغای موحەممد سپهری پوور ئوستانداری کرماشان پاش نێوەڕۆی دوێنی لە گەڵ ئایەتوڵڵە حاج شێخ موجتەبا حاج ئاخوند و دوومەلای تری کرماشان و فەرماندەی ناحیەی ژاندارمری بۆ گفتو گۆ و دیداری مانگرتوەکان سواری هیلیکۆپتر بوون و بەرەو قۆری قەڵا فڕین و گەیشتنە لای مانگرتوەکان .

خەڵکی هەرێم و ناوچەکانی باینگان، جوانڕۆ، ڕەوانسەر، سەلاس باوەجانی، نۆدشە، نەوسود، قەڵخانی،سنجابی،پاوە و قەزای وەڵد بەگی بۆ قۆری قەڵا هاتبون و لەوی مانیان گرتبوو.

کاتێک ئوستاندار و نوێنەرانی ڕژیم گەیشتنە قۆری قەڵا مانگرتوەکان سرودی ئەی ڕەقیبیان خوێند . وبە خێر هاتنی میوانەکانیان کرد و پاشان قەتعنامەی مانگرتوەکان بەم جۆرە خوێندرایەوە .

ئێمە خەڵکی ناوچە کە لە قۆری قەڵا مانمان گرتوە ، لە گەڵ سەلماندنی ڕێبەری لیبڕاوانەی ئێمام خومینی لە دەولەتی کاتی جمهوری ئێسلامی داوا دەکەین . بە هوی هەستیار بوونی شەرایەت و بار و دۆخیی ناوچەکە وهەر ڕۆژە پیلانێک لە حالی گەشەکردندایە.و نموونەی بەرچاوی ئەم دیادەیە هێنانی سپای پاسداران لە ناوچەکانی تری ئێرانەوە بۆ ئێرە، کە دانیشتوانی ناوچەکە واقیان وڕ ماوە و هەروا سەریشیان سوڕ ماوە و ترس و سامێکی بەربڵاوی پێک هێناوە . داخوازی یەکانی مانگرتوەکان لە بەرچاو بگرن و وخێرا بۆ چارەسەرکردنی گیر و گرفتێک کە پێک هاتوە ، فریاکەون و چارەسەری کەن .

قەتعنامە و بڕیاری خەڵکی مانگرتوو لە نۆ 9 خاڵدا ئامادە کرابوو.

1-دروست کردنی ستادی هاوبەش بۆ ئامادە و دەستە بەر کردنی شەرایەتی ناوچە بە مەبەستی دروست کردنی شوراکانی شار و دێ .

2-ئێمە خوازیارین کە هێزەکانی پارێزەر و ئێنتزامی شار لە ئەفرادی خاوەن متمانە وباوەڕ پێکراویی ناوچە پێک بیت وهاوکات لە ژیر ڕێبەری ستادی هاو بەشی شوراکاندا بن . پاشان شورای شار دروست بێ و ئێنتزامات بە دەستەوە بگرێ .

3- ئێمە خوازیارین کە پاسدارانی غەیرە کورد هەرچی زوو تر ناوچەکە بە جێ بێڵن و پاسدارانی خۆیی کەخەڵکی مەنتەقەن لە ژیر چاوە دێری ستادی هاوبەشی شوراکان و شورای شار ، لا برێن و نەمێنن .

4-هەموو هێزەکانی میوان و غەیرە ئێرانی کە لە ناوچەکەدا هەن و دەژین ،بە هێچ شێوەیەک ماف و حەقی دەخاڵەتیان لە کار و باری ئێجرایی مەنتەقەدا نی یە .

5- دەخاڵەتی ئەفرادی باوەڕ پێ نە کراو و ناشارەزا لە بار و دۆخی ناوچە ، بە تێکڕای دەنگ و بە توندی مەحکوم دەکەین .

6- دارودەستەی دژ بە شۆڕش کە لە ئورگانە کانی بەڕێوە بەر و ئێجرایی پسکۆ پسکۆ خزاون و بە شێوەی جۆراوجۆر ئاسایش و ئەمنیەتی ناوچەکەیان تێکداوە وهەمیشە پیلان دەگیرن لە هەر سیما و پێناسەیەکدا مەحکوم دەکەین .

7-ئێمە خوازیاری دروست بوون و بنیاد نانی دادگای شۆڕشین ولە ئاستی ناوچەکە خوازیاری دەر کردن و پاڵاوتنی مورە کان و ئەندامانی گوی لە مست و دانراوین .

8- ئێمە خوازیاری یەکیەتی ،هاودڵی و یەکگرتوویی هەموو خەڵکەکانی ئێران و بە تایبەت خەڵکی کورد و هێزە پێشکەوتوەکانی کوردستانین . تا بە یەکگرتوویی و یەکیەتی خۆیان ، تێکۆشان و پیلانەکانی دژی شۆڕش پووچەڵ کەنەوە .

9- تا گەیشتن بە ئاکامی نیهایی و سەرکەوتن ، بە مانگرتنی خۆمان ئێدامە و دریژە دەدەین .

هێزێکی پێشمەرگە لە ناو مانگرتوەکان هەڵبژێردرا بوو تا ئاسایش و ئەمنیەتی مانگرتوەکان بپارێزی . و ئەوانیش کوێستانەکانی دەور و بەری قۆری قەڵایان سەنگەر بەندی کردبوو دامەزرابوون و کەمینیان لە چەند شوین دانابوو و خەڵکی ڕاپەڕیویان دەپاراست . مانگرتنەکە بۆ ماوەیەک هەر ئێدامە و درێژەی هەبوو . وڕۆژی 28ی موردادی 58 ئاغای خومینی دەستوری جیهادی ئەکبەری بۆ سەر کوردستان دا.

کۆبوونەوە و میتینگی سەریاس

ڕیکەوتی 14 04 58

خەڵکی پاوە و نەوسود لە ئاوایی سەریاس لە ڕێکەوتی 14 04 58 کۆ بونەوە و میتینگیکی مێژوویيان بەڕێوە برد . کۆبونەوەکە دوو سێ ڕۆژی خایاند .لە کۆبونەوەکەدا بە ڕێز کاک سیامەند (ڕەشید مەولودی) سوخنرانی کرد . خواست و بڕیارەکانی خەڵک لە حەوت مادده ڕێک و پێک کرا و تەحویلی نوێنەرانی حکومەتی ناوەندی تاران درا .

1- خەڵکی ناوچە خوازیاری پێک هاتنی هاو دڵی و یەکگرتوویی لە ئاستی ناوچە و هەروەها لە نێوان خەڵکی کوردی (ئێران) و خەڵکەکانی تری ئێرانن.

2- بەشداربوەکان لە میتینگەکەدا خوازیاری حەقی خودموختاری و لابردنی ستەمی نەتەوایەتی و چینایەتی لە یاساکان و دەستورەکانی ئێرانن.

3- حازرین و بەشداربوەکان دووپاتی دەکەنەوە ، خەڵک دەبی بە شێوەیەکی لیزانانە ئاگایان لە پیلان و ئاژاوەگێڕی یەکان بێ و هەر کاتێک ئاژاوە و پیلانێکیان هەست کرد و بینی خێرا بەرپەرچی بدەنەوە ، دژی ڕاوەستن و پووچەڵی کەنەوە .

4- سەبارەت بە پلاتفورم و تەرحی هەرکام لە ڕێکخراوەکان و حیزبەکان بۆ خودموختاری کە تا ئێستا بڵاو بوەتەوە یەکێک لە مادەکانیان هەڵبژاردنی کاربەدەستان و بەرپرسانی خۆیی و کوردی دانیشتووی ناوچەیە

.بەشداربوەکان لەم میتینگ و کۆبونەوەیەدا، خوازیاری ئەوەن کە بۆ هەڵبژاردنی بەرپرسانی ئێدارە جیاجیاکان و بە تایبەت هێزەکانی سپای پاسداران و ئینتزامی، لە دانیشتوانی خۆیی و کورد کە باوەڕ پێکراو وجێگای متمانەی خەڵک بن ،دیاری کەن و هەڵبژێرن .

5- بەشداربوەکان و حازرین لە کۆبونەوەکەدا خوازیاری ئەوە بوون کە دەوڵەتی ناوەندی سەبارەت بە مافی میللی خەڵکی کورد تەنیا لەگەڵ کەسایەتی و ڕێکخراوگەلێک کە نوێنەری ڕاستەقینەی خەڵکی کوردن دانیشێ ، گفتووگۆ و موزاکرە بکات . و هێچ کەسێک کە نوێنەری باوەڕ پێکراوی خەڵکی کورد نەبی ، مافی ئەوەی نی یە، کە خۆی بە نوێنەری خەڵکی کورد بناسێنی .

6- بە لە بەرچاو گرتنی ئاستی بەرزی بیکاری لە ناوچەکەدا، بەشداربوەکان لە میتینگەکەدا خوازیاری ئەوە بوون کە دەوڵەت و کاربەدەستانی مەنتەقە ،سەبارەت بە خولقاندنی "کار" و بوژاندنەوەی ئاژەڵداری،کشت و کاڵ وچاک سازی وەزعی ئابوری هەرێمەکە، هەڵسوڕن ، فریاکەون و زۆر بە پەلە و خێرایی چارەی ئەم گیر و گرفتە کۆمەڵایەتی یە بکەن .

7- حازرین و بەشداربوەکان لەم میتینگەدا ، بە لە بەرچاو گرتنی بارودۆخی نالە باری ناوچەکە خوازیای بنیادنان و دروست کردنی شوراکانی شار و دیهات و ستادی شورای هەورامان و جوانڕۆن . ئەم قەتعنامەو بڕیارە لە حەوت ماددە ڕێک و پێک کرا و بە تێکڕای دەنگ لە میتینگی مێژوویی سەریاس پەسەند کرا .

21.2 سەفەر بۆ کەرەفتوو ناوچەی دیواندەرە

لە ناوچەی دیواندرە- سەقز و لە کەرەفتوو، فیئودالی چکمە رەق و دەرە بەگ زەخت وزوڵم و زۆر لە دژی بێ بەشان و زەحمەتکیشان دەس پێ دەکەن.

جمهوری ئێسلامی لە بیجاڕ و تیکابەوە یارمەتی ئاغاوات بۆ سەر کوتی هەژارانی ناوچە دەدات. هێزی یەکیەتی جووتیارانی مەریوان، (کاک فوئاد، ماجید و لالە حەمە و...) جەمعیەتی دیموکراتێک و یەکیەتی جووتیارانی شارستانی سەقز، (عەزیز رەزایی، یەحیا خاتوونی، مەلا سەید رەشید و ئەنوەری ماجیدی و. ..) جەمعیەی بۆکان(عەبدوڵای موهتەدی و...) ،یەکیەتی جووتیارانی ئالان بە رێبەری حەمەی مەلا عەلی و هێزی شێخ جەلال حوسینی و کاک بەکر حاجی سەفەر، شێخ عەلی بۆ دیفاع لە هەژاران لەمەنتەقەی کەرەفتوو حازر دەبن. هێزی ئازادیخواز و شۆڕشگێڕ. لە گەڵ هێزی ئاغاوات و فیئودال بە شەڕ دێن. کاک فوئاد لە گەرمەی شەڕەکەدا حوزووری بو وە و لە وی لە گەڵ شەهید ماجید دیدار دەکات. لەم شەڕەدا بە رێزان یەحیا خاتوونی، مەلا سەیدرەشید و ئەنوەری ماجیدی و حەمە پێشمەرگەی یەکیەتی نیشتمانی شەهید دەبن. جەمعیەتی سەقز سەرجەم یازدە چەکی ژێ-سێ دەرەبەگەکان دەگری و موسادرەی دەکات. و لە کاتی شەڕدا یازدە کامباین و تەراکتوریش موسادرە دەکرێ وهاو کات چوار کەس لەوان دەکوژری ونۆ (9) فیئودال دیل دەکرێ کەلە جەمعیەتی سەقز زیندانی دەکرێن. خواست و بڕیاری جەمعیەتی دیموکراتێکی شارستانی سەقز ئەوە بوو، ئەو جووتیارانە کە فیئودالەکان دەریان کردبوون بگەڕێنەوە سەر شوێنی ژیانی خۆیان. وکاتێک جووتیارەکان گەڕانەوە سەر ژیانی ئاسایی خۆیان جەمعیەتی سەقز بە زەمانەت فیئودالەکانی ئازاد کرد.

21.3 سەفەر بۆ شاری سەقز

پاش شەری کەرەفتوو کاک فوئاد دەچیتە سەقز. شورای شار (عەزیز رەزایی، دوکتوور شەریف شاکری، مەلا عەبدوڵای مەحەممەدی رەئیسی شورا، مەلا جەلالی شافیعی و ح - ب) و جەمعیەت دیموکراتێکی شاری سەقز لە گەڵ ئەندامان و هەڵسوڕاوانی کۆمەڵە لە سەقز و ناوچەکانی دەور و بەر بانگەوازێک

بڵاو دەکەنەوە و خەڵک بۆ وت وێژی کاک فوئاد دەعوەت دەکەن. کاک فوئاد وتار و سوخنڕانی یەکی مێژوویی دەکات. کاک فوئاد لە بەرانبەر ئێدەی دروست کردنی یەکیەتی جووتیاران لە سەرانسەری کوردستاندا دەڵی ئێتر یەکیەتی جووتیاران ناتوانی ئامێر و زەرفی خەباتی ئێمە بۆ دەوری داهاتووی خەباتمان بێ. ئامێریک بوو کە کەڵکمان لی وەر گرت. جێگای پەرەستن و تەقەدوس نە بوو و نی یە. دەورانی مێژوویی یەکیەتی جوتیاران وەک مودیلێکی گونجاو بۆ خەبات کەڵکی نە ماوە و تەواو بووە. جەمعیەتەکان، یەکیەتی جووتیاران، کۆچ، تا ماوەیەک ئامێری بە کەڵک، موناسب و گەنجاو بوون. ئێمە دەبێ لە بیر و فیکری دروست کردن ،پێک هێنان و رێک خستنی ئامێرگەلیک و ئورگان گەلیکی تر،وەک ڕێکخراو و تەشکیلاتی جەماوەری چەکدار، بین کە لە گەڵ بار و دۆخی سیاسی -کۆمەڵایەتی ئێستادا، یەکانگیر بن و بگونجین. ئامێر و ئورگان گەلێکی نوێ و تازە کە لە گەڵ فەزای ئەمڕۆدا هاو رەوت بێ. ئێمە دەبێ خۆمان بۆ شەڕی داسەپاو ئامادە کەین وشەڕی مەقاوەمەت و بەرەنگاری ڕێبەری کەین. کاک عەبەدوڵای موهتەدی لە پایزی1384، لە وتو وێژیک لە گەڵ رادیو کۆمەڵە ئاماژەی بە جەسارەت و لیکدانەوە دروستەکانی کاک فوئاد و سوخنڕانی یەکەی کردووە. لەوسوخنڕانی مێژووی یەدا کاک فوئاد ئاڵا هەڵگری گۆڕینی یەکیەتی جووتیارانەو پێشنیاری کونکریتی بۆ دامەزراندن و رێک خستنی ئامێرەکانی تر وەک یەکیەتی کرێکاران، یەکیەتی ژنانی کوردستان، یەکیەتی قوتابیان وموعەلیمان و دانشجوەکان و شورای ناوەندی شارەکانی کوردستان کردووە و لەم بوارەشدا پێشڕەو و ئاڵاهەڵگرێ ئەندیشە و بیری تازەیە و تەحلیلی موشەخس و لیکدانەوەکانی لە هەل و مەرجی ئەو کاتەی کوردستان دروست بووە.

21.4 سەفەر بۆشاری بۆکان

کاک فوئاد پاش کۆبونەوەی شاری سەقز، بۆ ئێدامەی کاری سیاسی-تەشکیلاتی بەرەو بۆکان سەفەر دەکات. لە بۆکان تەقریبەن هەموو ئەندامانی

ناوەندی کۆمەڵە، حازر دەبن و کۆبونەوەیەکی بەر بڵاویان لە ماڵی دوکتور جەعفەر شەفیعی دەبێ وئەندامانی ناوەندی کۆمەڵە قسە و باسەکانیان دەکەن. کا ک فوئاد لەوی و لە رۆژی 28 ی موردادی 1358نامیلکەی "خەڵکی کورد لە بواری تاقی کردنەوەدا"کە بەرهەمی لیکدانەوەکانی کۆبونەوەی زۆربەی ئەندامانی کومیتەی ناوەندی و ژمارەیەکی تر لە کادرە هەڵسوڕاوەکانی کۆمەڵە دەبیت. بە خەتی خۆی دەنوسێ. ئەو نامیلکەیە سیاسەت تاکتیک وڕێبازی کۆمەڵە لە شەڕی بەرەنگاری و موقاوەمەت دەس نیشان دەکات. ئەو نامیلکەیە یەکیک لە یادگارە مێژوویی و جاویدانە کانی کاک فوئادە.

21.5 سەفەر بۆ شاری بانە

هەموو بەرەی چەپ و رێکخراوەکانی ئوپوزیسیونی جمهوری ئێسلامی لە شاری بانە کۆ دەبنەوە. کاک فوئاد لە بانە زۆر کەس و لە وانە هاوری یانی کۆمەڵە، بە رێزمامۆستا شیخ عیزالدین حسینی، مام جەلال،دوکتور قاسملو. رێبەرانی سازمانی پەیکار و چریک، و. .. دیدار دەکات. لە شاری بانە و لە ماڵی شێخ جەلالی حسینی لە گەڵ بە رێزان : دوکتور قاسملوومامۆستا شێخ عیزالدین حسینی کۆبونەوە و جەلەسەیەکی هەبوە، کە دوای ئەو کۆبونەوەیە گاڵاڵەی هیئەتی نوێنەرایەتی خەڵکی کورد دروست بووە. لە کاتی سوخنڕانی بۆ تێکڵاوێک لە ئوپوزیسیون، لە ناکاوهەواڵی تیربارانی براکانی حسین و ئەمین مستەفا سوڵتانی لە پادەگانی مەریوانی پێ دەدرێ. کاک فوئاد بۆ ساتێک، مات دەبێ و دەچێتە ناو فیکر و سواری شەپۆلی خەیاڵ دەبی و لە ئاستێکی بێ وێنە وزۆر بەرزدا هەست و عاتیفە و ورە و ئێحساساتی خۆی رادەگرێ. پاشان درێژە بە وتار و قسەکانی دەدا. کار و باری تەشکیلاتی و سیاسی خۆی لە بانە تەواو دەکات و بۆ رێکخستنی تەشکیلاتی مەریوان شاری بانە بە جێ دێڵی.

21.6 سەفەر و گەڕانەوە بۆ مەریوان

لە بانەوە واحیدێکی پێشمەرگەی یەکیەتی نیشتمانی لە ژێر چاوە دێری ئێبراهیم جەلال وەک حەمایە و پارێزگاری لە کاک فوئاد ئامادە دەبن تا لە گەڵ کاک فوئاد بەرەو هەرێمی مەریوان بچن وپێکەوە دەکەونە ڕێ. کاک فوئاد دەگەڕێنەوە ناوچەی مەریوان و لە ئاوایی وشکەڵان ئازادیخوازان و جەماعەتی پێشمەرگە دەبینی. پێشمەرگەکان وەک ڕێز و ئێحترامیک لە کاک فوئاد و بنەماڵەی شەهیدەکانی کوردستان، قوڵ بەندی ڕەشیان کە نیشانە و ڕەمزی ئازیەت باری یە بەستبوو. کاک فوئاد پاش دڵنەوایی، سەرە خۆشی و دڵداری لە جەماعەت، قووڵ بەندەکان لە باڵی پێشمەرگەکان دەکاتەو ە وقسەیان بۆ دەکات. دەڵی : ئێمە وەک کۆمەڵە بڕیارمان داوە کە بۆ دیفاع لە ئازادی و خەڵکی کورد، شەری بەرەنگاری و مەقاوەمەت دەکەین و و لە هەمان کاتدا بە شۆڕشگیڕانی حازر لە وشکەڵان دەڵی، هەر کەسێک ئامادە و حازرە لە گەڵمان بی ئەوە پێشمەرگەی کۆمەڵەیە و هەر کەسێکیش نایەویت و ئامادە نی یە ،ئێمە وەک کۆمەڵە یارمەتی دەدەین. جەماعەتەکە دەبنە سێ بەشەوە وپێشمەرگەکان لە سێ کەرتدا سازمان و ڕێک دەخرێن. یانی لە واقیعدا پێشمەرگەکان سێ کەرت دروست دەکەن. پاشان خۆی بڕیاری گەڕانەوە بۆ بانە دەدا و جەماعەتی ئازادیخواز و ئەو سێ کەرتە پێشمەرگەیە بە جێ دێڵی.

22. کارەساتی شەهید بوونی کاک فوئاد

به ڕێز کاک جەماڵ خواکەرم سەبارەت بە کاک فوئاد لە گفتوگۆیەک لە گەڵ تلەڤیزیونی ڕۆژ هەڵات بە ڕاشکاوی ،دڵنیایی و متمانەوە فەرمووی : ئاخرین جار کاک فوئادم لە شاری بانە دیدار کرد وحەیف و بە داخەوە من لە گەڵیا نەبووم تا بە شێوەیەک لەو ڕابەرە خۆشەویستە ئاگاداری بکەم کە شیاوی ئەو بێت و بە داخەوە نەما تا ئێستا کۆچێکی تر لە " ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست " ڕێبەری بکات .

بە ڕێز کاک بەکر حاجی سەفەر سەبارەت بە کاک فوئاد لە وتووێژێک لە گەڵ تلەڤیزیونی ڕۆژهەڵات ئاماژەی بە شەخسیەت و لیهاتووی ئەو کرد و فەرمووی : من لە نزیکەوە کاک فوئادم دەناسی و لە یەکەمین دیداری بۆم دەر کەوت تا چ ڕادەیەک پسپۆڕ، شارەزا و دڵسۆزی مافی گەلی کوردە. ئەو لە قۆناغێکی کورتدا توانی کێشەی کورد بە جیهان بناسێنێ و جێگای متمانەی خەڵکی کورد بوو. بە چاکی ڕووداوەکانی لێک دەدایەوە و بڕیارەکانی شۆڕشگێڕانە بوو. خەڵکی کورد بۆ نەمانی ئەو زۆر بە داخەوەن.

کاتێک کاک فوئاد لە ناوچەی مەریوان قسە کانی بۆ جەماعەت تەواو دەبێ، بۆ درێژە دان بە کاری سیاسی –تەشکیلاتی کۆمەڵە تەسمیم دەگرێ بەرەو بانە بگەڕێتەوە. لەم سەفەرەدا، ئیبراهیم جەلال ئەندامی یەکیەتی نیشتمانی عێراق، شێخ عوسمان خالیدی، تەهمورس ئەکبەری ئەندامی چریکە فیدایی یەکانی خەڵکی ئێران، ناسیح خالیدی لە گەڵی دەبن. بڕیار وابوو کە هاوڕێ بن و ئەو ڕێگا سەختە لە گەڵی ببڕن.

ئەم داستان و حکایەتەی خوارەوە مان بیست و بۆ کۆ کردنەوەی زانیاری نوسیمەوە، بەڵام بە راستی گومان و شکی ئێمەیان زۆرتر کرد. و بە شێوەیەکی راستەوخۆ و ناراستەوخۆ پیلان، هاوکاری لە گەڵ دوژمن، شوین هەلکردنی کاک فوئاد لە وشکەڵانەوە، پەیوەندی جاسوس و شوڤارەکانی ناوچە لە گەڵ رژیم،

مانەوەیان لە ئاوایی ئاگجەلەو کاتە ناسک و حەساسەدا، و زۆر فاکتوری تر دەستیان داوەتە دەست یەک و بە ئەو ڕێبەرە خەیانەت کرا. ئێمە لە هەموو ئەو کەسانە تکا و داوا دەکەین کە سەبارەت بە ئاخر سەفەرەکەی کاک فوئاد بۆ بانەوچونیەتی مەرگی، هەر خەبەر و هەواڵ و زانیاری یەکیان هەیە بە دەستمانی بگەیەنن.

یەکیک لە هاو سەفەرەکانی کاک فوئاد داستان و بە سەر هاتی ئەو سەفەرەی گیڕابوەوە و ئێمەلە لایەن کەسێکی باوەڕ پێکراوەوە بیستمان و ڕووداوەکەو داستانی سەفەرەکەی ئاوا باس کردبوو:

هاوسەفەر:

“لەئاوایی وشکەڵان سەفەرەکەمان دەس پێ کرد. پێشنیاریان بە کاک فوئاد دا کە لە شلێر و نەرمەڵاسەوە بروات بۆ بانە بەڵام کاک فوئاد سپاسی کردن. و دەیویست لە سەر جادەوە سوار ماشین بێت و بڕوات بۆ بانە. کەسێک بە ناوی عەبە کۆمەڵە خەڵکی وشکەڵان، وەک شارەزا پێشمان کەوت، تا یارمەتیمان بدات و ڕێگا گوم نەکەین. پاش ماوەیەک عەبە کۆمەڵە پەشیمان بوەوە و ئێتر گەڕایە دواوە. یانی ئەم پێنج کەسە ئێتر شارەزامان نەبوو. ماوەیەک چووین و گەیشتینەکانی و ئاوێک و ماوەیەک ئێستراحەتمان کرد. لەم کاتەدا دوو هیلیکۆپتر کەبۆ ئاوەدان کردنەوەی پاسگای وشکەڵان هاتبوون، بە ئاسمانەوە دیمان.ئێبراهیم جەلال پێشنیاری خۆ شاردنەوە و خۆ حەشاردانی کرد. کاک فوئاد لە گەڵ کابرایەک(کۆکەن) کە ئێشی دەکرد پەیوەندی گرت، سی سەد تەمەنی پێ دا و حازر بوو بۆ ماوەیەک وەک شارەزا یارمەتیمان بدات. کابرا ئەوەندە ماندوو بوو کە پەیتا پەیتا دەیگوت ئێتر ناتوانم و وازم لی بینن وماوەی سی سەعات شارەزامان بوو و بەم شێوەیە دەستی لە یارمەتی دان هەلگرت و گەڕایەوە. کاک فویاد وئێمە چوار کەسەکەی تر گەیشتینە نزیک ئاوایی قەمچیان و چوینە بەر چایی خانەکە و کەس لەوەی نەبوو. زۆر ماندوو ،هێلاک و برسیمان بوو و کاک فوئاد وتی با شوشەی چایی خانەکە بشکێنین و ڕەنگە نان دەس کەوێ و لە برسیەتی ڕزگارمان بیت ولە باتی پارە دادەنین و خێرا پەشیمان

بوەوە. کاک فوئاد زۆر ماندوو و هێلاک و پێی بلۆقی کردبوو و پێڵاوەکانی دەر هێنا، حەوزێک لە بەر چایی خانەکە بوو و قاچ و پێ کانی لە ئاوەکە خست و کەمێک ماندوویەتی دەر چوو. و بوین بە دوو بەش و دووانمان لە ناوەراستی ئاوایی قەمچیان و ئەوانی تر لە دەرەوەی ئاوایی تێپەڕ بووین و پاشان لە قەراخ ئاوایی قەمچیان یەکانگیر بوینەوە. لە خەڵکی ئاوایی داوای نانمان کرد. پاشان بەرەو ئاوایی ئاگجە رێ کەوتین و تووشمان بوو بە تووشی چەکدارێک (ساڵح ناوێک کە هاتو و چوی شورای شاری مەریوانی دە کرد) کە نەیهێشت بڕۆینە پێشەوە و کاک فوئاد قسەی لە گەڵ کرد و رازی بوو. بە هەزاران چەرمە سەرێ چوینە ئاوایی ئاگجە و لە ماڵ تۆفیق ناوێک نانمان خوارد. هەواڵمان پرسی و خەڵک وتیان حیزبی دیموکرات دەیەوی ئەمشەو پایگای بەسام بگرێت. کەسێکمان نارد تا هەواڵێک بزانیت. کابرا گەڕایەوە وئێمە هەواڵیکمان کەجێگای متمانەبی دەس نەکەوت. لە ئاوایی ئاگجە هاتینە دەرێ و رێ کەوتین و گەیشتینە سەر جادە.لە قەراخ چەمەکە و ناو زەوی و زارەکانەوە ئێدامەمان بە رێگا رویشتن دا، رۆژێکی خۆرەتاو و خۆش بوو.لە نزیک پاسگای بەسام تێپەڕ بووین و جیبێک و دوو زیلی ئەرتەشی لە سەر جادەکە تێپەر دەبوون و و پاش ماوەیەکی کورت ماشینەکان گەڕانە دواوە. ئەفرادی ناو ماشینەکان جووتیارێکیان بینی کە لە سەر زەوی یەکەی ئێشی دەکرد و پرسیاریان لی کرد ئایا لەم مەنتەقە و لیرە چەکدارت نە دیوە ؟؟ کابرای خاوەن زەوی وڵامی دایەوە بەڵی بینیومە و وان لە وی و دەس نیشانمانی کرد. ئەفرادی دوژمن کاک فوئاد و... ئێست دا. ناسیح خالیدی و ئێبراهیم جەلال زوو رویشتن و کەوتنە نە دێوی وخۆیان دەرباز کرد. تەنیا سی کەس ماینەوە. ئەم سیانەی ترمان کەوتینە ناو جەرگەی شەڕی دەستەو یەخە. کاک فوئاد بۆ ئەوی سەنگەربگرێت چوە پاڵ دارە بی یەک و تەهمورسیش حەشاری گرت و کەوتنە شەڕ. بۆ ماوەی دوو سەعات شەڕ بوو. پاشان کاک فوئاد و تەهمورس تەقەیان نەما. و من رام کرد و چومە سەر دارێکی بی و لەوی مامەوە. سێ چەکداری رژیم تا نزیک من هاتنە پێشەوە و پاشان گەڕانەوە دواوە و بە کوردی و فارسی قسەیان دەکرد. لەم

سەردەمەدا هیلوکۆپتر لە ئاسمانەوە شوینی کاک فوئادی راکیت باران کرد. و لەم جەرەیانەدا کوڕی خاوەن زەوی پێی وابوو کە باوکی کوژراوە و دەستی کرد بە خۆ کوشتن و بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد باوکە رۆ. من لەکابرای خاوەن زەوی پرسیارم کرد هەواڵ چی یە ؟؟ کابرا وتی کە دوو جەنازە کەوتوە. و هێزی جمهوری ئیسلامی تەرمەکانی لە قەراخ جادەکە داناوە. شەو بە سەرا هات و تەرمەکان مانەوە. من داوام لە خەڵکی بەسام کرد کە یارمەتی بدەن تا جەنازەکان ئەسپەردەی خاک بکەین و خەڵکی بەسام نە هاتن تا یارمەتیم بدەن. پاشان خەڵک یان دوژمن تەرمەکانی گواستەوە مزگەوتی گەورەی شاری مەریوان." قسەکانی هاوسەفەر لیردا تەواو بوو.

کاک فوئاد بۆ رێک و پێک کردنی تەشکیلاتی هێزی پێشمەرگەو رێبەری موقاوەمەت و بەرەنگاری، دژی فەرمانی خومینی کە دەستوری جیهادی ئەکبەری بۆ سەر کوتی کوردستان دابوو، بەرەو بانە دەرویشت کە لە نزیکی ئاوایی بەسام و لە شوێنیک بە ناوی کا نیعمەت لە لایەن هێزی دوژمنەوە یانی ئەرتەش، پاسدار و هەڵخەڵەتاوان و بە کرێ گیراوانی ناوچە گەمارۆ دەدرێ. دەکرێ ئێدعا کەین "ئاخرین پۆلیمیک و موزاکرەی کاک فوئاد لە گەڵ جمهوری ئێسلامی بە رەگباری کلاشینکۆف تەواو بوو ". کاک فوئاد بە سەختی بریندا دەبێ و پێکرا. گوللەی تیر بار پێی راستی پێکابوو ولە سەرەوە تا خوار هەڵی دڕیبوو، بە جۆرێک کە خوینێکی زۆری لی رویشتبوو وکاک فوئاد جامانەکەی بە دەوری ران و ئەژنۆی بەستبوو و خەڵتانی خوێن بووبوو. کاک فوئاد لە گەڵ کاک تەهمورس ئەکبەری دا، رۆژی نۆی خەرمانان تاجی سەربەرزیان لە سەر نا وهەر لە وێ گیانیان بەخت کرد و شەهید بوون. کاک فوئاد زانایەکی سیاسی بوو کە بە ئاشکرا خەیانەتی پێکرا. شەو لە ماڵی حەمە نەجیب ناوێک لە ئاوایی بەردە ڕەشە دەخەون کە کابرا گومان لیکراو بووە. بۆ ژاندامری شا کاری دەکرد و پاشان لە گەڵ سپای پاسداران بووە و هاو کات لایەنگری حیزبی دیموکراتیش بووە. کاک فوئاد زوو لە خەو رادەپەڕێ و دەیەوی بەرەو بانە رێ کەوی کەهاو سەفەرەکانی ناهێڵن. ناچاری دەکەن تالەو ماڵە بمێنیتەوە و ئەوان

ئێستراحەتی خۆیان بە تیر و تەسەلی وەر گرن کاک فوئاد ئەوەندە کەرامەتی بەرز بووە کە جێ هێشتنی ئەوانی پێ ئەتک و عەیب بووە.هەموو فاکتورەکان لە پیلان و نەقشەیەکی گومانلیکراودەچن و بێ پەردە باس لەراپورت دانی کاک فوئاد و...دەکەن وهاوکات ئەم ڕووداوە دڵتەزێنە دەیان پرسیار دەخاتە مێشکی ئێنسانەوە. کەم ژیا و سەر بەرز ژیا. بە داخەوە کاک فوئاد گیانی لەدەس دا ،و دڵە گەورەکەی بۆ هەمیشە لە لیدان کەوت و ماڵ ئاوایی لە کۆڕی گەرمی خەبات و کۆمەڵە کرد.جی هێشتنی کاک فوئاد لە لایەن هاوسەفەرەکانی یەوە، بەهێچ شێوە سەربەرزی وشانازی و کەرامەتێکی بۆ ئەوان نە خولقاند. کاک فوئاد کەمتر لە دوو حەوتوو پێش مەرگی، ئەو کاتە خومینی بڕیاری جیهادی ئەکبەری بۆ سەر کوردستان راگەیاند، لە راگەیاندنیکدا بە ناوی "خەڵکی کورد لە ئەزمون و بواری تاقی کردنەوەدا"بڕیاری لە سەر بەرەنگاری ،مەقاوەمەت وڕاوەستان لە بەرانبەر دوژمندا دابوو.هەواڵی مەرگی کاک فوئاد بە بەرینایی ئێران دەنگی دایەوە. خۆشەویستی و یادی ئەم رێبەرە کۆمونیستە، بە بەرینایی کوردستانە. کەم نین ئەو بنەماڵە تیکۆشەر و دڵسۆزانەی کە جگەر گۆشەکانی خۆیان بە یاد و خۆشەویستی ئەو رێبەرە، فوئاد ناو ناوە و ئەمڕۆ بە بەرینایی کوردستان ناوی فوئاد لە ناو جەماوەردا و لە دڵاندایە.خۆشەویستی کاک فوئاد ئەوەندە بەرین و جەماوەری یە، کە ژاکەت چنەکانی شاری سنە ناوی ئەو لە سەر ژاکەتەکان بە شێوازێکی قەشەنگ و جوان دەچنن. بۆ کاک فوئاد شۆڕشی جەماوەری و گرینگی کاری تەشکیلاتی ئەساس بوو وپێویستی بە دەلیل هێنانەوە و ئەسباتی تیئوریک نە بوو.کاک فوئاد ئاوێنەی باڵا نوێنی هەڵسوڕان و خەبات بۆ ڕزگاری هەژاران و کرێکاران بوو.

ئەوکەسەی کە یادی بە خێر گەشە ئەستێرە بوو، تاوێک گەشایەوە و وەک گوڵە وەنەوشە موژدەی شکانی زستانی هێنا. کانگای لیهاتوویی، بوێری، مامۆستای تاکتێک وسیاسەت مەداریکی شارزا بوو. و ئەوەندە پابەند بە ئامانجی بێ بەشان بوو کە هەتا مۆخی ئێسقانی ئاژین ببوو. کاراکتری سیاسی کاک فوئاد لە چوار چێوەی خۆی واوەتر چوو کە بوەتە حەدیسی ژیانی مەینەتباران

و چەوساوەکان.کاک فوئاد غوروورى کۆچى مێژوویى مەریوان ،مانگرتنى زیندانى یە سیاسى یەکانى شارى سنە، هێزى یەکیەتى جووتیاران و ڕەوتى رادیکاڵى کۆمولە بە گشتى... بوو.

یەکیک لە وتە بە نرخەکانى کاک فوئاد : هاورێ یان! وا سەهۆڵەکان خەرێکن دەبنە ئاو، ڕۆژى هەستان و رستاخیزى زەحمەتکێشانە، دەبا یەک گرین و هەتاو بجولێنین!

22.1 هێنانەوەی تەرمی کاک فوئاد بۆ ئاڵمانە

ڕۆژى نۆى شەهریوەرى 58 ى هەتاوى کاک فوئاد بە پیلانێکى بەر فراوانى جمهورى ئیسلامى و بەکرێ گیراوانى ناوچە و نەیاران، لە نزیک ئاوایى کا نیعمەت شەهید دەبێ وپاشان خەڵکى حەقشناسى مەنتەقە تەرمەکەی هەڵدەگرن و بەرەو مەریوان ڕێ دەکەون و لە مزگەوتى جامیعى شار داى دەنین. هەواڵى مەرگى کاک فوئاد بە خێرایى لە ناو شارى مەریوان و ناوچە بڵاو دەبێتەوە وشارۆمەندان و خەڵکى مەریوان بەرە بەرە و بە خەم و پەژارەوە بۆ ئاخرین دیدار و بە جێ هێنانى رێز و ئێحترام و قەدەردانى لە جوانە مەرگ دەڕژنە ناو وبەر دەرگاى مزگەوت. کاتێک خەڵک دەڕژینە بەر مزگەوتى جامیعى مەریوان دەبینن کە جاش و پاسدار لەوى نین.ژنان و کوڕان و کچانى شار بۆ رێز لەو ئازیزە دێنە ناو مزگەوت و بۆ منیان گیرایەوە کە تەرمى کاک فوئادیان لە پەتوو و بەتانى یەکى سەوز پێچابووەوە. کاک فوئاد لاقى ڕاستى کە خوێنى زۆرى لى رویشتبوو بە جامانەکەی بەستبووی. خۆشکە گوڵێ رەشەدێ دەستى لە خوێنى سوورى کاک فوئاد ئاڵاندوە و خوێنەکەی لە دەم و چاو وکوڵم و روومەتى دەماڵى ولە گەڵ ئەوانى تر بە کوڵ شیوەنى بۆ دەکەن. لەبەر مزگەو ت دانیشتوانى مەریوان کۆ دەبنەوە و وپاشان شۆفیرى ئاوایى ئاڵمانە مەیتەکە بۆ ئاڵمانە دەباتەوە.خەڵک تازیەبار دەبن و جل و بەرگى رەش لە بەر دەکەن.

لەو کاتەدا کاروانێک ماشین وخەڵکی ناوچە بەرەو ئاڵمانە دەڕۆن و دایە بەهیە بە دیتنی ئەو قەرەباڵغە خورپە لە دڵی یەوە دێ و بە ترس و لەرزەوە بە مەلەکە دەڵی، زۆر دڵم تەنگە و خەم لەش و دەرونمی داگرتووە، ئەم هەموو خەڵکە بۆ هاتوون. مەلەکە دەیگوت دایکم فرە شپرزە و حەپەساو بوو وزۆریش ترسا بوو.لەیەکێک لە ژنەکان کە میوان بووە و لە بانەوە گەڕابوەوە هەواڵی کاک فوئاد دەپرسی و ئەو یش وڵام دەداتەوە و دەڵی کاک فوئاد لە بانە بوو و بە شوێن کاری کۆمەڵەدا رۆیشت. بەڵام بنەماڵەی بە رێزی نەسیمی زانیبویان و بۆ هاودەردی لە شاری مەریوانەوەهاتبونە ئاڵمانە و دڵیان نە هاتبوو هەواڵەکە راگەیەنن. وردە وردە ماشینەکان و خەڵکەکە دەگەنە بەر دێ.دایە بەهیە، مەلەکە، دایە کاڵێ، فایزە و ناجیە لە گەڵ میوانەکان بە پیرایی خەڵکەکە و ئەو قەرەباڵغە دەچن و لە بەر ئاوایی حازر دەبن. و لە و کاتەدا خۆشکەگوڵێ لە خزمانی نزیک کە لە گەڵ تەرمی کاک فوئاد بەرەو ئاڵمانە هاتبوو، بە شیوەن و رۆ رۆ هاوار دەکا و هەواڵی مەرگی جوانە مەرگ کاک فوئاد بە دایە بەهیە رادەگەیەنیت. و لەوی دایە بەهیە بە خوشکەکانی دەڵی. وەرە فایزە ! وەرە مەلەکە ! وەرە ناجیە ! ئێستا شایی و زەماوەندی جوانە مەرگ فوئادە وەرن یەکێکتان چۆپی بکێشێ و با بە یەکەوە بۆ زەماوەندی فوئادی پێشمەرگە هەڵپەرڕین. ژنانی و پیاوان لە ناو ماتەم و پەژارەیەکی قووڵدا ،تەرمی جوانە مەرگ لە ماشین دێنە خوارەوە و بۆ مزگەوتی دەبەن. مەراسمی سوننەتی و داب و نەریتی کوردەواری بە جێ دێنن و پاشان تەرمی کاک فوئاد بۆ قەبرستانی تاڵە سوار دەبەن.

ئەو کات ئێمە بە چەکەوە لەداوێنی کوێستانی قەلە بەرد و کێوەکانی تیکلان بوین و هێشتا مەراسمی سەرەخۆشی کاک حوسین و کاک ئەمین تەواو نە بوو بوو، کەلە ناکاو و کتوپڕ، هاواریک گەیشتە گویمان و دەنگەکە وەک تریشقەی هەورلە دۆڵ و دەشت و کوێستان دەنگی دایەوە :رەحمەت لە دایک و باوکتان بۆ کەندنی قەبر وەرنە تاڵەسوار. زۆر حەپەساین !! ئەژنۆمان شکا ! هێزی ڕویشتن و هەستانمان نە مابوو.بڕستمان لی بڕابوو. هەلۆی مەرگ بە

دەوری سەرمان دەگەڕا بە چاو تروکانیک ناسراوێک گەیشتە لامان و دای بە تەوقی سەریدا و وتی، کاک فوئادیش شەهید کرا وەرن بۆ سەر قەبران.لەو کاتەدا مێشکم پەیتا پەیتا تەزوێ پیا ئەهات . بەرچاوم تاریک داهات ، ڕەش ڕەش هەر وەک ڕووی دوژمن . ئێمەش بە هەزاران مەێنەت و کویرەوەری خۆمانمان گەیاندە نزیکی تاڵەسوار. دڵسۆزان کە ئێمەیان بەو شێوەیە بینی وتیان بەیانی زوو جاش و پاسدارمان لەم نزیکانە بینیوەو ئاگاتان لە خۆتان بی. مەترسی ئەوە دەکرا کە پاسدار و بە کرێ گیراوانی ناوچە کەمین و بۆسەیان بۆ ئێمەش دانابێ و بمانکوژن. کە گەیشتینە تاڵەسوار تەرمی پێشمەرگەو ڕێبەری ئازیز کاک فوئادمان لە باوەشی دایە بەهیە بینی. مەلەکە و نەسرین زەکەریایی و دادە سەڵنەنە،دایە کاڵێ و ناجیە و فایزە و کچەکانی مامۆ شەریف وکچەکانی کاک شەوکەت و ئامۆزاکان و ماموزاکان و خزمانی دوور و نزیک لە لای بوون. دایە بەهیە ئەم شیعرانەی بە سۆزی دایکانە وپڕمەی گریانەوە دەگوت :

نەمامی نەو ڕەس، نەو جەوانم ڕۆ
یەخسیر کێشەکان، پادەگانم ڕۆ !
هەی داد هەی بێداد، نەو جوانم رۆ
یەخسیر کێشەکان، پادەگانم رۆ
دایک ئێعدامی یەکان، چی یە حاڵیان
ئاگر ئەباریت، لە دەور ماڵیان
دایک ئێعدامی یەکان ،بێن بۆ دووکانم
هەواڵ ئەو کۆستە، من باش ئەزانم

دەردی ئەو دایکەی، کوڕی کوژرابێ
بە گوللە ی دوژمن، لەشی بێژرابێ !
تەیارەی چەمران ،شانە و شان ئەکات
داوای جوانەکان، مەریوان ئەکات
ئاخ من نە مردام، عەزرەت وەتۆە
ساتێک سەرمە نا، فوئاد رۆڵەگیان وە باڵای تۆە

ئاگرێک بەر بووە لە سەر وماڵم
مەلان سڵ ئەکەن رۆڵە ماندوو دەر نەچوەکەم لە کۆی زووخاڵم
من فوئادم بوو ،شێری ڕوی جیهان
ئەحیا کەرەوەی، بنەچەی کوردان
تۆ بۆ کویێ ئەڕۆی، عەزمی کویێ داری
رەفیقەکانت فوئاد رۆڵەگیان، بە کی ئەسپاری؟
ئەوە چەند ساڵە ،هام بە تاسەتۆ
بۆم نە نا بە بۆن، هەناسەتۆ
فەرهاد کۆکەن،نەتەوەی چینی
لە سەر شیو سەقز، بۆ وا خەمگینی !
ئەوانەی لە تەکتا بوون روویان بێ سیا
وا تۆیان جێ هێشت بە تاق و تەنیا!

ئاموزا کان وژنان و کەنیشکەکانی خانەوادە هەموویان وخزمان بە گشتی زۆر لیبوردووانە و لە ئاستێکی بەرز و هەستێکی شایان ڕێز لە مەراسم و ئەسپەردە کردنی کاک فوئاد و شەهیدانی تر بەشداریان کرد . و دانیشتوانی حەق شناسی ئالٌمانە، ئەگەر چی خەلە و خەرمانیان گێرە و شەن دەکرد، لە گەرمەی کار و فرمانی هاوین دەستیان لە کار کێشابوو و بە خێرایی هاتنە تاڵەسوار و قەبری کاک فوئادیان ئامادە کرد ،بەشداربوەکان تێکڵاویک لە ڕووناک بیران و زەحمەتکێشانی کورد بوون و کاتیک مەراسمی ناشتنی کاک فوئاد دەستی پێکرد، چۆکەکان دەلەرزان و هێز و هەناو ،نەمابوو و دڵەکان پڕ بوون لە دەرد و کوڵ. دەشت و دەر قرچە قرچی لێوە دەهات. مەرگی ناوادەی کاک فوئاد پاش یازدە مانگ ئازاد بوون لە زیندان ،تەنانەت بە خەیاڵی بیر تیژەکانیشدا نەدەهات.

خەڵک تەرمی کاک فوئادیان بەرز کردەوە و بەرەو گۆڕە کە بردیان هەر لەو کاتەدا دایە بە هیە بە خێرایی، خۆی فڕە دایە ناو قەبرەکە و بە دەم شین و گریانەوە وتی:

تۆ خودا ئەم خاک و خۆڵ و گڵە بە سەر فوئادا مەکەن. ئەم خاک و خۆڵە بە سەر مندا بکەن، فوئاد شیاوی ڕێزە و حەیفە بخرێتە ژێر ئەم خاک و خۆڵەوە. تۆ خوا چون دڵتان دێ ئەم گڵ و خاکە بە سەر فوئادی پێشمەرگەدا بکەن ! بەشدار بوەکان دایە بەهیە یان لە قەبرەکە دەر

هێنا و ئەویش چنگی کوتا و جامانە کەی کاک فوئادی کێشا و نەیهیشت جامانەکە بخەنە ناو قەبرەکەوە. پاشان وەک دیاری و ڕەمزی پێشمەرگایەتی لە دار قەزوانی سەر گۆڕەکەی هەڵبەست تا بشەکێتەوە !

لیباس و جل و بەرگە کانی جوانە مەرگەکان بە شێوەی داب و نەریتی کوردەواری لە لایەن دایە بەهیەوە هەڵگیرابوو و لە تۆتۆی دڵیدا هەڵیگرتبوو، لە چەمدانی نابوو و قورس و قایم هەڵیگرتبوو.قەد دڵی نەدەهات بیانبەخشێ جار و بار دەیویست بیانبەخشێ، بەڵام برێنەکانی دەکولاندەوە و ئارام و ئۆقرەی نەدەما. و پاشان دایە بەهیە کەڵاش و چۆخە و ڕانکە کەی کاک فوئاد دەداتە دەستی کاک. .. کە خۆشەویستی کاک فوئاد بوو، و پێ دەڵێ تا بیدا بە هەژاریک. کاک... لە وڵامدا جوابی دابوەوە بە لای منەوە چۆخەوڕانک و کەڵاشی کاک فوئاد لە هی پێرشالیار بە نرخ ترە وگرینگ ترە. من ئەوانە بە هەژار و فەقیر نادەم. ئەوانە هەمووی ڕەنج تارین و خەم ڕەوێنی منن. یادگاری ئەو ئازیزەن و نابێ لەدەس چن. دایە بەهیە بە کاک. .. دەڵی براگیان ژانی کوڕەکانم منی کوشتوە !

22.2 وەسیەتی دایە بەهیە

وەسیەتی دایە بەهیە چ لە کوردستان و چ لە نەخۆش خانە ی ئوپسالا لە وڵاتی سوید بە ئاشکرا و ڕوو لە هەموو خزمان و ئاشناکان و ئەفرادی بنەماڵەکەی و بیگانەیش ئەمە بوو:دوای مردن بەر هەر شێوەیەک بوو بمنێرنەوە ئاڵمانە وپاشان پشتوینە خوێناوی یەکەی حوسینم تێوە پێچن، و چاو بەسەکەی ماجیدم بکەنە کەمەربەند ،ژێر کراسی یەکەی فوئادم لە بەر کەن، بە کراسە خوێناوی یەکەی ئەمجەد سەرم بەبەستن، بە جامانەکەی ئەمین دامپۆشن، جا ئەو کاتە لە تاڵەسوار و لای جوانەمەرگەکان بم نێژن.

جل و بەرگی جوانە مەرگەکان، یادگارێکی بێ وێنەی مێژووی خوێناوی گەلی کوردن. شیاوی ئەوەن وەک دیاردەی جەنایەتی بێ سنووری جمهوری ئێسلامی ئێران، لە موزخانەکان هەڵیان گرێ.

سوید شاری ئوپسالا سالی 1995 تەرمی دایە بەهیە

لە ڕاستەوە حیشمەت، ڕەزا، فایزە و مەلەکە ئاخرین دیدار و خوداحافیزی

تۆماری جەنایەت و تاوانە ڕەش و دژ بە ئێنسانی یەکانی جمهوری ئێسلامی ئێران سنووری تێپەڕاندوەو زۆرن، نووسین وئامادە کردنی دێکۆمینتی ئەو قەڵاچۆ وکردەوە فاشیستی و تراژیدییانە چ لە ئاستی سیاسی و چ لە ئاستی مێژوویی زۆر زۆر گرینگەو پێویستە گەلی کوردیش لە مەحکەمەی نێو نەتەوەیی داوای دادگایی کردنی جمهوری ئێسلامی ئێران و داگیرکەران بکات. گەلی کورد مافی ئێنسانی و حقوقی و سیاسی خۆیەتی کە رۆژێک لە رۆژان داوای غەرامەتی ئەو هەموو کوشتار و جەنایەتانە لە داگیر کەران بکات .

زۆرتر لە حەڤدە پێشمەرگەی ئازا، بوێرو شۆڕشگێڕی کۆمەڵە لە گۆڕستانی تاڵە سوار نێژراون. هەمویان بە دەستی حکومەتی کۆنەپەرەستی جمهوری ئێسلامی و جەلادەکانی یان بە دیلی و ئەسیری یان لە مەیدانی بەرەنگاری و خەباتی پێشمەرگانەدا خوێنیان ڕژاوە. ئێستا لەو پەڕی سەر بەرزیدا بەشێکی بە نرخ و زۆر گرێنگ لە مێژووی خوێناوی و خەباتی عادڵانەی کوردیان بۆ خۆیان تەرخان کردووە. ئەوان خوێنی دەمارەکانیان دڵۆپ دڵۆپ بەخشی تا هەژار و فەقیر بە چاوی خۆیان ببینن کە ئازادی و سەر بەستی نرخی زۆر زۆرە. و دایکانی رەشپۆش و کۆست کەوتوو و داغدارانی ئازاترین ڕۆڵەکانی گەلی کورد بۆ راز و نیاز ئێستاش دەچنە گۆڕستانی تاڵە سوار و سەر گڵکۆی ئازیزەکانیان.

22.3 گۆڤاری کیهان

پاریزەرانی نەزانی واتە کۆنەپاریزانی جمهوری ئێسلامی ئێران، لە ڕادیو و گۆڤارەکانیان بە ئەنقەست کاک فوئادیان بەناوێ ڕێبەری حیزبی دیموکرات ناو برد و مەرگیان راگەیاند. رۆژنامە و گۆڤارەکانی ئەو سەر دەمەی ئێران، و بۆ نموونە "گۆڤاری کیهان" لە دووشەممەی دوازدەی شەهریوەری 1358 ژمارەی 10798 هەواڵی مەرگی کاک فوئادی ئاوا نوسیبوو:"فوئاد سوڵتانی یەکێک لە ڕێبەرانی بە ناوبا نگی دیموکراتەکان کوژرا ".رادیوی کۆماری

ئێسلامی لە هەواڵەکانی سەعات دووی پاش نیوەڕۆی دەی شەهریوەری 1358ا،
بە ئاو و تاوەوە هەواڵی مەرگی کاک فوئادی بلاو کردەوە، رابەران و سەرکردە
کەللە ویشکەکانی کۆماری ئیسلامی لایان وابوو مەرگی کاک فوئاد، مەرگی
شۆڕشی کوردستانە و ئاویان بە ئاگری ئەم شۆڕشەدا کردووە. پاش مەرگی
تەنانەت لە نفووز و خۆشەویستی و کاراکتری دەترسان. هەر چەمران خۆی بە
هاوکاری شوڤارە کان و بەکرێ گیراوانی ناوچە و هێزی پاسدار و ئەرتەش
گەمارۆی کاک فوئادیان دا وهەواڵی کوژرانی لە لایەن ئەوانەوە بۆ تاران ناردرا.
چەمران لە موزاکرە و دیالۆگەکاندا، لە گەڵ کاک فوئاد دادەنیشت و قسەی
دەکردو لە نزیکەوە کاک فوئادی بە باشی دەناسی. مێدیای ئێسلامی بی
شەرمانە خۆیان گێل کرد و پەنایان بە درۆ و دەلەسە برد. ولە ئاخریشدا هەر
نەیانتوانی وەک پەڵە هەورێکی چڵکن و رەش، بەر بە تیشکی زێڕینی هەتاو
بگرن.

22.4 پیلانی دوژمن پاش مەرگی کاک فوئاد

پاش گیانی بەخت کردنی کاک فوئاد هێزەکانی جمهوری ئێسلامی و
بەکرێگیراو و هەڵخەڵتاوی ناوچە لە خۆشیدا شای مەرگ بوون و رادیوی
جمهوری کۆنەپەرەست و تاوانبارێ مەلای دمار گرژ و مێشک ڕەق هەڵاتوو،
هەواڵەکەیان خوێندوە، ماتەم و داخ و کەسەرێک هەموو کۆمەڵگای کوردستانی
داگرت. بەتایبەت ڕژیمی جمهوری ئێسلامی مەرگی کاک فوئادی ئەوەندە
ئاگاهانە و بە ئەنقەست مەترح و بە شێوەی شەڕی ڕەوانی بڵاو کردەوە،
کەڕاستەوخۆ ورەی خەڵکێ کورد بشکینێت. هەواڵەکە بە درۆ و دەلەسە دەستی
پێکرد و کاک فوئاد وەک ڕێبەرێکی حیزبی دیموکرات ناو برا. ئەم درۆیە
سەلماندی کە کۆمەڵە تا چ ڕادەیەک پایەگاه و نفوزو ئەعتباری کۆمەڵایەتی
هەیە. و نیشانی دا، کە دوژمن تا چ پلە و ئەندازەیەک لە کۆمەڵە دەترسی و
حیسابی بۆ دەکات. کاک فوئاد ڕێبەر و دامەزرێنەری کۆمەڵە بوو و درۆی
رادیوتاران، قین و بێزاری خەڵکێ کوردی لە جمهوری ئێسلامی ئێران زۆر و
زۆرتر کرد.

دەردی بێ دەرمان و بێدادی و قەڵاچۆی بنەماڵەیەک هەر ئەوەندە نی یە کە ئەندامانێ لە باری فیزیکی یەوە بکوژی و لە ناو بەری، یان چنارە باڵا بەرزەکانی بنە بڕ کەیت. جمهوری ئیسلامی و دیکتاتۆی مەزهەبی، هەل و مەرجێکی ئاوا نالەبار و لە تاقەت بەدەری بە سەر هەموو خەڵکی کوردا داسەپاندبوو کە بە قەولی ڕێزدار شێرکۆ بێکەس، چاوی ڕاست لە چاوی چەپ، دەست لە قەڵەم، برۆ لە برژانگ، و هەنگاو لە ڕێگا،دەترسا.خزمان و ئاشنا و نزیکان ئەم ترس و لەرز و زەبر و زەنگە یان بۆ تەحەمول نەدەکرا. ئێمەیش وەک بەردی ئاش بەرەنگاریمان دەکرد و زۆر تر لە توانامان مەقاوەمەت و لە خۆمان دیفاعمان کرد و لەو هەل و مەرج و ئەو کاتە زۆر ناسک و لیواولیو لە پەژارە و نائۆمیدیەدا نە پڕووکاین و نەڕووخاین و زۆر دلێرانە ورەمان بەرز ڕاگرت.زۆربەمان بڕیاری خۆمانمان دابوو، کە دژی کۆنەپەرەستی و دیکتاتوری مەزهەبی،و لە ناو ڕێزەکانی کۆمەڵەدا بۆ سەربەستی و مافی ڕەوا و عادلانەی هەژاران وزەحمەتکیشان خەبات کەین. جارێکیان لە بیرمە کە قەسابی خوێن ڕێژی جمهوری ئێسلامی شێخ سادقی خاڵخاڵی پاش تیرباران و ئێعدامی کردنی ئارادیخوازانی مەریوان بە شۆڤار و بەکرێگیراوو نۆکەرەکانی ڕاسپاردبوو و گوتبووی کە بنەماڵەی مستەفا سوڵتانی دەتوانن هەموویان لە ناو جیبێکدا، بێنە پادەگانی مەریوان و پەنا بە ئاڵا و شمشێری ئێسلام بێنن و تۆبە کە ن و جمهوری ئێسلامی دەیانبەخشێ.

لە کات و گەرمەی سەرەخۆشی یەکاندا خەڵک بە گشتی هاودەردیان پیشان دەدا و بۆ سەرەخۆشی دەهاتنە ئاڵمانە. بە سرتە سرت و پچە پچ ئەم هەواڵە بە باوکم ڕاگەیەندرا. تەنانەت ڕەنگ و بۆی دڵسۆزی و خەم خواری پێدرابوو.ئێمە سەرمان سووڕ نەما و بە لامانەوە عەجیب و غەریب و نامۆ نەبوو.باش لە بیرمە کە هەموومان بە تێکڕایی، ئەو"دەعوەت و بەخشینەمان"، بە تەڵە و کەمین و پیلانی دوژمن هەڵسەنگاند و بێگومان دەمانزانی جاشەکان پارێزەری ئەو کەمینەن و بە دێلی تەحویلی قەسابی خوێنڕێژمان دەدەن. دەمانزانی لە ناو ماشینێکدا هەر وەک کۆیلە و بە کەلەبچەکراوی دەڕوێنە بەر دەستی دوژمن. گۆمانمان لەوەدا نەبووکە ئەو "بەخشین و لێبووردنەی "مەلاکان، هەمووی درۆ و دەلەسەیە. دەمانزانی کە مەبەستی جمهوری ئێسلامی تەنیا کوشتن و تیربارانی یەکجاری ئێمە بوو. وەڵام نەدانەوە و ئەهمال کردنی پێشنیاری

کۆنەپەرەستان لە لایەن ئێمەوە. لوتی جاشەکان و خوێنرێژەکانی ئێسلامی تەزاند. بە پیێ گەڵاڵە و تەرحی ئەوان دەبوا یە ئێمە بەرەو یەکێک لە قەسابخانەکانی جمهوری ئێسلامی یانی پادەگانی مەریوان بەڕویشتباین تا لەوی بمانکوژن. (بەمان بەخشن !) هەندی ترسنۆک وکاڵ فام لە خزمانی ناو فامیل هاندەریێ ئەو تەسلیم بون و سەرداخستنە بوون و پێیان وابوو کە ئێمە بە قسەی پڕ و پوچ سەر بۆ جمهوری ئێسلامی دادەنەوینین. زەخت و زۆر و فشاری لە رادە بەدەر لە سەر سیماو خەوو خۆراک و باری نەفسی و ڕەوانی هەمووومان کارێگەر و تەئسیری نەگەتێڤی بە شێوەیەکی سامناک دانابوو.بە جۆرێک هومووو کاتیک باوک و دایکەکانمان ئەگەرچی ورەیان قایم و بەرز بوو، بەڵام بە دەم دەرد و ناسۆرەوە لە پڕمەی گریانیان دەدا و ئەوانەی کە بۆ سەرەخۆشی هاتبوون تیر تیر شیوەنیان دەکرد .

پاش شکست و سەرکەوتنی جەماوەری خەڵک و دەر کردنی هێزی سەرکوتگەری ڕژیم لە کوردستان، قوتابیان و ماموستایان و خەڵکی دانیشتوی مەریوان لە پاییزی ساڵی پەنجاوهەشت 1358 بۆ ڕێز گرتن لە شەهیدەکان بە دروشم و شیعاردان هاتنە تاڵە سوار لە سەر گۆڕی شەهیدان کۆ بونەوە و دیسانەوە بە شیعار دان بەرەو ئاوایی ئاڵمانە هاتن و بە کوچە و کۆڵانە کانی ئاڵمانەدا سوڕانەوە و شیعاریان دا و تەزاهوراتیان کرد و دوایی لە عمارەت وحەوشی گەورەی ماڵی شەهیدان کۆ بونەوە و شیعر و وتاری سیاسیان خوێندەوە و لە لایەن بنەماڵەی شەهیدەکانەوە بە گەرمی پێشوازیان لی کرا.حەوشەکە پڕ و لیواولیو لە میوان بوو. دیمەن و هەلویستی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری خەڵک و ڕێز گرتن لە شەهیدەکانی کوردستان و هەڵگرتنی پۆستڕ و وێنەکانیان و خوێندنی سرودی کاک فوئاد ڕۆژێکی مێژوویی و پڕ بایەخ و گرینگ بۆ خەڵکی هەورامان و مەریوان و دانیشتوانی ئاڵمانە بوو.

23. گۆڕستانی تاڵە سوار

گۆڕستانی تاڵە سوار و بناری کوێستانی چاڵاو و قەلەبەرد

ئەگەر بچیتە سەر مەزاری گیان بەختکردووان و باش گوێ ڕابگری، پرمەی گریان و شیوەنی خاکی تاڵە سوار ئەبیستی .

قەبرستانی تاڵە سوار لە دوو کیلو میتری ئاوایی ئاڵمانە هەڵکەوتوە. و زۆر نزیکی گۆڕستانی شێخ ڕەشە. چۆمێک سنووری گۆڕستانی تاڵەسوار و شێخ ڕەش دیاری دەکات. تاڵەسوار دارستانێکی چڕ و پڕە و دارەکانی بریتین لە : قەزوان ،بەناوەچ، بەڕوو، گوێژ، دار مازوو، بەڵام دارە کان بە زۆری دار بەڕوون. دارەکان بە بۆنەی بیر و بۆچونی ئائینی یەوە، نەکەوتونەتە بەر پەلامار و هێرشی فەوتان و نەمان. خەڵکەکە وەک سوننەت و یاسای قەبوڵ کراو و تەنانەت لە سەرمای سەخت و زستانی تووش کە بەفر بەر ماڵی پێ گرتون، دارەکانیان پاراستوە و نەیان بڕیوە. بە تێپەڕ بوونی زمان دارەکان شاخیان لە ئاسمان کوتاوە و گەورە و گەورەتر بوون و لق و پۆپی وشکیان جار و بار

کەوتوەتە خوارەوەو بەری دارەکان هەمیشە یارمەتیدەری سەوز بوونی دار و خەڵفی نوێ بوون و ئەم ڕەوتە خۆ بە خۆ دارەستانەکەی گسک و سەوز ڕاگرتوە. دیمەنی دارستانەکە لە دوورەوە زۆر ڕوئیایی یە. جادەیەکی خاکی لە ناو دارستانەکە وە وەک مار پێچ دەخوات و بەرەو ئالمانە مل دەنێ. تاڵە سوار لە سێ شەهریوەری 1979 (سێ خەرمانان) پێناس و ڕەواڵەت وناسنامەی گۆڕدرا و ژیانی نوێ دەس پێکرد. تاڵە سوار لە داوێنی کوێستانی سەر بەرز ونەبەزی قەلەبەرد و چاڵاو هەلکەوتوە کە ئەو کوێستانە کێوێکی قیت و تووشە. دارەکان بۆ میوانانی شۆڕشی کوردستان پێکەوە دەگرێن، چڕۆ و گوڵ دەکەن، خۆ دەڕازینەوە، گەڵا دەوەرینن، ڕەگ دەکوتن و بۆ مێژوویی سەردەم،حیکایەت و ئەفسانەی سەربەستی دەگێڕنەوە. لە چوار وەرزیساڵدا دێمەن و سروشتی تاڵەسوار وەک پەلکە زێڕینە دەدرۆشیتەوە. ئاوی چۆمی تاڵەسوار لە کانی یاوەکانی چاڵاو و قەلەبەرد، تێکلان، سەرخەرەنگەزە، گوێز میران و سیفە تاڵ سەر چاوە دەگریت. ئاسمانی ئەو مەڵبەندە، پاک و خاوێن، تەڕ و تازە، ساماڵ و بێگەرد و لە وەرزی سەخت و و دەمەو پاییز و بەهاردا ئاسمان دەگرمێنی، چەخماخە دەدا و دەشریخینی. میوانانی تاڵەسوار بە تاوانی سەربەستی و دیفاع لە بەرژەوەندی هەژارانی کوردستان، لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە پەل پەل و جن جن کران .

ڕژیمی هار و کۆنە پاریزی جمهوری ئێسلامی، سەرمایە و سامانی کوردستان کە ڕێبەر و شۆڕشگێڕانی بوو تاڵان کرد و کوشتنی. ئەوان فا سەڵەی نێوان مەرگ و لە دایک بونیان بە ئیمان، لێبوردوویی سەربەرزی و شەرافەتەوە پێوا و گیانیان بەخت کرد. لەم گۆڕستانە ئازێزانیک نێژراون کە دڵیان بۆ ئازادی ئێنسان و بەشەریەت لیداوە و گیانیان لە پێناو دیموکراسی و سەربەستیدا بەخت کردوە. ئەوان دژی کۆنەپەرەستی و حکومەتی خورافات بوون و لە عیلم و زانست پشتیوانیان کرد و لە پێناو ئەو ئامانجە بەرزەدا گیانیان بەخت کرد. ڕەواڵەتی کۆن و سوننەتی تاڵەسوار پاش شەهید بونی قارەمانانی کوردستان بە یەکجاری گۆڕدرا. میوانانی ئەم گۆڕستانە زۆرتر لە حەڤدە قارەمان و

شۆڕشگێڕی کوردە. هەر کات دیداری ئەو گۆڕستانەم کردوە ؛ بێ ئێختێار سەری ڕێز و نەوازشم دانەواندوەوگریانم بە پێکەنین سواغ داوە. هەوەڵین میوانانی تاڵەسوار کاک حوسین و کاک ئەمین (سێ خەرمانانی58) و دوای شەش ڕۆژ (یانی نۆی خەرمانانی 58) کاک فوئاد بوو. مەزارگەی تاڵە سوار جێگای ڕاز و نیاز و نەزەرگا ی کوڕ کوژراو و مندالی بێ باوک وبرا کوژراو و دایک و باوکانێ دلسوتاوە .

ئەو کاتەی نۆ 9 ئازادی خواز و شۆڕشگێڕ بە دەستی قەسابی خوێن ڕێژی جمهوری ئیسلامی شێخ سادقی خاڵخالی و تائیدی مەکتەبی قورئانی مەریوان وجاسوسان و بە کرێگیراوان و خاینانی تری ناوچە، لە پادەگانی موسکی مەریوان تیرباران کران، کوردستانیان تازیە بار کرد. مەیتەکانی کاک حوسین و کاک ئەمین بەرەو ئاوایی ئاڵمانە گەڕایەوە. باوک و دایکمان لەو خەمە ناوادە و گران و قورسە پەشۆکابوون و بێ ئەختیار زۆر زۆر پێدەکەنین و قا قا دەگریان.هەر بە جاریک تاسا بوون و تەزیبوون. بێگومان مرۆڤ کە دەردی هەبێ دەناڵێنێ و کاتێک ژان و دەردی مرۆڤ ئەوەندە، سامناک بوو کە ئێتر هەناو وسینگ و دڵ، هەڵیانەگرت بە شێوەیەک سەر ڕێژ دەکات . تنۆکە فرمێسکە کان لە چاڵایی چاویاندا قەتیس مابوون.وەک دار قەزوانی گڕ گرتووکڵپە کڵپ دەسوتان و دەگریان. شین و گریانیان بەردی دەکردە ئاو. خەم، پەژارە، کوڵ و کەسەر وەک دەریا شەپولی دەدا. بەو خەمە قورس و گرانەوە، ساتیکیش لە میوانە کانی مەراسمی سەرە خۆشێ دوور نەدەکەوتنەوە و قەڵایەک لە ورەی بەرز و ئیمان بوون کە ئێحساسی، غورور و سەربەرزیان دەکرد. تەرمەکان لە لایەن خەڵکی حەق شناسی ئاڵمانەوە، بۆ مزگەوت، برا.ماتەم و گریان هەر تەواو نەدەبوو. دوژمن بە هاودەستیو یارمەتی و هاوکاری جاسوسەکانی هەر دوو ڕژیمی پاشایەتی و ئیسلام، هەڵۆکانی جن جن کردبوو.

ئەم شیعرانە کتوپڕئێلهام دەبوە دایەبەهیە و بێ ئێختیاربە گریانەوە لە مەراسمی ئەسپەردەکردنی کاک حسین و کاک ئەمین دووپاتی دەکردەوە .

من دڵم نایەت، تیر بکەم شین تان
فوئاد گیان خۆش بێ، لە جێ نشینتان
خاڵخاڵی قەساب هاتوە، بە وڵات دا
رۆڵە جوانەکانمی، برد لە زەکات دا
ئامان حسین گیان، دەردم نە دوێنی
لانکەی بێ باوک، بە من نە جوێنی
یا خوا لەیلەکەت، نەجیب زادە بێ
روینەکەی لەیلت، وەخت و وادە بێ
ماڵ باوکی لەیلت، هۆنەکەنەوە
نەک بە ناوادە، لەیلت بەرنەوە
بۆ کەلاس ئەڕۆن، با بە تەما بم
بۆ قەساب خانەی پادەگان ئەڕۆن، با دڵنیا بم
جامانەی سەرت ئەمین ڕۆڵەگیان، ریشە مرواری
تۆ خۆت دا بە کوشت ڕۆڵەی ئازیزم، بۆ کوردەواری

هەموو ئەم کردەوە نامرۆڤانە نەیتوانی قەڵای ورەیان بشکێنی. بەڵام کوشتنی ئەو جوانە مەرگانە، داروبەردی وەجوش و خروش دەهێنا، شاخ و کێوی دەلەرزاند. کاتیک کاک فوئاد، گەمارۆ دەدرێ، هەموویان پێنج کەس بوون. ئێبراهیم جەلال، شێخ عوسمان خالیدی، ناسح خالیدی، کاک تەهمورس ئەکبەری چریکی فیدایی و کاک فوئاد. ئەرتەش و سپای پاسداران و بەکرێ گێراوانی ناوچە، لەو شەڕەدا بەشداری یان کردبوو.شەر دەس پێدەکات و بازنەی گەمارۆ بەرتەسک تر دەبێتەوە کاک فوئاد و کاک تەهمورس ،لە نزیک ئاوایی کا نیعمەت و بسام تا ئاخرین فیشەک شەڕێکی قارەمانانە دەکەن. هێزی دوژمن و بەکرێ گێراوان، وەک لێزمەی بارانی بەهاری تەقەیان کردووە.

کاک فوئاد و کاک تەهمورس شەهید دەکرێن. تەرمی گیان بەخت کردوو کاک فوئاد شەوێک لە نزیک ئاوایی کا نیعمەت دەمێنیتەوە. لە کازیوەی بەیانی دا

کاتیک کەسێک دەیەوی تەرمەکەی بۆ مەریوان بێنێتەوە پیاوێک دەبینی کە،لە نزیک تەرمی کاک فوئاد دانیشتوە. لیی دەپرسێ کاکە ئەوە تۆ لیرە چی دەکەیت ؟ کابرا لە وڵامدا دەڵی: تۆ خودا حیف نی یە تەرمی کاک فوئادی پێشمەرگە لیرە بە تەنیا بێت! من دوینی شەو پاسەوانی تەرمی کاک فوئادم داوە. قەدرێ کاک فوئادمان نەزانی! وەفا و حورمەت و ڕێزلینانی ئەو پیاوە نە ناسراوە جێگای ڕێز و قەدردانییە و ئەو هەست و کەرامەتەی هەرگیز لە بیر خەڵکی کورد ناچیتەوە. کاک فوئاد، خاوەن ئۆتوریتەی زۆر بەرزی کۆمەڵایەتی، سەرمایە ی بە نرخ، ڕێبەری کارزان و هەرە دڵسۆز و زانایەکی تێگەیشتوو و لیهاتووی کورد بوو، سزاوار و شێاوی ئەوە بوو کە وەک گلینە ی چاو بیپاریزن .

نە پاراستن و دیفاع نە کردن لە کاک فوئاد، خەسارەتێکی قورس و گران قیمەت بۆ کوردستان بوو. نموونەی وا لە مێژووی کوردا کە ڕێبەرێک بە تاقی تەنیا جێ بهێڵی بێ وێنە و تا ئێستا نە بێنراوە .

23.1 شیعری سەر کێلەکان

ئەم شیعرەی مەولەوی لە لایەن بە ڕێز کاک ئێرەجی فەرزادەوە بۆ سەر گوڕی کاک فوئاد هەڵبژێردرا. شیعرەکە بە خەتێکی جوان نووسرا و لە لایەن بەردتاشە بە ناوبانگەکانی شاری سنەوە (سوا داود سلێمانی) لە سەر بەردی مەڕمەڕ هەڵکەندرا و لە ساڵی 1358 هەتاوی(1979 زاینی) لە سەرقەبری کاک فوئاد دامەزرا. کێلەکان تا چەند ساڵیک مان. هات و چوو و دیداری مەزاری شەهیدانی تاڵەسوار ئەوەندە زۆرە کە دوژمنانی ئازادی و دیموکراسی ترساندووە. هێزە کانی جمهوری ئێسلامی و کۆنەپەرەستانی کورد چەند جارکێلەکانیان ورد و خاش کردوە و شکاندوە. کێلە شکاوەکان وئاسەواری شیعرەکەی مەولەوی وبەردە وردەکان لە گۆڕستانی تاڵەسوار هێشتا هەر ماوە. بە ڕێز کاک “ئێرەجی فەرزاد”زەحمەتی هەڵبژاردنی شیعرەناسک و پڕ ماناکەی مەولەوی وسفارشێ نووسین و هەڵکەندنی شیعرەکە لە سەر بەردی مەڕ مەڕ ودامەزراندن و ڕێکخستنی کیلەکانی لە ئەستۆ بوو و

لیبڕاوانە هەمووکار و ئێشەکانی به دڵسۆزی یەوە ڕێک دەخست که شایانی ڕێز و سوپاس و قەدردانی یە.

گۆڕستانی تاڵە سوار: دایە بەهیە و فرمێسک لە سەر قەبری شەهیدان

شیعری مەولەوی

پەژارەت شادیم، جە بێخ ئاوەردەن
دووریت ڕیشەی دڵ، خەیمە کەن کەردەن
فیراقت فەرقم، وە تووتیا کەرد
جیاییت ئازام، جە هەم جیا کەرد
وەسواسەت وەی تەور، ئێش دان وە جەرگم
وە مەرگت قەسەم، ڕازیم وە مەرگم
وێت بدەر ئێنساف، نەو نەمام نۆ
مەردەن خاستەرەن، یا خۆ دووری تۆ ؟

مەردەن یەک ساتەن، ئەرواحەکەی وێم
دووریت هەر ساتێ، سەد مەرگەن پەرێم
مەر جەستەی خەستەی، من جە فۆلادن
یەند دووریت وینۆ، هێمان دڵ شادەن
دەک ڕەحمەت ئەو قەبر، گشت وەفاداران
خوسوسەن ئەو کەس، شای وەفا داران !

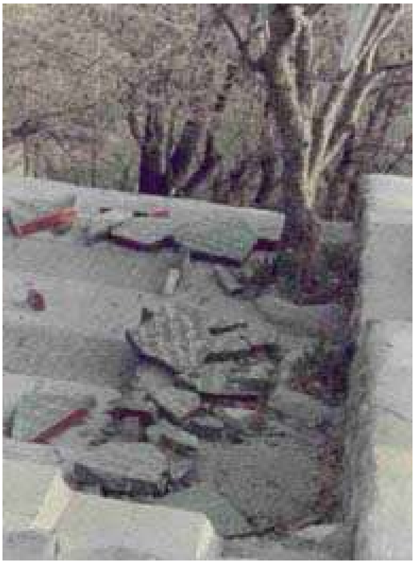

تاڵە سوار– جمهوری ئێسلامی و بەکرێ گیراون کیلەکانیان شکاندووە

تاڵە سوار – دیسانەوە دوژمن کیلەکانیان شکاندوە

ناوی شەهیدەکانی تاڵە سوار:

1. حسین مستەفا سوڵتانی
2. ئەمین مستەفا سوڵتانی
3. فوئاد مستەفا سوڵتانی
4. عبدوڵاە نودینیان
5. محەممەد نەسروڵاهی(ئاڵمانە)
6. مەحمود دهقانی(خولە سوور)
7. ئەحمەد مستەفا سوڵتانی
8. ئەمجەد مستەفا سوڵتانی
9. ماجید مستەفا سوڵتانی
10. عەلی پاشایی
11. پێشمەرگەیەکی دیواندەرە
12. پێشمەرگەیەکی تیکان تەپە
13. نەبی لاویسانی(کۆماسی)
14. عەلی ناسر ئابادی
15. جەماڵ ئەسەدی (ئاڵمانە)
16. سادق بەهمەنی (پیکار)
17. ...
18.

کاک ناسر مستەفا سوڵتانی کە لە ئاوایی دزڵی پایزی ساڵی 59 شەهید کرا،کۆنەپارێزو جەلادەکانی جمهوری ئێسلامی نەیانهێشت تەرمەکەی لە تاڵەسوار بنێژن وئێستا لە گۆڕستانی دارسیرانی مەریوان نێژراوە.

دایە بەهیە هەواڵی مەرگی کاک فوئادی بەم شێوەیە بە ئەمجەد کە پێشمەرگەبوو ڕاگەیاند:

تۆ مەگرە لە دڵ، گەردی جوانی بۆ کەس نە هاتوە، ئاو لە زیندەگانی

موبارەکی بێ، بەرگی سپی نۆ	دەورانی دونیا، بەم پاسە مەبۆ
بە قوربانت بم، ئەڵماسی ناو خاک	موبارەکت بێ، مەنزڵی تەنیا و تاک
ئەی خوا بێ هێنی، دەورانێ لە نۆ	من شاد ببمەوە، بە رەفیقانی تۆ

کاتێک دایە بەهیە تەرمی جوانەمەگەکان لە تەوریز دێنیەوە بۆ ئاڵمانە لە سەر گۆڕەکەیان ئەم شیعرانە دەخوێنیتەوە :

من چووم بۆ تەوریز، خاکیم وە پا کرد
باڵای جوان ئەمجەد و ماجیدم، تیایا پەیدا کرد
هاتوم سەررۆڵە جوانەکانم بنم بە سینمەوە
بیکەم بە مەڵهەم ،زامی پێنج برینمەوە !

دوای چلەی مەرگی کاک فوئاد ئازیزان و خۆشەویستانێک بۆ ڕێز گرتن لە ڕێبەری ماندوویی نەناس، واتەکاک فوئاد بە نهێنی و تا رادەیەکیش ئاشکرا هاتنە ئاڵمانە و سەر گوڕی شەهیدان ئەمانە بون. بە ڕێزان : سەعید یزدیان، تەیب عەبباسی، حەمید فەرشچی، ئیرەج و مەنسوری فەرزاد، ئەدیب وەتەندوست و. ..

خەڵکی ئاڵمانە سەرجەم دە شەهیدیان لە ڕێگای رزگاری گەلی کوردا داوە و لە هەموو قۆناغەکانی شۆڕشدا، بە شێوەی نهێنی و ئاشکرا، پشتێوان و یارمەتی دەری ئازادی خوازان و شۆڕشی رەوا و بەر حەقی میللەتی کورد بوون .

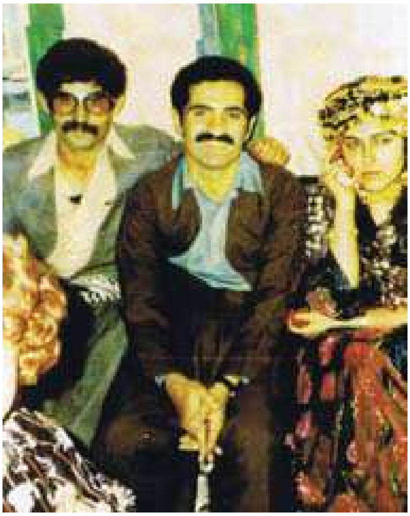

1. زەماوندی کاک حسین: لە ڕاستەوە شوکوریە خانم، کاک حسین و کاک ئەمین.
2. کاک ئەمجەد

کاک فوئا د

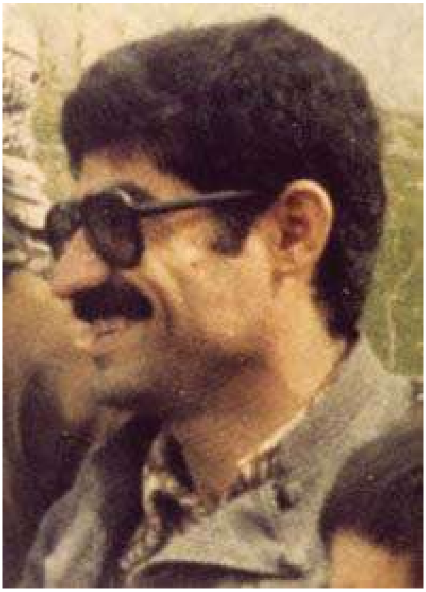

کاک ئەمین

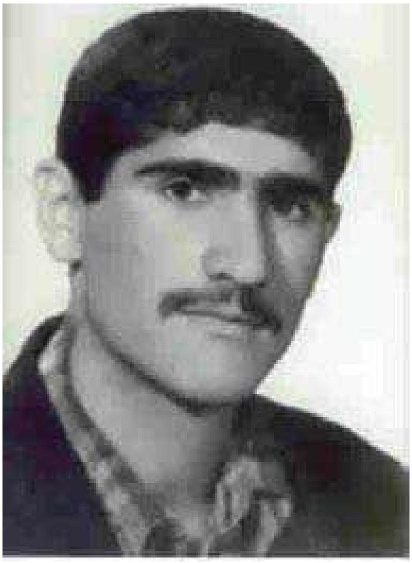

کاک ماجید

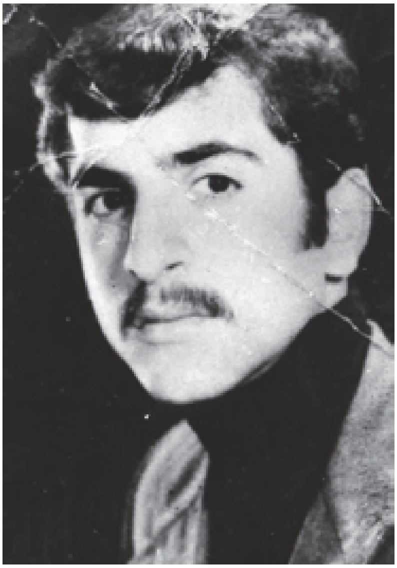

کاک ئەحمەد

کاک ناسر

23.2 دایکی ”تاڵە سوار”:

ناسری حیسامی

ئەستێرە خاموش
ئاسمان لە ڕەنگی خۆڵەمێش
پاییزێک بێڕەنگ و
زەوییەک هیلاکی زام و ئێش .
ئێستاکە تاڵەسوار
چاوە ڕێی ڕەهێڵەی بارانە و
چاوی لەو هەورەیە
لە کەلی تاسەوە
لەودیوی وڵاتی حەسرەت و هەناسە و
لەو پەڕی هەرێمی باوەشی گەرمەوە دێتە پێش .
دەمێک بوو نەیدیبوون .
زوڵاڵیی دەنگیانی بە ئاستەم لە یاد بوو .
دەمێک بوو تامەزرۆی
دیداری بەهار و هەناسەی گەزیزە و
ئامێزی گەرمی خاک
دەمێک بوو بە تاسەی دیتنی فوئاد بوو .
ئێستاکە چیت دەوی
ئەوە خاک تێر بۆنی پێوە کە و
ئەوە بەرد بیگرە ئامیز و
ئەوەتا فرمێسکی هەڵوەریو لە چاوی هەڵاڵەی بریندار
ئەوەتا مەولەوی بە ڕیشی سپییەوە

کە دەگری لە گەڵت و
ئەوەتا زرێبار .
ئەوەتا مرۆڤی وڵاتی ئاگر و
هاواری نێو سووتمان .
ئەوەتا شەپۆلی سەرکەش و
باڵندەی نێو توفان .
ئەوەتا ئەوە خاک
ئەوەتا هەڵەبجە و
عومەری خاوەر و
کۆرپەکەی باوەشی و
ئەوەتا کوردستان .
دەمزانی هەورەکان
لە چاوی نیرگزدا
فرمێسکی بارانە دەگیرن ،
دەمزانی ئەستێرە
ملوانکەی تریفە بەرە و خاک دەنێرن .
ئەو ڕۆژەی
سەرەنجام
ژانی تۆ لە لێدان دەکەوێ و
سەرەنجام
خەمی تۆ بە خاکی تاڵەسوار دەسپێرن

24. موهەندس فوئاد مستەفا سوڵتانی ڕێبەر و سیاسەتمەدار و زانایەکی سیاسی

باس کردن لە تایبەتمەندیە بە قوەتەکان و بە هێزەکانی کاک فوئاد، بە هێچ شێوەیەک چکۆلە کردنەوە و یان لە بەرچاو نە گرتنی دەوری باقی هاوڕێ یانی دامەزرینەر و ڕێبەری کۆمەڵە نی یە. هەر چەند باس و لیکۆڵینەوەی وا ڕاستەوخۆ هەل سەنگاندن دێنیتە پێش و پرسیاری زۆر دەخاتە مێشکی دڵسۆزەکانی گەلی کوردەوە. ئاخۆ فەڵانە کەس چ دەورێکی لە خۆی نواند ؟ چۆن ڕێبەری کرد ؟ دەوری ڕێک خستن و ڕێبەری هەمە لایەنەی چۆن بوو؟ بەشی هەرە زۆری هەڵسوڕانی کۆمەڵە نهێنی نە بووە و ئاشکرا بووە. لەم بوارەدا دەتوانین ئێدیعا کەین، کی چی کردووە و چ دەورێکی گێڕاوە ؟ و ئەگەر بمانەوی هەڵسەنگاندنێکی قووڵ و پان و بەرین بکەین، شوین دەست و ئاسەواری کردەوەکانی هەر کەسێک دیارە. بێگومان بە هێچ شێوەیەک نابێ حەقی کەسێک پێشیل بکرێت.

کۆمەڵە وەک هەموو ڕێکخراوە چەپەکانی جیهان کەم و کوڕی خۆی هەبووە و ڕووداوەکانی جیهان تەئسیری لە سەر داناوە. کۆمەڵە ئەوەندە کاری شۆڕشگێڕانەی سیاسی و تەشکیلاتی کردوە، کە ئەگەر نە هەمووی بەڵام زۆربەی هەرە زۆری ئەو کەسانەی کە لە ڕێزی کۆمەڵەدا بوون بە گوێرەی ئاستی تەئسیر و هەڵسوڕانی خۆیان شانازی پێوە دەکەن.کاک فوئاد وەک ڕێبەرێکی خۆشەویست و هاوڕێ یەکی دڵسۆز قورسایی جێگای خاڵی ئەو دیار و زۆر لە بەرچاوە و هەست دەکرێ.

ڕێبازی سیاسی کاک فوئاد لە لایەن ڕێبەری کۆمەڵەوە، ئەو جۆرەی کە پێویست و شیاوی کاک فوئادە بە هوی مەسڵەحەتی سیاسی و یان بە هوی کەم

تەرخەمی یەوە قەت باس نە کراوە. بە تایبەت لانی کەم ئەو باسانە دەبوو بە ئەزموون و تەجروبە لە نێو کۆمەڵانی خەڵک و نەسلەکانی داهاتوودا. لەم بوارەدا کۆمەڵە تووشی هەڵەیەکی مێژوویی بوو. دەبوا تەشکیلاتی کۆمەڵە زۆو تر لە ئێستا ئەو کارەیان بکردبایە، و دەوری ڕێبەری کاک فوئاد و هەڵسوڕانی کۆمەڵەیان لە مێژووی گەلی کوردا بە نووسینی کتێب و گۆڤار و ڤیدئوو و... ئارشیڤ و تۆمار بکردبایە.

زۆرتر لە 27 ساڵە کاک فوئاد شەهید بووە، و تائێستا 27 لاپەڕە لە سەر مێژووی کۆمەڵە و لەویشدا لە سەر کاک فوئاد نە نوسراوە. تەنیا ناميلکەيەک لە ساڵی 1980 بە ناوی یادێک و بیرەوەرێک لە کاک فوئاد لە لایەن کۆمەڵەوە دوای مەرگی لە چاپ دەر هات کە سێ خاڵی بەرچاوی ئەمانە بوون. یەکەم کاک فوئاد ڕێبەرێکی کارزان و لە هەمووان لیهاتووتر و تیژتر و بە ئۆتۆریتەتر بوو. دووهەم کاک فوئاد لە هەڵبژاردنی تاکتیکە شۆڕشگێڕەکاندا ئوستاد و شارەزا بوو. بار و دۆخ و شەرایەتی مێژوویی بە باشی لیک دەدایەوە و بڕیاری پێویستی دەگرت. سیهەم کاک فوئاد دژ و موخالیفی هەر چەشنە مەحفەل و باند بازی، سکتاریسم وکاری خێڵەکی بوو. ئامانج ومەبەستی کۆکردنەوەی هێزێکی بەر فراوان بۆ خەباتی ڕەوای هەژاران و خەڵکی کورد بوو. لە دەس چوونی کاک فوئاد لە دوو بابەتەوە بۆ کۆمەڵانی کرێکارو زەحمەتکێش خەسارەتێکی گەورە بوو. هەوەڵ : کۆمەڵە و خەڵکی زەحمەتکێشی کورد ڕێبەرێکی لیهاتوو بە توانا، سیاسەت دارێژێکی شۆڕشگێڕ، لە دڵ نزیک، زۆر دڵسۆز، و ژێریان لە دەس دا. کە مێژوو نیشانی داوە پڕ کردنەوەی جێگای کەسی ئاوا هەڵکەوتوو لە عەمەلدا کارێکی راحەت و ئاسان نی یە. دووهەم : ڕێبازی سیاسی کۆمەڵە واتە هەوڵ دان بۆ ئەوەی هەرچی زیاتر کۆمەڵانی خەڵک بێنە مەیدانەوە و لە دابین کردنی چارە نووسی سیاسی خۆیاندا زیاتر بەشدار بن و رۆژ بە رۆژ زیاتر یەکگرتوو بن، ڕێکخراوەی خۆیان وەک شورا، یەکیەتی ژنان، یەکیەتی کرێکاران، یەکیەتی خوێندکاران،یەکیەتی مامۆستایان و... پێک بێنن، و هەنگاو بە هەنگاو لە ئامانجێکی کورت خایەن ئامانجێکی گەورەتر ودریژ خایەن کە

رزگاری ئێنسان لە هەموو چەشنە زۆڵم و زۆر و چەوساندنەوە یەک بوو نزیک بنەوە، کەوتە پەراویزەوە ولە عەمەلدا کەم و کەمتر بونەوە

کۆمەڵە و کاک فوئاد دەیانزانی کە رێگایەکی سەخت و دژوار و دریژخایەنیان لە پێشە و هەبوونی ئامانجێکی درێژ خایەن زۆر باش و پێویستە. ئەمما رێگا بۆ ئەو ئامانجە ساف و قێرتاو نی یە و کۆمەڵانی خەڵک و شۆڕشگێڕان تووشی هەڵس و کەوت و سەرکەوتن و شکستی زۆر دەبن. بۆیە کاک فوئاد لە هەڵبژاردنی سیاسەت و تاکتێک زۆر لیهاتوو، کارامە و لێزان بوو. هەوڵی دەدا یەک بە یەکی ئەو سیاسەتانە وەکوو حەڵقەی زەنجیرێک پێکەوە بنوسێنی و بەرەو ئامانجە بەرزەکان ڕێنوینی و هیدایەتیان بکات. ئەوە بۆ کاک فوئاد گرینگ بوو کە کۆمەڵانی خەڵک ئامادە بوایەن و پێشوازیان لەو سیاسەتە بکردبایە.

خەبات و ژیانی حرفەیی - سیاسیی کاک فوئادی لە ئاسۆی بەر تەسکی ناسیونالیزمی ئەم یا ئەو وڵات دەر هێنا. و ئاسۆی بیر و باوەڕی بەر بڵاو تر کرد و بوو بە شارەومەندێکی جیهانی. لە کردەوەکانی دا ئاسەواری ناشیرین و تاڵی تەعەسوب و تەسک بینێ قەومی و نیژادی چکۆلەترین جێی پێ یەک نابینین. ڕۆڵێکی پێشڕەوی هەبوو و لە ئاسۆی تەسکدا بیری نەدەکردەوە. کاک فوئاد وەک شەخسیەت قەد و هەرگیز باوەڕی بە سکتاریسم، مەحفەل، بەرچاوتەنگی سیاسی،سازشکاری، نان بە قەرزدان،سانسور و شاردنەوەی رووداوە سیاسی یەکان شکاندنی هاورێ کانی، تەوهین و سوکایەتی و ئازاردانی خەڵک نە بوو.سەداقەت و لیبوردوویی لە شەخسیەتی دەبارێ. بۆیە ناوی کاک فوئاد لە گەڵ ئەفسانەکاندا تێکەڵ بووە.

کۆمەڵگای کوردستان خاوەنی چین و فرە توێژە وبیر و را و مەشی سیاسی خەڵکێش تەیفێکی جۆراوجۆرە. هەڵویست و بۆچون و خەتی سیاسی چینی کرێکار و هەژاریش لەو کۆمەڵگایە ناکرێ وەک عیلمی ریازی سنووری بۆ دیاری کەیت. و ناکرێ کۆمەڵگای کوردستان بە پێوانەکانی کۆمەڵگای مودێرن هەڵسەنگێنی.

یەکێک لە کارە هێژاکانی کاک فوئاد ئەوە بوو کە لە کۆمەڵگایەکی ئاوادا لە هەموو پوتانسیلی و زەرفیەتەکانی جەماوەر کەڵکی وەر گرت و هەنگاوێکیش لە ئوسوول، مەبانی، بنەما و عیلمی مارکسیزم دوور نەکەوتەوە. هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگای لە پێناو و بۆ ئامانجی بەرزی ڕزگاری بەشەریەت و مرۆڤایەتی لە بەر چاو بوو.لە تەرازووی مێشکیدا، خەسڵەتەکانی دیاری دەکرد کامە کرێکارە و کامە هەژارە و کامە ڕووناکبیری شۆڕشگێڕە و. .. ؟

هەر بۆیە لە سەر خەباتی جەماوەری و بەرینی کۆمەڵگا پێی داگرت و لەو بوارەدا زۆر زۆر سەرکەتوو بوو و ڕچەیەکی نۆی شکاند. دەکرێ بڵێن ژیانی نەسڵێکی گۆڕا و مرۆڤ دۆستی ئەو سنووری نەبوو. کاک فوئاد وەک دۆێنێ بیری نەدەکردەوە، بەڵکوو شێوەیەکی تر و پێشکەوتووتر لە دۆێنێ بیری دەکردەوە. کۆمەڵگای بەرەو ئاسۆی گەش دەبرد. بەرەی چەپ لە کوردستان وەک پەیکار، چریکی فیدایی، حیزبی توودە، ڕزمەندەگان، بە لیکدانەوەی نادروست و شێواوەوە دەچونە مەیدانی خەباتەوە. بە هەڵکەوت نە بوو تەنانەت حەرەکەتێکی جەماوەریان پێی ڕێک نە خرا. لە سەردەمی ڕاپەرینی بەر بڵاوی خەڵکی ئێران دژی شا، تەقریبەن چەپ دەوری دیاری کەری نەبوو.ڕاپەڕین و خەباتی جەماەری خەڵک بە فاکتور گەلێکی ترەوە پەیوەندی هەبوو. لە پاش ڕوخانی شا چەپ لە کوردستان کەوتە خۆ و دەوری گێڕا. لە کوردستان کە زەمینەی فەرهەنگی مەزهەب خەست و خۆڵ نەبوو و تەنانەت زۆر کزیش بوو چەپ گەشەی کرد. بە داخەوە چەپ پلاتفورمی جیا جیا و دوور لە یەکیان بوو. پلاتفورمی هاوبەشیان قەت نە بوو.هەر بۆیە کۆنەپاریزان لەو بۆشایی یە کەڵکی باشیان وەر گرت و کەوتە ڕاوی هێزی چەپ و تەفرو تونایان کرد.کۆمەڵە لە ئێران و کوردستان خاوەنی هێز و ئەتوریتەی سیاسی و ئێعتباری کۆمەڵایەتی بوو و وەزعی لە چەپەکانی تر زۆر باشتر بوو، بۆیە جمهوری ئیسلامی   بە ئاسانی نیتوانی حاکمیەتی   ڕەشی لە کوردستان دامەزرینیت. دەوری کادیرەکانی کۆمەڵە و خوسوسەن کاک فوئاد بەر چاوە. ژیانی یازدە مانگەی

کاک فوئاد، پاش زیندان لە حەماسە و فیداکاری و دەسکەوتی مێژوویی پڕە و لێواولێوە.

حەرەکەتە جەماوەریەکان کە ئەو هەڵی سوڕاند، وەک پێشوازی لە زیندانی یە سیاسی یەکان، دامەزراندنی کانوونی قوتابیان، یەکیەتی جووتیاران ،جەمعیەتەکان، شورای کاتی شاری مەریوان، هان دان و رێک خستنی خەڵک بۆ بەر گری لە ملهوڕی یەکانی قیادە، کۆچی شاریێک،ومان گرتنی جووتیارانی بێلو، رێ پێوانەکانی خەڵکی شاری سنە، سەقز، بانە و بۆکان. .. ئەمانە ئەو پڕنسیب و سونتە جوانانە بوون کە کاک فوئاد بە کردەوە نیشانی دا و بۆ نەسڵی داهاتوو جێی خست. ئەو رێبەرێکی خولقینەر بوو کە گەشەی بە ئاستی سیاسی جەماوەر دا و ئەو ئاستەی هێژایانە بۆ فازێکی بان تر رێبەری کرد. و رزگاری ئێنسانی بێ بەش و هەژار ئامانج و قوتب نمای بوو. ولە سەر ئەو ریلە بێ وچان خەباتی کردو لە پێناورزگاری چەوساوەکانی دونیا گیانی بەخت کرد و تاجی سەر بەرزی لە سەر نا!

کاک فوئاد ئێنسانێکی ئارمانخوازی سوسیالیست بوو و بنەمای فیکری و پڕاکتێکی خۆی بەعیلمی نوێ رادیکالیزم و سوسیالیزمەوە، زۆر توند گرێ دابوو و تەرجومە دەکردەوە.. ئەو بەرابەری ئێنسانەکانی دەویست و تەنیا بۆ خەباتی دیموکراتێک بیری نەدەکردەوە، و ئارمانەکانی لە چوار چێوەی میللیدا بەر تەسک نەدەبوەوە، بەڵکوو ئارمانەکانی ئێنترناسیونالیستی بوو. ئامانجی ئەو بەشداری کردن   و دەخالەتی چینی کرێکار و زەحمەتکێش لە بە دەستەوە گرتنی هیژمونی و دەسەڵاتی سیاسی بوو. کاتێک دەڵی :

● ڕۆژێک کە هەتاوی گەشی حیزبی کومونیستی ئێران هەڵهات، رۆژی هەستانی سووری زەحمەتکێشان موژدە دەدا، و ئەو رۆژە رۆژی توانەوەی سەهۆڵبەندان و بەفرەکانی زوڵم و زۆرە. هاورێ یان ! با هەتاو بجولێنین.

● با کۆنە پەرەستان و هەل پەرەستان وەک گورگ بلورینن، ئەوەی دەی بینین گەشە و تەکامولی شۆڕشە !

●تا ئەو کاتەی ناکۆکی چینایەتی و سیاسەتی دژی زەحمەتکێشان لە جیهاندا هەیە،دووڕگەیەکی (جەزیرەیەکی) ئارامبمان قەد نابێ !

بە بڕوای من کاک فوئاد ڕێبەرێک بوو کە هەموو کاتێک خۆی لە پێشەوەبوو و خەبات و ئێعترازی جەماوری،هێزی پێشمەرگە،مانگرتنی زیندان، هەڵسوڕانی ڕێکخراوەکا نی ڕێبەری دەکرد !وەک ڕێبەر لیکدانەوەی کۆنکریت و دروستی لە سەر کۆمەڵگا هەبوو. ئاست و ورە و زەرفیەتی پێشڕەوانی بە باشی تەشخیس دەدا ولیکدەدایەوە. لە هەموو گرینگتر کاک فوئاد لە کاتی پێویستدا جورئەت و شەهامەت هەڵویست گرتنی هەبوو.

لە وتاری ئوردووگای کانی میران بە راشکاوی کاک فوئاد بیر لە بزووتنەی ناوچەکانی تری ئێران و لە وانە تورکمەنستان، سیستان و بەلوچستان دەکاتەوە. مێژوو لە داهاتوودا، بڕیاری خۆی دەدا. نەیاران دەبێ ئامانج و ئارەزووەکانی کاک فوئاد لە زمانی هەزاران ئێنسانی بێ لایەن و جەماوەری بەرینی خەڵکەوە، کە دژی دیکتاتوری خەباتیان کرد بە بیستن. کاک فوئاد لە جەمعیەتی سەقز، ڕێکخستنی ئورگان گەلێکی تر بۆ بەشداربوەکان دێنیتە گۆڕ و مەترح و باس دەکات و دەڵێ ئێتر یەکیەتی جووتیاران و جەمعیەتەکان و کانوونەکان دەور و کەڵکیان نە ماوە و تەنانەت ئێستا ئەو ئورگان گەلە بۆ کۆمەڵەجێگای پەرەستن و تەقەدوسیان نی یە و نەماوە. شەرایەت و ئاڵوگۆڕی کۆمەڵگای کوردستان ئامێر گەلیکی تر ی پێویستە و داوا دەکات. گەشەی خەبات و ئاستی تێگەیشتنی خەڵک و پێشڕەوان لە فازێکی تردایە و دەبی کۆمەڵە وڵامی پێویستی هەبێ و پێشکەشی کات. ڕێبەرێکی بە هەست و مرۆڤ دۆست بوو کە تاووس ئاسا چەتری متمانەی بۆ هاوڕێ کانی هەڵدا تا لە ژێر ئەو چەترەدا هەڵسوڕێن و بۆ ڕزگاری ئێنسان و نەمانی چەوسانەوەی مرۆڤ لە مرۆڤ خەبات کەن. لە جەمعیەتی مەهاباد بە ڕاشکاوی و شەهامەتەوە لە دروست کردن و پێک هێنانی حیزبی کومونیستی کوردستان دیفاعی کرد و وتی ئەگەر ڕەوتی ڕوداوەکان وخەبات لە بەرانبەر ودژی جمهوری ئێسلامی لە گەڵ

بەشەکانی تری ئێران یەکیان نە گرتەوە ،ئەو کات بە بڕوای من پێک هێنانی حیزبی کۆمونیستی کوردستان پێویستە.

24.1 ڕێکخراوە و تەشکیلات

ڕێکخراوە بۆ کاک فوئاد، وەسیلە و ئامێری پێش چوونی بیر و باوەڕی کۆمەڵە بۆ نێو خەڵک بوو. مە بەستی پێک هێنانی ڕێکخراە بە هەر قیمەت و جۆرێک نە بوو.بە توندی موخالیفی پاسیفیزم و شوین کەوتنی ڕووداوەکان بوو.دەیگوت ئەگەر هەل و مەرج و شەرایەت ئامادە بوو دەبێ ڕێکخراوەی کۆمەڵایەتی پێک بێنین. کە ئەو ڕێکخراوە جەماوەری یانە بە بیر و بۆچونی کاک فوئاد ئامراز و وەسیلەی "کاتی و موەقەت" بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی دیاری کراو بوو.ئەو لە پێک هێنانی ڕێکخراوە جیاوازەکان بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکان و پەروەردە کردنی جەماوەر ی خەڵک کە لە ڕۆحی دیموکراسی تێ بگەن پێشوازی دەکرد. هەر بۆ ئەو مەبەستە ڕێکخراوی ژنان، قوتابیان، خوێندکاران، جووتیاران، کرێکاران ،بێکاران، مامۆستایان و... لە شارەکانی کوردستان دامەزرا و کاری تەشکیلاتی و سیاسیان دەکرد. ئەو لە هەرێمی کوردستان دوو مەبەستی لە بەر چاو بوو، هەوەڵ قازانجی هەژاران بە گشتی و گەلی کورد بە تایبەتی وپاشان تەکامول و گەشەی خەباتی زەحمەتکێشان و کرێکارانی بان تر لە قازانجی کۆمەڵە دادەنا. گرێ دانی خەباتی نەتەوایەتی و خەباتی چینایەتی مانیع و لەمپەرێکی بۆ ئەو دروست نە دەکرد. خەباتی میللی و دیموکراتیک هەوینی یەکگرتوویی و وەحدەت بوو کە لە ڕوانگای کاک فوئادەوە ڕێگا خۆش کەر و پێک هێنەری زەمینە و هەل و مەرج بۆ خەباتی چینایەتی و لە خزمەت ئەو دا بوو.

24.2 سیاسەت و تاکتێک

ئەو کەسەی دەبوو بە کادیر و ئەندام لە کۆمەڵەدا، کە خاوەنی ئوتوریتە و کاراکتری شەخسی بێ، و هەژاران و بێ بەشان لە کۆموڵە نزیک کاتەوە و ڕێکیان بخات.بەلای ئەوەوە پێویست نەبوو ئەندامەکان بۆ چکۆلەترین ئێش و کاری سیاسی لە سەرەوە دەستور وەر گرن، دەبوا خۆیان ئێبتکار نیشان دەن و خولقینەر بن. هەموو حەرەکەتەکانی ئەو وەزنی سیاسی هەبوو. شمشیری لە تاریکی نەدەکێشا.زۆر ژیرانە وەزعی سیاسی و ئامادەگی خەڵکی هەڵدەسەنگاند، و بە دڵنیایی یەوە بڕیاری دەدا و لە بوارە دژوارەکان دەپەڕیەوە. ئەو نەقشی ڕێبەری دەنواند و بە هێنانە کایەی بیری نوێ و تازە کە گونجاو لە گەڵ هێز و ئامادەگی جەماوەردا بێ، پلان و نەقشەی دادەڕشت.لە زەرفیەت وپوتانسیڵ و توانایی هەر کەسێک تا ئەو جێگایە دەیتوانی کەڵکی وەر دەگرت. جگە لە وانەی کە هاو کار و بەکرێ گیراوی حکومەتی شا و جمهوری ئێسلامی بوون، هەموو ڕێکخراوەکان و کەسایەتی یە مەزهەبێ یە کان و حیزبەکانی بانگەواز دەکرد تا لە دژی دیکتاتوری و کۆنەپەرەستی و بۆ ئازادی و دیموکراسی خەبات و شۆڕش کەن. ئەو هەرگیز نەیدەگوت، تەنیا ئێمەڕێکخراوەی شۆڕشگێڕین کە خەبات دەکەین. ئەو بۆ سەرکەوتن یان نەکەوتنی جوڵانەوەیەکی دیاری کراوی خەڵک دەستی لە سەر دەست دانەدەناو ماتڵ نەدەبوو، خێرا پلان و سیاسەتی تازەی دەخستە گەڕ و کاری بۆ دەکرد. جەماوەری هەژار و فەقیری خەڵک لە وتار و قسە کانی تی دەگەیشتن و یەکێک لە خەسڵەتەباشەکانی، ئەوە بوو قەد درۆی نەدەکرد. موزاکرە و وتوویژی لە گەڵ دوژمن لە خەڵک نەدەشاردەوە و نهێنی نەدەکرد و بە راستی دژی سانسور بە هەر شکڵ و شێوازێک بوو.

لە بواری ڕێک خستنی جەماوەری خەڵک بۆ ئێعتراز و خەبات دەوری ڕێبەری کاک فوئاد لە ئاستێکی بەرزدابوو. بۆیە جمهوری ئێسلامی بۆ پووچەڵ

کردنەوە و شکاندنی نفوزی کۆمەڵە، جێگرێ سەرەک وەزیری ئێران ژنراڵ مستەفا چەمرانیان بە تایبەت بۆ سەرکوتی خەڵکی کورد دیاری کردبوو.

24.3 تەئسیر و دەوری شەخسیەتی کاک فوئاد لە سەر بنە ماڵە

کاک فوئاد هەموو کاتێک مژدەدەری ئازادی، گەشە،عیلم ،زانست و تەکامول بوو. ئاست نەفوز و دەوری سیاسی ئەوەندە لە سەرەوە بوو ،کە حەڤدە کەس لە ئەندامانی بنەماڵەی مستەفا سوڵتانی بە شوێن ڕێگای شۆڕشگێڕانە ی ئەودا ڕۆیشتن و بون بە کادیر و ئەندام و پێشمەرگە. ئەوانەی لە بنەماڵەکەدا دوای کاک فوئاد لە دایک بوون، زۆربە ی هەرە زۆریان بە شوین ئەودا ڕچەیان شکاند و نوێ خواز و سیکۆلار بوون و بە شێوەی زانستی و عیلمی بیریان دەکردەوە. ئەوەندە تەئسیری شەخسیەتی لە سەر بنەماڵەکە زۆر بوو کە بە گشتی هەموومان لە بە ڕێوە بردنی ژیان و ئێشی شەخسی و خانەوادەگی فەعال بووین. سەرجەم حەوت کەسیان لە پێناو ئازادی و دیمۆکراسی و ڕزگاری گەلی کوردا، گیانیان بەخت کردوە.لە واقیعدا کارێتە و کۆڵەکەی بنەماڵە بوو. مەرگی کاک فوئاد لە باری نەفسی و ڕەوانی یەوە، زەخت و فشارێکی لە تاقەت بە دەری خستبوە سەر شانی هەموو بنەماڵەکە. فشارەکە رووخێنەر بوو کە راستەوخۆ لە سەر وەزعی ڕۆحی و هەڵویستی ئەندامانی بنەماڵەکەتەئسیری دانابوو،ئەو کاتە دژوارە ئێمان و ورەی بەرزی دەویست. هاو کات لە گەڵ نەمانی کاک فوئاد، هەست بە، نە بوونی ئەو زۆردیار و بەر چاو بوو وئێمە لە باری ڕۆحی یەوە پاڵمان پێوە دابوو.ئێمەیش وەک خوازیارانی دیموکراسی و ئازادی بە ورەی بەرز وشۆڕشگیرانەوە سەرمان بۆ دیکتاتوری ئێسلامی دانەنەواند. کەم کەس لە وەزع و حاڵی ئێمە لە باری ڕۆحیەوە تیدەگەیشت.ئەو کەسانە کە گوێ لە دەردی دڵمان بگرن و لانی کەم تیبکۆشن لە

ئێمە تیبگەن زۆر کەم بوون. ژمارەیەک لە هاوڕێان کە ئازیزی خۆیان لە دەس دەدا پرسیاریان لیمان دەکرد چۆن ئێوە تەحەمول و تاقەتی ئەو هەموو خەسارەتە قورس و گەورەتانەتان کردووە !

کاک فوئاد مشاور و ڕاوێژ کاری زۆربەی موشکلات و گیر و گرفتەکانی بنەماڵەکە بوو. تەگبیر و وپرس و ڕای ئەو لە دەورانە سەخت و دژوارەکانی ژیاندا، هەتوان و مەرهەمی سەر برینەکان بوو. هەموو کاتێک داوای دەسگیرۆیی، یارمەتی و ڕینمایی یان لی دەکرد. گیر و گرفتەکانی بنەماڵەی، بە زەردەخەنەیەکی سەر لیوەکانیی لیک دەدایەوە و پاشان بیری لی دەکردەوە و چارە سەر و عیلاجی دەکرد. ڕێگا حەللی مەنتیقی و گونجاوی بۆ دەدیتەوە هەموو ئەندامانی خێزانێ دڵسۆزانە یارمەتی دەدا. بە ڕوویەکی کراوەو بە زەردە خەنەوە نەزەری موخالیفی بە ئاسانی وەردەگرت و پاشان بە چەند قسەی کورت و ژیرانە قەناعەتی بە موخالیفەکە دەهێنا. شێکردنەوەی موشکلەکان بە میتۆدی مەنتیقی و گونجاو، تەوزیحی گرفتەکان پۆلیمیک و جەدەل لە سەر بەحسەکان شێوە کاری ئەو بوو. کاتێک نەزەر و بۆچونی موخالیفی دەبیست، دەنگی دەگۆڕدرا و سوور هەڵدەگەڕا.بە خێرایی تیدەگەیشت کە ئەو نەزەر و بۆچونە مەنتیقی و بیرمەندانە نیە و زۆر کاڵ و کرچ و بێ مەعنایە. پاشان بە هێمنی و لە سەرە خۆ قسە و هەڵویستی خۆی دەردەبڕی وموخالفەکە قەناعەتی دەهێنا.

کاک فوئاد سەبارەت بە خوێندن و سەعی یەکێک لە نموونە هەرە جیددی ولایەق وسەرکەوتووەکانی بنەماڵە بوو. جگە لە شاری سنە و دەوروبەری، لە شاری مەریوانیش ناو بانگی دەرکردبوو.

تەئسیری زۆرگرێنگی لە سەر باوکم دانابوو. هەمووپێوەر و هەڵسەنگاندن و پێوانەکانی باوکم و خەڵک و ئاشنا و نزیک لە سەر قیاس و سەرکەوتنەکانی کاک فوئاد دامەزرابوو و هەڵدەسەنگیندرا. کاک فوئاد لە خوێندن و مەدرەسە ئاست و ڕەچەیەکی زۆر دژواری دانابوو کە کەم کەس توانای بە جێ هێنانی هەبوو و دەرەقەتی دەهات. قۆتابی یەکی نموونە و زانا و تیژ بوو. لە تەمەنی

23 ساڵیدا زانستگای تەواو کرد و دەرەجەی موهندسی کارەبای (بەرق) لە باشترین و دژوارترین زانستگای تاران وەرگرت.

کاک فوئاد، کەسێکی خۆشەویست، ڕاستگۆ و باوەڕپێکراو، زۆر فروتەن و بێ فیزبوو و سەریان پێ دەسپارد. قەد دەمار بەرز نە بوو.موخلیسی هەمووان، خاوەنی ئۆتۆریتە و ئێحترام بوو و قەد سات و سەودا و مەسڵەحەت لە بڕیارەکانی دا نە دەبینرا.هەر بۆیە لە کەمترین زمانی مومکیندا بوو بە جێگای باوەڕ و متمانەی جەماوەری خەڵک. یەکێک لە ئەندامە شیلگیرەکانی خانەوادە بوو کە باوەڕی بە بەرابەری و مافی ژنان بوو.لە هەڵویستی مێژوویی و ئێنسانی باوکم سەباەت بە خوێندنی خۆشکەکانمان و دابەش کردنی میرات بە شێوەی یەکسان لە نێوان کوڕ و کچ بە راشکاوی پشتیوانی دەکرد.

کاک فوئاد هەمان ڕێ و شارێگاو جادەی پێشکەوتویی گرتە بەر و بۆ خۆشکەکانی ڕێز و ئێحترامی زۆرتری هەبوو. بە نسبەت ئەو کرێکار و ڕەنجبەرانەی کە یارمەتی و زەحمەتی بەخێوکردنی ئاژەڵ و مەڕ و ماڵات و چاندنی توتون وکشت و کاڵیان دەدا ،زۆر دلۆڤان و میهرەبان بوو. برادەرێک بە ناوی(ئەلف نون) کە لە ئاڵمانەوە بۆ یارمەتی ئێمە هاتبوە شاری سنە ،و لە گەڵمان بوو، وەک برا خۆشی دەویست. نەهیەی کوێخا عەلی کچێک بوو کە ساڵیانی ساڵ زەحمەتی کێشا و هەموو ژیانی بۆ ماڵی ئێمە لە ئاڵمانە تەرخان کردبوو، وەک خۆشک ڕێزی لی دەنا و خۆشی دەویست. خۆشکە زبە کچێکی ئاوارە و عەودال و بێکەس و پەنای بە ماڵێ ئێمە هێنابوو و یەکێک لە هەژارترین کچانی دونیا بوو،بان تر لە خۆشک ڕێزی لی دەنا. ماڵی حەمە ڕەشید بەگ ،لە ڕووی میواندۆستی و پەنادانی هەژاران و پەناخوازان ناو بانگی دەر کردبوو ولە ناوچەدا کەم وێنە بوو و داڵدەی هەژاران و لێقەومانێک بوو کە سیستەمی بێرەحمی چینایەتی و نەداری ژیانیانی هێندە تاڵ و ناخۆش کردبوو کە دەبوا بە شێوەی جۆراوجۆر یارمەتی درێن.

ئەم کردەوە جوان و ئێنسانی و مرۆڤانەی کاک فوئاد لە سەر خانەوادە زۆر تەئسییر ی هە بوو و دەوری تایبەتی خۆی دەگێڕا. و نیشانی دا، دەبێ بە

نیسبەت هەژاران و بێ کەسانەوە، کردەوەی چاک و مرۆڤانە و ئێنسانی نیشان دەی. کاک فوئاد ئەگەر کردەوەیەکی باوکی بە دڵ و پێی چاک نە بوایە، بەرگری دەکرد و توانی لەو بوارەدا دەوری ئەساسی و بنەڕەتی هەبێ.

شاگردەکانی کاک فوئاد نموونەی مەقاوەمەت و خۆڕاگری لە زیندانەکاندا بوون. ماجید و ئەمجەدی مستەفا سوڵتانی "گیانیان دا بەڵام هەرگێز ڕازیان نەدا ". ئەمجەد کە دانشجوی ساڵی دووهەمی بەرقی زانستگای ورمێ بوو و ماجید کە دانشجوی سالی سێهەمی پزیشکی کرماشان (دوکتوری) بوو لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە گیران ولە شاری تەوریز زیندانی کران. وەسیەت نامەکەی کاک ماجید گەیشتە دەستی کۆمەلە و چاپ کرا. نموونەیەک لە دیفاع وئیرادەی پۆڵاین و خۆڕاگرێ و تەسلیم نەبوون و ڕازداری و ئێمان و شەرافەتی شۆڕشگێڕانە یە، کە نموونەی ئاوا بە راستی کەمە.کە لە شەرافەتی ئێنسانی شۆڕشگێڕو زیندانی سیاسی دیفاعی کردوە. تەنیا چەکێ دەستی ئێمان و باوڕی بوو کە تیربارانیان کرد بەڵام پاش گرتنی کەسێکی تر لە ئەندامانی بەشێ تەشکێلاتی نهێنی کۆمەڵە بە هوی ئەوەوە نە گیرا. ئەمجەد هەمان ڕێگا و ڕەچەی شکاند و حازر بە تیرباران بوو ئەمما پاش گرتنی هێچ کەسێکی تر لە ئەندامانی کۆمەڵە نەگیرا. ئەو دوو برایە،لە کاک فوئاد تەئسیریان وەرگرتبوو و پەورەردەی ژێر دەستی ئەو بوون. ئەو دوو برایە، دوو قەڵای سەخت و دژوار بوون کە جمهوری ئێسلامی نیتوانی تەنانەت لە ناوەوەی زندانیش قەڵای ورەیان فەتح کات و بیگرێ. ئەو دوو برایە مەرگ و نەمانیان لە باتی "تەوابی" و چۆک دادان و بەزین هەڵبژارد و قارەمانانە بە پیرایی مەرگەوە چوون و لە کەرامەتی ئێنسان و مرۆڤایەتی و ئامانجی بەرزی هەژارانی کورد و کۆمەڵە و بەشەریەت دیفاعیان کرد.

لە نمونەکانی تری شاگردی کاک فوئاد حسین مستەفا سوڵتانی یە ،لە زانستگای تەوریز لیسانسی بیرکاری (ڕیازیات) وەر گرت و پاشان بوو بە دەبیری دەبیرستانی فەڕوخی مەریوان و بە هاودەستی بە کرێگیراوانی مەریوانی دیل و ئەسیر کرا و بی دادگایی و موحاکەمە و دوای شەش ڕۆژ لە

زیندانی پادەگانی مەریوان لە ڕێکەوتی سێ خەرمانانی 1358 ی هەتاوی تیر بارانیان کرد. شوکریە خانم هاوسەری کاک حسین باردار و حامله بوو وماوەیەکی پێ نە چوو کچێکی بوو کە فرمێسک ناو نرا. بیرەوەری وەمەرگی جوانەمەرگەکان بۆ بنەماڵە دەردێکی قورس و گرانە کە هەمیشە برینەکانی دە کولینیتەوە و **کاتێک فرمێسک لە دایک بوو ئاسمانیش بۆ فرمێسک گریا**.کاک حسین بە هێچ قیمەتێک حازر و ئامادە نە بوو لە سیستەمی پاشایەتی هاوبەشی بی عەدالەتی یەکان و ژێر پێی نانی مافی ڕەنجدەر و هەژاری کورد بی .قەد ئامادە نەبوو لە زەنجیرەی ئەو سیستەمەدا دژی ئازادی، مافی ئێنسانی شارۆمەندانی مەریوان کاربەدەست بی و ئێش بکات . هەر لە ئێدامەی ئەو هەڵویستە ئێنسانی و بە نرخەدا بوو کە دەعوەتی ڕژیمی کە ئێشی موعەلیمی جێ بێڵی و " شارەداری " مەریوان بیت بە توندی رەت کردەوە و قەبوڵی نەکرد . هەڵویستە ئێنسانی و مرۆڤ دۆستانە و شۆڕشگێڕانەکانی کاک حسین لەمپەر و مانیع بوون تا وەک شارەداری مەریوان دژی خەڵک بی و یارمەتی ئەو سیستەمە بدات. هەر بۆیە تکای هەموو ئەوانەی کە کاک حوسینیان خستبوە ناو فەزای ڕوو دەربایسی وشەرم حوزورەوە، بە ڕاشکاوی وەر نە گرت . شاگردورێڕەویکی تری کاک فوئاد ئەمین مستەفا سوڵتانی یە، کە لە دەورانی دیکتاتوری شا وەک ئەندامی کۆمەڵە کاری سیاسی –تەشکیلاتی دەکرد.کاک ئەمین یاوەر و هاوڕێ کاک فوئاد بوو.ویەکیک لە پارتیزانە سەرتایی یەکانی کۆمەڵە بوو. دیپلومی دانشسەرای وەر گرت و بوو بە موعەلیمی دێهاتەکانی هەزارخانی،ئاڵمانە ، مرگ و بارامئاوا لە ناوچەی مەریوان. بە یارمەتی بەکرێگیراوانی ناوچە دیل و ئەسیر کرا ولە زیندانی پادەگانی مەریوان بی دادگایی و موحاکەمە پاش شەش ڕۆژ لە ڕێکەوتی سێ خەرمانانی 58 ی هەتاوی تیربارانیان کرد وکاک ئەحمەدی مستەفا سوڵتانی شاگردێکی تری کاک فوئاد بوو کە دیپلۆمی دانشسەرای وەر گرت وبوو بە موعەلیمی ئاوایی دەری وماوەیەک لە بەشی نهێنی تەشکیلاتی کۆمەڵە هەڵسوڕاو خەباتی کرد. دوژمن و بەکرێگیراوان ئاگادار بوون کە لە بەشی نهێنی کۆمەڵە دا هەڵدەسوڕێ و زانیان،

بۆیە چوە بەشی تەشکیلاتی ئاشکرای کۆمەڵە و لە خەباتی پێشمەرگانە دژی داگیرکەران لە ساڵی 59ی هەتاوی لە نزیک ئاوایی هەجمنەگیانی بەخت کرد.کاک ئەحمەد یەکێک لە موعەلیمە پێشڕەوەکانی ناوچەی مەریوان بوو و بە پێشنیاری چەند جارەی کۆمەڵە لە بەشی نهێنی دەستی بە خەبات کرد .

یەکێکی تر لە شاگردەکانی کاک فوئاد ناسری مستەفا سوڵتانی بوو.دوای دیپلۆم بۆ خوێندن چوە کرماشان و دەورەی ئەنیستیتۆی سەنعەتی و تکنۆلۆژی کرماشانی تەواو کردبوو و بوو بە مامۆستای تکنیکی مەدرسەکانی مەریوان و کاتێک جمهوری کۆنە پارێزی ئێسلامی بە هاو کاری و یارمەتی قیادە موەقەت، هێرشیان بۆ مەریوان هێنا و ویستیان ئاوای دزڵی بگرن، لە وی بۆ پاراستنی چەند پێشمەرگەی بریندارى کۆمەڵە لە وانە کاک توفیقی میانە و کاک ئەحمەدی سلێمانی حوزووری هەبوو. کاک ناسر تا دوا هەناسە و ئاخرین فیشەک شەڕ دەکا و بریندارەکانی کۆمەڵە دەپاریزی. هاوکاری وخەیانەتی ناو خۆیی و قیادە و هێرشێ پاسدار و بەکرێ گێراوانی کورد بازنەی گەمارۆکە بەر تەسکتر دەکەنەوە و سەرەنجام کاک ناسر لە پێناو ئامانجی بەرزی چەوساوەکان و بێبەشانی کورد لە ساڵی59 ی هەتاوی ،سەربەرزانە شەهید دەبێ و تەرمەکەی لە لایەن خەڵکی حەق شناسی دزڵی یەوە بۆ مەریوان دەنێردریتەوە .

یەکێکی تر لە تەئسیرەکانی شەخسیەتی کاک فوئاد و ئێعدامی جوانە مەرگەکان حسین و ئەمین لە سەر ژیانی خۆشکی ئازیزمان فایزەی مستەفا سوڵتانی بوو. خۆشکە فایزە لە ئاڵمانە دەورەی شەش ساڵەی خوێندنی تەواو کرد بەڵام هەل و مەرجی سەخت و چاوەڕوان نەکراو نەیهێشت تا خوێندنی پلەی باڵا دەس پێ بکا. فایزە لەو کاتەدا بە کردەوە بڕیاری مێژوویی خۆی گرت و بە خاتر هەڵسوڕانی سیاسی هاوسەرەکەی لە مەکتەبی قورئان و هاوکاری لە گەڵ دوژمنانی کورد، کە دەستیان راستەوخۆ لە جەنایەتەکاندا هەبوو ژیانی ئاسایی و خێزانی خۆی بە جارێک شێواند و دەستی لی هەڵگرت وبە ئێرادە و هەڵویستی خۆی بۆ لای دایکی لە ئاڵمانە گەڕایەوە. ئەو بە خاتر ئەوەی کە خۆشک و باقی براکانی پێشمەرگە بوون دڵی نەدەهات دایە بەهیە بە تەنیایی بە

جێ بیلێ. لەم هەڵویستە مێژوویی یەدا مندالەکانی هەتاو و ئەختەر بوون بە قوربانی و ژیانیان بە جارێک شێوا. خۆشکە فایزە هاو دەم و بەشداری زۆر نزیکی خەمە قورسەکان و ژیانی بە راستی دژوار و تالی دایە بەهیە لە ئالمانە بوو. لە گەڵ دایە بەهیە بە ورەی قایم و بەرزەوە سەر بەرزانە ژیا.خوشکە فایزە تەنها ئەندامی بنەماڵە بوو کە زۆرترین مەینەت ورەنج و زەحمەتی چ لە باری هاودەردی و چ لە باری خزمەت بە تاکە تاکەمان کێشاوە. و هەمیشە بە دلێکی لیواولیو لە عاتیفە و مێهرەبانی،و ماندوویی نە ناسانە لە ڕۆژە خۆش و تالەکانی ژیانمان یارمەتی هەمووماني داوە .

24.4 یازدە مانگ!

کاک فوئاد لە پاییزی 1353 ەوە تا پاییزی1357 واتە ماوەی چوار ساڵ لە زیندانە کانی کۆمیتەی هاوبەشی تاران، زیندانی قەسری تاران و زیندانی شاری سنەزیندانی بوو. پاش تەواو بوونی دەورەی چوار ساڵەی زیندان لە شاری سنە ئازاد کرا. **زۆر بە داخەوە پاش زیندان تەنیا یازدە مانگ ژیا.**

شەپۆلی ئارەزووە مەزنەکانی کاک فوئاد وەک یەکەم پێکەنینی ژیانی پڕ لە نهێنی بوو. پاش زیندان کاک فوئاد وەک کەسێکی حرفەیی و لێبڕاو خەریکی ئێشی سیاسی بوو. دەورانێکی کورت بوو ئەمما لە عەینی حالدا دەورانێکی پرشنگداری هەلسوڕان و خەباتی نێوە ئاشکرای کۆمەڵە بوو. لەو یازدە مانگەدا کاک فوئاد زۆر تەجروبە و سوننەتی ڕادیکاڵ و شێوەی ڕێبەری خەباتی جەماوەری بۆ کۆمەڵە بە جێ هێشت. پڕاکتیک و بیر و ئەندیشەی ئەو، هاوچەرخ و بە ڕاستی لە گەڵ واقعیەتی ئاستی سیاسی و کۆمەڵایەتی خەڵک و ڕووناکبیراندا گونجاو بوو.

کاک فوئاد دوای چوار ساڵ زیندان، ئازاد کرا و پاشان تەنیا یازدە مانگ ژیا وگیانی لە پێناو ئازادی و دیمۆکراسی بەخت کرد. تەنانەت زۆربەی پێشمەرگەکانی کۆمەڵە لە سەر ئەو قەناعەت و باوڕە بوون،کە کاک فوئاد لەوماوە کەمە (یازدە مانگ)، دەسکەوت و تەجروبەی گرانبەهای بۆ کۆمەڵە و

خەڵکی کورد بە جی هێشت. لە ماوەیەکی کورت واتە یازدە مانگ لە هەموو ڕووداوە چکۆلە و گەورەکانی کوردستان دەوری ڕێبەرێکی لایەق و رادیکاڵ و زانای بووە. ساز کردن و ڕێک خستن و پەیمان تازە کردنەوەی هاوڕێ یانی کۆمەڵە لە ناو ڕێکخراوەکەیاندا، شورای شاری مەریوان، یەکیەتی جووتیاران، ئێتحادیەی کرێکارانی بێکاری مەریوان، حوزوور لە پاوە، سنە، دیواندەرە، کەرەفتوو، سەقز، بۆکان، مەهاباد، بانە، ناوچەی مەریوان وەک پێشمەرگە، شەڕی خوێیاوی سنە58، موزاکرە و گفتووگۆ لە گەڵ نوێنەرانی ڕژیم لە سنە و مەریوان، کۆبونەوە لە گەڵ ڕێبەرانی حیزبی دیموکرات و ئوپۆزیسیونی جمهوری ئیسلامی لە بانە، ڕێک خستنی مانگرتنی زەحمەتکێشانی بێلو لە داد گوستەری مەریوان ،جەمعیەتەکان و. .. دەیان روداوی تاڵ و شیرینی کوردستان تەنیا نمونەگەلێکن کە بەشێکی زۆرگەورە و شکۆداری مێژووی خوێناوی و سەرکەوتووی کوردستانە وهاو کات شەخسیەتی سیاسی – کۆمەڵایەتی کاک فوئاد وەبیر دێنەوە و لەو مێژوەدا ڕێبەری ئەو زۆر بەر چاو و دیارە.

بە ڕێز کاک لەتیف بەڕی لە" وتاری دیسان ژانی گەل و خەمی کۆمەڵە" سایتی ئاشتی مانگی ئاوریلی 2007 ئاوای نوسیوە : ... بە بڕوای من کۆموڵە لە سەردەمی کاک فوئاد مستەفا سوڵتانی بە نە چوونی بۆ ناو ئەم سیرکل و گردەلوولە بوو کە توانی ئاوا گەورە بێتەوە و گەشە بکا، ئەوەی بە داخەوە ئێستا لێی بە جێ ماوە هەنووکە تووشی گەورەترین ئاڵۆزی و بە خۆ مەشغوڵی دەردناکی خۆیەتی. ئەمانەی دوای کاک فوئاد ، نە تەنیا خۆیان، بەڵکۆ ڕەوتی کۆمەڵە شیان تووشی نازایی و لێکەتوویی کرد، ئە دی لە چی دەسکەوتیان هەبووە. کۆمەڵەیەک کە کاک فوئاد ماوەی یازدە مانگ کاری بۆ کردبوو، بەڵام ئەمانە 28 ساڵە ناتوانن بەردی بناخەکانی دەر بێنن . و ...

بە ڕێز کاک مەحەممد موهتەدی سیمای ناسراو و شۆڕشگێڕی کۆمەڵە لە وتاری " دیفاع لە کۆمەڵە پێویستی یە کی مێژوویی و کۆمەڵایەتی یە " سایتی ئاشتی مانگی مای 2007 کە بە کوردی تەرجومە کراوە ئاوای نوسیووە : ...

تێڕوانینێکی کورتی مێژووی کەمتر لە یەک ساڵی تێکۆشانی کومەڵە بە ڕێبەری هەمیشە زیندوو کاک فوئاد دەرسێکی گرانبەها و پڕ بایەخمان پێ دەدا کە هاوڕێ فوئاد عەدالەتخوازی و مارکسیزمی لە دێڕە پرژ و بڵاوەکانی ئەم و ئەو دەر نە هێنابوو. لە ڕاستیدا بە پێچەوانە لەو قۆناغەدا کۆمەڵە بە ڕێبەری پسپۆڕانەی ئەو بەر لە کونکریت کردنی وتەکان ، خەبات و ئێعتراز گەلیکی مەزن و گەورەی هەڵبژارد و ڕێبەری کرد کە ئێستا بەشێکی جیا نەکراوە و زۆر گرینگ لە مێژووی هەژارانی کوردستانە . ئێمە نزیکەی 28 ساڵە ئەم قۆناغە کورتە مێژوویی و شکۆدارەی کۆمەڵە تاریف و مەدح دەکەین، دەنوسین و شی دەکەینەوە .لە هەمان کاتدا هەمیشەیش هاوڕێ فوئاد و ڕابەری یەکەی نانوسین . دامەزراندنی یەکیەتی جووتیاران، بەشداری و حوووری لیبرڕاوانە لە بزووتنەوەکان، دروست کردنی جەمعیە دیموکراتێکە کان، خەبات و تێکۆشان و دیفاع لە مافی دیموکراتیک لە بەرانبەر کۆنەپاریزانێک وەک موفتی زادە و قیادە موەقەت ، بڕیاری بزووتنەوەی بەرەنگاری گەلی کورد و ... هەمووی لە کاتی حەیات و بە ڕێبەری زانایانەی ئەو کراوە . کاک فوئاد هەموو ئەم کارە مەزن وگەورانەی بە ڕێنوێنی و ئاموژگاری و قسە پوچەکانی نەفامەکان کە لە هەموو جێگایەک ڕاویان نابوون و لای ئێمە گیرسانەوە، گرێ نەدا و نە سپارد. بەڵکوو هەموو ئەمانەی بە پشت بەستن بە هێزێک کە پاشان ...

بەڕێز کاک مینەی حیسامی ئەندامی زۆر خۆشەویستی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە لە وتاری " کۆمەڵە قوربانی بەرزە فڕی یە سیاسی یەکان " سایتی ئاشتی مانگی ئاوڕیلی2007 کە تەرجومە کراوە لە پاڕاگرافێک بە ناوی – دوو دەرک و تێگەیشتنی جیاواز لە کۆمەڵە –ئاوای نوسیوە :

کۆمەڵەیەک کە ئێمە باسی دەکەین ئێدامە و گەشەی واقیعی کۆمەڵەیەکە ،کە هاوڕێ فوئاد مستەفا سوڵتانی بەرپرسی بوو. هاوڕێ یەک کە بۆ جێ خستنی سوننەت گەلێکی خەباتکارانەی دیاریکراو لە کۆمەڵەدا دەوری زۆر گرینگ وتایبەت و بەرچاوی هەبوو. لە دەوران و قۆناغێکی کورت و پڕبایەخ لە هەڵسوڕان و خەباتی ،کۆمەڵە ی بەرەو کاناڵ و میحوەری ئاڵ و گۆڕە

گرینگەکانی کۆمەڵایەتی هیدایەت کرد . لە ئاکامی ئەوخەبات و تێکۆشانە کۆمەڵە بوو بە هێزێکی قورسی کۆمەڵایەتی کە لە هەموو بوارەکاندا لە سەری حیساب دەکرا . دەتوانم ئاماژە بە چەند نموونە لە خەبات و هەڵسوڕانی بی وچانی کاک فوئاد بکەم .لە وانە سازمان دانی "جەمعیەت"ە دیموکراتیکەکان لە زۆربەی شارە کورد نشینەکان،سازمان دانی یەکیەتی جووتیاران،ڕابەری ئیعترازاتی خەڵکی مەریوان و بڕیاردانی کۆچی مێژوویی خەڵکی شاری مەریوان ، ڕێپێوانی خەڵکی شارەکانی تر و دێهاتی کوردستان بەرەو مەریوان بۆ پشتیوانی لە خواستە عادلانە کانی خەڵکی ئەم شارە،دامەزراندنی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە و ڕێک خستنی بەرەنگاری و خەباتی بەرینی کۆمەڵانی خەڵک لە بەرانبەر هێرشی هێزەکانی ڕژیمی جەنایەتکاری جمهوری ئیسلامی و..

بە ڕێز دوکتور داریوش نەویدی کە سایەتی بە ناوبانگی سیاسی لە وتاری " کورتە وڵامێک بۆ سەلاحی مازوجی " سایتی ئاشتی مانگی ئاوریلی 2007 کە تەرجومە کراوە لە لاپەڕەکانی 7 و 8 ئاوا ی نوسیوە :

گوایە کاک فوئاد دەیتوانی ڕێ پێوانی مێژوویی مەریوان لە شاری قوم ڕێک بخات ، و یا یەکیەتی جووتیاران و ... لە تاران دامەزرینیت و پێک بێنیت ، و تەنیا چونکوو کورد بووە و ڕەنگە " ناسیونالیست" ئەم خەباتانەی لە کوردستان ڕێبەری و سازمان داوە و بەرەو پێشی بردووە ، و یا پاشان دەکرا هێزی پێشمەرگە لە هەر شوێنیکی تری ئێران ،بۆ نموونە لە ئەسفەهانیش ڕێک بخات .

ڕێبەری کۆمەڵە – و بە تایبەت کاک فوئاد ، نە بە خاتر ئەوەی کە گیانی بەخت کردووە ،بەڵکوو بە خاتر تیگەیشتنی بە رزی سیاسی و شۆڕشگێڕانەی – توانی لە سەر بناغەی ئاوا هەلومەرجێکی سیاسیٍ، ئابوری،کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی دەوری مێژوویی خۆی سەبارەت بە گەشە و تەکامولی کۆمەڵە کە ڕێکخراوەیەکی چکۆلە ونهێنی بەڵام لیبڕاو وشۆڕشگێڕانەوە بوو تا ڕێکخراوەیەکی بەربڵاوی کۆمەڵایەتی بنوێنی . هەر بەم دەلیلە بوو کە کۆمەڵە توانی زۆربەی هەرە زۆری چەوساوەکان و هەژارانی کوردستان لە دەوری ئاڵای عەدالەت خوازی،دیموکراسی خوازی، بەرابەریخوازی و خوازیاری

لابردنی ستەمی نەتەوایەتی کۆ کاتەوە . لە بەر ئەوە بوو کە بەشی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان کۆمەڵەیان بە تەشکیلات و ڕێکخراوەی خۆیان دەزانی و شانازیان پێوە دەکرد و هیوادارم ڕۆژێک لە ڕۆژان و دیسانەوە هەر وا بی .

دیوید مک داول لە کتێبی "مێژووی مۆدێرنی کوردەکان " ئاوای نوسیوە:

کۆمەڵە لە هەرێمی مەریوان جووتیارانی بۆ خەبات دژی فیئودالە گەورەکان پشتیوانی و ڕابەری دەکرد . لە مانگی ژوئنی 1979 (مانگی تیری 1358) جووتیارانی تورە بەرەو کومیتەی ئیمامی مەریوان تەزاهورات و ڕێ پێوانێکی گەورەیان کرد و خوازیاری دەر کردنی فیئودالەکان و لایەنگرانیان بوون . لە هێچ شوینێکی تری کوردستان کۆمەڵە بە ئەندازە و لە ئاستی هەرێمی سنە و مەریوان بە دەسەڵات نە بوو. لە ڕوانگەی مێژوویی یەوە ئەم دەسەڵاتە تا ڕادەیەکی زۆر پەیوندی بە ڕێبەرانی خاوەن ئوتوریتەی کۆمەڵە کە دانیشتوو و شارۆمەندی ناوچەکە بوون ، هەبوو. هەروا ئەوان (کۆمەڵە) مێژوویەک لە هاوخەباتی چینایەتییان لە ناوچەکەدا هەبوو. بۆ نموونە لە ساڵەکانی 1917-1918 تاقمێک لە بازرگانە کەم دەسەڵاتەکانی سنە ،حیزبی سوسیال دیموکراتیان پێک هێنابوو. کاتێک قاتی و قڕی و برسیەتی لە کوردستان بەو پەڕی خۆی گەیشت ،ئەوان کونترۆڵی شاری سنەیان بە دەستەوە گرت و ئەنبارە شاردراوەکانی گەنم و جۆ کە لە لایەن ئەعیان و ئەشرافی شارەوە و بە تایبەت فەرەج اللە ئاسەف دەستی بە سەرا گیرابوو و خەڵکی برسییان لە نانی ڕۆژانە مەحرووم کردبوو.موسادرە کرد و لە نێوان خەڵکی برسی و هەژاری سنە ، دابەشیان کرد .حیزبی سوسیالیست لقی سنە لە ساڵی 1920 خۆی ڕێک خست و تا شەش ساڵ خەباتی سیاسی و ڕێکخراوەیی کرد و پاشان لە ساڵی 1926 دیکتاتوری حیزبەکەی هەڵوەشاندەوە و عومری کۆتایی پێ هات .

کاتێک حیزبی دیموکرات نیتوانی پشتیوانی ئەوانەی کە لە بەهاری 1979 لە سنە و مەریوان لە گەڵ پاسدارەکان شەڕیان دەکرد بۆ لای خۆی ڕاکێشیت و بە دست بێنی ، کۆمەڵە و چریکەکان بە خێرایی پەردەیان لە سەر

كردەوەكانی حیزبی دیموكرات لابرد و كۆمەڵە وەك هێزێكی سەركەوتووی ناوچە هاتە مەیدانو چونكووكۆمەڵە لە پڕاكتێكدا دیموكرات تر بوو، بۆ زۆربەی خەڵك سەرنج ڕاكێش بوو .

ڕێبەرێک کە خەیانەتی پێکرا !

ئێستاش داخی مەرگی كاك فوئاد لە سەر دڵی جەماوەری خەڵك ماوە كە بۆچی كۆمەڵە لێژنەیەكی باوەر پێكراو لە ئەندامانی خۆی دیاری نەكرد تا سەبارەت بە مەرگی گومان لێكراوی كاك فوئاد لێكۆڵینەوەیەكی چڕو پڕی تەشكیلاتی وڕێكخراوەیی بكات. و پرسیاریش لە خەڵكی ئەو شوێنانە بكات كە كاك فوئاد لە سەفەری بەرەو بانە و مەریوان دیداری كردوون وهات و چوی كردووە . و داوای یارمەتی لە خەڵكی هەرێمەكانی بانە و مەریوان بكا كە بێگومان زۆر شتی نهێنی ،شاردراوە و نەوتراو، ڕوون دەبوەوە و دەگوترا . و بۆچی لە هاوسەفەرەكانی كاك فوئاد تا ئێستاش پرسیارێك سەبارەت بە مەرگی كاك فوئاد نە كراوە ؟ دوای 28 ساڵ هێشتا كۆمەڵە زانیاری كۆ نە كردوەتەوە و خاوەنی پەروەندە و دیكۆمینت و نوسراوەیەك سەبارەت بەو پێلانە داڕێژراوە نی یە . پرس و جۆ، لیكۆڵینەوە و كۆ كردنەوەی ماتریال و دیكۆمینتی باوەڕ پێكراو بۆ نموونە سەبارەت بە مەرگی كاك فوئاد و كارەساتەكانی تیروری كاك سەدیق و مەرگی دوكتور جەعفەر و كوژرانی بە كۆمەڵی گوردانەكان و ئازیزانێكی تریش، زۆر پێویست و ئەركی مێژوویی و ڕێكخراوەیی كۆمەڵەیە.

24.5 وەسیەت نامەی گیانبەختکردوو بە ڕێز ماجید مستەفا سوڵتانی

1- زیندان: هەرێمی ئازەربایجان شاری تەوریز
2- ناوی نهێنی لە زیندان : سادق خودا دوست
3- وسیەت نامەکە :بە فارسی نوسرابوو و بە زمانی کوردی تەرجومە کراوە
4- لە گۆڤارەکانی کۆمەڵە چاپ و بڵاو بوەوە

دایە! دایە ! دایە!
گەر هاتمەوە بڕیار وایە پڕ باوەشم تاسەی دووریت بۆ بێنمەوە.
لەشم ورد کە ، شکەنجە !
ناتوانی هەرگێز لە ژیر ئازار و دەرد ،
نهێنی یەک ، لە من و هاوڕێ کانم بە بیستی .
لەشم ورد کە ،
بەڵێنی ژیانە !
ئاخر ، لیوەکانم ڕازدارە
ومن
نایشکێنم هەرگێز ئەم سکوتە !
چ دەکا بە دڵی ئاورێنم، ئاگرێ گوللە ؟
بڵشوێک ئاسا ، دەبێ بمری !
هاورێ یان و دۆستانی خۆشەویستم !

بە سڵاوی گەرم و ئاگراویەوە، خۆشەویستانە و لە دوورەوە دەستتان دەگوشم . سەرکەوتنی شۆڕشی ناتەواوی گەلەکەمان،بە ڕێبەری چینی کرێکارو پەیگیری هەر چی زۆرتر و زۆرترمان سەبارەت بە بزوتنەوەی کۆمۆنیستی و خەباتی گەلەکەمان و خەباتی دڵسۆزانە و لیبڕاوانە و نەپساوەتان دژی ڕخنەکان

و لادانەکانی ناو ڕێکخراوەیی کە لە ئاستی بزوتنەوەی کۆمۆنیستی ئێستای گەلەکەماندا هەیە، و خەباتی سەخت و بێ وچان لە پێناو بنیاد نانی ڕێزی سەربەخۆی چینی کرێکار ، سەف و ڕیزێک کە پڕ هێز و پڕ قودرەت و دوور لە هەر چەشنە ڕاڕایی ولادانێک ، خەباتی چینایەتی تا گەیشتن بە دامەزراندن و سەقامگیر کردنی سوسیالیزم ڕێبەری بکات . و هەروها شادی و خۆشی و سەربەرزیتان ئارەزوومە .

هاورێ یان !

چەند مانگ پاش دەستگیری لە زیندانی ڕژیمی دژی گەلی، ڕژێمێک کە لە هەوەڵین ڕۆژەکانی بە دەسەڵات گەیشتن ،بەڵێن و پەیمانی خۆی بۆ سازکردنەوەی سیستەمی سەرمایەداری گرێدراو ، و سەرکوتی کرێکاران و بێ بەشان نیشان داوە . کە سەرکوت و تەزاهورات و ڕێ پێوانەکانی کرێکارانی بێکاری لە ئەسفەهان. تەوریز، دووڕوود و ... خەلتانی خوێن کرد و هەڵپێچانی شورا واقیعی و هەڵبژێردراوەکانی کرێکاران و جەنایەتە بێ سنوورەکانی لە کوردستانی قارەمان و تورکەمەن سەحرا و ...   بە هەموو کرێکاران و زەحمەتکێشانی ئێران و دونیا سەلماند .

سەرەنجام لە بێ دادگای ڕژێمی دژی خەڵکی و کۆنەپەرەستی بە دەسەڵات گەیشتوو بە بۆنەی پشتیوانی و دیفاع لە چینی کرێکار و تاوانی ئەوەی من برای " کاک فوئادم " بە ئێعدام مەحکوم کرام .

دوای ئەوەی حوکم و سزاکەم لە بێ دادگای تەوریز دیاری کرا، سوێند بە ئامانجی چینی کرێکار ! سوێند بە گەلم ! بە هەڵویستی ئاورێنم وەڵامی مفتە وێژی جەلادەکانی زیندان ، نوری و مورتەزەویم داوە. لە فێرگە و مەدرەسەی کاک فوئادەکان ،کاک حوسینە کان ،کاک ئەمینەکان ،(سێ برا و هاورێی دڵسۆز و شەهیدم)، حوسین کەریمیەکان پیرخزریەکان ،فەرشچیەکان،گەنجیەکان موعینی یەکان، زەکەریایەکان قوبادیەکان،.. دیفاع و پشتیوانی لە ئامانجی چینی کرێکار فێر بووم.

کاک فوئاد فێری کردم کە :

چ بکەم لە هەستی دڵی پڕ لە جۆش و خرۆشم،کە ئۆستادم جگە لە ڕاوەستاوی و دیفاع لە ئامانجی بەرزی چینی کرێکار، شتێکی تری فێر نە کردم !

ئەمڕۆ و سبەی ، کە ڕگباری گوللەی دوژمن دوور لە چاوی ئازیزان خڵتانی خوێنم دەکا ولەش و قامەتی چنار ئاسام دەدارێنیتەوە و لە خوێنی خۆم دەمگەوزێنی. لەم ئاخرین کاتانەی ژیانم ، تەنیا ڕاسپاردەم بە هاوڕێ یان ، خەباتی نە پساوە و سەخت لە پێناو پێک هێنانی ڕێزی جیاوازی چینی کرێکاربە شێوەیەکی ڕێک و پێک ، پۆڵاین و دوور لە هەر چەشنە لادان ، بۆ ڕووخانی سیستەمی سەرمایەداری و بنیاد نان وبەردەوام بوونی سوسیالیزمە . بێگومان ئەم خەباتە لە ناوەڕۆکدا، خەباتێکە ، کە ڕاستەوخۆ دژی لادانەکان ودابڕانەکان لە بنەما سەرەکیەکانی ناو ڕێکخراوەکە یە.

وتەیەک بۆ باوک و دایکم !

پاش چەند مانگ دووری و بێ خەبەری بە سڵاوێکی گەرم و ئاگرین دەستی پڕ عاتیفە و پڕسۆزتان ماچ دەکەم .ئێستا ئەمە ئاخرین " نامە " و ئاخرین " ڕاسپاردەمە " کە پێشکەشتان دەکەم .

باوک و دایکی خۆشەویستم !

هەر دووکتان ، لانی کەم لە ئەزمونی ژیانتان، پاش ساڵی 56 و گەشەی خەباتی گەلانی ئێران لەم مەسەلە بە باشێ تێگەیشتون : کە هێچ شۆڕشێک بێ قوربانی و خوێن بە سەرکەوتن ناگات و ناکرێ .چونکوو چینی کرێکار و هەموو چەوساوەکان، بۆ ڕزگاری لە چەوساندنەوەو شکستی چەوسێنەران و بەدەس هێنانی دەسەڵاتی سیاسی ڕێگایەکیان جگە لە وەی پەنا بۆ قەهر و زەبر و زەنگێ شۆڕشگێڕانە بەرن ، نیە . بەدەس هێنانی ئەو دەسەڵاتە ش تەنیا و تەنیا چینی کرێکار دەتوانی ڕێبەری بکات . ئێمە بە ئێمانی پۆڵاین و بەم جۆرە دەستمان بە خەبات کردووە و ڕێگایەکی دژوارمان هەڵبژاردوە .باوڕمان وایە هەر چەشنە دوودڵی و ڕاڕایی، خەیانەت بە ئامانجی چینی کرێکارە .و سێ

برای قارەمان و شەهیدیشم ، ئێمان و باوەڕی کامیلیان بە چینی کرێکار بوو کە بێ ڕاڕایی و دوو دلی، خوێنی گەشیان پێشکەش کرد .تا بەخوێنی سوورو گەشیان داری ئازادی کرێکاران و زەحمەتکێشان ئاو دەن .

ئێستا منیش دەمەوی بە شانازی یەوە بلێم : کە ڕچەی ئەوانم شکاندووە و پێم لە جێ پێی پڕ شکۆ و پڕ لە شانازی ئەوان داناوە ، منیش بە پێشکەش کردنی خوێنی خۆم، و مەرگێکی پڕ لە شانازی و سەر فەرازی داری ئازادی ئاو دەدەم ، و کەسێک لەو سەدان و هەزاران قوربانیە دەبم کە پرۆلیتاریای ئێران و جیهان بۆ بەدەس هێنانی دەسەلاتی سیاسی و ڕووخاندنی نیزامی گەندەلی سەرمایەداری تا ئێستا داویە و لەمەودواش دەیدا . ڕەنگە بە بۆنە و بە هۆی سۆز و عاتیفەی بی سنووری باوکانە و دایکانە ... وتەکانی منتان بە دل نەبێ وبۆ ئێوە دلتەزین بێ. بەلام " ئێمە " ڕێگایەکی ترمان نیە و بەو هێوایە ڕۆژی لە ڕۆژان قسەکانم هەست پێی بکەن ولە وتەکانم نەڕەنجن .

تا شەهید خوێنی نە ڕێژی	**تاکوو گەل تالی نە چێژی**
داری ئازادی شین نا بێ	**باخی ژێنمان پەرژین نا بێ**

کە وایە باوک و دایکی ئازیزم !

بەم شێکردنەوانە و ئەوتەجروبە و ئەزمونانەی کە خۆتان لە ژیان و بە تایبەت لەم چەند سالەی دووایی بەدەستان هێناوە چاوەڕوان دەکەم کە خەم و پەژارەتان بکەنە هێزێک بۆ بردنە سەرەوەی ورەی شۆڕشگێڕانەی خۆتان وبراکان و خۆشکە کانم .ئەگەر چێ براکان و خۆشکە کانی ترئەم ڕچە و ڕێگا پڕ لە شانازی یەیان هەلبژاردوە ، بێگومان ورەی بەرزی ئێوە ، هێز و هەناو و دلگەرمی زۆرتریان پێ دەدا . بۆ هەموو براکانم و خۆشکەکانم ڕێزو سلاوم هەیە ، و ئەم ڕاسپاردەیەم بە هەمووان و بە تایبەت بە کاک ڕەشادو کاک عبدوللە و خۆشکی بە ڕێز و ئازیزتر لە گیانم مەلەکەی خۆشەویست و براکان، ئەمجەد، ڕەزا و حیشمەت و براژنی میهرەبان شوکریە و مندالە کۆرپەکەی " فرمێسک " ی ئازیز بەگەیەنن.تکایە وئامان سەد ئامان بۆ فرمێسک، ،تەوزیحی قارەمانانە ی

شەهامەت و ورەی پۆڵاینی سێ مامو و باوکێ ، لە بیرتان نە چێت و دەبێ لەم بابەتەوە زۆر فەعال و دڵسۆزانە لە هێچ ڕوونکردنەوەیەک دریغ نەکەن و کۆڵ نەدەن .

براکان و خۆشکەکان و شوکریەی ئازیز !

چاوەڕوانی هەمووتانم کە لە فرمێسک،ئاورێک دروست کەن ،تا نێڵە نێڵ بسوتێ و تاریکی بتارێنی .مەلەکەی ئازیز ئەگەرچی ئێمانم بە ورە وسەداقەتی شۆڕشگێڕانەت هەیە، بەڵام بە مەبەستی ئەوەی بزوتنەوەی کرێکاری لە نزیکەوە بناسی و بۆ یارمەتی هەرچێ زۆرتری خۆت پێشنیارت پێ دەکەم هەوڵ و تەقالا بدە ، لەمەودوا بچێتە تاران یان تەوریز و هەڵسوڕانی سیاسیت لە پاڵ و پەیوەندی لە گەڵ هاوڕێ یانی ئەوێ دریژە و ئێدامە بدە . بۆ براکان و هەمووان و هاوڕی یانی تر ڕاسپاردە و پەیامێکم جگە لە هەوڵ دان و تێکۆشانی بێ وچان نیە .پێویستە هەرچی زۆر تر ئێدئولوژی چینی کرێکار فێر بن و خۆتان بەو ئێدۆئۆلوژی یە بە هێز کەن تالە مەیدانی خەباتدا خاراو ، پتەو و سەرکەوتوو بن .

و ئێستا وتەیەک بۆ دایکم !

کوڕی تۆ نیم ، حاشات لی دەکەم دایە، ئەگەر لە کوشتنی من ، فرمێسک هەڵوەرێنی و وەک مردن چاو لە ئێعدامم کەیت .کوڕی تۆ نیم ،ئەگەر پەیکەر و لەشێ خەڵتانی خوێنمت بینی خەم و پەژارە داتگرێ ! کوڕی تۆ نیم ئەگەر لە بینێنی جەنازەی لە خوێن هەڵکێشراوم پەژارە داتگرێ . پەژارە و خەم لە دڵت بتارێنە و لە حاست و بەرانبەرجەنایەتی دوژمندا هەرگیز پڕمەی گریان نەتگرێت و شێوەن نەکەیت !

ئەگەر هاورێ یانی ڕێگام جل و بەرگی ڕەش لە بەرتۆدا بەبینن، حاشا لەتۆ دایە ! تیرباران لە پێناو ئامانجی بەرزی چینی کرێکار زەماوەندی منە دایە ! کراسی لە خوێن گەوزاوم ، چل چرای ژووری زاوایەتی منە دایە ! ئەگەر دایکی و دایکی منی دژی ئەم هەموو جەنایەتە دەنگ هەڵبڕە و هەستە ! جلی ئاڵ و واڵ لە بەر کە ! لە بەرۆک و سینگی خۆشکم گوڵی سوور هەڵواسە ، چەک و

فێشکدانم لە سەر شانی خۆشکم دانێی کە سالّیانی سالّە بیر و بۆچون و باوڕ و ئێمانی وەک منە .دەنگ هەڵبڕە و کراسی ئاڵ و واڵ لە بەر کە ، و ناوم   وەک سکڵی سوورو ئاورێن هەڵگرە تا دوژمن لە بڵێسەی ئەو ئاگرە بە لەرزێ !

کڵپەی شۆڕش لە کوردستان ، لە گشت ئێران   هێزی بەزووی گشت سەربەستان ،

وڵات دەکات ، بە گۆڕستان   بۆ خاینان و بۆ پەستان !

ئەوسا میللەت خۆی دەزانێ   داری خنکان بۆ کێ دانێ .

بە سڵاو و ئێحترامی زۆرەوە ، سەرکەوتوو بن !

مەرگ بۆ ئەمپڕیالیزم و کۆنەپەرەستانی ناو خۆیی !

بژی سوسیالیزم !

بێ دادگای تەوریز ــ ماجیدی مستەفا سولّتانی

هەشتی تیر مانگی 1360

ڕوون کردنەوەیەک :

ــ ژووری زیندانی هاورێ ئەمجەد و هاورێ ماجید لە دوو بەشێ جیاوازی زیندانی تەوریز بووە .و کاک ماجید تا کاتی تێرباران نەیزانیوە کە برا چکۆلەکەی گیراوە .کاتێ بەرە بەیان کە بۆ تیر باران ڕیزیان دەکەن و دەیان هێنە حەوشێ زیندان ، ئەو کاتە ماجید ئاگادار دەبێت وبۆ ئاخرین جار دەس لە مل ئەمجەد دەکات و لە ئامێزو باوەشێ دەگرێ و ماچی دەکات . دیدار و چاوپێکەتنی ئەو دوو برایە ساتێک بوو و ڕگباری دوژمن نەیهێشت و مۆڵەتی نەدا تا تاسەیان لە یەکتر بشکێ !

ــ تەنانەت کاک ماجید ، لە گرتنی خۆشکێ گەورەی " فایزە ی مستەفا سولّتانی" و کچی مامی "فرشتە ی مستەفا سولّتانی" کە هەردووکیان لە تەوریز گێرابوون و لە هەمان زینداندا بوون، ئاگادار نە بوو.

ڕەشاد   مارس 2005

25. کۆمەڵە دوای کاک فوئاد

کۆمەڵە لە دەورانی کاک فوئاددا بی کەم و کوڕی نە بووە، نە بوونی فەزای دیموکراتیک و خەفەقانی سیاسی لە ڕژیمی پاشایەتی دا زەق و بەر چاو بوو. خەڵک ئەزموونی ئێستفادە و کەڵک وەر گرتن لە رێکخراوە دیموکراتیکەکان و ئێستفادە لە ئازادی یە فەردی یەکان وەک ئازادی بەیان و بیر و باوەڕیان نە بوو. جار و بار هەڵسوڕاوانی کۆمەڵە لە و هەل و مەرج و شەرایەتەدا دووچاری چەپ ڕەوی دەبوون. کۆمەڵە رێکخراوێکی بە تەمەن نە بوو و ماوەیەک بوو کار و هەڵسوڕانی کۆمەڵایەتی –سیاسی خۆی بە ئاشکرا دەست پێکردبوو. تەجروبەی زۆری سەبارەت بە کاری حیزبی نە بوو و لە هەمان کاتدا رێبەرانی کۆمەڵە هەموویان گەنج و لاو بوون و دەورانێکی زۆر لە زیندانەکانی ڕژیمی پاشایەتی زیندان کرا بوون وئەزمون و تەجروبەی کاری سیاسی یان بەر بڵاو نە بوو.ئەوانەی کە لە لایەن ساواکەوە نەناسرابوون و زیندان نەکرابوون جگە لە کادر و ئەندامانی بە ئێمان و لیبڕاو ،ئەوانی تر لە کردەوەدا وازیان لە خەبات هێنابوو و پێیان وابوو لە بەر زەختی پولیس کارێکی ئەوتۆ ناکرێت و خەرێکی ژیانی شەخسی خۆیان بوون . و ڕۆحیەیەکی پاسیفیستی بە سەر بەشێک لە کادرەکانی کۆمەڵە کە زیندان نەکرابوون زاڵ بوو. و کادرە گیراوەکان تەنیا بە چەکی ئێمان و شەرافەتی شۆڕشگێڕانەوە لە سەنگەری خەباتدا ڕاوەستان و چۆکیان بۆ ڕژیمی شا و ساواک دانەنەواند و سەربەرزانە لەو سەنگەرەدا دەیان ڕاز و نهێنی و کۆمەڵەیان پاراست .بە ڕێز کاک سەعید موعینی بە خاتر نوسراوەیەکی دەست نووس ، ماوەی 27 مانگ شکەنجە کرا و هەر دەیگوت دەست نووسەکەم لە پارکی شارو لە ژێر دارێکدا داکەوتبوو و هەڵمگرتوە و هەرگیز ئێعترافی نەکرد. دوای زیندان لە لایەن کۆمەڵەوە کاک سەعید بۆ کار و باری تەشکیلاتی بەرەو یەکیەتی نیشتمانی ناردرا و زۆر بە داخەوە ساڵی 1357 لای شارۆچکەی ماوەت لە کوردستانی باشوور لە شەرێکی نابەرابەر لە گەڵ هێزی بەعس شەهید بوو . خەبات و ئێعتبار و کاراکتری کۆمەڵە بەرهەم و حاسڵی ڕەنج و کاری هەموو هەڵسوڕاوان و تێکۆشەرانی بوو، و دەتوانم ئێدیعا

کەم بە هێچ شێوەیەک کاری تاکە کەس نە بوو. کاک فوئاد بە هەموو ئەو لیهاتووی، زانایی، هێژایی وسەداقەتەوە بی هاوڕێ کانی و هەڵسوڕاوانی کۆمەڵە نیدەتوانی کارێک بکا و نەقش و دەوری ڕێبەری کاک فوئاد لە گەڵ زەنجیرەی تەشکیلات و ڕێکخراو و تان و پۆی کۆمەڵە تەرجومە دەکرێتەوە و مانا پەیدا دەکات. لێکدانەوەکانی کۆموڵە لەو سەردەمەدا زۆر لە گەڵ ڕەوتی جوڵانەوەی چین و هەموو توێژەکانی کۆمەڵگای کوردستان و هێز و میزانی ئامادە بوونی جەماوەر بۆ خەبات گونجاو بوو و هەر بۆیە زۆر زوو بوو بە هێزێکی جەماوەری و جێی بڕوا و متمانەی بەشێکی بەر چاو و هەرە زۆری کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان .کۆمەڵە توانی لە ڕێکخستنی ئەو هێزانە، لە ڕێکخراوە بەر بڵاوەکانی دیموکراتیک دەور و نەقشی سەرەکی هەبێت . ئەو ڕێکخراوانە تان و پۆی حیزبییان نەبوو بۆیە بە باشی هەڵدەسوڕان و خەباتیان دەکرد .دەور و کاراکتری کاک فوئاد کە ڕابەری کۆمەڵەی ئەو سەردەمە بوو لە داڕشتنی گەڵاڵەکان و سیاسەتەکانی کۆمەڵە زۆر بەر چاوە .

یەکێک لە ئەندامانی ناوەندی کۆمەڵە گێڕایەوە کە: مەرگی کاک فوئاد بۆ گەلی کورد بە گشتی و بۆ کۆمەڵە وناوەندی کۆمەڵەیش بە تایبەتی خەسارەتێکی قورس و هەرەسێکی بی سنوور بوو. ئەندامانی ناوەندی کۆمەڵە بیریان لە وە دەکردەوە چ بکەن وچۆن کۆمەڵە ڕێبەری کەن. ئەو ئەندامە بە ڕێزە بە ڕاشکاوی ئەم داخەی دوو پات کردەوە و دەیگوت: بە مەرگی کاک فوئاد یەکێک لە کۆڵەکەکانی بزووتنەوەی کورد بە جارێک ڕووخا و کۆمەڵە قەد نەیتوانی ڕێبەرێکی ئاوا بە ئەزمون ،لیهاتوو خاوەن نەزەر و هەمەلایەنە بە خۆیەوە بە بینیت.پاش ئەو پڕکردنەوەی جێگاکەی بۆ هێچ کام لە هاورێ یانی کارێکی ئاسان نە بوو و کەسێان نەیدەویرا بە تیڕادیویەوە خۆی لە ڕێبەری بدات و بەپەژارەوە قسەکانی تەواو کرد.

حەقیقەت ئەوەیە و زۆر جاریش بیستومە کە زۆربەی کادیرەکان و پێشمەرگەکانی کۆمەڵە لە سەر ئەو قەناعەت و باوەڕەن کە کاک فوئاد لە ماوەی ئەو یازدە مانگە پاش زیندانەکەی کۆمەڵێک دەسکەوتی پڕ بایەخی سیاسی و

کۆمەڵایەتی و سوننەتی ڕادیکاڵ و ڕێکخراوەیی بۆ هەژارانی کورد و کۆمەڵە بە جێ هێشتوە.

پاش مەرگی کاک فوئاد کۆمەڵە لە سەر ریلی خۆی بەو شێوە کە چاەڕوان دەکرا هەنگاوی نە نا. هەل و مەرج و قۆناغێکی تر دەستی پێکردبوو و کاتێک کۆمەڵە دەکەوتە پێچە توند و دژوارەکانی خەبات و ڕێکخستن، نە بوونی کاک فوئاد بە خێرایی هەست دەکرا. جەماوەری خەڵک و تەشکیلاتی کۆمەڵەبە ئاخ و داخ و حەسرەتەوە دەیان جار بۆ حوزووری کاک فوئاد خۆزگەیان خواست. ئەمە ئێدعایەکی پووچ و خاڵی نی یە و شاهیدی زێندوو هەیە. وەک شارەزا و پسپۆڕی سمفونی، هەموو نوت و دەنگ و هارمونیە جۆراوجۆرەکانی کۆ دەکردەوە و ڕێکی دەخستن و ڕێبەری دەکرد. پاش ئەو هەمان کار بە شێوەیەکی تر دەکرا کە جێگای خاڵی کاک فوئاد ی پێوە دیار بوو. مەرگی کاک فوئاد تەئسیری زۆری لە سەر کۆمەڵە دانا.کاک فوئاد کۆمەڵگای ئەو جۆرە کە بوو تەفسیر و لێکدەدایەوە، نەک ئەو جۆرەی کە پێی جۆش بوو.

کۆمەڵە لە باری تیئوری یەوە لە ژێر ناوی دژایەتی لە گەڵ پوپولیزمدا سەبارەت بە هەژاران و زەحمەتکێشان تووشی نە خۆشی چەپ ڕەوی بوو کە ئەویش زەرەری قورسی بوو. لە کونگەرەی دووی ناوچەی بۆکان لە ژێر ناوی ڕۆیشتن و خوا حافیزی لە بیر و بۆچوونی پوپولیزم و وردە کاری و پێشوازی لە مارکسیزمی شۆڕشگێڕو بە کورتی لە مەحکوم کردن و بە جێ هێشتنی پوپولیزمدا، دەگوترا ئێمە دوای خەڵک ناکەوین و دەبێ خەڵک وەدوای ئێمەی ڕێبەر بکەون. لە ڕەدی وردەکاری دا کاری سیاسی ورد و بە حەوسەڵە و بە تاقەت و هەنگاو بە هەنگاو لە گەڵ خەڵک وەلانرا و مەیل و عەلاقە بۆ تێکەڵاوی لە گەڵ خەڵک کەم و کەمتر بوەوە. لە کردەوەدا کۆمەڵەی لە دەخاڵەتی فەعال لە ژیان و تێکۆشانی خەڵک دوور کردەوە. لەو کاتانەدا دڵ بە قسە و نوسراوەی ڕازاوە خۆش دەکرا. کاری سیاسی، ڕێکخراوەیی لە عەمەلدا تووش و دووچاری لاوازی، کزی و سستی هاتبووو قسەی ڕازاوە تەشکیلاتەکەی بێ هێزکردبوو. قسە و کردەوە یەکیان نە دەگرتەوە و تەشکیلات بەرەو خنکان دەچوو. هێرش

بۆ سەر پوپولیزم ڕێگایەک بوو بۆ ئەوەی نەتوانین ولی نەهاتوویی ڕێبەری کۆمەڵە بۆ دیتنەوەی سیاسەت و تاکتیکی گونجاو لە گەڵ هەل و مەرجی تازەدا بشارنەوە. دوور خستنەوەی کادیر و هەڵسوڕاوانی کۆمەڵە لە جەماوەری خەڵک وەک دەر هێبنانی ماسی لە ئاودا بوو.لە ژیر ناوی ڕەت کردنەوەی پوپولیزم بایەخیان بە کاری جەماوەری نەدا وڕێنوێنی یەکانی هەستەی سەهەند کە خۆیان لایەنگری تاقمێکی بی ناو و نیشانی چکۆلە بە ناوی گورووهی ئارمان بوون، بە ڕێوە چوو کە بەو شێوەیە پشتی کۆمەڵەیان شکاند .

پاراستنی هێزی فیداکار و قارەمانی نیزامی و کادرەکانی کۆمەڵە لە تیئوریدا پشتیوانی لی دەکرا بەڵام لە کردەوەدا و لە مەیدانی پراکتێکدا قەد وا نە بوو. زۆر بە ئاسانی و بەلاش ریبەرانی کۆمەڵە وەک بەڕێزان: سەدیق کەمانگەر، جەعفەری شەفیعی، ئەیوب نەبەوی، کاک شوان،لەتیف نیکپەی، عەبدوڵای هوشیاریان، حەمە حسین کەریمی، جەلال پێنجوینی، خالید فەرهاد زادە ،سەعید موعینی ودەیان کادیر و ڕێبەری تر بە پیلانی دوژمن و کەمتەرخەمی تەشکیلات کوژران. ئەوان لە کادرە خاراو، ئازا، خولقینەر و چالاکەکانی ناو خەباتی جەماوەری بوون و لە باری سەبک و شێوەکاری سیاسی و جەماوەری خەتی فیکری و ڕچەی کاک حەمە حسین و کاک فوئادیان هەڵگرتبوو. گوردانەکانی کۆمەڵە کەئوتوریتە ی سیاسی و کۆمەڵایەتی و بڕبڕەی پشتی کۆمەڵە بوون بە چاکی نەپاریزران. لە هەورامان لیبوردووترین پێشمەرگە بە دەستی هێزی حیزبی دیموکرات لە ناو چوون. گوردانی قارەمانی چیا لە هەوشار ساڵی 1362 ، گوردانی قارەمانی ئارێز لە شەڕەکانی بانە لە گەڵ حیزبی دیموکرات، گوردانی قارەمانی شوان ساڵی 1364 لە سنوری دەستکرد ولە نێوان دوو ئەرتەشی کلاسێکی هار و وەحشی ئێران و عێراق لە هەڵەبجە،گوردانی قارەمانی ورمێ لە کەچەڵە و داڵانپەڕ و. .. بە ئاسانی خەسارەتی قورسیان دی و تەنانەت بە کۆمەڵ شەهید کران. یادی ئەو هەموو پێشمەرگە و پارتیزانە نەترس، ئازا و خاوەن هەڵویست و زۆر خۆشەویستەی هەژارانی کوردستان بەرز و بە ڕێز بێت! ئەوان نووسەری لاپەڕە زێڕین و پڕ

لە حەماسەکانی مێژووی هەژارانی کوردستان وکۆمەڵەن. ژمارەیەک لە پێشمەرگەکان بە هوی تەقینەوەی ماترپیال و کەرەسەی شەڕ وەک تی ان تی لە مەقەڕەکانی کۆمەڵە شەهید بوون. بە ئەندازەی پێویست شارەزایی بە مەبەستی کەڵک وەرگرتن لە کەرەسەی شەڕیان پێ نەدرابوو کە چی بەر پرسی نیزامی دەیویست تیئوری تازەی نیزامی بە دەس بێنی. کاک فوئاد بۆ بەرگری لە هێرشی دوژمن و دیفاع لە خەلک و کادیرەکانی و تەنانەت بۆ ئەوەی کەس نەکوژرێ و خوێن لە لووتی کەسێک بەر نە بیتەوە، تاکتیکی چووڵ کردنی شارێک و بڕیاری کۆچ دەدات. ئایا نەپاراستنی کادیر و پێشمەرگەکانی کومولە ئەو هەڵویست و بۆ چونەی کاک فوئادی تیدا بوو؟

کۆمەڵە لە باتی سنوور دانان لە بەرانبەر شوینیسمی بەر چاو تەنگ و مەزن خوازیێ ڕێوی ئاسا، بیر و باوەڕی تاقمی خۆ بە زل زانی ئێتحادی خەباتگێڕانی کۆمونیستی وەر گرت کە کۆمەڵەیان لە ڕیشە دەرهێناو دایان بە دەم لافاوە. 98 لە سەدی تەشکیلاتی کۆمەڵە کورد بوون و تاقمی سەهەند قسە زل و دەم هەراش لە ئوردووگاکانی کۆمەڵە خزابوون و خۆیان لە ئاستی مارکس و لنین دانابوو و شانیان لە شانی ئەوان دەدا، لە ئاستی ڕێبەریدا هەموو کاریکیان بە دەستەو بوو. هەر ئەوەندە بەس بوو کە بە فارسی قسە بکەیت و بڵییت منیش لایەنگری مەنسووری حیکمەتم تا لە ناوەندی جێت پێ بدرێت. حازر نە بون تاقە وشەیەکی زمانی کوردی فێر بن و هێچ ڕێزێکیان بۆ زمانی کوردی دانەدەنا. تەنیا وشەیەک کە فێر بون لە لایەن ژوبین ڕازانی یەوە دوو پات دەکرایەوە ئەویش لە کاتێکدا کە پێویست بوو. ئایا ساغ شدی ؟ یانی وتەکانی منتان لە سەر چاو دانا. ئێتر نازانم ئەم هەموو مارکس و لنینە بۆچی پاش حەوت ساڵ زمانی کوردی فێر نە بوون.

کۆمەڵە لە پراکتێکدا و بە پێ حوزووری فەعال و ئێحساسی مەسئولیەت، گەشەی کردبوو و دوژمن بۆنابودی و شکستی کۆمەڵە خەڵکی فریو دابوو کە هاوکاری دوژمنیان دەکرد. بۆیە تاوان بارو جاسوس کەم نە بوون. و دەبوا

کۆمەڵە وڵامی ئەوانیش بداتەوە. لەم پرۆسەیەدا سیاسەتی یەک دەست و لە شێوەی قانوون هەر پیرەو نەکرا و لە هەر مەڵبەند و ناوچەیەک بە پێ سلیقە و ئاڵ و گۆڕی سیاسی کوردستان لە بەرانبەر جاسوسەکاندا هەڵویستیان دەگرت. و هەندی جاری توند ڕەوی دەکرا و عەدالەتیش ژێر پێ دەنرا.

– هەندی کەس، چەپ ئاسا و ئاژاوەگێڕ، لە تەرجومەی ئازادی و دیموکراسی خراپ حاڵی بوو بوون و لە عەمەلدا ئاژاوەیان دەناوە و زۆر تووشێ چەپ ڕەوی هاتبوون کە بە هێچ شێوەیەک قابلی دیفاع نی یە و نە بووە. هەڵس و کەوت و کردەوەکانیان، زەرەری زۆرتر لە قازانج بوو و لە عەمەلدا خزمتیان بەدوژمن دەکرد. گەنج و تازە پێگەیشتوو، کە لە لافاوی بەهاریش سڵیان نەدەکرد، و دوورنمایەکی ڕۆشن و ئاسۆیەکی ڕووناکیان نەدەبینی، ئاستی تێگەیشتنی سیاسیان لە سەرەوە نە بوو و خەتا و هەلەی مێژۆوی یان کەم نەبوو. باری نەگەتێڤیان زۆر بوو. بۆ نموونە لە سنە ومەریوان و سەقز ئەو دەردە زەرەری گران بەهای لە کۆمەڵە دا.

کۆمەڵەی دوای کاک فوئاد سەبارەت بە بنەماڵەی شەهیدەکان، کادر، پێشمەرگە و ئەندامەکانی بە ئەمەگ نەبوو. مەسەلەی گۆڕێن و موبادڵەی دیلەکانی کۆمەڵە لە زیندانی رژیم و دێلەکانی رژیم لای کۆمەڵە، سەیر و عەجایەب بوو. بۆ ئێمە بیرەوەری گۆڕێنەوەی دێلەکانی کۆمەڵە زۆر دڵتەزین بوو. ئەسڵەن باوڕەت نەدەکرد کۆمەڵە لە باتی ئەوەی ئەندامەکانی خۆی کەلە زیندان دێل کرابوون نە گۆڕڕێتەوە ولە باتی چریک، و... بگۆڕێتەوە. ئێمە خۆمان شەخسەن شاهیدین کە هیئەتی بەر پرسی گۆڕینەوەی دیلەکان چوار لیستی جیاوازی لە لایەن جمهوری ئێسلامی یەوە وەر گرت و بە کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە دابوو و کۆمەڵە بوی هەبوو یەکیک لەو لیستانە هەڵبژێری. لە ناو سێ دانە لەو لیستانە ناوی ماجید هەبووە. بەرپرسی گورانەوەی دیلەکان و هیئەتی تەحریریەی کۆمەڵە لە تەرەغە ڕێک ئەو لیستەیان هەلبژارد کە ناوی ماجیدی تیدا نە بوو. کاتێک هەواڵمان زانی کۆمەڵە ئەفرادێکی لە زیندان گۆڕێوەتەوە کە ئەسڵەن کۆمەڵە نە بوون وبە ئەندازە و لە ئاستی ماجید و

ئەمجەد لە ژێر ئازار و ئەشکەنجە دا نە بوون. سەرەڕای ئەو هەموو تەوزیح و ڕوون کردنەوە و تکایە کە کرا، کە ئەو دوو برایە بە پەلە و بە خێرایی بگۆڕنەوە، ئەو کارەیان نە کرد. و نوێنەری جمهوری ئیسلامی بە نوێنەری کۆمەڵەی وتبوو کە ئاغای سادقی خودادوست بۆ ئێمە ناسراوە وماجئدی مستەفا سوڵتانی یە و بۆ گۆڕینەوەی پەلە کەن . و کۆنە ڕەفیقی فلان ئاغا کەهێچ پەیوەندی یەکی بە شۆڕشی کوردستانەوە نە بوو گوڕدرایەوە .ئەگەر تۆزقاڵێک هەستی شۆڕشگێڕانە و و عاتیفەی ئینسانی و مرۆڤ دۆستانە هەبوایە دەکرا چونکوو دەرفەتێکی مێژوویی بۆ گۆڕینەوە و بۆ کۆمەڵە ڕوخسابوو کە ژمارەی ئەندامانی کوژراوی بنەماڵەی ئێمە لە سێ 3 کەس زیادتر نە بێت . مەگەربەڕێزان :ئەمین و حسین و فوئاد شۆڕشگێڕانێکی ئاسایی و عادی بوون و سەرمایەی کوردی هەژار و کادیری لیهاتووی کۆمەڵە نە بوون ؟؟ئێستاش زرینگەی قسەکان دایک و باوکمان لە گوێمان دەزرینگیتەوە کە دەیان گوت: ڕۆڵە ئێوە زۆر بە دڵێکی پاکەوە تێهەڵچوون و شۆڕش دەکەن خۆزگە هاوڕێ کانتان وەک ئێوە بیریان دەکردەوە ! زۆر کەس ئەلف و بێی سیاسەت لە ئێوە فێر بوون و کۆمەڵە بایەخی پڕاوپڕ بۆ ئێوە دانانی . ئێمە پێمان وابوو هەر کەسێک لە ڕێبەریدا بیت زیاتر شۆڕشگێڕ و لە خۆبردووە ،بەڵام درێژی ڕێگا و پیچە دژوارەکانی مێژوو ماهییەت و دەستی زۆر کەسی ڕوو کرد و نیشان دا. ئایا بەرپرسان و ڕێبەری ئەو کاتەی کۆمەڵە وڵامی وجدانی خۆیان ، خەڵکی کورد و مێژوو چۆن دەدەنەوە ؟! تەنانەت بۆ مەراسمی سەرەخۆی ئێمە کە لە شاری بۆکان و ئاوایی قەرەڵی بە ڕێوە چوو بەشداریان نەکرد و نەهاتن. بەڵام خەڵک و پێشمەرگەکان و ئەندامانی کۆمەڵە ئێمەیان سەرفەراز کرد و بە هەستێکی ئێنسانی یەوە بەشداری خەمەکانمان بوون .

کۆمیتەی ماڵی کۆمەڵە دەبوا وەک تەشکیلاتێکی پێشڕەو، داهات و مەسرەفی گوزارش بکات. تا سازمان و حیزبەکانی تر بە شوێن ڕچەی کۆمەڵەدا بین. تا ئێستا تەنانەت بە ئەندامانی ڕێکخراوەکەی گوزارشێکی نە داوە و قازانج و زەرەری هێچ شتێک مەعلووم نی یە. سیستەمی ماڵی کۆمەڵە دوچاری

بورۆکراسی ڕووخێنەر و کاغەز بازی ئێداری هاتبوو و لە ڕۆحیەی شۆڕشگێڕانەو ئێحساس مەسئولیەتی پێویست دوور کەوتبوەوە وهەر بۆیە لە دەورانی جیایی یەکانی کومونیزمی کرێکاری، لە دەرونەوە داوەشابوو و دوچار فەسادێکی بی وێنەی ماڵی بوو. دراو و داهات و سەرمایەی کۆمەڵە تاڵان کرا.

جەوان و گەنجەکان لە تەشکیلات مەجال و دەرفەتیان پێ نەدەدرا تا ئێنرژی و خەلاقیەتی خۆیان نیشان دەن و ئەو ئێنرژی یە وەک هەڵمی ئاو بزر بوو. مەحفلیسم بە شێوەیەکی پیس گەرای داخستبوو. بەڵام کاک فوئاد هەمیشە تیدەکۆشا هاوڕێ یانی پەروەردە و ئاستی سیاسیان گەشە پێ بدا و متمانە بە خۆیان زیاتر بکات. ئەو شێوەکارەی لە ناو یەکیەتی جووتیاران و ڕێزەکانی کومەلە دا بە کار دە هینا.

مەسئولیەتی هەندی لە بەشەکانی تەشکیلات، بە پێ شارەزایی، لیهاتوویی و کارزانی نەبوو. نەزەری رێبەری دەوری هەبوو و زەمینەی بۆ خۆڵتە و سەر دانەواندن ساز دەکرد. هەندی مەسئول لە هەڵبژاردنەکاندا دەنگیان نە دەهێنا کە چی هەر هەڵیان دەبژاردەوە و دیموکراسی پێشێل دەکرا. بەرێز لەتیف نیکپەی یەکێک لە قوربانی یەکان بوو.

لە ژێر ئاڵای خەبات دژی پوپولیزم زۆر کادیری بە ئێمان و رادیکاڵ بوون بە قوربانی و بە دژواری توانیان هەستنەوە سەر پێ و نە رووخین. دادگایی کردنی کاک ئەیوبی نەبەوی لە مەقەڕەکانی ناوەندی کۆمەڵە لە خانقای بۆکان و مەسئولیت پێ نەدان بە کاک یوسفی ئەردەڵان نموونەی بەر جەستەی ئەو قوربانیانە بوون.

سونەتە گەڵاوەکانی کومونیزمی کرێکاری کە بریتی بوون لە بی باوڕی و بی ئێعتمادی، پاشقول گرتن لە نە یارانی سیاسی، تۆمەت هەڵبەستن بۆ نە یارانی سیاسی، دووڕوویی و ژێر پێ خاڵی کردن، مەحفەل بازی و خۆڵتە کردن و زدی دیموکرات بوون و بی حورمەتی و سوکایەتی بە موخالیفینی سیاسی وپێشمەرگە... کرابوو بە یاسا. نموونەی ئاشکرای بی حورمەتی و مەسئولیت

لی سەندنەوەی کادیرە خۆشەویستەکان وەک وەحیدی عابدینی، جەلال پێنجوینی، عەبەی هوشیاریان، فەرۆخی کاوە و... بوو.

بۆ سیکتی سەهەند و شوڤینیزمی ئێرانی بایەخ و ئەرزشی زۆر تر لە زەرفیەتی خۆیان دانرا، کە نەدەبوا لە هەرەمی تەشکیلاتی و لە ئاستی رێبەریدا جێگا و شوێنی حەساس و گرینگ بە دەستیانەوە بێ. ئەوان لە باری سیاسیە وە(باری نیزامی پێشکەشیان) شیاوی ئەوە نە بوون کە کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە قەڵغان و سپەریان بۆ دابخا. دیکۆمینتی مێژوویی هەیە. باسکەکانی ئەسپانیا، خەباتکارانی دوورگەی تیمور،بزووتنەوەی تامیل لە سریلانکا، بزووتنەوەکانی ئێریترە و ئۆتیوپی لە ئافریقا ،بزووتنەوەی زۆفار لە یەمەن،فەلەستینی یەکان، بزووتنەوەی کورد لە عێراق و ساندنیستەکانی نیکاراگوئە،بزووتنەوەی کورد لە تورکیا،بزووتنەوەی دیموکراتێک و مۆدێرنی هەرێمی کەبیک لە وڵاتی کانادا کە بە زمانی فەرانسا قسەدەکەن، بزووتنەوەی پولیزاریو لە مەراکش و... کەسانێک کە لیاقەتی خۆیان لە ئاستی ڕێبەری و لە عەمەلدا سابت نە کردبایە، هەرگیز مەسئولیەتیان لە کۆمیتەی ناوەندی وەر نەدەگرت. کەچی لە کۆمەڵە کادیرە لایەق و رادیکاڵ وشۆڕشگێڕەکانی خۆی داکەوتبوون و لە باتی ئەوان سیکتی سەهەند لە ئاستی رێبەری هەموو کارێکیان بە دەستەوە بوو. شوینیستەکان خوسرەوی داوەر(برای ژوبین ڕازانی) وەک نوێنەری حیزبی کومونیست دیاری کردبوو کە لە کۆبونەوەکانی ناوەندی کۆمەڵە بەشداری بکات تا نەکا ناوەندی کۆمەڵە هەڵویست وبڕیاری خراپ بگرێ. بە ڕاستی ناوەندی ئەو کاتەی کۆمەڵە شیاوی ئەو تەحقیر و سوکایەتی یە نەبوو کە خوسرەوی داوەرلە کۆبونەوەکانیان بەشداری بکات و سیاسەتیان پێ نیشان بداو فێر بکات. نازانم بۆچی ئەندامانی ناوەندی کۆمەڵە کە بە ڕاستی ناسراو خوشەویست، خاوەن ئوتوریتە و شۆڕشگێڕ بوون متمانەیان بە خۆیان نە بوو؟! سیکتی سەهەند وەک ڤیروس و باکتری کۆمەڵەیان هێلاک کرد و دارزاند.

فراكسیون بە قسە و لە سەر كاغەز مانای هەبوو. لە عەمەلدا بیر و رای جیاواز وەر نەدەگیرا و خاوەنی ئەندیشە وبیری جیاواز بە تاك دەكەوتەوە و وەك گول چاویان لی دەكرا.

پلان و نەقشەی بی لیكدانەوە باو بوو . ڕەوتی ڕووداوەكان و هەلسەنگاندن و تا و توی هێزی دوژمن بایەخی پێ نەدەدرا.تەحلیل و لیكدانەوە ی پلانڕێژەكان هەڵە بوو وسەرەنجام هەلویست و بڕیاری خەیاڵی لی دەكەوتەوە كە ئاسۆیەكی لیڵ و تەماوی هەبوو . ساز و دروست كردنی ساختمان و خانو بەرەی نهێنی لە خانقای بۆكان بە شێوەی ڤیەتكۆنگەكانی ڤیەتنام و تەرخان كردنی ئەو هەموو پارە و ئێنرژی یە، بە فێڕۆ چوو. كاتێك ماڵەكان ئامادە بوون دوژمن هێرشی هێنا و هەمووی داگیر كرد . ئێتر زەحمەتی هاوڕێ یان ئێرەجی فەرزاد، هوشەنگی خەتمی و عبدولا ی بابان وبەشی ماڵی و تەداروكاتی كۆمەڵە و ... هەر باس مەكە . لەو قۆناغە هەستیارەدا ئایادروست كردنی ئەو ماڵانە كە وەك كامباین ئێنرژی و پارەی كۆمەڵەیان هەڵلۆشی دروست و پێویست بوو ؟؟

بە راشكاوی دەڵیم ئەگەر كاك فوئاد بمایە زۆربەی ئەم نەخۆشینانەی تەشكیلات ودیاردە و فینومنانە نە دەبوو و زەمینەی گەشە كردنیان قەد پێ نەدەدرا.

26. هەڵ بژاردەیەک لە شیعر و نوسراوەکان بو یادی کاک فوئاد

26.1 سپیدار: ناسری حیسامی

بەرێز کاک ناسری حیسامی ئەدیب، شاعیر، زمانەوان. نووسەر، بەتوانا لە فەن و هونەری تەرجومە، هەر لە تەمەنی گەنجیدا لە کۆڕی خەباتدا بە خامە رەنگینەکەی لە سەنگەرە هەرە حەساس و گرێنگەکەی کۆمەڵە واتە رادیو وگۆڤارەکانێ وتار و نوسراوەی شۆڕشگێرانەی نووسیوە ولەو بوارەدا خزمەتی بە ئەدەبیاتی رئالیستی و کرێکاری و خەباتی چەوساوەکان و بی بەشانی جیهان کردووە. بەرهەمە جوان و ناسکەکانی چ پەخشان و چ شیعر ئارشێوەکانی کۆمەڵە ی دەوڵەمەند کردووە و ساڵیانی ساڵ لە گەڵ دەورانە سەخت و دژوار و تاڵەکانی مێژوویی کۆمەڵە ژیا و خزمەتی کرد. کاک ناسر لە زمانی شیرینی کوردیدا خاوەن سلیقە و زۆر لیهاتوو و شارەزایە و بەرهەمەکانی فرە رەوان و پڕ مانا وخۆش ئاهەنگە. لە بواری زمانی کوردی لە ئاستێکی بەرزدا سەرکەتوو و یەکێک لە نووسەرە پێشڕەوەکانە و ناکرێ سنوورێک بۆ هەستی مرۆڤ دۆستانە و ئێنسانی ئەو دیاری کەیت. روانگەی قەڵەمەکەی وئاسەوار و نوسراوەکانی خوێنەر هان دەدا تا دوا دێڕ و جوملەی بخوێنیتەوە. بۆ نووسینی کتێبەکانی کۆمەڵە رەنجی کیشا و ئەرکی قورس و دیاری کراوی لە سەر شان بوو. تەرجومە ونوسراوەکانی کاک ناسر شاکاری ئەدەبیاتی کوردی و لە باری قاڵب و ڕێزمان و دارڕشتنەوە زۆر دەوڵەمەند و ناسکن.

بۆیادی کاک فوئاد

پیرێکی خاراوی ڕەنج وکار، خەریک بوو چیرۆکی ڕۆژگاری تەماوی و شەوگاری بێ ئەستێرەی خۆی دەگێڕانەوە. سیمای، دەتگوت کۆلکەی سپیدارە ؛ بەفر و باران و بای ساڵان ،بە سەریدا گوزەری کردبێ. دەنگی لە دەنگدانەوەی شاخ دەچوو. دەستی، دەتگوت باڵی بەرینی مەلێکە، هێندە بە هێزی هەڵفڕین قورسە، بە شانیەوە خۆی ناگرێ.

دە بدوێ ئەی کانگای ڕەنج !

هەناسەت گەرم !

کوانووی پڕ لە پشکۆی گەش و تازە !

لە سەر بەردێک، لە قەراخی کێڵگەی دەغل و دانی بەر شنەی با ،دانیشتبوو. تفەنگەکەی لە کۆشیدا، دەتگوت منداڵێکە و، سەری خستوەتە سەر سنگی.

دەیگوت:

« -لەم دەشتانە، ئەمن عومرێک، بەم دەستانەم لەشی زەویم لاواندەوە و، حەیران و بەیت و باڵۆرەم بۆ کولۆڵی و هەژاریی خۆم ورینگە کرد.

من گوڵی دار بادام بووم و

تەرزەی بەهار وەراندمی، من هێچ نە بووم.

پەلکی نەعنەی کێوی بووم و،

خۆری هاوین وشکی کردم، من هێچ نە بووم.

ڕەز و باخ بووم ،

پاییزانە شەختە لێیدام، من هێچ نە بووم.

ئەمن کۆڵی کاروانێک بووم،

زستانانە چەتە بردمی و گورگ خواردمی، من هێچ نە بووم.

کانی بووم و وشک دە بووم ،

من خشت بووم و دەتوامەوە ،

قاڵی بووم، پێم پیا دەنرا،
کۆیلە بووم، شار بە دەر دەکرام ،
من چکۆلەی هەموو کەس بووم،
کەڵەشێری شایی و شین بووم، هەر سەر بڕام.
نە ! قوربانیی بووم، بە زیندوویی بەش بەش کرام.
« من وتم : نا ! هەستامەوە و لێیان ڕاسام ؛
لەو وەرزەدا، زامی زەوی گەرم دەبن،
ئەم چەکەم گرت بە دەستمەوە و،
هاوارم کرد، وتم : وەرن ! ئێستە بڕواننە بەژنی من!
« بەژنم پەلکی سپیدار بوو.
ڕەگ و ڕیشەم ڕۆچووبووە ناو کانیاوی خۆم .
کەمن جووڵام، کێڵگە بە شوێن مندا هات و
ڕووت و هەژاری ئەم خاکە لە گەڵم هات.
« وتیان : « زەوی چۆن دەبزوێ !
ئەمە شەیتانە ڕەجمی کەن ! »
ویستیان وەکوو دێوی نێو ئەفسانە،
بەرەو چۆڵگە و لووتکەی کێوان ڕاوم بنێن ،
ڕاوەستام و، وەک دارستان، ڕەگم ڕۆبردە خوارەوە.
حەیرانەکەی بەشمەینەتیم بیر بردەوە و
لێوم فێری سروود ببوو.
هاو سەنگەری کاک فوئاد بووم.
سەنگەر بە من ئاوەدان بوو.
بینم بە ئاوی ئەندێشەی تازەوە نا و لێم خواردەوە،
گەنج بوومەوە و،
ئێستە پێشمەرگەی کۆمەڵی بێبەشان و ڕەنجدەرانم. »
هەناسەت گەرم !

کوانووی پڕ لە پشکۆی گەش و تازە !
دە بدوێ ئەی کانگای ڕەنج !
سیمای دەتگوت کۆلکەی سپیدارە
بەفر و باران و بای ساڵان
بە سەریدا تێپەڕیبێ.
دەنگی، لە دەنگدانەوەی شاخ دەچوو.
هەناسەی دەتگوت شنەی دوای شەستە بارانی بەهارە.
دەستی بە چەکەکەی گرت و هەستایە پێ.

26.2 ڕاسپاردە: احمد شاملو

لە کۆمەڵە شیعری : ستایشی بێ پاداش

ناسری حیسامی کردوویە بە کوردی

بێ ئەوی زینم ئامادەی دانانی شیعرێک بێ ،لە بابەت مەرگی جینایەتکارانەی چوار سەرداری شۆڕشگێڕی تورکمەن ـ توماج، مخدوم ،واحدی و جرجانی ـ کە تەرمەکانیان لە ژێر پردە کۆنێک لە 157 کیلۆ مەتریی بەندیخانەکەیان دۆزرایەوە، خەریکی نووسینی « ئەم دێڕانە » بووم و لای خۆشم بناغەکەیم دانابوو، کە ئەوەش لە نووسینی « شیعر » دا، شێوازی من نییە و ؛ هێشتا نووسراوەکە کۆتایی پێ نە هاتبوو کە لە بابەت کەسایەتیی پۆڵایینی کاک فوئاد، سەردارێکی گەورەی دیکە، شتی زۆر سەرسوڕهێنەرم بیست و، وام لە بیرەڕۆژی دوای ئەوەش هەواڵی کوژرانی سەعیدی سوڵتانپوور ڕاگەیەندرا. ئەم دێڕانە، بە بێ ئەوەی پێویست بێ سەرجەم بە شیعر ناودێر بکرێن، بە یادی بەرزی ئەو شەش مرۆڤە شەریفە پێشکەش دەکەم.

ڕاسپاردە

ڕۆڵە شیرینەکەم، ماهان
هەستە بڕۆ
ئەو کۆڵانەی لای خوارەوە .
خانوویەکی لێ دەبینی کە سەکۆیەک لە پێشیەتی
پیرە پیاوێک کز و لاواز
لە سەر سەکۆی پێش ماڵەکە دانیشتوە .
کەوایەکی ئاودامانی لە بەردایە ڕەنگ گوڵنارە
دەڵێی هەموو خەمی جیهان
لەو شانە کزەی ئەو بارە .
چاوەکانی تورکمانین
کە بیبینی دەیناسیەوە .
بچۆ پێش و
بە دەنگی بەرز
(چونکە ئێستا ماوەیەکە
گوێچکەی هەندێک گران بووە)
بڵێ : « ڕۆژ باش ! »
سەر هەڵدەبڕێ و
بە بزە یەکی خەفەتاوی بە ڕووتەوە پێدەکەنێ و
ماچت دەکا .
تۆ ناوی خۆتی پێ بڵێ و
پێشی بڵێ نەوەی منی و
ڕاسپاردەی منت پێ یە .
(خۆی ناوی مە ختووم قولی یە
لە بیرت بێ)
پاشان لە زمانی منەوە

ئەم شتانە یەكە یەكە
بە خزمەتی بگەیەنە:
« ـ هەی داد، مەختووم
ئەمە كامە زیندەخەوە بە بێداری
دو چاوەكەی من دەیبینن ؟
كام پەیامی پڕ لە ڕەمز و نهێنی یە
كە بێ كەلام
لە نێو خەونی ئاڵۆزاوی شەوانەی من
هاوار دەكا ؟
خەوی قورسی پەرێشانی و عەودالّی یە
بەڵام ئە من وا تێدەگەم
كە تەعبیر و لێكدانەوە هەڵناگرێ .
خەودەبینم
چەند پیاوێكین
لە تاریكی شەوەزەنگدا
ئەوا لە نێو گۆڕستانێكی بێ مێژوو
بە شوێن شتێك دا دەگەڕێین .
شەوێكی سەیر و پڕڕازە :
تاریكایی خەست و چڕ و مەند وەستاوە
لەو دیوی سنووری مەكان ،
شوێنیش ئەڵێی
مەزارێكی كۆنینەی بێ سەرەتایە
لە كۆتایی كات و زەمان .
زەوی لە مێژە مردوە و
تاقی شین و مۆری ئاسمان
پۆلێك ئەستێرەی پێوەیە

لە زۆنگاوی تاریکی دا سیس و کز بوون .
ئێمە بەڵام
دەڵێی هەموومان دەزانین
بۆ دیتنەوەی چی دەگەڕێین،
ئەگەرچی هێچ بیریشی لێ ناکەینەوە
بە کردارمان، دەڵێی کۆمەڵێک پیاوی واین
پێش ئیرادە و تەما و توانای خۆمان کەوتووین .
گەرچی گڕی هێچ قازانجێک
هێندەی سەری پەنجەی ماندوو گەرمەوەکا
هاندەری جۆشش مان نی یە
هێچ هەستێکیش لە دەرەوە و لە دەروونمدا
کۆسپی ڕێی کۆشش مان نی یە .
پاچ و نوێڵ و پێمەڕە
بە بێ وەستان هەڵپەیانە
هەتا پەردەی سەر نهێنی
هەڵدەنەوە .
(هەناسەم سارد مەختووم قولی
گەلێک جار ئەم زیندە خەوەم
بە چاوێکی رووت و پەتی و
بە سەرێکی کاس و هیلاک
دیتوەتەوە.)
لە ناکاوێک
درگای سەردابێک
ئەوەتا !
(هەموومان مات و سەرسوڕماو
چاو لە چاوی یەکتر دەکەین .

نا! هەڵەم کرد کاتێک وتم
دەمانزانی بۆ دیتنەوەی چی دەگەڕێین !)
مەشخەڵێک دادەگرسێنم
دەخزێمە ناو سەردابەکە و
چاو دەبڕمە ئەو دیمەنی
پڕ لە ترس و دڵەخورپە :
باوک و باپیران دەبینم
یەکە یەکە لە سەر چەوری و داڕزیوی ی ڕەشی زەوی
تەرمیان نێژراوە لەو شوێنە،
ـ ئێسقانی رووت ـ
نە پێستێکە و نە گۆشتێکە و
نە تەڕایی چۆڕێک خوێنە .
چاوە کانیان بەڵام هێشتا
هەر زیندوون و لە کالانەی وشکی سەردا
بەم لاو ئەولا دا دەگەڕێن
نیگەران و زیت و وریا .
لە بەر دەمیان دێمە سەر چۆک
سەری قورسم دادەخەم وهەر بە گریانەوە دەڵێم :
« هۆ باوکەکان !
نیگەران و دڵ لە دوای چین ؟
ئێمە هەموو پێ لە خەتای خۆمان دەنێین .
ئەوە سزای تاوانمانە کە ئێستا وا سەرگەردانین
لە وڵاتی ترس و خۆف و
کات و دەمی نەزانراودا .
وا خەریکە لە بن باری زنجیرەکان
پشتمان دەشکێ .

ئازای لەشمان بریندارە و
هەر هەمووی خوێنی لی دەتکێ .
هێندەش سووک و
هێندەش شانمان کز کراوە،
نە دەتوانین لە شەرمانا دڵۆپێک ئەسرین هەڵرێژین
نە دەوێرین لە ترسانا هەناسەی ئاخێک هەڵکێشین.. .
نیگەران و دڵ لە دوای چین ؟
ئێمە هەموو پێ لە خەتای خۆمان دەنێین .
ئەمجارە تێی هەڵدێنینەوە. »
بەڵام، باوکان لە وەڵامدا
بە چاوێکی پڕ لە نەفرەت
لێم دەڕوانن
ـ بە نیگایەک هەر لە چەشنی هەناسەی ئاخ ـ
چاوەکانیان
لە ئێسقانی کاسە سەردا
ـ وەکوو قوڵتەی کوڵینی قێر ـ
پڕپڕ لە حەسرەت دەجۆشێن
ئەمجار دەبنە چۆڕاوگەیەک
هێدی هێدی دەڕژێنە سەر خاکی گۆڕ و
وشک هەڵدێن .
ئێتر تەواو !
هەموو خەونی من ئەوەیە .
لە وانەیە خەونێکی وا
وریا کردنەوەی ئێمە بێ .
لە وانەیە مانای ئەم خەونە ئەوە بێ
کە تاوانی نەزانیمان هێندە قورسە

بۆ کەفارەی ئەم تاوانە، سەردەمێکی دوور و درێژ
هەموو ساتێک چاوەڕوانی کارەسات بین
یەک لە دوای یەک .
من نازانم تەعبیری ئەم خەونە چیە
من نازانم دەیهەوێ من لە چی بگەم
بەڵام ئەوەندە دەزانم
هەموو ژیانم بووەتە خەون
بووەتە تاڵاو
بووەتە مۆتەی پەیتا پەیتا .
بە خۆم دەڵێم :
« چیرۆکی بێ سەر و بنە، قسەی پووچە
نابێ بیری لێ بکەمەوە
هۆی ئەم خەونە ئاشکرایە :
بە شەو و ڕۆژ، بە ڕۆژ و شەو
ئاخرهێندە باسی تاتە شۆر و یاسین
هێندە باسی گۆڕ و کفن و مەرگ و تازیەداری دەکەن
بۆیە بووەتە زیندە خەونی هەموو ساتێک .
نە وا ناکەم
نابێ ئێتر خەونی ئاوا
ڕێ بدەمە ناو مێشکی خۆم ! »
بەڵام دیسان ساتێکی تر
من هەمان و
خەون هەمان !
دیسانەوە
هەڵکردنەوەی هەودای خەونی نێو گۆڕستان !
راستی یە کە یت دەوێ مەختووم

ئەمن بڕوام بە قەدەر و نێو چاوان و ئەم قسە پووچانە نی یە .
ئەگەر قسەی منت دەوێ
من پێم وایە
هەر کەسێک خۆی دڵۆپێکی وردیلەیە ئا لەم ڕووبارە مەزنەدا ،
کە بە تەنیا، بێ مانایە و بە هێچ نە بوو ،
ئەوە تەوژمی ڕووبارە
ڕەوتت و ڕێگە دیاری دەکا .
با گەوجەکان ناوی لی بنێن چارەنووس .
****

ئەمن دەڵێم
دڵۆپ دەبێ لەوە بگەن
کە پێکەوە، بە بێ گومان لە دەستیان دێ
ڕەوتی قەدەر و چارەنووس هەڵگێڕنەوە .
بێگومان هەر نەزانینە
کە ئاسانخواز والێدەکا
سەرەولێژ و قۆرتی ڕێگا و نسکۆکان ناو بنێ تەقدیر
واش بزانێ هێچ قەدەرێک، هەرگیز ناکرێ بیگۆڕی .
ڕووباری سەر لە نشێو کردوو، بەوە لە خۆبایی دەبێ
ڕووباری سەر لە نشێو کردوو
بەم ناوشیاری یە زیندووە و
هەر بە هێزی ئەم باوەڕەتەقدیری یە
دەژی و ڕەوتی خۆی دەئاوژێ .
ئا بەم چەشنەیەکە ئێمەش، ـ ئەمن و ئەتۆ ـ
چارەنووسێکی ئاوامان دێتە سەر ڕێ :
تۆ خەمناک و کز و داماو
کەی تا بە کەی دادەنیشی

لە سەر سکۆی بەر خانووە تاریکەکەت
نوقمی ئەندێشە و غایەڵەی بێ سەمەری و بێ حاسڵی ی ئەم هەموو ساڵ و سالگارە
کە چ بێهوودە تێپەڕین .
منیش لێرە لەم قوژبنە
دەچمەوە نێو خەیاڵێکی بێ سەرەنجام
کە لە جێ یەک هاونەفەسێک بدۆزمەوە
خەم گوسارێک کە خەمێکی خۆمی لە لا بدرکێنم
لە گەڵیدا بارێک هەڵگرم لە سەر دڵ .
لەم کاتەش دا
ڕووبارکە مەست و سەر خۆش لە باوەڕی تەقدیرانەی ئاسانخوازان
هەر دەئاوژێ و خۆشڕەوی ڕێی سەرەو لێژە
چونکە هەتا باوەڕێکی ئاوا هەبێ
ئەو چەوسێنەرە قەحبەیە هەروا تەمەنی درێژە !
ئاخ مەختووم قولی
من جار و بار
هەر بە پەلە چاوێک لە قامووسان دەکەم :
هاوتای چەند گەورەی هەیە وشەی سەرکەوتن (هاوتای سەیر)
هاوتای چۆنی هەیە شادی !
هاوتای چۆنی هەیە ئێنسان !
هاوتای چۆنی هەیە ئازادی !
هاوتاکانیان هارژنێکی چەند پڕبارە
ئای مەختووم قولی
شیعر وتن بەم وشانە
چ شکۆدار و هەست بزوێنە !
من نامەوێ

هەر بگریم و هەر خەمی خۆم بلاوێنم .
لێم بڕوانە !
کاری من بووەتە ئەوە
هەموو سەر لە ئێوارەیەک
بێمەوە ژوورەکەی خۆم و
بۆ کووژانەوەی خۆرەتاوێکی دیکە
چەندین شە وی دیکە بگریم .
جاری وایە بە خۆم دەڵێم:
« بەشمان
دەڵێی
شادی نی یە
نێو چاوانمان ئەرێ مۆری کێی پێوەیە ؟ خوا یان شەیتان ؟ »
دیسان دەڵێم :
« گەرچی هەموو کات و ساتێک
خەمنامەیەک لە دلّتایە کە بینووسی ،
یان هاواری داخ و دەردێک
کە دڵ بگرێ و لە چنگی خۆیدا بیگوشێ
یان ژانێکی کەمەر شکێن
هەموو کاتێک وەها دیدەت پێ تەڕ دەکا
کە دیمەنی گشت جیهانت لە پشتی ئەو فرمێسکەوە
بە لەرزۆکی دێتە بەر چاو ؛
هەر چەندە کە
لەو بەر خێڵی نابەکاران ڕاوەستاون
تەڕ دەستانی پیشەی "قۆڵبەستە بۆ قەسابخانە بردن "
لەم بەرەوەش دلێرانی دەریا دڵ هەن
(شارەزایانی سەنعەتی "جوان مردن ")

لە هەموو جێ گەرچی هەیە
(دیسانەوە بە خۆم دەڵێم)
پردە کۆنیک لە سەر کەندەڵانی وشکە چۆم
لە سەر ڕێگایەکی چۆڵ و کەم هات و چۆ
کە دوا مەنزڵ و کۆتایی ڕێی خەڵکی ئازا و دەریا دڵ بێ
بەڵام دیسان لە بن پردان
دەریا لە جۆش و هەڵچوون ناکەوێ
لە ژێر پردان، ئاوی دەریا
دەنگی دلێرتر دێتە گوێ، کە ناخەوێ !
ڕۆژگارێک
بەو بیرەوە ژان دەیگرتم کە ڕاسپاردەی تۆفانەکان هەر نەگەیشت
ئەو شنەیەش کە لە کەلی سەخت و بێ بوارەوە دەهات
بە سەر تەرمە بێهودەکاندا تێپەڕی .
ئەو تەرمانەی
بە داری هیوای نادیاری خۆیانەوە هەڵواسرابوون .
بەڵام ئێستا ئێتر مەختووم
من ناترسم
گەر ئەم خەونە لە خەوی ئاڵۆزی شەوێکدا دەبینم
یان لە وڕێنەی گەرمە یاودا
یان بە چاوێکی بێدار
یان بە گیانێکی خەمبار .
نە ئێتر من لێی ناترسم !
لە نیگا و لە قسە بێ بەری
خێڵی دەروون ڕەش و تاریک، لە قووڵایی سەدەکانەوە هاتوون
کە دەخوازن دڵی بە ترپە و بە جۆشی خاوەنانی بیری پرشنگ و نوور
بکەنە پینەی پۆستاڵەکانی خۆیان و

کاتێک پشتت لە تەختی زەوی دەدەن
پێیان وایە
بەختەوەری لە گەڵ ئەوان لە دایک بوو !
وابێ ! وابێ ! با وابێ !
من ناترسم
چون دەزانم چارەنووسی پڕ نەگبەتی هەر دەروون کوێرێک
کە جینایەت وەک مەزهەبی حەق مەوعیزە کا ،
بە کوێ دەگا .
باش دەزانم بە کوێ دەگا !

1360 04 20

26.3 مرۆڤی گەورە و شەهیدی نەمر : حسین بەفرین

بە رێز کاک حسین بەفرین شاعیر، رخنەوان،ئەدیب، زمانەوان ،خاوەن هەڵویست و زۆر دلۆڤان وەک کۆتری ئاشتی بەرەو پارچەیەکی تری کوردستان فڕی و سنووری دەستکردی شکاند. پاشان لە لای کۆمەڵە و لە شاری بۆکان گیرسایەوە. ماوەیەک وەک خەباتی سیاسی و ئەرکی ڕێکخراوەیی مامۆستای زمانی کوردی بوو و زۆر پێشمەرگەی کچ و کوڕی فێری زمانی زگماکی کرد. لە پۆلەکاندا جگە لە زمانی کوردی ڕێزمان و مێژووی کوردستان و زۆر وانەی تری دەگوتەوە. بیر و ئەندیشە و ئیمانی پتەوی سەبارەت بە خەباتی عادلانە ورزگاری بەخشی گەلی کورد و هەستی ناسک و عاتیفی کاک حسین شایانی رێزە. کاک حسین یەکیک لەو شاعیرە پێشڕەوانەیە کە لە هەڵس و کەوت و قۆناغە تاڵەکانی مێژووی کورد قەڵغانی دانە خست وخاوەنی ورەی بەرز بووە و لە پێناو چارەنووسی پڕولیتاریا و بێ بەشانی جیهان شیعری گوتوە

وقەڵەمەکەی لە خزمەت ئامانجی بەرزی کرێکاراندا بووە و لە وان دیفاعی کردووە.

کاک حسین لە دیوانەکەی چاپی سلێمانی ساڵی 2002 ئاوا دەڵی "... چەند سەرم بەرزە کە لکەدار و هەلپەرست نە بووم. بە بێ ئەوەی گوێ بە بەرژەوەندی شەخسیم بدەم وەک دەنگی سەردەمی خۆم دواوم و لاسایی کەسم نە کردوەتەوە. ڕێگەی تایبەتی خۆم لە شیعردا گرتووە و پەنام بۆ سێبەری هیچ هێز و دەربارێک نە بردووە، لە گەڵ تێکۆشان و ڕاستیدا ژیاوم و ڕۆژێک خۆم و وشەم نە دۆڕاندووە. پێم وایە یەکێکم لەو شاعیرە کەمانەی کە هەمیشە چەقۆی سیاسەتە بۆرژوازیەکان لە سەر ملم بووە و بواری هەموو شتێکی لێ تەنیووم. ئەم بەشەی دیوانەکەم. .. "و لە نوسراوەی بە سەر هاتی شاعیرێکی. .. چاپی کوردستانی عێراق ساڵی 2000 دەڵیت "ڕابردوو وەک سێبەری مرۆڤ وایە هەرگیز دەستبەرداری خاوەنەکەی نابێت، تەنانەت بە مردنیش کۆتایی نایەت و سڕینەوەی نی یە. هێچ ئێستایەک و هێچ ئایندەیەکیش بە بێ ڕابردوو پێک نایەت و پێوانەی ئێستا و ئایندەش بە دەستی ڕابردووە. ئەمە یاسایەکی بنەڕەتی ژیانە و هێچ دەستەڵاتێک بۆی ناکوژێتەوە و کەسیش لە دەستی ڕزگاری نابێت. ئای مێژوو کە زاڵمە چونکە تاکە چەکێک بە دەستی یەوە بێت و بە کەس لێ ێ زەوت نە کرێ تەنها ڕابردووە. دە... ئەی ڕابردووی زاڵم سڵاو!"

بەشی یەکەم

چەند وشەیەک!

کاک فوئاد مستەفا سولّتانی، ئەندامی پایە بەرزی سەر کردایەتی – کۆمەلەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران –بوو. ڕۆڵەیەکی مەزنی، بنەماڵەیەکی کوردستانی خوێناوی ئێران بوو، کە خاوەنی حەوت شەهیدی نەمرە. بە لای منەوە کاک (فوئاد) نەک هەر مرۆڤیکی سیاسی ژیر و ئازا بوو، بەلکوزانایەکی سیاسی و ڕابەرێکی شۆڕشگێڕیش بوو. چرای ژیانی خۆی ئەسووتان لە پێناوی ئایدیۆلۆژی چینی کرێکارانی، چ کوردستان، چ هی ئێران، چ هی سەرتاسەری دنیا.

ئەو مرۆڤە گەورەیەی بیر و بڕوای مارکسیستی لینینستی ببوە خوێنی ناو دەمارەکانی.سێ ساڵ بەر لە یئستا، بە دەستی چەپەڵی دوژمنەکانی چینی کرێکار شەهید بوو.بەم رەنگە کاک (فوئاد) بووش بە شەهیدێکی مەزنی خەباتی مرۆڤایەتی. منیش لە گەڵ دانەواندنی سەری ڕێز و نەوازش لە بەر دەم کاک فوئادی شەهید و نەمر، هە روە ها لە ئاستی ئەو خۆشەویستی یە مرۆڤانەیەی شکی پێ ئەبەم بەرامبەر- کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران-. ئەم دوو پارچە شیعرە، ئەکەمە چەپکە گوڵی دیاری هەست و دڵسۆزی خۆم بۆیان.

ح- بەفرین

1981- بلەکێ

مرۆڤی گەورە و شەهیدی نەمر

کام دەریا بە شێوەی چاوەکانت مەند و
قووڵ بوو، کام تریفە وەک نیگاکانت
شیرین بوو. کام رووبار بە چەشنی
ژیانت خوڕ و نەسرەوت بوو. کام هەور
وەک دەنگت پڕ برووسکە بوو.کام نەرمە
با بە رەنگی گیانت پڕ جولانەوە بوو. کام
تاڤگە بە وێنەی تریقانەوەت پڕ ورشە
بوو. کام بەهار وەکو ئاواتی دڵت
جوان بوو. کام تیشکی هەتاو بە شێوەی
بیر و بڕوات گەرم و گوڕ بوو. کام گوڵ
چەشنی حەزت ناسک و بێگەرد بوو. کا م
پۆڵا وەک تێکۆشانت سەخت و پتەو
بوو. کام لووتکە وەک بەرزی ئامانجت
بڵند بوو. ئاخر کام پاییزیش وەک مەرگت
پڕ ناسۆر و ماتەم بوو.

(2)

زەحمەتکێشان شەپۆل شەپۆل لە دواتەوەن
ئەیانەوێ سەنگەرەکەت پڕ کەنەوە.
تێکۆشەران پۆل لە دوای پۆل بە شوێن
تۆوەن، ئەیانەوێ رێگاکەت بگرنەوە.
شەهیدەکان کۆمەڵ بە کۆمەڵ دێن لە گەڵت
ئەیانەوێ بە تەنیایی نەمێنی یەوە. دڵنیا
بە، ئەو ئاڵایەی هەڵت ئەگرت، ئێستا
زۆرتر شەکاوەیە.خەمت نە بێ، ئەو

رووبارەی هەڵت ئەبەست، ئێستا بووە بە
دەریا، دڵگیر مەبە، ئەو سەفەرەی
دەستت پێ کرد، ئێستا نزیکی ئاسۆیە،
چاوەکانم، تۆش نامری، لە هەر کوێ
بین لە گەڵمانی، لە هەر جێ بین لە
گەڵمانی.

(3)

لە ئاسمانی بڕوامانا هەمیشە ئەستێرە-
یەکی گەش و دەم بە خەندە یت. لە ناخمانا
گوڵێکی بۆن خۆش و پاراویت. لە دڵمانا
خۆشەویستی یەکی مرۆڤانە یت. لە گیانمانا
هەناسەیەکی پڕ لە شنەیت. لە دەروونمانا
خەمێکی گەش و تەڕیت. لە سەرتاسەری
ژیانمانا هاوڕێی یەکی تێکۆشەری و واین
لە گەڵت. هەرگیز..... هەرگیز تۆ لە
یادمان ناچیتەوە. ....هەرگیز. .... هەرگیز
لێت جیا نابینەوە.
هەرگیز. .... هەرگیز تۆش لە ئێمە جوێ
نابیتەوە.

(4)

خەندەیەکی منالّانی کرێکار و زەحمەتکێشان
لێو ئەنین بە دەمتەوە.یاسایەکی
مرۆڤایەتی لە سێبەریا ئەحەونەوە.
سەنگەرێکی پێشمەرگەکان بەرگریت تیادا
ئەکەن.کێڵگەیەکی جووتیارەکان بەری
ژیانت تیا ئەدروونەوە. کاروانێکی

هەژار و داماوەکان بەرەو ئاوات ئەخەیتە
ڕێ. بڕوایەکی کرێکاران خەوی خۆشت
تیا ئەبینن. وڵاتێکی گوڵی ئازادیت تیا
شین ئەبێ. تفەنگێکی شۆڕش ئاسۆی
سەرکەوتنت تیا ئەبینێ.

(5)

ئەگەر مێژووی مرۆڤایەتی، مرۆڤی
گەورەی زۆربن، گومان نابەم کە تۆش
یەکێکی لەو مرۆڤە گەورانە، وەک چۆن
ئێستاش یەکێکی لە شەهیدە مەزن و
نەمرەکانی کاروانی مرۆڤایەتی.
درۆ ناکەم ئەگەر بڵێم، ئەستێرەکانی
ئاسمانی کوردستانی خوێناوی، ئێستاش
بۆ پڕشنگی چاوە جوانەکانت بێ پەروشن.
چیا بەرز و سەرکەشەکانی خاکی کوردستان،
ئێستاش بۆ سەربەرزیت بە داخەوەن. خەمیکی
گەورەی دڵ و دەروونی زەحمەتکێش و
کرێکارانی، چ کوردستان، چ ئێران،
چ سەرتاسەری دنیایت. بەرامبەری بەرزی
ڕێ و جێت هەموو تێکۆشەرانی سەرانسەری
ئەم جیهانە سەری ڕێز و نەوازشت بۆ
دائەخەن. چاوەکانم، تۆش نامری، لە
هەر کوێ بین لە گەڵمانی. لە هەر جێ بین
لە گەڵمانی. هەروەک جاران هاوڕێمانی.

جاری جاران ،
لە سەرتاسەری کوردستان
لایەک شەو بوو،
لایەک خەم بوو
جاری جاران ،
لە خوار و ژووری کوردستان
فرمێسک زۆر بوو،
خەندەش کەم بوو.
تازەکی تۆش،
لە گەڵ ئاسۆی کاروانی نوێ
بڕیاری دواسەرکەوتنت دابوو
تازە چرای گەشی دەنگت،
داگیرسابوو
تازە پێ ی هەنگاونانت،
سەر ڕێ نابوو
هەژارانی گشت کوردستان شایەتن :
کە ئەستێرەی چاوەکانت،
لە ئاسمانی ویستی ئەوانەوە
تروکا بوو
هەموو تێکۆشەرانیش شایەتن :
کە خۆشەویستی گیانی خۆت،
بە شەپۆلی حەزی خەڵکانەوە
گرێ دابوو.
ئەو ناوەختەی،
کە زەرووی مەرگ
پەنجەی نەوسی نایە خوێنت

زەحمەتکێشان لە ناو دڵا
هەڵیان گرتیی
ئەو بێ وەختەی،
کە دەستی شەو
تاریکی بارانە شوێنت
تێکۆشەران لە ناو ناخا
هەڵیان گرتی.
هێشتا هەر خوێنی ڕژاوت:
لوتکەیەکە چەوساوەکان
ڕۆژ لە دوای ڕۆژ
تێکۆشانی پیا سەر ئەخەن
هێشتا دەنگی داگیرساوت :
سەنگەرێکە پێشمەرگەکان
جار لە دوای جار
بانگی ئازادی تیا ئەدەن.
چاوەکانم، تۆش نامری
هەروەک جاران
دوا سەنگەری ژیان ئەگری
هەر وەک جاران
ناخی دڵی زەحمەتکێشان
باوەش ئەگری
سوێ ی برینی شەهیدەکان
جارێکی تر
بە کوڵی زامت هەڵ ئەگری
گیانی ماندووی داماوەکان
جارێکی تر

لە سێبەری ڕووناکی ڕا ئەگری.

بەشی دووهەم

دوینێ،
شان بە شانی زەحمەتکێشان
لە ناو زامی کوردستانا،
هەڵ ئەقوڵایت
دوینێ،
کە پێت نایە ڕێی تێکۆشان
بۆ سەر لوتکەی سەدەی بیستەم،
هەڵ ئەگەڕایت
نە چەوسانەوە و،
نە ستەم
نە گەرووی تاریکی زیندان،
تیشکی بڕوای پێ ئەکوشتی
نە شەوی دیلی و،
باری خەم ،
نە زەبری قورسی ئازاردان،
جامی ورەی پێ ئەڕشتی.
یەکەم هەنگاو
(بەختیار) ی ڕێی خۆشەویستی
لە پێناوی چاوەکانتا
تێشووی گیانی،
بەستە پشتی
لە ریگەی بەرزی ژیانتا
سۆزی (خانە) ی کردە بەرت

گوڵی خوێنی،
دا لە سەرت
ڕووبارێكی،
پاك و خوڕ بووی
بە گڤ ژانی مەرگا ئەچووی
بە ناوی حەزی كارگەرانا
لە ویستی زەحمەتكێشانا
هەر ئەهاتی و ،
گەورە ئەبووی
لە باوەشی كوردستانا
هەر هەنگاوێ،
كە دات ئەنا
ڕەگ و ریشەت،
لێ دا ئەنا
تاریكی شەوت،
ڕا ئەدا و دائەگیرسای
ئەسپی ئازارت،
غار ئەدا و نەئەوەستای
ئەوساش (فوئاد) ،
بەندی دڵی هەژاران بوو
(شاسوار) ی ناو كوردستان بوو.
ئەو ساش (فوئاد) ،
چاوی مێژووی تێكۆشان بوو،
(ئارام) ی زەحمەتكێشان بوو.
لە گەڵت بوو،
هەنگاو

هەنگاو
بۆ سەرکەوتنی ئەبردی
لە گەڵت بوو،
بە ناو شەودا
لە شان و کۆڵی ئەکردی
بیرەدا بوو،
کاروانی خۆر
بە ناو شەودا تێپەڕ ئەبوو.
بیرەدا بوو
کاروانی خۆر
رووەو ئاسۆی خەبات ئەچوو.
بیرەدا بوو،
کاروانی خۆر
بە گژ ژانی مەرگا ئەچوو.
چاوەکانم،
ئەمڕۆش هەموو هاورێکانمان
وێنەی جاران
بە خەمتەوەن
چاوەکانم،
ئەمڕۆش هەموو هاورێکانمان
وێنەی جاران
ڕێبواری سەفەری ئەم شەوەن
چاوەکانم ،
ئەمڕۆش هەموو هاورێکانمان
هەر خەریکن
بەرەو رووناکی ئەجەنگن،

بۆ سەر لوتکەی بەرزی ئامانج
سەر ئە کەون.
ووچان ناگرن
هەر ئەڕۆن و سەر ئەکەون.
ئاگام لێ یە ،
چیا نی یە،
گوڵی دەنگی شەهیدێکی
لێ نە ڕوابێ،
ئاگام لێ یە ،
سەنگەر نی یە،
تیشکی خوێنی شەهیدێکی
تیا نە پژابی.

1981 – بلەکێ

پەراوێزەکان :

1-شەهید کاک (حەمە حوسینی کەریمی) کە ناوی (بەختیار) بوو، لە ناو خەڵکیشا بە (وەستا ساڵح) ناسرابوو، هاوڕێ یەکی دامەزرینەر و ئەندامی ناوەندی و دڵسۆزی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕ بوو.کاک حوسین، وەک ڕێبەر، فەرماندە و پێشرەوی هەژاران، کاتیک مەقەڕی پولیس و شارەوانی سەقزیان چەک کرد، لە لایەن پولیسی شای ئێرانەوە، شەهید کرا.

2- (خانە) نازناوی پێشمەرگەی شەهید کاک (سەعید موعینی) بوو کە لە کوردستانی عێراقدا، پێشمەرگە بوو و شەهید کرا. هاوڕێ یەکی بە جەرگ، قارەمان و خۆشەویستی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕ بوو. کاک خانە لە گۆڕستانی شاری ماوەت، بەخاک ئەسپێردە کراوە

3- شەهید کاک (شاسوار جەلال) ئەندامی پایە بەرزی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، بوو. (ئارام) ناوی نهێنی و ناز ناوی کاک شاسوار جەلال بوو. ڕۆژی 31 01 1978 لە دێ ی تەنگیسەری ناوچەی قەرەداخ شەهید بوو.

4- بە لای منەوە کاک (فوئاد) و کاک (ئارام) ، نەک هەر دوو زانای سیاسی بوون، بەڵکوو دوو ڕابەر و دوو شەهیدی نەمر و مەزنی خەبات و ڕێبازی چینی کرێکاران بوون.

ح- بەفرین

ڕوونکردنەوەیەک:

کاتێک لە کوردستانی باشور و ئاوایی مالومە بووین لە هاوڕێ یەکی زانا و پێشڕەو کە خەڵکی سلێمانی بوو ، و لە ناو ڕیزەکانی کومە ڵە دا، خەباتی دەکرد بیستم و سێ چوار جار دوو پاتی کردەوە کە شەهید شاسوار جەلال (کاک ئارام) ئیدئولۆگ و شارەزایەکی تێگەیشتوی سیاسی بوو و نوسراوەیەکی بە ناوی " ئەرکەکانمان لەم پلەیەی خەباتدا " نوسیوە. و باسی کرد کاک ئارام لەو نوسراوەیەدا بە شێوەیەکی بەر فراوان، عیلمی ، زانستیانە و کونکرێت ئاماژەی بە بار و دۆخی سیاسی،ئابوری،کۆمەڵایەتی و خەبات بۆ ڕزگاری کوردستانی کردوە و شی کردوەتەوە.

ئایا ئەو نوسراوەیە چاپ کراوە یان نا ؟؟ بە داخەوە من ئاگادار نیم. هیوادارم نوسراوەکەی بە ڕێز کاک شاسوار جەلال کە لە ئارشیڤی کۆمەڵەی ڕەنجدەران و یان یەکیەتی نیشتمانی کوردستانی عێراق هەڵگیراوە ، ڕۆژێک لە ڕۆژان چاپ کرێ .

نووسەر

26.4 پێشکەش بە گوردانی کاک فوئاد: ڕێبوار

به ڕێزکاک موسلیح شێخ الاسلامی (ڕێبوار) شاعیر، نووسەر و ڕومان نووس لە کات و بواری پێشمەرگایەتیدا شیعری شۆڕشگێڕانەی گوتوە و هەروا شیعری شاعیرانی بە ناو بانگی جیهانی بۆ سەر زمانی کوردی تەرجومە کردوەتەوە. شیعر و تەرجومەکانی لە گۆڤارەکان و ڕادیو کۆمەڵەدا بڵاو بوەتەوە. کاک موسلیح وەک شۆڕشگێڕیکی ڕووناک بیر لە هەموو قۆناغە کانی ژیانی بایەخی پڕاوپڕی بە هونەری شۆڕشگێڕانە و ئەدەبیاتی کرێکاری داوە. شیعر، وتار، تەنز و پەخشانە کانی کاک موسلیح کە لە بەرنامەکانی ڕادیو کۆمەڵە بڵاو دەبونەوە وهەرگێز لە بیر ناچنەوە. لەو مەیدانەدا سەرکەوتوو و نووسینەکانی هەستی دەبزوان و دڵانی تێنوی ئازادی ئاو پژین دەکرد.

دۆشکا

1.1.4.26_ شیعرو هونراوە:

موسلیح شێخ الاسلامی، زستانی60

گەشن، گەشن ،دانە دانە پۆل پۆڵ ئەستیرە ،
بە ئاسمانی زوڵاڵەوە بیان ژمێرە.
وینەی یادی شەهیدەکان، دەدرەوشێنەوە،
ورەی بەرزی پێشمەرگەی، پێ دەگەشێتەوە.
تاسە بارە، مانگە شەوی بە پایز تەزیو،
بۆ دیداری، مەریوانی هەرگیز نە بەزیو.
تاسە بارە و نازانی بۆ هەوری حەریری
نایەڵێ ئەو دەشتە، شین بێ بە تێشکی شیری.

تا دەبینێ، باسک و شان و شاخی بێسەران،
ڕازاوەیە، لێی دامەزراون پێشمەرگەکان.
بێ ئەسپایی، بە بێ تەقە، بن بەرد بە بن بەرد،
تاریکایی هەور حەشارە، و شەوە قەڵای مەرد.
ئەمجارە مانگ گەرچی سەرما تێشکی تەزێنێ،
بەو هیوایە، کە پێشمەرگە دوژمن بەزینێ.
تیشکی لە ژێر هەوری ڕەشا، دەشاریتەوە،
تا دۆشکەچی دوژمن کوێرایی دابێتەوە.
“دۆشکا “وێنەی باڵندەیەکی باڵبەست کراو،
زەلیلی دەستی دوژمنە، سەر شوڕ و داماو.
چاوی ترسی بڕییوەتە، ئاسوگەی خەتەر،
پێشمەرگە وریا، دێتە پێش دوژمن بێ خەبەر.
بست بە بست و هەنگاو هەنگاو گەمارۆیان دا،
قەڵای دوژمن کەوتە، ژێر چنگی لاوانی وریا،
برووسکە بوو، ناکاو، نرکەی دەنگی دلێران ،
چەقەڵی دز، هەل دەلەرزین لە ترسی شێران.
وەک چۆن، بێچوە دەعبایەک لە هێلان دەردێنن،
دەریان هێنان ؛ بێ ئەوەی حەتتا بجروێنن.
دۆشکا کەو بوو، کەوتە چنگی هەڵۆی پێشمەرگە،
پێشمەرگە کیو بوو، هەرەس بوو چی دەیگرت بەرگە !
دایان تەکاند هەرچی تیا بوو- چەک و جل و بەرگ،
شێری ژیان چنگی خستە دڵ و جەرگی مەرگ !
سا بڕوانە، شەوقی شادی چۆن دەشتی پڕ کرد،
شەپۆلی وەک سێڵاو هەستا و هەموو خەمی برد.
زریوەی گەشی ئەستێرە پڕ بوون لە شادی،
سەمای هەور و تریفەی مانگ جیژنی ئازادی.

دۆشکا ئێستا، چووەتە سەر شانی شاخێکی بەرز ،
نایەڵێ دوژمن ببزوێ، لە ئاسمان و ئەرز.
کەوێکی گەروو پاراوە، کاتی دەخوینی ،
تیری تەرزەی مەرگ، بۆ دوژمن دەبارینی.

26.5 بە سەر هاتی جووتیاریک

ئەم پارچە شیعرە پایزی ساڵی 1358 هەتاوی (1979 ی زایینی)لە لایەن جووتیارێکی هەژارو نە خوێندەواری ناوچەی کۆماسی یان سەرشیوی مەریوان گوتراوە. شیعرەکە هەستێکی پڕ عاتیفە و ناسک نیشان دەدا و لە هەمان کاتدا باری سیاسی ،حەماسی و فولکلۆری بەرزی هەیە. **شاعیر لە روانگەی خۆیەوە** دەوری ڕێبەری کاک فوئاد لە باری سیاسی و کۆمەڵایەتی یەوە لە قۆناغێکی زۆر حەساس و گرێنگدا دەگێڕیتەوە. وەزن و قافیەی شیعرەکە جوانە و ڕیتم و هارمونی پڕ مانا و مەوزونی هەیە. ئەم جووتیارە تێگەیشتوە، جارێک کاک فوئادی لە مەقەڕی کۆمەڵە بینێوە کە هەستی ناسکی بزواندوە.ڕێنوینی و ئامۆژگاری و ڕاسپاردە کانی کاک فوئاد، شەڕ وڕووداوەکان، شکست و سەرکەوتنەکان، پەیامە کان وەک مێژووی بەرەنگاری باس دەکا و دەگێڕیتەوە.

دابەزاندنی نەوار و کاسیتەکە لە شێوەی دیالوگ و دەنگەوە بۆ فورمی نووسین و دارِشتن لە سەر کاغەز لە لایەن بە ڕێز مەلەکەی مستەفا سوڵتانی یەوە کراوە.

نە مفتە خۆرم نە دارای مەعاش
نە زۆڵە کوردم کە بووبم بە جاش
نە تێری تێرم نە برسی برسی
نان پەیدا ئەکەم بە سواری قورسی
سوار قورسی ئەبم داس ئەکەم میراس
زاڵم نە بوم، تا بگرم قەپ و گاز
داخی ناحەساو داویە لە کەللەم
شام و نە هارم دۆینە و شەلە م

نە خۆ میرزام و قەڵەم زەنی جوان
سەریشم ببڕن کوردم و کورد زوبان

چۆنکە کەم نان و هەم دانیشتوی دێم
حەتتا قەوم و کەس جیا بونەسۆ لیم

وتیان نانی تۆ لە جاڕ و شێفە
لە ناوی ئەبەیت بیتە تایفە

ماشینم نە بوو ،کە بیکا گێرە
فەرمان و دەندەم داسە و نەقیزە

هی هەژاریمە کە ئەڵین حیزە
خۆر، ڕەشێ کردوە ڕەنگم وەک دێزە

دەی زاڵم ئێتر کەم پیاما هەڵمیزە
کلکت لی دەر بێت بە قەد نەقیزە

کەسێ زەڕ نە بێ ناگرێ قەدری زەڕ
جیا ناکاتۆ، نە وشک و نە تەڕ

کاک فوئاد چونکو   ئەو بوو زەڕ شناس
ئەیناسی ساحیب هەم فرمان و داس

وەختێک کۆمەڵە کە زۆر بوون زەعیف
بە ڕەنگی ڕەش و دەس و پل کە سیف

بیست و پێنج ڕۆژ بوو، کە من بۆ درەو
ئارامم نە بوو، بە ڕۆژ و بە شەو

بازێ جۆم وەشان، لە ژێر گەڵا جاڕ
لە تەک برایەکما، هەر وەکو کەوباڕ

چونکاکۆ، کۆڵ بوو نەی کردبوو باڵا
پشتم ئەچوو ناو ملم وەچالا

درەوم ئەکرد لەو چۆڵ و دۆڵە
مەرامم چوە سەر مەرام کۆمەڵە

درەومان ئەکرد لەو عەرزە سفتە
نان و دۆم ئەخوارد لە جیاتی کفتە

بەر لەوا ئێژم نەعوزوبیلا
ئەگەر خوایە بێ و زۆر کا لە فەلا!

هەژار و فەقیر لێتان ناترسم
ئەتوانم بێژم، ئەو خوا ناپەرەسم

درەو تەواو بوو چوم بۆ سەر جادە
خۆم بناسێنم بەو کاک فوئادە

خیابان دارسیران گرتم بۆ ئەو پەڕ
وتم کامەسە ،کۆمەڵە و مەقەڕ ؟

دۆزیمۆ چومە قەیم دادگا
سەنگەر بەسیابوو لە بەر ئەو درگا

چومە ژوورەوە ،نەرم نەرم و ورد ورد
درگاکەم کردەوە، سڵامێکم کرد

جواو سڵاوم بیست، لەویا دانیشتم
لە ئێشێ دڕەک قونجانم مشت

حاجی یە بچکۆلە، ئەو بوو چای پەز
چایی بۆم هاورد، چایی یەکی خەس

وتیان کاکە گیان چ کارێکت هەس
ڕەنگت ڕەش بووە هەڵت پێکاوە دەس

وتم فرمانم بە کاک فوئادە
کوڕان سەید ڕەشێ پیرخزران زادە !

وتیان ئەوانە ئێسە نین لێرە
بیخە بەیانی ڕۆژگار زۆر دێرە

شەو چومە ماڵی یەک عیزەت ناوی
ئەو شەوە خواردم یەک نان و ئاوی

بەیانی لە گەڵ ئەو عیزەت ناوە
ڕۆیم پیر خزری لەویا ویساوە

ئەو عیزەت ناوە کردی چاوە چاو
کوڕان سەید ڕەشی، ئەو کاک فوئاد ناو

بۆ هاتنی من چونە بنی گۆم
بە ئەوانم وت شەرحی حاڵی خۆم

ئەوان وتیان پێم، ڕەفیقین لە گەڵ تۆ
دەوریان لی دام، لە بان یەک سەکۆ
کاک فوئاد دەستی خستە سەر شانم
وتی شیرینی، باشتر لە گیانم
وتم گوێ بگرە، کاکی ڕەوشەن بیر
مەرامی ئێمە و، ڕاویژ و تەگبیر
وتی کاکە گیان بۆ چی نازانی
کە چیان پێی کرد سەرۆک بارزانی!
ئێمە فەقیرین، مەزلوم و سادە
چۆن کڵاو چوە، سەر ئەحمەد موفتی زادە!
وتی نازانی چەند سەد ساڵە کورد
تەمایر هەلە، بکا دەست و برد
چەند هەزار لاوی جوان و ڕەۆشنبیر
بە دەس بێگانە ،کراون دەسگیر
چەندە پێشمەرگە و باسەواد و لاو
باڵیان بڕیون و، هەڵیان کەندن چاو
هەتاکو بوە کە ژنی زگ پڕ
بە لولەی تفەنگ زگیان کردە شڕ
یا ڕانک و چۆخە، کڵاو و جامانە
دروسی ئەکەین، دەس کار خۆمانە
موی گێسکی مەرز، ئەدرەوشێ لە ڕەنگ
ئێژن خراپە، بیکە دوو لنگە تەنگ
ئێتر لێرەولا، نەخڵەتین بۆ کەس
دەس بگرین بە یەک، دەس لە بانی دەس
ئەم هەلە خاسە، بەر نە دەین لە دەس
کورد با شەرەفە و ناموسی هەر هەس
خاکمان چۆڵ نە کەین، بگەڕین وەک مەس
درێژی کەنۆ، بە سەرمانا دەس
خۆمان مەئمور بین، کوڕی خاسمان هەس
بۆ تێمان هەڵبا، مەئموری ناکەس !
بۆ لە ئێدارە دابخەۆ دەس
بۆچی پێت بڵێن، پدر سوخت تەرەس
ئەو ئێدارەیە،خۆ سەندەڵی هەس
بۆچی داتنانێن تۆخوا کاکەی مەس!
خۆی بۆ دانیشتوە، ئەخوا چای خەس
ئەگەر قەبوڵی کەی تەرەسی تەرەس
ئەویش وەکو تۆیە، حوکم حاکمی هەس
بە دەسی خۆیە، تۆ بکا بە ژێر دەس
ئەوان زانیان ئەقیدەم چۆنە
بە سەر هاتیان وت لە تازە و کۆنە
بە زبان ئەیانوت ناو خوا و اللّٰه
ئەقراریان ئەکرد بە ڕەسوڵ الله
وتیان کاکە گیان، گوێ بگرە زۆر باش
هەموو با سەوادین، دارای مەعاش
جەردەی سەر ڕێ نین، بگرین کۆڵ و بار
فەقەت لای ئەگرین، چەوساوە و هەژار
قینمان نیە خۆ، لە هەموو کەس
هەرچی تێرەیە، خاس و خراپی هەس
ئێژین کوردستان وەتەنە وەتەن
لە بەرز و باریک، فەرقیان نە خەن
باریک نەچیتە ئەو جێگای تاریک
بێتە ڕۆشنای هەم بەرز و باریک
وەکو یەک بژین، بە هەر چێکمان هەس
باکەس بێگانە، پێمان نەوا دەس
جارێ ئەم باسە با لێی نەدەین دەس
فرمێسک و دایکی گفتوگۆیان هەس
فرمێسک کچێکە بچکۆلە و نەوزاد
کچی کاکە حسین برازای کاک فوئاد

ئەو ڕۆژە فرمێسک، کە بوو لە مالۆ
وەختی کە نواڕی، ها لە ماڵ خالۆ

بازی ژنی دی، هەموو بوون ڕەش پۆش
دایکی بێ دەماخ، هەروەکو نەخۆش!

فرمێسک ئەڕێژن بێ نووره چرا
باسی باوک ئەکەن، هەم هی دوو برا

ناو فوئاد ئەبەن، هەم ناوی ئەمین
هەم ناوی دوژمن، کە ها لە کەمین !

مامان وەختێک تێ ،کە ناوکی ببڕێ
دلۆپێ فرمێسک، بە دەسماڵ ئەسڕێ

مامان ڕەش پۆشە ،بێ تەڵا و بێ زێو
ئەڕوانن بۆ ئەو، پێی ئەڵێن هەتیو

وتی دایە گیان، ئامان سەد ئامان
بۆچی هەتیوم، بۆم بکە بەیان !

وتی فرمێسک گیان فرمێسک بڕێژە
چەرخەکەی گردوون وا سەرەولێژە

ڕۆڵە بزانە، ناوی باوکی خۆت
ناو و نیشانی، بەیان ئەکەم بۆت

باوکی تۆ حسین، شۆڕەت سوڵتانی
بە تیری دوژمن، کە دەرچوو گیانی

عیلمی تەواو کرد، بوو بە دەبیر
لە تەک هەشت نەفەر، کە کردیان دەسگیر

دوو کوڕ سەید ڕەشێ، و ئەمانیش دووان
پێنج نەفەری تر، هەر پێنج نەو جوان

ئەوان لایەنگیر، تیپی جووتیاران
لە سەر ئەوە بوو، کران تیر باران !

ئەیانوت خوا، نەیفەرموە هەژار
جوێنی پێ بدەی، بیبەی بۆ بێگار

ئارەقی پشت جووتیار، هەر وەسە سیراج
چۆن خوا هەڵئەگرێ ،لی بسێنی باج

ساڵ دوانزە مانگە فەلا لە هەوڵە
جلی ڕەق بووە، هەر ئەڵێی دەوڵە

لە گەرمای هاوین، خەریک درەوە
نازانی ڕۆژە و، یاکو خۆ شەوە

خەریک درەوە، بە دەس و بە داس
دڕک دەر تێرێ، بە قەپ و بە گاز

درەو کام درەو، درەو دیمە جۆ
خۆتان بەن بە کوشت، بە هەشت و بە نۆ

لە دۆڵێکی چۆڵ، بێ سێبەر و ئاو
دائەنیشی بۆی، فەلای بەش خوراو

دڕک پەرمێشکە، ئەگرێتە مشتی
ئارەق ئەڕژێنی، لە شان و پشتی

ئاروق ئەڕژێنی لە دەم ولە چاو
جا دێتە خوارەوە، بۆ سەر کانی و ئاو

کاتی نێمەڕۆ، سا چونێ خۆشە
هەوڵ ئەدا بۆ، دار و پەڵۆشە

بازێ ئاژاوە، و بازێ وشتر خوار
ئاگر بکاتۆ، قۆری بکا سوار

ئەمجا ئەیکاتۆ، چارەکەی نانی
دوو چڵ شەقاتە، ها لە گیرفانی

بە دڕکە زەردە، ئاگرێ ئەکاتۆ
ئەوجا هەوڵ ئەدا ئاو بکاتە دۆ

یەک جامۆڵەی خاس، پڕ ئەکا لە دۆ
ئەمجار چارەکەی نانی ئەکاتۆ

لە تاو برسی یەتی وا حاڵی شەقە
جا ئەدا لە تیپ ،دۆ و نانە ڕەقە

لە دوای نانەکەی، چاییک ئەخوا
شوکری خوا ئەکا، هەڵ ئەسێتە پا

ئەمجا گۆزەکەی پڕ ئەکا لە ئاو
بۆ درەو کردن لە بەر خۆرەتاو
دیسان داسەکەی، لێ ئەدا هەسان
بە دڵێکی خۆش، بەر ئەباتە بان
بەری بردە بان، پشت بەرز ئەکاتۆ
تێتە خوارەوە، ئاوێ ئەخواتۆ
ئاوێ ژێر باقە گەرم بوە هەرچی
ئاوێ ئەخواتۆ مانوی دەر ئەچێ
هەتا ئێوارە کە ئەگرێ سواڵە
ئێوارە وەختێ، وەختی ئێوارە
دای ئەکەنیتۆ، جل پەرمێشکاوی
ئەی کاتۆ بەری ،جلیی تۆزاوی
ئەیان شارێتۆ، داس و هەسانی
ئەی بەسێتە پشت ،چارەکەی نانی
تێتۆ بۆ ماڵۆ، ئەو بە سواری کەر
ڕوو بە ئاوایی، دەشت ئەگرێتە بەر
وەختێ دابەزی، پای وا تەزی یە
وا ئێحساس ئەکا، پای عەوەزی یە
چارەکەی نانی، ئەنیتە زەوی
منالەکان ئێژن، ئەی مانو نە ویی
جواو مانو نەویی ،ئەوان ئەداتۆ
پای ڕائەکێشێ وپاڵێ ئەداتۆ
چای دووان ئەخوا، بە بێ دەنگ و باس
شامیی بوو دێنن، شامی نان و ماس
چونکا مانوە بۆ خۆی ئەخەوی
هەتا بەیانی کە خۆر ئەکەوی
نان و چای خوارد وەختی بەیانی
دۆانە دۆکەی ئەگرێتۆ شانی
بۆ دەسەی فەقیر، وایە زیندەگانی
ئەڕۆتۆ بۆ لای داس و هەسانی
لە جیاتی مسواک و خەمیر دیانە
فرمان بەیانی، داس و هەسانە
لە جیاتی پەیکان، یا خۆ لاندویر
ئەڕواتۆ بۆ دەشت، ئەو بە سواری کەر
فەرمانیی ماشین ،سەرکار تەمیزە
فەرمانی هەژار، داسەو نەقیزە
بەیانی بخوا، هەم کەرە و پەنیر
بۆ شام هەیەتی گۆشتی گیسکی نیر
چونکا نازارە، ئەو بەچکە خانە
هێلکە و تەماتە، ئەو بوو عەسرانە
دەم و چاوەکەی وا زەرد و سافە
چونکێ خەوتووە لە تۆی مەلافە
ئێوارە دێری، خالۆ مراد خان
ئەچێتۆ بۆ ماڵ هەروەکو جاران
دیسان ئەخەوێ، لە ماڵی تاریک
ئەچێتە گویچکەی، یەک دەنگی باریک
دەنگیی ئەناسێ، دەنگی خزمەت کار
خالۆ مراد خان ،هەڵ ئەسێ وەک هار
فەنەک پەلە پەل ئەدا لە چرا
ئێژێ خەوەرم، ئەی کاکە برا
ئێژی مراد خان، ئاتۆ بڕوانە
دوو سبەی گەلمان هەس، دەستوری خانە!
با، باش حالیت کەم ئابێرە بەرۆ
بۆ دوو سبەی، ئامان داست بێرەرۆ
ئازا خەوتووی، ئامە کەی یە
سبەی ماڵ ئاغا، میوانیان هەیە !
سبەی دوو مامر هێلکە کەرو چاخ
بچکۆلە نەبێ هەر دوو بە دەماخ

ئەگەر گەورە بن، وا هەڵ نەگرن زەم
میوان ڕازی کا، لەو دیوەخانە
خانم فرمووی، خاڵۆ مراد خان
بەیانی گەلی ژنانەیان هەس
خانم و ئاغا هەر دووکیان ئێژن
فرمان ژنەکەی، گەلێ سەنیرە
ڕێحان ئەنێرم ،قوربان بە سەر چاو
تەگبیر وەها بوو، خواوەن مەنان
وەختێ کە هەڵسا، لە خەو بەیانی
موراد خان وتی تاڵە ژیانم
ژنەکەی وتی، هەڵسە مرا د خان
مەجبوری بڕۆیت، با من نەبم خاس
تا دوا نێوەڕۆ، غیرەت بەم بە خۆم
بێ نان و چایی، خاڵۆ مراد خان
کەرەکەی تێرێ، سواری ئەبێ
ئەمجارلەم لاوە، ژنەکەی ڕێحان
ئەمیش کەوتوە لە ژێر لیفێ
ژنەکەی ئێژێ، بە رافیع خانم
بێژە وەخانم، دڵی نەوی ڕیش
بڕوانە ڕەنگم، پرسە ئەحواڵم
بێژە ئەمجارە، ئەو لێم ببورێ
ئەگەر بەنیان ویست، بیکەمە ڕەشکە
ئەگەر سەنیریان ما، بە دەس بی پێژم
ئەگەر گەسکیان ویست، بویان ئە هێنم
ئێتر عەرزی کە، نەیەتە شوێنم
تۆ خوا بۆی ببە، ئەم هەواڵە
ئارد بنێرێ بووم، با بیکەمە نان
خزمەتم کردوە، جوان جوان گێسکە نیر
سێ مامرمان هەس، هەر سێ هێلکە کەر
لە لای خانما، تکات بۆ ئەکەم
قەبوڵی ئەکەم، بە فرۆجانە
کە ئێستا بێژم، بو هەمو ژنان
فرمان خۆی نەکا ،قەد لی نەدا دەس
بەیانی ئەبێ، سەنیر بە پێژن !
چوونکو زۆردار بە فەقیر فێرە
بەیانی من خۆم، ناخۆم نان و ئاو
نەخۆش نە کەوی، ژنی مراد خان
بە نەخۆشینی، مراد خان زانی
چۆن جوابیان بەمۆ، هەم ئاغا و خانم
با دەشتەکەمان، نەوێ سەرگەردان
ئەشێ بێریتۆ، هەم هەسان و داس
با نەیشتوانم، مەجبورم ئەڕۆم
توورەکە دۆکە و، دوو سێ دانە نان
کارەکەی پێشوی، بکا جێ بە جێ
بە دوایا ئەنێرن، دوو سێ ڕا، ماڵ خان
گیانی قورس بوە، هەر بە قەد کێفێ
ئێژێ بنوارە, قەزات لە گیانم
ئەها ماڵەکەم چۆن تیی داوە مێش !
تۆ خوا سەرنج بە، شپرزی ماڵم !
لێم عاجز نەبێ و لێشم نە تۆرێ
ئەگەر پێسەیان ویست ،بیکەمە مەشکە
ئەگەر گەوریان بوو، بە کۆڵ بی ڕێژم
ئەگەر قاڵیان بوو، جوان ئەیتەکێنم
ئەگەر نە مردم، بۆیان ئەمێنم
ئەگەر گەرەکیان بوو، بەنی جەواڵە
گۆروا ئەرێسم، بۆ پای ئاغە گیان !
ئەنێرم بۆیان، هەم کەرە و پەنیر
ئەنێرم بۆیان، بە گیان و بە سەر

دوو کەویشمان هەس، کەوێ سەر هێلان — دڵیان لی چوە، ئاغەزادە گیان !
بێژە وەخانم، دەسم بە دامان — عەرز ئاغە نە کا، نە هاتوە ڕێحان
ڕافیع ئەڕواتۆ، بوو ناو گەلەوان — خانم دانیشتوە، ها لە پشت سەریان
ئێژێ خانم گیان نەخۆشە ڕێحان — ئەگەر نە مردم، ئەمێنم بۆیان
خانم ئەفرمێ، حاڵی چلۆنە — گوایە ڕاس ئەکا، ئەو خرسە کۆنە
ڕافیع ئێژێ پێی، بە هەزار قورئان — بە خوا، ڕاست ئەکا داماوە ڕێحان !
چت ئەنێری بووم، ئەو خرسە ڕۆشە — ئیتر منەتی، ئا بە ئەو پووشە
خێرم پێ ناکا و، پێم ناکا ئەحسان — ئێوارە هاتۆ، ئەگەر مراد خان
ئێوارە هاتۆ، ئەگەرمراد خان — عەرزی خان ئەکەم، تەمێی بکا جوان !
بە قژ بیکێشێ، ئەو خرسە کۆنە — باکو بزانی، فەلایی چۆنە ؟
خانمیش ئەمجارە، بێ خەبەر لە خوا — نە هاتنی ڕێحان عەرز، ئاغە ئەکا
ئاغەیش ئەگەڕێ. بۆ ڕۆژێکی وا — پای لار دانێ و ،جەریمە بکا !

+++++

ڕۆڵە فرمێسک گیان ئەم ناحەساوە — باوکتی دا بە کوشت، ئەو باوکە لاوە !
ڕێحان نەیتوانی، سەنیر بەپێژێ — مراد خان لەوی ،ئارەق ئەڕێژی
خەمی ڕێحان ،هەس لە دڵیا کەمێ — درەوێ ماوە، بەش ڕۆژ و ژەمێ
گیانی پڕبووە، لە ئارەق و ئاو — درەو ڕۆژ و نیم، ئەو بیکا تەواو
کارێ ڕۆژ و نیم، کردی وەپەلە — دەسووری ئاغەس، بەیانی گەلە !
ئێوارە هاتۆ، هەرچی بوو مانوو — ناردیان بە شوێنیا، خزمەت کارێک زوو
خزمەت کار وتی: خالۆ مراد خان — ئاغە فەرمووی، لە دوایی چای و نان
فرمانی هەیە، شەو بێ بۆ ئێرە — فرمانی خۆیە، ئێنشاڵڵە خێرە
دابەزێ لە کەر، وەختێ تێتە بان — ڕێحان نەخۆشە، وەیلانە خێزان
چرا نەکراوە، نە چای و نە نان — هەڵمەتی ئەدا، بۆ سەر جێی ڕێحان
ئەڵێ بە ڕێحان، بۆ چی نەبووی خاس — هەواڵ ئەپرسی، لە دەنگ و لە باس!
ئەڵێ چووزانم ،خەبەر ئاوایی — منال نەیخواردوە، نە نان نە چای
زەرد هەڵگەڕاون، منالەکانم — نەمتوانی بڕۆم، بۆ خزمەت خانم!
ئەڵێ نەتزانی، چاوت دەر ئەهات — داخی دڵی خۆی، بە ئەو دەر ئەکات
ئەیاتە بەر دار، ئەو لایەیی ئێشێ — تێر تێر ئەیکوژێ و، بە قژ ئەیکێشێ
زیرە ئەخاتە، ناو ماڵ و منال — هەواڵی خۆشە. ئەیبا بۆ ماڵ خان

بەڵام کاری بەوە، نابێ جێ بە جێ   منالْ ئەخەوێ، یەکێ لە کونجێ
تەعامی ناکات، نە چای و نە نان   بە ترسۆ ئەڕوات، بۆ خزمەتی خان !
دۆیەکی دەرداوە، هەر وەکوو سیراج   ڕەنگێ ڕەش بووە، هەر وەک پشتی ساج
شەڵ و پەڵ ماندویی، بەر خۆرەتاوە   ئارەقی کردوە و، دەنگی نوسراوە
ئەوەڵ ئەڕواتە مەنزڵ دەس و پا   دەرگا ئەکاتۆ و، سڵاوی ئەکا
ئەڵێن واعەلێک چۆنی مراد خان   ناوی تۆمان بیست ،ئێستا لە لای خان
مراد خان بیستی، خان بردی ناوی   ڕەنگی چەرموو بۆ، ئاو پەڕیە چاوی
وتی پێم بێژن، تۆخوا زوو بەزوو   ناوی منی برد، خان چێی ئەفەرموو ؟
وەختێ ڕوانیان، بۆ ڕەنگی کاڵێ   تۆزێ بەزەیی یان، هاتۆ بە حاڵی
وتیان شتێکی وای، نە فەرمووە خان   باسی تۆی ئەکرد، هەم باسی ڕێحان
وتی دەی چی بکەم، من لە ژنی پەن   لە خزمەت ئاغا، وا منی کرد بە پەن !
نازانم نەخۆش و، یا خۆ ساقە   قژێم کێشاوە، بە چەپکە و باقە
قەسەم بەو زاتە، وا تەنیا و تاکە   ئازای ئەنامم ،کردووە فەلاقە !
مراد خان وتی، جەرگم بووە ژان   نازانم ئاغە سەرفی کردوە شام ؟
شامی نە خواردوە، هەیئەتی میوان   ئاتۆ گوێ بگرە، بۆ قۆڵتەی قلیان !
فرەی پێ نە چوو، ئاغە ئەمرێ کرد   شامیان بۆ هێنان، نەرم نەرم و ورد ورد
ئەمجار هەڵیان گرت، ئافتاوە و لەگان   سابوون کەستوری، بۆ دەس و پلیان
تەعام داچنیا، تازە نەک کۆنە   مەگەر خوای مراد خان، بزانێ چۆنە؟
مراد خان لەویا، هەر چاوە چاوە   گۆشت مریشک ئەوە، لە ژیر پڵاوە
لەویا ویساوە، ئێژێ گڵاوە   خوا قەبوڵێ نەکا، ئەو ناحەساوە
شامیان سەرف کرد، بە درێژ و دوور   مراد خان ئەمجار، کە چووبۆ حوزوور
دەرگاکەی کردۆ، سڵامێکی کرد   دەست بە سینەوە، تەعزیمی بۆ برد
جواب سڵام نە بوو، ئەبەدا   ناو چاوی ترش کرد، لوتێکی بادا
لە دەرگا وەستا، ئەمجار مراد خان   ئەمان تێنە سەر، گفتو و گۆی خۆیان
تیریان خواردوە، لەو گۆشتە چەورە   سوحبەتی خۆیان ئەکەن بە دەورە
بەین بەین چایی ڕەش، بەین بەینێ قلیان   بەین بەینێ ئەکەن، باسی کێشوەرەکان!
درۆی زل ئەکەن ،بە هەشت و بە نۆ   ماندووی نە کردون، درەو دەیمە جۆ!
خۆش ڕائەبوێرن، تا دێری دێری   هەتاکۆ گمێز، زۆری بۆ تێری
مراد خان داماو، خۆی بۆ داتەکان   کەوشەکەی جووت کرد، نایە بەر پێی خان!

لە دەرەو هاتۆ، خواردی یەک هەوا   سەری پەتی کرد، دای کەند بۆی کەوا
بۆی هاتە زووان، هەر چێکی زانی   مراد خان داماو، نایە گێرفانی
بەیانی ئەشێ، بێژم بت کەن پەت   بیخەنە دەرۆ، شە نگە شڕەکەت
گوایە ڕاس ئەکا، ڕێحان بوو نەخۆش   خوا ڕوو ڕەشێ کا، لەوە زیاتر ڕەش
ڕێحان زل بووە، بووە بە خانم   چۆڵێ بکە بۆم، زوو ماڵەکانم
پیس و چەپەڵە، دەرت داوە دۆ   شەرت بێت کە ئەمساڵ، من بتکەم سێ کۆ!
ئەو دەشتە خاسە، من بە تۆم داوە   خاوەن خۆی بێ، هەمووی لای ئاوە
وەێتە خانمت، تۆیش کار ناتوانی   ئەگەر دەری بەی، جوان یارۆکانی
دە گەز چاڵی کەی، دە گەز بیکەێ قووڵ   لە بەریا دانیت، دووسێ باقە تووڵ
بیکە بە هەسێڵ، بەری کە بە نۆک   تۆ زەحمەت کێشە، بامن ببم کۆک !
یا سێف زەمینە ،یا خۆ تەماتە   تۆخواتۆ فەلای، ئەی خوێڕی یەی لاتە
بازێ پیاز بکە، ورد ورد بیدێرە   بازێ سیاوڵەکە، بۆ ڕووی کولێرە
یا سەوزە خەیار، یا گسکە شارێ   بۆ یئمەش باشە، بێنی بە دیاری
نە کاڵەکت هەس، نە شووتی و خەیار   ئەشێ دەرت کەم، بە زاتی جەبار
مل لار ئەکاتۆ، ئەمجار مراد خان   ئێژێ کام کانی، ئەفەرمی قوربان ؟
ئێژێ هاپێتۆ، دوو چاوی زل زل   لە هەر کوی بینێت، دوو سێ چڵ پیزڵ خۆتی
بۆ شل کە، هەڵی بەرۆ قاچ   ئەوسا تێوەشە، بە بێڵ و بە پاچ
ئەقەلەن یەک ساڵ، خۆتی بۆ بکە وێڵ   بزانە ئەوە، ئەبێ بە هە سێڵ ؟
وا شیرینی ئەکاتەوە، لە بەر چاو   ڕەنگی وای پێ بێ، وەک قیری تەواو
ئێتر ناڕوانێ بۆ، سیرێج و دۆی   مەقسەد پۆڵەکەس، زوو بیهێنی بۆی
ئێژێ ڕاس ئەکەی، قوربان نەمزانی   ئەگەر مام، بەهار ئەیکەم بە کانی !
ئەگەر لوتفت بێت، هەر نەم کەی جواو   ئەو دەشتە گشتی ئەکەم بە، بەرئاو
بازێ پووڵ بێنە، ئەتکەم جریمە   هەتاکو بەهار، خودا کەریمە !
ڕێحانی ژنت، نەخۆش و وێڵە   بەیانی خۆت بێ، برۆ تەوێڵە !
ئەمجارەش ڕێحان، ئەبەخشم بە تۆ   نات کەم شار بە دەر، نایشت کەم سێ کۆ!
مراد خان ڕای کرد، زوو بە دەس و برد   وتی بە ڕێحان، خان عەفوومی کرد
عەفوو کردن خان، ئاشتی کردەوە   ئێشێ لێدانی، لە بیر بردەوە
بۆی سەلەم ئەکەم ،سەد تمەنێ پووڵ   ئەچمە تەوێڵە، نابم ناماقووڵ
بۆ پووڵەکەشێ، هەیە عیلاجی   هەر دووکمان، برۆین بۆ لای مام حاجی

حەرام بوو لێیان، خواردن و خەوتن
چون بۆ ماڵ حاجی، بەر لە خۆر کەوتن
کەوش داناکەنن، هەر دوو بێچارە
لازمیان هەیە، سەد تمەنێ پارە
هەر جۆرێ داوتە، بە سەلەم و سوو
پێتی ئەدەینۆ، حەتمەن زوو بە زوو
حاجیش بۆ سەلەم، مەیلی لێی هەیە
ئەڵێ پوولی من، چەند شەرتی هەیە!
بەو شەرتە ئەگەر، تۆ نەلێی بە خان
سوودەکەی ئەکەم ،بە یەک و سێیان
بە نەخت ئەیدەم پێت، بە نەخت ئەمەوێ
تەئەخیری ناخەم، بە تەنیا شەوێ
نەک پێمی بەیتۆ، ئا بەم فیاتە
دوو گێسکە گەڕ و، دوو مەڕە لاتە
حاجی باخەڵی، ئەچێتە خۆریان
بە دوو ساعات، پوول دەرتێ لە گیفان
پووڵەکەی لێ سەند، زوو نایە گیرفان
چوو بۆ تەوێڵە و، پوول بدا بە خان
باسی ئەم باسە، هەر ماویە هێشتا
توولی پێ نە دەین، با بیکەین کۆتا !

+++++

ڕۆڵە فرمێسک گیان، ڕۆڵەی تاقانە
خۆیان دا بە کوشت، لە سەر ئەمانە !
ئەمجار هاوردیان، فرمێسک گیان ڕۆڵە
حیزبێکیان دانا، بە ناو کۆمەڵە !
بوونە لایەنگیر، دەسەی چەوساوە
پەیام ئازادی، کرا بڵاوە !
حوکمیان ئەکرد، بۆ فەقیر زۆر باش
زاڵم پەرەسەکان، خۆیان کرد بە جاش!
لە لای دەوڵەتۆ، ئەیانگرت مەعاش
بارێ درۆیان، بۆ ئەکرد بە ئاش !
وەکوو لەوەو بەر، ڕۆڵە گیان وتم
نۆ نەفەریان گرت، نۆیان نەوجوان !
دەسگیریان کردن، چونە پادەگان
پێوە بۆ ڕۆڵە، لە ماڵ ئێمە دووان !
بوو بە قازیان، سادق خاڵخاڵی
بە حوکمی خۆی بوو، باڵی هەڵماڵی !
ڕۆڵەی شیرینم، ڕۆڵەی لێو بە بار
دەستوری پێ دا، ئەو بە پاسدار !
هێچ نەیان پرسی، لە جەوان و لە پیر
چاویان دابەستن، دانیانە بەر تێر !
جوان ئەیکێشێ، ڕەگباری ژێ ـ سێ
چونکە شەهیدە، خوێنی ناویسێ !
تێریان بۆ خستن، هەر وەک گەڵای دار
نەک تەکە تەکە، ڕۆڵە وەڕگبار
هانیانەوە شار، ماشین ئەرتەشێ
ئەڕژا ناو ماشین، خوێنیان بە گەشێ
من ئازیەت بارێ، ئەو خوێنەی گەشم
بۆیە فرمێسک گیان، ئێستا ڕەش پۆشم!
ئەوان بەو جۆرە، وایانە لێ هات
لە شوێنیان جێما، بەڵام کاک فوئاد !
ئەمجارە ڕۆڵە، کاک فوئاد زانی
دوژمن کوشتویە، دوو برای جەوانی
“لە بیری بردۆ، ئەم داخ و ئەو دەرد
سەر تا پای باڵای، لە فیشەک کرد زەرد!

"بە پێی ئەیبڕی، ئەم دەشت و ئەو هەرد
ڕۆڵە وای گێڕا، ئەزەل و قسمەت
چوو بە ڕۆژ، بەرانبەر جادە
پەیا بوو بۆ ئەو، تۆپ و تەیارە
ستوونێک بۆی هات، دای پۆشا جادە
وتی : من فوئاد ڕێبەر کۆمەڵە
ئێتر دوای ئەوان، تاڵ بووە ژیانم
بۆیان مەعلووم بوو کە کاک فوئادە
کردیان بە سەنگەر، پاڵ جادە و پاڵ دار
کاک فوئاد لە بەر، حەق هاوڕێ کانی
بەرانبە ستوون، هێچێک نەی بوو خۆف
ئەوان خەشابیان، خاڵی ئەکرد زوو زوو
تەنیا لە سەنگەر، نە ترس و چالاک
لیرەدا داخە، گوێ بگرە کاکە
لە مەتەریزەوە ئەی کرد، چاوە چاو
لە بەر تێنویەتیی، لێوی گرتی بار
دارێکی زل و، لایەکی پوواو
گوللە نەماوە، بڕاوە چارە
وتی: ئەی داری قولور و پوواو
وتی کاکە گیان، منیش بێ ئاوم
پاڵی دایەوە، لە بێخی ئەو دار
ڕاستم پێی بڵێ، تۆ کیی کە ئاوا
چویتە ناو سەنگەر بە تەنها نەفەر
بە فیشەکی کەم، بێ نان و بێ ئاو
هۆی هات و چوونی، ئەو تەیارە
تەیارە بۆچی، ئەڕوا دارە و دار
وتی : من فوئاد شورەت مستەفا سوڵتانی
موهەندس بەرقم، ڕێبەر کۆمەڵە
ئەوەڵ تا ئاخر ،شەرحی حاڵی خۆی

بۆ حەق دوو برا، چوە بنە بەرد
ئەڕۆیی لە دەشت، بسام کا نیعمەت !
سەنگەرێکی بەست، ئەو کاک فوئادە !
ئەسڵەحەی تێر بار و، ژێ_سێ و خومپارە!
بانگی کرد لێیان، ئەو کاک فوئادە !
برا کوژراوم ئەسێنم تۆڵە !
ئەسێنم لێتان، حەق براکانم
نیشتنە پارێزی لە سەر ئەو جادە
ڕوو بەو سەنگەرە، ئەیان کرد ڕەگبار!
شەڕی ئەکرد لە گەڵیان، بە پارتیزانی
ڕووی کرد لە ئەوان لوول کڵاشێنکۆف!
جوابی ئەدانۆ، یەک یەک و دوو دوو!
حەق براکانی، نە بردە ژێر خاک!
فیشەکی نەما، ئەو کوڕە چاکە !
ئاخ بۆ خەشابێ، ئاخ بۆ تۆزی ئاو !
کەوتە بەر چاوی، ئەو یەک تاقە دار !
بەڵکوو کانی بێت، لەویا بخوا ئاو
بە دزی یەوە هەڵسا، چوو بۆ ئەو دارە
لە کوینی، دەس ئەکەوێت ئاو ؟
هی بێ ئاویمە، وا لاسووتاوم
دار لە گەڵی ئەو، کە هاتە وتار
بە دەست تۆ، ستوون سەری لی شێوا
ئەو ستوونەت وا کرد دەربەدەر
بۆ وا شەڕ ئەکەی، وەک برا کوژراو
ئەم ناڵە و گرمە و، سەدای ڕەگبارە
ڕاستم پێ بڵێ، تۆخودای جەببار !
ئەوانە کوشتویانە، دوو برای جەوانم
هاورێ کوژراوم، ئەسێنم تۆڵە !
ئەو وتی بۆ دار، دار گرتی لە گوێی

وتی، دەی ئێستا بڕوا تەیارە
بۆ تۆ ئەگەڕێ، بن دار و بن دار
دار وتی کاکە، لاوی ڕەۆشەن بیر
وتی ناو سکی من، چەندە پوواوە
با بت شارمەوە، لە ناو سکی من
خۆزگە وەک جوانی، نەئەبوم پوواو
وەک جاران ئەم بوو، شاباڵ و سەر لق
ئەگەر جوان ئەبووم، هەر وەک جوانە دار
ڕەگبار ببوایە، لە یەک تا هەزار
کاک فوئاد بیستی، دەنگی تەیارە
وتی: ئەی داری قولور و پوواو
ئەزانم ئێتر، من نیە مانم
هەر چی پێشمەرگە و، برادەرم هەس
ئەمانەت ئەوان، خاکی کوردستان !
بە کوشتنی من، هێچ نەکەن لەنگەر
بۆ ڕۆژگاری کورد، هەلێکە هەلە
ڕزگار کەن، هەژار هەلێکە هەلکەوت
لە سەر فەڵا، لابەن دار و بار
بە زۆر نەکێشن، فەلا بۆ بێگار
فەلا هەیەتی، دۆ و نانە ڕەقە
ئەو نانە ڕەقە، نانێکە زۆر باش
بڵێن هەی هاوار، هەی داد هەی بێداد
پێشمەرگە نەترس، ڕەوشەن بیر کوردە
بڕۆن بە سەریا، تێک بدەن ئەو پردە
لە بیرتان نە چێ، خوێنەکەی فوئاد
لە کوردستانا، بگەڕێن تێر تێر
ئەوا من کوژیام، هێزی کۆمەڵە
خۆزگەم بەو ڕۆژەی ئەم کوردستانە
مەیتەکەم هەڵگرن، بیبەنۆ وەتەن

بۆ کوشتنی تۆ، ئەکا هەزارە
گرمە گرمیەتی، وەک هەوری بەهار
بەڵکوو نەت کوژن، بۆت بکەم تەگبیر
لایەکم چۆڵە، ئەو لام سوتاوە
با بت پاریزم، لە دەستی دوژمن
گەڵای تەڕم ئەبوو، ناوسکم پڕ لە ئاو
گوللەم سارد ئەکرد، موهەندس بەرق
وەک جاران ئەم بوو، سەر لق و پاسار
نەجاتم ئەدای، لایەن گیر هەژار !
زانی دەر ناچێ، گیانی ئەمجارە
وەسیەتێکم هەس نەیخەیتە ناو ئاو !
وسیەت بێت، لە لای پێشمەرگەکانم
غیرەت و ناموس، بەر نەدەن لە دەس
سەنگەری چۆڵم، جێ هێشتوە بۆتان
با ڕێم چۆڵ نەبێ، بیگرنەوە سەنگەر
سارد نە بنەوە، ئامان بە پەلە !
دوژمن ترسێنە، بۆ ئاڕ پی جی حەوت
ئێتر زۆر نەکا، سەرکار لە هەژار !
بچڕن زەنجیری، زاڵمی زۆر دار
پێشمەرگە لە مل، زۆر دار بە چەقە
نەک کەباب بخۆی، بە تۆ بڵێن جاش !
زبان کوردیم ئەویت، بگەڕم ئازاد
پێشمەرگە مەردە، دوژمن وەک پردە
هەر کەس حەز نەکا، ئەو زۆڵە کوردە
هەژار و فەقیر، لە خەم کەن ئازاد !
جار جارێک، بڵێن یاد فوئاد بەخێر !
بەدەس ئێوەیە، بەسێنن تۆڵە
تیایا ئەبڕیا، دەستی بێگانە
باوکم و دایکم، گەردەنم ئازاد کەن!

بیبەن بۆ دایکم، ئەو جل خوێناوی
بڕێژێ بە سەریا، فرمێسکی چاوی

چوون ئازیەت بارێ دوو خوێنی گەشە
دو کوڕی کوژراوە، چارشێوی ڕەشە

دایکم ببینێ ئەو جل و بەرگە
با شێوەن بکا بۆ سێ پێشمەرگە !

حەزرەت حسینیش، لەو گوللەیەی چەشت
ڕەفیقی ئەوین، ئێمەیش لە بەهەشت

خۆ خوا ئەزانی، خۆمدا بەر ڕەگبار
لە بەر خاتری، هەتیو و هەژار

بۆ سەد ساڵە بی، ئێمە بوین شەهید
ئێمەیش وەک حسین، دیوانە یەزید

وتمان کوردستان، با ببێ ئازاد
هەژار بگەڕێ، بە مەیل و موراد

"ناوی نامری فوئاد مستەفا سوڵتانی
لە ڕێی کوردستان بوو بە قوربانی "

جێی شانازی یە، بۆ کوردستانی
لە ماڵی بیدا، ئەو سێ قوربانی

ئەی دایک و خۆشک و، برای شەهیدان
خەم خواری ئێوەن، تەواو شارەکان

دایکی شەهیدان، لابەن چارشێو ڕەش
شەهیدەکانتان، هەر هەن ساحیب بەش

هاو دین هاو مەزهەب، هاو ئێمانتانین
هاو خەمی خوێنی گەشێ نەوجوانتانین!

26.6 ڕێز گرتنیک لە هاوڕێ فوئاد:

ئێرەجی ئازەرین

ئێرەجی ئازەرین، 9 ی خەرمانانی 63
وەرگیردراو لە گۆڤاری "پێشڕەو "ی فارسی ژمارە 2

کاک فوئادم دووراو دووردیتبوو؛ بەڵام قەت لە نزیکەوە و لە پەیوەندیکی سیاسیدا نەم دەناسی.پاش شەهید بوونی کاک فوئاد لە خەرمانانی ساڵی 58 دا فوئاد وەک ڕابەری پایە بەرزی کۆمەڵە و نموونە و نیشانەی شۆڕشگیڕی، جێگایەکی تایبەتی لە ناو دڵی هەزاران کۆمونیست و شۆڕشگیڕی ئێراندا کردەوە. خۆشەویستی کاک فوئاد لە ناو دڵی منیش دا، هەر بەم چەشنە سەری هەڵدا. یەکەم جار کە هاتمە کوردستان دوو ساڵ لە شەهید بونی کاک فوئاد تێپەڕ ببوو، بەڵام هاوڕێکانی بە جۆریک باسیان دەکرد و یادیان دەکرد کە دەتگوت

باسی ڕابەر و هاوڕێ یەکی زیندوویان دەکەن.ئێستاش هەر وایە. ناوی فوئاد نەک هەر لە ڕێزەکانی حیزبی کومونیست یان لە کوردستان،دا، هاوتایە لە گەڵ ئازایەتی و لە خۆبوردوویی و شیلگیری شۆڕشگیڕانە بەڵکوو لە نێو سەدان شەهیدی کومونیستدا فوئاد جێگایەکی تاقانە و هەڵکەوتووی هە یە. یادی فوئاد بۆ هەتا هەتایە زیندووە، بەڵام بە راستی ڕەمزی ئەو نەمری یە لە چی دایە ؟

راستی یەکەی ئەوەیە کە لە ماوەی پێنج ساڵی رابوردوودا ئاڵ و گۆڕێکی زۆر بە سەر کۆمەڵەدا هاتوە. رەخنە گرتن لە پوپولیزم، خەبات و سەرکەوتنی مارکسیزمی شۆڕشگێڕ لە کۆمەڵەدا-ئاڵ و گۆڕێک کە ئیمکانی پێک هاتنی حیزبی کومونیستی بە دەستەوەدا- لە مێژووی سیاسی ئێران دا ئاڵ و گۆڕێکی بێ وێنەیە. تەجرەبەکان، دەسکەوتەکان و ئاڵ و گۆڕە پەیتا پەیتاکانی ئەم پێنج ساڵەی دوایی ئێستا سیمایەکی وایان بە کۆمەڵە بەخشیوەکە زۆر کەم لە رابوردوو دەچی، بەڵام سەرەڕای هەموو ئەوانە کاک فوئاد رابەرێک نی یە کە تەنیا سەر بە سەردەمێکی تێ پەڕیو بێ. وە من خۆم دیتوومە کە چلون هاوڕێ یانی لە مێژینەی کاتێک دەیانەوی لە سەر مەسەلەی دژوار ساغ ببنەوە و بڕیاری لە سەر بدەن، هەست بەوە دەکەن کە فوئادیان لە لایە.

"راستی کاک فوئاد لە وزعییەتێکی ئاوادا چی دەکرد؟کاک فوئاد ئەو کارانەی چلون بە ریوە دەبرد ؟ "وێنەی کاک فوئاد ئێستاش رازینەرەوەی هەموو مقەڕەکانمانە ،وە یادی فوئاد لە هەموو شوێنێک بە ڕێز و خۆشەویستە. بە راستی بۆچی ؟ئایا ئەوە تەنیا هەر رەسم و یاسای ڕێز گرتن لە رابەرێکی شەهیدە ؟ یان فوئاد خاوەنی تایبەتی گەلیکە کە وای لی دەکا سەربە سەر دەمی ئێمە بێ وە بۆیە یادی هەر زیندووە ؟

من کە لەم چەند ساڵەدا وەک کەسێک کە فوئادی خۆش ویستوە، هەوڵم داوە لە ناو قسە و باسی هاوڕێ دوور و نزیکە کانیدا بیناسم، توانیومە وەڵامی پرسیارەکانی خۆم -هەر چەند بە ناتەواوی –بدۆزمەوە. ئێستا لە پێنجەمین ساڵڕۆژی شەهید بوونی دا، ئێزنم بە خۆم داوە کە بۆ ڕێز گرتن لە فوئاد چاوێک بە سەر چەند گۆشەیەک لە خوسووسیاتی سیاسی ئەم شۆڕشگێڕە مەزنەدا بەو

جۆرەی کە من ناسیومە بخشینم. هەر ئەو خوسووسیاتەی کە بە لای منەوە، فوئاد دەکەنە رابەرێکی زیندوو کە پەیوەندی بە ماکسیزمی شۆڕشگیرەوە هەیە. وە دەیکەنە مامۆستا و سەر تۆپی ئەوڕۆ و سبەی حیزبەکەمان. عیشق و ئیمان بە جەماوەر، یەکەم شتە کە نێوی فوئاد وەبیر دەخاتەوە.عیشقی ئەو بە کرێکاران و زەحمەتکێشان گەلیک لە دڵسۆزی و هاودەردی ئومانیستی بەرزترە. ئەوە عیشقی شۆڕشگیرێکە کە لە جیهانێک دا کە بناغە کەی لە سەر کویرەوەری و ستەمکێشی و ڕۆژ ڕەشی هەموو ئێنسانێکی زەحمەتکێش و بە شەرەف دامەزراوە ئارام و ئوقرەی نی یە.

بۆ شۆڕشگیرێکی وەک فوئاد ژیان ئەگەر بە تەواوی نە نرێتە پێناوی کۆتایی پێ هێنان بەم بێ بەشی و ڕۆژە رەشی یە، چ ماناو مەبەستێکی تری دەتوانی هەبێ ؟وە چ شتێک لەوە خۆشترە کە لە گەڵ خەڵکێکی ئاوادا بژی ولەمەێنەت و خەباتیاندا بەشدار بێ ؟فوئاد جگە لە پووچ بوون و بێ سەمەر بوون لە ژیانی وردەبورژوایی دا هێچی تری نە دێت و قەت نەیدەتوانی ئەو "شۆڕشگیرە"، بە شۆڕشگیرێکی راستەقینە بزانی کە لە کردەوەی سیاسی و دەزگای فیکری خۆی دا، جەماوەری نا بێتەلاوە.

ئەگەر شتێکی بە هێز تر لە عیشق و خۆشەویستی بەرانبەر بە زەحمەتکێشان لە فوئاددا بووبێت، ئیمانی ئەو بە هێزی لە بن نە هاتووی ئەو زەحمەتکێشانە بوو. بۆ فوئاد شۆڕشی جەماوەر راستی یەکی هەست پێکراو بوو کە هێچ پێویستی یەکی بە لێکۆڵینەوە و بەڵگەی تئورێک نە بوو. ئەو هێچ گومانی لەوەدا نە بوو کە بێ بەشان و زۆر لیکراوان، نەک هەر دەتوانن ڕاپەڕن و ڕۆژێک رادەپەڕن، بەڵکوو هەمیشەبۆ وەدەس هێنانی مافی رەوای خۆیان ،بۆ پێک هێنانی ئاڵ و گۆڕ لەم وەزعە نالەبارەدا خەریکی خەباتێکی بە ئاشکرا و یا بە نهێنین. ئەو ئیمانی بە هێز و خەلاقییەتی زەحمەتکێشان هەبوو، ئیمانی بەوە هەبوو کە خەڵک قازانج و بەرژەوەندی واقیعی خۆیان دەناسنەوە. لەو تاقمە سیاسەت مەدارانە نە بوو کە خەڵکیان بۆ "ئامرازیکە "کە لەم یا لەو جووڵانەوەی سیاسی دا لە سەریان "حیساب "بکا یا نکا. فوئاد خۆی نیشانەی هەوڵ و

تێکۆشان بۆ خەباتی زەحمەتکێشان وبۆ رزگاری بوو.جگە لە قازانج و بەرژەوەند و رزگاری زەحمەتکێشان هێچ ئامانج و حەقیقەتێکی نە دەناسی و هەمیشە لایەنگر و پاریزەری شیلگیری حەقیقەت، وە جەنگاوەری ڕێبازی ئامانجەکانی خۆی بوو.

فوئاد کومونیست بوو.بە باشی لە بایەخ و گرینگی کاری تەشکیلاتی ئاگادار بوو.فوئاد و ژمارەیەکی کەم لە هاوسەنگەرەکانی چ لە ساڵی 48 دا و چ لە سەرەتای پەنجاکاندا کە بیر و بوچوونی چریکی لەو پەڕی رمینی خۆیدا سێبەری خستبووە سەر زەینی زۆربەی شۆڕشگیڕانی ئێران ،لە پێویستی داڕشتن و پاراستن و پەرە پێ دانی تەشکیلاتی نهێنی کومونیستی (کۆمەڵەی داهاتوو) دا هێچ گومانیکیان نە بوو.پاشانیش چ لە گەرماو گەرمی شۆڕشی ساڵی 57 دا و چ پاش راپەڕینی رێبەندان و لە گەرمەی ئاخێزە جەماوەری یەکان لە کوردستاندا، ئەرکی پاراستن و پەرە پێ دانی تەشکیلاتی کومونیستی، هێچ کات نەکەوتنە ژێر تەئسیری هەڵس و کەوتی خەبات. بەڵام ئاسۆی فیکر و داهاتووی خەباتی فوئاد لە چوار چێوەی تەشکیلات و رێکخراودا نە دەمایەوە. چونکوو فوئاد جێگای تەشکیلاتی بە دروستی وەک ئامرازێک بۆ دەخالەت و کار تێکردنی بە هێز لە خەباتی سیاسی و شۆڕش دا دەناسی. گورووە، سازمان و حیزب بە هەر حاڵ ئامرازی هەڵسوڕانی شۆڕشگیڕێکە لە پێناو ئامانجە سەرەکی یە کەی دا، لە پێناوخەبات دا تەشکیلات ئامرازیکە بۆ وشیار کردنەوە بۆ رێکخستن و رابەری کردنی جەماوەر بۆ کار تێکردن لە خەباتی ئێستا دا و بۆ دیاری کردنی رێ و شوینی ئەو خەباتە. تەشکیلات ئامرازیکە بۆ هەوڵدان لە پێناو چارە نووسی شۆڕش دا و. .. فوئاد زۆر بە باشی هەستی بە گرنگ بوونی تەشکیلاتێکی کومونیستی دەکرد. لە پاراستنی خالیسی و پتەوی تەشکیلات دا، یەکجار بە دەربەست بوو و پێی لە سەر دادەگرت. وە تەشکیلاتەکەی خۆی زۆر خۆش دەویست. بەڵام قەت تەشکیلاتی تەنیا هەر وەک تەشکیلات لە بەر چاو نە بوو. کاک فوئاد هێچ چەشنە تەعەسوبێکی سکتاریستی نە بوو وە بەرژەوەندی تەشکیلاتی بە بانتر لە بەرژەوەندی بزووتنەوەی جەماوەری دا

نەدەنا.چونکوو وەک هەموو شۆڕشگێڕێکی کومونیست بە لای فوئادیشەوە تەشکیلات بەرژەوەندیەکی جیاواز لە قازانج و بەرژەوەندی جەماوەری نە بوو.وە جگە لە رزگاری جەماوەر هێچ پێویستی و حیکمەتێکی نە بوو.ئەو بەو بونەوە تەشکیلاتەکەی خۆش دەویست کە ئامراز و ئامێری بوو، بۆ شکڵ پێدان و بەرەو پێش بردنی بزووتنەوەی کرێکاران و زەحمەتکێشان، بزووتنەوەی زۆر لیکراوان و دەس تەنگان، وە بەم جۆرە تەشکیلاتەکەی بە تەواوی بۆ ئەم کارە تەرخان کرد.

بەم جۆرە بوو کە کۆمەڵە پاش ئاشکرا کردنی خۆی لە نێو نا باوەڕی و سەر سوڕمانی سازمانە سکتاریستە وردە بورژواکانی پاش ڕاپەڕین دا- هەر چەند پان و بەرین بوون-وە لە نێو رق و ئێنکاری حیزبە کۆنە سەرانسەری و ناوچەیی یەکان دا، پاش ماوەیەکی کورت بوو بە سازمانێکی جەماوەری و بە هێز و پڕ نفووز، وە فوئاد لە کادرێکی رابەری سازمانێکی کومونیستی "چکۆلە "و نهێنی یەوە بوو بە رابەرێکی بێ وێنە لە مێژووی بزووتنەوەی گەلی کورد دا.

کاک فوئاد دڵ ئاوەڵە بوو وە ئاسوی بەر چاوی هەتا بڵێی فرەوان بوو، چونکوو بڕوای بە هێزی لە بن نە هاتووی جەماوەر بوو. ئەو خوارتر لە بزووتنەوەیەکی گەورەی جەماوەری هێچی نەدەدیت و نە دەویست. سازمان دان و رێک خستنی یەکیەتی جووتیاران، کۆچی مەریوان و. ..تەنیا چەند نیشانەیەک بوون لە بزووتنەوەیەکی گەورەی جەماوەری کە فوئاد لە سەرتاسەری ژیانی دا بە ئاواتیەوە بوو. لە ئاکام دا 28 ی گەلاوێژی ساڵی 58 ئەو هەلە بۆ فوئاد هەڵکەوت، تا ئاسوی بزووتنەوەیەکی لەم چەشنە بە چاو ببینی.

"فوئاد دوای گرسانی بزووتنەوەی موقاوەمەت، تەنیا دوازدە رۆژ ژیا ! "بەڵام هێچ گومانێکی لەوەدا نە بوو کە ئاگری ئەو مەقاوەمەتەی کە خۆی یەکەم گڕی هەڵگرساندبوو، لە سەرتاسەری کوردستان دا دەگەشێتەوە.

جگە لە ئاکار و رەوشتی شەخسی کاک فوئاد، کە دەبێ سەر تۆپ و معیارێک بێ بۆ هەمو ئەندامان و هەڵسوڕاوانی حیزبەکەمان ئەو تایبەتمەندی یە سیاسی

یە بەر چاوەی فوئاد، یانی هەمیشە لە بیری رێکخستن و بەرەو پێش بردنی بزووتنەوەی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان دا بوون، یەکێک لە ئەساسی ترین و پڕ بایەخ ترین تایبەتی یەکانی مارکسیزمی شۆڕشگێڕە. رزگاری یەکجاریَ بیَ بەشان لە رێگای شۆڕشێکی پڕۆلیتریەوە کە ئاڵا هەڵگرەکەی ملیون ملیون ژن و پیاوی دەس تەنگ و بیَ بەشی کۆمەڵن مسوگەر دەبیَ. بەڵام شۆڕشی پڕۆلیتری و بزووتنەوەی پان و بەرینی کرێکاران و زەحمەتکێشان بە حیزبی کومونیستەوە گریَ دراوە و بە بیَ ئەم حیزبە ئێمکانی خۆ گرتن و سەرکەوتنی بۆ نی یە. وە حیزبی کومونیستیش بە نۆبەی خۆی ئەو راسپاردەیە ی لە سەر شانە کە ملیون ملیون کرێکار و زەحمەتکێش بۆ خەباتێکی شۆڕشگێڕانە سازمان بدات و رابەری بکات. جەماوەری بونەوەی حیزب، هەرچیَ پتر جەماوەری بوونەوە، وە دیسانیش پتر جەماوەری بوونەوە یەکەم رێگای حیزبی ئێمەیە بۆ گەیشتن بە ئاوات و ئامانجەکانی. شێوەی هەڵویستی کاک فوئاد بەرانبەر بە تەشکیلات و پەیوەندی تەشکیلات لە گەڵ بزووتنەوەی جەماوەری، دەبیَ لە حیزبی ئێمەدا هەمیشە بپاریزری و رابگیردری.

یەکێک لە تایبەتی یە شۆڕشگێڕەکانی تری کاک فوئاد، کە بیَ هێچ شک و گومانێک فوئاد دێنیتە ریزی تێکۆشەرانی شۆڕشی پڕۆلیتری و مارکسیزمی شۆڕشگێڕەوە بریتی یە لە : روشن بینی، راست و رەوا بوونی هەڵویستەکانی و جەنگاوەری لە مەیدانی خەباتی سیاسی دا.لە هەموو قۆناغە گرینگە کانی خەباتدا، بە تایبەت لە سەرەتای شۆڕشی 57 و قووڵ بوونەوەی خەباتی چینایەتی یەوە فوئاد نەقشەکێشێکی هەلکەوتوو و بە رێوە بەری کەم وێنەی سیاسەت و تاکتێکە روون و راشکاوە پڕۆلیتری یەکان بوو.

خەبات بۆ پێک هێنانی ریزی سەر بە خۆ و بەیانی بەرژەوەندی سەر بە خۆی کرێکاران و زەحمەتکێشانی کوردستان، بەرانبەر بە بورژوازی کورد لە نێو بزووتنەوەیەکی میللی دا، یەکێکە لە نموونە هێژاکانی رەچاوکردنی سیاسەتی پڕۆلیتری و کومونیستی لە لایەن فوئادەوە لە کوردستان دا. خەبات بۆ وەدەس هێنانی مافی میللی، پیشێنەیەکی مێژوویی دوور و درێژی هەیە. بەڵام یەکێک لە

تایبەتی یەکانی بزووتنەوەی نوێ گەلی کورد بریتی یە لە هەبوونی جیاوازی چینایەتی لە جەرگەی ئەم بزووتنەوەیە دا، وە حوزووری رابەری چینی کرێکار لە وێدا.

ئەو مەسەلەیە بە تەواوی لە سایەی بوونی کۆمەڵەوەیە. وە فوئاد دەورێکی گرێنگی لە دارشتنی ئەو سیاسەتانەدا بوو.

رژیمی دژ بە شۆڕشی جمهوری ئێسلامی، هەر لە سەرەتای هاتنە سەر کاری یەوە تا ئێستا لە کوردستان دا خۆی لە بەرانبەر جەماوەرێکی کرێکار و زەحمەتکێش دا دیتوە کە مل بە دەسەڵاتی نادەن و لە پێناو دیاری کردنی چارەنووسی خۆیاندا ئامادەی مەقاوەمەت و خەباتێکی خوێناوین. رژیمی جمهوری ئێسلامی، چ لەو پەڕی سەرکەوتنی لە فریو دان و راگرتن و گەڕاندنەوەی شەپۆلی شۆڕشگێڕانە ی جەماوەر لە "یەکەمین بەهاری ئازادی "دا، چ لە کاتی بە هەلەدا چوون و ڕاڕایی و خەیانەتی سازمانە چەپە وردە بورژوا و بورژواکان، کاتی گرتنی سەفارەت و شانۆی "دژی ئەمپڕیالیستی "و پەیامی خومینی بۆ گەلی کورد، یان لە دریژەی شەڕ لە گەڵ عێراق و لە گەرمە یاوی "پاراستنی نیشتمان "دا، وە چ لەو پەڕی سەرکوت و دەسەڵات دا رەوتی فەزای ترس و سام و تەسلیم بوونی پاش جۆزەردانی ساڵی 60 دا، سەنگەری لە گرتن نە هاتووی شۆڕشی ئێرانی دیتوە. بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلی کورد، مەشخەڵی شۆڕشی لە هەموو ئەم هەلس و کەوتانە دا، هەروا گەرم و پڕ بلێسە راگرتوە. وە بە راشکاوی دەبێ بڵێین کە ئەو شۆڕشە بە بێ کۆمەڵە و بە بێ فوئاد دەستی نەدەدا.

لە پێش ڕاپەڕینی ڕێبەندانەوە، ئەو کاتەی کە یاوی یەکگرتن و یەکیەتی بۆ رووخانی رژیمی شا، ئێرانی داگرتبوو فوئاد و هاوڕێ کانی تری کۆمەڵەی لە شار و دێهاتی کوردستان خەرێکی هەڵسوڕانی سیستماتێک بۆ بڵاو کردنەوەی ئامانجی راستەقینەی شۆڕش، بەیانی داخوازی کرێکاران و زەحمەتکێشان، پێک هێنانی رێکخراوە جەماوەری و دیموکراتیکەکان، وە پەردە لادان لە سەر کۆنەپەرەستان و دۆستانی درۆیینی خەڵک بوون.

نمونەیەکی تر لە راشکاوی پڕۆلیتری سیاسەتەکانی کاک فوئاد، هەڵویست گرتن بەرانبەر بە رژیمی جمهوری ئیسلامی یە. لە پێش راپەڕینی ریبەندانەوە، فوئاد هەڵویستی لیبراوانە و ئاشتی هەڵنەگری بەرانبەر بە کاربەدەستانی داهاتووی جمهوری ئیسلامی هەبوو، وە لە سەرەتای بە دەسەڵات گەیشتنی حکوومەتی ئیسلامی یەوە، فوئاد بە شێوەی جۆراوجۆر، دەستی کرد بە خەبات لە دژی ئەم رژیمە دژ بە شۆڕشە. ئەو کاتەی سازمانە چەپە وردە بورژواکان ناوەڕۆکی ئەم رژیمە تازە پێ گەیشتوەیان دەدایە بەر لیکۆڵینەوە و باڵی پێشکەوتنخواز، بورژوازی "میللی "دژی ئەمپڕیالیست، وردە بورژوازی شۆڕشگێڕ و. .. یان دەدۆزی یەوە ؛ یان بە خومینی یان هەڵدەگوت و دەیانکردە رابەری گەورە و سەرکردەی مەزن ؛ وە پاسدارانی ئیسلامیان بە حاسڵ و دەسکەوتی راپەڕینی جەماوەر دەزانی؛ ئەو کاتەی دژایەتی لە گەڵ ئەمپڕیالیزم یان رژیمی شایان بە "دژایەتی گەورە "لە قەڵەم دەدا، یان سەرەنجی جەماوەریان بۆ ئەوە رادەکێشا کە "مەترسی "گەڕانەوەی سەڵتەنەت و پیلانی ئەمپڕیالیستەکان لە گۆڕدایە ؛ ئەو کاتەی ئەو پەڕی "رادیکالیزمی "سازمانە وردە بورژواکان لەوەدا خولاسە دەبووەوە کە "هەڵویستی دوو لایەنە "بەرانبەر بە رژیم بگرن، فوئاد بە شێوەیەکی ئاشتی هەڵنەگرانە و بە بێ هێچ ڕاڕایی یەک، لەو رژیمە راسا. هێچ "تیئوری "و "لیکۆڵینەوەیەک "نەیدەتوانی ئەو راستی یە لە فوئاد بشیوینی کە پێوانەی پێشکەوتنخوازی، خەباتی دژی ئەمپڕیالیستی وە شۆڕشگێڕ یەتی، تەنیا هەر خەبات کردنە لە پێناوی ئامانجی کرێکاران و زەحمەتکێشاندا، سوور بوونە لە سەر ویست و بەرژەوەندی ئەوان، خەبات و تێکۆشانە بۆ بەرەوژوور بردنی ئاستی وشیاری و هێزی رێکخراوی جەماوەر، وە پشت بەستن بە ئێرادەی راستەوخۆی ئەوانە. فوئاد ساتیکێش گومانی لەوەدا نە کرد کە رژیمی جمهوری ئیسلامی بە دژی خەڵک و بە دژی شۆڕش بزانی. ئەو بەرانبەر بە سیاسەتی چەک کردنی خەڵک و دەر کردنی جەماوەر لە مەیدانی شۆڕش راوەستا. لە سەر پێویستی چەکدار کردنی زەحمەتکێشان پێی داگرت و دەستە سەرەتای یەکانی پێشمەرگەی زەحمەتکێشانی پێک هێنا. فوئاد

بۆ بەشداری کردنی هەرچی زیاتر و بەرینتری جەماوەر لە چارەنووسی سیاسی و کۆمەڵایەتی خۆیان دا تێکۆشا ؛ لە دژی سازکردنەوە و زیندووکردنەوەی ئەو ئۆرگانە دەوڵەتی یە بورژوایی یانە کە لە جەرەیانی ڕاپەڕین دا زەرەر و زیانیان وی کەوتبوو بەربەرەکانیی کرد و لە هەموو دەرفەتێک بۆ سازماندانی دەزگای دەسەڵات و بەرێوە بردنی ئێرادەی جەماوەر کەڵکی وەر گرت.

بەڵام شتێک کە بە ڕاستی هەر تایبەتی فوئادە، ئەوەیە کەئەو هێچ کام لەو سیاسەت و هەڵویستانەی کە باسمان کردن، لە چوار چێوەی فورمولبەندی و شیعار، لە چوارچێوەی کوللی و گشتیدا ،لە بەر چاو نەدەگرت. تاکتێک و سیاسەت بۆ ئەو، مەقولاتی خەیاڵی و دژوار و دوور لە کردەوە نە بوون.بەڵکوو وەک کار و باری ڕۆژانە چاوی لی دەکردن. فوئاد زیاتر لە وەی بیر لە فورمولبەندی گشتی ئەم شیعارانە بکاتەوە، مانای عەمەلی ئەوانی لە مەیدانی خەباتی چینایەتی دا لە بەر چاو بوو.وە بە ڕوونی بۆ خەڵکی شی کردبوونەوە و خەباتی کرێکاران و زەحمەتکێشانی بە کردەوە هەتا وەدی هێنانی فلانە یان فیسارە مەبەست ڕابەری کردبوو.

ئەوانەی کە باسمان کردن چەند نموونەیەکی لە سیاسەت و نەقشە و ڕچاو کردنی تاکتێکی خەباتکارانە و عەمەل، کە نیشاندەر و نموونەی هەڵویستی پڕۆلیتری فوئادن لە مەیدانی خەباتی چینایەتی دا وە بەرانبەر بە مەسەلە جۆراوجۆرەکانی شۆڕش. ئەوە شتێکی بیر تەسکانەیە کە تەنیا بە هوی دیموکراتێک بوون یا میللی بوونی بزووتنەوە یەکە و، وا بیر بکێتەوە کە ڕچاو کردنی هەڵویستی پڕۆلیتری و کومونیستی تێدا ئێمکانی نی یە. وە ئەوەش هەر بە هەمان ڕادە هەڵەیە ئەگەر وا بیر بکرێتەوە پڕۆلیتری بوونی سیاسەت و تاکتێک بەوە دیاری دەکرێ، کە بەشی هەرە زۆری ئەو سیاسەت و تاکتێکانە لە لایەن پڕۆلیتاریاوە ڕچاو بکرێ. ئەو دوو لیکدانەوەیە لە سەر سیاسەت و تاکتێکی پڕۆلیتری، نیشانەی دەرکی ئێکۆنۆمیستی و بەرتەسکانەیە بەرانبەر بە خەباتی پڕۆلیتری. ئەوەی عەیاری هەڵویستی پڕۆلیتری یە لە سیاسەت و تاکتێک دا ئەوەیە کە ئەو سیاسەت و تاکتێکانە لە خەباتی چینایەتی دا بکەونە

شوین بەرژەوەندی پڕۆلیتاریا و لە خزمەت دابین کردنی دا بن ،یانی تاکتێک و سیاسەت لە پێناو پێک هێنانی هەل و مەرجی لە بار بۆ بەرەو پێش چوون و قووڵ بوونەوەی خەباتی چینایەتی پڕۆلیتاریا دان. بەو پێ یە فوئاد یەکیک لە پێشڕەوانی پڕۆلیتاریا و یەکیک لە ئاڵاهەڵگرانی خەباتی سیاسی پڕۆلیتاریا بوو لە شۆڕشی 57 ەوە تا کاتی شەهید بوونی. پڕ بایەخ ترین کاری فوئاد لەم بابەتەوە، دوایین هەنگاوی سیاسی ئەو بوو. یانی دارشتنی بزووتنەوەی موقاوەمەت لە 28 ی گەلاوێژی 58 دا.بزووتنەوەیەک کە رەوتی روو لە کزی شۆڕشی ئێرانی گۆڕی. فوئاد لە جوملەی ئەو رابەرانە بوو کە بێ هێچ رامان و راوەستانێک دەستی دایە موقاوەمەت و شەڕی چەکدارانە بەرانبەر بەم هێرشە. فوئاد وەک رابەرێکی مەزن لە دژوارترین و نا لە بار ترین کات دا، خۆی یەکەم هەنگاوی مەیدانی کردەوەی هەڵدەگرت. ئەو لەو یەکەمین کەسانە بوو کە چەکی هەڵگرت و وەک پێشمەرگەیەک چەک بە دەست لە جەرەیانی شەڕێکی قورس و نابەرابەردا گلا.

بە پێ ئەم تایبەتی یەش، یانی هەڵویست گرتنی پڕۆلیتری لە مەیدانی سیاسەت و تاکتێکدا، فوئاد سەر بە مارکسیزمی شۆڕشگیڕە. بەڵی ئەوە راستە کە مارکسیزمی شۆڕشگیڕی ئێران هەتا ناوەڕاستی ساڵی 58 هێشتا لە ئارادا نە بوو، وە فوئاد خۆیشی لە ژیانی دا دەستی بە بنچینەکانی بەرنامەیی و تیئوریکی بێ خەوشی مارکسیزمی شۆڕشگیڕ نە گەیشت : (دواتر دەگەڕێینەوە سەر ئەم باسە) بەڵام فوئاد جەنگاوەرێکی پڕۆلیتری بوو لە مەیدانی خەبات و کردەوەدا، وە بەم پێ یە بێ گومان پەیوەندی بە مارکسیزمی شۆڕشگیڕەوە هەیە. چونکوو خۆڕاگری و راوەستاوی و قورس و قایم بوون لە سەر ئوسوولی بەرنامە یی و تیئورێکی تەواو مارکسیستی هەر چەند تایبەتی یەکی جیا نە بووەوەی مارکسیزمی شۆڕشگیڕە، بەڵام نیشاندەری جەوهەر و ناوەڕۆکی ئەو نی یە. لە مێژووی کومونیسمی جیهانی دا جەرەیاناتێک هەبوون کە پاراستنی بێ گەردی تیئوریک و ئوسووڵیان بە تاقە ئەرک و راسپاردەی خۆیان داناو، بەڵام سەرەنجام جگە لەفیرقەیەکی غەیرە سیاسی هێچ شتێکی تریان لی نەماوەتەوە.

فیرقەیەک هەر چەند پابەندی "ئوسوول"، بەڵام لە هەر حاڵدا فیرقەیەک و ئەویش تەریک لە خەبات. مارکسیزمی شۆڕشگێڕ جەرەیانێکی کۆمەڵایەتی یە و نیشانەی جەوهەرو ناوەڕۆکی تێکۆشانی پڕۆلیتری یە لە مەیدانی خەباتی چینایەتی زیندوودا. حوزووری هەمیشەیی لە مەیدانی خەباتدا، رچە شکاندن و رێگا کردنەوە لە جەرگەی بار و دۆخ و هەل و مەرجی مەوجووددا، لە ناو دڵی خەبات و بزووتنەوە شۆڕشگێڕە زیندوو و حازرەکانەوە بەرەو شۆڕش و سوسیالیزم ئەوەیە مانای جەنگاوەر بوونی چینیک کە لە وەزعیەتی چەوسێنەرانە و زاڵمانە ی ئەو کۆمەڵگایە دا، جگە لە تێکۆشانی بێ وچان و تا دوا بواری سەرکەوتن هێچ رێگایەکی تری نی یە. شۆڕشگێڕە پڕۆلیتری یەکان ناتوانن نیگەهبانی ئوسووڵی شەریعەتی "تیئوری مارکسیزم "بن، بەڵکوو جەنگاوەرانی کۆڵنەدەری مەیدانی خەباتی چینایەتین. تیئوری تەنیا وەک رێنوینی کار و کردەوە – رێنوینی کار و کردەوەی شۆڕشگێڕانە لە مارکسیزمی شۆڕشگێڕدا جێگا و رێگایەکی هەیە، وە تیئوری مارکسیزم لەو رووەوە لە مارکسیزمی شۆڕشگێڕدا جێگا و شوینی بەرزی هەیە، کە تیکۆشەرانی رێگای رزگاری پڕۆلیتاریا رێنوینی دەکا بۆ کار و کردەوەی شۆڕشگێڕانە.

گەرچی فوئاد (هەروەها قۆناغێک لە هەڵسوڕانی کۆمەڵە) پشتی بە ئوسوولی بەرنامەیی و تیئوری یە تەواو مارکسیستی یەکان نە بەستبوو، بەڵام عەزەمەت و گەورەیی ئەو لەوەدایە کە لە هەموو هەل و مەرجێکی ناسکی شۆڕش دا، بە نیسبەت هەموو گیر و گرفتێکی خەبات بە بێ چکۆلە ترین راڕایی و سازش لە گەڵ بورژوازی، هەڵویستێکی پڕۆلیتری بە دەستەوە گرت و لە کردەوەدا رەچاوی کرد.

رەنگە وە بیر هێنانی ئەو راستی یە بێ کەڵک نە بێ کە لە مێژووی جیهانی بزووتنەوەی چینی کرێکاردا زۆر لەو نموونانە هەن کە سنووری نێوان مارکسیستە شۆڕشگێڕەکان و هەل پەرەستان (بڵشویکەکان – منشویکەکان لە شۆڕشی 1905 ی رووسیادا) ، سنووری نێوان مارکسیستە ئەنترناسیونالیستەکان و شوڤێنیستەکان (بڵشویکەکان ئەنترناسیونالیستی 2 لە

سەرەتای دەس پێکردنی شەڕی یەکەمی جیهانی دا) ، وە سنووری نێوان شۆڕشگێڕە پڕۆلیتری یەکان و ئەوانەی خەیانەتیان بە چینی کرێکار کرد (ئێسپارتاکیستەکان – سوسیال دیموکراتەکان لە شۆڕشی ئاڵمان) نەک بە پێی جیاوازی و ناکۆکی تیئوریک و بەرنامەیی بەڵکوو بە پێی "خەتە تاکتێکی یە جۆراوجۆرەکان "لیک جیا کراوەتەوە.

ناوی فوئاد وەک شۆڕشگێڕێکی پڕۆلیتری لە مێژووی شۆڕشی ئێران و لە مێژووی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلی کورد دا تۆمار کراوە، وە بەو مانایە فوئاد یەکیکە لە وانەی کە پێشەنگی مارکسیزمی شۆڕشگێڕی ئێران بوون.

بەڵام ئەو گیر و گرفتە هەر دەمێنیتەوە، کە ئەگەر فوئاد هەر بە پێی ئەو تایبەتیانەی کە باسمان کردن بێگومان پەیوەندی بە مارکسیزمی شۆڕشگێڕەوە هەیە ؛ لە زەمینەی تیئوری دا ئێتر ناتوانین ئەو حوکمە دەرکەین. بە پێچەوانە وا بەر چاو دەکەوی کە لەو زەمینەیەدا فوئاد بە ناو پۆپۆلیستێکە. بێگومان نەبوونی تیئوری بێ خەوشی مارکسیستی کەمایەسی یەکە کە سیمای سیاسی فوئاد بەر تەسک دەکاتەوە. بەڵام هەموو عەزەمەت و گەورەیی فوئاد لەوەدایە کە هێچ کاتێک ملی بەم بەرتەسکی یە نەدا. کاتێک کەم و کورتی لە تیئوری دا، لە گەڵ شۆڕشگێڕ بوون لە کردەوەدا پێک بگرن، تەنیا قووڵ بوونی ئێدئولوژی کومونیستی فوئاد وە دەردەکەوی ؛ کە سەرەرای ئەو کەمایەسی یە توانی بەو روشن بینی یە و بەم پتەوی یە سیاسی یە بگا. کاک فوئاد کومونیست بوو ؛ لە زەمینەی تیئوریش دا هەر بە مانا بەر تەسکەی کە دەتوانین ئەو تیئوری یانەی کە لە "بزووتنەوەی کومونیستی "ئەو سەردەم دا رمینیان هەبوو بە تیئوری کومونیستی ناو لی بەرین ؛بە وەتەیەکی روون تر فوئاد لە تیئوری دا پۆپۆلیست بوو، بەڵام تیئوری یە پۆپۆلیستی یەکان تەنانەت لە بیر و بۆچوونی سیاسیش دا، جێگایەکی گرنگ و دیاری کەریان نە بوو. کاک فوئاد لەو شۆڕشگێڕانە بوو "کە خەباتی چینایەتی و شۆڕش هان دەریانە، نەک تیئوری.

کاک فوئاد بە لیکۆڵینەوە و لیکدانەوەی تیئوریک هەستی بە پێویست بوونی "خەبات "نەدەکرد، بەڵکوو واقعیەتی خەبات و شۆڕشی بە کردەوە هان دەری

بوون. بە وتەیەکی تر ئەو لە راستی یەکانی خەبات و لە جەرگی شۆڕشێکی زیندووەوە دەس پێ دەکا و تەنیا لە روانگەی بیر و باوەڕی شۆڕشگێڕێکەوە تەماشای تیئوری دەکا کە لە مەیدانی کردەوەدایە. ئەرکی لێکۆڵینەوە و لیکدانەوەی تیئورێک ئەوەیە کە کۆسپی سەر رێگای خەبات لا با. ئەوە هەڵویستێکی لینینی یە بەرانبەر بە تیئوری، وە هەموو ژیانی لینین نیشاندەر و بەڵگەی ئەم راستی یەیە. (بۆ نموونە، لینین لەساڵی 1914 دا، سەرەتا هەڵویستێکی شکست خوازی شۆڕشگێڕانەی بەرانبەر بە شەڕی ئەمپڕیالیستی رەچاو کرد، وە تەنیا پاش دوو ساڵ لە ساڵی 1916 دا توانی تیئوری ئابوری ئەمپڕیالیسم بێنیتە گۆڕ. و. ..)

بۆ لینینیستێک شۆڕش وەڵامی گیر و گرفتی تیئوریک و لیکدانەوەی سیاسی نی یە. بەڵکوو بە پێچەوانە ئەرکی تیئوری وەڵام دانەوە بە گیر و گرفتی شۆڕشە. بۆ لینینیستێک خەبات کردن مەسەلەیەک نی یە، کە بکرێ بە تیئوری و لیکۆڵینەوە پێی بگەی یان نەگەی. فوئاد کومونیست بوو، بەڵام نەک بەو مانا بەرتەسکەی کە بە "بزووتنەوەی کومونیستی "سەردەمی ئەو دەڵیین کومونیستی. فوئاد لینینیست بوو. ئەو بۆ خەبات کردن لە دژی سەرمایەداری و دەوڵەتی سەرمایەداری، رزگار بوونی کرێکاران و زەحمەتکێشان، پێویستی بە تیئوری نە بوو. خەبات حاڵەتی ئاسایی ژیانی بوو وە لە تیئوری دا تەنیا لە وەڵامی ئەو پرسیارە دەگەڕا کە "چ بکەین بۆ ئەوەی خەباتەکەمان بەرەو پێشتر بچێ و سەر بکەوی ؟ "

بە هوی ئەم تایبەتی یانەوەیە کە فوئاد لە "بزووتنەوەی کومونیستی "سەر دەمی خۆیدا، لە چاو پۆپۆلیستە کورتەبنەکان خاوەنی قامەتی بەرزی کومونیستێکی شۆڕشگیڕە. هەر لیکۆڵینەوە و تیئوری یەکی پۆپۆلیستی کە نەیدەتوانی وەڵام دەری پرسیارەکانی فوئاد وەک شۆڕشگیڕێک بێ، هێچ چەشنە تەئسیرێکی نە کردە سەر کردەوەی سیاسی و خەباتکارانەی ئەو. هەر بەم خەسڵەتەوە بوو کە فوئاد لە هەڵویست گرتن و رەت کردنەوەی تیئوری سێ

جیهان دا، بە هەمان رادە خێرا و لی بڕاوانە بڕیاری دا کە بەرانبەر بە رویزیونیزمی نەوعی رووسی بڕیاری دابوو.

نموونەیەکی تر لە مێژوو، وەبیربێنینەوە : ڕۆزا لوکزامبورگ چەندین ساڵی لە ژیانی خۆی خستە پێناو و رد کردنەوە و دەقیق کردنەوەی تیئوری یەکی چەوت لە سەر ئەمپڕیالیسم، لە زەمینەی مەسەلەی میللی دا بڕوای بە تیئوری یەک بوو کە گەلیک هەڵەی تێدا بوو، وە لە بابەت تیئوری حیزبیشەوە بۆچوونەکەی دروست نە بوو. وە لە هەر سێ بابەتەکەش دا بۆچوونەکانی بە پێچەوانەی بیر و باوەڕی راستەقینەی مارکسیستی بوو. سەرەڕای ئەوانە کاتێک شۆڕشی ئاڵمان دەستی پێکرد، شۆڕشێک کە بە پێی لیکدانەوەی تیئورێکی ئەو نەدەبوایە دەستی پێی کرابا و شانسی سەرکەوتنی نە بوو، رۆزالوکزامبورگ پشتی کردە تیئوری یەکەی خۆی و پێی وەفادار نە مایەوە و بە پێی ئەو تیئوری یە هەڵویستی نە گرت. بەلکوو بەوجۆرەی کە لە مارکسیستێکی شۆڕشگیڕ دەوەشێتەوە، بوو بە هاوڕێ و هاو جیهەتی شۆڕش و هەموو توانای خۆی خستە پێناوی سەرکەوتنیەوە.هیچ"کومونیستێک "گومانی لەوەدا نە بوو کە رۆزالوکزامبورگ پەیوەندی بە ریزی ئەوانەوە هەیە.

شێوەی هەڵویست گرتنی فوئاد بەرانبەر بە تیئوری شێوەیەکی لینینی یە. فوئاد شۆڕشگیڕێک بوو، کە هەمیشە ئامانجەکەی لە بەر چاو بوو.هەمیشە چاوی بڕیبووە خەباتی چینایەتی و شۆڕش، وە هەموو شتیکی لە بەرڕووناکی تیشکی گەیشتن بە ئامانج دا دەدیت. هەر تیئوری یەک کە بۆنی راڕایی، دەستەوەستانی و سازش، وە یا تەسلیم بوونی لیوە هاتبا بی ساتیکێش نەیدەتوانی بیر و زەینی فوئاد بە خۆیەوە ئالۆز بکا. کاک فوئاد کومونیستێکی "ئیدئولوژێک "بوو، هەر بەو مانایەی کە ئەم وشەیە ئێستا لە ریزەکانی ئێمە دا، دەناسری و ئەوە نە تەنیا لە هەڵویستی فوئاد بەرانبەر بە تیئوری دا، دەکەویتە بەر چاو، بەڵکوو چکۆلەترین خەسڵەتی فەردیش لە لای ئەو بەو پێوانەیە هەڵدەسەنگێندرا کە "ئێمە بەرەو کام لا دەبا "وە ئەگەر ماناکەی وچان و و داشکاندنی خەبات بووایە فوئاد بێرەحمانە لە خۆی و هاورێ کانی دوور دەخستەوە و وەلای دەنا.

سەرچاوەی وشیاری فوئاد لە تاقی کردنەوە و هەڵسەنگاندنی بیر و راکان، رووداوەکان، لی هاتوویی وە یا نوقتە زەعفی کەسانی تریش دا لەو تایبەتی یە ئیدئولوژێکەی ئەودا خۆی دەنوینی .

بەڵێ کاک فوئاد لە مەیدانی تیئوری دا مارکسیستی شۆڕشگێڕ نە بوو ؛ و ئەوەمان لە بیر بێ کە لە باری مێژوویی یەوە نە دەگونجا بە پێچەوانەی ئەمە بێ. بەڵام شێوەی هەڵویستی لینینی ئەو بەرانبەر بە تیئوری، دەرکی لە سەر پەیوەندی تیئوری و عەمەل وە هەڵویستی ئیدئولوژێکی بەرانبەر بە تیئوری یە رویزیونیستی یەکان تەنانەت لەو زەمینەیەش دا تا رادەیەکی هەرە زۆر هاوبەشی لە گەڵ مارکسیزمی شۆڕشگێڕ هەیە.

مارکسیزمی شۆڕشگێڕ جەرەیانێکی فیکری نی یە، بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێرانەی کۆمەڵایەتی یە ،تەنیا ئەو شۆڕشگێڕە شێلگیرانەی کە لە روانگەی ئامانجی رزگاری کرێکاران و زەحمەتکێشانەوە پێ دەنینە ڕێبازی خەباتێکی بێ وچان بۆ ئاڵ و گۆڕ کردنی کۆمەڵگای چینایەتی، تەنیا ئەو شۆڕشگێڕە شێلگیرانەی کە بێ سازان و بە بێ هێچ راڕایی یەک لە هەر سەردەم و قۆناغێکی خەباتدا ئاڵا هەڵگری ئەو هوڵویست و سیاسەتە عەمەلی یانە ن کە تەنیا لە ڕێگای وەدی هاتنی ئامانجەکان و بە دەسەڵات گەیشتنی جەماوەرەوە هەنگاو بۆ قووڵ بوونەوە و پەرە ئەستاندنی شۆڕش هەڵدەگرن، تەنیا ئەم جۆرە شۆڕشگێڕانە دەتوانن ئاڵاهەڵگری راستەقینەی مارکسیزمی شۆڕشگێڕ بن. مارکسیزم زانستە بەڵام مێژووش نیشانی داوە کە پتەویی زانستی مارکسیزم نابێتە هوی ئەوە تا خاوەنی مەنتیقی ترین زەین و مێشکەکان روو بکەنە مارکسیزم. چونکوو مارکسیزم زانستی "رزگاری پڕۆلیتاریایە "، زانستی تاقە شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی یە کە ئێمکانی هەیە زانستی رزگاری هەموو بەشەرییەتە.لەو رووە وەیە کە تەنیا پاک ترین، پتەوترین و لیبڕاوترین شۆڕشگێڕان بە لای خۆی دا رادەکێشی. ئەوە بە هەڵکەوت نی یە کە لە نێوهەموو سازمانە چەپ و شۆڕشگێڕە سوننەتی یە کانی پاش راپەڕینی رێ بەندان دا، تەنیا کۆمەڵە لە سایەی خەسڵەتی جەماوەری خۆیەوە لە سایەی

ڕەچاو کردنی تاکتێک و سیاسەتی سازش هەڵنەگر و شۆڕشگێڕ لە مەیدانی خەباتی سیاسی و نیزامی یەوە، لە سایەی شێلگیری شۆڕشگێڕانەی خۆیەوە ئاڵای مارکسیزمی شۆڕشگێڕی بە تەواوی هەڵگرد. وە هەر بۆیەشە کاتێک لە یارانی نزیک و هاوسەنگەرانی لە مێژینەی کاک فوئاد پرسیار بکەن، بە بێ هێچ تێ رامانێک دەڵێن ئەگەر کاک فوئاد زیندوو بوایە ئێستا یەکیک لە ئاڵاهەڵگران و پێشڕەوانی مارکسیزمی شۆڕشگێڕ بوو.

بەڵێ، فوئاد پەیوەندی بە مارکسیزمی شۆڕشگێڕی ئێرانەوە هەیە. نە تەنیا بەو هویەوە کە حیزبی کومونیست دەبێ باشترین سوننەتی ئەو شۆڕشگێڕە ڕەسەن و مەزنانەی پێش خۆی پێ بگا، بەڵکوو بە تایبەت لە بەر ئەوەی هەر شتێک کە فوئاد وەک شۆڕشگێڕ و کومونیستێک دیارگەی بوو بەشێکی جیا نەبووەوە لە بزووتنەوەی مارکسیزمی شۆڕشگێڕە. ڕێز گرتن و پاراستنی ئەوسوننەتانە و شتە بە نرخانەی کە لە فوئاد بە جێ ماون، مەرجێکی سەرکەوتنی خەبات و حیزبی ئێمەیە.

ئەوەی لە سەرەوە باسمان کرد بۆ "ناساندنی شەخسیەتی سیاسی فوئادیش یەکجار کەم و کورتە ". ژیانی فوئاد کورت و کەم ماوە بوو، بەڵام پڕ بوو لە دەورە و ڕووداوی سیاسی، لە کاری نهێنی لە شارەکان و ئاوایی یەکانەوە بگرە تا چوار ساڵ لە زیندانی شادا، پاشان سەردەمی گەشە کردن وشکۆفایی شۆڕشی ساڵی 57، ڕاپەڕینی ڕێ بەندان و مانگە کانی پاش ڕاپەڕین و سەرەتای دەس پێکردنی بزووتنەوەی موقاوەمەت. . . .

بۆ ناسینی شەخسیەتی سیاسی فوئاد و چونیەتی ئەو شەخسیەتە دەبێ هەموو ئەو قۆناغانە بکەونە بەر لیکۆڵینەە و شی کردنەوە. جگە لە وەش تەنانەت دیاری کردنی خەتە سەرەکی یەکانی سیمای سیاسی کاک فوئاد بە بێ وەبیر هێنانەوەی تایبەتی یە فەردی یەکانی ئێمکانی نی یە. منیش وەک هەر کەسێکی تر کە تازە هاتووەتە کۆمەڵەوە گەلیک داستانم لەو بابەتەوەبیستوە. بۆ ناسینی شەخسیەتی فوئاد دەبێ هەروا چاوەڕوانی بیوگرافی نووسێکی توانا و لیهاتوو بین تا کاری وەدرەنگ کەوتووی نوسینی ژیاننامەی ئەو شۆڕشگێڕە

مەزنە بگریتە ئەستۆ. بەڵام ناتوانین باسی فوئاد بکەین و ئەوە وە بیر خۆمان نەهێنینەوە کە فوئاد بۆ دۆستانی زەحمەتکێش و بۆ هاوڕێ یانی هاوسەنگەری دیارگە و نیشانەی هێوا و سەرکەوتن بوو. وت و وێژی عادی و ئاسایی لە گەڵ فوئاد هێز و توانای دەبەخشی و دیداری سادەی ئەو، ئێمان بە خەبات و سەرکەوتنی زیاتر دەکرد. یەکێک لەهاوڕێ یانی نزیکی فوئاد دەگێڕیتەوە کە : "لە ژیانم دا تەنیا ساتێک گومانم لە سەرکەوتن کرد، ئەویش کاتێک بوو کە هەواڵی شەهید بوونی فوئادم لە رادیوی حکوومەتەوە بیست. بزووتنەوەی چەکدارانە تازە دەستی پێ کرد بوو وە ئێمە لە چیا بووین لە خۆم پرسی ئایا بە راستی بە بێ فوئاد شۆڕش سەر دەکەوی ؟ وە دڵنیا نە بووم."ئێستا پێنج ساڵی رەبەقە کە زەحمەتکێشانی کوردستان و پێشمەرگەکانی کۆمەڵە وەڵامی ئەو پرسیارە دەدەنەوە. شۆڕش بە بێ فوئادیش "دەبێ "سەرکەوی، وە سەر دەکەوی. بەر لە هەموو کەس فوئاد خۆی ئەوەی دەزانی. بەڵام ئەگەر ئێمە بە بێ فوئاد توانیومانە رێگای سەرکەوتن بگرینە بەر وە تا ئێرە پێشڕەوی بکەین، لەو رووەوە بووە کە بە ئامانج و شێوەکان و هەموو ئەو شتانەی کە فوئاد بەیانی ئێنسانی یان بوو پابەند ماوینەتەوە، وە تەنیا بەو مەرجە بەرەو پێشتر دەچین و بە سەرکەوتن دەگەین کە هەموو ئەو تایبەت مەندی یانەی کە فوئاد دیارگەیان بوو ساتێک وەلا نەنیین. بەڵێ شۆڕش بە بێ فوئاد سەر دەکەوی : بەڵام بە بێ ئامانج و بە بێ ورەی فوئاد سەر ناکەوی. ئەوەیە رەمزی هەتا هەتا زیندوو بوونی فوئاد. فوئاد لە گەڵ شۆڕشە و لە جەرگی شۆڕش دا زیندووە. تا ئەو کاتەی شۆڕش زیندووە فوئادیش زیندووە ؛ وە شۆڕش تا ئەو کاتە زیندووە کە ئامانجەکانی فوئاد لە مێشکی ئێمەدا زیندوون. ..

وتم کە من فوئادم تەنیا لە دوورەوە دیبوو. بەڵام ئێستا ناسیومە، چونکوو فوئاد لەو ئێنسانانە نە بوو کە ژیانیان لە گەڵ مەرگ کۆتایی پێ دێ. لە تەشکیلاتی ئێمەدا فوئاد حازرە پێشڕەوە، رابەرە، لە هەر شوینێک بچووکترین راڕایی و بێ پڕەنسیبی بێتە گۆڕ رەخنەگرێکی بێ بەزەیی یە. وە لە هەموو شوینێک کە ئێمان بە جەماوەر، ئێمان بە بەرحەق بوونی خەبات و ئێمان بە

سەرکەوتن، ئێمە بەرەو پێش دەبا، فوئادیش شان بە شانی ئێمە و لە پێشەوەی هەموومانە. لە ماوەی ئەو چەند ساڵە دا لە تەشکیلات و لە شۆڕش دا فوئادم سەر لە نوێ ناسی یەوە. ئێستا دەتوانم بڵێم فوئاد هاوڕێی منیش بوو، هاوڕێمە... هاوڕێ فوئاد. ..

بۆ ئاگاداری :

نووسەری بە رێزی ئەم نوسراوە بۆ خەباتی ئاشکرای سیاسی هاتە کوردستان و لای کۆمەڵە گیرسایەوە. ولە تەشکیلاتی کۆمەڵە خۆی بە ناو ئێرەجی ئازەرین ناساند و ئەندامی کومیتەی ناوەندی حیزبی کۆمونیستی ئێران بوو.

26.7 هەزار بریا: ڕێبوار

ساڵی 1360 هەتاوی ئەم شیعرە لە شاری بۆکان بە بۆنەی یاد و ساڵڕۆژی کاک فوئاد لە مەراسمێکی پڕشکۆی جەماوەریدا لە لایەن کاک موسلیح شێخ الاسلامی یەوە خوێندرایەوە.

هەزار بریا شەهیدە خۆشەویستەکان بیان دیبا،
ئەندامێکی هەرە وریای هۆزی گەورەی گیان لە بربوو،
پەنج هەزار ساڵ ژان لە بر بوو، بۆ لە دایک بوونی ئینسان،
پەنج هەزار ساڵ چاو لە بر بوو بۆ زاڵ بوون بە سەر سروشتا،
بۆ ئازاد بوون و ڕزگاری،
تا کەوتینە چەرخی شورشی کرێکاری،
چەرخی ڕزگاری یەک جاری،

هەستانی لافاوی تووڕەی گەرمە بارانی بەهاری،
چەرخی پربوونی سەراسەر هەموو عەرزی پان وبەرین،
لە بیری بلیمەتانی ماركسی مەزن،
لە بیری بەرینی لێنین،
لە گزنگی زێڕینی نوور،
ڕۆژی گەشی هەڵ هاتنی هەتاوی سوور،
ئێمەش ئەوا لە قوژبنێكی خۆشەویستی دونیا دا،
لە كوردستان جەژنی لە دایك بوونی ئینسان،
بە ئاگر باران كردنی زۆردارەكان بەر پا دەكەێن،
جا وەك شەهید فوئاد وتی:
با هەر بلێن، با هەل خۆاز و كۆنەپەرەستان بنوزێنن،
چاوەكانم، چاو لە ئاسۆی بەرین بگرین،
وا شوڕشە و سەر دەكەوی، شوڕشەو گەشاوەتەوە،
یادیان بە خێر شەهیدە خۆشەویستەكان،
لە كوێن شەهیدانی شۆڕش، بریا ئیستا لێرە بان و بیان دیبا،
هەر وەك شەهید ماجد وتی:
بۆ لاوە شۆڕشگێڕەكان، بووتە ژووری زاوایەتی ژووری ئیعدام،
بیان دیبا ئیعدامی یەكان وەسێەت نامەی پر لە شیعر و پرلە فەلسەفە دەنووسن،
بیان دیبا زەردە خەندەی چاوە رەشە گەشەكانیان،
دڵی ئاگراوی دایكیان شێت تر دەكا،
هەزار بریا بیان دیبا،
هەر چەند دوژمن هیندە دڕە،
وەرگرتنەوەی مەێتەكانی ئیعدامی یەكان ئاواتێكە نایەتە دی،
بەڵام دیسان، دیسان دەستە دەستە لاوەكانمان،
ناو چاوی دایكیان ماچ دەكەن،

دەستی دڵداری لا دەبەن لە شان وملی پر تاسە و شان و ملیان دەخەنە کۆتی ڕەخت و چەک،
بیان دیبا کە چەن ئاسایی بووتەوەو هەر لە مێژە تفەنگ، ڕەخت و فیشکدان نوێنی نەرمی لاوانە،
بیان دیبا چۆن هەڵمەتی پێشمەرگەکان زۆرداره، ڕاوی کردوەتە کاری ئاسای ڕۆژانە،
بریا هەزار بریا شەهیدە خۆشەویستەکان لێرە بان و بیان دیبا،
چۆن هەڵمەتی پێشمەرگەکان زۆرداره ڕاوی کردوەتە کاری ڕۆژانە،
یادی شەهیدانمان بەخێر،
هەزار بریا لێرە بان وبیان دیبا کە شۆڕشە و جەژنی گەلە ،
ڕوونە چاوی زەحمەتکێشان،
کە دەبینن وا زۆر داران لە قورمژنی تەنورەی ئاگر بارانا،
دەستە دەستە هەڵدەقرچێن و دەسووتێن، یا خۆ ڕیز بە ڕیز ئەسیرن،
خۆێن خۆرانی دڕی دووێنی ئەمڕوکانی لە بەر دەستمانا زەلیلن،
هەزار بریا بیان دیبا لە شارەکان گوڵاو پژانە ،گۆبەندە،
چراخانی و زەماوەندە، بۆ پێشوازی پێشمەرگەکان،
بیان دیبا کە بێباکی بۆ منالیش بووتە یاسا ،
بیان پرسیبا لە زۆردار ئەمجار پەنا بۆ کۆێ دەبا،
گەرچی مووریانەی خەیانەت، گەرچی مووریانەی خەیانەت،
کەوتوەتە گیانی مروڤی و میهرەبانی،
دەیانەوی فرمێسکی دایکان وشک بکەن،
کە دایک نەگری بۆ ڕۆڵە، برا لە برا دوڕدۆنگ بێ، کە ڕۆڵە نەستێنی تۆڵە،
دەیانەوی کە کچ سەری نەنێتە هەش ،
باوشی پر نەکا لە گوڵ، لە حەڵقەی گوڵی سووری گەش،
نەچێتە سەر گۆڕی دڵدار، بەبانگەواز هەڵ نەکا هەزاران هەزار چرای هاوار،
مووریانەکانی خەیانەت دەیانەوی،

جمگە جمگەی لەشی زامداری ماندوومان ئیفلیج بەبێ ،
دەیانەوی هەر سوار، سوار بێ و هەر تاریکی،
شەمشەکوێرەی شەو خوازن دژی نوورن دژن بە دەنگی ئازادی،
زراو چوو لە بانگەوازن،
،بەڵام کاتێ شکاوە قەڵای ترس و سام،
لە کاتێک دا بووتە ژووری زاوایەتی ژووری ئیعدام،
بە کام لەمپەر ئەم لافاوە ڕادەوەستی،
کامە شوورا، دیوار، قەڵا، بنەمای سستی زۆرداری دەپارێزی، لە شکان،
ڕووخان،داشوران،
هەزار بریا شەهیدە خۆشەویستەکان لێرە بان و بیان دیبا.

26.8 میوانی تۆن: ڕێبوار

بۆ حەوت شەهیدی بنەماڵەی مستەفا سوڵتانی

بۆ گڵکۆی تازەی ماجید و ئەمجەد

بەدوو چاوی وەک زرێبار، گەرمی گرینە
دەشتی شینی مەریوانە، سەرگەرمی شینە
لە تاڵە سواردا، دابەزن دوو سواری سوور پۆش
میوانی تۆن ! کاک فوئادی دڵ گەرم و ڕوو خۆش!
میوانی تۆن ! هاتونەوە لە تەوریزەوە
میوانی تۆن ! بیان گرە لە ئامێزەوە!
لە هەواڵی هەڤاڵانی تەوریز و تاران ،
چەپک چەپک گوڵیان پێ یە، پڕ پڕ. بە دامان.
بیان دوینە! با بۆت بڵێن سرودی نوێ ،
گەش و ڕوون تر لەو سرودەی کە بیستووتە دوێ.
دەستە دەستە، لاوانی سەر بەرز و شۆڕشگێڕ،

بەرانبەر بە جووخەی ئێعدام بە دەنگی دلێر.
ئە گورێنن، تەخت و بەختی دوژمن ئەلەرزی
ئەڵین، دوژمن! ڕاوەستاوی بەرانبەر بە کێ ؟!
بەرانبەر ڕنووی قورسی شۆڕش وەستاوی!
دژی سێڵاوی باوەڕ و هێرش هەستاوی !
وا بەیانە ! بۆیە وایە –ئەی سەر لی شێواو !–
ئەستێرەکان ئەتوینەوە ناو نووری خۆرەتاو.
زەردە خەنەی گزنگی خۆر، لە زاری لاوان،
پەرچەمی فەتحی بەیانە، کاتی تیر باران.
ئەستێرەکانی گەلی کورد، لە گەڵ پێشەنگان
شەبەقی سووری ئاسمانی هیوایان نەخشان
شە هیدانی شۆڕشگێڕمان پێشەنگی خۆرن
بناغەی بن کەن –کراوت بە خوێن ئەشۆرن.

****

میوانی تۆن ! ما جید و ئەمجەد، هاتوونەوە
با گشتمان دڵخۆشی دایکی شەهید دەینەوە.
بڵیین، ئێوەن بنەماڵەی شۆڕش پەروەردە
هێشتا کۆستی وەها، نەبووە لە سەر ئەم عەردە
مەگەر کوشتاری ئەژدهاک لە ڕۆڵەی کاوە ،
دەنا، کامە بنەماڵە، حەوت ڕۆڵەی داوە ؟؟
لە ڕێ شۆڕشیکی سووردا، قۆچی قوربان بن !
بە خوێنی خۆ ئاگر بەر دەن لە جەستەی دوژمن !

****

ئەی هەڵپێکراو لە بنەماڵەی مەزنی کرێکاران

وایە پەیامی هەڤاڵان لە دوورە شاران :
وەک چون ئێوە لە تەوریزەوە تا مەریوان
بە خوێنی خۆ، بست بە بستی وڵات تان نەخشان ،
کرێکاران بست بە بستی جیهانیان نەخشان
مەیدان نی یە سوور نە کرابێ لە خوێنی ئەوان.

****

مەگری ! مەگری ! دایکی شەهید ! گریان گرانە
ڕوڵەکانت سەرتۆپ بوون لەم کوردستانە.
حەوت خەرمانت سێڵاو بردی، حەوت خەرمانی سوور
پاش بارانە کوردستانت پڕ ئەبێ لە نوور
گشت ڕوڵەی تۆن لاو چاکانی شۆڕشگێڕی کورد
پێشمەرگە کان، دڵ گەرم تر، دەستیان بۆ چەک برد
ئەیکەن بە هێز خەمی قورسی ڕوڵەکانی تۆ
بە قرمژنی گوللە باران، ڕووناکە ئاسۆ.

ڕێبوار   19 04 60

26.9 بە یادی کاک فوئاد : ئەحمەد بازگر

بە ڕێز کاک ئەحمەدی بازگر شاعیر و ئەدیب و نووسەر لە مەیدانی سیاسی و نیزامی دا دژی کۆنەپەرەستی و لە پێناو ئامانجێکی بەرزی ئێنسانی خەباتی کردووە و لە قەڵەمیش هەر وەک چەک ،کەڵکی وەر گرتوە و لەو مەیدانەشدا سەرکەوتوو بووە. بەرنامە جوان و ڕازاوە کانی لە ڕادیو کۆمەڵە – یادی هاوڕێ یانی شەهید، ئێمە و گوێگرەکان و ئاسۆی شۆڕش - سەنگەرێکی تری کاک ئەحمەد بوو کە لەو تریبوونەوە بۆ یەکسانی و بەرابەری ئێنسانەکان بێ وچان خەباتی کرد و دەیان و هەزاران ڕەنجدەر و هەژاری کورد گوێگری

بەرنامە کانی بوون. تان و پۆی نووسراوەکانی کاک ئەحمەد کرێکاری و لە خزمەت ئەواندایە.

****

کاک فوئاد بۆ من لە زومرەی ئەو کەسانەیە، کە حەسرەتی هەر جارێک بیندنی، ساڵەهایە بە سەر دلمەوە گرێ یە! گرێ یەک کە هەروا بە نەکراوەیی دەمێنێتەوە !

من نەمدیبوو! من کاک فوئادم نە دیبوو !

بەڵام منیش،

وەک هەژارانی کوردستان،

وەک کۆچەرانی کۆچە مێژوویی یەکەی مەریوان ،

وەک پێشمەرگەکانی کۆمەلە ،

تەنانەت وەک دوژمنانی کاک فوئاد ،

ئەو نێوە گەورە دەناسم !

من دەیناسم وەک دەفتەری شیعرەکانم !

من لەوانەم کە پێم خستە شوێن ڕچەی پێی و ئێستاش ،

هەر بۆ ئەو لوتکەیە دەڕوانم کە ئەو کاڵەی بۆ هەڵبەست بوو !

فوئاد ئێنسان بوو وەک هەمووی ئێمە ! وەک هەمووی ئەو کەسانەی لە دلّیا جێیان

دەبوەوە !

ئەو ئێنسان بوو لە وڵاتێکدا کە ئێنسان ،

هەر بە قەدر ! قوتووە شەمچەیەک ،

فیشەکی نێو دەراغی چەکی سەربازێکی ئێسلام،

نرخی هەبوو !

ئەو ئێنسان بوو لە وڵاتێکدا کە ڕاوە ئێنسان لە ئارادا بوو !

فوئاد نرکەی دەربڕاوی ئەو هاوارە لە قوڕگا خنکێنراوانە بوو،

کە بارانی عەشق،

بە سەر مووچەی لە تینوا وشک هەڵاتودا،
دەبارێنن !
ئەو دڵێکی هەبوو گەورە و سادە !
سادە لە چەشنی بزەی بێگەردی ساوایەکی تازە خەوتوو !
گەورە هەر وەکوو گەورە یی !
دڵی فوئاد لێوالێو خۆشەویستی بوو ! ئەو سەر دەمە خۆشەویستی کرابوو بە کاوڕێکی بەستەزمانی بێ دەسەڵات، کە نەک هەر لە جێژنی قوربانا، بەڵکوو هەموو ڕۆژێک بێ ڕەحمانە سەر دەبڕدرا !
من زۆر جاران بۆ دەر بڕینی سۆزم، خەمم ،عەشقم و هەستم لە ئەقیانووسی وشەدا دەبم بە پەنابەرێکی یارمەتی خواز، ئەو جارانە وشە ڕزگاریدەرمە و سووکم
دەکالە بارگرانیی ژانی ڕازێکی نەدرکاو ! وشە دەبێتە دەراوم لە چۆمێکی خوڕ و
شێتا ! وشە دەبێتە حەشارم لە دارستانێکی چڕ و زریان گردا ! وشە دەبێتە سەنگەری پشت پێ بەستووم کاتێ هەست بە تەنیا بوون دەکەم !
ئەمڕۆ دیسان لە یادی فوئاد،
بۆ ڕاوی وشەیەکی لێ وەشاوە،
کە بتوانم بە باڵای ئەو گەورە نێوەی بگرم،
من خۆم لە خۆم دوور کەوتمەوە و،
هەموو کەلێن و قوژبنی ئەقیانووسی وشەم
سەنگ و
سووژن دا،
دنیای وشەم،
دنیای تەعبیری ڕەنگاوڕەنگم،
لە حەنای هەوڵی ئەمڕۆمدا،
ببوە بیابانێکی بەرەهووت،

دەشتێکی وشکە رۆی کاکی بە کاکی !

بۆیە دەڵێم :

نەک لەئەمڕۆوە،

زۆر لە مێژە ،

ناوی فوئاد،

وشەی فوئاد ،

ئەو کەلیمە پیرۆزە یە،

کە ئەوین و هیوای

یەکجێ تێدا کۆ بوەتەوە !

بەرز و بە ڕێز و پیرۆز بێ ناوی فوئاد !

ئەحمەد بازگر سوید- یوتەبۆری 14 08 99

26.10 نامەی سەرە خۆشی: سەلاح موهتەدی

بەرێزکاک سەلاح موهتەدی هێژا، نووسەر، ئەدیب، خاوەن هەڵویستی سیاسی،شارەزا لە ئەدەبیات و زمانی کوردی لە بنەماڵەیەکی سیاسی و ناسراو وبۆکانی یە. بیر و ئەندیشەی سنووری دەسکرد نازانی ودڵی سفرەیەکی گەورە و رەنگینەو ماڵەکەی لە بۆکان بۆ میوانداری تەرخان کرابوو، و لە ڕووی هەموو ئاشنا و ڕۆشنا و دۆست و برادەر و تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی ئاوەڵە و کراوە بوو. نوسراوەکانی کە زۆرتر تێکڵاوێک لە شیعر و پەخشانە لە گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا بە زۆری بڵاو بونەتەوە.نوسراوە و بەرهەمەکانی راستەو خۆ ئاژێن دەبنە لەشێ خەمبار وماندوو وبێ ئۆقرە ی ئێنسان و فرە بە دڵەوە نزیکن.کاک سەلاح هەموو کاتێک و لە سیا ساڵەکان و رۆژە تاڵ و نا خۆشەکانی

ژیانماندا ،دڵسۆزانە بەشداری خەم و پەژارەکانی ئێمە ی کردووە کە شایانی ڕێز وقەدردانی و سوپاسە.

ئەم نامەیە لە ڕۆژی12 04 60 نوسراوە و لە خەبەر نامە ی کۆمەڵە بڵاو کراوەتەوە.

* * * *

هاوڕێیانی بە ڕێز و خۆشەویست کاک رەشاد و خۆشکە مەلەکە!

لە وڵاتی خۆمان کێوێک دیارە   بە قەت ئەو کێوە خەم لە دڵم بارە

کامە وشە، کێهە قسە، بە زمان بە نووسین، بە شیعربە نەسر،ڕێی ئەکەوێ و لێ ئەوەشێتەوە تا سەرخۆشی، لە بنەماڵەیەک بکا، کە بست بە بستی ئەم خاکە خەمبارە یان بە دڵۆپ دڵۆپ خوێنی گەرم و گەشێ ڕۆڵەکانیان نەخشاندوە؟

دایک و باوکی ئێوە بە ڕاستی وێنە و ئاوێنەی گەلی کوردن، باوک و دایکی نیشتمانن. ئێستا نیشتمانی داماوی دڵسوتاو، کوردستانی بەشکراوی بەش خۆراو، پرسەی کامە شەهیدی دا بنێ و شێنی کێهە شۆڕەسواری بگێڕێ ؟

پێنج کوڕ، پێنج کوڕی قارەمان، پێنج کوردی تێگەیشتوی پێگەیشتو،پێنج سەرکردەی سەر تۆپ، بۆ پێرە جووتیاری کلۆڵی کورد، بەهرە و بەرهەمی ژێنی تاڵ و سوێرن، هێز و هیوان، خێرو خۆشین، خەرمانی سوورن !

زاڵمی زۆردار-چەتەی گەلان-ڕای دا و بردی بە تاڵان !

بەرو بوی زەوی پڕ پیتی کوردەواریم ڕۆ !

هات و داهات، ماف و مزەی کرێکاریم ڕۆ!

برا و خۆشکینە !

ئێستا ئێمە ڕو بکەینە کامە لای وڵاتە کاول کراوەکەمان؟

شۆین و خوێنی پێنج سوارەی مەریوان لە کوێ بگرین، لە کێ بستێنین ؟

شنەی شەماڵ لە سەنگەری داوێنی کامە چیا
هەستێ و بە سەر کام گۆلی کویستانی
سەر شین و مل بە کوێنا تێپەڕێ تابۆنی پێنج
برالانی لێوە بێ ؟
ئێوە ئەی پێنج برالان!
لە گەڵ خوناوەی کامە باران، لە گەڵ زەردەی
کامە خۆر، لە گەڵ زەربەی کام کوتک،
لە گەڵ نوکی کام گاسن ئاژین دەبنە لەشی
سەر زەوی یەخسیر؟
ئێوە ئەی پێنج برالان !
لە گەڵ چزوی کامە گیا، لە گەڵ چرۆی کامە دار ،
بە دەنگی کام گۆرانی و بە ڕەنگی کام هەڵپەڕکێ
سەر دێننە دەر لە خاکی بێ خودان و خێو ؟
ئێوە ئەی پێنج برالان !
خاڵی ڕێبواری ناو بەیت و باون کە هەزاران
ساڵە ماون، هەموو دنیا گەڕاون داوێنی
دۆست و داوی دوژمنتان دیوە و دۆزیوە ،
شارەزای ڕێباز و لاڕێن، بە بالۆرەی گەروی
ملیونە ها کوڕ و کیژ بانگتان ئەکەین :
ئێمەش وەکو ئێوە ڕێبوارین، ئێمەش وەکو
ئێوە دڵ بریندارین، هەڵوەدای دیداری
یارین.
هەی یاران چکردە ن ؟
گەلو! گەلی برادەرینە ! گەلی دەماجەرایە !
تاڵەسوار دەستە چیلەی خۆی هێناوە ،
کوانوی شۆڕشی کوردستانی جۆش داوە ،

کاک فوئاد دەبینم لە بەرز ترین لوتکەی
پشت ئاڵمانەوە سەری هەڵێناوە چاوی لە
کورە کورەی پێشمەرگەیە، چاوی لە کۆمەڵەیە.
دەنگی دلێری دەبیەم دەگوڕینێ و ڕەفیقانی
ڕێگای ڕزگاری دەدوینێێ:
کێ لە خۆی ڕا دەبینێ وەڵامی بداتەوە ؟

تکایە ئەم چەند دێڕەم لە باتی سەرە خۆشی لێ وەربگرن
شینە بۆ خۆمی دەکەم، تۆش خۆمی

براتان سەلاح موهتەدی 12 04 60

26.11 دیدەنی: شێرکۆ بێکەس

بە ڕێز کاک شێرکۆ بێکەس شاعیر، ئەدیب، زمانەوانیکی شارەزاو و خاوەن هەڵویستە. لە فورم ودارڕشتنی مێژووی تاڵی کوردستان لە قاڵبی شیعریدا بە توانایە. لە بواری شیعری ڕەمزو ئێستعارە وکۆپلە شیعری ناسک و جوان و پڕ مانا لێهاتوە. بە پەخشانە شیعر روداوە تاڵەکان و ژنۆسایدی گەلی کوردی باس و تۆمار کردووە ولەو قۆناغەدا یەکێک لە شاعیرە پێشڕەوەکانە. هەوین و ئامیانی شیعرەکانی یەکگرتوویی کۆمەڵگای کوردستانە. پەردە لادان لە سەر سیمای دزێوی داگیر کەرانی کوردستان و... زەنجیرەیەک لەو فاکتورانن کە شێرکۆ بە خامە ڕەنگێنەکەی لە دەریای ئەدەب و شیعر و پەخشانی کوردی مەلەی تیدا کردوە و ئاسەوارو گەنجینەی چاک و مێژوویی خولقاندوە. شیعرەکانی شێرکۆ پڕە لە پەیام وبە تایبەت ڕەنج و مەینەت و داستانی سەربەستی گەلی کورد باس دەکات. شیعری "بەیان "یەکیک لە شاکار و بەرهەمە بە نرخەکانی کاک شێرکۆ یە، کە لە روانگای چینایەتی یەوە بە شێوەیەکی هونەرمەندانە و ناسک وەسفی وەزعی ژنان لە کۆمەڵگای

کوردستان و خەباتی ژنانی پێشمەرگە دەکات. لە پێشەکی دیوانی “شێرکۆ بێکەس “بەرگی یەکەم1990 شێرکۆ ئاوای نووسیوە:

... بەڵێ من هەموو کوردستان و ئێنجا هەموو جیهانیش بە شوێن گەشت و ئاسمانی فڕینی شیعری خۆم و دەنگی خۆم و هەستی بێ سنووری خۆم ئەزانم.

ئەو گۆرانیانەی لە چریکەی دەنگ هەڵبڕینیاندا سنوورە مێردەزمەکان ئەبەزێنن و لە یەک کاتدا وەک تریفەی مانگە شەوێکی هاوینی دەم بە شنە، زیو پرژێنی قژی دیار بەکر و باڵای سابڵاخ و چاوی هەولێر بە یەکەوە ئەکەن. لە یەک کاتدا پەنجەرەی هەتاوی ناو دڵی یەڵماس گۆناو نەجۆو ئاوارە ومستەفا سوڵتانی و لەیلا قاسم و شەهاب ئەخەنە سەر پشت. هەر لە یەک ساتیشدا لە یەک چاوتروکانیشدا پۆلە چۆلەکەکانیان دەنووک لە زرێبارو سیروان و وان وەر ئەدەن و بە یەک دەنگیش بۆ عەشقی شیعری خانی و نالی ووەفایی ئەخوێنن ولە یەک کاتیشدا سەر چۆپی شایی یەکگرتن و...

دیدەنی (بۆ شە هید فوئادی مستە فا سوڵتانی)

دیوانی شێرکۆ بێکەس، بەرگی یەکەم ستۆک هۆڵم 1990، لاپەڕە کانی 934 تا 937

وە کوونێرگز ساڵی جارێ
بە سەردانێ
ئەو دێتەوە
بە زرێباردا، دێتەوە
خەونە و لە پڕ، پەیدا ئەبێ
ئەگاتە جێ و ورد چاوێکمان، پیا ئە گێڕێ.
لەو وە ختە دا
ئێمە ئەڵیی دارستانی بنارین و
ئە ویش لە لوتکەی سەر ئە چێ.

وە کوو ساڵانی ڕابوردوو
دیسانەوە ئێمە هەموو
وەک ڕەنگ و ڕوو
مۆرانەی ساڵ یەک یە ک بەڕە ی
پێستی خواردوین
گلۆڵە بە نی قژیشی یەک یە ک خواردوین
عومری خواردوین
تیاشماندایە
لە نێوانی دوو سەر دان و سێ سەردانی کاک ؛ فوئاد ؛ دا
سەعاتی دڵی، ژە نگ ئە گرێ
وە ک بورغوی کۆن، بیری ئە سوێ
ئە بێ بە قەڵەمی زڕ و
لە حەرف و وشە، دا ئەبڕێ
ئە بێ بە هە وری نەزۆک و
یەک دلۆپ بارانی نا بێ !
وەکوو کەفە ژیلکەی سەر ئاو
هەر ساتێکە و ئێتر ئەوسا، بزر ئەبێ.
ساڵی جارێ ئەو دێتەوە
بەڵام ئەوکاتەی دێتەوە
چۆنمان دیبوو
هەر وەکوو خۆی
سەعاتی دڵی وەکوو خۆی
قەد و ڕە گی
پێست و بەرگی
هەر وەکوو خۆی
بیری، قژی ،عومری، چاوی

دەنگی، ڕەنگی، سمێڵە کە ی هەر وەکوو خۆی !
ساڵی جارێ ئەو دێتەوە
لە ناکا وێکدا. ..... دێتەوە
ئێمە هەموو، هەر هەمووومان
شە پۆلمان و کە فە ژیلکە یش
هە ر لە دوور ڕا بە سێبەریا بە دی ئەکەن ئەیناسنەوە
بەڵام کاک ؛ فوئاد ؛ بە تەنها
ئەو. .... بە تەنها
هەموو سا ڵێ
لە سەرانسەری نە خشە دا
دوو تا قممان ئە بینێت و
دوو تاقممان ئە ناسێت و
یەک یەک دەستیان ئەگوشێت و
لە گەڵیاندا، ئەدوێ و ئە خوا و پێئە کە نێ و
ئەڕوات و دێ. ....
ئەوانەی وەختی خۆی، نەی دیبوون و ئێستە لێرە ن
ئەوانە یشمان کە، وە کوو ئەو
ماونە تەوە و، هەر بروسکەی خێرای ڕێگەن !

26.12 گلینەی چاو: کاک مارف حەسەنی

بە ڕێز شێخ حە مە مارف حە سە نی کاتێک هەواڵی مەرگی کاک فوئادی بیستوە پەژارەیەکی قورس دای دەگرێ و ئەم پارچە شیعرەی لە ساڵی 1979 زاینی وتوە. کاک مارف نەققاش، شاعیر، هونەرمەند و خۆش نووس بووە و مەریوانی یە. تابلو جوانەکانی ماون. کاک مارف جار و بار بە ئامێری شیعر هێرشی دەکردە سەر کاربەدەستانی حکومەتی و کۆنەپارێزان و شیعرەکانی بە

شێوەی تەنز و ڕەخنە دەگوت. و بەرهەمەکانی پەردەی لە سەر کردەوە و ئاکارە پیسەکانی چڵکاو خۆرەکانی مەریوان لا دەبرد و بە ناوی نهێنی یەوە بڵاوی دەکردەوە.

*****

گلینەی چاو

وەختی کە وێنەت، ئە بینم لە پڕ ،
ناو جەرگی دەروون، پڕ ئەبێ لە گڕ،
بەڵام هەڵیە گرم، هەتاکوو ماوم،
قەد ونی ناکەم ،من لە بەر چاوم.
چون بەڵگەی دژی، چینی زۆر دارە،
خۆ فیدا کردن، لە ڕێی هەژارە !
هەر کەس وەک تۆ بێ، شووێنی دیاری یە،
گلینە ی چاوی، کوردە واری یە !

26.13 نامەی سەرە خۆشی کۆمەڵە لە دایک و باوکی شەهیدانی نەمر

نامەی سەرە خۆشی کۆمەڵە لە دایک و باوکی شەهیدانی نەمر فوئاد و حسین و ئەمین مستەفا سوڵتانی

دایک و باوکی خۆشەویستمان !

سڵاوتان لی ئەکەین و سەرە خۆشیتان لی ئەکەین بە بۆنەی لە دەس دانی سێ کوڕی قارەمانتان، سێ ئەستێرەی گەشێ ئاسمانی خەباتی گەلەکەمان. بە راستی جێگای هەیە لە جیاتی سەرە خۆشی پیرۆز بایی تان لێ

بکرێ، چونکوو ئێوە دووهەمین بنە ماڵەی کوردستانی ئێرانن کە سێ شەهیدی هەرە گەورەتان پێشکەش بە گەلە چەوساوەکەمان کردووە. ئەمە شانازی و سەر بەرزی یە کە تەنیا بە نیسیبی موعینی یەکان و مستەفا سوڵتانی یە کان بووە.

کاک فوئاد و کاک ئەمین دوو ئەندامی خۆشەویستی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشان بوون، و کاک حسین دۆست و لایەنگری هەرە نزیکی کۆمەڵە بوو. ئێوە ئەزانن کە ئەم سێ تێکۆشەرە چۆن ژیانی خۆیان نابوە خزمەت خەڵک و فیدا کار و خۆ بەخت کەر بوون، پۆڵا و نە بەز بوون و وەک پۆڵاش مردن.

دایکی خۆشەویست و باوکی بە ڕێز ! کوڕەکانی ئێوە پێشەنگی خەبات و پێشەنگی ژیانی نوێ بوون، گیانی پیرۆزی خۆیان لە ڕێگای خۆشی گەلی کورد و خۆشی هەموو ئێنسانێکی چەوساوە و زەحمەتکێش دا بەخت کرد. ئەوان بۆ بە دی هێنانی کۆمەڵێکی دوور لە زوولم و نا حەقی شەهید کران.

ڕاستە کە ئەوانە کوڕی ئێوە بوون و بۆ ئێوە خۆشەویست بوون، بەڵام بۆ کۆمەڵەش بڕبڕەی پشت بوون. کاک فوئاد یەکەم ئەندامی سەرکردایەتی کۆمەڵە بوو. بێ شک بۆ ئەوە ئەچوو کە ببی بە یەکێک لە گەورەترین زانایان و ڕێبەرانی گەلی کورد و چینی چەوساوی ئێران. هەر بۆیەش ڕژیمی کۆنەپەرەستی ئێران بە پەلە شەهید بوونی ئەوێ بە گشت جێگایەک ڕاگەیاند. ئەو نە تەنیا دۆست و برای ئێمە بوو، بەڵکوو مامۆستای ئێمە و موعەلیمان بوو.لە کاتی ڕەش ترین تەنگانەدا بوونی ئەو و ئاموژگاری یەکانی ببوە دڵخۆشی و بەرز بونەوەی ورەی تێکۆشەران. ئێمانی قایمی بە خەڵک، قین و توڕەیی بی ئەژمارەی لە گەڵ دوژمنانی گەل، تێگەیشتنی قووڵ و ژێرانەی، ڕۆحی نەبەزی و شیرانەی لە گەڵ ئەخلاقی سادە و خۆماڵیانەی ئەوێ کردبوو بە قەڵای قایمی کۆمەڵە و هەموو ناسیاوانی.

حسین و ئەمین دوو شۆڕشگێڕی ڕاستە قینە بوون کە سەریان دانا ئەمما، نەیان هێشت دووژمنی خوێن ڕێژ تامی تەسلیمی ئەوان بچێژێت. شەرەف و سەر بەرزی بۆ ئەوان و سەر شۆڕی و مردن بۆ جاشەکان و دووژمنان.

بەڵام بێ خەفەت بن، کە بە کوێرای چاوی دوژمن لە گشت جێگایەک دەنگی دلێرانەی پێشمەرگەی قارەمان وڵاتی پڕ کردووە. پەیمان ! هەزار پەیمان ! کە چەک دانەنێن، نەوێسین، پشوو نەدەین تا تۆڵەی هەموو شەهیدانی گەل ئەستێنین، تا زەردە خەنەی سەرکەوتن لە سەر لێوی گڵاوی دووژمنان هەڵ ئەچنین. دڵنیا بن پێشمەرگەی تۆڵەسێنی کۆمەڵە بڕیاریان داوە لە هەموو لایەکەوە ئاگری مەرگ بە سەر دوژمنا ببارێنن و خاکی پیرۆزی وڵاتەکەمان لە لەشێ پیسی جاش و کۆنەپەرەست و رژیمی پشتێوانی ئەوان پاک کەینەوە.

وەکو بیستومانە ڕۆحیەتان زۆر باشە. ئێمەش ئەوەمان چاوەڕوان ئەکرد. با ئێوە سەر مەشقێک بن بۆ گشت دایک و باوکانی کوردستان کە لە مەولا گوڵی خوێناوی پێشکەش میللەتەکەیان ئەکەن. جارێکی تر سەرە خۆشی لە ئێوە و برایانی ئەکەین و هیوادارین سەڵامەت و سەر کەوتوو بن.

کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران

ڕەز بەری 1358 ی هەتاوی

26.14 دوو جار دیداری کاک فوئاد و دوو بیرەوەری:داریوش نەویدی

نوسراوە فارسی یەکەی دوکتور داریوش بە زمانی کوردی تەرجومە کراوەتەوە.

*****

26.14.1 بیرەوەری یەکەم

بەهاری 58 لە مەهاباد

لە بەهاری 1358 ی هەتاوی من (داریوش نەویدی) و دوکتور ناسری پاکدامەن کە یەکیک لە ئوستادە ڕادیکاڵ و چەپەکانی زانستگاکانی ئێران بوو، بۆ دامەزراندنی زانستگای کوردستانی ئێران تیدەکۆشاین و خەباتمان دەکرد و بۆ دەست پێکردنی کارەکان بەرەو کوردستان سەفەرێکمان کرد و لە مەهاباد چاومان بە کاک فوئاد کەوت ودیدارمان کرد. بە یارمەتی هاوڕێ یانی مەهاباد جەلەسەیەک بۆ تەوزیح و مەترەح کردنی گەڵاڵەی زانستگا ڕێک خرا. بەر لە جەلەسەکە کاک فوئاد چەند پرسیاری گرینگ و وردی لە من سەبارەت بە هەڵویستی سیاسی و بۆچونی ئوستادەکان پرسێ و منیش وڵامی پرسیارەکانم داوە. کاتێک ڕاپورت و گوزارشی گرووپەکەم پێشکەش کرد کاک فوئاد بە وردی گوێ دا. دوای تەواو بوونی ڕاپۆرتەکە پرسیاری تر پرسێ و پاشان وتی موافقم و لە گەڵاڵەو تەرحەکەتان پشتیوانی دەکەم و داوای لی کردین هەرچی زووتر و خێراتر کارەکانمان دەس پێ بکەین، چونکوو شک و گۆمانی نە بوو کە جمهوری ئێسلامی هێرشی نیزامی و گەمارۆی کوردستان دەدا. کاک فوئاد وتی بەر لە هێرشی ڕژیم زانستگاکە دامەزرینن تا خەڵک دەسکەوتێکی چکۆلەیان هەبی و پاشان بتوانن لەو دەسکەوتە دیفاع کەن. هاوکات کاک فوئاد سفارشی دامەزراندنی کلینیکی پزشکی و پەروەردە کردنی پەرەستاری (نرس) بە گرووپەکە کرد. کلینیکی پزشکی لە شارەکانی سنە و بۆکان دامەزرا وئێمەیش

یارمەتیمان دەدان. ئێمە بۆ دەرمانگای گەل کە مەسئول وبەرپرسی دوکتور جەعفەر شەفیعی بوو ئامێری پزیشکی ودەوامان دەنارد.

26.14.2 بیرەوەری دووهەم هاوینی 58 لە مەریوان (ئۆردووگای کانی میران)

هاوینی 58 ی هەتاوی کۆچی خەڵکی مەریوان دەستی پێ کردبوو. یەکیک لە هاوڕێ یان داوای لەمن کرد کە دەرمان و سێرۆم بۆ مارانگستە ئامادە کەم و بۆ ئوردووگای کانی میرانی بنیرم. دوکتور هوما ناتیق مێژوو زانی ئێران و یەکیک لە ئوستادە ناسراوەکانی زانستگای تاران دەواکانی ئامادە کرد و تەحویلی منی دا. بە هاوکاری دوکتور بیهداد ئوستادی زانستگای تاران و یەکیک لە ئەندامانی گورووپی دامەزراندنی زانستگا لە کوردستان بەرەو مەریوان ڕۆیشتین. دیمەنێکم دی کە هەرگیز لە بیرم ناچیتەوە. خەڵکی کۆچ کردوو کە شارێکیان جێ هێشتوە و لە ئوردووگا دەژین. کاک فوئاد ڕێبەری ئەو کۆچە مێژوویی یە بوو. بە ڕاشکاوی دەڵیم ڕێک خستنی جەماوەری خەڵک هونەریکە کە تەنیا لە ڕێبەرانی ڕادیکاڵ، پسپۆڕ. دڵسۆز و لیهاتوو دەوەشێتەوە.کاک فوئاد تێگەیشتنێکی بەرزی شۆڕشگێڕانە و سیاسی تێژی هەبوو. هەر بۆیە توانی لە سەر زەمینە و بار و دۆخی کۆمەڵایەتی،فەرهەنگی،سیاسی وئابوری دەوری لیبڕاوانەو ڕادیکاڵی مێژوویی خۆی تەنانەت لە گەشەی خێرای کۆمەڵە نیشان بدات . و ئەو کۆمەڵە توانی بەشێکی زۆر لە هەژارانی کوردستان لە ژیر ئاڵای عەداڵەت خوازی، ودیموکراسی،بەرابەری و یەکسانی و لابردنی ستەمی نەتەوایەتی کۆ کاتەوە . و زۆربەی خەڵکی کوردستان کۆمەڵەیان بە ڕێکخراوی خۆیان دەزانی و شانازی یان پێوە دەکرد .

کاک فوئاد پازدە تا بیست کەس لە نوێنەرانی چەپ و منی بۆ کۆبونەوەیەک لە وردووگا دەعوەت کرد. تا چونیەتی وت و ویژێ لە گەڵ نوێنەرانی ڕژیم بگەڕێنیتەوە. دەستی بە قسە کرد و وتی ئاست و ئاکامی

موزاکرەکان ئیدەئال نە بووە. بەڵام ڕژیم مان ناچار کردووە کە هەندی لە داخواز یەکانمان قەبووڵ کات و ئەمە دەسکەوتێکی باشە. گیراوەکان لە پادەگانی مەریوان کە مەترسی ئێعدامیان هەبوو ئازاد دەکەن و دەسکەوتێکی ترمان ئەمەیە. پاشان داوای لە بەشدار بوەکان کرد کە بیر و ڕای خۆیان بڵێن. هەندی لە نوێنەرانی چەپی مەریوان پێ یان لە سەر درێژەدانی کۆچەکە داگرت و کاک فوئاد پێکەنی. لە وڵامی ئەواندا هەڵویستی خۆی باس کرد. من کە لە تارانەوە هاتبوم ئارەزووم ئەوە بوو خۆزگە و سەد خۆزگە باسەکانی کاک فوئاد لە نەوار و کاسیتدا تۆمار دەکرا و یان فیلمی لی هەڵدەگیرا.

کاک فوئاد وتی دەبی ڕاستی یەکان و حەقیقەت بە خەڵک ڕاگەیەنین. لایەنە خراپ و چاکەکانی موزاکرات بۆ خەڵک باس کەین. و پێیان بڵین کە کۆچەکە و دژواری یەکانی بێ سەمەر نە بووە. پاشە کشەی چاکمان بە ڕژیم داوە. و کاتی ئەوە هاتوە، خەڵک کۆچەکە تەواو کەن و بۆ شوێنی ژیانی خۆیان بگەڕێنەوە. دیارە ئەوانەی کۆچیان کردووە تەیفێکی بەر بڵاون و لە چین و توێژی جۆراوجۆر پێک هاتون. ژنان و منداڵان بە دژواری لە ئوردووگا ژیاون و بازاڕی یەکان هەر ئەوەندە تاقەت دێنن کە ئەو تاقەتە سنوور دارە و کرێکاران و زەحمەتکێشان دەبی ژیانی ئاسایی خۆیان دەس پێ بکەنەوە ئەگینا زۆر زەحمەت و گرفتمان بۆ پێش دێ. ئەگەر لە گەڵ خەڵکدا قسە نەکەین و ڕاستی یەکان دووپات نەکەینەوە کە دەسکەوتی بەر چاویان بە دەس هێناوە وئێستا دەبی بۆ ژیانی ئاسایی خۆیان بگەڕێنەوە ناو شار.ئەگێنا ماوەیەکی تر یەکە یەکە و دووان دووان و ڕەنگە بە نهێنی و شەرمیونانە وبە کۆمەڵ و گورووپ بەرەو شار بگەڕێنەوە. ئەمە بۆ خەڵک بەو مانایە کە هێچ دەسکەوتێکیان بە دەس نە هێناوە و ورەی خەباتکارانەیان دێتە خوارەوە.

کاک فوئاد دەیگوت گەڕانەوەیان بە یەک جارێ و بە کۆمەڵ و هەمویان بە یەکەوە و بە لە بەر چاو گرتنی دەسکەوتەکانیان، هەر چەند زۆریشە و کەم نی یە رووحیە و ورەیان دەباتە سەر و خۆیان بە سەر بەرز دەزانن. ئەگەر یەک پارچە و بە یەکەوە نە گەڕێنەوە بۆ ناو شار، ناکۆکی دەکەویتە بینیان و هەرکام

ئەوی تر بە خەتا بار و تاوان بار دەزانی. بەڵام ئەگەرچونەوەیان بە یەکەوە و یەک پارچە بێ ،یەکگرتووتر و هاوکاریان پتەوتر و زۆر تر دەکات. و بە ڕژیم نیشان دەدا کە لە بەرانبەر خەڵکی یەکگرتووی کۆچکردوو هیچی پێ ناکرێ. و بێگومان گەڕانەوە لە ڕوی ناچاری و بە سەر داخستنەوە ڕژیم هار تر دەکا و دوژمن سەرکوتی بێ ئامان دەس پێ دەکات.

لەو کۆبونەوەدا کاک فوئاد سەبارەت بە قیادە کە هاوکاری ڕژیم دەکات، بە کورتی قسەی کرد وبە تایبەت هەرگیز دوو دڵ نە بوو کە ڕژیم هێرش و گەمارۆی کوردستان دەدا. وتی نابی بەهانە بە دەستیانەوە بدەین تا زووتر هێرش بێنن، چونکوو دەبێ ئێمە وەک پێشڕەو، جەماوەری خەڵک بۆ ئەو هێرشە ڕێک خەین و ئامادە کەین. قسەکانی ئاستێکی بەرزی تاکتیک و ئێستراتژی نیشان دەدا کە بۆ ڕێبەری بزووتنەوەیەکی جەماوەری وەک کۆچ پێویست بوو. هەڵویست و بۆچوونی قووڵ و گرینگی کاک فوئاد کە وەک ڕێبەری بزووتنەوەیەکی جەماوەری، لە ئاستی بەر بڵاو خۆی نیشان دەدا، بە ڕاستی شیاوی ڕێز و ئێحترامە. بۆ ئەو قازانجی کرێکار وزەحمەتکێش هەموو شتێک بوو ولای ئەو قازانجی شەخسی هەرگیز بایەخی نە بوو.

لە تاران بووم کاتێک بۆ بڵاو کردنەوەی خەبەرنامەی کۆمەڵە و وەر گرتنی یارمەتی ماڵی و پارە بۆ لای هاورێ یانم دەچووم ڕادیوی ڕژیم هەواڵی گیان بەخت کردنی بڵاو کردەوە، داخ و کەسەرێکی گران هەموومانی داگرت وبە جارێک تاساین. چونکوودەمانزانی لە دەس دانی کاک فوئاد بۆ جەماوەری خەڵک و کۆمەڵە خەسارەتێکی گەورە بوو و ڕەنگە هەرگیز قەرەبوو نەبێتەوە. من لە سەر ئەو باوڕەم ئەگەر کاک فوئاد دەما، وەزعی سیاسی و کۆمەڵایەتی کۆمەڵە بەم جێگایە نە دەگەیشت کە ئێستا گەیشتووە وهەیەتی. کاک فوئاد بۆ ئەوانەی کە بێ ناو و نیشان بوون و پێناسەی کۆمەڵایەتیان لە بزووتنەوەدا نە بوو و خۆیان دەشاردەوە، نرخی دانەدەنا.

26.15 "تۆ" لە ڕوانگەی بەرزی‌یەوە:

حەمە عەزیز

بۆ کاک فوئادی مستەفاسوڵتانی

تۆ بەهیزی نامری، مردن لە ئاستتا کۆیلەیە
چونکە گیانی تۆ دروشمە، بانگەوازە، ریگەیە
تۆ چیای دەنگدانەوەی دەنگی کپی چەوسانەوەی
بوو مەلەرزەی ڕاپەڕینی سەردەمی بووژانەوەی
تۆ چریکەی ئەو پەیامەی بۆ هەتاوی خۆری سوور
زایەڵەت باستێلی رووخاند دژ بە ئەفسانەی سنوور
تۆ وزەی بوونی تەبایی و چونیەکی‌ی چینایەتیت
بەڵگەنامەی شایی مەرگی سیتەمی کۆیلایەتیت
تۆ قوبخانەی قوتابی بیری تازەی سەنگەری
وەک هەوێن بۆ شۆڕشی نوێ مەشخەڵی، داهێنەری
تۆ کەسێکی بۆ مرۆڤی ئەم زەمینە وەک برای
وەک پرۆژەی بۆ هەژاران خەونی داهاتووی، چرای
تۆ ئەژیت هەروەک ئەوانەی بێ گومانم نامرن
چونکە کوانووی وانەکانت چاوگیکی ئاگرن

حەمە عەزیز 1985

26.16 ئوستوورەیەک بۆ هەمیشە

سدیق کشاوەرز

مۆدێرنیتی کە هات سەرجەم ئوستوورە وبەها کۆنەکانی بردە ژێر پرسیارەوە. بە شێوەیەک کە دەکرێ مۆدێرنیتی بە شۆڕشێ بزانین دژ بە نەریت .لەم شۆڕشەدا گەورەترین ئوستوورە کە خودایە چووە ژێر پرسیارەوە و تا ئەو جێگەی کە " مارکس ڤێبەر " دەڵێ : " مرۆڤ خودای خولقاند، نەک خودا مرۆڤ " . بە ژێر پرسیار بردن و ڕەت کردنەوەی ئەو ئوستوورە کۆنانە ، مرۆڤی مۆدێڕن هەوڵی جێگیر کردنی جۆرێکی تر لە ئوستوورەی دا.

بە شێوەیەک کە لەم ئوستوورە نوێیەی جیهانی مۆدێڕندا ئەوە مرۆڤی مۆدێڕنە وەک بکەرێکی ڕاستەقینە بوونی هەیە. مرۆڤی مودێڕن و کردەکانی مرۆڤی مودێڕن ئەو چەشنە ئوستوورە نوێیەن کە دژ بە هەموو ئوستوورە میتافیزیکی و ئاسمانی یەکان وەستانەوە .

خواستی نەتەوەیی و یەکسانی خواستێکی مودێڕنە، لەم خواستەدا مرۆڤایەتی هەوڵی بەرگری لە خود(self) دەدا و هەوڵدەدات شوناسەکانی خۆی بپارێزرێ و دژ بە کۆلۆنیالیزم و داگیرکاری دەوەستێتەوە.

لای ئێمەی کوردیش لە سەرەتاکانی سەدەی بیستەم و بە تایبەت پاش پەیماننامەی لۆزان ئەم خواستە بەرچاوتر لە هەمیشە زەق دەبێتەوە .دەکرێ شۆڕشەکانی شێخ سەعید پیران و سەیە ڕەزا و کۆمەڵەی ژێ-کاف و شۆڕشی ئەیلول و شۆڕشی نوێ لە عێراق بە ئەنجامی ئەم خواستە مۆدێڕنە بزانین .هەر چەند ڕەنگە کۆمەڵێک مرۆڤ – لە دیدی ئێستاوە سوننەتی – ڕێبەرایەتی ئەم شۆڕشەیان بە دەستەوە بووبێ. بەڵام من بە تەواویی لە گەڵ دیدی مەنسوور تەیفوریدام کە لە وتووێژێک لە گەڵ سایتی خوێندکارانی ڕۆژهەڵات کۆماری کوردستان بە ساتێک دەزانێ کە ئێمەی کورد " ئەزموونی مۆدێڕنێتیمان " کردووە .

وەک وتم شۆڕشی کورد لە سەدەی ڕابردوودا شۆڕشێکی مۆدێڕنە دژ بە کۆلۆنیالیزم و داگیرکاری دوژمنانی .ئەم ڕەوتە تا دێ مۆدێڕن تر دەبێتەوە .لە دەیەی 1340 ی هەتاویدا بزووتبەوەیەکی مۆدیڕن لە کوردستانی ڕۆژهەڵات

سەر هەڵدەدا کە بە شێوە یەکیش ڕەوتەکانی پێش خۆی دەخاتە پشت سەر . ئەو ڕەوتەش " کۆمەڵەیە".

لە سەرەتای دەیەی 1970 داله کوردستانی باشوور ڕێکخراوێکی مۆدیرن تر لە ڕێکخراوەکانی پێش تر دەستی بە چالاکی کرد (کۆمەڵەی ڕەنجدەران) ئەم ڕێکخراوەیە کە هەڵگری بیری مارکسیسی بوو و لە سەر دەستی کۆمەڵێک گەنجی مارکسیست لە وانە شەهید ئارام (شاسوار جەلال) و ... دامەزرابوو بە تەواوەتی جیاواز بوو لە ڕێکخراوەکانی پێش خۆی.هەر لەم سەر دەمەداو چەند ساڵ دواتر لە کوردستانی ڕۆژهەڵات ڕەوتێکی مۆدیرن سەری هەڵدا کە ئەم ڕەوتەش زۆر مۆدیرن تر و نویّ خواز تر لە ڕەوتەکانی پێش خۆی بوو.ئەو ڕەوتەش کۆمەڵە بوو کە لە سەر دەستی کۆمەڵێک خوێندکاری زانکۆ دامەزرابوو.

یەکێی لەو ڕێبەرانەی کە دەستی هەبوو لەم دامەزرانی ئەم ڕەوتە نوێیەدا " فوئاد مستەفا سولتانی یە ".

بیانویی ئەم نووسینە یاد کردنەوە یەکە لە " کاک فوئاد " وەک ئوستوورەیەکی مۆدیرن لە کوردستان . مرۆڤی مۆدیرن پێویستی بە خەبات و درێژەدان هەیە. بیکێت گوتەنی بۆ مۆدیرن مانەوە " بە درێژەدان درێژەی دەدات " . بەڵام ئەم درێژەدانەش ڕەنگە قوربانی لێبکەوێتەوە .

ڕۆژی 9 ی خەرمانانی 1358 ی هەتاوی(1979ی زاینی) ساڵڕۆژی شەهید بوونی ئوستوورەیەکی خەباتی کوردە ،لەم ڕۆژەدا ڕێبەرێکی مۆدیرن لە بەربەرەکانیّ لە گەڵ دوژمندا کە هەڵگری بیری سوننەتی و کۆنن لە ئاوایی " بستام " ی سە بە سەرشیوی سەقز گیانی لە دەستدا.

کردەگەرایی و نەمانەوە لە چوارچێوەی دروشمدا یەکێک لە پێناسەکانی مرۆڤی مۆدیرنە ،تا ئەو جێگەی کە وتە بە ناو بانگەکەی " دێکارت " " من بیر دەکەمەوە کە وایە هەم " . گۆڕاوە و بەم شێوەیە دەوترێتەوە " من کار دەکەم کە وایە هەم " .

فوئاد مستەفا سولتانی وەک سەرجەم ڕێبەرایەتی کۆمەڵەی ئەو کات لە جەرگەی خەباتدا بوو. شان بە شانی پێشمەرگەکان خەباتی کرد . هەر وەها ئەو وەک ڕێبەرێکی مۆدیرن دەستی هەبوو لە ڕێکخستنی زۆر جووڵە و حەرەکەتی مۆدیرندا لە کوردستان .بێگومان کۆچی مێژوویی شاری مەریوان

حەرەکەتێکی مۆدیرنە . مێژووی کورد تا ئەو کات بە تایبەت لە کوردستانی ڕۆژهەڵات ئەزمونی لەم چەشنەی نەبوە .بەڵام بە ڕێبەرایەتی کاک فوئاد خەڵکی شاری مەریوان دەستیان دایە حەرەکەتێکی مۆدیرن . خواستی خەڵکی مەریوان خواستێکی ڕەوا بوو. ئەوان ڕێگایەکی تەواو مۆدیرنیان هەڵبژارد ، ڕێگایەک کە ڕێبەرایەتیەکی مۆدیرن هەڵی بژاردبوو.ڕەنگە سەرجەم خەڵکی " مەریوان " ئەو کات دەرکیان بە پێویستی ئەو حەرەکەتە مۆدیرنە نە کردبێ بەڵام " کاک فوئاد " و سەرجەم ڕێبەرانی ئەو حەرەکەتە بێگومان دەرکیان بە پێویستی یەکەی دەکرد .من لێرەدا ساتێکی تر لە ئەزمونی مۆدێرنیتی کردن لای ئێمەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەخەمە ڕوو کە ئەویش " کۆچی مێژوویی مەریوانە " .

بە دڵنیاییەوە گیانبەختکردنی " کاک فوئاد " خەسارتێکی گەورە بوو بۆ گەلی کورد و بزووتنەوەی مۆدێرنی کورد ، ئەو بزووتنەوەیەی کە پێش تر یەکێک لە ڕابەرەکانی خۆی –حەمە حسێن کەریمی – لە دەست دابوو.بەڵام وەک پێش تر ئاماژەم پێدا مرۆڤی مۆدێرن بکەرێکی ڕاستەقینەشە ، ئەو بۆ بە جێ گەیاندنی خواستی مۆدێرنی خۆی دەکات بە قوربانی ، ئەم خەباتەش قوربانی لێ دەکەوێتەوە .

گیانبەختکردنی " کاک فوئاد " وەک ڕێبەرێکی مۆدێرن ڕەنگە بۆ ساتێکی کورت ڕێزی هێزی کۆنسێرڤاتیک و دژە مۆدێرنی ،شاد کردبێ. تا ئەو جێگەیەی کە ڕۆژنامە و ڕاگەیاندنی کۆماری ئیسلامی بە خوشحاڵیەوە باسیان لە گیانبەختکردنی کرد و هەواڵی گیانبەختکردنی " کاک فوئاد " بوو بە سەر دێڕی "ئیتلاعات " و " کەیهان "، بەڵام بێگومان بوو بە هۆی ئەوەی کە هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە گەڵ ئەوەی ڕێبەرێکی گەورەی خۆی لە دەست دابوو بە باوەڕێکی پتەو و ڕەنگە پتەو تر لە هەمیشەوە دژ بە داگیرکەرانی کوردستان بووەستێتەوە .

لە کۆتاییدا ئەوەی ماوەتەوە بوترێ ئەوەیە کە " کاک فوئاد مستەفا سوڵتانی "ڕێبەرێکی مۆدێرن بوو لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستاندا و پێویستە وەک "ئوستوورەیەکی مۆدێرن " بناسرێ .

27. ڕێزگرتن ومەراسمیٚ شکۆدار بە یادی کاک فوئاد

27.1 چلەی گیان بەخت کردووان

پایزی سالی 1358 ئالمانە-مالی کاک فوئاد
هاودەردی لاوان و گەنجانی بە ئەمەگی مەریوان

لە مانگی یەکەمی پایزی 1358 ی هەتاوی مەراسمی شکۆدارو تایبەتی چلەی سیٚ برای شەهید لە ئالمانە بەڕێوە چوو. خەلکی حەق شناس و خەمخواری ئالمانە و بنەمالە شەهیدان چونە تالەسوار و مەراسمیک کە شایانی ئەو ئازیزانە بوو بە ڕیوە چوو. ئاشنا ودلسۆزانییٚ دیهاتی دوور و نزیکیش هاتبوون. هاوکات موحەسلەکان و موعەلیمەکان و خەلکی شەریفی مەریوان بە

شیعاردان و تەزاهورات کە عەکسی گیان بەختکردووانیان گەورە کردبوەوە، لە تاڵەسوار حازر بوون. وتار و سوخنرانی خۆیانیان کرد و سرودی ئەی شەهیدانیان بە یەکەوە خوێندەوە و دوای تەواو بوونی مەراسمەکە بەرەو ئاوایی ئاڵمانە ڕێکەوتن و دیسانەوە عەکسەکانیان وەک ئاڵا بەرز کردەوە و بە شیعار دان هەموو کۆڵانەکان و خوار و ژووری ئاوایان پێوا و لە حەوشەکەمان کۆبونەوە. لە لایەن بنە ماڵەی شەهیدانەوەمیوان داری و پێشوازی گەرم و گوڕیان لی کرا. هەست و عاتیفەی دڵسۆزانە و بێگەری ئەو گەنجانە و بە تایبەت شاگرد و قوتابی یەکانی کاک حسین و کاک ئەمین، ئاستی خۆشەویستی و ڕێزو حورمەتی شەهیدانی لە ناو جەماوەری خەڵکدا بە شێوەیەکی تایبەت و بی پەردە نیشان دا و خەمە قورسەکانی بنەماڵە شەهیدانی سووک کردەوە. لە لایەن دایک و باوکی شەهیدانەوە سوپاس و قەدردانی لە جەماعەتەکە کرا.

پایزی ساڵی 1358 ئاڵمانە بەشداری و هاودەردی خەڵکی حەق شناسی مەریوان لە مەراسمی چلەی شەهیدان

27.2 یەکەمین نەورۆزی مەرگی کاک فواد

بار و دۆخی کوردستان گوڕدرا و شەڕی مەقاومەت د ە ستی پێکرد و خەڵکی کورد و پێشمەرگە یەک پارچە، دژی سیاسە تیٚ داگیرکەران ڕاوەستان و دوژمن شکستی خوارد و شارەکانی کوردستان ئازاد کران. ئێتر جەماوەری خەڵک دەرفەتێکیان بە دەس هێنا تا لە ئازیزان و گیان بەختکردووانی گەلی کورد ڕێز بگرن و یادیان کەن. لە بەهاری 1359 ی هەتاوی مەراسمی یەکەمین نەورۆزی مەرگی کاک فواد لە تاڵە سوارگیرا. بە ڕێز مامۆستا شێخ عێزالدین حوسینی،نوێنەرانی یەکیەتی نیشتمانی کوردستانی عیراق، نوێنەرانی سازمانی چریکە فیدایی یەکان، سازمانی پەیکار، کاک سەلاح موهتەدی، کاک ئەحمەد ئەسکەندەری و پێشمەرگەکانی کومەڵە و دەفتەری مامۆستا و جەماوەری خەلک لە یەکەمین نەورۆزی مەرگی کاک فوئاد بەشداریان کرد. مەراسمەکە بە خوێندنی سرودی کاک فواد ڕۆڵەی ئاگر و خوێن دەستیٚ پێکرد پاشان بەڕێز حەمە ڕەشید بەگ ،باوکی کاک فوئاد بە خێرهاتنی میوانە کانی کرد و وتی : هەر زوو تێگەیشتم فواد تەنیا ڕۆڵەی من و خاتون بەهیە نەبوو و لە راستی دا ڕۆڵەی گەلی کورد بوو و منیش وەک ئێوە لە یەکەمین نەورۆزی مەرگی پیشمەرگە، رێبەری هەمە لایەنە ،سیاسەت زان و لیهاتوو و دڵسۆزی کۆمەڵە فوئاد بەشداری دەکەم. بەڵام لە گەڵ سۆز و هەستی عاتیفی دایک و باوک هێچ کارێک ناکریٚ و ئەم ئێحساسە، دەرونی و خوێنی یە. سۆز و عاتیفەی دایک و باوک بۆ مندال لە دەریا گەورەتر و بەرین ترە. وئەم شیعرانەی کە وەسفی ئێحساس و هەستی دەرونی خۆی بوو خویندەوە.

دایە تۆ منت بۆ پەروەردە کرد بۆ خۆشی خۆت بۆ یا نەتەوەی کورد
وامن بۆ گەلم خۆم دەدەم بە کوشت خوای دەکرد دەریایی فرمێسکت دەڕشت .
بە کوردی دەژیم، بە کوردی دەمرم بە کوردی دەیدەم وڵامی قەبرم
بە کوردی دیسان زیندوو دەبمەوە لەو دنیاش بۆ کورد تیٚ هەڵدەچمەوە !

باوکی کاک فوئاد بە هوش و لیهاتویی و کارزانی کاک فوئاد ئاماژەی کرد و بیرەوەری یەکانی خۆی سەبارەت بە هات و چوی بۆ شارە کانی سنە، کرماشان، تەوریز و تاران گێڕایەوە کە چۆن هەرگێزتاسەی لە کوڕەکانی نەشکا و لافاوی دیکتاتوری مەزهەبی و کۆنەپەرەستی خەرمانی سووری برد و فەوتاند. لەو کاتەدا دلڕەقترین ئێنسان خۆی پێ ڕانەدەگیرا و خەم و پەژارەیەکی قووڵ، بۆ مەرگی ئەو قارە مانە کە سەرمایەی گەلی کورد بوو هەموو بەشداربوەکانی داگرت. ئەو کات کەس و کاری کاک فوئاد لە قوڵپەی گریاندا بوون و فرمێسکی سوێر سوێر لە چاوانیان بەر بووە خوارەوە. حەمە رەشید بەگ وتی فوئاد جگە لە کاری سیاسی و کۆمەڵایەتی هەموو کاتێک وەک راوێژ کار یارمەتی منی دەدا و بە ئاسانی موشکلەکانی ژیانمی حەل دەکرد. و هەر کاتێک دەچومە ئەو مەدرەسانەی کە فوئاد تیدا دەیخوێند، موعەلیم و رەئیس و خزمەتگوزار و تەنانەت قوتابیەکان لیی رازی بوون و ئێحساسی سەر بەرزیم دەکرد، چونکوو هەر جارە، ئەرکی شانی منی سووک دەکردەوە. و لە ئاخردا، شیعرێکی سەعدی شیرازی کە لە گەڵ شەخسیەتی سیاسی و لیهاتوویی کوڕەکەی دەگونجا، خوێندەوە :

تو کز محنت دیگران بی غمی نه شاید که نامت نهند ادمی !

تەرجومە کەی:

تۆ کە لە مەێنەت ودەردی کەسانێکیتر بیرناکەیتەوەو خەمت نییە
شیاوی ئەوە نیت کە ناوت بنین مرۆڤ

بە رێزمامۆستا شێخ عێزالدین حوسینی و ئەندامانی دەفتەری مامۆستا ،لە ساڵی 59 ی هەتاوی جەولەیەکی سیاسیان لە هەموو شارەکانی کوردستان دەس پێکرد. بە ڕێز مامۆستا لە شارەکانی دیواندەرە، سەقز، سنە و مەریوان دیداریان کرد. لە هەموو شارەکان پێشوازی یەکی بێ وێنەیان لە مامۆستاکرد. لە هەمان کاتدا مامۆستا لە هەر شارێک لە میتێنگە بەر بڵاوەکانی خەڵکدا بەشداری کرد. و بۆ شارۆمەندانی ئەو شارانەسوخنرانی کرد.لە هەموو شارەکان خەڵک

بە تێکڕایی لە کۆبوونەوە سیاسی یەکان حازر بوون و لە مامۆستا وەک ڕێبەرێکی میللی- ئائینی خۆیان ڕێزیان گرت. پاش دیدار لە مەریوان، و بەر لە سەردانی بنەماڵەی کاک فوئاد لە ئالمانە ڕۆیشتە سەر مەزاری شەهیدان لە تاڵەسوار. . مامۆستا شێخ عیزەالدین، لە سەر گۆڕی کاک فوئاد قسە و باسێکی مێژوویی گوت. مامۆستا سەبارەت بە دەوری مێژوویی و کاراکتر و شەخسیەتی بەرزی سیاسی کاک فوئاد قسەی کرد. و فەرمووی نەمانی کاک فوئاد ڕێبەری دڵسۆزی کورد خەسارەتێکی گەورە بۆ میللەتی کورد بوو. ڕێبەری گرێنگی ئەو لە کۆچی شاری مەریوان و ڕێک خستنی شەڕی مەقاومەت و پرنسیپەکانی لە وت و وێژ لە گەڵ نوێنەرانی حکومەتی جمهوری ئێسلامی و دڵسۆزی و خەباتی بێ وچانی کاک فواد. لە مێژووی خوێناوی میللەتی کورددا کەم وێنەیە. مامۆستا لە وتارەکەی دا، ئاماژەی بەوە کرد کە شەهید بوونی نا وادە و کتۆپڕی کاک فواد خەسارەتێکی قورس و گران بۆ گەلی کورد بوو. و وتی لە بار و دۆخیکی زۆر ناسک و دیاری کراودا، ڕێبەرێکی ئاوا هەڵکەوتوو، لێزان و پسپۆڕ و شارەزا لە کێشەی کورد، لە دەس چوو کە پڕ کردنەوەی جێگای کاک فوئاد زۆر ئاسان نی یە وبە راستی زۆر زەحمەتە. لە درێژەی وتارەکەی دا مامۆستا وتی کاک فوئاد لە کوردستان خۆشەوێست بوو. وئەو خۆشەویستی یە لە ڕێز و ئێحترامێک کە جەماوەری کورد لێ دەگرن بە ئاشکرا دەر دەکەویت. خوێندنەوەی ئەو سرودە، کە بۆ کاک فوئاد ساز کراوە و ئێستا لە سەر زاری گەنجەکانی کوردستانە، و هەڵگرتنی عەکسەکانی لە هەر ئێعتراز و خۆپیشاندانێکدا ،باشترین بەڵگە بۆ ئەو ڕێز و ئێحترامە یە. کاک فوئاد، یەکێک لەڕێبەرانی کورد بوو کە لە هەموو ڕووداوە کانی کۆمەڵە و کوردستان، لە باکوری کوردستانەوە بگرە تا باشور حوزووری هەبوو، و راستەوخۆ بەشداری کرد. ئەو ڕێبەرێکی خولقینەر بوو. بە هوی هەڵسەنگاندن و دەرکی دروستی لە بار و دۆخی کۆمەڵگای کوردەواری بۆ نموونە،لە کاتی کۆچی خەڵکی مەریوان توانی هێژایانە هاواری گەلی مەزڵوومی کورد، بە دونیا ڕاگەیەنێ و رای گەیاند. شەهید فوئاد بۆ ئەو ئەرکە مێژوویی و سیاسی یە و

خزمەتی سادقانە بە هەژارانی کوردستان، تەنانەت لە گیانی خۆی دریغی نەکرد. وتارەکەی بەڕێز مامۆستا شێخ عیزە الدین لە سەر میوانان و بنەماڵەی شەهیدان تەئسیری دانا و بە تایبەت سەبوری بە دایە بەهیە و حەمە ڕەشید بەگ و ئەندامانی تری بنە ماڵە دا و تا ڕادەیەکی زۆر خەم و پەژارەیانی سووک کردەوە پاشان ماموستا فەرمووی شەهیدانی کورد هاندەری خەڵکی کورد بۆ خەبات و موقاوەمەت و بەرەنگارین و ڕێزی تایبەتیان هەیە. و ڕێز گرتن لە شەهیدەکان ئێدامە و دەێژەی ڕێگایانە. دەبێ بۆ سەلماندنی مافی ڕەوا و عادلانەی خەڵکی کورد کە ئامانج و ئارەزووی هەمومان و شەهیدەکانیش بوو، بە وەرەی بەرزەوە خەبات کەین و ئەو ورەیە بەرز ڕاگرین. و سەندنی مافی کوردی زوڵم لێکراویش پێویستی بە فیداکاری یە. وتارەکەی بە ڕێز مامۆستا بە خوێندنی فاتیحا کۆتایی پێ هات. پاشان کاک فاتیح شێخ الاسلامی وەک نوێنەری دەفتەری مامۆستا لە کاک فوئاد وەک شەخسیەتێکی بە توانا، کارامە، لێزان، و خاوەن ئوتوریتە ناوی برد. لە درێژەی قسەکانی بە چەند بیرەوەری لە دەور و تەئسیری تایبەتی کاک فوئاد لە ڕێبەری کۆچی شاری مەریوان، دامەزراندنی شورای شار و وت ویژ لە گەڵ نوێنەرانی کۆنە پەرەست وەک ژنراڵ چەمران و مەلاکان ئاماژەی کرد. پاشانی وتی : کاک فوئاد شیاو و شایانی ڕێز و ئێحترامی مێژوویی یە.مەرگی ناوەختی ئەو بۆ بزووتنەوەی خەباتی گەلی کورد و چەوساوەکانی ئێران گران تەواو بوو.وتەکانی کاک فاتیح لە هەمان کاتدابانگەوازێک بۆ درێژە پێدانی ڕێگا و بیر و بۆچونی کاک فوئاد بوو.و جەماوەری خەڵکی بۆ دیفاع و مەقاوەمەت لە مافی عادلانە ی گەلی کورد و بێ بەشانی ئێران، لە بەرانبەر هێرشی وەحشیانە و فاشیستی جمهوری کۆنە پەرەستی ئێسلامی هان دەدا.

ئاڵمانە سالی 1359 لە ڕاستەوە بەڕێزان: فاتیح شێخ الاسلامی، ئەحمەد ئەسکەندەری، مامۆستا شێخ عیزەالدینی حسینی، سەلاحی موهتەدی ، ڕەشادی مستەفا سولتانی و ....

نوێنەری یەکیەتی نیشتمانی کوردستانی عێراق، نۆبەی کەوت و وتی: ئێمە لە قولایی دلمانەوە لە هەموو گەلی کورد بە گشتی و لە بنەماڵەی شەهیدی نەمر کاک فوئا بە تایبەتی، سەرە خۆشی د ەکەین. کاک فوئاد ڕێبەرێکی بە توانا و تەنیا بۆ پارچەیەکی کوردستان خەم خوار نە بوو. ئەو لە ژیانی سەربەرزانە و کورتی دیداری ئێمە کردووە و ئەوەی لە دەستی هات یارمەتیمانی دا. هەڵس و کەوتەکان و لیکدانەوە سیاسی یەکانی، شەهید شاسوار جەلال لە کاک فوئاد دەچوو. ئێمە وەک گەلی گورد لە هەر قۆناغێکی مێژویی دا، و لە پێچە توندەکانی خەباتدا، ڕێبەری ئازا، بە جەرگ و دلسۆز، و بە ئێمانمان بە داخەوە لە دەس داوە. کەشەهیدی نەمر کاک فوئاد یەکیک لەو ڕێبەرە هەلکەوتوانە بوو.من تەنیا دووجار کاک فوئادم بینی و قسەکانیم بیست، کە هەر ئەو دووجارە کار دانەوەیەکی وای لە سەر م دانا کە موعجبی بووم. ئێستا کاک فوئاد نە ماوە، بەڵام کردەوە چاک و شۆڕشگێڕانە کانی لە گەڵمان دەدوین و هەموو گەلی

کورد بۆ بەرەنگاری، شەڕی مان و نەمان و رزگاری بانگەواز دەکەن، تا لە داهاتودا بتوانین ئاشتی و رزگاری لە کوردستان دامەزرینین. کاتێک لە خڕی ناو زەنگ دیداری کردین ،پێمان وا نە بوو ئەم بلیمەتە ئاوا زوو لە دەستمان دەچێ ! ئەوەندەرووخۆش و ساکار و بە دڵەوە نزیک بوو کە هەموو کەسێک لە قسەکانی تیدەگەیشت .

مەرگی کاک فوئاد خەسارەیێکی مەزن بۆ نەتەوەی کورد بوو و ئێمە دیسانەوە لە گەلی کورد و بنەماڵەکەی سەرەخۆشی دەکەین و لە بەرانبەر گۆڕی شەهید فوئاد سەری رێز و نەوازش دادەنوینین. و وتارەکەی بە شیعرێکی پێر مێرد تەواو کرد :

پێ ناوی بۆ شەهیدی وەتەن شیون و گرین نامرن ئەوانەی وا لە دڵی میللەتا دەژین!

نوێنەری سازانی چریکەکان و سازمانی پەیکار و میوانانێک کە لە دوورەوە هاتبون، هەر یەکە وتاری کورتی خۆیان خوێندەوەو مەراسمەکە بە سرودی ئەی شەهیدان کۆتایی پێ هات. پاشان میوانانی ئازیز و نوێنەرانی سازمان و رێکخراوە سیاسی یەکان و پێشمەرگەکان بۆ دیداری ماڵی کاک فوئاد و شەهیدانی تری ئاڵمانە بەرەو ئاوایی رویشتن و لە نزیکەوە بنەماڵەی شەهیدەکانیان بینی و هاودەردی خۆیان نیشان دا.

بەشداری خەڵک لەو مەراسمە شکۆدارەدا.

27.3 شاری بوکان 9 ی شەهریوەری 1360

شاری بۆکان ماوەیەک لە ژێر دەسەڵات و حاکمیەتی شۆڕشگیڕانی کورددا، بوو ولە لایەن هێزی پێشمەرگەوە دەپاریزرا و کونترۆڵ دەکرا. شاری بۆکان لەو ماوەیەدا، یەکێک لە شارە ئازاد کراوەکانی کوردستان بوو.

لە 9 ی شەهریوەری 1360 دا، کومەڵە لە شاری بوکان مەراسمیکی بو ریز گرتن لە یادی کاک فوئاد بە ڕیوە برد. دۆکتور جەعفەری شەفیعی بەو بۆنەوە وتاریکی پیشکەش کرد.

27.3.1 وتاری بە رێز

دۆکتور جەعفەری شەفیعی

پێشەکی لە لایەن کومەڵەوە پر بە دڵ بەخێرهاتنتان عەرز ئەکەم. دوایش داواتان لێ دەکەم بە ئیحترامی شەهیدی گەورەمان کاک فوئاد، 9 شەهیدەکەی مەریوان تەواوی شەهیدانی کومەڵە و بزووتنەوی مەقاومەت و هەروەتر تازەترین شەهیدانی کومەڵە سێ تێکوشەری وشیار شەهید حەمە، شەهید ناسر و شەهید ئەبۆ هەڵستنە سەر پێ و دقیقەیەک سکوت بکەن.

دوو ساڵ لەوەپێش لە رۆژێکئ ئاوادا لە رۆژی 9 ی شەهریوەر دا، کومەڵە یەکی لە دامەزرێنەرانی خۆی لە دەس دا. گەلی کورد و هەروەتر بزووتنەوەی سەراسەری ئێران چینی کریکاری ئێران یەکێک لە رێبەرانی خۆی لە دەس دا. ئەلعان دوو ساڵ تێدە پەڕی، دوو ساڵ، تێدەپەڕی شەهید فوئاد نەماوە کە تەقەی تفەنگی پێشمەرگەکانی کومەڵە ببیستی، شەهید فوئاد نەماوە کە ببینی چیها پێشمەرگە لە دەوری کومەڵە کۆبوونەتەوە، شەهید فوئاد نەماوە کە ببینی دەها هەزار زەحمەتکێش لە سەراسەری کوردستان و تەنانەت ئێران لە دەوری کومەڵە ئاڵاون،

شەهید فوئاد نەماوە ،کە ببینی کومەڵەی شورشگێر بەشی زۆری بزووتنەوەی مەقاومەت بە ڕێوە دەبا، شەهید فوئاد نەماوە کە کۆنگەرەی

دووهەمی کومەڵەببینی. کە ببینی چۆن کومەڵە لەگەڵ ئینحرافاتی خۆی موبارزەی کردوە. شەهید فوئاد نەماوە تا ببینی کومەڵە چۆن پەردەی ئیکۆنیسم و پۆپۆلیسمی دادڕی، گشەی کردو خۆی بە چینی کریکار نزیک کردوە، و کەوتە سەر خەتی ئەو. شەهید فوئاد نەماوە ببینی کە کومەڵە چۆن تێکۆشەرانە لە بزووتنەوەی مەقاومەت دا ،تا ئەو پەڕی گیان بەشداری کردوە. شەهید فوئاد نەماوە، شەهید فوئادی پێشڕەو نەما کە چاوی بەگۆڤاری"پێشڕەو"کەوی. شەهید فوئادی پێشڕەو نەما کە چاو لە پێشڕەو کا و لە پێشڕەودا، شتمان بۆ بنووسی و ڕێنمونیمان کا. بەڵام ئەگەر ئێستا تێکۆشەرەکانی نێو کومەڵە بەودەسکەوتە گەورانە گەیشتون بەشێکی زۆری بەوە دەزانین کە لە سازمانێک دان لە ڕێکخراوێەک دان، کە ئەو دامەزرێنەری بووە، کە ئەو ڕێبەری بووە. و ئەوە گەورەترین ئیفتخارە بۆ شەهید فوئاد و بۆ هەر ڕەهبەرێکی دی. شەهید فوئاد لە سەرەتای بزووتنەوەی مەقاومەت دا شەهید بوو. یانی ئەگەر بە باشی بیری لێ بکینەوە بەڕاستی مەرگی شەهید فوئاد دروست تەقریبەن هاوکات بوو لە گەڵ تەوەلود و لە دایک بوونی بزووتنە وەی مەقاومەتی گەلی کورد. لە 28 مورردادی 58 کە خۆمێنی فەرمانی جیهادی سادیر کرد دروس لەو ڕۆژە دا شەهید فوئاد لە گەڵ هیندێکی کە، لە هاورێ یانی کومەڵە دروس لەو ڕۆژەدا تەرحی مەقاومەت و تەرحی بزووتنەوەی مەقاومەتیان داڕشت، تەرحی لە دایک بوونی بزووتنەوەی مەقاومەتیان داڕشت، تەرحەکەی داڕشت بەڵام بەداخەوە نەما کە بۆخۆی پەرەی پێ بدا. ئەمما هاورێ کانی بەو پەڕی تواناوە لە حەول دان و لە حەول دا ئەبن. لەسەرەتای بزووتنەوەی مەقاومەت دا، هەر لەو ڕۆژانەدا، جگە لە شەهید فوئاد لە شاری مەریوان 9 کەسی تر شەهید بوون. لەوانە دوو برای شەهید فوئاد ،شەهید ئەمین و شەهید حەسین هەر وەتر دوو برای دیکە، شەهید حەسینی پیرخەزری (لالە) هەروەتر شەهید ئەحمەد لە ریز ئەو شەهیدانەدا بوون. هەروەتر شەهید جەلالی نەسیمی وچوار شەهیدی دیکە بە دوای ئەوەدا بزووتنەوەی مەقاومەت پێ بە پێ ئەوە کە پەرەی ئەستاند و شەهیدی دا. بەڵام بە ئەزای هەر شەهیدی کە دەی دا، تێکۆشەرانێکی زۆرتر دەهاتنە ناو ڕێزی پێشمەرگەکانی کۆمەڵە و

جێگایان پڕ دەبووە. وەها کە ئێستا کە لە 9 شەهریوەر ی 60 دا، ژمارەیەکی زۆر پێشمەرگەی تێکۆشەر ڕێبازێکی ڕاستەقینە، ڕێبازێکی شورشگێڕانە ،ڕێبازێکی پڕ لە کاری لە کومەڵەدا دەبینی و ئەوە بە تەواوی مەعنا تەکامول لە کومەڵەدا، لە بزووتنەوەی نەتەوایەتی کوردستانیش دا ،و بە ئیعتباری لە بزووتنەوەی کریکاری ئێرانیش دا دەبینی.

باسی شەهید فوئاد زۆر کراوە، زۆریش نوسراوە، نوسراوەکانی ئەوتان خوێندەتەوە، من پێم وایە گەورەترین رێز گرتن لە شەهید فوئاد و باقیی شەهیدانی بزووتنەوەی مەقاومەت لەهەلی ئێستا دا، ئەوەیە کە لێکۆڵینەوەیەکی باش تا ئەو جێگایە ئیمکانی هەیە شۆڕشگێڕانە لە وەزعێەتی ئێستای ئێران بکەین لە وەزعیەتی دەر هەم بەرهەم ئێستای ئێران و ریبازێکی ڕاستەقینە بدوزینەوە بۆ ئەوەی کە بتوانین مەنافعی زەحمەتکێشان، مەنافعی گەلانی بن دەست و مەنافعی کریکاران بە باشی بپارێزین. بۆیە دەڵێم باشترین کار ئەویە چۆنکی ئەگەر بۆ خۆێشیان مابایتن ئەلعانەکە، تەواوی زهن و فیکریان لە سەر ئەوە دەبوو، کە چ ڕێگا و شوێنی بدۆزنەوە، چ رەهنمودی بدەن بە زەحمەتکێشان، بە کریکاران، بە گەلانی بن دەست. بۆ ئەوەی کە فریۆی سەرمایەداران نەخۆن و بۆ ئەوەی کە حاکمیەتی خۆیان داسەپێنن. ئەگەر مابایتن بەتەواوی هێز و فیکریان خەرێکی ئەوە دەبوون دەی جا ئێمەیش با ئەو کارە بکەین .

27.4 یادی 20 ساڵەی شەهیدبوونی کاک فوئاد

27.4.1 بەشێک لە قسەکانی

بەڕێز یوسف ئەردەڵان

پاش سڵاو بۆ هەموتان و بۆ بیرەوەری گەورە شۆڕشگیریبەرێز کاک فوئاد موستەفا سوڵتانی!

بەراستی ڕەنگە خۆم بە بایەخی ئەوە نەزانم کە لە سەر ئەو هاوری یە، ئەو برا، ئەو ڕابەرە قسە بکەم‌بەڵام بە شانازیەوە دەتوانم چەند کەلیمەیەک لە بیرەوەری خۆم لە گەڵ ئەو گەورە پیاوە بڵێم.

من کاک فوئادم لە زیندان ناسی. هاوینی ساڵی 1353 لە زیندانی قەسر لە بەندی 2_3 ئەوی لە بەر چاو بوو هەڵسوران و هەوڵدانی بۆ ڕێک و پێک کردنی تەواوی ئەو کارانەی کە دەمان توانی بۆ خۆمان لە ناو زیندان دا بیکەین. لە رابتە لەگەڵ زندانیەکانی تردا. بەراستی نزیکی کاک فوئاد و رابتەی لە گەڵ ئەو زندانیانەی کە زەحمەتکیش و کریکار بوون هەر لە ڕێوە بەر چاو بوو. دوستایەتیەکی لە گەڵیان بوو. دۆستایەتیەکی بێ غەل و غەش.

کەم کەس بوو یەک جار کاک فوئادی بدیبای و لە گەڵیا قسەی بکردایەت متوجەی شەخسیەت و ئەرزش ئەو برامانە نەبوایت. حەتتا ئەگەر بیر و باوری جیاوازی ببوایە. مەنزورم لە بیر و باوری جیاواز ئەویە کە تەوزیحی دەدەم. لەو سەردەمە دا یانی ساڵانی 1340 کە لە هەموو دونیا وەزعیەت ئاوا بوو، جونبشهای ئازادی بەخش لە سەرانسەری دونیا سەری هەڵدابوو، ئەلجەزایر سەر کەوتبوو، لە ئەفریقا هەر بە راستی رەش و روتەکان هاتبونە جم و جوڵ و لە ویتنام و کامبوج دا لە دژی زل هێزی ئەمریکا و کونەپەرستەکان شۆڕش و قارەمانیەت بەردەوام بوو، لە ئەمریکای لاتین دا بە دوای سەر کەوتنی کوبا مەسەلەی درێژە پێدان بە شکلی کوبا و مەسەلەی چەگوارا مەترح بوو.

جا دیارە لەو ساڵانە دا لە شەرایەتی بوحرانی زەمانی ئێران دا، لە سەر فەعالیەت کردن کەسانێک پێیان وابوو ڕێگا ئەویە ڕاستەو خۆ چەک هەڵ بگری کە بە مەشی چریکی مەعروف بوو، ڕێ و شوینی تر ئەوە بوو کە باشە کار و باری عەلەنی ناکری، بەڵام چارە سەر کردنی ئەوە ئێلزامەن و ناچارەن چەک هەڵ گرتنی ڕاستەو خۆ نیە، کاری تەشکیلاتی_ سیاسی بێ وچان بۆ ئاگادار کردنەوەی جەماوری زەحمەتکیشان بۆ پێک هینانی سازمان و ڕێبەرایەتی خۆیان لە بنەوە بتوانین بنکەیەک دابنین کە شۆڕشێک کە دەتوانی ئامانجی رزگاریمانی تیا بەدی بیت، کاک فوئاد لەو بەشی دوومە دا بوو.

دیارە لە دوای سالانی 1347_1348 کە مەسەلەی ئیسماعیل شەریف زادە و کارەساتی ئەوان پێک هات، بە تەجروبە گرتن لە سەر ئەو مەسەلە و هەر وەها بە کەلک وەرگرتن لە نووسراوەکانی مارکس و لنین، بەتایبەت ئەوەی بەرچاو بوو لە کاک فوئاد دا بە کەلک وەرگرتن لە کتێبی چ دەبێ بکەین؟(چە باید کرد؟) بۆ هەلبژاردنی ڕێ و شوینی کاری سیاسی_ تەشکیلاتی زۆر بەر چاو بوو. ئەوی کە دەیخویند زۆری عەلاقە بە خویندنەوەی نووسراوەی جۆراوجۆرو موختەلف و مودەلل بوو بەلام کە وەختی وەری دەگرت بەراستی هەستی پێ دەکرد. ئەوە دیار بوو لە حەرەکەتەکانیشیا و ئەو هەستە دیار بوو، تەنیا خویندن بە کەلک نایەت، هەست کردن بەو خویندنە موهیم بوو کە لە کاک فوئاد دا وا بوو.

لە سالی 1355 دا جێگاکەی گوڕدرا ئەلبەت بە داخوازی خۆی بوو. بە موافقەتی خۆی بوو کە هاتەوە بۆ زیندانی سنە و تا ئازاد بوونی لەوی بوو. جا دیارە وەختی ئازاد بوو بە بێ تەلەفی وەخت دەستی کرد بە تەماس گرتن و کۆ کردنەوەی هاوریان. لە گەل ئەو رەفیقانە کەبەختەورانە نەکەوتبوونە بەر پەلاماری حکومەتی شا و لە زیندان دا نەبوون، و هەر بە نهێنی مابوونەوە، لە گەل کاک حەمە حسینی کەریمی لە گەل هەموو هاوریانی تر دیسانەوە دەستیان کرد بە پێک هێنان و گەشە پێ دانی هەر ئەو تەشکیلاتە نهێنیە کە لە پێشدا لە بەرنامە یان دا بوو.

وتووێژ یکی تلەڤیزیونی لە گەل کاک یوسف ئەردەلان

پرسیار: ئەوە کە هەر دووکتان کاک فوئاد و تۆ لە زیندان دا بوون هیوادارم بینەرانی بەرێز بتوانن لە خاترات و بیرەوەری خۆت لە گەل کاک فوئاد دا ئاگاداربن.

کاک یوسف : لە پێشدا رێز و سلاوی خۆم بە هەموو بینەرانی خوشەویست ڕادەگەیەنم. بیر کردنەوە لە برایەک و گەورەیەک وەک کاک فوئاد لە سالانی 1353 هیجری واتە 1974 میلادی یەکەم جار لە زیندانی قەسر دا یەکمان دیت. ئەلبەت ئەوە بلێم بەلام پێش ئەوە لە گرووپ و سازمانەکەمان دا

ئیرتباتمان هەبوو، بەڵام بە نهێنی و شەخسی یەکترمان نەدەدی. لەو ساڵا بوو بیستبوم کە هاوریەکمان وەک کاک فوئاد هەیە و لە زندانیشدا بیستبوم کە گرتویانە. کە تەقریبەن هاوکات بوو. لە زیندان وەختیک دیم کوریکی زۆر بە دڵەوە نزیک، ئوفتادە، زۆر زۆر هەڵسوراو بوو. کاریک نەبوو لە زیندان دا کە بارێک لە سەر شان کەسێک هەڵگری و فوئاد بەشداری تیدا نەبیت. لە بەرابەر پولیسەوە زۆر محکەم بوو. نوکتەیەک زۆر زۆر موهیم لە ژیانی فوئاد دا بوو، قەد تورە نەدەبوو، بە حەرکەتی فەوری عەکس العمەلی نیشان نەدەدا، زۆر دیتوانی قسە گوێ بگری، بە ئارامی گوێ بگری بەڵام بەتێکڕا و سەریع جواب بداتەوە، ئەوە یەکێک لە نوکتە موهیمەکانی شەخسیەتی ئەو بوو.

دیارە لە زەمانی شا دا ئیمکانی فیر بوون و ئاموزش و دەرس وەرگرتن لە تەجربەی شۆڕشەکانی دونیا زۆر سەخت بوو. یانی ئەوانە گشتی بە نوسراوە بوون، نوسراوەیش لە زەمانی شا دا قەدغە بوو. بەڵام هەر ئەوەندی کە کاک فوئاد خوێندبوی ئەوەی وەرگرتبوو و جەزبی کردبوو، لێ حاڵی بووبوو، جا ئەوە بوو کە بە ڕەحەت دەیتوانی بیگەڕینیتەوە، دەیتوانی بە کاری ببا. ئەو نوکتە زۆر زۆر موهیم بوو لە ڕابتە لە گەڵ کاک فوئاد دا لەوە زیاتر چی بڵێم کە بایەخی کاک فوئادی بیت.

پرسیار: کاک فوئاد وەک پێشەنگی ڕێبەری شۆڕشی نوێمان لە شۆڕشی جەماوەری کوردستانی زۆژ هەڵات دا دەور و نەقشی تایبەتی بوو، تۆیش وەک هەڵسوڕاوێک و هاورێ یەکی کاک فوئاد تایبەت مەندیەکانی ڕێبەرایەتی کاک فوئاد چی بوون؟ داوات لێ ئەکەم تیشک ونەزەر خۆت بخەرە سەر ئەوانە بۆت بینران.

کاک یوسف : یەکێک لە نوکتە موهیمەکانی ئەوەی کە ئەو تەشکیلاتە و ئەو سازمانە کە فوئادی تیدا بوو و بەزاهر و بە ڕواڵەت لە زمانێکی کەم دا ئاوا بنکەی دا نا، ڕەمزی ئەساسی یەکەی لە سەر ئەوە بوو، بڕوا بەوە بوو کە فوئاد بڕوای پێ بوو. کە مەسەلەی جامیعەیش وەک هەموو مەسەلەیەکی تری دونیا درۆی تیدا نیە. یانی هیچ مەسەلە لە دونیا نابیندریت مەسەلەن ریازی درۆی تیدا

نیە، شیمی و فیزیک درۆی تیدا نیە، نەخۆشی و دەرمان درۆی تیدا نیە، ئەوانە هەموو فورمول و عیلمن، ئەگەر قەرار وایە مەسەلەی کۆمەڵایەتی، مەسەلەیەکی تری دونیایە درۆی تیدا نیە. ئەوە یەکێک لە مەسەلە هەرە گەورەکان بوو. جا چۆن درۆی تیدا نیە یانی شاردنەوەی مەسەلە گرینگەکان لە خەڵک، لە تودەی عام. یەکێک لە نوکتە هەرە موهیمەکان کە بەر چاو بوو، ئەو عالەمە زۆر کەسیان حەتمەن لە بیریانە لە کوچی مەریوان و ڕاپیمایەکە دا ڕۆژ بە ڕۆژ و شایەد لە ڕۆژیک دا دوو جار ئەوەی کە ئەگوزرا بە خەڵک ئەوترا.

ئەو مەئمورانەی حکومەت کە هاتبوون، کەچەمران هاتبوو کە کەسانی تر هاتبوون و قسەیان ئەکرد. تەواوی ئەو سورەت جەلەسانە یا بە نەوار زەبت ببوون بە خێرایی ئەگێریاوە بۆ خەڵک کە ئەو ڕۆژە ئاوا وێژراوە دقیقەن عەێنی ئەوە کە گوزرابوو بۆ خەڵک باس دەکرا. هیچ غەل و غەشی تیدا نەبوو.

ئەگەر تەسمیم گیرا بوو بۆ کۆچی مەریوان بە ئاشکرا دەکوترا، ئەگەر ئەو ڕۆژەی کە تەسمیم گیرا باش لە بیرمە ئەو ڕۆژە لە شورای شاری مەریوان بووم چەند کەسیکمان کە لە زیندانی پادەگان دا بوون ئازاد کرابوون. چەمران قەوڵی دا کە هێزەکەی بکیشیتەوە و پەلامار نەداتە سەر شار، لە نەتیجەدا دەبووا کۆچەکە دوایی بەهاتبایەت. چەند سەعات قسە کرابوو کاک فوئاد زۆر ماندو ببوو. کاک فوئاد تەرفی قسە بوو، من لە تەرف شورای شاری سنەوە لەمەریوان بووم و نازر بووم. من لە موزاکرت دا بەشدار نەبووم. هاتینە ئەم لاوە کە ڕاوێژ بکەین نەتیجەی ئاخری چی بیت!

کاک فوئاد بوو و یەکێکی تریش بوو. باشە با ناوی نەبەم چۆن ئیستا ئەویش لە دەرەوی وەڵاتە. چەپ بوو ،بەڵام لە جەرەیانێکی تربوو. یەک نەفەری تر لە شورای شاری مەریوان، سێ کەس بوو دانیشتبوون قسەیان ئەکرد لە سەر ئەوە چ بکرێت ؟ کاک فوئاد نەزری ئەوە بوو تا ئیستا کردوومانە سەر کەوتوو بوین لەمە بەدوا ئێمە ئیتر ناتوانین درێژە بەم کۆچە بدەین.

ـ هێزی نیزامی بەرنگاریمان نیە تا هێرش کەینە سەر حکومەت. جا ئەوە شەرایەت و وەزعی موزاکریە کە تۆ سەر کەوتنیکت بە دەس هیناوە. بەڵام ئەوندە

قەوی نیت کە دوژمن لە بەین بیت. دوژمن زەعیف بووە بەڵام هێندە زەعیف نەبووە کە هێرشت لە سەر نەکات. ئەو حاڵەتە هاوسەنگیٚ وتەعادوڵی حاڵەتی موزاکرە و تەوافقە، جا لەوی دا تەسمیم ئەوە بوو کە کۆچەکە دوای بینین و بینەوە. ئەو کەسەی تر وا تەرفی موزاکرەیش بوو سفت و سەخت لە سەری ویستا و ئەیوت نابیت وا کەین و دەبیٚ کۆچ بەردەوام بیت. بەڵام دیار بوو ڕایٚ کاک فوئاد و ئەو کەسەکەی تری شورای شاری مەریوان دوو بوون و ئەو کەسە یەک رای و دەنگی بوو و تەنیا بوو، ئەو نوکتەیە دەڵێم لە "سەداقەت و راستی دا"واقعیەت قەزیەکە هەرچیٚ بیت هیچ ڕابەری زەرەری تیا ناکات و بیگەڕینیتەوە بۆ جەماور، جەماور ئەمجارە دەزانن چ بکەن، دڵ خۆش دەبن دڵیان قورس دەبیٚ، کە حەتتا ئەگەر پاشەکشەیش هەیە چوون دەزانن پاشەکشەکە بۆچی بووە، ئەمجارە خۆیان ئامادە دەکەن بۆ هەوڵ دانیکی تر. ئەوە رەمزی گەوری کاک فوئاد بوو کە بەراستی دەرکی کردبوو کە لە کاریا درۆ نەکات.

27.4.2 بەشیک لەوتەکانی بە ڕێز ساعید وەتەندوست

یاد کردنەوە لە کاک فوئاد گرینگ ترین دەسکەوتێک کە هەیەتی لانی کەم بۆ من ئەوەیە کە تەئسیراتی کاک فوئاد لە سەر بیست ساڵ سی ساڵ لە مێژوویی ئێستای موبارەزەی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێراندا، و بزووتنەوەی چەپی ئێران بخاتەوە بیر. بۆ من زۆر زەحمەتە بتوانم لە بارەی کاک فوئادەوە قسە بکەم. ڕاستە من ماوەیەکی تا ڕادەیەک دوور و درێژ لەو دەورانە کۆتایە، کە کاک فوئاد تەئسیری دانیا لە سەر ئەو شۆڕشە، لە بەر دەستیدا بووم و فێری زۆر شت بووم و کارم کرد. بەڵام ڕاستی یەکەی لە کاتێکەوە کە هاوڕیٚ یان داوایان لە من کرد کە بێم لیرە لە بارەی کاک فوئادەوە قسە بکەم هەستم بەوە کرد کە ئەم مەسەلە، مەسەلەیەکی سەهلە لە عەین حاڵدا دژوار وموومتەنعە. سەهلە لە بەر ئەوە ئەوەندە فاکت هەیە، ئەوەندە پەدیدەیەکە بە دەستی کاک فوئاد بە ڕێنوینی کاک فوئاد و بە تەئسیراتی کاک فوئاد لە

مێژووی کوردستان و لە مێژووی موبارەزاتی چەپ و کۆمونیستی ئێراندا ڕوی داوە کە ئێحتیاج نی یەو زۆر زۆرە بەڵام هەڵبژاردنەکەی سەختە. بە کام کەلیمە دەتوانم بەیانی ئەوئێنسانە یانی پڕ بە پڕ بەیانی شەخسیەتی کاک فوئاد بکەم. من ئەوە لە خۆمدا نابینم. تەئسیری ئەم کۆبونەوەیە و تەئسیری ئەم قسانە جارێکی تر وەکوو ئەوەیە کە ئێنسان دەرسەکانی شۆڕش خەریکە وەبیر خۆی بێنیتەوە. هەموو شاگردێک کە بیەوی سەبارەت بە ئوستادی خۆی قسە بکات یا دەبی بە قەد ئەو بزانی یا دەبی لەو زیاتر بزانی. من هێچ کام لە وانە نیم. لە بەر ئەوە بۆ من زۆر سەختە کە پڕ بە پڕ ئاماژە بە شەخسیەتی کاک فوئاد بکەم و بێناسێنم. فێری زۆر شتی کردووم. پێم وایە کە فێر بووم بە داخەوە ڕەنگە من دەرسەکانیم بە باشی وەر نە گرتووە.

واقعیەت وایە زۆر کەس شەهید بوون هەموو ئێنسانێک ئەمرێ، هێچ کەس نامێنیت، بەڵام مەرگی هەموو کەس تەئسیراتی لە سەر ئەو کۆمەڵگایە کە تیدا ژیاوە وەک یەک نی یە. و تەئسیراتی مەرگی فوئادیش ئەوەندە زۆر بوو کە تەنانەت ئەویش و لە دوای سی ساڵ لە ناو هەموو ڕێبەرانی بە حەق، ڕێبەران و تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی و سوسیالیزم و کومونیزم و ڕزگاری خوازی کورد جارێک هەر باسی کاک فوئاد دەکەین. ئەوە خۆی بەڵگەیەکی زۆر گەورەیە.

فوئاد کی بوو ؟ چی کرد ؟ چ تەئسیرێکی دانیا ؟ و چۆن ؟ من کوا دەتوانم وڵامی ئەوە بدەمەوە من پێم وانیە ئەوە بۆ من دروست بێ یا کاتی ئێوە بەوە بگرم کە کاک فوئاد لە چ بنەماڵەیەک بوو؟ مێژووی ژیانی چۆن بوو ؟ لە کوێ دەرسی خۆێند ؟ ئەوانە جێگا و شوێنی تایبەتی خۆیان هەیە. بەڵام ئەو ئێنسانە کە بە بڕوای من سەر و گەردنێک چ لە دەورەی خۆیدا و چ هەتا ئێستاش لە هەموو ئەو کەسانەی ئێدیعای ڕەهبەری یان هەیە باڵاترە و بەرزترە. جێی خۆیەتی لە ئاست و ڕادەیەکی تردا بەررڕەسی کرێت.

بەڵام بە هەر حاڵ من ناچارم لە شتێکەوە دەس پێ بکەم. یەکەم جار لە ساڵی پێم وایە 51 بوو یا 52 ی هەتاوی بوو کاتەکەی دەقیق لە بیرم نی یە، من ئەو ئێفتخارەم بوو کە شانازی پێوە دەکەم و قەد فەراموشی ناکەم. یەکەم جار

لە تاق و سانی کرماشان، لە یەکەمین مەرکەزێک کە بۆ ئەو تەشکیلاتەی ئەو کات کە کاک فوئاد دایمەرزاندبوو ،کە لەمەودوا بوو بە ناوی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران خۆی ناساند لە وی یەکەم جار دیتم. زۆر گەرم و گوڕ بوو، زۆر میهرەبان بوو، لە باوشی گرتم خێرا دەستی کرد بە شۆخی کردن. کاک فوئاد ئەو خوسوسیەتەی بوو زۆر زوو لە خەڵک نزیک دەبوەوە. بی ئەندازە ئێنسانێکی سەمیمی بوو. یانی هەر لە یەکەمین چاوپێکەوتنیدا، ئەو تەئسیرەی لە سەر دڵ من دانا کە هەرگیز نەمتوانی فەراموشی کەم. تەئسیری ڕەفاقەت، تەئسیری ڕەفیقێکی واقیعی ڕەفیقێکی زۆر زۆر سەمیمی و زۆر فیداکار. لە تەمەن لە من چکۆلەتر بوو، بەڵام زۆر لە من بە تەجروبەتر و ئاگا تر و عاقڵتر لە خۆم هاتە بەر چاوم. لە مەو دوایش سەدان جار یەکترمان دیبوو.

یەکیک لە خوسوسیاتی ئەوە بوو هەمیشە شتێکی تازەی پێ بوو. هەمیشە شتیکی باس دەکرد کە تازە بوو یانی شتێکی باس دەکرد کە هەنگاوێک بەرەو پێش بوو. ڕاستی کاک فوئاد کی بوو؟ کاک فوئاد ئێنسانێک بوو کە یەک محوەری لە زهنی خۆی دانابوو. شتێکی لە زهنی خۆی دانابوو. هەمیشە بۆ ئەوە کاری دەکرد ئەویش عیبارەت بوو لە چارە نووسی خەڵکی فەقیر و هەژار. تەشکیلاتی دامەزراند لەو جیهەتە کردی ،لە زیندان هەر لەو جیهەتەدا هەنگاوی هەڵگرت، موتاڵعەی دەکرد هەر لەو جیهەتەدا بوو بۆ ئاڵ و گۆڕ و پێک هێنانی ژیانی خەڵکی فەقیر و هەژار، بۆ بونیاد کردنی جامعەیەکی نوێ کە ئێنسان تیدا ئازاد بێ. بەو مانایە کاک فوئاد ئێنقلابی یەکی واقیعی بوو. ئەیزانی تەنیا بە ئێنقلابێک دەتوانی ئەو ئاڵ و گۆڕە بە وجود بێ. نەک لە ڕێگای سازش و سات و سەوداوە.

کاک فوئاد وەک کتیبێکی کراوە بوو. ئەگەر هەر کەسێک موراجعەی بەم کتیبە کراوەی بکردایە، موراجعەی بە هەر فەسڵێکی ئەم کتێبە بکردایە شتێکی تازەی تیدا بوو. ئێنسانێک نە بوو کە شتەکانی بشارێتەوە. ئێنسانێک نە بوو لە باری مەنافع و بەرژەندی خۆی شتێک لە کە سێک بشارێتەوە. ئەوەی کە

پەیوەندی بە ئەمری ئێنقلاب بوو تەنانەت ئەگەر ژیانی خوسوسی خۆی بوایە سەرفەنەزەری دەکرد. لەو جیهەتەوە کاری کرد و هەتا ما هەر ئەوەی کرد. وەختێک لە گەڵ کاک فوئاد بووی ئەتزانی بۆ کوێ ئەچی ! ئەتزانی هەنگاوی دوایی چی یە ! ئەتزانی بەرەو کام ئامانج دەبی برۆی ! ئێبهامی نە بوو. زۆر سەریح و زۆر بە ڕاشکاوی هەموو قسەکانی دەکرد. تەنانەت ئەگەر بریتی بوایە لە ناکۆکی خۆی لە لەحاز سیاسی یەوە لە گەڵ هەر کەسێک، هەر شتێک، و هەر جەرەیانێکی سیاسی. زۆرمان دیوە کەسانێک کە خۆیان وەکوو بەڕێوە بەر وەکوو تەنانەت زۆر کەس کە ئیدیعا دەکەن لە دامەزرینەانی کۆمەڵە بووە، بەڵام لە بیریان چوەتەوە ئەو جۆرە کە فوئاد بوو ئێستا وامان نیە.

کاک فوئاد یەکیک لە خوسوسیاتی ئەوە بوو کە بۆ کەسێک کە هەنگاوی لە ڕێگای ئێنقلابدا هەڵگرتایە، بۆ کەسێک کە جیهەت گیری ژیانی ئەوە بوایە کە خزمەتی بە چینی چەوساوە و بەشخوراوی ناو کۆمەڵگا بکردایە ئەبوو بە ڕەفیقیکی زۆر نزیکی. زۆر بە باشی خوسوسیاتی شەخسی ئینسانی تەشخیس دەدا.و زۆر بە باشی دەیتوانی باری ئیسباتی شەخسیەتی ئێنسانی لەو جیهەتە تەقویەت کا. دروست بەو دەلیلە لەو نزیک دەبوەوە و بە دروستی دەیتوانی سازمانی بدا. لە هەر شوێنیک بە کار بەهاتای جگە لەوە هیدایەتی دەکردی جگە لەوەی ئەیزانی لە باری موسبەت و شەخسیەتی تەقویەت و لە کوێ یارمەتیت بدا و بۆ چ کارێک پێویستی. لە بەر ئەوە سازماندەرێکی گەورەیش بوو. ئەو کەسانە لە سەر بڕیاری ئەو لە سەر کار هایەک دانرا لەمەو دوا هەڵویستی خۆیان و توانای خۆیان نیشان دەدا.

کاک فوئاد خۆی بە مەرکەزی عالەم نەئەزانی. کەسێک نە بوو پێی وابێ ئەو ڕزگار دەر و ناجی بەشەریەتە. پێی وابوو بەشەریەت ناجی ئەوە دەبی خزمەت کەی تا بتوانی ئێنسان لەو وەزعەی مەوجود لە جامیعەی چینایەتی کە هەیەتی بێتە دەرەوە. پێی وا نە بوو ئەو بیر و بڕوایە کە هەیەتی تاکانەیە. بۆیە دەیتوانی لە گەڵ نەیارانی سیاسی خۆی و لە گەڵ کەسانێک کە موخالیفی سیاسی خۆی بوون بە باشی و لە شەرایەتی موناسب دا وت و وێژ بکات و

هێزیان لەو جیهەتە کە خۆی هەدەفی بووبخاتە کار. کاتێک بیزانیایە کەسێک لە جیهەتی حەرەکەتێکی گەورە ئەڕوا تا حەد و ئاستی نیگابانی یەکەی ئەچوو. یادی بە خێر ئەویش وەکوو کاک فوئاد، کاک سەدیقی کەمانگەر لە شەڕی سنە و موزاکرەکانی سنە نەقشێکی بەرچاو و بەر جەستەی پەیدا کرد. زۆر شت تەنانەت ئەو کات نوێنەرانی ڕژیمی ئێسلامی کە هاتبوون هەدەفیان بوو بوە ئەوە، کاک سەدیق ئەو وەختە لە شەڕی سنە فەرمانی دا پادەگان چەک کەن کاک فوئاد بە منی وت ئێستا وەختیکی زۆر موهیمە ئێمە دەبی هۆشمان بە کاک سەدیقەوە بێ. بابچین نیگابانی بدەین. لە تەزاهوراتێکی گەورە کە لە جەمعیەتی سنەوە بەرەو زانستگای ڕازی کرا حوکمی لە من کرد وەک نیگابان بە یەکەوە کاک سەدیق بپاریزین. مەبەستم ئەوە بوو کە تەشخیس ئەوانەی دەدا و ئەوە نە بوو کە خۆی لە وانی تر پێ زل تر بی.

کاک فوئاد لە گەڵ نەیارانی سیاسی، لە گەڵ ئەو کەسانە کە جۆرێکی تر بیریان دەکردەوە بە ئاسانی دەیتوانی ڕابتەو پەیوەندیەکی مەنتیقی پەیدا بکات. هەمیشە بە جوانی لە موخالیفی سیاسی خۆی چ لە ناو تەشکیلاتی کۆمەڵە و چ لە دەرەوەی تەشکیلاتی کۆمەڵە بە دیقەت گوێ دەدا. هەمیشە ئێستدلالی کافی پێ بوو. لیبڕاو و قاتیع بوو. ڕخنە و ئێنتقادەکانی زۆر لیبڕاوانە و سەریح بوو.دەیتوانی ڕابتە و پەیوەندیەکی مەنتیقی پەیدا بکات. هەمیشە و هەموو جارێک گوێ بە موخالیفی سیاسی خۆی دەدا. ئەیزانی لە کوێ نەزرە و هەڵویستی خۆی دەر بڕی لیبڕاوانە و ڕۆشن و ڕەفیقانە هەڵویستی دەگرت. قەد نەزەراتی خۆی نەدەشاردەوە و ئەوە خوسوسیاتی ئێنسانێکی ئێنقلابی و کومونیستە. بە سەراحەت و لیبڕاوانە وبە ڕاشکاوی لە مەسایلی تەشکیلات تەنانەت ئەگەر پەیوەندی بە تەشکیلاتی دەرونی کۆمەڵەوە بوو، هەڵویستی دەگرت.

لە کۆبونەوەیەک لە شاری مەهاباد بۆ جەمعیەتێک لە جەوانانی ئەو وەختەی مەهاباد کە تازە کۆمەڵە خۆی ئاشکرا کردبوو قسە و باسێک دەکات. زۆر بە سەراحەتەوە باسی مەساییلی تەشکیلات دەکات و نایشاریتەوە. یانی

وەک سیکتێک نایشاریتەوە. وەک قەڵایەک کە دەسڕەسی پیٚ نە بی باسی ناکا. من یەک دوو نموونە باس دەکەم بیست ساڵ لەمەو بەر قسەی کردووە. لە نەوارەکاندا هەیە بیست ساڵ لەمەو بەر قسەی کردووە و هێچ بەڵگەی ناویت. کاک فوئاد ئێژی برێک لەو مەسایلە پەیوەندی بە ئێنحرافاتی ناو ڕەهبەری مان هەیە. بێگومان ئەوانە مێژووی یەکی هەیە و من نامەوی واردی ئەو جەرەیانە بم. بە سەراحەت و ڕاشکاوی باسی دەکرد. وای لە قەڵەم نەدەدا کە گوایە هێچ ئێختلافێک نیە. و تەشکیلات هێچ ئێرادێکی لە سەر نیە. و نەزەراتی خۆی هێچ ئێرادێکی لە سەر نیە. ئاشکرا بۆ کەسانێک کە بە تەمابون لە گەڵ کۆمەڵە بن باسی دەکرد.

کاک فوئاد بە بزووتنەوەی جەماوەری ئێمانێکی یەکجار قووڵ و عەمیقی هە بوو. نمونەیەک لە وانە هەیە کە باسی دەکەم. باسی یەکیەتی جووتیاران دەکات. لە مەریوان کۆڕێک ڕەوشەن فیکر و ڕووناکبیر کە جۆرێکی تر بیریان دەکردەوە. ئەوە مێژوویەکی هەیە. جەماعەتێک موخالیفی یەکیەتی جووتیاران بوون. لە کاتی ئێنقلابدا ئەو حەرەکەتە ئێنقلابی یە کە لە لایەن کاک فوئادەوە ڕێبەری دەکرا کە پاسگاکان چەک کەن جەماعەتە ڕووناک بیرەکە موخالیفی چەک کردنی پاسگاکان بوون. ئەوان ڕێگای سازشیان گرتبوە بەر کاک فوئاد بۆ ڕێگا حەلەکەی ئێژی ئێمە ئەو ئێختلافمانە لە ناو خەڵکدا باس کرد. کە دوو تەرەفی رووناک بیر نەماندەتوانی بە تەنیایی ئەو ئێختلافە حەل کەین. مەسایلی سیاسی بوون ئەوە لە نیهایەتدا خەڵک بوون کە بۆ حەلی ئەو ئێختلافەکومەک بکەن و قەزاوەت بکەن. ئەوان تەسلیم بون تەنانەت نامەیان نووسی و پەژیوان بونەوە و ڕێگا و ڕەوشتی خۆیان گۆڕی. جێگای ئەوەیە بچن بە خەڵک بڵین کە هەوەڵ ئێشتبامان کرد و دووهەم و لە هەمان کاتدا بە خەڵک بڵین ئاشت بوینەوە. کاک فوئاد ئێژی ئەم کارەی ئەوان هە دووی بە قازانجی خەڵکە. مەبەستم ئەوەیە یەک محوەری لە زهنی عەمەلی دەکرد کە چەندە خەڵک ئاگاهی سیاسیان و قودرەتی موبارەزاتیان لە ئەسەر ئەو حەرەکەت و ئەو تئێختلافە کە لە بەین ئەو دوو جەماعەتە ڕووناک بیرە بوو بچیتە سەر. هەدەفی ئەوە بوو. لە تەوزیحی

ئەو تەشکیلاتە کە تازە خۆی بە ناوی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران ئاشکرا کرد بوو.ئەڵی پێویست ناکا قسەمان بەبیستن، کردەوەمان لە بەر چاو بگرن، بزانن وایە یا وا نی یە. ئەمانە عەینی قسەکانی کاک فوئادە کە باسم کرد. ئەو حەرەکەتە ئێنقلابی یە کە ساڵە ها توانی کۆمەڵە هیدایەت بکا.

لیکۆڵینەوەی مێژووی سی ساڵەی ئەخیری کوردستانی ئێران بێگومان ناتوانی بە بی ئەوەی تەئسیراتی کۆمەڵە لە نەزەر بگیرێ یانی مێژوو نووس یان لیکۆڵەرەوەیەکی بە وجدان و بی لایەن ناتوانی ئەگەر ئەو مێژووە بخاتە بەر چاو ناتوانی باسی کۆمەڵە نەکات. و کەسێ باسی کۆمەڵە کرد ناتوانی باسی فوئاد نە کات و بە نەزەری من پێچەوانەکەیشێ هەر دروستە.

بیرەوەریەکی کورت سەبارەت بە پەیوەندیم لە گەڵ هاوڕێم کاک فوئاد باس دە کەم. ئێمە لە شاری سنە بووین. فەرمانی هێرش بۆ سەر خەڵکی کوردستان درابوو.کاک فوئاد لە سەقزەوە تەلەفونی لە من کرد و وتی ئێمە خەریکین کار و بارەکانمان سازمان دەدەین. تۆش هەستە وەرە. بەو شێوەیە تەبعەن مەجموعەیەک کار لە سەر شانم بوو و من هەستام و چوم بۆ سەقز و بۆکان بۆ لای کاک فوئاد. چوونکوو لە بۆکان دەبوا کۆبونەوەیەکمان بە کردایە لە سەر وەزعیەتێکی داهاتوو کەلە کوردستان هاتبوە بەرەوە. یەکەم جار کە کاک فوئادم بینیم خەریکی ئامادە کردنی بەیاننامەی خەڵکی کورد لە بواری تاقی کردنەوەدا بوو و بە خەتی خۆی دەینووسی. ئەو بەیاننامەیە کە بریتی بوو لە هەموو مەوازع و هەڵویستەکانی کۆمەڵەی ئەو وەختە وبە خەتی کاک فوئاد نووسرا و من ئەو شانازیەم پێ برا لە کاتی نووسینی ئەو بڕیارنامەیە حوزوورم بوو و توانیم نەزەری خۆم مەترەح کەم. ئێمە بڕیار وا بوو هەر دووکمان چەکدار بین. بە هەر دووکمان توانیمان چەکێک بکڕین و بە نۆبە دەمانکردە شانمان. دوا جار کاک فوئاد چوو و تفەنگەکەی برد و من بی چەک مامەوە و پاشان لە ڕێگایەکی ترەوە تفەنگم بە دەس هێنا.

هەفتەنامەی ئینتەرنێتی " دیمانە" لە گەڵ کاک ساعید وتووێژ و چاوپێکەوتنێکی هەبوە کە لە 12 لاپەڕەدا پەخش و چاپ کراوە .لە لاپەڕەکانی 9 و 10 ئاوا نوسراوە .

پرسیاری دیمانە : دەتوانی بڵێی دامەزرێنەرانی کۆمەڵە کێ بوون ؟

وڵام :- زۆر بوون ، بەڵام خودی کۆمەڵە لە پرۆسەیەکدا پێکهاتوە . هەر چەند لە سەرووی هەموانەوە کاک فوئادی مستەفا سوڵتانی یە،کاک محەممەد حوسینی کەریمی یە، کاک عەبدوڵڵەی موهتەدی یە، کاک فاتیح و کاک موسلیح و کاک یەدوڵڵە بیگلەری یە و منیش لە گەڵ ئەوان بووم .

پرسیاری دیمانە : تۆ هاوڕێ یەکی نیزیکی کاک فوئاد بووی .دەتوانی باسی ئەو تایبەتمەندیانەی بکەی کە تا ئێستا باس نە کرابن ؟

وڵام : - لە سەر کاک فوئاد زۆر کەس قسە دەکەن و زۆریش نووسراوە . سەختە من قسەیەک بکەم کە کەس نەیکردبێ. بەڵام کاک فوئاد کەسایە تییەکی تایبەتی هەبوو. ئەوەی کە کردی هەر تەنیا یازدە مانگ لە دەرەوە بوو لە دوای زیندان، لەو یازدە مانگەدا ئەوەندە تەئسیری دانا کە لە ماوەی دوای شەهید بوونی تا ئێستا هەر باسی دەکەن . هەر ئەوەی تۆ باسی دەکەی یان کەسانێک وەک ئێمە کە دەردەکەوین و لە بارەی کاک فوئادەوە پرسیار دەکرێ لێمان خودی ئەوە دەبێ زۆر هەڵکەوتوو بێ.خۆ زۆر کەس هەبوون کاریان کرد بەڵام وەک کاک فوئاد نەبوون .

پەسیاری دیمانە : تۆ زۆر لە کاک فوئاد نیزیک بووی . دەتوانی بڵێی ڕۆڵی کاک فوئاد لە دارشتنی قەتعنامەی هەشت مادەییدا چ بووە ؟

وڵام :-من لەو دانیشتنەدا بەشدا ر نەبووم .بەڵام لە نێو ئەو جەمعەی کە تەسویر کراوە نازانم سۆراخی کێ بگرم ، غەیری کاک فوئاد کە دیفاعی لە بەرژەوەندیی خەڵکی هەژار و فەقیری کوردستان بکا.

28 - سرودی کاک فوئاد

هونەرمەندی بە ڕێزو لێهاتووی شاری سنە؛ ئوستاد حەسەنی کامکار ئاهەنگ و نوتی سرودی کاک فوئادی لە سەر هونراوە و شیعری ناسک و شۆڕشگێڕانەی کاک موسلیحی شێخ الاسلامی (ناسراو بە ڕێبوار) نووسی و بە نهێنی لە گەڵ تیپی موسیقای شاری سنە؛ و بە دەنگی گۆرانی بێژی ئازێز کاک نجم الدینی غولامی؛ سرودەکەیان تۆمار کرد. ئەو سرودە وەک شەپۆلی دەریا و سروەی شە ماڵ هەموو سنوورە دەسکردەکانی کوردستانی تێپەڕاندو شکاند وەک سرودێکی سەر زاری هەموو شۆڕشگێڕانی پێشمەرگە و گەنجەکانی شار و دێهاتی کوردستانی لی هات. ئەم سرودە زۆر بە ئاسانی بڵاو بووەوە و لە دڵی جەماوەری خەڵکدا ئاژین بوو. سرودی کاک فوئاد بوو بە بە ڕمزی خەبات دژی داگیرکەران و چەوسێنەران. سرودێک کە زۆر بە خێرایی لە سەر دڵان نیشت و توانی شوێنی خۆی لە کۆمەڵگای کوردستان بکاتەوە. شیعرەکە هونراوەی کاک ڕێبوار و یەکیک لە شیعرە سەر کەوتوەکانی ئەو سەر دەمە و لە بەر دڵان بوو.سرودەکە کۆڕی خەباتی لە بواری هونەری شۆڕشگێڕانەدا جۆش دا. دەنگی بە سۆز و دڵگیری پێشمەرگەی شۆڕشگێڕکاک نجمە ی غولامی و ئاهەنگ و نوتی ئۆستاد حەسەنی کامکار و شیعری پڕ هەست و عاتیفەی کاک موسلیح سرودەکەیان نەخشاند. سرودەکە هاندەری کۆمەڵ کۆمەڵ لە گەنجە کان بۆ ناو سەنگەری خەبات دژی داگیرکەرانی کوردستان بوو.بە هوی جەنایەتی لە ڕادە بە دەر و بێ سنوور و وەحشیانەی جمهوری ئێسلامی بە ڕێزحەسەنی کامکار ئەم کارە جوان و هونەرمەندانەی خۆی ئاشکرا نەکرد و بەنهێنی مایەوە. جمهوری ئێسلامی بۆ گەیشتن بە دەسەڵاتی سیاسی، تینوی خوێن و کوشتنی هونەرمەندانێک بوو کە لە ئامانج و بەرژەوەند و شۆڕشی خەڵکی کورد دیفاعیان دەکرد. جمهوری ئێسلامی لە بە هانە و پەڵپ دەگەڕا و ئەگەر بیزانیبا، نوتی سرودەکە، هونەرمەندێکی بە توانا وەک بەڕێز کامکار نوسیوویەتی بنەماڵەکەی زەرەزێکی قورسیان لی دەکەوت.

ئێمه له ئۆستاد حه‌سه‌نی کامکار به بۆنه‌ی په‌روه‌رده‌کردنی ئه‌و هه‌موو هونه‌رمه‌نده له شاری سنه و به تایبه‌ت منداڵه تێگه‌یشتوو و هێژاکانی که شوینی ده‌ست و ده‌نگیان له رادیو و تله‌ڤیزیونه‌کانی کوردستان دیاره، سپاس و قه‌دردانی ده‌که‌ین و یادی به‌رز وبه ڕێز بیت.. هیوادارین منداڵه‌کانی هه‌ر سه‌ر به‌رز و سه‌رکه‌وتوو بن و له خزمه‌ت زیندوو کردنه‌وه‌ی هونه‌ری دزراو، ون بوو، و گوم کراوی کوردی ڕچه‌ی تر بشکێنن. و به‌رهه‌می هونه‌ری زانستیانه و عیلمیان زۆرتر بێت و له‌مه زیاتر خۆلقینه‌ری شاکاری هونه‌ری کوردی بن.

28.1 پێناسی سرودی کاک فوئاد

هونراوه و هه‌ڵبه‌ست: موسلیح شێخ الا سلامی، گه‌ڵاڕێزانی 1358

ستران بێژ: به‌ڕێز نجمه الدین غولامی

کۆڕی سروده‌که: لاوانی شۆڕشگێڕی شاری سنه

مۆسیقاو موزیک: تیپی مۆسیقای شاری سنه

فوئاد، ڕۆڵه‌ی ئاگر و خوێن ؛
تۆوی شۆڕش له هه‌موو شوێن ؛
وه‌ستا شێرانه به‌رانبه‌ر،
په‌لامار ده‌ر چه‌شنی سه‌نگه‌ر.
گیوارای کورده‌واری بوو.
له هه‌موو شوین دیاری بوو.

*

ده‌مێ یه‌کیه‌تی جووتیاران
ده‌مێ کۆڕی زه‌حمه‌تکێشان
ده‌مێ سه‌نگه‌ر، ده‌مێ مه‌زرا
کۆڵ هه‌ڵ گرتن، له گه‌ڵ فه‌لا

*

کی بێ وەک، برووسکە وا بێ
کوردستانی، پێ ئاوا بێ
نەک هەر کوردستان، گشت ئێران
هەموو تووڕە و تازیە باران
بۆ فوئادی، کە سەنگەرە
یادی لە دڵمان ڕابەرە
*

دەمێ یەکیەتی جووتیاران
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان
دەمێ سەنگەر، دەمی مەزرا
کۆڵ هەڵ گرتن لە گەڵ فەلا
*

شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشان
چرای ڕێی دەروون پڕ ئێشان
وەرن یاران بە شینەوە
ئاوا بی لاوینینەوە
کاک فوئاد ئەی شەهیدی ژیر !
شۆڕشگێڕی پاک و پەی گیر !
*

دەمێ یەکیەتی جووتیاران
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان
دەمێ سەنگەر، دەمی مەزرا
کۆڵ هەڵ گرتن، لە گەڵ فەلا
*

شەرت بێ، جێگات بگرینەوە
سەنگەرەکەت، پڕ کەینەوە

بەڵام سەنگەر، پڕن یاران
ئەڵێی گوڵن، لە بەهاران
شاخ و کێو، پڕ لە پێشمەرگە
دوژمن نەسیبی، هەر مەرگە !

29. سەر چاوەکان

29.1 فارسی

1. دفاع از دو چهره ی بر جستەی جنبش ملی کرد، زنده یادان قاضی محمد و احسان نوری پاشا، نوشتەی از صارم الدین صادق وزیری.
2. تحریف تاریخ مشکل گشا نیست ! نوشته و مقاله اي از عثمان روشن توده،جولای 2001 خواب به مقالەی ایرج فرزاد تحت عنوان بخشی از یک بیوگرافی به بهانەی پاسخ به چند سوال.
3. رفیق فواد مصطفی سلطانی، آنطور که من می شناختم ! مقاله و نوشته ای از ابراهیم رستمی اکتبر 2001 ،(نقدی بر مصاحبەی رادیویی عبدالاه مهتدی در سالگرد جانباختن رفیق فواد)
4. پیشرو ارگان کمیته مرکزی کۆمەلە.
5. پروسەی شکل گیری بنکه های شهر سنندج، مقاله ای ازمنصور فرزاد، ژانویه 2004
6. به نگارش واقعیت های یک تاریخ در کردستان همت گماریم، مقالهای از ابراهیم رستمی 8 جونی 2001
7. اتحادیەی دهقانان مریوان و تجربه های آن، مصاحبه با رفیق شهید فواد مصطفی سلطانی تکثیر ازدانشجویان و دانش آموزان هوادار سازمان پیکار در راه آزادی طبقەی کارگر1358
8. مصاحبه رادیویی عبدالله مهتدی با رادیو کومه له در سالگرد مرگ کاک فواد،بمناسبت 28 مرداد 58، که این مصاحبه در 28 مرداد 84 پخش شد.
9. "فواد نامی که به افسانه ها پیوست "، مقاله ای از رضا کعبی.
10. سلسله مقالات منصور بلوری در مورد جنگ خونین سنندج و رهبری سیاسی کاک فواد.
11. مقالەی عمر ایلخانی زاده در سالگرد مرگ کاک فواد.

12. **مصاحبه رادیو کومەله با محمد شافعی در مورد اعتصاب غذای تاریخی زیندانیان سیاسی سنندج و نقش رهبری کاک فواد**

29.2 کوردی

1. شەڕی نەورۆزی خوێناوی شاری سنە ساڵی 1358 ،(مارسی 1979) ، نووسین و لێکۆڵینەوەی: مەنسووری بلوری و محەمەد حەسەنخاڵی.
2. گۆڤاری کونتراکت، ژمارەکانی 1 ،2 ،3 و 4 ساڵەکانی98، و99 کە لە شاری ئوپسالای سوید دەر دەچوو. Contract Political journal
3. گۆڤاری لێکۆڵینەوەی کوردستانی ،Kurdish Studies ژمارەکانی 11 و 12 زانکۆی شاری ئوپسالای سوید. ساڵەکانی 2003 و 2004.
4. وت و وێژی حیشمەت مستەفا سوڵتانی لە گەڵ رادیو ژێوار سەبارەت بە رێبەری کاک فوئاد، لە دژوارترین دەورەکانی ژیانی کۆمەڵەدا 30 08 2003.
5. دیالۆگ و پولیمیکی رەزا مستەفا سوڵتانی لە کامپیوتر (پاڵتاک) بە بۆنەی کاراکتر و شەخسیەتی سیاسی و دەری رێبەری کاک فوئاد.
6. نوسراوەی مەلەکە مستەفا سوڵتانی بە ناوی دایکم لە بواری مەێنەتەکاندا وەک پۆڵا وا بوو!بەهاری 1384 ی هەتاوی. نوسراوەکە لە سایتەکانی بروسکە، کوردستانی رۆژ هەڵات، ئاشتی و... دانرابوو.
7. گۆڤاری پیشڕەو و خەبەرنامەکانی کۆمەڵە
8. نوسراوەی سالح سەرداری سەبارەت بە کۆجی مەریوان

29.3 ئێگلیزی

1-**A Modern History of the kurds by: David Mc Dowall**

30. بیوگرافی نووسەر

ڕەشاد مستەفا سوڵتانی برای کاک فوئادە و لە ساڵی 1948 ی زایینی لە ئاوایی ئاڵمانە لە دایک بووە . بۆ خوێندنی پلەی باڵا و لە پۆلی پێنجەمەوە لە شاری سنە خوێندوویەتی. تا پۆلی نۆیەم لە گەڵ کاک فوئاد بووەو پێکەوە لە پۆلێکدا خوێندوویانە .پاشان بەهۆی هەڵبژاردنی جیاواز لە بواری خوێندندا، لە یەک دابڕان.

ساڵی 1968 دەورەی چوار ساڵەی زانستگای موعەلیمی لە تاران دەسپێکردووە و ساڵی 1972 زانستگای تەواو کردووە. ساواکی شا نەیهێشتوە لە کوردستان خزمەت و ئیش کات. پایزی ساڵی 1972 بۆ شاری فارس نشینی نەهاوەند تەبعیدو دوور خراوەتەوە. ساڵی 1975 گەڕاوەتەوە بۆ شاری سنە و وەک دەبیر لە دەبیرستانەکانی پەروین ئیعتسامی، زەکەریای ڕازی، مەستورەی ئەردەڵان و شاپوور خزمەت و ئێشی کردووە. ساڵی 1979 بووە بە پێشمەرگەی کۆمەڵە و ئەندامی لیژنەی تەرجومە و گۆڤاری پێشڕەو بووە.

ساڵی 1988 وەک پەنابەر لە وڵاتی سوید گیرساوەتەوە و لە ئاستێکی بەرزدا خەرێکی خوێندنی عیلم و زانستی پەروەردەو بارهێنان و پێداگۆگی بووە و ئێستا مامۆستاو موعەلیمی مەدرەسەکانی سویدە .

E.mail: r.ms@comhem.se
هاوینی 2006 – سوید
ڕەشاد مستەفا سوڵتانی

31. تکایەک لە خوێنەران!

ئەم کتێبە هەرگیز ناتوانی هەمە لایەنە شەخسیەی سیاسی و کۆمەڵایەتی بە ڕێز کاک فوئاد باس بکات . پەیوەندی یەکانی کاک فوئاد لە بواری سیاسی و کۆمەڵایەتیدا زۆر زۆر بەربڵاو بووە.لە خوێنەرانی ئازیز ڕجا و تکا دەکەم هەر چەشنە زانیاری، ڕوونکردنەوە،دێکۆمینت،ڤیدئو،بیرەوەری و خاترە،عەکس و وێنە ،نەوار و ... کە هەیە و باس نەکراوە و لای ئێوەی ئازیز ماوەتەوە یان هەڵگیراوە و بە تایبەت سەبارەت بە مەرگی گومانلیکراوی کاک فوئاد و پیلانی دوژمن، شەهید کردنی نۆ 9 شۆڕشگێڕ و ئازادیخواز لە پادەگانی مەریوان ساڵی 1358 ی هەتاوی، تیر باران کردنی بە ڕێزان ئەمجەد و ماجیدی مستەفا سوڵتانی لە زیندانی تەوریز ساڵی 1362 ی هەتاوی هەر چەشنە زانیاری و شتیک دەزانن بە ئادرەسێک کە لە ئاخری کتێبەکەدا نوسراوە و یان بە هەر شێوەیەکی تر کە خۆتان پێتان باشترە ،ڕەوانەی کەن و تەحویلم دەن.ئەو دیکۆمینت و مەتڵەب و نوسراوانە ی کە سەبارەت بە کاک فوئادە،ئەگەر بتانەوی بە ناوی خۆتانەوە و یان بە ناوی نهێنی تانەوە لە چاپێکی تردا کەڵکی لێ وەر دەگیرێ و پەخش و چاپ دەکرێن . مەسئول و بەرپرسی پاراستنی نهێی یەکانتان بە منە و لەم بابەتەوە ڕازدارم . کە وایە دڵنیا و خاتر جەم بن .

هەروەها سڵاو و پێزانین و سپاسی زۆرم وەر گرن .

ڕەشاد

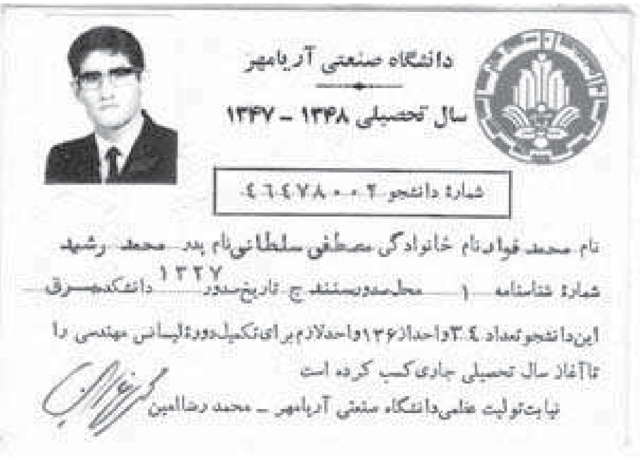

دانشگاه صنعتی آریامهر

سال تحصیلی ۱۳۴۸ – ۱۳۴۷

شمارهٔ دانشجو ۴۶۶۴۷۸۰۰۲

نام محمد فواد نام خانوادگی مصطفی سلطانی نام پدر محمد رشید

شمارهٔ شناسنامه ۱ محل صدور سنندج تاریخ صدور ۱۳۲۷ دانشکده برق

این دانشجو تعداد ۴.۳ واحد از ۱۳۶ واحد لازم برای تکمیل دورهٔ لیسانس مهندسی را

تا آغاز سال تحصیلی جاری کسب کرده است

نیابت تولیت علمی دانشگاه صنعتی آریامهر – محمد رضاامین

پێناسەی زانستگەیی کاک فوئاد

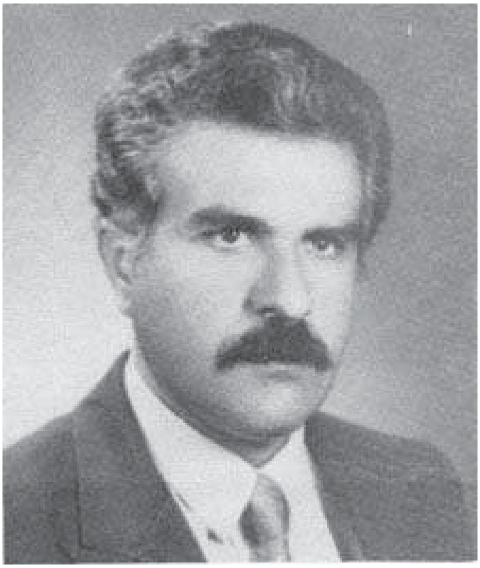

پارێزەرو بەرپرسی چەمعییەتی دیفاع لە ئازادی و
ئینقیلاب سدیق کەمانگەر

باخه رەزەکانی ئاڵمانه

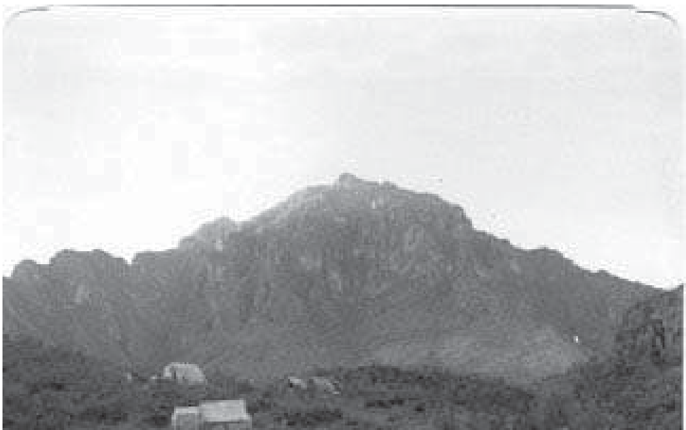

کێوی ئاسنگەران له ئۆردووگای مالومه (کوردستانی باشور)

گۆڕستانی تاڵەسوار

نزیک ئاوایی کانعمەت : شوێنی شەهیدبوونی کاک فوئاد

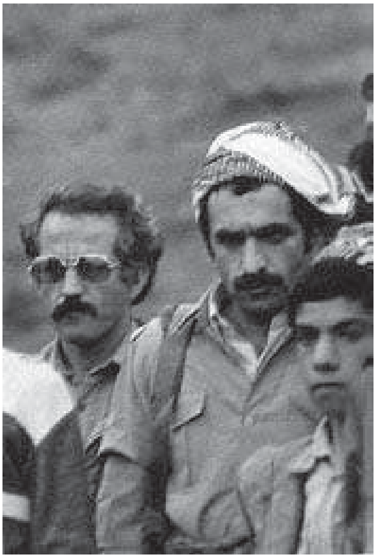

دوکتۆر جەعفەر

چلەی کاک فوئاد. بەشداری گەنجانی شۆڕشگێڕی مەریوان لە گوندی ئاڵمانە

کاک فوئاد لە دەورانی ئەفسەر وەزیفەیی دا

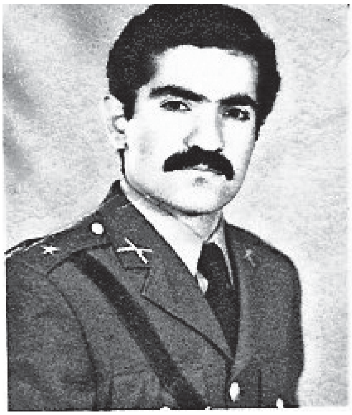

کاک حسین لە دەورانی ئەفسەر وەزیفەیی دا

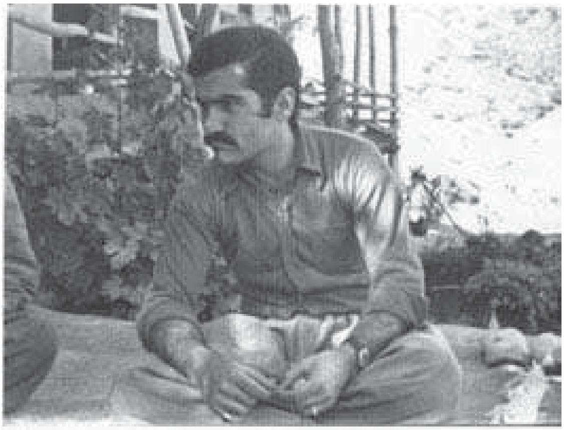

کاک حسین

کاک حسین

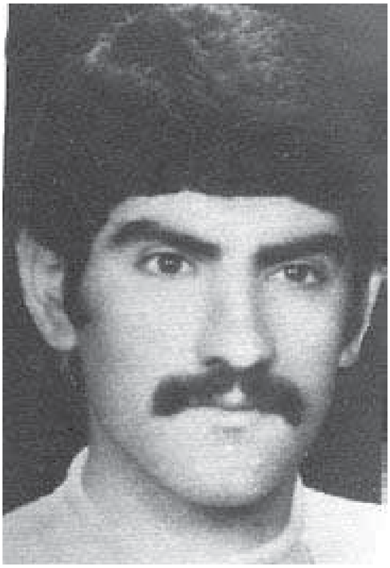

کاک ئەمجەد

لە ڕاستەوە: ڕەشاد ــ ئەمین ــ تاهێر ــ ماجێد ــ فوئاد
دانیشتوو : عەتا ڕۆستەمی

گوندی ئاڵمانە

کاک ماجێد

کاک فوئاد، ئۆردوگای کانی میران – مەریوان

موحەممەد ڕەشید بەگ

لە راستەوە: عەبە کەوە، دایە بەهیە، ئەمین، بابەک

لە راسەوە: رەشاد، فوئاد، سەعید، ئەمین. دانیشتوو: تاهێر

لە ڕاستەوە: ڕەشاد، حسین، سەعید. دانیشتوو: باوکم

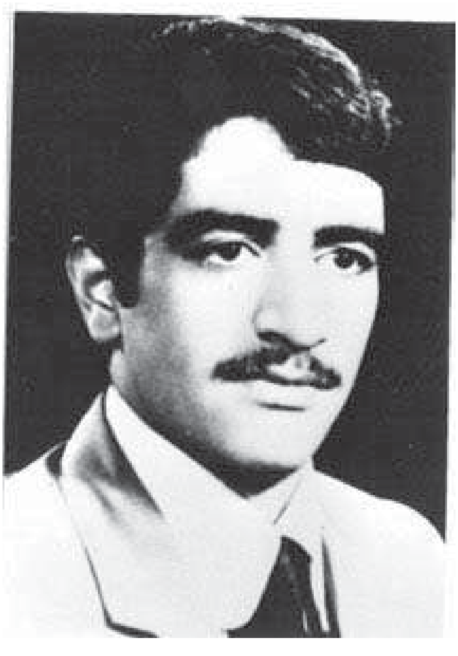

موهەندس محەمەد حسین کەریمی